

ISSN 1899-5829

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Medical
Library
Forum

R. 2

2009

Nr 1(3)

Czasopismo współfinansowane przez uczelnie medyczne z Bydgoszczy, Gdańska, Lublina, Łodzi, Poznania, Szczecina, Warszawy, Wrocławia i CMKP.

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH – Medical Library Forum: półrocznik / red. nac. Ryszard Żmuda. Łódź: Uniw. Med., 2009 (Łódź: Druk. i Introlig. „Oprawa”). – 2009 R. 2 nr 1 (3) s. 574, il., portr., tab., wykry., bibliogr., Sum., 24 cm, 300 egz., 50 zł.

Rada Programowa: prof. dr hab. Jacek Bartkowiak – przewodniczący (Łódź), prof. dr hab. Maria Chosia (Szczecin), prof. dr hab. Gerard Drewa (Bydgoszcz)

Członkowie Redakcji : mgr Renata Birska (Lublin), mgr Dagmara Budek (Szczecin), mgr Danuta Dąbrowska-Charytoniuk (Białystok), dr Jerzy Dyrda (Katowice), mgr inż. Anna Grygorowicz (Gdańsk), dr Barbara Niedźwiedzka (Kraków), dr Krzysztof Nierzwicki (Bydgoszcz), mgr Aniela Piotrowicz (Poznań), dr Jolanta Przyłuska (Łódź), mgr Renata Seweryniak (Warszawa) – sekretarz redakcji, mgr Renata Sławińska (Wrocław), mgr Irminda Utrata (Warszawa), mgr Anna Uryga (Kraków), dr Ryszard Żmuda (Łódź) – redaktor naczelny

Recenzent: prof. dr hab. Krzysztof Migoń

Projekt okładki: lic. Agnieszka Gwoździńska

Skład komputerowy: mgr Monika Opióła

Wersja on-line: Piotr Kołodziejwski

Korekta: mgr Bogumiła Bruc, mgr Barbara Mikulska

ISSN 1899-5829

Wydawca: Uniwersytet Medyczny w Łodzi
90-419 Łódź, al. Kościuszki 4
Biuro Promocji i Wydawnictw UM
90-647 Łódź, ul. pl. Hallera 1

Druk: Drukarnia i Introligatornia OPRAWA Sp. z o.o.
90-019 Łódź, ul. Dowborczyków 17,
tel. 607270411, e-mail: oprawa@oprawa.biz

Adres Redakcji: Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
90-151 Łódź, ul. Muszyńskiego 2, tel. 42 677 92 62, fax 42 679 06 56
e-mail : biblio@bg.umed.lodz.pl; <http://www.bg.umed.lodz.pl>

SPIS TREŚCI

Forum Bibliotek Medycznych

Adam Fronczak: Przedmowa Podsekretarza Stanu Ministerstwa Zdrowia	7
Ryszard Żmuda: Drugi rocznik <i>Forum Bibliotek Medycznych</i>	8

Who is who in Medical Libraries

Ewa Busse-Turczyńska: Kadra kierownicza bibliotek medycznych w Polsce	10
Elżbieta Kraszewska: Emerytowani dyrektorzy i kierownicy bibliotek medycznych	30

Pro memoria

Piotr Cichocki: Zmarli dyrektorzy, kierownicy i pracownicy bibliotek medycznych (1950-2009)	51

Organizacje zawodowe

Andrzej Kempa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich	68
Barbara Niedźwiedzka: European Association for Health Information and Libraries	75

Towarzystwa naukowe

Magdalena Rzadkowolska: Polskie Towarzystwo Bibliologiczne	79
Stanisława Kurek-Kokocińska: Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej	83
Katarzyna Hanisz: Polskie towarzystwa medyczne specjalistyczne i zawodowe oraz inne towarzystwa wspomagające rozwój nauk medycznych	92

Pokłosie zjazdów naukowych

XXV Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych: Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej – koncepcje i doświadczenia. Lublin – Kazimierz Dolny, 12–14 VI 2006 r. Akademia Medyczna w Lublinie. Biblioteka Główna. Dyrektor – mgr Renata Birska	111

Program s. 112, Sponsorzy s. 114, Fotografie s. 115, Referaty – Renata Birśka, Renata Sławińska: 25 lat spotkań bibliotekarzy medycznych: referat jubileuszowy s. 151, Ewa Busse-Turczyńska, Renata Birśka: Analiza ankiety na temat kształcenia użytkowników polskich bibliotek medycznych s. 163, Irmína Utrata: Edukacja biblioteczno-informacyjna użytkowników bibliotek akademickich s. 177, Barbara Niedźwiedzka: Zróżnicowanie nauczania koncepcji informacyjnych – odpowiedź na rosnące trudności i potrzeby użytkowników informacji naukowej s. 188, Bolesław Howorka: Nowa ustawa – nowa sytuacja biblioteki uczelnianej s. 192, Jerzy Marian Dyrda, Anna Majewska-Piątkowska, Krzysztof Noga: Rola i znaczenie kwalifikacji zawodowych bibliotekarzy w kształceniu użytkowników s. 208, Jolanta Przyłuska: Efektywność wykorzystywania źródeł informacji naukowej a potrzeby edukacyjne użytkowników s. 214, Witold Kozakiewicz: Kształcenie użytkowników informacji naukowej w obliczu rozwoju Internetu i powstawania platformy Web 2.0 s. 223, Grzegorz Marek Święćkowski: Kształcenie studentów bibliotekoznawstwa – czy studia wyższe przygotowują do pracy w bibliotece medycznej? s. 231, Anastazja Śmiechowska-Karpińska: E-Learning jako jedna z metod edukacji użytkowników bibliotek naukowych i bibliotekarzy oraz element promocji biblioteki s. 234, Ewa Grzędzielewska, Roma Hajduk, Iwona Stebner, Aniela Piotrowicz: Działalność dydaktyczna prowadzona przez Bibliotekę Główną Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu s. 242, Edyta Rogowska, Dagmara Budek: Formy szkolenia użytkowników informacji naukowej w Bibliotece Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie s. 247, Anna Grygorowicz, Elżbieta Kraszevska: Szkolenia biblioteczne on-line jako nowoczesna forma zajęć dydaktycznych dla studentów I roku Akademii Medycznej w Gdańsku s. 253, Renata Sławińska, Teresa Trzcianowska-Grzywacz: Zajęcia z naukowej informacji medycznej w ocenie studentów i prowadzących – z doświadczeń Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu s. 266, Anastazja Śmiechowska-Karpińska: Model kształcenia studentów Oddziału Anglojęzycznego – program, metody kształcenia i ocena z punktu widzenia uczestników s. 272, Ewa Włostowska, Jacek Głębocki, Ewa Chrobak: Nowoczesne metody samodzielnego przeszukiwania bazy danych „Polska Bibliografia Lekarska” – propozycja konspektu szkolenia użytkowników naukowej informacji medycznej s. 283, Anna Grygorowicz, Elżbieta Kraszevska: Propozycje standardów w zakresie edukacji użytkowników polskich bibliotek medycznych s. 292, Wnioski z Konferencji w Lublinie–Kazimierzu Dolnym s. 302

EAHIL Workshop: *Pathways to new roles: The Education, Training and Continuing Development of the Health Library & Information Workforce.* Kraków, 12–15 IX 2007 r. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Collegium Medicum. Biblioteka Naukowa.

Dyrektor – mgr Anna Uryga, Instytut Zdrowia Publicznego. Zakład Informacji Naukowej CM UJ. Kierownik – dr Barbara Niedźwiedzka	303
Program s. 303, Sponsorzy s. 308, Fotografie s. 309, Wprowadzenie – Barbara Niedźwiedzka: Warsztaty European Association For Health Information and Libraries w 2007 roku w Krakowie s. 355, Referaty, streszczenia – Andrew Booth: New Breed Or Different Species: Is The 21st Century Health Information Professional Generic Or Specific? s. 358, Gheorghe Buluță, Crina Mihăilescu, Octavia-Luciana Porumbeanu: Some Aspects Concerning the Education, Training and Continuous Development of the Librarians and Information Specialists in Romania. The Case of the Professionals from the Central Library of the “Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy - Bucharest s. 370, Sandgren Terhi, Larmo Katri: Continuous Professional Development and Workplace Education Program in the National Library of Health Sciences, Finland s. 381, Luisa Garau, Cristina Ferri, Patrizia Gradito: Biomedical Librarian in Veterinary Public Health Institutions: Competence Profile and Training s. 386, Stefan J. Darmoni: ICT and Teaching: a New Paradigm for Medical Librarians... and Medical Students s. 400, Barbara Grala, Witold Kozakiewicz: Infobrokering and Searching the Deep Web - the New Role of Employee of the Department of Medical Scientific Information s. 401, Guus van den Brekel: Get your Consumer Health Information from an Avatar! : Health and Medical Related Activities in a Virtual Environment s. 406, Agnieszka Czarnicka: Model of Desktop Publishing Services in the Modern Offer of an Academic Library s. 414, John Gilbert: The Library Workforce in a Changing Environment: from Threats to Challenges s. 430, Aileen Wood: Raising Professional Standards – The Role of the Professional Institute s. 431, Wouter Schallier: Information Literacy Academic Curricula – A Case Study of Integration at the Biomedical Faculties of K.U. Leuven University s. 435, Ulrich Korwitz: Lets Talk: Introduction of Personnel Appraisal Interviews as a Means of Human Resources Development in a Medical Library s. 447, Teodora Oker-Blom, Katja Kunttu, Päivi Lipsanen, Raisa Iivonen, Kimmo Koskinen: Managerial Issues in Establishing and Running an Open Repository- Case Dviikki s. 448, Stuart J. Nelson: A Multilingual Vocabulary Project – Managing the Maintenance Environment s. 449, Suzanne Bakker: Tailored Information Services s. 454, Luisa Vercellesi, Giovanna F. Miranda, Edoardo Pozzi, Maria G. Chiaudani, Flavia Bruno: Supporting the Practice of Health Communication Professionals s. 455, Tuulevi Ovaska: Supporting Evidence – Based Nursking s. 463, Pip Divall, Sarah Sutton, Linda Ward: Pharm-Assist: Using Personal Digital Assistants (PDAs) To Assist In Pharmacy Decisions s. 479, Boguslawa Trojan: Out of the Library and Into the Ward: Clinical Librarianship Programmes at University Health Network s. 486, Ina Fourie: Information Literacy for Healthcare Professionals – Learning from Studies in Human Information Behaviour (HIB) s. 495, Ann McKibbin: Medical Librarians and Research: Myths, Realities, and	

Opportunities s. 509, Paola De Castro, Elisabetta Poltronieri, Alessandra Carattoli, Orietta Granata: Educating Authors of Biomedical Publications to the Benefits of Open Access Journals s. 514, Jolanta Przyłuska: Medical Library as an Intellectual Support for Users s. 522, Joanne Ní Challanáin, Bernard Barrett, Fiona McCarthy: Health Information Professionals: Roles, Skill-Set and Barriers to Involvement in the Cochrane Process s. 533, Ioana Robu: Librarians and Information Literacy in Health Sciences. A Bird's Eye View s. 543, Lena Nordheim, Monica Nortvedt: The Development and evaluation of a Postgraduate Programme in Evidence Based Practice for Librarians s. 544, Francoise Pasleau, Christine Brouwir, Nancy Durieux, Nicolas Fairon, Severine Spronck, Sandrine Vandemput: Sharing Inter-Faculty Teaching Experience for Improved Training in Information Literacy s. 550, Eva Lesenková, Helena Bouzková, Alena Drdulová, Lenka Maixnerová: Information Literacy: Know-How in the Area of Effective Information Services for Medical Librarians and Their Customers in the Czech Republic s. 560

Sprawozdanie

Anna Uryga: Narada dyrektorów bibliotek medycznych w Krakowie (12 IX 2007 r.) 564

Recenzja

Krzysztof Migoń: *Forum Bibliotek Medycznych* 2009 R. 2 nr 1 (3) 571

Summary

Edward Lowczowski: Summary of the *Medical Library Forum* 573

Autorzy – Instytucje – Miejscowości

Tadeusz Grabowski: Wykaz Autorów 575

Skorowidze

Alicja Malinowska: Indeks osobowy i nazw geograficznych 579

Dr Adam Fronczak
Warszawa – MZ

PRZEDMOWA PODSEKRETARZA STANU MINISTERSTWA ZDROWIA

Z wielką radością i jednocześnie z podziwem przyjąłem wiadomość o podjęciu trudnej, ale wielce pożytecznej inicjatywy tworzenia nowego czasopisma medycznego – *Forum Bibliotek Medycznych*. Dwa poprzednie tomy zawierają ogrom informacji niezbędnej w pracy bibliotekarzy medycznych. Tom trzeci oddany do Państwa rąk prezentuje wyczerpujący przegląd organizacji zawodowych, a także ich szerokiej działalności. Mamy również możliwość powrócić do doskonale udokumentowanej XXV Jubileuszowej Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych.

Geometryczny przyrost wiedzy medycznej sprawia, że maksyma Sokratesa „wiem, że nic nie wiem” jest coraz bardziej aktualna. Dzięki wysiłkom szerokiej rzeszy profesjonalistów – bibliotekarzy medycznych, mamy coraz lepszy, efektywniejszy system pozyskiwania informacji z bezkresnego oceanu wiedzy. Wdrażanie nowoczesnych technologii gromadzenia i przekazywania danych w bibliotekach, pozwoli indywidualnym użytkownikom skutecznie i szybko pozyskać pożądaną wiedzę.

Jakość Państwa pracy przekłada się na lepsze kształcenie studentów, a szczególnie pomaga tym, którzy potrzebują szerokiego i szybkiego dostępu do najnowszej wiedzy medycznej. Mam nadzieję, że studiowanie kolejnych tomów *Forum Bibliotek Medycznych* pomoże Państwu w podnoszeniu jakości usług bibliotek medycznych, co przyczyni się do lepszego wykorzystania zgromadzonej w nich wiedzy.

Dr Ryszard Żmuda
Łódź – UM

DRUGI ROCZNIK
FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Od 2008 roku środowisko bibliotekarskie dysponuje w/w półrocznikiem, na łamach którego Czytelnicy mają możliwość zapoznać się z podejmowaną problematyką i działalnością praktyczną księżnic medycznych w XXI wieku.

Na treść prezentowanego trzeciego numeru drugiego rocznika *Forum Bibliotek Medycznych* – *Medical Library Forum* z 2009 roku składają się artykuły poświęcone organizacjom zawodowym: Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich – SBP (mgr Andrzej Kempa) i European Association for Health Information and Libraries – EAHIL, Europejskie Stowarzyszenie Informacji i Bibliotek Medycznych (dr Barbara Niedźwiedzka) i towarzystwom naukowym: Polskiemu Towarzystwu Bibliologicznemu – PTB (dr Magdalena Rządkowska), Polskiemu Towarzystwu Informacji Naukowej – PTIN (prof. dr hab. Stanisława Kurek-Kokocińska) oraz z medycyny i nauk pokrewnych w Polsce – (dr Katarzyna Hanisz). Przedstawione w artykułach wartościowe informacje o stowarzyszeniach i towarzystwach powinny ułatwić decyzję pracownikom nad ewentualnym akcesem do tego typu organizacji. Obecna przynależność bibliotekarzy medycznych do w/w organizacji jest znikoma.

Zamieszczono także materiały biograficzne – 372 hasła –, które obejmują fragmentaryczne dane osobowe o aktualnej kadrze kierowniczej – 128 – (mgr Ewa Busse-Turczyńska) oraz o emerytowanych – 139 – (mgr Elżbieta Kraszevska) i zmarłych – 105 – dyrektorach, wicedyrektorach, kierownikach i pracownikach bibliotek medycznych w Polsce (mgr Piotr Cichocki). Wykazy nazwisk wraz z fotografiami uzupełniają informacje o tytułach zawodowych, stopniach naukowych, zajmowanych stanowiskach i pełnionych funkcjach w bibliotekach, a przy zmarłych daty ramowe życia. Zadziwiający jest fakt, że wielokrotne prośby o uzupełnienie brakujących danych faktograficznych i fotografii pozostały bez echa! Natomiast od roku 2010 planujemy opracowywać „Słownik biograficzny” – pracowników bibliotek medycznych, z obszernym życiorysem oraz bibliografią podmiotową i przedmiotową. W zależności od zgromadzonych danych będziemy wybrane hasła prezentować na łamach *Forum Bibliotek Medycznych*.

Zdokumentowano również XXV Jubileuszową Konferencję Problemową Bibliotek Medycznych pt.: „Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej – koncepcja i doświadczenia”, zorganizowaną w dniach 12-14 czerwca 2006 roku

w Lublinie-Kazimierzu Dolnym przez mgr Renatę Borską, dyrektora Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Feliksa Skubiszewskiego w Lublinie oraz warsztaty pt.: EAHIL Workshop: „Pathways to new roles: The Education, Training and Continuing Development of the Health Library & Information Workforce”, które odbyły się w dniach 12-15 września 2007 roku w Krakowie, zorganizowane przez mgr Annę Urygę, dyrektora Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, przy współpracy z dr Barbarą Niedźwiedzką, kierownikiem Zakładu Informacji Naukowej Instytutu Zdrowia Publicznego Wydziału Nauk o Zdrowiu CM UJ.

Tematyka referatów, prezentacji i plakatów dotyczyła m.in.: w Lublinie – przeglądu 25 konferencji problemowych bibliotek medycznych, kwalifikacji zawodowych bibliotekarzy, kształcenia użytkowników książnic medycznych, zajęć dydaktycznych z Przystosowania bibliotecznego i Informacji naukowej (Gdańsk – AM, Poznań – AM, Szczecin – PAM), metod edukacji (e-learning), źródeł informacji, bazy danych Polskiej Bibliografii Lekarskiej (Warszawa – GBL, Poznań – Splendor), prawa bibliotecznego i standardów, a w Krakowie – była poświęcona dydaktyce, w tym: programom nauczania, szkoleń, doksztalcaniu bibliotekarzy i informatyków oraz informacji naukowej w biomedycynie, pielęgniarstwie, szpitalnictwie, farmacji i bibliotekarstwie, m.in. na przykładach z Belgii, Czech, Finlandii, Kanady, Rumunii, Wielkiej Brytanii i Włoch. Referowano także problematykę usług informatycznych, infobrokeringu, open access, repozytoriów. Podejmowano również tematykę słowników, czasopism, baz danych oraz opracowania składu komputerowego tekstu.

Sprawozdanie z narady dyrektorów i kierowników polskich bibliotek medycznych, które odbyło się 12 września 2007 roku w Krakowie przygotowała mgr Anna Uryga.

Jestem bardzo wdzięczny dr Adamowi Fronczakowi, Wiceministrowi Zdrowia za napisanie Przedmowy do naszego ogólnopolskiego czasopisma bibliotek medycznych.

Serdeczne podziękowanie kieruję pod adresem prof. dr hab. Krzysztofa Migonia, byłego Dyrektora Instytutu Bibliotekoznawstwa, Kierownika Zakładu Teorii i Historii Książki Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego, za zrecenzowanie trzeciego numeru naszego periodyku.

Uprzejmie dziękuję mgr Monice Opiola za sporządzenie składu komputerowego, lic. Agnieszce Gwoździńskiej za projekt okładki, Piotrowi Kołodziejowskiemu za udostępnienie wersji on-line, Tadeuszowi Grabowskiemu za Wykaz autorów, mgr Alicji Malinowskiej za opracowanie Indeksu osobowego i nazw geograficznych i mgr Edwardowi Lowczowskiemu za przekład streszczenia na język angielski.

WHO IS WHO IN MEDICAL LIBRARIES

Mgr Ewa Busse-Turczyńska
Lublin – UM

KADRA KIEROWNICZA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH W POLSCE

Wstęp

W 2009 roku kadra kierownicza bibliotek medycznych w Polsce liczyła 128 osób, w tym 12 dyrektorów, 10 wicedyrektorów i 96 kierowników książnic uczelnianych, instytutów naukowo-badawczych oraz innych bibliotek naukowych. Do grona nauczycieli akademickich należy 13 osób, w tej liczbie 9 posiada stopień naukowy doktora. Pracownicy uzyskali wykształcenie z bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, historii, polonistyki, pedagogiki, romanistyki, rusycystyki, ekonomii, chemii, medycyny i innych nauk.

Znaczna część pracowników bibliotek naukowych sukcesywnie podnosi kwalifikacje zawodowe na studiach podyplomowych, kursach, szkoleniach, stażach zagranicznych, przystępuje do egzaminów dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych i pracowników dokumentacji i informacji naukowej oraz przygotowują rozprawy doktorskie.

Dokumentując w/w stan faktyczny prezentujemy (w układzie alfabetycznym w obrębie pełnionych funkcji) Wykaz osób wraz z fotografiami, informacjami o wykształceniu, pełnionej funkcji i zajmowanym stanowisku w bibliotece, a w planowanym „Słowniku biograficznym”, wybrane hasła osobowe będą obejmować życiorys z bibliografią podmiotową i przedmiotową.

Dyrektorzy

Mgr Renata Birska, bibliotekoznawca, kustosz dyplomowany, dyrektor (2002-) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Mgr Dagmara Budek, bibliotekoznawca, kustosz dyplomowany, dyrektor (2003-) Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Danuta Dąbrowska-Charytoniuk, bibliotekoznawca, kustosz, dyrektor (2002-) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku

Dr Jerzy Dyrda, pedagog, bibliotekoznawca, historyk medycyny, redaktor, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1999 - 2009) Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej i Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

Mgr inż. Anna Grygorowicz, specjalista inżynierii sanitarnej, bibliotekoznawca, kustosz, dyrektor (2003-) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej i Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

Dr Krzysztof Nierzwicki, bibliotekoznawca, kustosz dyplomowany, kierownik Regionalnego Centrum Informacji Medycznej, zastępca dyrektora (2003-) Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu ds. Biblioteki Medycznej Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy

Mgr Aniela Piotrowicz, polonista, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1998-) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Mgr Renata Sławińska, pedagog, kustosz, dyrektor (1999-) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Dr Aleksander Tulczyński, lekarz pediatra, chirurg dziecięcy, dyrektor (2000-) Głównej Biblioteki Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki w Warszawie

Mgr Anna Uryga, bibliotekoznawca, dokumentalista dyplomowany, zastępca dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej, dyrektor (1996-) Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Mgr Irmina Utrata, bibliotekoznawca, kustosz dyplomowany, dyrektor (2008 -) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej i Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Dr Ryszard Żmuda, historyk, bibliotekoznawca, bibliograf, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1990 -) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Wicedyrektorzy

Mgr Beata Bator, historyk, bibliotekoznawca, kustosz, zastępca dyrektora (2001-) Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Mgr Ewa Busse-Turczyńska, romanista, bibliotekoznawca, kustosz dyplomowany, zastępca dyrektora (2004-) Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Inż. Ewa Chrobak, informatyk, zastępca dyrektora (2001-) Głównej Biblioteki Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki w Warszawie

Mgr Agnieszka Czarnecka, bibliotekoznawca, starszy bibliotekarz, zastępca dyrektora (2009-) Biblioteki Głównej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr inż. Witold Kozakiewicz, informatyk, zastępca dyrektora ds. komputeryzacji (2005 -) Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Elżbieta Kraszevska, ekonomista, kustosz, zastępca dyrektora (2005-) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej i Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr inż. Ewa Olbromska, specjalista rolnictwa, bibliotekoznawca, kustosz, zastępca dyrektora (2003-) Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Ewa Pawłowska, bibliotekoznawca, kustosz, zastępca dyrektora (1996-) Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej i Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

Mgr Anna Strumiłło, bibliotekoznawca, kustosz, zastępca dyrektora ds. bibliotekoznawstwa (2005-) Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Teresa Trzcińska-Grzywacz, bibliotekoznawca, kustosz, zastępca dyrektora (2000-) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Kierownicy

Mgr Anna Andrzejewska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Opracowania Zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Naukowej i Publikacji Biblioteki Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

Mgr Teresa Białek, polonista, kustosz, kierownik Działu Dokumentacji

Mgr Krystyna Breker, rusycysta, kustosz, kierownik Biblioteki Wydziału Wojskowo-Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Grażyna Budzińska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Udostępniania Zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Mgr Karolina Bukowska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Gromadzenia i Opracowania Zbiorów Biblioteki Medycznej Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy

Danuta Całek, technik gastronomii, kierownik Oddziału Magazynowania, Konserwacji i Reprografii Zbiorów Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Mgr Piotr Tomasz Cichocki, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Zakładu Anatomii Prawidłowej i Klinicznej oraz Biblioteki Zakładu Cytofizjologii, Histologii i Embriologii Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Renata Chudzik, starszy magazynier, kierownik Sekcji Magazynów Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Mgr Krystyna Czujkowska, polonista, bibliotekoznawca, edytor, kierownik Biblioteki Centrum Onkologii Instytutu im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

Dr Jan Dąbrowski, historyk, teolog, kustosz, kierownik Oddziału Zbiorów

Specjalnych Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Mgr Elżbieta Deresz, lekarz weterynarii, kierownik Działu Kontroli i Sekcji Zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki w Warszawie

Lek. Jacek Drogosz, lekarz weterynarii, bibliotekoznawca, kierownik Działu Usług Reprograficznych i Wydawnictw Głównej Biblioteki Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki w Warszawie

Mgr Elżbieta Drożdż, fizyk, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Działu Informacji i Dokumentacji Naukowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Mgr Wioletta Dyjas, bibliotekoznawca, starszy bibliotekarz, kierownik Działu Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

Mgr Beata Dzierba, pedagog, kierownik Działu Udostępniania-Wypożyczalnia Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Mgr Dorota Figel, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Sekcji Czasopism Biblioteki Medycznej Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy

Mgr Anna Filimonuk, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Obsługi Użytkownika Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku

Mgr Teresa Firek, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Naukowej Instytutu Reumatologii w Warszawie

Paulina Fotyga, bibliotekarz, kierownik Wypożyczalni Miejskowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Stella Fronczak, kierownik Biblioteki Naukowej Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie

Mgr Iwona Fryzowska-Chrobot, kierownik Działu Opracowania Zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki w Warszawie

Mgr Małgorzata Gorczewska, polonista, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Udostępniania Zbiorów Biblioteki Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr Irena Gutowska, ekonomista, kierownik Biblioteki Instytutu Żywności i Żywienia im. prof. dr med. Aleksandra Szczygła w Warszawie

Mgr Ewa Grządzielewska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Informacji Naukowej i Obsługi Użytkownika, Biblioteka Główna

Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Mgr Medard Kafel, teolog, bibliotekoznawca, kierownik Działu Informacji i Dokumentacji Naukowej Instytutu Farmakologii Polskiej Akademii Nauk w Krakowie

Tomasz Kamiński, kierownik Działu Informatyzacji i Informacji Głównej Biblioteki Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki w Warszawie

Mgr Barbara Kaniak, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Biblioteki Głównej w Katowicach-Ligocie Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

Mgr Barbara Karaś, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Gromadzenia, Opracowania i Udostępniania Czasopism Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Mgr Dagmara Klim, polonista, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Naukowej Instytutu Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi

Mgr Aleksandra Kojder, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Filii nr 1 Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Hanna Kortas, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Wydziału Farmaceutycznego Biblioteki Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr Teresa Kosik, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Działu Udostępniania Zbiorów Biblioteki Medycznej Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Mgr Anna Kot, pedagog, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Udostępniania Zbiorów, Oddziału Informacji Naukowej i Czasopism Biblioteki Głównej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr Diana Kowalczyk, bibliotekoznawca, kierownik Działu Informacji i Dokumentacji Naukowej z Biblioteką Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego-Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie

Mgr Alicja Krzyk, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Opracowania Rzeczowego Zasobów Bibliotecznych Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Mgr Teresa Krzyżaniak, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Działu Informacyjno-Bibliograficznego Biblioteki Medycznej Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy

Mgr Małgorzata Kuczkowska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Opracowania Zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Mgr Maria Kulińska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Gromadzenia Zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Jacek Kurowiak, kierownik Sekcji Magazynów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Mgr Agnieszka Kwiatkowska-Boryś, chemik, starszy bibliotekarz, kierownik Oddziału Biblioteki Głównej w Zabrze z Czytelnią w Rokitnicy Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

Mgr Barbara Lampka-Jaworska, bibliotekoznawca, kierownik Biblioteki Naukowej Instytutu Pomnika - Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie

Jolanta Lasocka, kierownik Działu Gromadzenia Zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki w Warszawie

Mgr Danuta Lemińska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Czytelni, Wypożyczeń Międzybibliotecznych Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Anna Lenarcik, starszy bibliotekarz, kierownik Działu Gromadzenia i Opracowania Wydawnictw Zwartych i Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Mgr Agnieszka Madej-Gruszka, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Naukowej Narodowego Instytutu Leków w Warszawie

Mgr Jerzy Malecki, historyk, starszy kustosz, kierownik Sekcji Opracowania Bibliograficznego Działu Bibliografii Medycznej Głównej Biblioteki Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki w Warszawie

Mgr Ewa Malicka, polonista, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Działu Wypożyczeń Międzybibliotecznych z Sekcją Bibliotek Zakładowych Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Mgr Barbara Marszałkowska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Sekcji Magazynów i Czytelni Ogólnej Biblioteki Medycznej Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Mgr Narcyza Miłkowska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Przechowywania i Konserwacji Zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Mirosława Modrzewska, polonista, kustosz, kierownik Oddziału Czasopism z Czytelnią Czasopism Biblioteki Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr Maria Mrzygłód, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Działu Udostępniania z Wypożyczalnią Międzybiblioteczną Biblioteki Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

Mgr Katarzyna Nawrocka-Knapik, matematyk, kierownik Biblioteki Instytutu Medycyny Pracy i Zdrowia Środowiskowego w Sosnowcu

Dr Barbara Niedźwiedzka, polonista, adiunkt, kierownik Zakładu Informacji Naukowej Instytutu Zdrowia Publicznego Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Mgr Monika Niewalda, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Wypożyczeń Zbiorów, Wypożyczenia Międzybiblioteczne oraz Oddziału Obsługi Bibliotecznej Wydziałów, Instytutów i Katedr Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Mgr Urszula Niewiara, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Gromadzenia i Opracowania Druków Zwartych i Zbiorów Specjalnych Biblioteki Medycznej Collegium

Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego
w Krakowie

Dr Krzysztof Noga, bibliotekoznawca,
kustosz dyplomowany, kierownik
Oddziału Biblioteki Głównej z Zabrze-
Rokitnicy Śląskiego Uniwersytetu
Medycznego w Katowicach

Mgr Ewa Nowak, historyk,
bibliotekoznawca, kustosz, kierownik
Działu Gromadzenia i Ewidencji Zbiorów
Bibliotecznych Biblioteki Głównej
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego
w Katowicach

Mgr Izabela Nowakowska,
bibliotekoznawca, kustosz, kierownik
Biblioteki Wydziału Farmaceutycznego
Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Krystyna Nyga,
bibliotekoznawca, kustosz, kierownik
Oddziału Zbiorów Biblioteki Głównej
Uniwersytetu Medycznego im. Karola
Marcinkowskiego w Poznaniu

Mgr Bartłomiej Ogrodniczuk,
teolog, kustosz, kierownik Filii Studenckiej
Biblioteki Głównej Uniwersytetu
Medycznego w Lublinie

Mgr Ewa Panter, bibliotekoznawca,
kustosz, kierownik Działu Gromadzenia
i Opracowania Zbiorów Biblioteki
Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej
w Szczecinie

Mgr Barbara Paul, bibliotekoznawca,
kustosz, kierownik Filii nr 1 Biblioteki

Głównej Uniwersytetu Medycznego
im. Karola Marcinkowskiego
w Poznaniu

Mgr Małgorzata Pawlak,
bibliotekoznawca, kustosz, kierownik
Oddziału Gromadzenia Wydawnictw
Zwartych Biblioteki Głównej Gdańskiego
Uniwersytetu Medycznego

Mgr Maria Pędziwiatr, polonista,
filozof, bibliotekoznawca, kustosz,
kierownik Biblioteki Międzywydziałowej
Katedry Nauk Humanistycznych
Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Aleksandra Piernikarska,
plastyk, bibliotekoznawca, kustosz,
kierownik Działu Gromadzenia
i Opracowania Wydawnictw Ciągłych
Biblioteki Głównej Uniwersytetu
Medycznego w Lublinie

Mgr Waldemar Przekop, historyk,
kustosz, kierownik Biblioteki Instytutu
Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej
Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Mgr Urszula Przewieś,
bibliotekoznawca, kustosz, kierownik
Oddziału Gromadzenia Zbiorów Biblioteki
Głównej Uniwersytetu Medycznego
w Łodzi

Dr Jolanta Przyłuska, chemik,
specjalista z naukowej informacji
medycznej, adiunkt, kierownik Biblioteki
Naukowej Instytutu Medycyny Pracy im.
prof. Jerzego Nofera w Łodzi

Mgr Katarzyna Robowska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Naukowej Instytutu Biologii Medycznej Polskiej Akademii Nauk w Łodzi

Mgr inż. Edyta Rogowska, specjalista rybactwa morskiego i technologii żywności, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Działu Informacji Naukowej i Bibliografii Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Renata Seweryniak, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie

Mgr Barbara Skalska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Katedry Pediatrii Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Mirosława Sobczak, pełnomocnik dyrektora ds. Oddziałów Terenowych Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie

Mgr inż. Lucjan Stalmach, informatyk, kierownik Oddziału Technologii Informatycznych i Obsługi Projektów Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Mgr Jolanta Stasiak, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Wydziału Lekarsko-

Dentystycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Marta Stokaluk, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Mgr Zofia Sybilska, bibliotekoznawca, starszy kustosz, kierownik Biblioteki Naukowej Ośrodka Informacji Naukowej Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie

Mgr Lidia Szopińska, polonista, bibliotekoznawca, kierownik Biblioteki Naukowej Instytutu Hematologii i Transfuzjologii w Warszawie

Mgr Renata Szröder, bibliotekoznawca, starszy bibliotekarz, kierownik Filii nr 2 Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu

Jadwiga Ścierwicka, ekonomista, kierownik Oddziału Administracyjno-Gospodarczego Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Danuta Ślósarska, bibliotekoznawca, dziennikarz, edytor, kustosz, kierownik Oddziału Gromadzenia i Opracowywania Zbiorów oraz Bibliografii i Sprawozdawczości Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku

Mgr Grzegorz Marek Święćkowski,
bibliotekoznawca, kustosz, kierownik
Biblioteki Naukowej Instytutu Matki
i Dziecka w Warszawie

Mgr Aneta Świtaj, kierownik Oddziału
Opracowania Zbiorów Biblioteki Głównej
Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr inż. Małgorzata Trąbała, specjalista
z rolnictwa, kustosz, kierownik Oddziału
Bibliotek Zakładowych Biblioteki Głównej
Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich
we Wrocławiu

Magdalena Uramowska, samodzielny
technik, kierownik Oddziału Obsługi
Użytkownika Biblioteki Głównej Akademii
Medycznej im. Piastów Śląskich we
Wrocławiu

Mgr Ewa Wieczorek, bibliotekoznawca,
kustosz, kierownik Oddziału Informacji
Naukowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu
Medycznego w Łodzi

Mgr Małgorzata Więcek-Palmowska,
bibliotekoznawca, kustosz, kierownik
Oddziału Udostępniania Zbiorów Biblioteki
Głównej Uniwersytetu Medycznego
w Łodzi

Mgr Bogumiła Wiktorowska,
bibliotekoznawca, kustosz, kierownik
Oddziału Bibliotek Zakładowych Biblioteki
Głównej Uniwersytetu Medycznego
w Łodzi

Mgr Halina Wilczyńska,
bibliotekoznawca, kustosz, kierownik
Biblioteki Naukowej Instytutu Kardiologii
im. Prymasa Tysiąclecia Kardynała Stefana
Wyszyńskiego w Warszawie

Mgr Barbara Włodzka,
bibliotekoznawca, kustosz, kierownik
Działu Opracowania Zbiorów Biblioteki
Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego
w Katowicach

Mgr Ewa Włostowska, kierownik
Działu Bibliografii Medycznych Głównej
Biblioteki Lekarskiej im. prof. Stanisława
Konopki w Warszawie

Bogumiła Wojdańska, kierownik Działu
Udostępniania Zbiorów Głównej Biblioteki
Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki
w Warszawie

Mgr Barbara Wójcik, kustosz, kierownik
Oddziału Zbiorów Biblioteki Głównej
Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Dr Elżbieta Zakrzewska, polonista,
bibliotekoznawca, adiunkt, kierownik Pracowni
Dokumentacji Naukowej i Wydawniczej
Biblioteki Wojskowego Instytutu Medycyny
Lotniczej w Warszawie

Mgr Urszula Zdeb, bibliotekoznawca,
kustosz, kierownik Sekcji Klasyfikacji
i Kształtowania Kolekcji Bibliotecznej
Biblioteki Medycznej Collegium Medicum
Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Mgr Krystyna Ziółkowska,
bibliotekoznawca, pedagog, kustosz,
kierownik Działu Bibliografii i Bibliometrii
Biblioteki Głównej Śląskiego Uniwersytetu
Medycznego w Katowicach

Mgr Jakub Żbikowski, kierownik Działu
Zbiorów Specjalnych Głównej Biblioteki
Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki
w Warszawie

Mgr Anna Andrzejewska

Mgr Krystyna Breker

Mgr Grażyna Budzińska

Mgr Karolina Bukowska

Danuta Całek

Mgr Piotr Cichocki

Renata Chudzik

Dr Jan Dąbrowski

Lek. Jacek Drogosz

Mgr Elżbieta Drożdż

Mgr Wioletta Dyjas

Mgr Beata Dzierba

Mgr Dorota Figiel

Mgr Anna Filimoniuk

Paulina Fotyga

Stella Fronczak

Mgr Małgorzata Gorczewska

Mgr Medard Kafel

Mgr Barbara Karaś

Mgr Aleksandra Kojder

Mgr Hanna Kortas

Mgr Anna Kot

Mgr Diana Kowalczyk

Mgr Alicja Krzyk

Mgr Teresa Krzyżaniak

Mgr Małgorzata Kuczkowska

Mgr Maria Kulińska

Mgr Danuta Lemińska

Mgr Anna Lenarcik

Mgr Agnieszka Madej-Gruszka

Mgr Jerzy Malecki

Mgr Ewa Malicka

Mgr Barbara Marszałkowska

Mgr Narcyza Miłkowska

Mgr Mirosława Modrzewska

Dr Barbara Niedźwiedzka

Mgr Monika Niewalda

Mgr Urszula Niewiara

Dr Krzysztof Noga

Mgr Izabela Nowakowska

Mgr Ewa Panter

Mgr Barbara Paul

Mgr Małgorzata Pawlak

Mgr Maria Pędziwiatr

Mgr Aleksandra Piernikarska

Mgr Waldemar Przekop

Mgr Urszula Przewieś

Dr Jolanta Przyłuska

Mgr Katarzyna Robowska

Mgr inż. Edyta Rogowska

Mgr Renata Seweryniak

Mgr Barbara Skalska

Mgr inż. Lucjan Stalmach

Mgr Jolanta Stasiak

Mgr Marta Stokaluk

Mgr Zofia Sybilska

Mgr Renata Szroder

Jadwiga Ścierwicka

Mgr Danuta Ślósarska

Mgr Grzegorz Święckowski

Mgr Aneta Świtaj

Mgr inż. Małgorzata Trąbała

Mgr Ewa Wieczorek

Mgr Małgorzata Wićcek-Palmowska

Mgr Bogumiła Wiktorowska

Mgr Halina Wilczyńska

Mgr Barbara Wójcik

Dr Elżbieta Zakrzewska

Mgr Urszula Zdeb

Mgr Elżbieta Kraszewska
Gdańsk – GUMed

EMERYTOWANI DYREKTORZY I KIEROWNICY BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Wstęp

Emerytowana kadra kierownicza bibliotek medycznych w Polsce liczy 139 osób, w tym 24 dyrektorów, 15 wicedyrektorów, 90 kierowników w księżnicach uczelnianych, instytutach naukowo-badawczych oraz innych bibliotekach naukowych. Do grona nauczycieli akademickich należy 26 osób, w tej liczbie 8 posiada stopień naukowy doktora. Dysponują wykształceniem z bibliotekoznawstwa, kulturoznawstwa, historii, pedagogiki, socjologii, prawa, polonistyki, anglistyki, germanistyki, romanistyki, filologii klasycznej, chemii, biologii, biofizyki, farmacji, medycyny i innych nauk. Znaczna ilość pracowników podnosiła kwalifikacje zawodowe na studiach podyplomowych, kursach, szkoleniach, stażach zagranicznych.

Poprzednia kadra kierownicza przekazała obecnym dyrektorom biblioteki w dobrym stanie, które znakomicie funkcjonowały w oparciu o metody tradycyjne. Ten fakt znacznie ułatwił wprowadzenie na przełomie XX i XXI wieku wszechobecną komputeryzację w działalności naukowej, dydaktycznej i usługowej księżnic medycznych. Wśród emerytowanych pracowników znajduje się wiele wybitnych osobistości.

Z szacunku dla poprzedników i ku pamięci potomnych prezentujemy w układzie alfabetycznym (w poszczególnych grupach pełnionych funkcji) Wykaz osób wraz z fotografiami, informacjami o wykształceniu, pełnionej funkcji i zajmowanym stanowisku w bibliotece, a w planowanym „Słowniku biograficznym” – pracowników bibliotek medycznych zostaną przedstawione obszerne opracowania bio-bibliograficzne wytypowanych haseł osobowych. W zależności od zgromadzonych materiałów będziemy prezentować Czytelnikom postaci współtwórców bibliotekarstwa medycznego w Polsce oraz ich osiągnięcia m. in. dydaktyczne, naukowe i organizacyjne.

Dyrektorzy

Dr Leszek B a ł g, prawnik, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1958 - 1991) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Mgr Bolesław H o r o k a, polonista, prawnik, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1977-1998) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Dr Eugeniusz J a n o w i c z, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1986-2002) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy

Mgr Zofia Jasińska, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1974-1984) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Danuta Jaworska, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1992 - 2003) Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Płk lek. Marian Kowalik, lekarz, dyrektor (1978 - 1990) Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Medycznej im. gen dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi

Mgr Krystyna Kubala, romanista, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1982 - 1991) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Białymstoku

Mgr Józefa de L a v a l, polonista, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1981 - 2002) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku

Mgr inż. Stanisław L e c z y c k i, elektronik, starszy dokumentalista dyplomowany, dyrektor (1992-1994) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Mgr Lucyna M o d r z e j e w s k a, pedagog, kustosz, dyrektor (2002-2003) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy

Mgr Mirosława M ü l d n e r - K u r p e t a, bibliotekoznawca, kustosz dyplomowany, dyrektor (2000 - 2007) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie

Mjr lek. Jerzy N i e m i e c, lekarz, dyrektor (1960 - 1965)
Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Medycznej im. gen
dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi

Mgr Weronika N i e z n a n o w s k a, polonista, starszy
kustosz dyplomowany, dyrektor (1984-1992) Biblioteki
Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Dr Jan Rafał O l b r o m s k i, lekarz medycyny weterynaryjnej,
kustosz dyplomowany, dyrektor (1966-1982) Biblioteki
Głównej Akademii Medycznej w Białymstoku

Mgr inż. Leokadia P a t y r a, zootechnik, starszy kustosz
dyplomowany, dyrektor (1984-1991) Biblioteki Głównej
Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Jadwiga P i o t r o w s k a, polonista, bibliotekoznawca, bibliograf, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1982 - 1990) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Dr Alfred P u z i o, polonista, bibliotekoznawca, historyk medycyny, redaktor, edytor, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1975 - 1998) Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Mgr Jolanta Krystyna S a r o s i e k , bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1991 - 2002) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Białymstoku

Mgr Lucyna S m y k , bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1991 - 2002) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Felikasa Skubiszewskiego w Lublinie

Ppłk mgr Andrzej S t e m p e l, farmaceuta, dyrektor (1965 - 1978) Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Medycznej im. gen dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi

Mgr Zofia Stróżecka-Tichy, historyk sztuki, kustosz, dyrektor (1994-1999) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Dr Jerzy Supady, lekarz pediatra, historyk medycyny, adiunkt, dyrektor (1978 - 1982) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Mgr Władysław Szot, polonista, kustosz, dyrektor (1980-1996) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie

Ppłk dr Krzysztof Walczewski, lekarz, dyrektor (1995-2002) Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Medycznej im. gen dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi

Wicedyrektorzy

Dr Halina Dusińska, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, zastępca dyrektora (1994-2001) Głównej Biblioteki Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki w Warszawie

Mgr Mieczysława Dymna, polonista, kustosz dyplomowany, zastępca dyrektora (1962-1974) Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Mgr Maria Teresa Kłoda, historyk, kustosz, zastępca dyrektora (1985-1990) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Irena Kwaśniewska, historyk, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, zastępca dyrektora (1993-2000) Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie

Mgr Grażyna Łukasiewicz, bibliotekoznawca, kustosz, zastępca dyrektora (1991 - 2005) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Ewa Michałowska, polonista, kustosz, zastępca dyrektora (1994-2005) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku

Mgr Stefania Orchowska, polonista, kustosz, zastępca dyrektora (1988-1994) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku

Mgr Jadwiga Plichta, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, zastępca dyrektora (1993-2003) Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Maria Radwańska, bibliotekoznawca, kustosz, zastępca dyrektora (1992-1997) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie

Mgr Władysława Różańska, germanista, kustosz, zastępca dyrektora ds. bibliotek zakładowych (1978 – 1991) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej we Wrocławiu

Mgr Maria Sitek, polonista, kustosz, zastępca dyrektora (1986–1989) Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Mgr Regina Tobolewska, biolog, zastępca dyrektora (1979-1997) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Mgr Wiesława Tylman-Gądek, historyk, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, zastępca dyrektora (1976-1980) Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie

Mgr Maria Wituszyńska, polonista, kustosz, zastępca dyrektora ds. bibliotek zakładowych (1991-1994) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej we Wrocławiu

Mgr Magdalena Zielonka, polonista, zastępca dyrektora (2001-2006) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie

Kierownicy

Mgr Teresa Adach, kustosz dyplomowany, kierownik Działu Opracowania Wydawnictw Zwartych i Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Jadwiga Barcik, polonista, kustosz, kierownik Działu Udostępniania Zbiorów Biblioteki Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

Mgr Danuta Biernat, kulturoznawca, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Zakładu Anatomii Prawidłowej oraz Biblioteki Zakładu Histologii i Embriologii Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Hanna Bojczuk, kustosz, kierownik Oddziału Udostępniania, Oddziału Gromadzenia i Opracowania, Biblioteki Filii Nr 2 Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr Jadwiga Brandys, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Centrum Medycznego Kształcenia Podyplowego w Warszawie

Mgr Klementyna Salomea Brudzyńska, kierownik Biblioteki Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie

Mgr Barbara Bugalska, bibliotekoznawca, starszy kustosz, kierownik Biblioteki Instytutu Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej im.

Mirosława Mossakowskiego Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Mgr Janina Burkiewicz, bibliotekoznawca, bibliotekarz dyplomowany, starszy kustosz, kierownik Biblioteki Narodowego Instytutu Leków w Warszawie

Mgr Teresa Chmura, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Gromadzenia i Opracowania Czasopism Biblioteki Głównej Akademii Medycznej we Wrocławiu

Mgr Maria Chyla, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Działu Opracowania i Bibliotek Zakładowych Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Medycznej im. gen dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi

Mgr Olga Chwieroś, prawnik, kustosz, kierownik Oddziału Czasopism Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku

Mgr Jolanta Cwer, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Bibliotek Zakładowych Biblioteki Głównej Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Jolanta Dańda, polonista, kustosz, kierownik Oddziału Wypożyczeń Zbiorów, następnie Wypożyczalni Międzybibliotecznej Biblioteki Medycznej Collegium Medicum UJ w Krakowie

Mgr Stella Derda, polonista, kustosz, kierownik Oddziału Biblioteki Głównej Centralnego Szpitala Klinicznego w Katowicach-Ligocie, kierownik Sekcji Czytelni i Informacji w Oddziale Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach-Ligocie

Mgr Zofia Dębska, filolog klasyczny, kustosz, kierownik Oddziału Udostępniania Biblioteki Głównej Akademii Medycznej we Wrocławiu

Mgr Kazimiera Domińska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Gromadzenia Zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Maria Dukielska-Gałuszka, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Wydziału Farmaceutycznego w Sosnowcu Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Zofia Duraj, bibliotekoznawca, starszy bibliotekarz, kierownik Biblioteki Wydziału Farmaceutycznego w Sosnowcu Sosnowcu Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Mgr Izabela Frącka, kustosz, kierownik Biblioteki Zespołu Klinik Pediatrycznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr Wanda Foltyn, kierownik Biblioteki Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie

Jerzy Friedman, starszy bibliotekarz, kierownik Biblioteki Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie

Mgr Urszula Głombik, polonista, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów Bibliotecznych, następnie Działu Gromadzenia Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Płk lek. Bronisław Głuś, lekarz, kierownik Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Medycznej im. gen dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi

Mgr Alina Godlewska, kustosz, kierownik Działu Opracowania Wydawnictw Zwartych i Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Lublinie

Płk lek. Henryk Górski, lekarz, kierownik Ośrodka Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Medycznej im. gen dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi

Urszula Grażulis, młodszy bibliotekarz, kierownik Biblioteki Filii Nr 3 Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr Marta Gromulska, kierownik Biblioteki Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie

Krystyna Gruener, bibliotekoznawca, starszy bibliotekarz,

kierownik Biblioteki Studium Wojskowego w Zabrze-Rokitnicy, następnie kierownik Oddziału Biblioteki Głównej w Zabrze-Rokitnicy Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Mgr Maryla Grzonka, kustosz, kierownik Oddziału Czasopism Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku

Mgr Elżbieta Kaczmarek, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Studenckiej i Działu Udostępniania Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Medycznej im. gen dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi

Mgr Grażyna Kawalec, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Działu Gromadzenia Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Medycznej im. gen dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi

Alina Kawczyńska, starszy bibliotekarz, kierownik Oddziału Magazynów Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Olga Koczela, starszy bibliotekarz, kierownik Oddziału Gromadzenia Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Mgr Krystyna Kolbuszewska, polonista, kustosz, kierownik Oddziału

Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Akademii Medycznej we Wrocławiu

Mgr Wiesława Komorowska, kustosz, kierownik Działu Gromadzenia Wydawnictw Zwartych i Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Danuta Korzon, polonista, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Informacyjno-Bibliograficznego Biblioteki Głównej, następnie kierownik Biblioteki Wydziału Lekarskiego w Zabrze Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Mgr Barbara Kosztyla, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Udostępniania Zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku

Dr Irena Danuta Kramarz, polonista, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Biblioteki Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie

Mgr Elżbieta Barbara Krawczyk-Stebelska, filozof, kustosz, kierownik Biblioteki Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie

Mgr Barbara Krupińska-Stachera, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Bibliotek Zakładowych Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Mgr Małgorzata Maryna Kubicka, polonista, kustosz, kierownik Oddziału Gromadzenia i Opracowania Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku

Mgr Danuta Kuczyńska, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Działu Gromadzenia Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie

Monika Lessen, bibliotekoznawca, starszy bibliotekarz, kierownik Wypożyczalni Miejscowej Biblioteki Głównej Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Krystyna Leszkowicz, starszy bibliotekarz, kierownik Oddziału Udostępniania Zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku

Mgr inż. Joanna Libura, chemik-ceramik, kustosz, kierownik Biblioteki Wydziału Pielęgniarskiego Collegium Medicum UJ w Krakowie

Mgr Lucyna Loho, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Opracowania Druków Zwartych Biblioteki Głównej Akademii Medycznej we Wrocławiu

Mgr Balbina Łakoma, socjolog, bibliotekoznawca, kustosz dyplomowany, kierownik Biblioteki Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Łodzi

Mgr Stanisława Łuszcz, historyk, kustosz, kierownik Oddziału Gromadzenia Druków Zwartych i Zbiorów Specjalnych Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Teresa Łyszkiewicz, kierownik Biblioteki Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie

Mgr Anna Majewska-Piątkowska, polonista, kustosz, kierownik Działu Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej i Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

Mgr Krystyna Małysiak, kustosz, kierownik Biblioteki Wydziału Pielęgniarskiego Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Helena Materla, anglista, kustosz, kierownik Oddziału Opracowania Zbiorów Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Ppłk dr inż. Marek Matusiak, automatyk, biofizyk, kierownik Ośrodka Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Medycznej im. gen dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi

Mgr Krystyna Marczakowska, bibliotekoznawca, starszy kustosz, kierownik Biblioteki Instytutu Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Genowefa Milczarek, mistrz intrologatorski, kierownik Pracowni Intrologatorskiej Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku

Mgr Irena Modzelewska, rusycysta, starszy kustosz, kierownik Biblioteki Instytutu Psychiatrii i Neurologii

Barbara Morawska-Nowak, redaktor, kierownik Biblioteki Instytutu Farmakologii Polskiej Akademii Nauk w Krakowie

Izabella Mrzygłód, kierownik Biblioteki Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie

Mgr Aurelia Niewczas, kustosz, kierownik Biblioteki Zespołu Klinik Chirurgicznych i Chorób Wewnętrznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr Bogumił Nowakowski, historyk, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Działu Usług Reprograficznych Głównej Biblioteki Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki w Warszawie

Mgr Bożena Olejniczak, kustosz, kierownik Oddziału Udostępniania Biblioteki Głównej Akademii Medycznej, kierownik Biblioteki Centrum Biostruktury Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr Zofia Orkisz, pedagog, kustosz, kierownik Działu Czasopism Biblioteki

Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie

Mgr Janina Pamuła, pedagog, kustosz, kierownik Oddziału Informacji i Bibliotek Zakładowych Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Mgr Anna Pawlik, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Udostępniania Biblioteki Głównej Akademii Medycznej we Wrocławiu

Mgr Regina Piątek, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Organizacji i Koordynacji Pracy Biblioteki Głównej), następnie kierownik Działu Informacyjno-Bibliograficznego i po czym Działu Bibliografii i Bibliometrii Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Mgr Eleonora Pietkiewicz-Stysiak, historyk sztuki, bibliotekarz, kierownik Biblioteki Wydziału Lekarsko-Dentystycznego Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Dr Edward Pigoń, bibliotekoznawca, bibliograf, redaktor, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Działu Gromadzenia Zbiorów, następnie Działu Organizacyjno-Metodycznego Głównej Biblioteki Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki w Warszawie

Lek. Halina Płoszańska, lekarz, starszy bibliotekarz, kierownik Działu

Gromadzenia Biblioteki Głównej Akademii Medycznej we Wrocławiu

Mgr Danuta Próchnicka, polonista, kustosz, kierownik Oddziału Udostępniania Zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku

Mgr Janina Rosiak, bibliotekoznawca, starszy bibliotekarz, kierownik Działu Udostępniania Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Medycznej im. gen dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi

Mgr Marian Rząca, kierownik Biblioteki Wydziału Pielęgniarskiego w Katowicach-Ligocie Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Mgr Sabina Severin, polonista, kustosz, kierownik Oddziału Czasopism Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku

Ewa Siewierska, starszy bibliotekarz, kierownik Działu Udostępniania Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Laura Skopowska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Udostępniania Zbiorów Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Mgr Maria Magdalena Skośkiewicz, bibliotekoznawca,

kustosz, kierownik Biblioteki Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie

Mgr Irena Smejda, polonista, kustosz, kierownik Oddziału Opracowania Zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Bogumiła Stanisławska, starszy bibliotekarz, pracownik Oddziału Informacji Naukowej i Czasopism Biblioteki Głównej, kierownik Biblioteki Wydziału Farmaceutycznego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr Ewa Stojowska-Lewicka, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Wydziału Pielęgniarskiego w Katowicach-Ligocie, Oddziału Biblioteki Głównej w Katowicach-Ligocie, Biblioteki Instytutu Kardiologii w Katowicach-Ochojcu Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Mgr Jadwiga Szugajew, kustosz, kierownik Biblioteki Kliniki Dermatologicznej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Mgr Maria Świtalska, bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Naukowej Pomnik-Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie

Mgr Stanisława Tomaszewicz, polonista, kustosz, kierownik Oddziału

Gromadzenia i Opracowania Zbiorów
Biblioteki Głównej Akademii Medycznej
w Gdańsku

Mgr Krystyna Trzcńska,
historyk, kustosz, kierownik Oddziału
Udostępniania Zbiorów Biblioteki
Głównej Akademii Medycznej
i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Magdalena Walczak,
bibliotekoznawca, kustosz, kierownik
Oddziału Organizacji i Koordynacji
Pracy, następnie Działu Informacyjno-
Bibliograficznego Biblioteki Głównej
Śląskiej Akademii Medycznej
w Katowicach

Jadwiga Warsz, starszy bibliotekarz,
kierownik Działu Bibliotek Zakładowych
Biblioteki Głównej Akademii Medycznej
w Lublinie

Mgr Bronisława Wieczorek,
bibliotekoznawca, kustosz dyplomowany,
kierownik Działów Udostępniania
Zbiorów i Prac Bibliograficznych
z siedzibą w Zabrze, następnie Oddziału
Biblioteki Głównej w Zabrze, kierownik
Biblioteki Wydziału Lekarskiego
w Zabrze

Mgr Antonina Winczewska,
bibliotekoznawca, starszy bibliotekarz,
kierownik Działu Gromadzenia
i Udostępniania Biblioteki Głównej
Wojskowej Akademii Medycznej im.
gen dyw. prof. Bolesława Szareckiego
w Łodzi

Mgr Barbara Wysocka, biolog,
kustosz, kierownik Biblioteki
Państwowego Zakładu Higieny
w Warszawie

Zenona Wysocka, ekonomista,
kierownik Oddziału Administracyjno-
Gospodarczego Biblioteki
Głównej Akademii Medycznej
w Łodzi

Lidia Zakolska, starszy bibliotekarz,
kierownik Oddziału Bibliotek Klinik
i Zakładów Biblioteki Głównej Akademii
Medycznej w Gdańsku

Mgr Wiesława Zienkiewicz,
specjalista nauk polityczno-
dziennikarskich, kierownik Biblioteki
Instytutu Psychiatrii i Neurologii
w Warszawie

Mgr Danuta Biernat

Mgr Hanna Bojczuk

Mgr Jadwiga Brandys

Mgr Barbara Bugalska

Mgr Olga Chwieroś

Mgr Maria Chyla

Mgr Jolanta Cwer

Mgr Jolanta Dańda

Mgr Kazimiera Domińska

Ppłk lek. Bronisław Głuś

Ppłk lek. Henryk Górski

Mgr Marta Gromulska

Mgr Maryla Grzonka

Mgr Elżbieta Kaczmarek

Mgr Barbara Kosztyła

Dr Irena Kramarz

Mgr Elżbieta Krawczyk-Stebelska

Mgr Barbara Krupińska-Stachera

Mgr Małgorzata Kubicka

Monika Lessen

Krystyna Leszkowicz

Mgr Balbina Łakoma

Pplk dr inż. Marek Matusiak

Genowefa Milczarek

Barbara Morawska-Nowak

Mgr Bogumił Nowakowski

Mgr Bożena Olejniczak

Mgr Janina Pamuła

Mgr Eleonora Pietkiewicz-Stysiak

Dr Edward Pigoń

Mgr Janina Rosiak

Mgr Maria Skośkiewicz

Mgr Irena Smejda

Mgr Stanisława Tomaszewicz

Mgr Krystyna Trzcińska

Mgr Antonina Winczewska

Mgr Barbara Wysocka

Lidia Zakolska

PRO MEMORIA

Mgr Piotr Cichocki
Łódź – UM

ZMARLI DYREKTORZY, KIEROWNICY I PRACOWNICY BIBLIOTEK MEDYCZNYCH (1950-2009)

Wstęp

Pragnąc zachować w pamięci oraz ocalić od zapomnienia zmarłych pracowników bibliotek medycznych w Polsce przypominamy ich nazwiska.

Dokumentacją objęto 105 osób, w tym 24 dyrektorów, 3 wicedyrektorów, 8 kierowników Bibliotek Głównych (od roku 1956 podniesiono tę funkcję do rangi dyrektora) oraz 45 pozostałych kierowników i pracowników w księżnicach uczelnianych, instytutów naukowo-badawczych i innych bibliotekach naukowych. Nauczycielami akademickimi było 20 osób, w tej liczbie 5 posiadało tytuł naukowy profesora, a 6 stopień naukowy doktora. Dysponowali wykształceniem z różnych dziedzin i dyscyplin naukowych. Przeważali bibliotekoznawcy, filolodzy, historycy i lekarze.

Prezentujemy (w układzie alfabetycznym w obrębie pełnionych funkcji) wykaz osób wraz z fotografiami oraz krótkimi informacjami o datach ramowych życia, pełnionej funkcji i zajmowanym stanowisku w bibliotece.

W opracowywanym „Słowniku biograficznym” zostaną przedstawione wybrane hasła osobowe.

Dyrektorzy

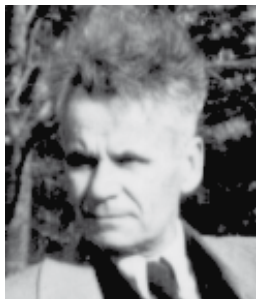
Dr Adam Bocheński (31 V 1897-5 XI 1974), polonista, bibliograf, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1946-1969) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku

Mgr Maria Bugno (6 IX 1916-16 XII 1991), romanista, bibliotekarz dyplomowany, dyrektor (1969-1976) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku

Lek. med. Julian Dmitrowicz (2 VIII 1912-19 V 1981), lekarz, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1955-1978) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Mgr Adam Filonik (9 V 1905-4 IV 1996), historyk, pedagog, dyrektor (1950-1952) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Białymstoku

Mgr Danuta Grad (9 IX 1932 -24 X 2008), bibliotekoznawca, bibliograf, kustosz, dyrektor (1979-1982) Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Prof. dr hab. Janusz Kapuścik (20 VI 1932 -30 VI 1999), polonista, bibliotekoznawca, bibliograf, historyk medycyny, nauki i kultury, dyrektor (1973-1981) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie, następnie (1981-1999) Głównej Biblioteki Lekarskiej im. prof. Stanisława Konopki w Warszawie

Mgr Samuel Klarreich (30 IX 1902-7 IV 1976), anglista, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1956-1973) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie

Dr Irena Komasa (19 IX 1939-15 II 1998), bibliotekoznawca, historyk książki, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1981- 1998) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie

Prof. dr hab. Stanisław Józef Konopka (24 III 1896- 3 IX 1982), lekarz, bibliograf, historyk medycyny, dyrektor (1945-1970) Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie

Dr Stanisław Kowalczyk (30 IV 1898-10 III 1994), starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1955-1974) Biblioteki Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Maria Krogulska (4 X 1915-17 III 1992), filolog klasyczny, lektor, bibliograf, dyrektor (1954-1979) Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Dr Zbigniew Kukulski (4 III 1908-26 X 1971), lekarz, historyk medycyny, dyrektor (1948-1958) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Krakowie

Maria Adela Quirini (3 XII 1895-1975), dyrektor (1951-1953) Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Helena Rataj (4 II 1918-2009), filolog klasyczny, bibliograf, starszy kustosz dyplomowany, dyrektor (1976-1981) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku

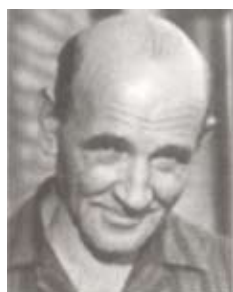
Mgr Zdzisław Słomiński (ur. 1 I 1915 -11 VI 1989), wykładowca, dyrektor (1960-1980) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie

Lek. Berta Szaykowska (12 IX 1889-8 VIII 1980),
lekarz, pediatra, dyrektor (1953-1966) Biblioteki Głównej
Akademii Medycznej w Białymstoku

Dr Franciszek Szymiczek (16 VII 1911-28 VI 1987),
historyk, dyrektor (1961-1975) Biblioteki Głównej Śląskiej
Akademii Medycznej w Katowicach

Leon Śliwowski (ur. 13 I 1902), wykładowca,
dyrektor (1953) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej
w Białymstoku

Płk dr Wiesław Świtek (8 II 1937-24 X 2007), farmaceuta,
dyrektor (1990-1995) Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii
Medycznej im. gen. dyw. prof. Bolesława Szareckiego

Mgr Jan Waliński (25 XII 1911-15 XII 1983), polonista, bibliograf, bibliotekarz dyplomowany, dyrektor (1952-1977) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Poznaniu

Prof. dr hab. Feliks Teodor Widy-Wirski (11 VII 1906-15 I 1982), lekarz, dyrektor (1971-1981) Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie

Prof. dr Zdzisław Wiktor (11 IV 1911-18 I 1970), lekarz, nefrolog, historyk medycyny, dyrektor (1950-1958) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej we Wrocławiu

Dr Marian Wolańczyk (1 II 1888-20 VI 1961), historyk literatury, bibliotekarz, dyrektor (1948-1961) Biblioteki Akademii Lekarskiej w Zabrze-Rokitnicy następnie Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Prof. dr Witold Ziembicki (18 VIII 1874-19 X 1950)
lekarz, historyk medycyny, dyrektor (1946-1950) Biblioteki
Akademii Medycznej we Wrocławiu

Wicedyrektorzy

Mgr Mieczysława Bara (1 I 1924-10 II 2003), romanista,
bibliograf, starszy kustosz dyplomowany, zastępca dyrektora
(1976-1987) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej
w Gdańsku

Mgr Andrzej Kempa (27 VI 1936 - 1 X 2009), polonista,
bibliotekoznawca, bibliograf, starszy kustosz dyplomowany,
zastępca dyrektora (1974 - 1980) Biblioteki Głównej Akademii
Medycznej w Łodzi

Mgr Jadwiga Rygiel (15 I 1940-17 XI 2005), kustosz,
zastępca dyrektora (1963-2000) Biblioteki Głównej Akademii
Medycznej w Lublinie

Kierownicy

I

Zofia Bem-Dobryczycka (ur. 4 III 1906), kierownik (1948-1951) Biblioteki Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Lek. med. Andrzej Gądek (30 X 1921), kierownik (1954-1955) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Prof. dr Wiktor Grzybowski (15 VIII 1885 - 21 XII 1968), lekarz, bibliotekarz, bibliograf, kierownik (1947-1956) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie

Mgr Henryk Kruk (1905-1980), romanista, bibliotekarz i dokumentalista, kierownik (1936-1972) Biblioteki PZH oraz Działu Informacji i Dokumentacji Naukowej z Biblioteką PZH

Wanda Lubecka (14 II 1895 -15 IX 1967), bibliotekarz, kierownik (1956-1967) Biblioteki Studium Doskonalenia Lekarzy następnie Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie

Janina Nowakowska (17 I 1899- 3 XI 1992), historyk, kierownik (1952-1954) Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Mgr Urszula Pełka-Pelińska (21 X 1904-25 I 1980), polonista, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Działu Opracowania Zbiorów, zastępca kierownika Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Prof. dr Jan Szmurło (5 VI 1867 - 1 V 1952), otolaryngolog, historyk medycyny, kierownik (1951-1952) Biblioteki Akademii Medycznej w Łodzi

II

Zofia Bastgen-Hierowska (23 XI 1897 – 1992), starszy bibliotekarz, kierownik Oddziału Czasopism Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu

Maria Bilińska (ur. 18 X 1894), bibliotekarz, kierownik Działu Opracowania Zbiorów Biblioteki Akademii Medycznej w Lublinie

Maria Chmielowska (10 IX 1898- 6 VIII 1959), kustosz Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu

Mgr Bożena Chwała (8 II 1940- 12 V 1987), filolog klasyczny, starszy bibliotekarz Sekcji Zbiorów Specjalnych i Działu Informacji i Dokumentacji Naukowej Biblioteki Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Alicja Cierniak (15 IX 1939- 3 IV 2000), bibliotekoznawca, kustosz Biblioteki Instytutu Chorób Układu Nerwowego i Narządów Zmysłów Akademii Medycznej w Łodzi

Mgr Jerzy Cieszkowski (1 XI 1925-1982), polonista, kustosz Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Mirosław Cieślak (19 X 1943-1986), starszy bibliotekarz Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Teresa Cyganek (1 IX 1953-20 VII 2003), starszy bibliotekarz Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Mgr Maria Czarnik (7 XII 1927-8 VII 2008), pedagog, starszy kustosz, kierownik Oddziału Udostępniania oraz Oddziału Gromadzenia Druków Zwartych Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu

Mgr Zofia Dreszerowa (23 IX 1905-28 X 1991), historyk, kustosz dyplomowany, kierownik Oddziału Bibliotek Zakładowych Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Olga Duchnowska (5 II 1908-27 VII 1994), bibliotekarz Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Maria Feliks (2 IX 1914-30 III 1998), filozof, kustosz Biblioteki Kliniki Dermatologii oraz Biblioteki Kliniki Neurologii i Neurochirurgii Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie

Irena Florek (12 VII 1921-9 VIII 1995), stenotypistka, bibliotekarz

Oddziału Udostępniania Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie

Marcjanna Fyda (15 VI 1905-24 I 1980), starszy bibliotekarz, kierownik Działu Czasopism i Czytelni Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Aleksandra Gocek (27 II 1934-9 I 1998), starszy bibliotekarz, kierownik Filii nr 1 Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Adela Gosztyło (4 III 1930 – 19 VII 1988), kustosz, bibliograf, kierownik Samodzielnej Sekcji Bibliografii Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu

Maria Gorzechowska (27 XI 1883-2 XII 1961), bibliotekarz Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Mgr inż. Anna Górnicka (27 V 1913-14 IV 1986), ogrodnik, kustosz Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Anna Maria Herman (18 XII 1946-17 IX 1986), bibliotekoznawca, starszy bibliotekarz, kierownik Oddziału Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Zabrze-Rokitnicy

Lek. wet. Zdzisław Hobrzański (21 I 1908 -23 I 1989), kustosz Biblioteki Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie

Mgr Alicja Jabłońska (2 I 1924 - 24 VI 1986), polonista, kustosz, pracownik Działu Czasopism z Sekcją Wypożyczeń Międzybibliotecznych Biblioteki Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Elżbieta Jankowska (30 X 1922-29 VI 1972), kustosz Działu Opracowania Zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Dr Maria Jaroszyńska (28 I 1918-16 XI 1999), romanista, kustosz Biblioteki I Kliniki Chirurgii Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Stanisława Kamińska (ur. 10 II 1904), bibliotekarz Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Krystyna Karwowska (8 VII 1913-6 IV 1993), romanista, tłumacz, bibliograf, starszy asystent w Oddziale Opracowania Zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Poznaniu

Mgr Maria Kerc (13 XI 1922-28 VIII 1983), polonista, kustosz Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi

Jan Kostkowski (21 VI 1924-6 III 1994), plastyk Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Danuta Kowalska (24 IV 1947-3 VIII 2005), historyk, kierownik

Biblioteki Wydziału Pielęgniarskiego Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Janina Kozak (12 VIII 1912-21 XII 1990), historyk, pracownik Oddziału Opracowania Druków Zwartych Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu

Mgr Irena Kozarska (18 IV 1913-27 III 1981), starszy kustosz dyplomowany Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie

Mgr Teresa Kurdziel (31 V 1951-20 XII 2006), bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Oddziału Opracowania Rzeczowego i Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku

Mgr Maria Kwaśny (4 IV 1946-4 XI 1994), historyk, kustosz, kierownik Działu Organizacji i Koordynacji Pracy Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Hanna Libuda (zm. 13 III 1994), bibliotekarz Kliniki Psychiatrycznej Akademii Medycznej w Warszawie

Mgr Cecylia Matyaszevska (14 I 1906-22 III 1985), historyk, starszy bibliotekarz, kierownik Działu Udostępniania Biblioteki Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Krystyna Markiewicz (8 X 1927-20 IX 1990), anglista, kustosz, kierownik Oddziału Opracowania

Druków Zwartych Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu

Mgr Irena Mirzej an (15 XII 1926-16 X 2006), polonista, kustosz Oddziału Opracowania Druków Zwartych Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu

Mgr Halina Mrozińska (ur. 10 XII 1921), polonista, kustosz Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Elżbieta Nowak (ur. 11 IV 1946) bibliotekarz Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Janina O cepa (16 X 1914-28 II 1993), polonista, kustosz Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Zdzisława Orłowska (29 I 1933-19 VIII 2002), romanista, kustosz Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Wilhelmina Perekładowska (4 IV 1925-XII 2001), polonista, kustosz dyplomowany Działu Gromadzenia i Opracowania Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Białymstoku

Irena Rubaszko (ur. 22 III 1917), bibliotekarz, pracownik biblioteki Instytutu Stomatologii Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Anna Rybarska (10 V 1942-1 I 2008), geograf, bibliotekoznawca, kustosz Oddziału Opracowania Druków Zwartych Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Stanisław Senisson (13 IV 1917-23 X 1996), fotograf Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie

Mgr Jadwiga Sitko (17 VI 1940-2000), polonista, redaktor, bibliotekarz, kustosz Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Mgr Barbara Słobodzianek (2 IX 1914-4 V 1984), geomorfolog, kustosz w Dziale Gromadzenia i Opracowania Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Białymstoku

Alina Słowacka (2 XII 1925 – IV 1998), starszy bibliotekarz Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie

Marianna Smolińska (17 VIII 1919-8 V 1986), starszy bibliotekarz Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie i Biblioteki Instytutu Biostruktury Akademii Medycznej w Warszawie

Mgr Helena Sobolewska (24 X 1939-16 II 1986), starszy bibliotekarz Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie

Mgr Maria Stasiewicz (21 XI 1902 - 26 XII 1989), kustosz w Bibliotece Głównej Akademii Medycznej w Białymstoku

Józefa Szablińska (4 III 1921-20 X 1986), magazynier biblioteczny Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie

Mgr Mirosława Anna Szajna (20 XII 1946-10 XII 1988), bibliotekoznawca, kustosz, kierownik Biblioteki Katedry Nauk Społecznych Akademii Medycznej w Łodzi

Anna Szerszeń (11 VII 1937-4 V 1991), nauczyciel, bibliotekarz Oddziału Opracowania Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie

Mgr Bogusław Szilder (21 III 1926 - 31 I 2009), polonista, kustosz, kierownik Oddziału Opracowania Druków Zwartych Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie

Wanda Szwarz (12 IX 1911- II 2002), starszy bibliotekarz Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Kazimierz Walczak (15 I 1941 - 19 VIII 2004), historyk, kustosz Biblioteki Głównej Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Barbara Wojtuszkiewicz (25 III 1934- 16 VIII 1994), starszy bibliotekarz Biblioteki Instytutu Stomatologii P

Krystyna Wróblewska (13 III 1935 - 2003), bibliotekarz w Dziale Czasopism Biblioteki Akademii Medycznej w Białymstoku

Mgr Janina Zajiczek (16 III 1944- 25 V 2002), polonista, bibliotekarz, kustosz,

kierownik Działu Gromadzenia Zbiorów Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach.

Sylwia Zaleska (8 XII 1908- 25 XII 1976), starszy bibliotekarz Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Juliusz Zaleski (ur. 10 I 1905), prawnik, starszy bibliotekarz Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Mgr Bożena Zaorska (30 VIII 1927 - 20 XII 2007), prawnik, bibliotekoznawca, bibliograf, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Oddziału Opracowania Rzeczowego i Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku

Mgr Apolonia Zielińska (9 II 1911 - 23 XI 2001), ekonomista, kustosz Działu Opracowania Rzeczowego Zbiorów Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Mgr Stanisława Zwolak (6 IX 1933 - 18 X 1998), historyk, kustosz Działu Gromadzenia Biblioteki Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Teresa Zwolińska (5 V 1937- 19 IV 1992), polonista, bibliotekarz Biblioteki Wydziału Pielęgniarskiego Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Irena Żak (20 VIII 1930- 20 X 2007), polonista, kustosz, kierownik Oddziału Bibliotek Zakładowych Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu

Krystyna Żakowska (11 II 1937- 1 III 1998), starszy bibliotekarz Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie

Zofia Bem-Dobryczycka

Mgr Alicja Cierniak

Mgr Jerzy Cieszkowski

Mirosław Cieślak

Teresa Cyganek

Mgr Zofia Dreszer

Olga Duchnowska

Mgr Maria Feliks

Irena Florek

Marcjanna Fyda

Aleksandra Gocek

Mgr Anna Górnicka

Prof. dr Wiktor Grzywo-Dąbrowski Anna Maria Herman Lek. wet. Zdzisław Hobrzański

Mgr Elżbieta Jankowska

Dr Maria Jaroszyńska

Stanisława Kamińska

Mgr Krystyna Karwowska

Jan Kostkowski

Mgr Danuta Kowalska

Mgr Irena Kozarska

Mgr Halina Mrozińska

Janina Nowakowska

Mgr Janina Ocepa

Mgr Zdzisława Orłowska

Mgr Wilhelmina Perekładowska

Mgr Anna Rybarska

Stanisław Senisson

Mgr Jadwiga Sitko

Mgr Barbara Słobodzianek

Alina Słowacka

Marianna Smolińska

Mgr Maria Stasiewicz

Józefa Szablińska

Mgr Mirosława Szajna

Anna Szerszeń

Mgr Bogusław Szilder

Wanda Szwarc

Mgr Kazimierz Walczak

Krystyna Wróblewska

Mgr Janina Zajiczek

Sylwia Zaleska

Mgr Juliusz Zaleski

Mgr Apolina Zielińska

Krystyna Żakowska

ORGANIZACJE ZAWODOWE

Mgr Andrzej Kempa
Łódź – WiMBP

STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich jest największą organizacją zawodową w sferze kultury skupiającą bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej zatrudnionych w bibliotekach podległych różnym resortom. Jest nie tylko najstarszą organizacją w Polsce, ale też jedną z najstarszych na świecie. Polskę wyprzedzają: Stany Zjednoczone (1876), Wielka Brytania (1877), Japonia (1892), Austria (1896), Szwajcaria (1897), Niemcy (1900), Dania (1905), Francja (1906), Belgia (1907), Holandia (1908), Norwegia (1913) i Szwecja (1917)¹.

W 1906 roku grono historyków z kręgu *Przeglądu Historycznego* zainicjowało powstanie Towarzystwa Miłośników Historii, którego zadaniem było popieranie badań historycznych i ich popularyzacja poprzez odczyty, wystawy i działalność wydawniczą. Pierwszym prezesem Towarzystwa został wybitny historyk, etnograf i sławista Aleksander Jabłonowski (1829-1913), zaś od 1911 roku znany adwokat i publicysta, historyk amator i badacz dziejów Warszawy Aleksander Kraushar (1843-1931). Wśród członków Towarzystwa znaleźli się również warszawscy bibliotekarze. W marcu 1915 roku, z inicjatywy ówczesnego dyrektora Biblioteki Ordynacji Kasińskich, Ignacego Tadeusza Baranowskiego (1879-1917), powstała w ramach Towarzystwa Komisja Historii Książnic i Wiedzy Bibliotecznej, wkrótce przemianowana na Wydział Historii Książnic i Bibliotekoznawstwa – pierwsze na ziemiach polskich zrzeszenie bibliotekarzy, bibliografów i miłośników książek². Wydział najwięcej uwagi poświęcił

¹ Jan Wołosz: Ruch biblioteczny w Polsce i jego rola – próba zarysu. Cz. 1. *Bibliotekarz* 2007 nr 7/8 s. 2

² Pierwszą książką firmowaną przez Towarzystwo Miłośników Historii i jego Wydział Historii, Książnic i Bibliotekoznawstwa była niewielka objętościowo broszura Bolesława Olsze w i c z a *Zbiory kartograficzne* : (próba rekonstrukcji do katalogowania i konserwowania zbiorów kartograficznych). Warszawa 1915.

sprawie należytej organizacji bibliotek w odrodzonej Polsce. W skład zarządu weszli: I. T. Baranowski – przewodniczący, Mieczysław Rulikowski – wiceprezes, Faustyn Czerwijowski – sekretarz, Helena Drège – zastępca sekretarza.

W 1916 roku powołano w Wydziale komisję w celu zebrania materiałów do opracowania projektu ustawy bibliotecznej oraz komisję przygotowującą instrukcję katalogowania alfabetycznego. Opracowano harmonogram prac nad centralnym katalogiem bibliotek warszawskich, rozpoczęto przygotowywanie przewodnika po bibliotekach stolicy. Z inicjatywy Wydziału w roku akademickim 1916/1917 na wydziale humanistycznym Wyższych Kursów Naukowych podjęto wykłady księgoznawstwa, prowadzone przez M. Rulikowskiego i bibliotekarstwa przez Jana Muszkowskiego. Wydano wykład inauguracyjny M. Rulikowskiego *Zakres i zadania księgoznawstwa*. Od listopada do Wydziału weszli przedstawiciele warszawskich bibliotek powszechnych. Rozpoczęto prace nad statutem przyszłego Związku Bibliotekarzy Polskich. W grudniu powołano komisję, która przygotowała Ustawę (statut) ZBP, a 2 sierpnia 1917 roku szef Administracji przy Generałgubernatorstwie Warszawskim, Wolfgang von Kries, nadał ZBP osobowość prawną.

Zadaniem Związku miało być: „a) zjednoczenie prac bibliotekoznawczych, bibliologicznych i bibliograficznych oraz pogłębienie wiedzy w tym zakresie wśród pracowników zawodowych i wśród ogółu, b) czuwanie nad prawidłowym rozwojem polskich bibliotek, czytelni i archiwów, c) roztoczenie opieki nad warunkami pracy zawodowej”. Ustawa przewidywała prowadzenie działalności wydawniczej: wydawanie czasopism oraz prac z dziedziny bibliotekoznawstwa, bibliologii i bibliografii. Działalnością Związku kierował pięcioosobowy zarząd, wybierany przez Walne Zgromadzenie na trzy lata zwykłą większością głosów. Członkowie Zarządu wybierali spośród siebie prezesa, sekretarza i skarbnika. Początkowo działalność Związku ograniczona została do obszaru Warszawy, po odzyskaniu niepodległości przez Polskę została rozszerzona na całe terytorium Rzeczypospolitej. W latach 1919-1939 powstały koła terenowe ZBP w Łodzi i Krakowie (1919), Poznaniu i Lwowie (1920), Wilnie (1923), Warszawie (1924), Zagłębiu Dąbrowskim (1931), Lublinie (1935) i Katowicach (1937). Koło lwowskie obejmowało swoim zasięgiem województwa: lwowskie, stanisławowskie, tarnopolskie i wołyńskie, zaś Koło wileńskie województwa: wileńskie, białostockie i nowogródzkie.

W latach międzywojennych prace Związku skupiły się przede wszystkim wokół zagadnień związanych z organizacją bibliotek i konsolidacją życia bibliotekarskiego w Kraju. Podejmowano próby rozwiązywania takich problemów, jak ustawodawstwo biblioteczne, rejestracja druków, egzemplarz obowiązkowy, utworzenie biblioteki narodowej, opracowanie jednolitych przepisów katalogowania i kształcenie bibliotekarzy. Zajmowano się też szkoleniem i doksztalcaniem kadry bibliotekarskiej oraz sprawami bytowymi pracowników bibliotek. Związek prowadził działalność naukową, wydawniczą i metodyczno-instruktażową.

W 1926 roku, w czasie obrad II Zjazdu Bibliofilów, wybrano Radę ZBP, która jako centralna władza związkowa kierowała pracą całej organizacji. Co roku odbywały się zebrania delegatów kół, systematycznie pracowały sekcje i komisje problemowe. Oprócz wydawnictw zwartych Związek wydawał dwa czasopisma fachowe: *Bibliotekarz* (od 1919) i *Przegląd Biblioteczny* (od 1927 roku).

Najważniejsze zagadnienia dotyczące organizacji bibliotekarstwa, bibliografii i nauki o książce omawiano na ogólnopolskich zjazdach bibliotekarskich. Cztery zjazdy: we Lwowie (1928), Poznaniu (1929), Wilnie (1932) i Warszawie (1936) poświęcone były m.in. działalności bibliotek w warunkach kryzysu gospodarczego i podkreśleniu roli książki, czytelnictwa i bibliotek w życiu kulturalnym społeczeństwa.

W 1926 roku ZBP przystąpił do Międzynarodowego Komitetu Bibliotek i Bibliografii (International Library and Bibliographical Committee), przemianowanego w 1929 roku na Międzynarodową Federację Stowarzyszeń Bibliotekarzy (International Federation of Library Associations – IFLA), a w roku 1937 – do Międzynarodowej Komisji Normalizacyjnej (International Committee for Standardization).

Wybuch II wojny światowej przerwał działalność Związku. W latach 1939-1945 podziemna Rada ZBP działała w ograniczonym zakresie, zabiegając głównie o zabezpieczenie zbiorów bibliotecznych przed kradzieżami. Członkowie Związku gromadzili literaturę konspiracyjną, nielegalnie udostępniali zbiory biblioteczne dla celów tajnego nauczania i dostarczali materiały uczonym.

Wznowioną w 1945 roku działalność rozwijał Związek, kładąc szczególny nacisk na sprawy organizacyjne, szkoleniowe i wydawnicze. Podjęto starania o zapewnienie bibliotekom podstaw prawnych i finansowych sprzyjających tworzeniu ogólnokrajowej sieci bibliotek. Dzięki staraniom Związku powołano Naczelną Dyрекcję Bibliotek w Ministerstwie Oświaty (1946), rozpoczęto tworzenie szkół bibliotekarskich na poziomie średnim i wyższym. Z inicjatywy Związku i przy poparciu władz uczelni została utworzona w Uniwersytecie Łódzkim pierwsza w Polsce katedra bibliotekoznawstwa. W Łodzi powstał Państwowy Instytut Książki pełniący funkcję instytutu badań bibliotekoznawczych i czytelniczych. W 1946 roku wznowiono wydawanie *Bibliotekarza*, a rok później *Przeglądu Bibliotecznego*, zaś w 1949 roku powołano do życia *Poradnik Bibliotekarza*, początkowo jako dodatek do *Bibliotekarza*, potem jako samodzielne czasopismo. Odnowiono kontakty z IFLA, przerwane przez stronę polską w latach 1950-1955.

Połączenie w roku 1946 bibliotekarzy i archiwistów w jednym Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich (ZBiAP) nie przyniosło spodziewanych korzyści i doprowadziło z czasem do wystąpienia archiwistów ze Związku i powołania do życia w 1953 roku Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (SBP) – organizacji społecznej o charakterze fachowym i naukowym, skupiającej pracowników bibliotek oraz osoby związane zawodowo i naukowo ze sprawami bibliotekarstwa. W skład pierwszego zarządu ZBiAP wszedł jako I zastępca przewodniczącego dr Stanisław Konopka, dyrektor

Głównej Biblioteki Lekarskiej, ale po niespełna roku ustąpił z tego stanowiska i z funkcji członka Zarządu Głównego.

Podstawowym ogniwem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich jest koło, w skład którego wchodzi członkowie zatrudnieni w jednej instytucji lub członkowie, zatrudnieni w bibliotekach, w których nie zdołano powołać do życia koła, np. w bibliotekach uczelnianych, gdzie stopień zainteresowania przynależnością do SBP jest nikły. Chlubnymi wyjątkami są samodzielne koła SBP przy Bibliotece Głównej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu i Bibliotece Głównej Uniwersytetu Medycznego w Gdańsku.

Koła na terenie miasta lub powiatu tworzą oddziały SBP, oddziały zaś wchodzi w skład okręgu. Na czele organizacji stoi Zarząd Główny SBP, powoływany przez najwyższą władzę, jaką jest Krajowy Zjazd Delegatów SBP.

Krajowy Zjazd Delegatów jest uprawniony do nadawania, na wniosek Zarządu Głównego, godności członka honorowego. Członkiem honorowym Stowarzyszenia może zostać osoba, a więc nie tylko członek SBP, zasłużona dla bibliotekarstwa lub informacji naukowej. W latach 1927-2009 nadano godność członka honorowego 70 bibliotekarzom polskim i jednemu cudzoziemcowi. Wśród członków honorowych znajduje się przedstawiciel bibliotekarstwa medycznego Bolesław Howorka, wieloletni dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, a także piszący te słowa, w latach 1974-1980 zastępca dyrektora Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi.

Zarząd Główny powołuje lub zatwierdza istniejące sekcje, komisje i zespoły problemowe. Kadencja Zarządu Głównego i innych ogniw Stowarzyszenia trwa cztery lata.

W celu integracji środowiska bibliotekarskiego został ustanowiony w 1961 roku z inicjatywy SBP „Dzień Bibliotekarza”, przemianowany w 1994 roku na „Dzień Bibliotekarza i Bibliotek”. Uchwałą ZG SBP (1983) została ustanowiona nagroda naukowa SBP im. Adama Łysakowskiego za prace badawcze o dużym znaczeniu dla rozwoju teorii i praktyki bibliotekarstwa i informacji naukowej oraz Nagroda Młodych SBP im. Marii Dembowskiej przyznawana od 2002 roku autorom najlepszych prac magisterskich.

Stowarzyszenie nagradza wyróżniających się członków organizacji Odznaką Honorową SBP i medalem „W dowód uznania” za zasługi dla bibliotekarstwa oraz SBP, zaś biblioteki medalem „Bibliotheca Magna Perennisque” – najwyższej rangi odznaczeniem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Nadawany jest instytucjom społecznym, organizacjom i zespołom za wybitne dokonania lub działalność na rzecz rozwoju bibliotekarstwa polskiego i upowszechniania książki w społeczeństwie polskim oraz za zasługi dla SBP.

Zadaniem SBP jest m.in.: inicjowanie i prowadzenie prac naukowych oraz rozwój i upowszechnianie wiedzy z zakresu nauki o książce, bibliotekoznawstwa,

bibliografii i informacji naukowej. Organizacja włączyła się aktywnie w rozwój sieci ośrodków informacji i dokumentacji naukowej, zwracała uwagę na problemy czytelnictwa, bibliografii i służby informacyjnej bibliotek, organizacji bibliotek fachowych, budownictwa bibliotecznego i modernizacji bibliotek, podejmowała próby analizy stanu i kierunków rozwoju bibliotekarstwa z perspektywy końca ubiegłego i początku obecnego stulecia, opiniowała projekty norm prawnych w zakresie bibliotekarstwa zawarte w kolejnych ustawach o bibliotekach (1968, 1997). W latach 90. XX wieku rozwinęły się oprócz sprawdzonych sposobów aktywizacji środowiska bibliotekarskiego, jak zjazdy i konferencje, również nowocześniejsze formy działania, jak sympozjum, forum, warsztaty organizowane przy finansowym wsparciu Ministerstwa Kultury, samorządów lokalnych i sponsorów. W ostatnich latach tematyka zjazdów, narad, konferencji i sympozjów dotyczyła aktualnych problemów organizacyjnych i prób ukierunkowania działalności bibliotek w zmieniającej się rzeczywistości, unowocześnienia organizacji bibliotek i automatyzacji procesów bibliotecznych, nowych form działalności bibliotek, kształcenia zawodowego i etyki oraz wizji polskiego bibliotekarstwa w perspektywie wejścia do Unii Europejskiej. Po wejściu do Unii wzrosła rola konferencji międzynarodowych, w których uczestniczą wybitni przedstawiciele bibliotek zagranicznych i znani eksperci w zakresie organizacji i finansowania bibliotek w ramach określonych programów unijnych.

Stowarzyszenie wydaje pięć serii wydawniczych: *Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych* (od 1991 r.), *Nauka – Dydaktyka – Praktyka* (od 1994 r.), *Formaty i Kartoteki* (od 1998 r.), *Propozycje i Materiały* (od 1995 r.), *Biblioteczka Poradnika Bibliotekarza* (od 2002 r.). Oprócz książek SBP wydaje czasopisma: *Bibliotekarz*, *Poradnik Bibliotekarza*, *Przegląd Biblioteczny* i *Zagadnienia Informacji Naukowej*. Informację bieżącą zapewnia *Biuletyn Informacyjny ZG SBP*, dostępny w formie drukowanej i elektronicznej na platformie cyfrowej SBP.

Wobec trudnej sytuacji gospodarczej i ekonomicznej, „Stowarzyszenie powinno funkcjonować jako jednostka strategiczna dla polskiej kultury i społeczeństwa informacyjnego, realizująca swoją działalność w zakresie stymulowania rozwoju bibliotekarstwa, budowania tożsamości zawodu bibliotekarza i integracji środowiska bibliotekarskiego”, jak wynika ze „Strategii Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich na lata 2010-2021”, zaakceptowanej przez Krajowy Zjazd Delegatów w Konstancinie w dniu 31 maja 2009 roku. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich „obecnie stoi [...] przed koniecznością zdynamizowania swojej działalności i zwiększenia zasięgu oddziaływania, zwłaszcza wobec obserwowanej mniejszej aktywności społecznej bibliotekarzy oraz zaangażowania administracji rządowej w opracowywanie nowych regulacji pragmatyki zawodu bibliotekarskiego, dostosowanych do aktualnych wyzwań”³.

³ Program działania SBP na lata 2009-2013. *Biuletyn informacyjny Zarządu Głównego SBP* 2009 nr 1 s.134

Obecnie, według danych na koniec kwietnia 2009 roku, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich liczy 8456 członków, zrzeszonych w 16 okręgach, 58 oddziałach i 304 kołach⁴. Tymczasem bibliotekarzy zatrudnionych w bibliotekach medycznych i deklarujących swą przynależność do SBP jest zaledwie 65, w tym 14 emerytów⁵. W okręgu lubelskim 11 bibliotekarzy medycznych włączyło się w strukturę Akademickiego Koła SBP, w okręgu zachodniopomorskim 4 bibliotekarzy medycznych pracuje w Bibliotece Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie. Cecylia Judek, przewodnicząca okręgu zachodniopomorskiego, wspólnie z dyrektorem Biblioteki szukają sposobów na zaktywizowanie środowiska. Dodać tu warto, że w czasie tegorocznego Tygodnia Bibliotek koleżanki z Biblioteki PAM włączają się aktywnie w działalność koła bibliotek naukowych okręgu i wspólnie organizują kiermasze i akcję charytatywną na rzecz chorej wnuczki jednej z bibliotekarek⁶.

Przykład ciekawych form pracy dla środowiska stanowi działalność koła SBP przy Bibliotece Głównej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Przez wiele lat koło nie przejawiało żadnej działalności. Reaktywowane 13 grudnia 1996 roku, liczyło 14 członków. Jego przewodniczącą została mgr Ewa Grzędzilewska, od 2005 roku mgr Strzelecka-Żyromska. Obecnie koło zrzesza 22 członków, w tym dwóch emerytów. Działalność koła jest ściśle związana z pracą zawodową, a dotyczy głównie samokształcenia. Jego członkowie byli autorami dwóch biogramów zamieszczonych w *Słowniku bibliotekarzy województwa poznańskiego 1918-1998*. Koło organizuje spotkania, podczas których członkowie wymieniają doświadczenia zawodowe, dokonują przeglądów prasy fachowej, dzielą się doświadczeniami w pracy z czytelnikiem, dyskutują na temat zastosowania nowoczesnych systemów do procedur bibliotecznych, korzystania z baz danych, serwisów informacyjnych, konsorcjów bibliotecznych, dzielą się sprawozdaniami z udziału w konferencjach krajowych i zagranicznych. Członkowie koła zorganizowali Tydzień Bibliotek w macierzystej Bibliotece i uczestniczyli w I Forum Oddziału Poznańskiego SBP (23 maja 2009), którego celem była integracja poznańskiego środowiska bibliotekarskiego.

Członkowie koła – Bolesław Howorka (1999) i Aniela Piotrowicz (2007) – byli wyróżnieni prestiżową Nagrodą Główną im. Andrzeja Wojtkowskiego⁷.

W dniu 7 grudnia 1995 roku odbyła się w Łodzi konferencja na temat „Automatyzacja bibliotek łódzkich dziś i jutro”, zorganizowana przez zarząd okręgu SBP i Bibliotekę Główną Akademii Medycznej w Łodzi. Referaty zostały opublikowane w książce pod tym samym tytułem.

⁴ Sylwia Błażczyk: Sprawozdanie z działalności ogniw terenowych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w kadencji 2005-2009, *Biuletyn informacyjny Zarządu Głównego SBP* 2009 nr 1 s. 72

⁵ Informacje uzyskane od dyrekcji bibliotek uczelni medycznych i przewodniczących okręgów i oddziałów SBP

⁶ List Cecylii Judek z dnia 25 maja 2009 roku do autora artykułu

⁷ List Alicji Strzeleckiej-Żyromskiej z dnia 27 maja 2009 roku do autora artykułu

Wprawdzie tylko nieznaczny odsetek ogółu zatrudnionych w bibliotekach medycznych pracowników należy do właściwej dla naszego zawodu organizacji, uznałem za stosowne podzielić się z Koleżankami i Kolegami nie zrzeszonymi swoją wiedzą o Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich, którego jestem członkiem od prawie pół wieku.

Bibliografia

K e m p a Andrzej: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. W: Słownik polskich towarzystw naukowych. T. 1. Towarzystwa naukowe działające obecnie w Polsce. Red. nauk. Barbara S o r d y ł o w a . Warszawa 2004 s. 309-315, zawiera bibliografię

Kronika Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 1917-2000. Praca zbiorowa/pod red. Andrzeja K e m p y . Warszawa 2000

K e m p a Andrzej: Kronika Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 2001-2005. Suplement. Warszawa 2006

K e m p a Andrzej: Kronika Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 1917-2007. Warszawa 2007

Dr Barbara Niedźwiedzka
Kraków – CM UJ

EUROPEAN ASSOCIATION FOR HEALTH INFORMATION AND LIBRARIES (EAHIL)

We wrześniu 2007 roku, w czasie warsztatów The European Association for Health Information and Libraries, zorganizowanych tym razem w Krakowie, europejscy bibliotekarze medyczni świętowali 20 urodziny Stowarzyszenia. Były przemówienia, toasty i fajerwerki. Było też bardzo miłe poczucie bycia specjalną, złączoną szczególnymi zadaniami i odpowiedzialnością, społecznością, bez małą wielką rodziną. Wiele osób spotkało się po raz kolejny, ponieważ nigdy nie opuszczają tego najważniejszego profesjonalnego spotkania bibliotekarzy pracujących w sektorze ochrony zdrowia w Europie. Tak że, kiedy obecna Prezydent - Suzanne Bakker, przypomniała w Krakowie najbardziej znaczące momenty w historii EAHIL, zebrani uczestnicy uroczystego obiadu, ponad 300 osób, mogli z przyjemnością i także z dumą spojrzeć wstecz na dokonania Stowarzyszenia, do których przyczynili się oni sami i ci, którzy już zakończyli swoją pracę zawodową oraz tacy, którzy w Krakowie nie byli, ale pracują w Stowarzyszeniu na rzecz rozwoju tego bardzo specjalnego „gatunku” bibliotekarza medycznego (używam tego niezbyt ścisłego, ale prostego określenia, aby nazwać wszystkich bibliotekarzy/pracowników informacji naukowej zatrudnionych w sektorze ochrony zdrowia). Jak to się zaczęło?

W pierwszej połowie lat 80. coraz bardziej oczywiste stawało się, że „gatunek” wyodrębnił się na tyle wyraźnie, że pora jest stworzyć specjalne ramy i platformy dla dalszego rozwoju profesji. „Gatunek” stał się też na tyle liczebny, że zbieranie się bibliotekarzy medycznych, jako podgrupy ogólnych stowarzyszeń bibliotekarzy naukowych przestało być efektywne i racjonalne. Było też jasne, że bibliotekarze medyczni w Europie mają nieco odmienne uwarunkowania niż np. bibliotekarze australijscy i że w jednoczącej się Europie muszą realizować pewne „europejskie” zadania. Powstała więc potrzeba stworzenia europejskiego stowarzyszenia, niejako młodszej siostry amerykańskiego Medical Library Association, ukonstytuowanego w 1898 roku. Rezultatem toczącej się w środowisku bibliotekarzy dyskusji, która na V Międzynarodowym Kongresie Bibliotekarzy Medycznych w Tokyo w 1985 r. zaowocowała postanowieniem zorganizowania pierwszej specjalistycznej konferencji europejskich bibliotek medycznych, była Konferencja w Brukseli

w 1986 roku, na której powołano do życia EAHIL. Oficjalną datą powstania jest jednak moment zarejestrowania Stowarzyszenia w dniu 18 sierpnia 1987 roku w Anglii. Obecnie EAHIL ma swoją siedzibę w Holandii. Warto zaznaczyć, że już na tej pierwszej brukselskiej konferencji dołożono wszelkich starań, przy finansowym wsparciu Komisji Wspólnoty Europejskiej i WHO, aby zapewnić od początku istnienia EAHIL udział bibliotekarzy z krajów Europy Centralnej i Wschodniej. I tak się zaczęło. Przez następne 22 lata EAHIL co rok organizowało międzynarodową konferencję, na której spotykali się europejscy bibliotekarze i zaproszeni goście spoza Europy. Konferencje te odbywały się za każdym razem w innym kraju, nieodmiennie stymulując tym rozwój i organizację lokalnego środowiska. Pod koniec lat 90. w krajach postkomunistycznych, które z początku nie miały silnej reprezentacji w szeregach EAHIL, środowisko bibliotekarzy medycznych stało się na tyle aktywne, że kraje te mogły także stać się organizatorami dorocznych zjazdów Stowarzyszenia (w 1995 - Czechy, w 1998 - Węgry, w 1999 - Estonia, w 2006 - Rumunia, a w 2007 Polska). Zwykle owocowały one radykalnym zwiększeniem się liczby bibliotekarzy należących do Stowarzyszenia w tych krajach i ożywieniem ich działalności.

Obecnie do EAHIL należy 27 bibliotekarzy polskich, a liczba ta wzrosła gwałtownie po Warsztatach „Pathways to new roles” w Krakowie, kiedy to większa grupa bibliotekarzy miała szansę naocznie przekonać się o korzyściach jakie daje ta przynależność. Wprawdzie w porównaniu z 235 bibliotekarzami z Wielkiej Brytanii nie jest to liczba imponująca, ale jesteśmy na drugim miejscu wśród krajów postkomunistycznych, za Łotwą, gdzie aż 41 bibliotekarzy należy do Stowarzyszenia, co jest prawdopodobnie efektem działania Nordic-Baltic Association. Niestety, w Polsce bibliotekarze medyczni nie zorganizowali się jeszcze w ramach lokalnego specjalistycznego stowarzyszenia. Być może jeszcze nie pora, ale tym bardziej warto zaangażować się w działania stowarzyszenia europejskiego.

Członkostwo w EAHIL od początku 2006 roku jest bezpłatne, a niesie z sobą, m.in.: korzyść otrzymywania bezpłatnie kwartalnika *Journal of the EAHIL* (w formie drukowanej lub elektronicznej), możliwość uczestniczenia w tematycznych forach dyskusyjnych, zapisania się na listę wysyłkową aktualnych informacji i, co również ważne - przyjemność należenia do społeczności specjalistów o podobnych zainteresowaniach, problemach i zadaniach. Gorąco zachęcam! Wstąpienie do EAHIL jest proste, wymaga jedynie zgłoszenia chęci, deklaracji, że pracuje się w sektorze ochrony zdrowia oraz czysto formalnego potwierdzenia tego przez krajowego przedstawiciela. Liczba przedstawicieli danego kraju w Radzie EAHIL zależy od liczby osób należących do Stowarzyszenia (jeden przedstawiciel na 25 członków z danego kraju, nie może ich być jednak więcej niż trzech). W 2008 roku mamy w Radzie jednego przedstawiciela z Polski.

Jakie zadania realizuje EAHIL, zraszający obecnie 1 360 bibliotekarzy medycznych z ponad 30 krajów? Najważniejsze z nich to: ułatwienie współpracy bibliotek

medycznych i pokrewnych w Europie, ze szczególnym naciskiem na wyrównanie różnic między zachodem i wschodem Europy, wypracowywanie standardów świadczenia usług przez te biblioteki, podnoszenie kwalifikacji bibliotekarzy pełniących rozmaite funkcje, prowadzenie podnoszących te kwalifikacje kursów ustawicznego kształcenia, reprezentowanie środowiska w instytucjach europejskich, co w dobie społeczeństwa informacyjnego jest oczywistością i koniecznością. Aby pełnić te zadania EAHIL posługuje się szeregiem środków i narzędzi. Najważniejszym wydaje się być, wspomniane na początku coroczne spotkanie członków Stowarzyszenia, odbywające się każdorazowo w innym kraju. Naprzemiennie to konferencja lub warsztaty. Różnica między nimi jest bardziej werbalna niż rzeczywista. Warsztaty organizowane są zwykle dla mniejszej liczby uczestników i tak naprawdę są nieco mniejszą konferencją, choć ponawiane są próby zmienienia tego i prowadzenia co drugi rok regularnych warsztatów, w czasie których zebrani wypracowują konkretne produkty. Biorąc pod uwagę fakt, że warsztaty z natury swojej bardzo ograniczają liczbę uczestników, a wciąż jeszcze ważniejszą sprawą dla środowiska wydaje się być coroczny osobisty kontakt i umożliwienie udziału w zjazdach jak największej liczbie bibliotekarzy, kontynuowana jest formuła konferencji. Po co w takim razie nazywać konferencje warsztatami? Ale nie jest to istotne. Ważne jest, że na corocznych spotkaniach Stowarzyszenia prezentowane są osiągnięcia pracowników bibliotek medycznych w rozmaitych obszarach ich działalności: rezultaty badań, prezentacje praktycznych rozwiązań, prace teoretyczne. Bardzo ważnym elementem zjazdów są też około-konferencyjne kursy doskonalenia zawodowego. Te, często jak najbardziej zasługują na nazwę warsztatów, obok oferowanych najrozmaitszych kilkugodzinnych lub całodniowych kursów o bardziej tradycyjnej formie. Kursy i warsztaty, prowadzone są przez doświadczonych praktyków. Dla wielu bibliotekarzy, szczególnie z krajów, gdzie specjalistyczne kształcenie bibliotekarzy medycznych nie jest prowadzone, są jedyną okazją zdobycia nowej wiedzy, umiejętności, zaczerpnięcia szerszego oddechu, zobaczenia, co i jak robią zagraniczni koledzy. Wystarczy przejrzeć programy konferencji i warsztatów pod kątem oferowanych szkoleń, aby móc prześledzić jak rozwija się bibliotekarstwo i naukowa informacja medyczna, jakie nowe wyzwania stają przed profesjonalistami w tym obszarze, jak ewoluuje ich rola.

Obok dorocznych konferencji, ważną platformą komunikacji jest wydawany przez Stowarzyszenie *Journal of the EAHIL* (wcześniej: *The Newsletter to European Health Librarians* publikowany od 1987). Czasopismo to, początkowo rzeczywiście tylko biuletyn zawierający głównie bieżące informacje, nabiera coraz bardziej naukowego charakteru i obecnie łączy w sobie funkcje pisma informującego o istotnych wydarzeniach, zmianach legislacyjnych, edukacyjnych, z funkcjami czasopisma naukowego, gdzie publikuje się rezultaty badań lub wdrożeń. Celem zmiany, która być może zakończy się wyodrębnieniem czasopisma recenzowanego jest to, aby powstało

pismo, w którym publikowanie będzie liczącym się dorobkiem naukowym i profesjonalnym autorów.

Członkowie EAHIL mogą też brać udział w pracach sub-specjalistycznych grup. Jest ich na razie 4: Pharmaceutical Information Group, European Veterinary Libraries Group, Public Health Special Interest Group oraz Nordic-Baltic Association Group. W planach są inne, m.in. grupa zajmująca się technologiami informacyjnymi. Utworzenie specjalistycznej grupy zależy od inicjatywy osób szczególnie zainteresowanych określoną problematyką i chcących ją zgłębiać i rozwijać w gronie podobnych sobie osób. Grupy te realizują swoje specyficzne projekty, spotykają się przy okazji zjazdów, dyskutują, dzielą informacjami.

EAHIL utrzymuje ścisłe kontakty z podobnymi stowarzyszeniami i innymi organizacjami zajmującymi się problemami informacji naukowej, międzynarodowo i lokalnie. Przede wszystkim ze swoją dużo starszą siostrą Medical Library Association (m.in. poprzez wzajemnych przedstawicieli we władzach obu stowarzyszeń) ale także z IFLA, LIBER i ze stowarzyszeniami krajowymi. Na konferencjach zawsze obecni są reprezentanci innych stowarzyszeń i krajów pozaeuropejskich, wnosząc własną perspektywę, czasem nieco inne problemy i rozwiązania, niekiedy ustawiając poprzeczki wyżej i jeszcze bardziej ambitnie.

Trzeba też wspomnieć, że w pewnych sytuacjach można starać się w EAHIL o dofinansowanie ułatwiające np. udział w konferencji lub w kursach. Jest to jeden z przejawów dbałości Stowarzyszenia o profesjonalny rozwój swoich członków i wyrównywanie szans. Przejawem tej dbałości są też toczące się prace nad certyfikacją kwalifikacji bibliotekarzy medycznych w Europie. Ideą jest, aby bibliotekarz po odpowiednich szkoleniach i z odpowiednim praktycznym doświadczeniem mógł legitymować się formalnym poświadczeniem swoich umiejętności, wydanym przez EAHIL. Prace nad zasadami takiej certyfikacji są już zaawansowane.

To tak pokrótce o EAHIL. Więcej szczegółowych informacji znaleźć można na stronach Stowarzyszenia <http://www.eahil.net/>. Jako przedstawiciel środowiska polskich bibliotekarzy medycznych w Radzie EAHIL chętnie udzielę wszelkich dodatkowych informacji*, mogę pośredniczyć w kontaktach z członkami Stowarzyszenia, a przede wszystkim mogę być Państwa rzecznikiem na zebraniach Rady, prezentować problemy i oczekiwania polskiego środowiska, propozycje czy projekty działań. Proszę się ze mną kontaktować we wszystkich sprawach, które mogą, czy też powinny być, poruszane na forum Rady.

*Dr Barbara N i e d ź w i e d z k a , EAHIL Council Member, adiunkt, kierownik Zakładu Informacji Naukowej Instytutu Zdrowia Publicznego Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego 31-531 Kraków, ul. Grzegórzecka 20, tel. 012 424 13 70, <http://www.izp.cm-uj.krakow.pl>, e-mail: mxiedzw@cyf.kr.edu.pl

TOWARZYSTWA NAUKOWE

Dr Magdalena Rządowolska
Łódź – UŁ

POLSKIE TOWARZYSTWO BIBLIOLOGICZNE

Polskie Towarzystwo Bibliologiczne (PTB) jest towarzystwem naukowym o zasięgu ogólnokrajowym, zostało zarejestrowane 1 sierpnia 1989 roku. Jego celem jest „rozwijanie nauki o książce i upowszechnianie jej osiągnięć, a także integrowanie wszystkich środowisk zawodowych związanych z książką” (Statut PTB, zatwierdzony w 1989 r., zmiany w 2001 r.). Siedzibą Towarzystwa jest Biblioteka Narodowa w Warszawie.

Członkami PTB są przede wszystkim pracownicy uniwersyteckich instytutów bibliotekoznawczych i bibliotek naukowych. Pierwszym prezesem Towarzystwa została Barbara Bieńkowska, wiceprezesami – Andrzej Mężyński i Krzysztof Migoń, sekretarzem – Hanna Łaskarzewska, skarbnikiem – Hanna Bojczuk. Po trzech kadencjach, w 2003 r. Walne Zgromadzenie Delegatów zmieniło skład Zarządu Głównego, prezesem wybrano Janusza Kosteckiego, wiceprezesami pozostali – Andrzej Mężyński i Krzysztof Migoń, sekretarzem – Agnieszka Paja, skarbnikiem – Anna Karczewska; Barbarze Bieńkowskiej nadano tytuł honorowego prezesa PTB. W 2008 r. prezesem został Stanisław Adam Kondek († 24 VII 2008), wiceprezesami – Andrzej Mężyński i Krzysztof Migoń, sekretarzem – Magdalena Rządowolska, skarbnikiem – Anna Karczewska.

PTB, liczące ok. 190-250 członków, posiada obecnie cztery oddziały terenowe warszawski i wrocławski (od 1989 r.), krakowski (od 1990 r.), katowicki (od 1993 r.). Kierują nimi Maria Kocójowa (Kraków), Mikołaj Ochmański (Warszawa), Leonard Ogierman (Katowice), Bogumiła Staniów (Wrocław). Rozwiązaniu uległy oddziały Łódzki (1994) i Lubelski (2003) a ich członkowie należą do Oddziału Warszawskiego. Członkiem honorowym Towarzystwa został w 1998 r. dr Jan Olbrycht, w latach 1990-1998 burmistrz miasta Cieszyńska, obecnie poseł do Parlamentu Europejskiego.

Oprócz uczestnictwa w działalności kierowanej przez Zarząd Główny, każdy z oddziałów prowadzi własne prace organizując imprezy integrujące środowisko

wycieczki do bibliotek, spotkania z liderami krajowego bibliotekarstwa i księgoznawczych ośrodków naukowych, patronując działalności studenckich kół naukowych. Źródłem finansowania Towarzystwa są składki członkowskie oraz dotacje celowe na programy badawcze, konferencje naukowe, publikacje i wystawy. Od 1990 r. PTB wydaje nieregularny biuletyn pt. „Nowiny Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego”, rozprowadzany głównie wśród członków.

Do najważniejszych zadań PTB należy:

- prowadzenie działalności naukowo-badawczej i wydawniczej w zakresie księgoznawstwa;
- organizowanie (samodzielne lub we współpracy z innymi instytucjami) konwersatoriów i konferencji na najważniejsze tematy związane z sytuacją książki w Polsce;
- uzgadnianie i formułowanie stanowisk fachowców wobec tych problemów;
- opracowywanie ekspertyz;
- podnoszenie poziomu wiedzy, etyki i kwalifikacji zawodowych członków, a także oddziaływanie w tym kierunku na całe środowisko pracowników książki;
- współdziałanie z właściwymi władzami, instytucjami, komitetami, towarzystwami naukowymi oraz organizacjami krajowymi i zagranicznymi w dziedzinach objętych działalnością PTB.

Zaraz po utworzeniu PTB podjęto kwestię losów zbiorów przejętych i przemieszczonych w wyniku działań wojennych i późniejszych zmian granic Polski. Problemowi temu poświęcono dwa fora dyskusyjne w 1990 r. Wypracowano wówczas i przyjęto dwa dokumenty: *Stanowisko Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego w sprawie swobodnego dostępu do informacji i zbiorów przemieszczonych oraz przejętych* oraz *Program działań w zakresie informacji o zbiorach przemieszczonych i przejętych*. Staraniem Towarzystwa utworzono w Bibliotece Narodowej w 1990 r. Pracownię Dokumentacji Księgozbiorów Historycznych, którą nieprzerwanie kieruje Hanna Łaskarzewska. W 1992 r. podjęto kolejny temat prac badawczych – dokumentację strat polskich bibliotek w czasie II wojny światowej. Program ten jest realizowany wspólnie z Biurem Pełnomocnika Rządu do Spraw Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego za Granicą (obecnie Departamentem Dziedzictwa Narodowego) Ministerstwa Kultury do dziś. Efektem tych prac jest seria informatorów o stratach bibliotek i księgozbiorów domowych w latach 1939-1945 na ziemiach polskich w granicach II Rzeczypospolitej

PTB zorganizowało samodzielnie lub z innymi instytucjami ponad 10 ogólnokrajowych i międzynarodowych konferencji i spotkań (poświędzonych publikacjami). M.in.: *Cieszyńskie księgozbiory historyczne* (1991); *Dokumentacja księgozbiorów historycznych. Współpraca krajowa i międzynarodowa, Zabezpieczenie i wykorzystanie księgozbiorów instytucji likwidowanych i reorganizowanych* (1993);

Możliwości współpracy międzynarodowej w zakresie bibliologii, Skutki II wojny światowej dla bibliotek polskich (1994), *Bibliotekarskie kontakty polsko-niemieckie - wczoraj i dziś* (1996); *Z problemów ochrony europejskiego i narodowego dziedzictwa piśmienniczego*, Ks. Leopold Jan Szersznik znany i nieznany (1997); *Wiedza o książce w nauce i dydaktyce* (1999); *Książka przyszłością kultury?* (2001); *Współczesna sztuka książki* (2002); *Dobre czasy - złe czasy. Polsko-niemiecka współpraca bibliotek, Droga do Okólnika. W 160. rocznicę powstania i 60. - spalenia Biblioteki Ordynacji Krasińskich, Warszawa stolicą książki?* (2004); *Książka nie zna granic* (2005). Zarząd Główny PTB organizuje również w Bibliotece Narodowej otwarte zebrania naukowe. Oddział Warszawski zorganizował blisko 30 ogólnokrajowych konwersatoriów naukowych, od 2007 r. organizuje Warsztaty Bibliologiczne PTB OW, które od 2008 r. odbywają się w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego. Podobne spotkania naukowe są przygotowywane także przez inne Oddziały.

PTB było wydawcą lub współwydawcą kilkanastu publikacji. M.in.: Maria Kocójowa: *Przewodnik po zbiorach rękopisów w Wilnie*. Kraków 1993. [Wyd. Oddział Krakowski]; *Modern libraries and librarianship in Poland*. Ed. Maria Kocójowa, Alicja Altenberger. Kraków 1995. [Wyd. Oddział Krakowski]; *Symposia bibliologica. Dokumentacja księgozbiorów historycznych, współpraca krajowa i międzynarodowa. Skutki II wojny światowej dla bibliotek polskich*. Red. Andrzej Mężyński, Hanna Łaskarzewska. Warszawa 1995; *Libraries in Europe's post-communist countries: their international context*. Ed. Maria Kocójowa, Wojciech Zalewski. Kraków 1996. [Wyd. Oddział Krakowski]; *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Informator*. Oprac. Marianna Mlekicka. Warszawa 1996. [Wyd. Oddział Warszawski]; *Bibliotekarskie kontakty polsko-niemieckie*. Red. Hanna Łaskarzewska, Andrzej Mężyński. *Przegląd Biblioteczny* 1997 nr 1. [Zeszyt monograficzny]; *Problemy wydawnicze i marketing współczesnej książki naukowej i akademickiej. I Krajowa Konferencja. Katowice, 19 listopada 1998*. Red. Leonard Ogierman. Katowice 1998. [Wyd. Oddział Katowicki]; *Materiały z konferencji PTB. „Z Badań Nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi”* 1999 T. 19 s. 153-206. [Część referatów z Forum PTB pt. „Z problemów ochrony europejskiego i narodowego dziedzictwa piśmienniczego”. Warszawa, 2 grudnia 1997 r.]; Piotr Lechowski: *Biblioteki Krakowa w okresie okupacji niemieckiej 1939-1945*. Kraków 1999. [Wyd. Oddział Krakowski]; *Wiedza o książce w nauce i dydaktyce. Konferencja*. Warszawa, 16-17 listopada 1999 r. Red. Małgorzata Kisilowska, Jacek Puchalski, Dariusz Kuźmina. Warszawa 2000; *Książka przyszłością kultury?* „Przegląd Biblioteczny” 2001 z. 3. [Zeszyt monograficzny]; *Biblioteki naukowe w Generalnym Gubernatorstwie w latach 1939-1945. Wybór dokumentów źródłowych*. Wyd. i oprac. Andrzej Mężyński przy współpr. Hanny Łaskarzewskiej. Warszawa 2003; *Kultura książki ziem wschodniego i południowego pogranicza Polski XVI-XX w. Paralele*

i różnice. Red. Jolanta Gwioździk, Edward Różycki, Katowice 2004. [Wyd. Oddział Katowicki].

Członkowie PTB opracowywali – na zamówienie resortu kultury oraz bibliotek naukowych – ekspertyzy. Barbara Bieńkowska, Hanna Łaskarzewska uczestniczyły w pracach Polsko-Ukraińskiej Komisji Międzynarodowej ds. ochrony i zwrotu dóbr kultury utraconych i bezprawnie przemieszczonych podczas II wojny światowej, Andrzej Mężyński – w zespole ekspertów rządowej komisji polsko-niemieckiej do spraw zbiorów przejętych i przemieszczonych. Towarzystwo wyrażało swoje opinie m.in. na temat problemów współczesnego bibliotekarstwa polskiego, zwrotów właścicielom zbiorów przejętych przez państwo po II wojnie światowej.

Dzięki zaangażowaniu PTB 1 stycznia 1994 r. otwarto Książnicę Cieszyńską, która powstała w wyniku usamodzielnienia się Oddziału Zabytkowego Miejskiej Biblioteki Publicznej w Cieszynie. Przez dwie kadencje przewodniczącą Rady Programowej Książnicy, w której zasiadają m.in. członkowie PTB była Barbara Bieńkowska, a następnie inny członek Towarzystwa – Jan Pirożyński.

W PTB współorganizowało Letnie Szkoły Bibliotekoznawstwa w Cieszynie dla studentów (1993-1994), warsztaty na temat ochrony zbiorów zabytkowych w regionie (1995). W 1998 r. Towarzystwo było jednym z patronów i współfinansowało wystawę *Corona urbis et orbis*, otwartą w BN z okazji 250. rocznicy założenia Biblioteki Załuskich. W latach 2000-2001 współuczestniczyło w organizowaniu imprez w Warszawie pod hasłem *Szał czytania*, promujących m.in. współczesny rynek książki w Polsce; w 2001 r. zorganizowano konkurs dla warszawskich szkół średnich nt. wiedzy o książce.

Bibliografia

B i e ń k o w s k a Barbara: Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. *Przegląd Biblioteczny* 1997 z. 2/3 s. 241-247

G w i o ǳ i k Jolanta: Polskie Towarzystwo Bibliologiczne Oddział Katowicki. *Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego* [on line]. Dostępny w World Wide Web: <http://gu.us.edu.pl/gusa.php?op=artykul&rok=2005&miesiac=4&id=232&type=spec> [dostęp 2009-04-09]

Ł a s k a r z e w s k a Hanna: Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Dotychczasowe dokonania i perspektywy. *Poradnik Bibliotekarza* 2001 nr 10 s. 11-13

P o l s k i e Towarzystwo Bibliologiczne [on line]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ptb.bn.org.pl/default.htm> [dostęp 2009-04-19]

P o l s k i e Towarzystwo Bibliologiczne. Informator. Warszawa 1996

Prof. dr hab. Stanisława Kurek-Kokocińska
Łódź – UŁ

POLSKIE TOWARZYSTWO INFORMACJI NAUKOWEJ

Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej (PTIN) należy do działających obecnie organizacji specjalistycznych. Jest znane w środowisku naukowym oraz wśród bibliotekarzy i pracowników działalności informacyjnej¹. Skupia w swoich szeregach osoby zawodowo związane z placówkami informacji. Członkami PTIN są też przedstawiciele nauk bibliologicznych, a zwłaszcza nauki o informacji oraz inne osoby zainteresowane.

Geneza stowarzyszenia sięga okresu istnienia w Polsce sieci ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (inte), których funkcjonowanie określał akt prawny w postaci *Uchwały Rady Ministrów nr 35 w sprawie rozwoju informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej* (1971). Do wiodących wówczas instytucji, odpowiedzialnych za funkcjonowanie sieci placówek inte i rozwój informacji naukowej w Polsce, należały - powołane osobną uchwałą - Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej (Centrum INTE) oraz Instytut Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej (Instytut INTE).

Historia informacji naukowej² w naszym kraju rozpoczęła się znacznie wcześniej Świadectwem aktywności Instytutu INTE oraz Centrum INTE są m.in. publikacje, wydawane przez te instytucje, np. w seriach *Prace*, *Studia*, *Przyczynki*, *Informacja Naukowa*, *Materiały Szkoleniowe* czy *SINTO – Materiały Metodyczne*, a także specjalny periodyk. *Aktualne Problemy Dokumentacji* pojawiły się w 1953 r., wydawane przez Centralny Instytut Dokumentacji Naukowo-Technicznej, od 1962 pismo ukazywało

¹ Inne organizacje tego typu: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (1917-), Polskie Towarzystwo Bibliologiczne (1989-), Polskie Towarzystwo Czytelnicze (1992-), Towarzystwo Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich (1992-), Polski Związek Bibliotek (1999-). Por. *Słownik polskich towarzystw naukowych*. T. 1: *Towarzystwa naukowe działające obecnie w Polsce*/red. nauk. Barbara S o r d y ł o w a , wyd. nowe. Warszawa 2004

² Informacja naukowa, to dziedzina wiedzy obejmująca całokształt zagadnień teoretycznych i praktycznych związanych z działalnością informacyjną. Informacja naukowa to informacja o osiągnięciach nauki, przeznaczona dla pracowników nauki i opracowana metodą naukową, - *Słownik terminologiczny informacji naukowej*: praca zbiorowa/pod red. Marii D e m b o w s k i e j . Wrocław 1979 s. 130

się jako dwumiesięcznik pt. *Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji*. Organ Centralnego Instytutu Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej poświęcony zagadnieniom teorii i praktyki informacji. Zamieszczane tam materiały stanowiły główne źródło aktualności i wiedzy dla grup osób zatrudnionych w licznych ośrodkach informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej oraz dla adeptów zawodu dokumentalisty (specjalisty inte).

Tematyka z zakresu informacji naukowej rozwijana była również niezależnie od wymienionych instytucji, w tym także w środowisku akademickim, powstawały publikacje naukowe oraz podręczniki. W tamtych latach fakultet „bibliotekoznawstwa i informacji naukowej” prowadziły instytuty (katedry, zakłady) informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, zwykle w obrębie wydziałów filologicznych lub historycznych kilku polskich uniwersytetów, kształciły też w tej specjalności akademie pedagogiczne. Zagadnienia informacji naukowej i technicznej z czasem rozwinęły się na tyle, że w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach w ramach Wydziału Techniki zostały uruchomione odrębne studia na kierunku „informacja naukowo-techniczna”. Istniała też konieczność dalszego rozwoju potrzebnej kadry.

„[...] kilka osób wykładających na tym kierunku podjęło studia doktoranckie na [...] Seminarium”³ założonym przez Centrum INTE, Naczelną Organizację Techniczną oraz Polskie Towarzystwo Cybernetyczne.

W seminarium doktoranckim prowadzonym przez doc. dr hab. Mieczysława Kwiecieńskiego, brali udział uczestnicy związani z wyższymi uczelniami, instytutami naukowo-badawczymi, ośrodkami informacji, urzędami. Z tym seminarium łączą się narodziny Polskiego Towarzystwa Informacji Naukowej.

Z tego środowiska wyszedł pomysł utworzenia zespołu osób zainteresowanych zagadnieniami informacji naukowej. Projekt dotyczył organizacji, która mogłaby działać poza strukturą sieci inte, włączając się kompetentnie do międzynarodowej współpracy, gremiów samorządowych i rządowych, branżowych, handlowych, naukowych i innych. Dr Anna Dobrowolska, wówczas pracownik Instytutu Informacji Naukowo-Technicznej w Uniwersytecie Śląskim, dzieli się wspomnieniem:

„Głównie te przyczyny skłoniły mnie do postanowienia, wystąpienia na kolejnym zjeździe Seminarium Doktoranckiego, z propozycją założenia stowarzyszenia w Polsce. [...] po krótkim uzasadnieniu celów i potrzeby zaistnienia stowarzyszenia, uczestnicy spotkania z aplauzem przyjęli propozycję”⁴.

Uczestnicy spotkania, które odbyło się w Katowicach 25 września 1981 roku, zdecydowali o powołaniu „Polskiego Stowarzyszenia Naukowego INTE”. Protokół z zebrania założycielskiego pt. „Protokół z zebrania przedstawicieli, zawodowych

³ Anna D o b r o w o l s k a: Pierwsze działania na rzecz utworzenia polskiego towarzystwa informacji naukowej. *Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej* 2002 nr 3/4 s. 31

⁴ T a m ż e

grup regionalnych pracowników informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej” zawiera rzeczową argumentację:

„Jak do tej pory brak jest w naszym kraju organizacji, która byłaby płaszczyzną do dyskusji w środowisku inte. Działalność służb inte stanowi bazę dla rozwoju wszystkich dziedzin naszego życia społecznego. Służby inte liczą około 10 tys. pracowników. Brak własnej środowiskowej organizacji problemowej utrudnia wewnętrzną wymianę doświadczeń i podejmowanie wspólnych konstruktywnych inicjatyw, a także utrudnia oddziaływanie na odbiorców inte. W wielu krajach, tam gdzie działalność inte posiada dłuższe tradycje, tego typu stowarzyszenia już istnieją”⁵.

Merytoryczne podstawy utworzenia organizacji dawały jej szanse działalności i rozwoju. Przygotowany projekt statutu został przesłany do środowisk z zamiarem poinformowania o powstałej inicjatywie oraz zaproszeniem do dyskusji i do Stowarzyszenia. Na zimowe dni 16-17 grudnia 1981 roku zaplanowano ogólnopolską konferencję pt. „Problemy organizacji ośrodków inte w zreformowanej gospodarce” oraz oficjalną inaugurację ruchu pn. Stowarzyszenie Pracowników Informacji Naukowej. Z powodu stanu wojennego zaawansowane przedsięwzięcie nie doszło do skutku.

Przebieg zdarzeń sprawił, że organizacja Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej została zarejestrowana dopiero 27 maja 1992 roku postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Warszawie. Do tego czasu uległ zmianie model funkcjonowania placówek informacji naukowej w Polsce.

PTIN należy do instytucji stowarzyszeniowych, posiada statut określający jego cele i zadania, zasady organizacji i funkcjonowania. Funkcję Prezesa Zarządu Towarzystwa sprawował od 1993 do 1999 r. mgr Marian Surdyk, od 1999 roku obowiązki te pełni dr hab. Diana Pietruch-Reizes. W działalność PTIN zaangażowało się od początku wiele osób, uczestnicząc w grupie inicjatywnej, później w Zarządzie i poszczególnych Komisjach. Rola, jaką na siebie wzięła ta organizacja, w ogólnych założeniach nie uległa do dziś większym zmianom. W projekcie Statutu Stowarzyszenia Pracowników Informacji Naukowej (1981) napisano m.in.:

„Celem Stowarzyszenia jest popieranie racjonalnej działalności związanej z [...] funkcjonowaniem [...] informacji naukowej w kraju [...] we wszystkich dziedzinach i zakresach oraz doskonalenie metod ich działalności jak również efektywnego posługiwania się informacją naukową i jej wykorzystywania w działaniach twórczych w sferze nauki, dydaktyki i praktyki społecznej i gospodarczej”⁶.

⁵ Protokół z zebrania przedstawicieli, zawodowych grup regionalnych pracowników informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej. W: Anna D o b r o w o l s k a: *Pierwsze działania na rzecz...*, dz. cyt., s. 34

⁶ Projekt z 10 grudnia 1981 r.: Statut Stowarzyszenia Pracowników Informacji Naukowej. W: Anna D o b r o w o l s k a: *Pierwsze działania na rzecz...*, dz. cyt., s. 36

W Statucie opublikowanym na łamach *Praktyki i Teorii Informacji Naukowej i Technicznej* czytamy:

„Zadania PTIN, w myśl statutu zatwierdzonego 27 maja 1992 r. obejmują: inicjowanie i prowadzenie działań, mających na celu rozwój teorii informacji naukowej i doskonalenie praktyki; upowszechnianie w społeczeństwie przeświadczenia o roli i znaczeniu informacji naukowej w rozwoju społeczno-gospodarczym i postępie naukowo-technicznym oraz konieczności jej wykorzystania w działaniach twórczych i decyzyjnych; przedstawianie właściwym władzom, instytucjom i podmiotom gospodarczym opinii i wniosków w sprawach związanych: z doskonaleniem organizacji i funkcjonowania informacji naukowej i technicznej, stwarzaniem warunków, mechanizmów i motywacji posługiwania się informacją naukową, z wykorzystywaniem informacji w zdobywaniu i poszerzaniu wiedzy, w działaniach twórczych i innowacyjnych, w zarządzaniu, praktyce gospodarczo-produkcyjnej i działalności społecznej; prowadzenie działalności usługowej w zakresie prac badawczych i rozwojowych, ekspertyz, rzeczoznawstwa, doradztwa, opracowań naukowo-informacyjnych, szkolenia i wydawnictw”⁷.

Tekst statutu dostępny w sieci Internet pod adresem www.ptin.org.pl.

Płaszczyzną działania Polskiego Towarzystwa Informacji Naukowej jest informacja naukowa rozumiana jako szczególna aktywność intelektualna i praktyczna. Docelowo realizuje się ona w pracy z użytkownikami, w świadczeniu tym odbiorcom profesjonalnych, różnorodnych usług informacji, będących odpowiedzią na określone potrzeby o charakterze informacyjnym. Zakres działania Towarzystwa jest szeroki, obejmuje dziedziny wymagające naukowo opracowanych informacji, tj. z sektora nauki, edukacji, gospodarki oraz sektora usługowego. Naturalne podłoże myślowe i teoretyczne tej działalności stanowi nauka o informacji. Dbłość o jej rozwój, jak też o właściwe podejście w społeczeństwie do zagadnienia informacji naukowej, wyznaczają kolejne kierunki pracy Towarzystwa.

Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej prowadzi działalność od 1992 roku, podejmowane tematy i prace pozostają w relacji do zachodzących w społeczeństwie zmian strukturalnych, technologicznych i mentalnościowych. Widocznym świadectwem aktywności Stowarzyszenia oraz ilustracją dostrzeżonych i podjętych w tym środowisku problemów informacji naukowej, może być realizowana przez PTIN działalność konferencyjna i wydawnicza.

Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej jest organizatorem specjalistycznych spotkań, które pod nazwą *forum* odbywają się co dwa lata. Pierwsze Krajowe Forum

⁷ Zob. Statut Polskiego Towarzystwa Informacji Naukowej, dostępny w World Wide Web: <http://www.ptin.org.pl/>

Informacji Naukowej i Technicznej miało miejsce jeszcze przed zarejestrowaniem stowarzyszenia, tj. w listopadzie 1991 roku. Otwierając konferencję, mgr Marian Surdyk mówił:

„W imieniu Komitetu Organizacyjnego oraz Centrum Informacji Naukowej i Przemysłowej, inicjatora i organizatora tego Pierwszego Krajowego Forum Informacji Naukowej i Technicznej [...]”⁸.

Już wtedy proponowano:

„[...] rozważyć i wyrazić w dyskusji swoje zdanie na temat przyjęcia [...] I-go Krajowego Forum INT jako stałej imprezy, organizowanej corocznie a Komitet Organizacyjny KFINT jako stałego organu działającego przy CINP [Centrum Informacji Naukowej i Przemysłowej] lub PTIN (Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej)”⁹.

Do wiosny 2009 roku zorganizowanych zostało dziewięć konferencji z tego cyklu. Regularne zjazdy stały się już stałym elementem kalendarza naukowego. Spotkania *forum* gromadzą specjalistów z różnych środowisk. Przede wszystkim pracowników uniwersytetów i uczelni technicznych reprezentujących jednostki naukowo-dydaktyczne, biblioteki wyższych uczelni (główne i wydziałowe) oraz przedstawicieli instytucji, jak np. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych (Centrum Informacji Archiwalnej), Urząd Patentowy, Polski Komitet Normalizacji, Ośrodek Przetwarzania Informacji, a także Urząd Komitetu Integracji Europejskiej (Departament Informacji Kształcenia Ogólnego). Zjeżdżają się też na te spotkania reprezentanci instytucji wyspecjalizowanych w określonych branżach, jak Instytut Wzornictwa Przemysłowego, Instytut Biotechnologii Przemysłu Spożywczego, Instytut Technologii Drewna, Instytut Nafty i Gazu, Instytut Rybactwa Śródlądowego, Instytut Obróbki Skrawaniem, Centralny Instytut Ochrony Pracy, Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej i innych.

Dorobek lat pracy Polskiego Towarzystwa Informacji Naukowej jako organizatora *forum* stanowią na pewno opublikowane zbiory referatów. Oto zestawienie tytułów publikacji, wraz z informacją o miejscu i roku wydania kolejnych zbiorów:

- I Krajowe Forum Informacji Naukowej i Technicznej* (1991 r.). Gliwice 1991;
- II Krajowe Forum Informacji Naukowej i Technicznej* (1993 r.). Gliwice 1993;
- III Krajowe Forum Informacji Naukowej i Technicznej* (1995 r.). Warszawa 1995;
- IV Krajowe Forum Informacji Naukowej i Technicznej* (1997 r.). Warszawa 1997¹⁰;

⁸ Marian S u r d y k: *Słowo wstępne*. W: *I Krajowe Forum Informacji Naukowej i Technicznej* (1991 r.), Gliwice 1991 s. 1

⁹ *T a m ż e* s. 2

¹⁰ IV Krajowe Forum Informacji Naukowej i Technicznej odbywało się pod hasłem: *Rola informacji naukowo-technicznej w dobie dostosowania nauki i gospodarki kraju do wymagań Unii Europejskiej*

Spółeczeństwo informacyjne w perspektywie nowego tysiąclecia. Materiał z V Krajowego Forum Informacji Naukowej i Technicznej (1999 r.). Warszawa 2000;

Informacja - Wiedza – Gospodarka. [Materiały z VI Forum, 2001 r.] Warszawa 2001;

Usługi - Aplikacje - Treści w gospodarce opartej na wiedzy. [Materiały z VII Forum, 2003 r.] Warszawa 2004;

Kierunki i priorytety rozwoju informacji naukowej w kontekście budowania Spółeczeństwa Wiedzy [Materiały z VIII Forum, 2005 r.], Katowice 2006.

Materiały z IX Forum, które odbyło się w 2007 r. pt. *Wymiana informacji i rozwój profesjonalnych usług informacyjnych w edukacji, nauce i kulturze na rzecz społeczeństwa opartego na wiedzy*, jeszcze nie zostały opublikowane [informacja: www.ptin.org.pl, odczyt 2009.03.25]. Oprócz tego, w 2000 roku, tj. po zmianie na szczeblu kierowniczym Towarzystwa, miało miejsce spotkanie, którego owocem jest zbiór prac zat. *Forum integracyjne krajowych stowarzyszeń z zakresu informacji naukowej, bibliotekarstwa i dziedzin pokrewnych* (Katowice 2001).

Podczas konferencji z cyklu *forum* są prezentowane aktualne zagadnienia informacji naukowej. Autorzy formułują oceny jej istniejącego stanu oraz wypowiadają się o przyszłości. Na przestrzeni około 20 lat, tj. w okresie między dziesięcioma kolejnymi spotkaniami (o jubileuszowym *forum* zob. www.ptin.org.pl), dokonały się istotne przemiany informacji naukowej. Przede wszystkim nastąpiła przebudowa organizacyjna placówek informacji naukowej w Polsce, o czym wspomniałam. Biblioteki, zwłaszcza wyższych uczelni, spotęgowały aktywność w dziedzinie informacji naukowej. Nastała era informatyzacji, która spowodowała zmiany w komunikacji społecznej, w obszarze nauki, pozwoliła też odpowiednio przekształcić warsztat informacyjny z postaci katalogów i kartotek w bazy danych, dogodnie dostępne online w sieci Internetu. Określony kontekst dla postrzegania spraw informacji naukowej stworzyło włączenie się Polski w struktury Unii Europejskiej. Nowe zagadnienia pojawiły się w związku z popularyzacją koncepcji społeczeństwa informacyjnego i związanych z jej realizacją programów rządowych i in. inicjatyw. Wymienione grupy problemowe znalazły odzwierciedlenie w wypowiedziach uczestników konferencji Polskiego Towarzystwa Informacji Naukowej.

Wśród problemów informacji naukowej, poruszonych podczas *forum*, względnie stałe miejsce zajmuje temat informacji dotyczącej różnych dziedzin nauki i wiedzy. Obrazem tego może być obecność w programach kolejnych spotkań tematów bibliotekarstwa medycznego, informacji medycznej oraz informacji naukowej z pokrewnej dziedziny chemii. Z analizy zawartości materiałów pokonferencyjnych wynika, że zagadnienia te były przedstawiane podczas kilku konferencji, stosownie do przebiegu zmian w bibliotekach i placówkach oraz sytuacji zewnętrznej ich działania.

U progu lat 90. dr Edward Pigoń przedstawił analizy przydatności czasopism zachodnich w zbiorach Głównej Biblioteki Lekarskiej (GBL). M.in. mówił o udostępnianiu ich na miejscu oraz o upowszechnianiu w różnej formie (mikrofisz, kserokopie, wypożyczenia międzybiblioteczne)¹¹. W 2005 mgr Barbara Grała, odnosząc się do tematu czasopiśmienniczych źródeł medycznych, mogła stwierdzić:

„Dostęp do czasopism elektronicznych odbywa się ze stron WWW bibliotek poprzez serwisy wydawców. Biblioteki medyczne posiadają głównie dostęp konsorcyjny z platformy ProQuest oraz EBSCOhost i Blackwell Synergy oraz ze stron internetowych – Free Medical Journals”¹².

E. Pigoń po kilku latach naświetlił również inne problemy bibliotekarstwa medycznego. Omówił amerykański Zintegrowany Zaawansowany System Zarządzania Informacją (IAMS) oraz sytuację bibliotek medycznych w Polsce, zagadnienia ich automatyzacji i stan informacji bibliograficznej, dostępność dokumentów źródłowych, obecność odpowiednich witryn w Internecie¹³. Swoje charakterystyki otrzymały podczas *forum* cyfrowe zbiory informacji bibliograficznej i faktograficznej, w tym *Polska Bibliografia Lekarska*¹⁴ oraz Bank Danych Fizykochemicznych¹⁵. Dowiadujemy się m.in., że ogłoszona w 1984 r., zawierająca materiał za rok 1979 „Polska Bibliografia Lekarska” to pierwsze wydawnictwo GBL i pierwsza bibliografia w Polsce, do której opracowania wykorzystano metody zautomatyzowane. Osobno przybliżony został aspekt działalności dokumentacyjnej Głównej Biblioteki Lekarskiej, troszczącej się o zabezpieczenie i przechowywanie śladów z przeszłości. Autorka przedstawiła starania Stanisława Konopki, twórcy GBL i jej pierwszego dyrektora¹⁶.

Zauważalny nurt naukowej informacji medycznej stanowią kwestie rzeczowej charakterystyki zbiorów informacyjno-wyszukiwawczych. Podczas *forum* zaprezentowano przegląd języków informacyjnych stosowanych w Głównej Bibliotece Lekarskiej, kolejno: *Słownik haseł z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych* prof. S. Konopki, *Słownik haseł z dziedziny medycyny i nauk*

¹¹ Edward Pigoń: *Użytkowanie i przydatność zachodnich czasopism biomedycznych w Głównej Bibliotece Lekarskiej*, I Forum, Gliwice 1991 s. 61-66

¹² Barbara Grała: *Rola naukowej informacji medycznej wobec oczekiwań użytkowników informacji*, VIII Forum, Katowice 2006 s. 163

¹³ Edward Pigoń: *Wybrane zagadnienia działalności bibliotek medycznych*, IV Forum, Warszawa 1997 s. 246-252

¹⁴ Halina Duszyńska, Danuta Grodzka, Dariusz Kuźmicki: *Baza polskiego piśmiennictwa lekarskiego*, II Forum, Gliwice 1993 s. 55-58

¹⁵ Joachim Gollor: *Bank Danych Fizykochemicznych – Datachem*, II Forum, Gliwice 1993 s. 77-80; Joachim Gollor, Wiesława Torowska, Leokadia Rudych: *Bank danych fizykochemicznych „DATACHEM”*, III Forum, Warszawa 1995 s. 370-373; zob. też G. Nowak: *Odzyskiwanie informacji o reakcjach chemicznych z baz danych*, IV Forum, Warszawa 1997 s. 275-278

¹⁶ Halina Duszyńska: *Zbiory muzealne i archiwalne Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki*, III Forum, Warszawa 1995 s. 342-348

*pokrewnych GBL, Polski Tezaurus Medyczny - Polska Wersja MeSH oraz Wielojęzyczny Tezaurus i Rubrykator systemu MEDINFORM*¹⁷. Z rozległej dziedziny nauk medycznych pewne jej gałęzie objęte zostały osobnymi podsystemami informacyjno-wyszukiwawczymi, które stały się tematem artykułów. W Bibliotece Instytutu Medycyny Pracy takim podsystemem jest baza danych z dziedziny medycyny pracy, toksykologii i zagrożeń środowiskowych MEDIP¹⁸. Środowisko medyczne dostarczyło też obserwacji dla przedstawienia problemów związanych z organizacją badań naukowych nad skutecznością nowego leku¹⁹. W ramach *forum* zagościło - prezentowane przez pryzmat źródeł informacji - szczegółowe zagadnienie homeopatii²⁰.

W działalności naukowej i wydawniczej Polskiego Towarzystwa Informacji Naukowej ważną pozycję stanowi czasopismo *Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej*, którego pierwszy numer ukazał się w roku 1993. Trzeba tu przypomnieć, że periodyk *Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji* podzielił losy wielu ośrodków i został w 1990 roku zlikwidowany. Świeżo zarejestrowane Stowarzyszenie pracowników informacji naukowej powołało do życia nowy tytuł *Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej* jest wydawana na bieżąco jako kwartalnik. Wypełnia miejsce znane służbom informacyjnym instytutów naukowych, przemysłowych oraz bibliotek wyspecjalizowanych w określonych dziedzinach. Rola tego czasopisma zasługuje na osobną wnikliwą analizę. Tu jedynie podam, że na łamach *Praktyki i Teorii Informacji...* ukazało się kilka tekstów dotyczących medycznej działalności bibliotecznej i informacyjnej w Polsce²¹.

¹⁷ Danuta G r o d z k a, Zofia P o w i d e ł: *Języki informacyjne w polskich bibliotekach medycznych*, III Forum, Warszawa 1995 s. 179-181

¹⁸ Jolanta P r z y ł u s k a, Sławomir C z e r c z a k: *Komputerowy system gromadzenia i przetwarzania informacji bibliograficznej z zakresu medycyny pracy*, IV Forum, Warszawa 1997 s. 279-284

¹⁹ Elżbieta K u ł a: *Kooperacyjne gromadzenie danych i ekonomizacja organizacji współdziałających zespołów badawczych (na przykładzie badań medycznych)*, IV Forum, Warszawa 1997 s. 237-245

²⁰ Aleksandra W e j m a n - S o w i ń s k a: *Wiarygodność podręcznikowych źródeł informacji z historii medycyny w odniesieniu do homeopatii*, VIII Forum, Katowice 2006 s. 166-173; Taż, *Uwagi o wartości homeopatycznych źródeł informacji z punktu widzenia użytkownika*, IX Forum, [informacja: www.ptin.org.pl].

²¹ Barbara G r a l a: *Dydaktyka biblioteczna w uczelniach medycznych w aspekcie kształtowania się edukacji informacyjnej*, *Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej* 2007 nr 1 s. 30-36

i za granicą²², w tym artykuły odnoszące się do sytuacji użytkowników informacji naukowej z tego zakresu²³.

Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej od początku istnienia koncentruje się na działalności organizacyjnej i wydawniczej. Znacznym osiągnięciem są cykliczne konferencje, które odbywają się od blisko 20 lat. Spotkania te dają sposobność prezentacji własnych prac i dokonań w szerszym gronie znawców warsztatu i problemów informacji naukowej i są płaszczyzną wymiany doświadczeń w specjalistycznym środowisku oraz sprzyjają nawiązywaniu i podtrzymywaniu więzi między praktykami, dydaktykami i teoretykami informacji naukowej. Ogłaszane drukiem referaty oraz udostępniane w Internecie [www.ptin.org.pl] materiały z tych *forów*, pełnią ważną rolę poznawczą dla osób i instytucji zainteresowanych informacją naukową w Polsce.

²² Izabela S w o b o d a: Organizacja działalności informacyjnej w zakresie medycyny w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, *Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej* 2006 nr 2 s. 3-12; Ta ż, Działalność międzynarodowa w zakresie naukowej informacji medycznej: organizacja, programy, rozwiązania modelowe, *Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej* 2005 nr 4 s. 24-29; Barbara S z c z e p a n o w s k a : Międzynarodowe źródła informacji o bezpieczeństwie pracy: portal internetowy i usługi informacyjne Instytutu Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy PREVENT w Belgii, *Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej* 2004 nr 3/4 s. 22-27

²³ Barbara N i e d Ź w i e d z k a: Kształcenie w zakresie umiejętności informacyjnych związanych z odszukiwaniem i korzystaniem z informacji naukowej w akademiach medycznych w Polsce, na tle innych krajów, *Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej* 2004 nr 1 s. 19-27; T a ż, Potrzeby i zachowania informacyjne menedżerów w instytucjach infrastruktury zdrowia publicznego, *Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej* 2006 nr 1 s. 12-16

Dr Katarzyna Hanisz
Łódź – UM

**POLSKIE TOWARZYSTWA MEDYCZNE
SPECJALISTYCZNE I ZAWODOWE ORAZ INNE
TOWARZYSTWA WSPOMAGAJĄCE
ROZWÓJ NAUK MEDYCZNYCH**

Według ostatnio wydanego *Informatora Nauki Polskiej*, na terenie naszego kraju działa 387 różnego typu towarzystw naukowych. Spełniają one ważną rolę w rozwoju nauki i kultury oraz upowszechnianiu ich w społeczeństwie. Wśród nich znaczącą grupę w liczbie 106, tj. przeszło 27% stanowią towarzystwa medyczne, reprezentujące poszczególne kierunki naukowe w medycynie i różne specjalizacje zawodowe. Zrzeszają przeszło 130 tysięcy w większości w pełni zaangażowanych osób. Społeczny ruch naukowy w zakresie medycyny wzmacniają pokrewne towarzystwa, reprezentujące: nauki biologiczne, matematyczno - fizyczne, chemiczne oraz humanistyczne i społeczne. Wyrazem tego jest ich współpraca z towarzystwami medycznymi i inne formy zainteresowania problemami dawnej i współczesnej medycyny.

Wśród medycznych towarzystw naukowych zarejestrowanych w Polsce, blisko 23% zostało utworzonych przed drugą wojną światową. Niektóre z nich sięgają swoją genezą do XIX wieku. W okresie zaborów działały na ziemiach polskich, m.in.: warszawskie i regionalne towarzystwa lekarskie, Towarzystwo Chirurgów Polskich (r. zał. 1889), Warszawskie Towarzystwo Higieniczne (1898), Towarzystwo Internistów Ziem Polskich (1906), Towarzystwo Okulistów Polskich (1911).

Regionalne towarzystwa lekarskie w latach niewoli narodowej żywo reagowały na potrzeby zdrowotne ludności. Ich uwaga koncentrowała się głównie na: walce z chorobami zakaźnymi i społecznymi, poprawie stanu sanitarnego miast, propagowaniu idei zakładania placówek leczenia otwartego i zamkniętego przez organizacje charytatywne, prowadzeniu akcji profilaktyczno-oświatowej oraz pogłębianiu wiedzy zawodowej lekarzy poprzez działalność naukowo-badawczą i publicystyczną. W Warszawie działalność towarzystwa lekarskiego datowała się od 1820 r., w Krakowie i Poznaniu od 1866 r., w Radomiu od 1871 r., w Płocku od 1872 r., w Lublinie od 1874 r., w Kaliszu od 1877 r., a w Łodzi od 1885 r. Tradycje Warszawskiego Towarzystwa Lekarskiego przejęło w 1951 roku Polskie Towarzystwo

Lekarskie, a niektóre z pozostałych towarzystw regionalnych, jak krakowskie i kaliskie, działają do chwili obecnej.

Ogromne zasługi w rozwiązywaniu problemów zdrowotno-społecznych wniosło Warszawskie Towarzystwo Higieniczne (WTH), zorganizowane przez wybitnego lekarza i higienistę Józefa Polaka w latach 80. XIX wieku, a oficjalnie działające dopiero od 1898 r. Największy był Oddział Łódzki WTH, założony w 1902 r. z inicjatywy Seweryna Sterlinga, Stanisława Serkowskiego i innych znanych łódzkich lekarzy-społeczników. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości zadania Warszawskiego Towarzystwa Higienicznego przejęło w 1932 r. Polskie Towarzystwo Higieniczne.

Istotną rolę w powstawaniu towarzystw naukowych, zrzeszających lekarzy jednej specjalności odgrywały zjazdy lekarzy i przyrodników. Towarzystwa lekarskie zaczynały bowiem swoją działalność, jako sekcje specjalistyczne zjazdów. I tak na przykład, za pierwsze towarzystwo specjalistyczne uznaje się Towarzystwo Chirurgów Polskich, przyjmując I Zjazd Chirurgów Polskich w 1889 roku za datę jego powstania.

W warunkach niepodległej Polski po 1918 roku towarzystwa medyczne, a zwłaszcza te o profilu zawodowym, prowadziły rozległą działalność mobilizując lekarzy do wspólnej pracy na rzecz zdrowia publicznego, zarówno w sensie teoretycznym, jak i aplikacyjnym. Ich członkowie brali udział w tworzeniu rodzimego modelu opieki zdrowotnej, polskiego prawodawstwa sanitarnego, ubezpieczeń społecznych i samorządów zawodowych. Wykazywali duże zaangażowanie w zwalczaniu zagrożeń epidemicznych, a zwłaszcza w leczeniu i profilaktyce gruźlicy i chorób wenerycznych.

Wraz z rozwojem nowych działów medycyny i wzrastającej dyferencjacji specjalistycznej w zawodach medycznych wzrastało zainteresowanie zakładaniem odrębnych towarzystw o węższym kierunku działania. Podstawę ich tworzenia stanowiły najczęściej specjalistyczne sekcje, działające wcześniej w ramach ogólnych towarzystw lekarskich. W okresie międzywojennym powstały m.in.: w 1920 r. – Polskie Towarzystwo Psychiatryczne, Polskie Towarzystwo Otorynolaryngologiczne, w 1922 r. – Polskie Towarzystwo Dermatologiczne, Polskie Towarzystwo Ginekologiczne. Niektóre z towarzystw medycznych nawiązywały do tradycji swojej działalności w okresie niewoli narodowej, jak np. Polskie Towarzystwo Higieniczne lub Polskie Towarzystwo Przeciwgruźlicze. Inne powstawały dopiero w latach 30., jak np. Polskie Towarzystwo Fizjologiczne (r. zał. 1936), Polskie Towarzystwo Medycyny Sportowej (1937), Polskie Towarzystwo Medycyny Sądowej i Kryminologii (1938). Według Teresy Ostrowskiej, do 1939 r. powstało ponad 70 tego typu stowarzyszeń.

Po 1945 roku dalszy postęp wiedzy medycznej i coraz większe różnicowanie się specjalizacji zawodowych sprzyjały zakładaniu kolejnych towarzystw naukowych. W pierwszych latach powojennych powstały: Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne (r.

zał. 1947), Polskie Towarzystwo Urologiczne i Polskie Towarzystwo Endokrynologiczne (1949) oraz Polskie Towarzystwo Hematologów i Transfuzjologów (1950). Korzystny trend rozwojowy w nauce polskiej został zahamowany w latach 50., co wiązało się ze zmienioną sytuacją polityczną w kraju. W tym czasie towarzystwa naukowe, w tym medyczne napotykały wiele przeszkód podczas wypełniania swoich statutowych zadań. Niełatwo było też założyć nowe stowarzyszenie, zwłaszcza o profilu społeczno-zdrowotnym. Mimo podejmowanych ze strony lekarzy prób wznowienia działalności przez Polskie Towarzystwo Higieniczne i Polskie Towarzystwo Medycyny Społecznej, wielokrotnie spotykano się z odmową władz administracyjnych. W wyniku usilnych starań, pierwsze z nich reaktywowano w 1957 r., a drugie dopiero w 1972 r. Zbyt późno udało się też utworzyć Polskie Towarzystwo Medycyny Pracy, które powstało w 1969 r., kiedy nastąpiła już recesja w różnych gałęziach przemysłu.

Jak podają Jolanta Sadowska i Alfred Lutrzykowski, w końcu lat 50. ubiegłego wieku działało w Polsce 28 medycznych towarzystw specjalistycznych i 2 stowarzyszenia współdziałające. Według *Informatora Nauki Polskiej*, do 2006 r. powołano do życia lub reaktywowano dalszych 76 towarzystw, z których aż 48, czyli 63% zaczęto rejestrować od drugiej połowy lat 70. poprzedniego wieku. Szczególnie dynamiczny ich rozwój nastąpił w latach 90. po przemianach i transformacji ustrojowej. W latach 1990-2006 powstało 35 nowych towarzystw.

Towarzystwa medyczne, działające obecnie w Polsce skupiają w swoich szeregach: lekarzy różnych specjalności, farmaceutów, lekarzy weterynarii, dyplomowane pielęgniarki, często biologów oraz inne osoby z wyższym wykształceniem o zainteresowaniach naukowych w zakresie tych gałęzi wiedzy medycznej lub kierunków klinicznych w medycynie, które są reprezentowane przez poszczególne gremia. Niektóre stowarzyszenia mają z założenia interdyscyplinarny charakter. Na przykład, wśród członków Polskiego Towarzystwa Medycyny Sądowej i Kryminologii znajdują się: lekarze, prawnicy, toksykolodzy, farmaceuci, chemicy, biolodzy, psycholodzy, psychiatrzy; a wśród członków Polskiego Towarzystwa Oświaty Zdrowotnej: lekarze, pielęgniarki, pedagodzy, biolodzy, socjolodzy, psycholodzy.

Zasady zakładania i funkcjonowania towarzystw naukowych, w tym medycznych precyzyjnie określa polskie ustawodawstwo. Członkowie lub komitet założycielski stowarzyszenia opracowują statut i wraz z odpowiednio uzasadnionym wnioskiem składają je w sądzie rejestracyjnym. Stowarzyszenie uzyskuje osobowość prawną i może rozpocząć działalność po uzyskaniu pozytywnego postanowienia sądu rejestracyjnego oraz wpisaniu do Krajowego Rejestru Sądowego. Nadzór nad działalnością stowarzyszenia sprawuje właściwy (ze względu na siedzibę) wojewoda. Statuty stowarzyszeń wytyczają ich cele i zakres działalności, określają władze, strukturę organizacyjną oraz źródła finansowania.

Większość z omawianych towarzystw obejmuje zasięgiem swojego działania obszar całego kraju, a ich siedziby mieszczą się przeważnie w ośrodkach akademickich,

w 2006 r. najwięcej było ich w Warszawie (40 siedzib), Łodzi (16), w Poznaniu i Krakowie (po 8). Organizują swoją pracę w oddziałach regionalnych. W 2006 r. największą ich liczbę posiadały: Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej (53 oddziały), Polskie Towarzystwo Lekarskie (41), Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem (28), Polskie Towarzystwo Pediatryczne (25); Polskie Towarzystwo Stomatologiczne (24). Tworzone są też koła terenowe, np. w 2003 r. w Polskim Towarzystwie Lekarskim działało 220 kół, w Polskim Towarzystwie Stomatologicznym – 9, a w Polskim Towarzystwie Neurochirurgów – 1. Niektóre z medycznych zrzeszeń mają charakter międzynarodowy, np. Polsko-Niemieckie Towarzystwo Radiologiczne oraz Polskie Towarzystwo Epileptologii, które prowadzi działalność na terenie państw należących do Międzynarodowej Ligi Przeciwpadaczkowej.

Zgodnie z przepisami prawa o stowarzyszeniach, najwyższą władzą towarzystwa jest walne zgromadzenie, które ma niczym nieskrępowane kompetencje. Władzę wykonawczą stanowi zarząd, w skład którego wchodzi: prezes, wiceprezes, sekretarz, skarbnik i członkowie zarządu. Nad prawidłowością działania zarządu i całego stowarzyszenia czuwa komisja rewizyjna. Często konstituowany jest też sąd koleżeński. Podobna struktura władz obowiązuje również poszczególne oddziały terenowe. Władze wykonawcze zarówno na szczeblu centralnym, jak i terenowym pochodzą z wyboru.

Oddziały i koła terenowe, na których towarzystwa medyczne opierają i rozwijają swoją działalność, wspierane są przez ogólnopolskie lub regionalne sekcje naukowe, a czasem też przez komitety i komisje problemowe. Dla przykładu, Polskie Towarzystwo Kardiologiczne do 2004 r. utworzyło 15 sekcji naukowych: Echokardiografii, Elektrokardiologii Nieinwazyjnej, Resuscytacji i Intensywnej Terapii, Rehabilitacji Kardiologicznej i Fizjologii Wysiłku, Kardiochirurgii, Kardiologii Dziecięcej, Kardiologii Inwazyjnej, Stymulacji Serca i Elektrofizjologii Klinicznej, „Klub 30”, Kardiologii Eksperymentalnej, „Choroby Serca u Kobiet”, Niewydolności Serca, Wad Serca oraz 11 komisji: Nagród, Planowania i Rozwoju, Nauki i Inicjatyw Klinicznych, Profilaktyki, Zagraniczna, Informatyki i Kardiologicznej Bazy Danych, ds. Kontaktów z Oddziałami, ds. Szkoleń i Specjalizacji, ds. Jakości Procedur Kardiologicznych, Grantów; a także Komitet Naukowy Kongresów. W ramach Polskiego Towarzystwa Lekarskiego działało w tym czasie 21 sekcji: Medycyny Komunikacyjnej, Chemioterapii, Spondylologii, Historyczna, Medycyny Psychosomatycznej, Młodych Lekarzy, Ekologiczna, Osteoporozy, Homeopatii, Homotoksykologii, Zastosowania Laserów i Pola Magnetycznego w Medycynie, Medycyny Estetycznej, Promocji Zdrowia, Lekarzy Mikrobiologów, Toksykologii Klinicznej, Medycyny Lotniczej, Fitoterapii, Lekarzy Wojskowych, Telemedycyny, Warunków Pracy Lekarzy, Edukacji Medycznej.

Wraz z rozwojem działalności oddziałów regionalnych, komisji problemowych i sekcji naukowych poszczególnych towarzystw medycznych zwiększa się też

liczba ich członków. Najwięcej osób zrzeszają towarzystwa ogólnomedyczne, np. w 2006 r. Polskie Towarzystwo Lekarskie skupiało ok. 22 tys. członków, Polskie Towarzystwo Stomatologiczne i Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne – po 7 tys. członków. Wśród towarzystw specjalistycznych czołowe miejsca pod tym względem zajmowały: Towarzystwo Internistów Polskich – 6 tys. członków, Polskie Towarzystwo Pediatriczne – 4,5 tys., Polskie Towarzystwo Ginekologiczne – ponad 4 tys. Natomiast najmniejszą liczbę członków miały stowarzyszenia regionalne, np. Lubelskie Towarzystwo Orologiczne zrzeszało 30 osób, Warszawskie Towarzystwo Lekarzy Medycyny Fizykalnej – 55 osób.

Osobom, które położyły wybitne zasługi w dziedzinie medycyny albo wyświadczyły szczególne usługi towarzystwu lub zawodowi nadawana jest godność członka honorowego towarzystwa. Wręczenie dyplomu ma charakter uroczysty, publiczny i odbywa się najczęściej podczas ważnych imprez naukowych, związanych z jego działalnością. Dla przykładu, do 2004 r. Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne nadało tytuł członka honorowego 77 wybitnym farmaceutom, w tym 19 zagranicznym i 58 polskim; Polskie Towarzystwo Reumatologiczne - 47 wybitnym reumatologom, w tym 18 zagranicznym i 29 polskim; Polskie Towarzystwo Informatyki Medycznej – 7 naukowcom, zasłużonym dla rozwoju informatyki medycznej i jej zastosowania. Warto też zaznaczyć, że członkiem honorowym Polskiego Lekarskiego Towarzystwa Radiologicznego była Maria Skłodowska-Curie.

Ustanawiane są też inne wyróżnienia. Między innymi Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne od 1970 r. nadaje swoim członkom medal im. Ignacego Łukasiewicza za wybitne osiągnięcia naukowe, dydaktyczne lub społeczne w dziedzinie farmacji. Polskie Towarzystwo Nefrologii Dziecięcej od 2001 r. posiada medal honorowy, nadawany wybitnym nefrologom i innym osobom zasłużonym dla rozwoju nefrologii. Polskie Towarzystwo Nauk Żywnościowych ustanowiło nagrodę im. prof. Aleksandra Szczygła, która jest przyznawana za wyróżniające się prace naukowo-badawcze w tej dziedzinie, a Polskie Towarzystwo Psychiatryczne od 2004 r. przyznaje nagrodę im. Andrzeja Piotrowskiego za osiągnięcia w dziedzinie psychiatrii środowiskowej.

Kierunki pracy towarzystw medycznych określają statuty. Choć każde stowarzyszenie posługuje się własnym statutem, to nadrzędny cel ich działania jest wspólny i dotyczy: popierania rozwoju naukowej myśli medycznej, szerzenia zdobyczy współczesnej medycyny oraz podnoszenia poziomu naukowego i fachowego członków stowarzyszenia, a także innych nie zrzeszonych przedstawicieli zawodów medycznych. Jak wynika z przeprowadzonej analizy sprawozdań z działalności poszczególnych towarzystw medycznych oraz przeglądu ich osiągnięć, zasadniczymi formami realizacji wymienionych celów są:

- inicjowanie i organizowanie prac naukowo – badawczych przy współpracy innych placówek naukowych oraz prowadzenie własnych badań,
- systematyczne organizowanie posiedzeń naukowych,

- organizowanie lub współorganizowanie międzynarodowych, ogólnopolskich i regionalnych zjazdów, sympozjów, konferencji i innych spotkań naukowych,
- współpraca ze stowarzyszeniami i instytucjami krajowymi i zagranicznymi o podobnym profilu działania,
- organizowanie i udzielanie pomocy w zakresie doskonalenia zawodowego (prowadzenie wykładów, odczytów, seminariów, kursów podyplomowych itp.),
- kształtowanie odpowiednich postaw społecznych i etycznych, krzewienie i rozwijanie zasad deontologii zawodowej i dbałość o ich przestrzeganie,
- inicjowanie i prowadzenie działalności popularno – naukowej,

a także:

- udział w organizowaniu opieki zdrowotnej, rozwiązywaniu jej problemów i doskonaleniu przepisów,
- współdziałanie z władzami państwowymi, samorządowymi i związkowymi w sprawach socjalno-bytowych określonych grup pracowniczych,
- podejmowanie innych działań zmierzających do realizacji celów towarzystwa.

Większość z towarzystw medycznych prowadzi działalność wydawniczą. Przeważnie nie jest ona zamknięta w strukturze organizacyjnej. Tylko nieliczne stowarzyszenia, jak Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne, posiadają wydzielone (samodzielnie bilansujące się) jednostki, zajmujące się wyłącznie działalnością edytorską. Pod auspicjami towarzystw ukazują się: monografie naukowe, podręczniki, poradniki metodyczne i materiały edukacyjne, pamiętniki zjazdowe i biuletyny. Poza wydawnictwami monograficznymi, seryjnymi i okolicznościowymi, wydawane są publikacje periodyczne. Niektóre stowarzyszenia mają bogaty dorobek w tej dziedzinie. Dla przykładu, Polskie Towarzystwo Lekarskie w 2004 r. publikowało 3 ogólnopolskie czasopisma: *Polski Merkurusz Lekarski*, *Wiadomości Lekarskie* i *Przegląd Lekarski*. Od 1985 r. ukazuje się też *Kalendarz Lekarza Praktyka*. Poszczególne oddziały terenowe PTL opracowują własne pisma, a także materiały z organizowanych zjazdów, sympozjów i konferencji. Polskie Towarzystwo Alergologiczne wydawało również 3 tytuły: *Astma, alergologia, Immunologia* (kwartalnik), *International Review of Alergology and Clinical Immunology* (kwartalnik) i *Pneumonologia i Alergologia Polska* (dwumiesięcznik). Oferta wydawnicza Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego obejmuje do dzisiaj publikacje periodyczne: *Acta Poloniae Pharmaceutica*, *Farmacja Polska*, *Bromatologia i Chemia Toksykologiczna* oraz edycje książkowe, takie jak: *Farmakopea Polska*, *Urzędowy Wykaz Środków Farmaceutycznych*, a następnie *Urzędowy Wykaz Produktów Leczniczych* oraz *Polskie Prawo Farmaceutyczne*.

Od 1965 r. działalność polskich towarzystw medycznych jest wspierana i koordynowana przez Zrzeszenie Polskich Towarzystw Medycznych (ZPTM). Początkowo organizacja ta skupiła 41 członków (towarzystw), a w 2006 r. ich liczba wzrosła do 62. Ze względu na szeroki zakres oddziaływania tego gremium, warto przytoczyć w całości jego zadania. Zgodnie ze statutem z 2002 roku ZPTM ma na celu: „inspirowanie i aktywizowanie środowisk medycznych do czynnego udziału w rozwijaniu różnych form opieki medycznej i jej doskonaleniu, kształtowanie właściwej postawy społecznej i etyki zawodowej środowiska medycznego, współuczestniczenie w rozwoju i doskonaleniu opieki nad zdrowiem ludności oraz w ochronie i kształtowaniu środowiska człowieka, rozwijanie postępu naukowego i technicznego dla ochrony zdrowia i ochrony środowiska człowieka, udział w kształtowaniu kultury zdrowia społeczeństwa, popularyzację osiągnięć w zakresie ochrony zdrowia i nauk medycznych, inicjowanie nowych problemów, głównie o charakterze interdyscyplinarnym”. Realizacja wymienionych celów odbywa się poprzez:

- koordynację działań zrzeszonych towarzystw z pełnym poszanowaniem ich samodzielności,
- reprezentację interesów ogółu towarzystw zrzeszonych w ZPTM wobec organów administracji państwowej, organizacji społecznych i samorządowych,
- współdziałanie z Ministerstwem Zdrowia, innymi resortami, Polską Akademią Nauk oraz innymi instytucjami i organizacjami,
- aktywizację środowisk medycznych w celu rozwijania postępu naukowego i technicznego dla ochrony zdrowia i ochrony środowiska człowieka,
- współdziałanie we wdrażaniu metod i osiągnięć naukowych dla praktyki medycznej oraz w doskonaleniu kwalifikacji pracowników medycznych,
- działania zmierzające do pełnego wykorzystania ich wiedzy i umiejętności w ochronie zdrowia,
- popieranie działalności wydawniczej i popularyzatorskiej w poszczególnych towarzystwach zrzeszonych w ZPTM,
- udzielanie pomocy i konsultacji towarzystwom medycznym przy organizowaniu konferencji, zjazdów oraz kongresów krajowych i międzynarodowych,
- reprezentację na forum międzynarodowym spraw związanych z działalnością statutową ZPTM,
- usprawnianie systemu informacji dla zrzeszonych towarzystw medycznych

ZPTM dąży do koordynowania wysiłków zrzeszonych towarzystw, stanowi forum wymiany poglądów, uzgadniania stanowisk oraz przedstawiania postulatów i potrzeb środowiska lekarskiego w zakresie działalności zawodowej, problemów kształcenia i zagadnień etyczno-deontologicznych.

Jednym z ważniejszych aspektów działalności ZPTM i pozostałych towarzystw medycznych jest nawiązywanie kontaktów i współpraca z krajowymi towarzystwami

naukowymi, funkcjonującymi w ramach odmiennych dyscyplin naukowych. Na przykład: Polskie Towarzystwo Neurologii Dziecięcej na stałe współpracuje z Polskim Towarzystwem Genetycznym, Polskim Towarzystwem Genetyki Człowieka i Polskim Towarzystwem Biochemicznym. Polskie Towarzystwo Medycyny Sądowej i Kryminologii utrzymuje kontakty naukowe z Polskim Towarzystwem Kryminalistycznym i Zrzeszeniem Prawników Polskich, a Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej z Polskim Towarzystwem Psychologicznym i Towarzystwem Przyjaciół Dzieci. Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne prowadzi prace badawcze wspólnie z Polskim Towarzystwem Botanicznym, Polskim Towarzystwem Przyrodników im. Kopernika, Polskim Towarzystwem Chemicznym i Polskim Towarzystwem Biochemicznym. Wymienione przykłady współpracy naukowej przyczyniają się do rozwoju polskiej myśli medycznej oraz pomnażania jej dorobku naukowego.

Bibliografia

Brzeziński Tadeusz: Rozwój nauk medycznych i kształcenia lekarzy w Polsce w XIX i pierwszej połowie XX wieku. Towarzystwa i czasopiśmiennictwo naukowe w okresie zaborów. W: Historia medycyny pod red. Tadeusza Brzezińskiego. Warszawa 2004 s. 456-458

Fijałek Jan: Tradycje zdrowia publicznego w historii medycyny powszechnej i polskiej. Łódź 1998 s. 64-78

Haniś Katarzyna, Haniś Marek: Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne – Oddział w Łodzi oraz towarzystwa wspomagające rozwój nauk farmaceutycznych w latach 1945-1997. W: Opieka zdrowotna w Łodzi od roku 1945. Szkice – zbiór 3. Organizacje i instytucje wspomagające opiekę zdrowotną. Red. Jan Fijałek i Jerzy Supady. Łódź 1998 s. 62-80

Informator Nauki Polskiej 2006. T. 3. Społeczny ruch naukowy s. 128-179

Ostrowska Teresa: Początki ruchu naukowego w medycynie. Akademie, towarzystwa i czasopisma naukowe. W: Historia medycyny pod red. Tadeusza Brzezińskiego. Warszawa 1988 s. 251-269

Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne. Red. Jerzy Szewczyński i Hanna Plata. Warszawa 2007

Sadowska Jolanta, Lutzykowski Alfred: Udział specjalistycznych towarzystw lekarskich w kształtowaniu polskiej myśli medycznej. W: Opieka zdrowotna w Łodzi od roku 1945. Szkice – zbiór 3, op.cit. s. 44-61, zawiera bibliografię

Seyda Bronisław: Dzieje medycyny w zarysie. Warszawa 1973 s. 505-506

Słownik polskich towarzystw naukowych. T. 1 Towarzystwa naukowe działające obecnie w Polsce. Red. nauk. Barbara Sordylowa. Warszawa 2004 s. 604-786

Strony internetowe polskich towarzystw medycznych działających obecnie w Polsce

Naukowe towarzystwa medyczne działające w Polsce w latach 2006-2009 (wykaz uzupełniony i zaktualizowany według dostępnych danych)

Kaliskie Towarzystwo Lekarskie 62-800 Kalisz, ul. Poznańska 79 tel: (0-62) 765-13-27 e-mail: ktl@gulip.pl http://www.ktl.gulip.pl	Lubelskie Towarzystwo Orologiczne 20-094 Lublin, ul. Lubartowska 58 tel: (0-81) 747-02-84 tel: (0-81) 747-02-89
Polska Unia Onkologii 02-781 Warszawa, ul. W. K. Roentgena 5 tel: (0-22) 643-47-10 e-mail: djasinska.puo@coi.waw.pl http://www.puo.pl	Polskie Lekarskie Towarzystwo Radiologiczne 00—576 Warszawa, ul. Marszałkowska 24 tel: (0-22) 628-52-19 http://www.polradiologia.org
Polskie Naukowe Towarzystwo Otyłości i Przemiany Materii 02-903 Warszawa, ul. Powsińska 61/63 tel: (0-22) 842-49-47	Polskie Towarzystwo Akupunktury 02-093 Warszawa, ul. Winnicka 10 tel: (0-22) 659-82-66 http://www.akupunktura.org
Polskie Towarzystwo Alergologiczne 92-213 Łódź, ul. Pomorska 251 tel: (0-42) 612-24-10 e-mail: pta@waw.poli.net http://www.pta.med.pl	Polskie Towarzystwo Andrologiczne 91-425 Łódź, ul. S. Sterlinga 3 20-081 Lublin, ul. S. Staszica 16 tel: (0-81) 532-46-19 e-mail: http://www.e-team.pl/pta
Polskie Towarzystwo Anestezjologii i Intensywnej Terapii 01-211 Warszawa, ul. M. Kasprzaka 17a tel: (0-61) 869-13-57 http://www.anestezjologia.org.pl	Polskie Towarzystwo Angiologiczne 61-833 Poznań, ul. Szkolna 8/12 tel: (0-61) 858-56-36 e-mail: angio@angio.org.pl http://www.angio.org.pl
Polskie Towarzystwo Badania Bólu 31-531 Kraków, ul. Śniadeckich 11 tel: (0-12) 421-08-85 e-mail http://www.ptbb.pl	Polskie Towarzystwo Badań nad Histaminą 91-425 Łódź, ul. S. Sterlinga 5 tel: (0-42) 630-15-73 e-mail: wafogel@mazurek.man.lodz.pl http://www.polskie-towarzystwo-badan-nad-histamina.lodz.pl

Polskie Towarzystwo Badań nad Miazdżycą 70-111 Szczecin, ul. Powstańców Wielkopolskich 72 tel: (0-91) 466-14-90 do 91 e-mail: mnarusze@sci.pamszczecin.pl mariajas@sci.pam.szczecin.pl http://www.ptbnm.pl	Polskie Towarzystwo Badań Układu Nerwowego 02-093 Warszawa, ul. L. Pasteura 3 tel: (0-22) 659-85-71 e-mail: k.turlejski@nencki.gov.pl http://www.ptbun.org.pl
Polskie Towarzystwo Badań nad Otyłością 40-752 Katowice, ul. Medyków 18 tel: (0-32) 252-60-91 e-mail: bmarkiewicz@slam.katowice.pl	Polskie Towarzystwo Balneologii, Bioklimatologii i Medycyny Fizykalnej 87-720 Ciechocinek, ul. Leśna 3 tel: (0-54) 283-39-15 e-mail: balneo@logonet.com.pl http://www.balneoklinika.republika.pl/ptbimf
Polskie Towarzystwo Badań nad Snem 00-735 Warszawa, ul. Stepieńska 19/25 tel: (0-22) 841-05-05 http://www.dobrysen.org/wladze_towarzystwa.php	Polskie Towarzystwo Bioetyczne 31-044 Kraków, ul. Grodzka 52 tel: (0-12) 422-49-16 e-mail: bioet@iphils.uj.edu.pl http://www.ptb.org.pl
Polskie Towarzystwo Biofeedbacku i Psychofizjologii Stosowanej 03-921 Warszawa, ul. Londyńska 2 tel: (0-22) 6715914 http://www.ptbps.pl	Polskie Towarzystwo Chemii Medycznej 30-688 Kraków, ul. Medyczna 9 tel: (0-12) 657-04-88 e-mail: ptchm@ptchm.pl http://www.ptchm.pl
Polskie Towarzystwo Chirurgii Onkologicznej 02-781 Warszawa, ul. Roentgena tel: (0-22) 643-93-75 e-mail: elcia@coi.waw.pl http://www.ptcho.org.pl	Polskie Towarzystwo Chirurgii Jamy Ustnej i Chirurgii Szcękowo-Twarzowej 02-006 Warszawa, ul. Nowogrodzka 56 tel: (0-22) 502-12-42 e-mail: bok@ptchju.pl http://www.ptchju.pl
Polskie Towarzystwo Chirurgii Plastycznej, Rekonstrukcyjnej i Estetycznej 90-153 Łódź, ul. S. Kopcińskiego 22 tel: (0-42) 677-67-41 e-mail: ptchprie@poczta.onet.pl http://www.ptchprie.republika.pl	Polskie Towarzystwo Chirurgów Dziecięcych Łódź, ul. Rzgowska 281/289 Tel: (0-42) 271-21-36 e-mail: klinikachirdziec@poczta.onet.pl http://www.ptchd.prv.pl

Polskie Towarzystwo Chorób Płuc 40-752 Katowice, ul. Medyków 14 tel: 693-253-337 e-mail: biuroptchp@ptchp.otg http://www.ptchp.org.pl	Polskie Towarzystwo Dermatologiczne 50-368 Wrocław, ul. Chałubińskiego 1 tel: (071) 327-09-41 http://www.ptderm.pl
Polskie Towarzystwo Diabetologiczne 41-800 Zabrze, ul. 3 Maja 13/15 tel: (0-32) 271-25-17 e-mail: wgrzeszczak@sum.edu.pl http://www.cukrzyca.info.pl	Polskie Towarzystwo Diagnostyki Laboratoryjnej 90-153 Łódź, ul. Kopcińskiego 22 tel: (0-42) 677-66-10 e-mail: paradowski@skwam.lodz.pl http://www.ptdl.pl
Polskie Towarzystwo Endokrynologii 50-367 Wrocław, ul. L. Pasteura 4 tel: (0-71) 327-09-57 e-mail: ptendo@ptendo.org.pl http://www.ptendo.org.pl	Polskie Towarzystwo Endokrynologów Dziecięcych 40-752 Katowice, ul. Medyków 16 tel: (0-32) 207-16-54 e-mail: endo_sk6@slam.katowice.pl http://www.pted.pl
Polskie Towarzystwo Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych 51-149 Wrocław, ul. Koszarowa 5 tel: (0-71) 326-13-25 http://www.pteilchz.org.pl	Polskie Towarzystwo Epileptologii 02-952 Warszawa, ul. Wiertnicza 122 tel: (0-22) 842-24-92 e-mail: office@epilepsy.org.pl http://www.epilepsy.org.pl
Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne 00-238 Warszawa, ul. Długa 16 tel: (0-22) 831-15-42 e-mail: zarzad@ptfarm.pl http://www.ptfarm.pl	Polskie Towarzystwo Farmakologii Klinicznej i Terapii 61-707 Poznań, ul. K. Libelta 27 tel: (0-61) 665-95-50
Polskie Towarzystwo Farmakoeconomiczne 00-725 Warszawa, ul. Chełmska 30/34 tel: (0-22) 851-43-69 e-mail: paulm@il.waw.pl http://www.farmakoeconomika.pl	Polskie Towarzystwo Farmakologiczne 01-163 Warszawa, ul. Kozielska 4 tel: (0-22) 826-21-16 e-mail: phawar@hotmail.com
Polskie Towarzystwo Fizjologiczne 31-531 Kraków, ul. Grzegórzecka 16 tel: (0-12) 421-10-06 http://www.ptf.ifzz.pl	Polskie Towarzystwo Fizjoterapii 95-200 Pabianice, ul. Jana Pawła II 68 tel: (0-42) 225-38-25 e-mail: biuro@fizjoterapia.org.pl http://www.fizjoterapia.org.pl

Polskie Towarzystwo Ftyzjopneumologiczne 01-138 Warszawa, ul. Płocka 26 tel: (0-22) 431-21-47 http://www.nauka-polska.pl	Polskie Towarzystwo Fizyki Medycznej 02-034 Warszawa, ul. Wawelska 15 e-mail: K.Zaremba@ire.pw.edu.pl http://www.ptfm.ire.pw.edu.pl
Polskie Towarzystwo Flebologiczne 01-809 Warszawa, ul. Ceglowska 80 tel: (0-22) 569-02-85 e-mail: w.staszkiwicz@interia.pl http://www.ptf.org.pl	Polskie Towarzystwo Fonetyczne 61-874 Poznań, al. Niepodległości 4 e-mail: ptfon@ptfon.pl http://www.ptfon.pl
Polskie Towarzystwo Gastroenterologii 50-326 Wrocław, ul. Ks. Poniatowskiego 2 tel: (0-71) 322-44-01 e-mail: rkempin@gastro.am.wroc.pl http://www.ptg.am.wroc.pl	Polskie Towarzystwo Gemeliologiczne 71-252 Szczecin, ul. Unii Lubelskiej 1 tel: (0-91) 425-32-92 e-mail: ronin@sci.pam.szczecin.pl http://www.szczecin-expo.org/festiwal/?st=120
Polskie Towarzystwo Gerontologiczne 02-520 Warszawa, ul. Wiśniowa 41 tel: (0-22) 564-91-12 e-mail: trzeciwick@arabia.pl http://www.borgis.pl/ptg	Polskie Towarzystwo Ginekologiczne 60-535 Poznań, ul. Fabryczna 27 tel: (0-61) 841-92-65 e-mail: ptgzg@gpsk.am.poznan.pl http://www.gpsk.am.poznan.pl/ptg
Polskie Towarzystwo Ginekologii Onkologicznej 02-781 Warszawa, ul. W. Roentgena 5 tel: (0-22) 648-44-70	Polskie Towarzystwo Hematologii i Onkologii Dziecięcej 20-093 Lublin, ul. W. Chodźki 2 tel: (0-81) 718-55-02 e-mail: humped@dsk.lublin.pl http://www.ptohd.org.pl
Polskie Towarzystwo Hematologów i Transfuzjologów 80-211 Gdańsk, ul. Dębniaki 7 tel: (0-58) 349-22-30 e-mail: klhem@alg.gda.pl http://www.pthit.pl	Polskie Towarzystwo Higieniczne 00-324 Warszawa, ul. Karowa 31 tel: (0-22) 826-63-20 e-mail: kdraganski@pth.pl http://www.pth.pl
Polskie Towarzystwo Histochemików Cytochemików 30-060 Kraków, ul. R. Ingardena 6 tel: (0-12) 633-63-77 wew. 401 e-mail: lkras@amg.gda.pl http://www.histochemia.org	Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej 03-729 Warszawa, ul. Targowa 59 m 16 tel: (0-22) 818-65-99 e-mail: pthp@tlen.pl http://www.pthp.org.pl

Polskie Towarzystwo Historii Medycyny i Farmacji 00-791 Warszawa, ul. Chocimska 22 tel: (0-22) 849-78-51	Polskie Towarzystwo Homeopatii Klinicznej 00-375 Warszawa, ul. Smolna 32 lok. 2 tel: (0-22) 827-87-32 e-mail: pocztapthk@gmail.com http://www.pthk.pl
Polskie Towarzystwo Immunologii Doświadczalnej i Klinicznej 61-866 Poznań, ul. Garbary 15 tel: (0-61) 854-06-65	Polskie Towarzystwo Immunologiczne 02-106 Warszawa, ul. Pawińskiego 5 tel: (0-22) 608-64-05 http://www.gazetalekarska.pl
Polskie Towarzystwo Informatyki Medycznej 93-008 Łódź, ul. Rzgowska 17A	Polskie Towarzystwo Kardiologiczne 00-193 Warszawa, ul. Stawki 3a/1 tel: (0-22) 887-18-56 e-mail: zarzad.glowny@ptkardio.pl http://www.ptkardio.pl
Polskie Towarzystwo Kriomedyczne 51-629 Wrocław, ul. Rzeźbiarska 4 tel: (0-71) 348-16-25	Polskie Towarzystwo Lekarskie 00-478 Warszawa, Al. Ujazdowskie 24 tel: (0-22) 628-86-99 e-mail: ptl@interia.pl http://www.ptl.org.pl
Polskie Towarzystwo Medycyny Nuklearnej 03-242 Warszawa ul. Kondratowicza 8 tel: (0-22) 811-73-60 e-mail: ptmn@izotopy.com.pl	Polskie Towarzystwo Magnezologiczne 02-093 Warszawa, ul. L. Pasteura 1 tel: (0-22) 822-02-11 e-mail: ptmag@ptmag.pl http://www.ptmag.pl
Polskie Towarzystwo Medycyny Paliatywnej 40-752 Katowice, ul. Medyków 12 e-mail: ptmp@medycynapaliatywna.org http://www.medycynapaliatywna.org	Polskie Towarzystwo Medycyny Ogólnej i Rodzinnej 20-950 Lublin, ul. K. Jaczewskiego 2 tel: (0-81) 718-44-00 wew. 530 e-mail: iwoznica@galen.imw.lublin.pl http://www.infoveriti.pl
Polskie Towarzystwo Medycyny Perinatalnej 93-338 Łódź, ul. Rzgowska 281/289 tel: (0-42) 271-12-66 e-mail: adamm@free.med.pl http://www.ptmp.pl	Polskie Towarzystwo Medycyny Pracy 91-348 Łódź, ul. Św. Teresy 8 tel: (0-42) 631-45-84 e-mail: redakcja@imp.lodz.pl http://www.imp.lodz.pl/ptmp/ptmp

Polskie Towarzystwo Medycyny Sportowej 90-647 Łódź, pl. gen. J. Hallera 1 tel: (0-42) 639-32-15 e-mail: sekretariat@ptms.org.pl http://www.ptms.org.pl	Polskie Towarzystwo Medycyny Sądowej i Kryminologii 60-781 Poznań, ul. H. Święcickiego 6 tel: (0-61) 866-211-58 e-mail: ZMS@amp.edu.pl http://www.forensic-medicine.pl
Polskie Towarzystwo Medycyny Społecznej i Zdrowia Publicznego 20-093 Lublin, ul. W. Chodźki 1 tel: (0-81) 740-57-52 e-mail: leszekwdowiak@wp.pl	Polskie Towarzystwo Medycyny Seksualnej 00-968 Warszawa, ul. Marymoncka 34 tel: (0-22) 687-10-97 http://www.ptms.com.pl
Polskie Towarzystwo Medycyny Stanów Nagłych i Katastrof 90-153 Łódź, ul. Kopcińskiego 22 tel: (0-42) 678-37-48 e-mail: ptmsnik@wp.pl	Polskie Towarzystwo Mikrochirurgii 50-417 Wrocław, ul. Traugutta 57/59
Polskie Towarzystwo Nadciśnienia Tętniczego 04 Warszawa, ul. Alpejska 42 tel: (0-22) 343-43-39 e-mail: ptnt@kard.pl http://www.nadcisnienietetnicze.pl	Polskie Towarzystwo Nauk Żywnościowych 02-776 Warszawa, ul. Nowoursynowska 159c tel: (0-22) 593-71-23 e-mail: senger@alpha.sggw.waw.pl http://www.republika.pl/ptnz
Polskie Towarzystwo Nauk o Zdrowiu 60-179 Poznań, ul. Smoluchowskiego 11 tel: (0-61) 655-92-50 e-mail: orgzarz@amp.edu.pl http://www.ump.edu.pl	Polskie Towarzystwo Naukowe AIDS 01-201 Warszawa, ul. Wolska 37 tel: (0-22) 335-52-25 e-mail: ahorban@zakazny.pl http://www.ptnaids.info
Polskie Towarzystwo Naukowe Kultury Fizycznej 01-813 Warszawa, ul. Marymoncka 34 tel: (0-22) 834-37-84	Polskie Towarzystwo Neurologów Dziecięcych 04-736 Warszawa, al. Dzieci Polskich 20 tel: (0-22) 815-74-04 e-mail: jozwiak@czd.waw.pl http://www.ptnd.pl
Polskie Towarzystwo Nefrologiczne 15-540 Białystok, ul. Żurawia 14 tel: (0-85) 740-94-58 e-mail: mysmich@poczta.onet.pl http://www.ptnefro.org	Polskie Towarzystwo Nefrologii Dziecięcej 04-730 Warszawa, al. Dzieci Polskich 20 tel: (0-22) 815-15-40 http://www.ptnfd.pl

Polskie Towarzystwo Neurochirurgów 41-200 Sosnowiec, pl. Medyków 1 tel: (0-32) 368-20-24 e-mail: sekr_nch@wss5.pl http://www.neurochirurgia.lublin.pl	Polskie Towarzystwo Neurofizjologii Klinicznej 00-909 Warszawa, ul. Szaserów 128 tel: (0-22) 810-61-00 e-mail: ptnk@wim.mil.pl http://www.cskwam.mil.pl/ptnk
Polskie Towarzystwo Neurologiczne 40-752 Katowice, ul. Medyków 14 tel: (0-32) 252-50-04 e-mail: neurowp@slam.katowice.pl http://www.ptneuro.pl	Polskie Towarzystwo Okulistyczne 03-709 Warszawa, ul. J. Sierakowskiego 13 tel: (0-22) 618-63-53 e-mail: pto@pto.com.pl http://www.pto.com.pl
Polskie Towarzystwo Onkologiczne 31-115 Kraków, ul. Garncarska 11 tel: (0-12) 422-87-60 e-mail: awojcieszek@io.gliwice.pl http://www.pto.io.gliwice.pl	Polskie Towarzystwo Onkologii Klinicznej 02-781 Warszawa, ul. W.K. Roentgena 5 tel: (0-22) 644-01-21 e-mail: meder@coi.waw.pl http://www.ptok.pl
Polskie Towarzystwo Opieki Paliatywnej 87-800 Włocławek, ul. Wolność 44 tel: (0-54) 412-22-71 e-mail: ptop@q4.pl http://www.opiekapaliatywna.com.pl	Polskie Towarzystwo Ortopedyczne i Traumatologiczne 05-400 Otwock, ul. Konarskiego 13 tel: (0-22) 779-54-18 e-mail: klin_ortop.a.grucy@wp.pl http://www.ptoitr.pl
Polskie Towarzystwo Otolaryngologów – Chirurgów Głowy i Szyi 90-153 Łódź, ul. Kopcińskiego 22 tel: (0-42) 678-57-85 e-mail: mkarlik@amp.edu.pl http://www.otolaryngologia.org.pl	Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej 00-324 Warszawa, ul. Karowa 31 tel: (0-22) 635-29-45 e-mail: biuro@ptoz.org.pl http://www.ptoz.org.pl
Polskie Towarzystwo Patogenezy i Terapii Otyłości 50-367 Wrocław, il. Wybrzeże L. Pasteura 4 tel: (0-71) 320-96-03	Polskie Towarzystwo Patologów 71-252 Szczecin, ul. Unii Lubelskiej 1 tel: (0-91) 487-00-32 e-mail: polpat@ams.edu.pl http://www.pol-pat.pl
Polskie Towarzystwo Psychoonkologiczne 80-211 Gdańsk, ul. Dębniaki 2 tel: (0-58) 349-15-73 e-mail: galuszko@amg.gda.pl http://www.ptpo.org.pl	Polskie Towarzystwo Pediatriczne 01-211 Warszawa ul. M. Kasprzaka 11a tel: (0-22) 617-29-30 e-mail: sekretariat@ptp.edu.pl http://www.ptp.edu.pl

Polskie Towarzystwo Pielęgniarskie 01-842 Warszawa, al. W. Reymonta 8/12 tel: (0-22) 663-63-45 e-mail: zgptpiel@wp.pl http://www.zgptpiel.waw.pl	Polskie Towarzystwo Prawa Medycznego 31-123 Kraków, ul. Krupnicza 11A
Polskie Towarzystwo Psychiatryczne 02-957 Warszawa ul. J. Sobieskiego 9 tel: (0-22) 842-40-87 e-mail: ptp@psychiatria.org.pl http://www.psychiatria.org.pl	Polskie Towarzystwo Ratownictwa Medycznego 75-257 Koszalin, ul. Bosmańska 37d e-mail: biuro@ratownictwo.info http://www.ratownictwo.info
Polskie Towarzystwo Radioterapii Onkologicznej 31-115 Kraków, ul. Garncarska 11 tel: (0-12) 423-10-31	Polskie Towarzystwo Reumatologiczne 02-637 Warszawa, ul. Spartańska 1 tel: (0-22) 844-42-42
Polskie Towarzystwo Rehabilitacji 05-510 Konstancin-Jeziorna, ul. Wierzejewskiego 12 tel: (0-22) 711-90-16 e-mail: ptreh@home.pl http://www.ptreh.home.pl	Polskie Towarzystwo Szpitalnictwa 04-628 Warszawa, ul. Alpejska 42 tel: (0-22) 815-25-46
Polskie Towarzystwo Standardów Medycznych „Polstmed“ 02-005 Warszawa, ul. Lindleya 4 tel: (0-22) 502-15-13 e-mail: polstmed@polstmed.pl	Polskie Towarzystwo Stomatologiczne 50-425 Wrocław, ul. Krakowska 26 tel: (0-71) 792-40-98 e-mail: paradont@stom.am.wroc.pl http://www.pts.net.pl
Polskie Towarzystwo Toksykologiczne 91-348 Łódź, ul. Św Teresy 8 tel: (0-42) 631-45-02 http://www.imp.lodz.pl	Polskie Towarzystwo Transplantacyjne 02-006 Warszawa, ul. Nowogrodzka 59 tel: (0-22) 502-12-32 e-mail: ptt@transplant.pl http://www.p-t-t.org
Polskie Towarzystwo Traumatologii Sportowej 01-876 Warszawa, ul. Broniewskiego 89 tel: (0-22) 550-22-74 ptts@ptts.org.pl http://www.ptts.org.pl	Polskie Towarzystwo Ultrasonograficzne 02-285 Warszawa, ul. L. Kondratowicza 8 tel: (0-22) 326-58-10 http://www.usgptu.waw.pl
Polskie Towarzystwo Udaru Mózgu 85-094 Bydgoszcz, ul. M. Skłodowskiej Curie 9	Polskie Towarzystwo Urologiczne 02-574 Warszawa, ul. Łowicka 19 tel: (0-22) 845-69-19 e-mail: sekretariat@ptu.net.pl http://www.pturol.org.pl

Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem 00-629 Warszawa, ul. Oleandrów 4/10 tel: (0-22) 825-98-39 e-mail: tewuka@poczta.onet.pl http://www.twk.zgo.pl	Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii 00-020 Warszawa, ul. Chmielna 10a m 21 tel: (0-22) 828-26-73 e-mail: tznbiuro@wa.home.pl http://www.ptzn.org.pl
Polskie Towarzystwo Zdrowia Publicznego 91-348 Łódź, ul. Św. Teresy 8 (0-42) 631-48-42 e-mail: tarko@imp.lodz.pl http://www.imp.lodz.pl	Polsko-Niemieckie Towarzystwo Radiologiczne Sekcja Polska 31-115 Kraków, pl. W. Sikorskiego 2/8 tel: (0-12) 421-51-17
Stowarzyszenie Autorów Książek Medycznych 92-215 Łódź, ul. Mazowiecka 6/8 (0-42) 678-18-00	Polsko-Niemieckie Towarzystwo Zdrowia Psychicznego 31-115 Kraków, pl. W. Sikorskiego 2/8 tel: (0-12) 421-51-17 e-mail: mzczechni@cyf-kr.edu.pl http://www.p-ntzp.org
Stowarzyszenie na Rzecz Profilaktyki i Rehabilitacji Kardiologicznej 02-106 Warszawa, ul. Pawińskiego 5 tel: (0-22) 658-46-43	Stowarzyszenie Neuropatologów Polskich 02-106 Warszawa, ul. A. Pawińskiego 5 tel: (0-22) 608-65-60 e-mail: jszymas@ampat.amu.edu.pl http://www.snp.amu.edu.pl
Towarzystwo Chirurgów Polskich 00-235 Warszawa, ul. Nowowiniarska 1 m 28 tel: (0-22) 639-88-70 e-mail: tchp@amwam.edu.pl http://www.tchp.org.pl	Towarzystwo Internistów Polskich 40-635 Katowice, ul. Ziółowa 45/47 tel: (0-32) 359-82-90 e-mail: tip@mp.pl http://www.tip.org.pl
Towarzystwo Lekarskie Krakowskie 31-026 Kraków, ul. Radziwiłłowska 4 tel: (0-12) 422-75-47 e-mail: abysiek@wp.pl http://www.cm-uj.krakow.pl/tlk	Towarzystwo Terapii Monitorowanej 91-425 Łódź, ul. S. Sterlinga 1/3 tel: (0-42) 636-44-71 e-mail: ttm@ttm.org.pl http://www.ttm.org.pl
Warszawskie Towarzystwo Lekarzy Medycyny Fizykanej 02-097 Warszawa, ul. S. Banacha 1a tel: (0-22) 318-62-98	Zrzeszenie Polskich Towarzystw Medycznych 00-324 Warszawa, ul. Karowa 1 tel: (0-22) 826-63-20

POKŁOSIE ZJAZDÓW NAUKOWYCH

Informacje ogólne, programy, sponsorzy wystąpienia, prezentacje, referaty i komunikaty z konferencji naukowych zorganizowanych w 2006 i 2007 roku przez dyrektorów bibliotek uczelnianych mgr Renatę Borską z Akademii Medycznej im. prof. Feliksa Skubiszewskiego w Lublinie i mgr Annę Urygę z Biblioteki Medycznej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie wspólnie z dr Barbarą Niedźwiedzką, kierownikiem Zakładu Informacji Naukowej Instytutu Zdrowia Publicznego Wydziału o Zdrowiu CM UJ.

Biblioteka Główna
Akademii Medycznej im. prof. Feliksa Skubiszewskiego w Lublinie

Biblioteka Medyczna
Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

LUBLIN - KAZIMIERZ DOLNY
12-14 CZERWCA 2006

JUBILEUSZOWA KONFERENCJA
PROBLEMOWA
BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

KSZTAŁCENIE UŻYTKOWNIKÓW NAUKOWEJ
INFORMACJI MEDYCZNEJ
– KONCEPCJE I DOŚWIADCZENIA

PATRONAT HONOROWY JM. PROF. DR. HAB. N. MED. ANDRZEJ KSIĄŻEK
REKTOR AKADEMII MEDYCZNEJ IM. PROF. FELIKSA SKUBISZEWSKIEGO W LUBLINIE

PATRONAT MEDIALNY
ELEKTRONICZNA BIBLIOTEKA EBIB

PROGRAM KONFERENCJI

1. dzień – 12 czerwca 2006 r.

miejsce obrad: Biblioteka Główna AM w Lublinie,
ul. Szkolna 18

- 10.00 – 11.00 – rejestracja uczestników
11.00 – 11.30 – uroczyste rozpoczęcie Konferencji

Sesja I

- 11.30 – 11.50 – *Renata Birska, Renata Sławińska*: Referat jubileuszowy
11.50 – 12.10 – *Ewa Turczyńska, Renata Birska*: Analiza ankiety nt. kształcenia użytkowników informacji polskich bibliotek medycznych
12.10 – 12.30 – *Irminda Utrata*: Edukacja biblioteczno-informacyjna użytkowników bibliotek akademickich
12.30 – 12.50 – *Barbara Niedźwiedzka*: Zróżnicowane nauczanie kompetencji informacyjnych – odpowiedź na rosnące trudności i potrzeby użytkowników informacji naukowej
12.50 – 13.10 – *Grzegorz Napiórkowski*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL: Nowe technologie i książka. Rywale czy sprzymierzeńcy
13.10 – 13.30 – *Bolesław Howorka*: Nowa ustawa – nowa sytuacja biblioteki uczelnianej
13.30 – 13.50 – *Erik J. van Kleef*, Ovid: The Future of e-Books is Integration
13.50 – 14.10 – *Piotr Gólkiewicz*, Elsevier: Scopus i scientometria
15.00 – obiad (hotel Campanile)
16.30 – wspólny wyjazd uczestników do Kazimierza Dolnego, zakwaterowanie w Zajeździe Piastowskim
20.00 – uroczysta kolacja (Zajazd Piastowski)

2. dzień – 13 czerwca 2006 r.

miejsce obrad: Kazimierz Dolny, Zajazd Piastowski

- 7.30 – 8.30 – śniadanie

Sesja II

- 8.30 – 8.50 – *Jerzy Marian Dyrda, Anna Majewska-Piątkowska, Krzysztof Noga*: Rola i znaczenie kwalifikacji zawodowych bibliotekarzy w kształceniu użytkowników
8.50 – 9.10 – *Jolanta Przyłuska*: Efektywność wykorzystywania źródeł informacji naukowej a potrzeby edukacyjne użytkowników
9.10 – 9.30 – *Witold Kozakiewicz*: Kształcenie użytkowników informacji naukowej w obliczu rozwoju Internetu i powstawania platformy Web 2.0

- 9.30 – 9.50 – *Vincent Maessen*, Ovid: Clinical Resource@Ovid & Primal 3D the Complete Human Anatomy
- 9.50 – 10.10 – *Bogdan Czubak*, ABE: Rola dystrybutora w dostarczaniu fachowej informacji dla środowiska naukowego
- 10.10 – 10.20 – *Joanna Lipsa*: Oferta Wydawnictwa Medycznego Urban & Partner na rok 2006 – nowości, zapowiedzi
- 10.20 – 10.30 – dyskusja
- 10.30 – 11.00 – przerwa na kawę
- 11.00 – 11.20 – *Jacqui Gilchrist*, ProQuest: Evidence Matters
- 11.20 – 11.40 – *Grzegorz M. Święckowski*: Kształcenie studentów bibliotekoznawstwa – czy studia wyższe przygotowują do pracy w bibliotece medycznej?
- 11.40 – 12.00 – *Anastazja Śniechowska-Karpińska*: e-learning jako jedna z metod kształcenia bibliotekarzy i użytkowników bibliotek naukowych (medycznych)
- 12.00 – 12.15 – *Barbara Gębka*, IPS: Dwa pokolenia zagranicznych książek naukowych: wersja drukowana i wersja elektroniczna
- 12.15 – 12.50 – *Teresa Górecka-Kleijns*, EBSCO: Rola źródeł informacji medycznej firmy EBSCO w działalności edukacyjnej bibliotek akademickich
- 13.00 – 14.00 – obiad

Sesja III

- 14.00 – 14.20 – *Wiesław Szczurek*, H+H: System Han – efektywne i funkcjonalne możliwości organizacji dostępu do zasobów elektronicznych oraz analizy statystycznej ich wykorzystania
- 14.20 – 14.40 – *Ewa Grządzielewska*, *Roma Hajduk*, *Iwona Stebner*, *Aniela Piotrowicz*: Działalność dydaktyczna prowadzona przez Bibliotekę AM w Poznaniu
- 14.40 – 15.00 – *Edyta Rogowska*, *Dagmara Budek*: Formy szkolenia użytkowników informacji w Bibliotece Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie
- 15.00 – 15.20 – *Anna Grygorowicz*, *Elżbieta Kraszevska*: Szkolenie biblioteczne on-line jako nowoczesna forma zajęć dla studentów I roku Akademii Medycznej w Gdańsku
- 15.20 – 15.40 – *Joanna Kukawska*, AkmeArchive: MyiLibrary – kolekcja medycznych e-książek
- 15.40 – 15.50 – *Renata Sławińska*, *Teresa Trzcianowska-Grzywacz*: Zajęcia z naukowej informacji medycznej w ocenie studentów i prowadzących – z doświadczeń Biblioteki AM we Wrocławiu

- 15.50 – 16.00 – *Anastazja Śniechowska-Karpińska*: Model kształcenia studentów Oddziału Anglojęzycznego – program, metody kształcenia, ocena przydatności z punktu widzenia uczestników
- 16.00 – 16.20 – *Grzegorz Pietruszewski, Jacek Głębocki*, Splendor: Nowe zastosowanie systemu bibliograficzno-bibliometrycznego EXPERTUS
- 17.00 – 19.30 – zwiedzanie Kazimierza
- 20.00 – ognisko

3. dzień – 14 czerwca 2006 r.

miejsce obrad: Kazimierz Dolny, Zjazd Piastowski

- 7.30 – 8.30 – śniadanie

Sesja IV

- 8.45 – 9.00 – *Ewa Włostowska, Jacek Głębocki, Ewa Chrobak*: Nowoczesne metody samodzielnego przeszukiwania bazy "Polska Bibliografia Lekarska" – propozycja konspektu szkolenia użytkowników naukowej informacji medycznej
- 9.00 – 9.20 – *Pavol Batalik, Suweco*: prezentacja
- 9.20 – 9.40 – prezentacja
- 9.40 – 10.10 – *Anna Grygorowicz, Elżbieta Kraszevska*: Propozycje standardów w zakresie edukacji użytkowników polskich bibliotek medycznych
- 10.10 – 10.30 – dyskusja
- 10.30 – 11.00 – przerwa na kawę
- 11.00 – 12.30 – równoległe: sesja robocza i narada dyrektorów
- 12.30 – przedstawienie wniosków i zakończenie Konferencji
- 13.00 – 14.00 – obiad
- 14.30 – wyjazd do Lublina

Sponsor główny:

**Wydawnictwo
Lekarskie
PZWL**

Sponsorzy:

FOTOGRAFIE

Mgr Renata Birska
Dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Lublinie

Mgr Ewa Busse-Turczyńska
Zastępca dyrektora Biblioteki Głównej AM

Prof. dr hab. Andrzej Książek
JM Rektor Akademii Medycznej w Lublinie

Prof. dr hab. Ryszard Maciejewski
Prorektor ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą

Prof. dr hab. Maria Mazurkiewicz
Przewodnicząca Rady Bibliotecznej AM w Lublinie

Od lewej stoją: mgr Ewa Malicka, mgr Anna Lenarcik, mgr inż. Ewa Matysiak, mgr Henryk Lipniacki, mgr Aleksandra Piernikarska, Beata Dzierba, mgr Elżbieta Drożdż, mgr Elżbieta Wolanin, siedzą: mgr Ewa Busse-Turczyńska, mgr Lucyna Smyk, mgr Renata Birska

Uczestnicy Konferencji

Wystąpienie JM Rektora prof. dr hab. Andrzeja Książka

Otwarcie Konferencji w Lublinie

Od lewej: mgr Danuta Jaworska, Szczecin, mgr Bolesław Howorka, Poznań,
mgr Lucyna Smyk i mgr Renata Birska, Lublin

Dr Barbara Niedźwiedzka, Kraków

Mgr Irmina Utrata, Warszawa

Mgr Aniela Piotrowicz, Poznań

Mgr Lucyna Smyk, Lublin

Mgr Danuta Jaworska, Szczecin

Mgr Renata Birska, Lublin i dr Ryszard Żmuda, Łódź

Mgr Beata Bator, Kraków

Mgr Bolesław Howorka, Poznań

Mgr Elżbieta Kraszewska, Gdańsk

Mgr Barbara Gębka, Warszawa – IPS

Mgr inż. Witold Kozakiewicz, Łódź

Mgr Renata Birska, Lublin i mgr Danuta Dąbrowska-Charytoniuk, Białystok

Dr Krzysztof Noga, Katowice

Erik Jan van Kleef, Berlin

Dr Jolanta Przyłuska, Łódź

Mgr Grzegorz Napiórkowski

Mgr Ewa Grządzielewska, mgr Roma Hajduk, Poznań

Mgr Magdalena Pietz

Mgr Grzegorz Marek Święckowski, Warszawa

Mgr Teresa Górecka-Kleijs, EBSCO

Mgr Leszek Czerwiński, Cary Bruce

Mgr Joanna Lipsa, Wrocław

Mgr Joanna Kukawska, Warszawa

Mgr Joanna Lipsa, mgr Piotr Gólkiewicz

Mgr Marek Nowakowski, Vincent Maessen, mgr Bogdan Czubak

Wystawa XXV-lecia Konferencji problemowych bibliotek medycznych

Mgr Agata Piekarczyk, mgr Iwona Adach, mgr Ewa Busse-Turczyńska,
dr Ryszard Żmuda, mgr Elżbieta Drożdż, mgr Renata Birska

Uroczysta kolacja

Mgr Edyta Burczyk, mgr Marek Nowakowski

Mgr Beata Bator, Kraków, mgr Renata Sławińska, Wrocław

Mgr Teresa Trzciankowska-Grzywacz i dr Jan Dąbrowski, Wrocław,
mgr Bogdan Czubak, Warszawa

Mgr Ewa Włostowska, mgr Dorota Ubysz

Integracja przy grillu i ognisku

Kazimierz Dolny nad Wisłą

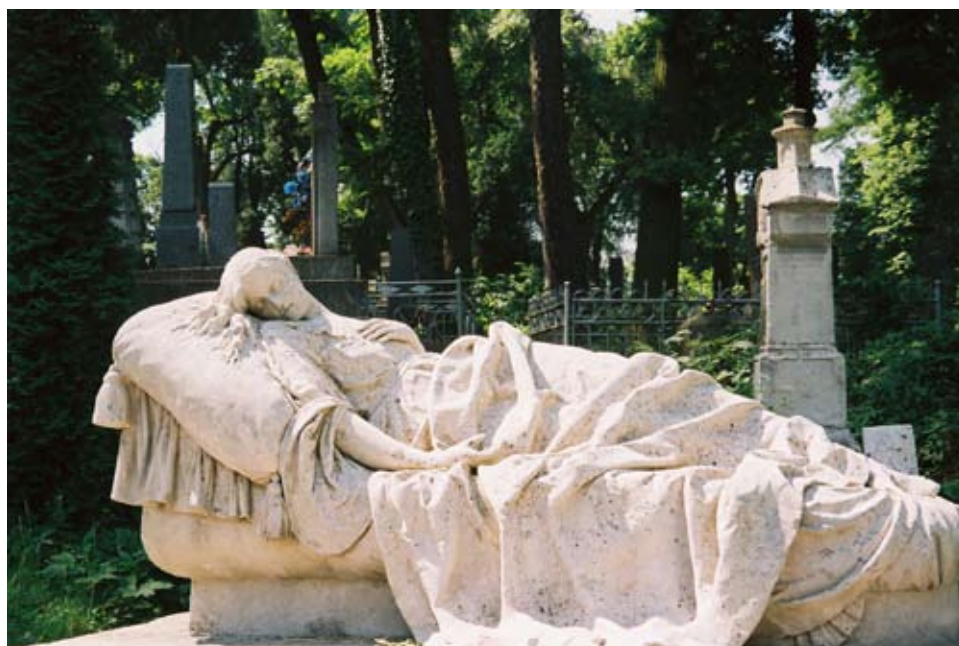
Lwów

Cmentarz Łyczakowski we Lwowie

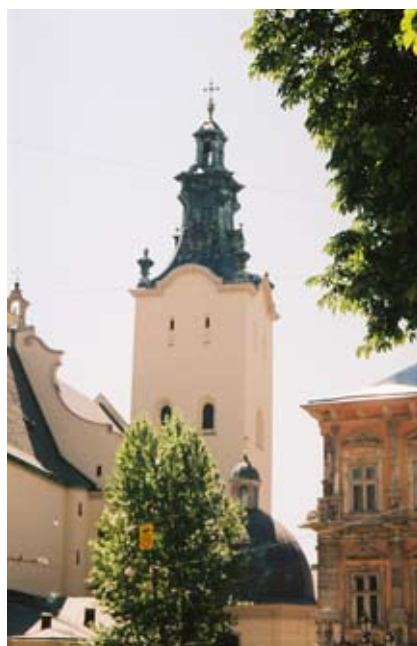

Cmentarz Orłąt we Lwowie

Uroki Lwowa

Żółkiew na Ukrainie

REFERATY

Mgr Renata Birska

Lublin – AM

Mgr Renata Sławińska

Wrocław – AM

25 LAT SPOTKAŃ BIBLIOTEKARZY MEDYCZNYCH: REFERAT JUBILEUSZOWY

Streszczenie

Tradycja dorocznych spotkań bibliotekarzy medycznych datuje się od 1981 roku. Inicjatywa nawiązania bezpośrednich kontaktów, mających służyć integracji środowiska, wymianie informacji i doświadczeń, należy do Rektora Akademii Medycznej w Gdańsku, prof. dr. hab. Mariusza Żydowo. Odbývające się co roku konferencje problemowe organizowane były przez wszystkie biblioteki uczelni medycznych i GBL. Konferencje gromadzą pracowników bibliotek szkół wyższych, GBL i instytutów medycznych. Podejmowane zagadnienia wynikają z aktualnych potrzeb i zmian zachodzących w polskim i światowym bibliotekarstwie i informacji naukowej. Efektem referatów, dyskusji i wymiany doświadczeń są uzgodnienia usprawniające działalność biblioteczno-informacyjną na rzecz środowisk medycznych.

Biblioteki służące potrzebom środowisk medycznych stanowią relatywnie niewielką grupę. Łączy je profil gromadzonych kolekcji, grono użytkowników o sprecyzowanych, wysokich wymaganiach, a przede wszystkim dążenie do jak najwyższego poziomu oferowanych usług z wykorzystaniem najnowszych dostępnych technologii. Wszystkie te czynniki sprawiły, że biblioteki medyczne mogą poszczycić się wieloletnią historią współpracy - począwszy od wymiany wydawnictw i informacji o własnych zasobach oraz nowych nabytkach, poprzez organizację konferencji problemowych, aż po takie wspólne ogólnopolskie przedsięwzięcia jak: Centralny Katalog Czasopism Zagranicznych w Polskich Bibliotekach Medycznych, system elektronicznej wymiany dokumentów doc@med czy Elektroniczna Kartoteka MeSH w polsko-angielskiej wersji językowej.

Nie sposób w tym miejscu omówić wyczerpująco problematyki wszystkich konferencji. Zrobiła to szczegółowo w swoich wystąpieniach z okazji 10- i 20-lecia

współpracy Pani Dyrektor Józefa de Laval^{1,2}. Organizatorzy starali się, aby materiały zjazdowe ukazywały się drukiem w Biuletynie Głównej Biblioteki Lekarskiej lub w formie odrębnych publikacji. Ich zestawienie stanowi jeden z załączników do niniejszego referatu. Najważniejsze osiągnięcia, będące wynikiem współpracy bibliotek medycznych, były już także kilkakrotnie przedmiotem referatów prezentowanych na forum ogólnopolskich konferencji bibliotekarskich^{3,4,5}.

Znamiennym jest, że wiele tematów było podejmowanych podczas spotkań kilkakrotnie. Z jednej strony obligowała do tego misja i wyznaczone bibliotekom statutem zadania, z drugiej zaś potrzeba poszukiwania rozwiązań adekwatnych do zmieniających się realiów i możliwości funkcjonowania własnych jednostek.

Tradycja corocznych konferencji problemowych zrodziła się w 1981 roku. Pierwsze zebranie zostało zorganizowane 6 grudnia 1981 roku w Gdańsku, z inicjatywy ówczesnego Rektora tamtejszej Akademii Medycznej, prof. dr. hab. Mariusza Żydowo. W tym kilkugodzinnym spotkaniu wzięli udział dyrektorzy bibliotek głównych uczelni medycznych i GBL. Wtedy właśnie zostało ustalone, że spotkania będą odbywać się co roku i służyć wymianie doświadczeń, rozwiązywaniu bieżących problemów, analizie potrzeb i podejmowaniu wspólnych działań, mających na celu usprawnienie funkcjonowania bibliotek. Spotkania zainicjowane w gronie dyrektorów bibliotek akademii medycznych i GBL wkrótce zintegrowały przedstawicieli różnych bibliotek naukowych resortu zdrowia.

Pierwsza konferencja w Białymstoku (1982) poświęcona była wypożyczeniom międzybibliotecznym. Temat ten, poruszany niejednokrotnie w kontekście trudności

¹ Józefa de Laval: Gdańsk po raz drugi. Zamierzenia i dokonania współpracujących bibliotek medycznych. W: X Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych, Gdańsk, 23–25.06.1993 r. s. 7–16

² Józefa de Laval: 20 lat współpracy bibliotek medycznych: refleksje jubileuszowe. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 2001 R. 47 nr 365 s. 3–12.

³ Aniela Piotrowicz, Ewa Grządzielewska, Barbara Torlińska: Współpraca akademickich bibliotek medycznych w zakresie obsługi użytkowników. W: Współpraca bibliotek naukowych w zakresie obsługi użytkowników. Warszawa, 23–24 września 2002 r. [on-line]. Warszawa: SBP, K[omisja] W[ydawnictw] E[lektronicznych], 2002. [dostęp 20 maja 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/pw/referaty/APiotrowicz_EGrzadzilewska_BTorlinska.pdf

⁴ Ewa Busse-Turczyńska, Renata Birska: Misja biblioteki naukowej a współpraca sieci bibliotek medycznych. Współpraca akademickich bibliotek medycznych w zakresie obsługi użytkowników. W: Współpraca bibliotek naukowych w zakresie obsługi użytkowników. Warszawa, 23–24 września 2002 r. [on-line]. Warszawa: SBP, K[omisja] W[ydawnictw] E[lektronicznych], 2002. [dostęp 20 maja 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/pw/referaty/RBirska_EBusse-Turczynska.pdf

⁵ Anna Grygorowicz, Elżbieta Kraszevska: 24 lata współpracy polskich bibliotek medycznych – osiągnięcia i wyzwania. W: Wzorce współpracy bibliotek naukowych w Polsce: materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego, 21–23 września 2005. Szczecin: Książnica Pomorska, 2005 s. 48–59

związanych z pozyskiwaniem czasopism zagranicznych (m. in. w Krakowie w 1987 roku, w Katowicach w 1989 roku), powrócił w 1990 roku podczas spotkania w Poznaniu oraz na konferencji w Szczecinie – Międzyzdrojach (2001). Już w 1982 r. sformułowano reguły wypożyczeń międzybibliotecznych, z których wiele respektowanych jest do dnia dzisiejszego, w tym m.in.: ciągłość pracy bez przerw wakacyjnych, zasady udostępniania prac doktorskich i szczególnie cennych materiałów bibliotecznych, wzajemna wymiana informacji o zasobach czasopism zagranicznych. Momentem przełomowym dla jakości realizacji zamówień było wdrożenie pierwszego, i jak dotychczas jedynego, polskiego systemu elektronicznej wymiany dokumentów doc@med, zaprezentowanego po raz pierwszy podczas XX Jubileuszowej Konferencji Problemowej⁶. Obecnie obsługuje on 7 bibliotek.

Funkcjonowanie tej formy dystrybucji dokumentów warunkuje posiadanie informacji o zasobach czasopism do poziomu zeszytu. Potrzeba stworzenia centralnego katalogu czasopism zagranicznych w polskich bibliotekach medycznych artykułowana była wielokrotnie. Czasopismo zawsze stanowiło podstawowe źródło informacji w naukach medycznych, a wiedza o lokalizacji danego tytułu była niezbędna w codziennej pracy.

Na spotkaniu w Białymstoku (1982) wnioskowano o opracowanie koncepcji centralnego katalogu czasopism zagranicznych w resorcie zdrowia, wzorując się na Spisie zagranicznych biologicznych czasopism i wydawnictw ciągłych znajdujących się w bibliotekach polskich. Materiały bibliograficzne, opracowanego w 1951 roku przez A. A. Szweycerów. Rok później, na spotkaniu w Łodzi, Biblioteka AM w Białymstoku pod kierownictwem Pani Dyrektor Krystyny Kubali podjęła się przygotowania centralnego katalogu czasopism za lata 1975-1982, który ostatecznie został wydany przez GBL w 1985 roku i obejmował lata 1975-1983, a w 1988 roku za lata 1984-1986. Katalog rejestrował wówczas zasoby 29 bibliotek. Centralny katalog czasopism za lata 1991-1992 przygotowała i wydała w 1992 roku Biblioteka AM w Poznaniu. Przejście od wersji drukowanej do katalogu komputerowego nastąpiło w początkach lat dziewięćdziesiątych. Dzięki zaangażowaniu zespołu poznańskiej BAM informacje o wpływających czasopismach zaczęto rejestrować w systemie komputerowym. Obecnie przy tworzeniu katalogu, posadowionego na serwerze GBL, współpracuje 56 bibliotek.

U podstaw działalności bibliotecznej leży gromadzenie i udostępnianie zasobów. Funkcjonując przez wiele lat w warunkach ograniczonej dostępności źródeł zagranicznych oraz niewystarczających środków na ich pozyskanie, podejmowano próby racjonalizacji zakupów, specjalizacji i porównywania subskrypcji, a także poszukiwano alternatywnych rozwiązań (tworzenie mikroform, rozpowszechnianie

⁶ Aniela Piotrowicz, Ewa Grządzielewska, Piotr Krzyżaniak: Koncepcja krajowego systemu elektronicznej dystrybucji kopii dokumentów dla środowiska medycznego. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 2001 nr 365 s. 73–85

spisów treści czasopism, gospodarka dubletami). I chociaż zmieniły się realia i dostęp do zagranicznego piśmiennictwa ograniczają w zasadzie tylko względy finansowe, warto omawiać zagadnienia związane z pozyskiwaniem źródeł i rozwojem kolekcji bibliotecznych, aby nasze zasoby, uzupełniając się wzajemnie, stanowiły o bogactwie literatury potrzebnej do badań. Relatywnie nowym, ale bardzo powszechnym obecnie zjawiskiem, stał się zakup poprzez konsorcja; przed nami jeszcze zawiązanie własnego konsorcjum, ułatwiającego pozyskiwanie środków i negocjowanie korzystniejszych warunków zakupu. Problematykę gromadzenia i specjalizacji zbiorów, rozwoju kolekcji i efektywnego zarządzania zasobami poruszano wielokrotnie, m.in. w Gdańsku (1981, 2004), Krakowie (1987), Katowicach (1989), Bydgoszczy (1990), Łodzi (1992, WAM) i Lublinie (1997). Udostępnianiu zbiorów poświęcono w 1995 roku konferencję w Łodzi.

W fundamentalnych funkcjach statutowych bibliotek na przestrzeni lat nastąpiły olbrzymie zmiany, wynikające z dynamicznego rozwoju technologii informatycznych. Miały one bezpośredni wpływ na praktycznie wszystkie aspekty działalności związane z automatyzacją procesów bibliotecznych i informacyjnych. Zmianom tym, chyba najbardziej widocznym właśnie w zakresie informacji naukowej, poświęcone były m.in. spotkania w Poznaniu (1985, 1992, 1997), Szczecinie (1988), Warszawie (1991, 2003), Gdańsku (1993), Łodzi (1998). Nie sposób wymienić wszystkich czynników, które w ostatnich latach zrewolucjonizowały działalność biblioteczno-informacyjną, ale z pewnością należą do nich: wprowadzenie i upowszechnienie bibliograficzno-abstraktowych baz danych (początkowo na dyskach optycznych), zakup i implementacja zintegrowanych systemów bibliotecznych, pojawienie się źródeł pełnotekstowych dostępnych on-line, wykorzystanie poczty elektronicznej, umożliwiającej szybką wymianę dokumentów, informacji i usług. Możemy dziś z satysfakcją stwierdzić, że spełniły się przewidywania Pani Dyrektora J. de Laval, która w 1993 roku pisała: Może doczekamy czasów, kiedy nie tylko w bibliotece, ale także w klinice czy na sali operacyjnej korzystać się będzie z przekazu informacji w postaci obrazu czy tekstu odpowiadającego zaistniałej sytuacji diagnostycznej i terapeutycznej [...]⁷.

Różne aspekty i możliwości współdziałania bibliotek rozważane były podczas spotkań w Lublinie (1986), Warszawie (Główna Biblioteka Lekarska, 1996) Krakowie (1999) i Wrocławiu (2000), a problemom międzynarodowej współpracy bibliotek medycznych poświęcona była ostatnia konferencja w Białymstoku – Białowieży (2005). Kolejne zagadnienie to szeroko rozumiane problemy bibliografii i bibliometrii, omawiane we Wrocławiu (1984), Białymstoku (1994), Bydgoszczy (1998, narada dyrektorów) i w Poznaniu (2002). Od najwcześniejszych lat postulowano konieczność kontynuacji polskiej bieżącej i retrospektywnej bibliografii medycznej, próbowano

⁷ Józefa de Laval: Gdańsk po raz drugi, s. 16

opracować program włączenia bibliotek głównych AM do współpracy z GBL. Nad ideą tą dyskutowano już wielokrotnie, niestety jak dotąd nie udało się jej urzeczywistnić. Referenci z GBL w swoich wystąpieniach przedstawiali stan aktualny, problemy warsztatowe, zasady doboru i opracowania źródeł do Polskiej Bibliografii Lekarskiej^{8,9}. Omawiana była także metodyka i problemy związane z opracowaniem i publikacją bibliografii tworzonej przez biblioteki akademii i instytutów medycznych^{10,11}. Obecnie wszystkie biblioteki uczelni medycznych na bieżąco rejestrują publikacje naukowe pracowników swoich środowisk, z jednym tylko wyjątkiem wykorzystując do tego celu system bibliograficzno-bibliometryczny EXPERTUS. Od końca lat dziewięćdziesiątych bibliograficzne bazy danych zostały wzbogacone o elementy bibliometrii, wspierając ocenę parametryczną jednostek i system oceny indywidualnej dorobku pracowników naukowych uczelni. Wcześniej zagadnienia bibliometrii poruszane były przede wszystkim w kontekście oceny czasopism medycznych pod kątem kształtowania subskrypcji zagranicznych wydawnictw ciągłych.

Kilkakrotnie podnoszono problemy związane z kształceniem użytkowników, będącym jednym z podstawowych zadań bibliotek. Prowadząc zajęcia dydaktyczne, odpowiadające potrzebom różnych grup, biblioteka główna wspiera realizację wszystkich podstawowych funkcji uczelni. Temat podjęty w czasie konferencji w Lublinie (1986) i jeszcze w tym samym roku na naradzie w Poznaniu, omawiany ponownie w Poznaniu w 1998 roku w kontekście pojawienia się technik informatycznych, powraca dzisiaj znowu w Lublinie, w przededniu warsztatów EAHIL (European Association for Health Information and Libraries), mających odbyć się w przyszłym roku w Krakowie. Cel jest zawsze ten sam: wypracowanie uzgodnień i narzędzi pozwalających optymalnie realizować zajęcia dydaktyczne, aby zbiory biblioteczne mogły być świadomie, efektywnie i powszechnie wykorzystywane.

Od początku podkreślano konieczność wypracowania wzorcowego programu szkolenia studentów. Roli gospodarza podjęła się wówczas Biblioteka AM w Poznaniu. Natomiast Biblioteka Śląskiej AM wzięła na siebie obowiązek przygotowania skryptu z przysposobienia bibliotecznego dla studentów, a Białystok, Łódź i Poznań – podręcznika z zakresu podstaw naukowej informacji medycznej. Skrypt zawierający materiały do szkoleń z zakresu informacji naukowej pt. Wybrane zagadnienia z metodologii pracy naukowej został przygotowany przez A. Puzio, R. Piątek

⁸ Danuta G r o d z k a, Jerzy M a l e c k i: Zasady doboru materiałów do Polskiej Bibliografii Lekarskiej. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1996 nr 354 s. 85–88

⁹ Zofia P o w i d e ł, Ewa W ł o s t o w s k a: Z nowych zagadnień warsztatowych Polskiej Bibliografii Lekarskiej. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1999 nr 361 s. 169–173

¹⁰ Krystyna S a r o s i e k: Problemy warsztatowe bibliografii publikacji pracowników akademii i instytutów medycznych. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1996 nr 352 s. 9–13

¹¹ Krystyna S a r o s i e k, Edward P i g o ń: Komisja Bibliograficzna Bibliotek Medycznych. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1996 nr 354 s. 109–110

i K. Ziółkowską i wydany w Katowicach w 1989 roku. W kolejnych latach zostały opracowane i wydane drukiem również dalsze pomoce naukowe, które wspierały realizowaną w naszym środowisku dydaktykę^{12,13,14}. W 1986 roku wystąpiono do Departamentu Nauki i Szkolnictwa Wyższego z wnioskiem o włączenie do programu zajęć studiów zajęć z przysposobienia bibliotecznego i podstaw informacji naukowej. Na podstawie przeprowadzanych okresowo ankiet (J. Rygiel 1986¹⁵, E. Janowicz 1998¹⁶, i E. Turczyńska 2006¹⁷) można zauważyć, że ani tego postulatu, ani ujednolicenia ram realizowanej dydaktyki do tej pory nie udało się zrealizować.

Wśród innych tematów podejmowanych podczas konferencji można wymienić między innymi: biblioteki zakładowe, zbiory specjalne, obsługę użytkowników, działalność naukową, regulaminy i różne aspekty funkcjonowania bibliotek wobec zmieniającego się ustawodawstwa. Dla tej ostatniej grupy zagadnień nieoceniony jest wkład Pana Dyrektora B. Howorki, który wielokrotnie omawiał różne zagadnienia prawne, mające wpływ na działalność biblioteczno-informacyjną.

Obok głównego nurtu konferencji pojawiały się też zawsze postulaty dodatkowe i ustalenia, będące wymogiem „chwili”. Należą do nich chociażby: powołanie Międzybibliotecznej Komisji Koordynacyjnej Bibliotek Medycznych, przekształconej w Kolegium Dyrektorów Bibliotek Uczelni Medycznych; Komisji Bibliograficznej, zespołów ds. standaryzacji; a uzupełnieniem regularnych, numerowanych konferencji problemowych są od lat zjazdy organizowane okazjonalnie przez biblioteki (np: Poznań¹⁸, Łódź 2003¹⁹) oraz odbywające się regularnie: warsztaty MeSH w Collegium

¹² Alfred P u z i o: Wybrane zagadnienia z metodyki pracy naukowej: skrypt dla studentów i doktorantów. Katowice 1994

¹³ Stanisław D ą b r o w i e c k i, Eugeniusz J a n o w i c z, Grażyna M a l u k i e w i c z - W i ś n i e w s k a: Jak wyszukiwać i krytycznie oceniać naukowe publikacje medyczne. Bydgoszcz 1996

¹⁴ Aniela P i o t r o w i c z: Dostęp do światowego piśmiennictwa. Przewodnik dla użytkowników naukowej informacji medycznej. Poznań 1996

¹⁵ Jadwiga : Szkolenie biblioteczne studentów w polskich akademiach medycznych. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1987 nr 340 s. 31–34

¹⁶ Eugeniusz J a n o w i c z: Dydaktyka w bibliotekach głównych akademii medycznych. W: Dydaktyczne funkcje biblioteki głównej akademii medycznej z uwzględnieniem wykorzystania technik informatycznych. XVII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Poznań, 3–5 czerwca 1998. Poznań: Wydawnictwo Uczelniane AM, 1998, s. 31–39

¹⁷ Ewa B u s s e - T u r c z y Ń s k a, Renata B i r s k a: Analiza ankiety na temat szkolenia użytkowników polskich bibliotek medycznych – problemy i propozycje rozwiązań. W: 25 Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Lublin – Kazimierz Dolny, 12–14.06.2006. Materiały konferencyjne, s. 15–28

¹⁸ Poznań, 20.03.1990 r. – narada poświęcona problemom wypożyczeń międzybibliotecznych; Biblioteki medyczne wobec problemów informacji elektronicznej. Poznań, 20–21.11.1997

¹⁹ Informacja naukowa bibliotek medycznych w Polsce. Łódź, 24–25.11.2003 r

Medium UJ w Krakowie²⁰ i spotkania uczestników systemu doc@med w Bibliotece Głównej AM w Poznaniu (od 2002 roku).

Podsumowanie

Każda z minionych konferencji niosła ze sobą różnorodność zagadnień, które rozpatrywane były w wielu aspektach. Przedstawiano problem i szukano dla niego najlepszych rozwiązań, wykorzystując potencjał i doświadczenie pracowników wszystkich ośrodków.

W intencji pomysłodawców pierwszego spotkania bibliotekarzy medycznych leżało zainicjowanie osobistych kontaktów, mogących stanowić punkt wyjścia dla wymiany informacji i doświadczeń. Można z całą pewnością stwierdzić, że cel ten został osiągnięty. Reprezentując „młode” pokolenie dyrektorów, referentki pragnęły złożyć podziękowania i pogratulować wszystkim swoim poprzednikom, Koleżankom i Kolegom, tak owocnie i konsekwentnie zrealizowanego zamierzenia.

Spotkania bibliotekarzy medycznych mają wymiar merytoryczny, wyrażający się dyskusją nad stanem i aktualnymi potrzebami bibliotek i środowisk, na rzecz których działają oraz możliwościami ich zaspokajania we wciąż zmieniających się realiach. Owocują wspólnymi uzgodnieniami i przedsięwzięciami, wśród których zaledwie część wspomniano w niniejszym referacie. Dają także okazję do nawiązania bezpośrednich kontaktów, przekładających się na konkretną pomoc i wymianę doświadczeń. Przyczyniają się do integracji środowiska, łączą nas więzami sympatii, a często i przyjaźni.

Nadal aktualne są słowa z podsumowania Pani Dyrektor J. de Laval: Można spytać, co się stało szczególnego w ciągu tych [...] lat, o których mówimy. Z jednej strony - niesłuchanie wiele, z drugiej bez zmian. Bez zmian są potrzeby naszych użytkowników, a więc i podstawowe funkcje biblioteki naukowej. Nowe w bibliotekach - to technika i ekonomia²¹. Zawsze są i będą w naszej pracy nowe możliwości i wyzwania, a także problemy, ale działając wspólnie, łatwiej nam będzie im sprostać.

Bibliografia

B u s s e - T u r c z y ń s k a Ewa, B i r s k a Renata: Misja biblioteki naukowej a współpraca sieci bibliotek medycznych. Współpraca akademickich bibliotek medycznych w zakresie obsługi użytkowników. W: Współpraca bibliotek naukowych w zakresie obsługi użytkowników. Warszawa, 23-24 września 2002 r. [on-line]. Warszawa: SBP, K[omisja] W[ydawnictw] E[lektronicznych], 2002. [dostęp 20 maja 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/pw/referaty/RBirska_EBusse-Turczynska.pdf

de L a v a l Józefa: „Gdańsk po raz drugi”. Zamierzenia i dokonania współpracujących bibliotek medycznych. In X Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Gdańsk 23-25.06.1993 r. s. 7-16

de L a v a l Józefa: 20 lat współpracy bibliotek medycznych: refleksje jubileuszowe. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 2001 nr 365 s. 3-12

²⁰ Warsztaty MeSH-PL, I-IV: 23-24.11.2001, 21-22.03.2003, 26-27.11.2004, 19-20.01.2006

²¹ Józefa de Laval: 20 lat współpracy ... op. cit. s. 11

Grygorowicz Anna, Kraszevska Elżbieta: 24 lata współpracy polskich bibliotek medycznych: osiągnięcia i wyzwania. W: Wzorce współpracy bibliotek naukowych w Polsce: materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego, 21-23 września 2005 r. Szczecin: Książnica Pomorska 2005 s. 48-59

Grygorowicz Anna: Konferencje problemowe bibliotek medycznych jako jedna z form współpracy. Łódź 24-25.11.2003 s. 15

Piotrowicz Aniela, Grządzielewska Ewa, Krzyżaniak Piotr: Koncepcja krajowego systemu elektronicznej dystrybucji kopii dokumentów dla środowiska medycznego. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 2001 R. 47 nr 365 s. 73-85

Piotrowicz Aniela, Grządzielewska Ewa, Torlińska Barbara: Współpraca akademickich bibliotek medycznych w zakresie obsługi użytkowników. W: Współpraca bibliotek naukowych w zakresie obsługi użytkowników. Warszawa, 23-24 września 2002 r. [on-line]. Warszawa: SBP, K[omisja] W[ydawnictw] E[lektronicznych], 2002. [dostęp 20 maja 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/pw/referaty/APiotrowicz_EGrzadzielewska_BTorlinska.pdf.

Plichta J.: Kalendarium konferencji problemowych bibliotek medycznych. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 2001 nr 365 s. 13-15

Sarosiek Krystyna, Pióń Edward: Komisja Bibliograficzna Bibliotek Medycznych. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1996 R. 42 nr 354 s. 109-110

Załącznik nr 1. Konferencje problemowe bibliotek medycznych: kalendarium

I – Gdańsk, 6 XII 1981 r. Jednodniowe spotkanie dyrektorów bibliotek medycznych o charakterze organizacyjnym. Wymiana informacji o posiadanych zbiorach.

II – Białystok, 23–24 IX 1982 r. „Wypożyczenia międzybiblioteczne zbiorów medycznych”

III – Łódź, 15–16 IX 1983 r. „Biblioteki zakładowe w systemie biblioteczno-informacyjnym wyższych uczelni medycznych”

IV – Wrocław, 20–21 IX 1984 r. „Bibliografia i naukowa informacja w medycynie”

V – Poznań, 5–7 XII 1985 r. „Problemy naukowej informacji medycznej” Międzynarodowe sympozjum z okazji 10-lecia systemu MEDINFORM.

VI – Lublin, 25–26 IX 1986 r. „Biblioteka centralna i biblioteki współpracujące w dziedzinie medycyny”. „Szkolenie biblioteczne studentów w bibliotekach akademii medycznych w Polsce”

VII – Kraków, 23–25 IX 1987 r. „Problematyka czasopism w bibliotekach medycznych”

VIII – Szczecin, 16–17 VI 1988 r. Spotkanie dyrektorów poświęcone automatyzacji bibliotek oraz wybranym zagadnieniom gromadzenia zbiorów

IX – Katowice, 22–23 VI 1989 r. „Specjalizacja zbiorów w naukowych bibliotekach medycznych”

X – Bydgoszcz, 27–28 IX 1990 r. Narada połączona z posiedzeniem Międzybibliotecznej Komisji Koordynacyjnej Bibliotek Medycznych na temat prenumeraty czasopism i automatyzacji procesów bibliotecznych

XI– Warszawa, 21–22 VI 1991 r. „*Współpraca bibliotek medycznych w zakresie udostępniania zbiorów i informacji naukowej*”

XII– Łódź, 10–11 IX 1992 r. WAM: konferencja dyrektorów bibliotek medycznych. 70-lecie wyższego wojskowego szkolnictwa medycznego. Analiza doświadczeń bibliotek ze współpracy z firmami pośredniczącymi w prenumeracie czasopism zagranicznych.

XIII– Gdańsk, 23–25 VI 1993 r. „*Działalność naukowa bibliotek medycznych*”, „*Komputeryzacja procesów biblioteczno-informacyjnych w bibliotekach medycznych*”

XIV– Białystok, 20–22 VI 1994 r. „*Polska bibliografia medyczna: tradycje, współczesność i przyszłość*”

XV– Łódź, 7–9 VI 1995 r. „*Udostępnianie zbiorów bibliotecznych*”

XVI– Lublin – Nałęczów, 26–28. V 1997 r. „*Zbiory specjalne a elektroniczne nośniki informacji*”

XVII– Poznań, 3–5 VI 1998 r. „*Dydaktyczne funkcje biblioteki głównej akademii medycznej z uwzględnieniem technik informatycznych*”

XVIII– Kraków, 26–28 V 1999 r. „*Możliwości współpracy bibliotek naukowych i świadczenia usług w oparciu o rozległe sieci komputerowe*”

XIX– Wrocław, 31 V – 02 VI 2000 r. „*Perspektywy współpracy bibliotek medycznych w dobie elektronicznych technologii*”

XX– Szczecin – Międzyzdroje, 6–8 VI 2001 r. „*Współpraca bibliotek w zakresie wymiany dokumentów w Polsce i na świecie*”, „*Systemy elektronicznej dystrybucji dokumentów*”

XXI– Poznań, 28–29 XI 2002 r. „*Biblioteki medyczne wobec problemu bibliometrycznej oceny dorobku naukowego uczelni*”

XXII– Warszawa, 23–24 VI 2003 r., „*Rozwój zintegrowanych usług bibliotecznych*”

XXIII– Gdańsk, 21–22 VI 2004 r. „*Polityka gromadzenia i profilowania zbiorów w polskich bibliotekach medycznych w dobie nowoczesnych technologii informatycznych*”

XXIV– Białystok – Białowieża, 7–9 IX 2005 r., „*Międzynarodowa współpraca bibliotek w dobie zmieniających się potrzeb użytkowników*”

XXV– Lublin – Kazimierz Dolny, 12–14 VI 2006 r. „*Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej – koncepcje i doświadczenia*”

Załącznik nr 2. Materiały źródłowe

Kubala Krystyna: Wypożyczanie międzybiblioteczne zbiorów medycznych. Narada 23–24.IX.1982 r. Białystok. *Biuletyn Główniej Biblioteki Lekarskiej* 1983 R. 29 nr 1(335) s. 77–78

Sarosiek Krystyna J.: Problematyka wypożyczeń międzybibliotecznych w wybranych publikacjach (Referat wygłoszony na naradzie roboczej w sprawie

wypożyczeń międzybibliotecznych w Bibliotece Głównej AM, Białystok 23–24 września 1982). *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1983 R. 29 nr 1(335) s. 41–44

Trusewicz Małgorzata, Sarosiek Krystyna: Wypożyczanie międzybiblioteczne bibliotek akademii medycznych w 1981 roku na podstawie ankiet. (Referat wygłoszony na naradzie roboczej w sprawie wypożyczeń międzybibliotecznych w Bibliotece Głównej AM, Białystok 23–24 września 1982). *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1983 R. 29 nr 1(335) s. 45–46

Piotrowska Jadwiga: Biblioteki zakładowe w systemie biblioteczno-informacyjnym wyższych uczelni medycznych. Robocza Konferencja Bibliotek Akademii Medycznych Łódź, 15–16 września 1983 r. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1984 R. 30 nr 336 s. 91–92

Nowakowski Bogumił: IV Problemowa Konferencja Bibliotek Medycznych Wrocław 1984. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1985 R. 31 nr 338 s. 84–86

IV Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Wrocław 1984. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1986 R. 32 nr 339 s. 3–50

Symposium „Problemy naukowej informacji medycznej” z okazji X-lecia systemu MEDINFORM, Poznań, 5–7 grudnia 1985 r. : streszczenia referatów. Warszawa: GBL, 1985

Dusińska Halina, Kuźmiński Dariusz: Dziesięciolecie systemu MEDINFORM. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1985 R. 31 nr 338 s. 83–84

VI Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych Lublin, 25–26 września 1986 r. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1986 R. 32 nr 339 s. 84–86

VI Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych – Lublin, 25–26 września 1986 r. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1987 R. 33 nr 340 s. 3–34

Jachimowicz-Janaszek Anna, Szot Władysław Tadeusz: Problematyka czasopism w bibliotekach medycznych. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1988 R. 34 nr 341/342 s. 121–122

Problematyka czasopism w bibliotekach medycznych. VII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych (Kraków, 23–24 września 1987 r.). *Przegląd Biblioteczny* 1988 R. 56 nr 2 s. 205–207

VII Konferencja problemowa Bibliotek Medycznych. Kraków 1987. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1989 R. 35 nr 343 s. 3–66

Pigoń Edward: Narada dyrektorów bibliotek AM w Szczecinie. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1989 R. 35 nr 343 s. 139–140

VIII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Katowice 1989 r. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1990 R. 36 nr 344 s. 3–23.

Ziółkowska Krystyna, Guđra Jolanta: VIII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1990 R. 36 nr 344 s. 106–107

Janowicz Eugeniusz: Współpraca bibliotek medycznych, 1990.09.27–28, Bydgoszcz. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1991 R. 37 nr 345 s. 119–121

Boguska Ewa, Kot Anna: Współpraca bibliotek medycznych w zakresie udostępniania zbiorów i informacji naukowej, 1991.06.21–22. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1992 R. 38 nr 346 s. 78–79

Chyla Maria: Sprawozdanie z konferencji dyrektorów [bibliotek] akademii medycznych. 1992.09.10–11 Łódź. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1993 R. 29 nr 348 s. 113–115

X Konferencja problemowa Bibliotek Medycznych, Gdańsk, 23–25.06.1993 r.: materiały. Gdańsk: BG AMG, 1993

Howorka Bolesław: „Jubileuszowa” Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych w Gdańsku. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 10 s. 35–36

Gołębiowska Danuta, Pawlak Małgorzata: X Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych 23–25.06.1993, Gdańsk. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1994 R. 40 nr 349 s. 95–97

XI Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Białystok 1994 r. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1996 R. 42 nr 352 s. 3–19

[Sarosiek Krystyna] K.S.: XI Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych 1994.06.20–22, Białystok. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1995 R. 41 nr 350 s. 103–104

Żmuda Ryszard: XII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1996 R. 42 nr 352 s. 97–99

XII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Łódź 1995 r. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1996 R. 42 nr 354 s. 3–88

XIII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Nałęczów 1997 r. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1998 R. 44 nr 357 s. 3–54

Biblioteki medyczne wobec problemów informacji elektronicznej: materiały z konferencji, Poznań, 20–21.11.1997 r. Poznań: BG AM, 1997

Piotrowicz Aniela: Problemy informacji elektronicznej, 1997.11.20–21, Poznań. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1998 R. 44 nr 358 s. 110–113

Smyk Lucyna: XIII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1998 R. 44 nr 357 s. 127–129.

XVII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych: Dydaktyczne funkcje biblioteki głównej akademii medycznej z uwzględnieniem wykorzystania technik informatycznych. Materiały z Konferencji. Poznań, 3–5 czerwca 1998. Poznań: AM, 1998

Piotrowicz Aniela: Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych 1998.06.03–05, Poznań. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1998 R. 44 nr 358 s. 118–122

XVIII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Możliwości współpracy bibliotek naukowych i świadczenia usług w oparciu o rozległe sieci komputerowe: streszczenia. Kraków 1999

Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych Kraków, maj 1999 r. Możliwości współpracy bibliotek naukowych i świadczenia usług w rozległych sieciach komputerowych. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1999 R. 45 nr 361 s. 9–191; 2000 R. 46 nr 362 s. 3–30

XIX Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych, 31.V.–2.VI.2000 : materiały. Wrocław: BAM, 2000

Perspektywy współpracy bibliotek medycznych w dobie elektronicznych technologii. XIX Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Wrocław, 31 maja – 2 czerwca 2000 r. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 2000 R. 46 nr 363 s. 5–138

Sławińska Renata: XIX Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych 2000.05.31–06.02, Wrocław. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 2001 R. 47 nr 364 s. 130–131

XIX Problemowa Konferencja Bibliotek Medycznych [Wrocław, 31 maja – 2 czerwca] 2000 r. / Jan Dąbrowski i in. *Gaz. Uczel.* 2000 R. 6 nr 9(48), s. 2–4

XX Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych, Szczecin – Międzyzdroje, 6–8 czerwca 2001 : materiały konferencyjne. Szczecin: BG PAM, 2001

XX Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych Szczecin – Międzyzdroje 6–8 czerwca 2001 r. Referaty i prezentacje. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 2001 R. 47 nr 365 s. 3–130

XXII Konferencja Szkoleniowa Bibliotek Medycznych, Warszawa, 23–24.06.2003 r. Rozwój zintegrowanych usług bibliotecznych: materiały konferencyjne. Warszawa 2003

Müldner-Kurpeta Mirosława: Konferencja „Rozwój zintegrowanych usług bibliotecznych”. XXII Konferencja Szkoleniowa Bibliotek Medycznych. *Med. Dydaktyka Wychow.* 2003 R. 35 nr 7/8 s. 23

XXIII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych, Gdańsk, 21–22 czerwca 2004 r. Polityka gromadzenia i profilowania zbiorów w polskich bibliotekach medycznych w dobie nowoczesnych technologii informatycznych : materiały konferencyjne. Gdańsk: BG AM, 2004. Toż: [on-line]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/med23/index.php>

XXIV Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych, Białystok – Białowieża, 7–9.09.2006 r. Międzynarodowa współpraca bibliotek w dobie zmieniających się potrzeb użytkowników. Materiały konferencyjne

Załącznik nr 3. Dyrektorzy bibliotek uczelni medycznych, gospodarze i organizatorzy konferencji

Białystok:	mgr Krystyna Kubala (1982), mgr Krystyna Sarosiek (1994), mgr Danuta Dąbrowska-Charytoniuk (2005)
Bydgoszcz:	dr Eugeniusz Janowicz (1990)
Gdańsk:	mgr Józefa de Laval (1981, 1993), mgr inż. Anna Grygorowicz (2004)
Kraków:	mgr Władysław Szot (1987), mgr Anna Uryga (1999)
Katowice:	dr Alfred Puzio (1989)
Lublin:	mgr inż. Leokadia Patyra (1986), mgr Lucyna Smyk (1997), mgr Renata Birska (2006)
Łódź:	mgr Jadwiga Piotrowska (1983), dr Ryszard Żmuda (1995)
Łódź, WAM:	ppłk lek. Krzysztof Walczewski (1992)
Poznań:	mgr Bolesław Howorka (1985), mgr Aniela Piotrowicz (1998, 2002)
Szczecin:	mgr Weronika Nieznanowska (1988), mgr Danuta Jaworska (2001)
Warszawa:	dr Irena Komasa (1991), mgr Mirosława Müldner-Kurpeta (2003)
Wrocław:	dr Leszek Barg (1984), mgr Renata Sławińska (2000)

Mgr Ewa Turczyńska
Mgr Renata Birska
Lublin – AM

**ANALIZA ANKIETY NA TEMAT KSZTAŁCENIA UŻYTKOWNIKÓW
POLSKICH BIBLIOTEK MEDYCZNYCH**

Streszczenie

W celu efektywnego wykorzystania bogactwa elektronicznych kolekcji bibliotek medycznych niezbędne jest ciągle dokształcanie zarówno bibliotekarzy, jak użytkowników.

Aby rozpoznać aktualny model szkoleń użytkowników informacji, przeprowadzono badanie ankietowe dotyczące tego tematu.

Ankiety rozesłano do polskich bibliotek uczelni medycznych oraz Głównej Biblioteki Lekarskiej. Składa się ona z 3 głównych części. Pierwsza część dotyczy ramowego zakresu tematycznego prowadzonych zajęć z przedmiotów nauczania: przysposobienie biblioteczne i podstawy informacji naukowej. Druga część ankiety zawiera zagadnienia dotyczące metod kształcenia studentów na poszczególnych wydziałach oraz kształcenia innych grup użytkowników (doktoranci, pracownicy naukowi, pracownicy służby zdrowia). W trzeciej części wskazano propozycje doskonalenia procesu dydaktycznego.

Wyniki ankiety wskazują na znaczącą niespójność programową w poszczególnych ośrodkach. Jednym z głównych problemów realizacji kształcenia użytkowników pozostaje niewystarczająca liczba bibliotekarzy realizujących zadania dydaktyczne. Rozwiązaniem tych problemów byłoby opracowanie

i centralne zatwierdzenie standardów kształcenia użytkowników informacji w bibliotekach uczelnianych, zgodnie ze standardami europejskimi.

Wykorzystywane coraz powszechniej w bibliotekach elektroniczne źródła informacji: abstraktowe lub pełnotekstowe bazy danych, oraz książki i czasopisma elektroniczne stanowią bogactwo i różnorodność bibliotecznych kolekcji. Jednakże efektywne wykorzystanie tych źródeł uwarunkowane jest przygotowaniem środowisk uczelni medycznych poprzez promocję i odpowiednio modyfikowany proces kształcenia użytkowników, aby środki wydawane na te źródła nie pozostawały zamrożone w niewykorzystywanych kolekcjach e-źródeł.

Nadal brak w Polsce jednolitych wytycznych programowych odnośnie nauczania umiejętności informacyjnych. Ramowy program nauczania z przysposobienia bibliotecznego i podstaw informacji naukowej został zatwierdzony na XVII Konferencji Bibliotek Medycznych w Poznaniu w 1998 r. Podczas tej konferencji E. Janowicz przedstawił wyniki ankiety obrazujące ówczesny stan dydaktyki realizowanej w bibliotekach uczelni medycznych¹. Jednak dynamika rozwoju dostępnych źródeł informacji powoduje ciągłą konieczność wzbogacania programu nauczania o nowe treści kształcenia.

Rozszerzenie tematyki programów szkoleń ma wpływ na przygotowanie zarówno bibliotekarzy, jak i użytkowników bibliotek do umiejętnego korzystania ze źródeł elektronicznych.

Prowadzone w 2003 r. przez B. Niedźwiedzką badanie dotyczące kształcenia użytkowników w zakresie umiejętności informacyjnych miało na celu wskazanie czy formy kształcenia w polskich bibliotekach medycznych odpowiadają światowym kierunkom rozwoju. Badanie to wykazało wielkie zróżnicowanie w odniesieniu do oferty szkoleń, umiejscowienia w programie studiów, obowiązkowości i zawartości programowej².

W celu ponownego rozpoznania aktualnego modelu kształcenia użytkowników polskich bibliotek medycznych, na początku 2006 r. przeprowadzono ankietę dotyczącą realizacji programu nauczania z przysposobienia bibliotecznego i podstaw informacji naukowej w poszczególnych bibliotekach medycznych. Ankietę wysłano pocztą elektroniczną do 11 bibliotek uczelni medycznych i GBL. Zwrot ankiety otrzymano od 11 bibliotek potwierdzających prowadzenie szkoleń użytkowników w wyżej wymienionym zakresie nauczania.

¹ Eugeniusz Janowicz: Dydaktyka w bibliotekach głównych akademii medycznych. W: XVII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych: Dydaktyczne funkcje biblioteki głównej akademii medycznej z uwzględnieniem wykorzystania technik informatycznych. Poznań, 3-5 czerwca 1998

² Barbara Niedźwiedka: Kształcenie w zakresie umiejętności informacyjnych związanych z odszukiwaniem i korzystaniem z informacji naukowej w akademiach medycznych w Polsce, na tle innych krajów, *Praktyka i Teoria. Informacji* 2004 nr 1 s. 21

Ankieta składa się z 3 głównych części. Pierwsza część dotyczy ramowego zakresu tematycznego prowadzonych zajęć z przedmiotów nauczania: przysposobienie biblioteczne i podstawy informacji naukowej, w poszczególnych bibliotekach. Druga część ankiety zawiera zagadnienia dotyczące metod kształcenia studentów na poszczególnych wydziałach oraz kształcenia innych grup użytkowników (doktoranci, pracownicy naukowcy, pracownicy służby zdrowia). W trzeciej części wskazano propozycje doskonalenia procesu kształcenia.

Przeprowadzenie tej ankiety miało na celu aktualne określenie przedmiotu nauczania (czego się uczy), określenie metodyki (jak się uczy), a także identyfikację problemów utrudniających proces dydaktyczny wraz z próbą wskazania ich rozwiązań (co można zrobić by lepiej uczyć).

Poniższe tabele (tab. 1 i tab. 2) opracowano na podstawie pierwszej części ankiety. Zawierają dane dotyczące liczby bibliotek medycznych stosujących wyszczególnione zakresy tematyczne w obrębie wymienionych przedmiotów związanych z umiejętnością korzystania z biblioteki i oferowanych przez nią źródeł informacji.

Tab. 1. Zakres tematyczny w obrębie przedmiotu przysposobienie biblioteczne

PRZYSPOSOBIENIE BIBLIOTECZNE		
Temat	Liczba bibliotek wykorzystujących dany temat	
Wycieczka po bibliotece	4	
Regulamin i zasady udostępniania zbiorów	11	
L o k a l i z a c j a dokumentów	katalogi kartkowe	11
	elektroniczne własne	11
	elektroniczne centralne	11
Usługi biblioteczno-informacyjne	9	
Inne	• Biblioteki naukowe w mieście • Ogólne informacje o bibliotece: struktura organizacyjna, zbiory, historia Biblioteki • Podstawowe pojęcia bibliologiczne • Prezentacja on-line systemu biblioteczno-informacyjnego i strony www • Wydawnictwa informacyjno-bibliograficzne dostępne w bibliotece • Wyszukiwanie informacji w bazach danych • Zbiory specjalne	

Tab. 2. Zakres tematyczny w obrębie przedmiotu podstawy informacji naukowej

Temat	Liczba bibliotek wykorzystujących dany temat
Cel nauczania i podstawowe pojęcia	10
Typologia dokumentów	10
Drukowane i elektroniczne źródła informacji	10
Strategie poszukiwania inf.	11
Krytyczna ocena piśmiennictwa nauk.	8
Podstawy bibliografii	9
Usługi biblioteczno-informacyjne	10
Oferta informacyjna Biblioteki na stronie internetowej	9
Inne	1. Analizy bibliometryczne 2. Bibliografia pracowników Uczelni 3. Elementy prawa autorskiego 4. Najważniejsze, bezpłatne źródła i narzędzia informacyjne oraz użyteczne oprogramowanie 5. Oferta informacyjna strony uczelni macierzystej 6. Ogólne zasady pisania publikacji naukowych 7. Warsztat pracy informacji naukowej w bibliotece uczelnianej 8. Wybrane zagadnienia etyki w procesie publikowania naukowego

Analiza przedstawionych tutaj danych wskazuje na ujednolicone tematycznie szkolenia użytkowników w ankietowanych bibliotekach, z obu przedmiotów. Najmniej bibliotek potwierdziło prowadzenie szkolenia z przysposobienia bibliotecznego w formie wycieczki po bibliotece (4) i krytyczną analizę piśmiennictwa w ramach podstaw informacji naukowej (8). Prawie połowa ankietowanych bibliotek (5) rozwinęła otwarty punkt ankiety dotyczący innych – nie wymienionych propozycji tematycznych.

Druga część ankiety zawiera informacje na temat stosowanych w bibliotekach medycznych środków i metod kształcenia użytkowników w poszczególnych grupach (studenci, pracownicy naukowo-dydaktyczni i inni, np. pracownicy służby zdrowia). Wyszczególniono tutaj liczbę godzin, lata studiów objętych programem nauczania, formy prowadzenia zajęć oraz sposoby weryfikacji wiedzy zdobytej w procesie kształcenia. W części tej zaznaczono jakie grupy bibliotekarzy prowadzą szkolenia, a także określono czy prowadzone zajęcia mają charakter obowiązkowy czy fakultatywny oraz czy wykonywane są w ramach obowiązków służbowych bądź za dodatkowym wynagrodzeniem. Określono również miejsce szkoleń.

Analiza danych ankietowych zamieszczonych w tabeli nr 3 wskazuje na to, że większość bibliotek prowadzi zajęcia z przysposobienia bibliotecznego (9) na wydziale lekarskim (lekarsko-dentystycznym, stomatologicznym lub wojskowo-lekarskim). Na tych wydziałach zajęcia z podstaw informacji naukowej prowadzi 3 biblioteki. Zajęcia te prowadzi się w bardzo zróżnicowanym wymiarze czasowym – od 2 do 10 godzin z PB i od 2 do 20 godzin z PIN. Przysposobienie biblioteczne na wydziałach lekarskich realizowane jest na 1 roku studiów, natomiast podstawy

informacji naukowej na różnych latach w różnych ośrodkach (1,3,4,5,6). Biblioteki potwierdzające szkolenia na wydziale lekarskim wykorzystują zarówno formę wykładu, wykładu z wizualizacją, ćwiczenia przy komputerze oraz nauczanie na odległość (e-learning).

W poszczególnych ośrodkach stosuje się niekiedy jednocześnie różne metody zaliczenia szkolenia np. bierze się pod uwagę zarówno obecność na zajęciach jak zaliczenie ustne lub test sprawdzający (zob. tab. 3, załączniki).

Tabela nr 4 (załączniki) zawiera dane nt. szkoleń prowadzonych dla studentów wydziałów farmaceutycznych. Szkolenia z PB prowadzone są głównie w wymiarze 2 godzin na 1 roku studiów, w trybie zajęć obowiązkowych (7) i w jednej bibliotece jako zajęcia fakultatywne. Biblioteki wykorzystują tutaj różne formy zajęć, w tym 3 biblioteki potwierdziły e-learning. Stosuje się zróżnicowane metody zaliczania zajęć.

7 ankietowanych bibliotek prowadzi zajęcia z podstaw informacji naukowej dla studentów wydz. farm. w bardzo różnym wymiarze czasu (3,4,6,10,15,20) i na różnych latach (2,3,4,5) z tym, że w większości na 5 roku. W 4 ankietowanych bibliotekach są to zajęcia obowiązkowe i w 3 - fakultatywne. Najczęściej stosowany jest tutaj wykład z wizualizacją (6) i ćwiczenia przy komputerze (6), a podstawą zaliczenia przedmiotu w tej grupie jest test sprawdzający (4), inna podstawa zaliczenia np. obecność na zajęciach (3) lub zaliczenie ustne (1).

Wskazano także na inne szkolenia, tutaj dla studentów kół naukowych różnych lat wydz. farm. prowadzone jako zajęcia fakultatywne w wymiarze 2 i 5 godzin zajęć przy komputerze, z testem sprawdzającym i kontrolowaną listą obecności.

Dane na temat kształcenia studentów wydziałów pielęgnarskich lub ochrony zdrowia zawiera tabela nr 5. (załączniki) Przysposobienie biblioteczne dla studentów tych wydziałów stanowi przedmiot obowiązkowy w 10 bibliotekach. Realizowany jest na pierwszym roku, w wymiarze od 2 do 5 godzin, głównie z wykorzystaniem wykładu z wizualizacją (5) i ćwiczeń przy komputerze (6).

3 biblioteki realizują zajęcia przy pomocy e-learning. Stosowane są tutaj zróżnicowane formy zaliczenia: ustne (2), test (3), inne (5).

Podstawy informacji naukowej na tym kierunku studiów prowadzone są w 6 bibliotekach, w tym w 5 jako zajęcia obowiązkowe. Kształcenie odbywa się w bardzo zróżnicowanym wymiarze czasowym (od 2 do 30 godzin) na różnych latach, głównie z wykorzystaniem wykładu z wizualizacją (4) i ćwiczeń przy komputerze (5), zakończone testem sprawdzającym (4), ustnie (1) lub w inny sposób (1). W jednej z bibliotek odbywają się jeszcze na tym wydziale inne, poza PB i PIN, zajęcia fakultatywne w formie ćwiczeń przy komputerze, w wymiarze 2 godzin, na różnych latach studiów.

Na podstawie danych z tab. 6 widać, że w bibliotekach kształceniem z przysposobienia bibliotecznego objęte są grupy studentów anglojęzycznych. Zajęcia

proceeds on 1 year of studies, mainly in the amount of 2 hours. Used methods include lecture (1), lecture with visualization (4), exercises on a computer (3), e-learning (1). Students receive oral credit for the subject (1) or on another basis of credit (attendance) (4).

For this group of students in 2 libraries the subject of basic medical information is conducted in the amount of 5 and 10 hours, by the lecture method with visualization (1) and exercises on a computer (2) introducing at the beginning elements of library adaptation. The e-learning method is not used. The subject is credited by test (1) or on the basis of attendance at the subject (1).

In Polish academic medical environments, education includes not only students but also university staff, and health service workers and other persons interested in electronic sources. Detailed data is contained in tab. 7. The subject of the subject are library and information services, electronic information sources and information strategies and search as well as bibliometric indicators. These are e.g. medical courses within specialization or lectures and exercises in small groups, conducted also in university units. The subject takes place in the amount of from 2 to 12 hours.

If it is about the subject for doctoral students, on the basis of the survey it was indicated that the following issues should be addressed:

1. basics of scientific information
2. general information about libraries with special consideration of network libraries
3. typology of documents
4. sources of medical information
5. overview of bibliographic and full-text databases
6. bibliography of the scientific work of University staff
7. rules of bibliography for scientific work
8. evaluation of journals and scientific publications
9. overview of the library and information system of the University
10. use of the OPAC catalog
11. presentation of the library website
12. bibliographic and full-text databases available in the university network
13. methodology of information search in biomedical databases
14. comparison of search results from different methods of searching
15. sources of medical information available on the Internet
16. journals available online
17. searching for information about documents found in other libraries

18. zasady korzystania z elektronicznego systemu dostarczania kopii dokumentów
doc@med

19. zasady sprowadzania materiałów bibliotecznych drogą wypożyczeń
międzybibliotecznych

W ankiecie zamieszczono również odpowiedzi dotyczące grup zawodowych bibliotekarzy prowadzących szkolenia (tab. 8). W odniesieniu do przedmiotu przysposobienie biblioteczne prowadzą go najczęściej starsi bibliotekarze (6) i kustosze (6), a w odniesieniu do podstaw informacji naukowej - starsi bibliotekarze (5), kustosze (6) i kustosze dyplomowani (6).

W większości bibliotek prowadzi się zajęcia dydaktyczne w ramach obowiązków służbowych.

Tab. 8 Grupy zawodowe uczestniczące w procesie dydaktycznym

	bibliotekarze	informatycy	st. bibliotekarze	kustosze	kustosze dypl.
przysposobienie bibl.	4	1	6	6	4
podstawy informacji nauk.	1	1	5	6	5

W odniesieniu do miejsca szkoleń, rozszerzono ofertę wprowadzając szkolenia w jednostkach uczelni oraz kształcenie na odległość. (tab. 9)

Tab.9. Miejsce szkoleń organizowanych przez biblioteki

Miejsce szkolenia	Liczba bibliotek
Biblioteka	9
Jednostki uczelni	6
On-line	3

Trzecia część ankiety dotyczy propozycji zmian mających na celu doskonalenie jakości kształcenia użytkowników. Z codziennej obserwacji użytkowników, z wyników testów sprawdzających oraz prowadzonych badań wiadomo³, że pomimo szkoleń i działalności promocyjnej bibliotek, użytkownicy nie posiadają ani pełnej wiedzy nt. elektronicznych źródeł informacji, ani umiejętności formułowania wyrafinowanych strategii wyszukiwania.

Aby dokonać próby rozwiązania problemów związanych z niedostateczną wiedzą na temat pozyskiwanych źródeł, w ankiecie zawarto pytania dotyczące ustalenia optymalnego czasu zajęć dla studentów poszczególnych wydziałów. Respondenci jednak uznali, że czas prowadzonych zajęć na wydziałach, poza lekarskim, jest raczej wystarczający (tab. 10). Poza jedną biblioteką, respondenci nie podali też konkretnych propozycji zmian wymiaru czasu szkoleń.

³ Barbara N i e d ź w i e d z k a : tamże s. 24

Tab.10 Ocena wymiaru czasu prowadzonych zajęć dla poszczególnych grup użytkowników

Wydział/ocena wymiaru godz.	wystarczający	Zbyt krótki	Zbyt długi
Lekarski	5	1	0
Farmaceutyczny	6	1	0
Pielęgniarski	7	1	0
doktoranci	7	1	0
inni	7	0	0

W tabeli nr 11 (załączniki) zamieszczono z kolei konkretne propozycje zmian w kształceniu oraz punkt otwarty ankiety łączący się ze wskazaniem własnych propozycji i uwag w odniesieniu do kształcenia użytkowników.

Najwięcej bibliotek (8) potwierdziło konieczność przeszkolenia większej liczby bibliotekarzy prowadzących szkolenia. 6 bibliotek wskazało na rozpoznanie problemów przez prowadzenie ankiet satysfakcji użytkownika oraz opracowanie ogólnopolskiego skryptu /podręcznika jako istotne rozwiązania wymienionych problemów. Poprawę atrakcyjności zajęć (stosowanie w szerszym zakresie nowych metod (e-learning, gry edukacyjne, multimedia) oraz wypracowanie wspólnej propozycji programu nauczania podkreśliło 5 bibliotek. Najmniej (4) wskazało na rozszerzenie zakresu tematycznego zajęć jako rozwiązanie niezbędne dla doskonalenia procesu dydaktycznego.

Wśród innych propozycji rozwiązań doskonalenia procesu kształcenia wymieniono:

1. Badanie, analiza i systematyzacja potrzeb informacyjnych użytkowników bibliotek – opublikowane badania tego typu stanowią podstawę kształtowania programów dydaktycznych
2. Zróżnicowanie programu szkoleń z uwzględnieniem potrzeb różnych grup użytkowników
3. Nacisk na praktyczne wyszukiwanie informacji w bazach bibliograficznych, katalogach, czasopismach online oraz utrwalenie wyników poszukiwań
4. Zastosowanie 3-stopniowego programu szkoleń
5. Wprowadzenie zajęć z naukowej informacji medycznej dla starszych lat Wydziału Lekarskiego (w jednym z ośrodków postulat odrzucany przez dziekanat)
6. Rozpisanie ogólnopolskiego projektu w zakresie szkolenia osób, zajmujących się kształceniem użytkowników informacji medycznej, którego efektem mogłoby być wypracowanie propozycji spójnego programu nauczania. Projekt ten mógłby być przygotowany np. w ramach programu LEONARDO, gdzie partnerami mogłyby stać się dwa ośrodki specjalizujące się w tej tematyce.
7. Kształcenie w oparciu o standardy nauczania problemowego (Problem Based Learning).

8. Konieczność ścisłej współpracy pracowników naukowej informacji z kadrami dydaktyczną w opracowywaniu specjalistycznych materiałów dydaktycznych oraz szkoleniach samej kadry nauczającej, a następnie studentów

Podsumowanie

Wyniki ankiety analogicznie do badania przeprowadzonego w 1998 r. przez E. Janowicza i sondażu B. Niedźwiedzkiej z 2003 r., wskazują na znaczne różnicowanie zakresu i przebiegu szkoleń użytkowników w poszczególnych uczelniach medycznych. Odnosi się to zwłaszcza do wymiaru czasu kształcenia, objętych nauczaniem kierunków i terminu realizacji zajęć w toku studiów. Daje się zauważyć brak spójności koncepcji i postrzegania roli dydaktyki bibliotecznej (zarówno PB jak i PIN) na różnych wydziałach nawet w obrębie tej samej uczelni.

Ogólne zestawienie zrealizowanych szkoleń PB i PIN zawiera tab. 12 (załączniki).

Zastanawiający i nieuzasadniony jest brak szkoleń dla studentów wydziału lekarskiego w wielu ośrodkach, co może być powodem ich nieświadomości dostępu do elektronicznych źródeł informacji, najbogatszych właśnie w odniesieniu do medycyny. Można przypuszczać, że niejednorodny program kształcenia studentów uczelni medycznych w zakresie naukowej informacji medycznej powoduje nierównomierny rozwój umiejętności informacyjnych tych studentów, a także polskich środowisk lekarskich, w których zawód ustawowo wpisane jest permanentne uzupełnianie wiedzy. Rozwiązaniem tych problemów byłoby opracowanie i centralne zatwierdzenie standardów kształcenia użytkowników informacji w bibliotekach uczelnianych, zgodnie ze standardami europejskimi.

Relatywnie nowym zjawiskiem jest podjęcie przez większość bibliotek dydaktyki dla studentów anglojęzycznych, w związku z pojawieniem się takiego toku studiów w uczelniach.

Nadal obserwuje się problem przeciążenia nadmierną ilością zadań grupy pracowników przygotowanych do prowadzenia zajęć. Pożądane byłoby przeszkolenie większej ilości osób, aby rozszerzyć liczbę bibliotekarzy z kompetencjami dydaktycznymi.

Tematyka zajęć odzwierciedla zmiany w ofercie informacyjnej bibliotek. Podobnie sposób ich realizacji z oczywistych względów uległ wzbogaceniu i uatrakcyjnieniu. Nowością jest wprowadzenie w 3 ośrodkach e-learningu.

W stosunku do badań z 2003 r. respondenci w mniejszym stopniu wskazywali na brak infrastruktury technicznej jako czynnika utrudniającego prowadzenie szkoleń.

Potrzeba prowadzenia szkoleń studentów zarówno w zakresie przysposobienia bibliotecznego jak i podstaw informacji naukowej/medycznej jest bezsporna. Obowiązkowym kształceniem należałoby objąć studentów wszystkich kierunków, a wymiar czasowy i zakres tematyczny powinny być adekwatne do możliwości

intelektualnych i aktualnych potrzeb informacyjnych grup, dla których zajęcia są realizowane.

W stosunku do badania z 2003 r. obserwuje się rozszerzenie działalności dydaktycznej. Biblioteki kierują swoją propozycję szkoleniową nie tylko do studentów. Większość ośrodków jest niezwykle elastyczna, proponując ofertę zróżnicowaną tematycznie i czasowo, adresowaną do osób indywidualnych i zorganizowanych grup, realizowaną na miejscu lub w jednostkach uczelni, w zależności od zapotrzebowania.

Warto zwrócić uwagę na wniosek BAM w Gdańsku, dotyczący potrzeby wypracowania skutecznych metod promujących prowadzone przez biblioteki szkolenia. W ostatnich latach znacznie zwiększyła się ilość i dostępność naukowych źródeł. Bogate kolekcje baz bibliograficzno-abstraktowych i pełnotekstowych, serwisy i katalogi czekają na swoich użytkowników przez siedem dni w tygodniu, 24 godziny na dobę – w akademikach, w miejscu pracy i coraz częściej w domu. Pozostaje nadzieja, że dalszy rozwój szkoleń i promocja usług biblioteczno-informacyjnych wpłyną na wzrost statystyk ich efektywnego wykorzystania.

ZALĄCZNIKI

	Zajęcia obowiązkowe	Fakultatywne	Liczba godzin	Rok studiów	Wykład	Wykład z wizualizacją	Ćwiczenia przy komputerze	e-learning	Zaliczenie ustne	Test sprawdzający	Inna podstawa zaliczenia
Przysposobienie biblioteczne	9	2	7x2; 10,4	9x1	1	6	7	4	2	3	4
Podstawy informacji naukowej	3	2	2,5,10,20	1, 3-6		2	3	1	1	2	1
Inne szkolenia biblioteczne		2	15; 2; 2	wszystkie lata			2				

Tab. 3 Szkolenia prowadzone w Bibliotekach dla studentów Wydziału Lekarskiego (lek. dentystycznego lub lek. wojsk.)

	Zajęcia obowiązkowe	Fakultatywne	Liczba godzin	Rok studiów	Wykład	Wykład z wizualizacją	Ćwiczenia przy komputerze	e-learning	Zaliczenie ustne	Test sprawdzający	Inna podstawa zaliczenia
Przysposobienie biblioteczne	7	1	7x2	1	1	4	4	3	2	2	3
Podstawy informacji naukowej	4	3	3,4,6,10,15,20	2,3,4x5		6	6	1	1	4	3
Inne szkolenia biblioteczne		3	5,2	1, wszystkie			3			1	1

Tab. 4 Szkolenia prowadzone w Bibliotekach dla studentów Wydz. Farm.

	Zajęcia obowiązkowe	Fakultatywne	Liczba godzin	Rok studiów	Wykład	Wykład z wizualizacją	Ćwiczenia przy komputerze	e-learning	Zaliczenie ustne	Test sprawdzający	Inna podstawa zaliczenia
Przysposobienie biblioteczne	10		5, 8x2	8x1	1	5	6	3	2	3	5
Podstawy informacji naukowej	5	1	2,4,5-15,10,30	1,2,2x3,4		4	5	1	1	4	1
Inne szkolenia biblioteczne		1	2	Wszystkie lata			1				

Tab. 5 Szkolenia prowadzone w Bibliotekach dla studentów Wydz. Pielęgniarskiego (w CM UJ Wydział Ochrony Zdrowia)

	Zajęcia obowiązkowe	Fakultatywne	Liczba godzin	Rok studiów	Wykład	Wykład z wizualizacją	Ćwiczenia przy komputerze	e-learning	Zaliczenie ustne	Test sprawdzający	Inna podstawa zaliczenia
Przysposobienie biblioteczne	5		5x2	5x1	1	4	3	1	1		4
Podstawy informacji med.	2		10,5	1		1	2			1	1

Tab. 6. Kształcenie studentów anglojęzycznych

	Grupa użytkowników	Liczba godzin	Wykład	Wykład z wizualizacją	Ćwiczenia przy komputerze	e-learning	Inne środki
Usługi biblioteczno-informacyjne	Kursy lekarskie w ramach specjalizacji, pracownicy służby zdrowia, pracownicy uczelni, studenckie koła naukowe	2-4, 2x1, 2x5	1	3	5	1	
Elektroniczne źródła informacji i strategie poszukiwania	Kursy lekarskie w ramach specjalizacji, pracownicy Uczelni	2x1, 4-12,	1	4	6	1	Materiały drukowane
Wskaźniki bibliometryczne	Pracownicy Uczelni	2		1			

Tab. 7. Szkolenia prowadzone w bibliotekach medycznych dla innych grup użytkowników

Propozycje zmian podnoszących jakość dydaktyki	
Rozszerzenie zakresu tematycznego zajęć	4
Przeszkolenie większej liczby bibliotekarzy prowadzących szkolenia	8
Rozpoznanie problemów przez prowadzenie ankiet satysfakcji użytkownika	6
Poprawa atrakcyjności zajęć	5
Opracowanie ogólnopolskiego skryptu	6
Wypracowanie wspólnej propozycji programu nauczania	5
Inne propozycje:	1. Zróżnicowanie programu szkoleń uwzględniając potrzeby różnych grup użytkowników 2. Nacisk na praktyczne wyszukiwanie informacji w bazach bibliograficznych, katalogach, czasopismach online oraz utrwalanie wyników poszukiwań 3. Zastosowanie 3-stopniowego programu szkoleń 4. Wprowadzenie zajęć z naukowej informacji medycznej dla starszych lat wyzt. Lekarskiego (postulat odrzucony przez dziekana!)

	5. Wypracowanie skutecznych metod promujących prowadzone przez bibliotekę szkolenia 6. Powiązanie szkoleń z procesem dydaktyki w oparciu o standardy nauczania problemowego 7. Zwiększenie dostępności do komputerów w sieci uczelnianej

Tab. 11 Propozycje rozwiązań doskonalenia procesu kształcenia użytkowników

Biblioteka	Przystosowanie biblioteczne		Podstawy informacji naukowej		Studenci anglojęzyczni	Doktoranci
	Lekarski	Farm.	Pielęgn. N. o Zdrowiu	Lekarski	Farm. Analityka	Pielęgn. N. o Zdrowiu
AM Białystok	+	+	+	-	+	+
CM UMK Bydgoszcz	+	+	+	+	+	+
AM Gdańsk	+	+	+	-	-	+
SIAM Katowice	+	+	+	+	+	+
CM UJ Kraków	-	-	-	-	+	+
AM Lublin	-	-	+	-	+	+
UM Łódź	+	+	+	-	+	+
AM Poznań	+	+	+	-	+	+
PAM Szczecin	+	nie ma wydz.	+	-	-	+
AM Warszawa	+	+	+	+	+	+
AM Wrocław	+	-	+	+	+	-

Tab. 12 . Dydaktyka realizowana przez biblioteki uczelni medycznych

Mgr Irmina Utrata
Warszawa – AM

EDUKACJA BIBLIOTECZNO-INFORMACYJNA UŻYTKOWNIKÓW BIBLIOTEK AKADEMICKICH

Streszczenie

Zachodzące obecnie zmiany polegające na przekształcaniu społeczeństwa industrialnego w społeczeństwo informacyjne, wymagają od systemu edukacji bezustannej aktualizacji zasobów wiedzy. Pozyskiwanie, organizowanie, selekcja i rzetelna ocena informacji to najważniejsze zadania powszechnej edukacji informacyjnej przygotowującej współczesne społeczeństwo do samodzielnego zdobywania wiedzy, swobodnego poruszania się po świecie mediów i informacji.

Biblioteki akademickie jako ośrodki pełniące także funkcje edukacyjno-dydaktyczne wychodzą naprzeciw potrzebom informacyjnym użytkowników organizując między innymi różnorodne formy szkoleń.

Niniejszy referat przedstawia oferty szkoleń dla studentów i pracowników uczelni w pięciu wybranych bibliotekach akademickich. Omawia także zakres, formy oraz metody prowadzonych zajęć ukazując jednocześnie zmiany, jakie zaszły podczas dostosowywania się uczelni do zmieniających się warunków nauczania. Uwidacznia konieczność wypracowania standardów mających wyznaczać wspólny kierunek w procesie budowy nieograniczonego dostępu do zasobów wiedzy. Porusza problematykę potrzeby ciągłego modyfikowania i rozwijania ofert szkoleń, jak również wyznaczania nowych celów adekwatnych do stale zmieniającej się rzeczywistości.

W dzisiejszym świecie opartym na niebywałym rozwoju nowoczesnych technologii teleinformatycznych edukacja stała się jednym z podstawowych czynników gwarantujących pomyślne przejście od społeczeństwa produkcyjnego do społeczeństwa wiedzy. Rozwój społeczeństwa wiedzy uzależniony jest w dużej mierze od powszechnego dostępu do informacji, zrozumienia jej istoty oraz umiejętności zarządzania nią.

Władze polskie dostrzegają przemiany cywilizacyjno-kulturowe otaczającego świata, wzrastający popyt na wiedzę i związane z nią umiejętności. Proces kształtowania się społeczeństwa informacyjnego, mimo iż rozpoczął się stosunkowo niedawno postępuje szybko i prawie nieuchronnie. Funkcjonują odpowiednie regulacje prawne w sprawie budowania podstaw społeczeństwa informacyjnego w Polsce, np.: Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2000 r. stwierdza, że nowoczesne technologie, usługi i zastosowania usług telekomunikacyjnych, teleinformatycznych i multimedialnych mogą być katalizatorem rozwoju gospodarczego, zwiększać konkurencyjność gospodarki, tworzyć nowe miejsca pracy, sprzyjać rozwojowi demokracji, regionów, wspomagać nauczanie, ochronę zdrowia, dostęp do dóbr kultury. Dlatego należy m.in. zwrócić szczególną uwagę na zagadnienia powszechnego dostępu i wykorzystania Internetu, rozwoju edukacji informatycznej.

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 stycznia 2003 r. w sprawie niezbędnych działań mających na celu przygotowanie Polski do globalnego społeczeństwa informacyjnego stwierdza, że kluczową rolę w włączeniu się w ten nurt odgrywa system edukacji, bowiem od przygotowania obywateli będzie zależała zdolność przystosowania naszego kraju do wymagań elektronicznej gospodarki i światowego rynku. System edukacji powinien przygotować ludzi do poruszania się na rynku pracy, dostępnym m.in. przez Internet, do innowacyjności i przedsiębiorczości, do otwartości na przedstawicieli innych kultur. Szczególną troską należy objąć działania zmierzające m.in. do: wyposażenia zdecydowanej większości szkół oraz bibliotek publicznych w multimedialny sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu, permanentnego szkolenia i doskonalenia nauczycieli i bibliotekarzy w zakresie posługiwania się nowymi technologiami w dydaktyce, uwzględniania dydaktyki opartej na nowych technologiach przekazu w programach wszystkich przedmiotów szkolnych i akademickich.

Polskie uczelnie wyższe świadome wyzwań tworzenia społeczeństwa wiedzy i roli środowiska akademickiego w tym procesie, próbują jak najlepiej przygotować studentów do życia i działania w coraz bardziej konkurencyjnej cywilizacji. Podlegając ciągłym przemianom (wejście Polski do Unii Europejskiej, nowa ustawa o szkolnictwie wyższym, budowa społeczeństwa wiedzy) chciały i musiały dostosować się do zmian i wprowadzać nowe formy, innowacje w nauczaniu, np. wirtualizację.

Biblioteki szkół wyższych, działające na podstawie obowiązujących aktualnie aktów prawnych określają metody i formy edukacji biblioteczno-informacyjnej użytkowników, którymi są najczęściej pracownicy dydaktyczni i naukowcy oraz studenci. Zadania dydaktyczne bibliotek głównych są skorelowane z zadaniami uczelni, które określają odpowiednie ustawy o szkolnictwie wyższym. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym w art. 13 do podstawowych zadań uczelni zalicza m.in. upowszechnianie i pomnażanie osiągnięć nauki, kultury narodowej i techniki, w tym poprzez gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych i informacyjnych.

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach w art. 4 wymienia podstawowe zadania bibliotek, do których m.in. należy obsługa użytkowników, przede wszystkim udostępnianie zbiorów oraz prowadzenie działalności informacyjnej, zwłaszcza informowanie o zbiorach własnych, innych bibliotek, muzeów i ośrodków informacji naukowej..., prowadzenie działalności bibliograficznej, dokumentacyjnej, naukowo-badawczej, wydawniczej, edukacyjnej, popularyzatorskiej i instrukcyjno-metodycznej. W rozdziale 6 dotyczącym bibliotek naukowych w art. 21.1. stwierdza się, iż służą one potrzebom nauki i kształcenia, zapewniając dostęp do materiałów bibliotecznych i zasobów informacyjnych niezbędnych do prowadzenia prac naukowo-badawczych oraz zawierających wyniki badań naukowych.

Postępująca niezwykle szybko rewolucja informatyczna i telekomunikacyjna przynosi radykalne zmiany w działalności bibliotek. Pojawiła się w nich m. in. szeroko rozumiana komputeryzacja, która stała się synonimem nowoczesności bibliotecznej. Tradycyjne katalogi i kartoteki zastępuje się katalogami on-line, bazami informacyjnymi, na rynku pojawia się mnóstwo gotowych baz danych. Unowocześnienie form, metod i techniki pracy bibliotekarskiej przyczyniło się do zmian wprowadzanych w sposobach i treściach kształcenia użytkowników. Oprócz sprawdzonych i niezastąpionych form tradycyjnych wprowadza się nowe, związane ze zbiorami audiowizualnymi i multimedialnymi.

Dzisiaj od studenta wymaga się też krytycznego myślenia, umiejętności wyszukiwania, oceny źródeł informacji, techniki prezentowania, samodzielnego i efektywnego zarządzania informacją oraz posługiwania się nowoczesnymi narzędziami informatyczno-komunikacyjnymi. Umiejętności te są niezbędne, albowiem we współczesnym świecie opartym na społeczeństwie informacyjnym ludzie powinni uczyć się przez całe życie. Istotnym kapitałem człowieka jest umiejętność poruszania się i selekcji informacji często nieczytelnej i nie zrozumiałej. Ogromna ilość wytwarzanej i dostępnej w Internecie informacji ma różną jakość, bowiem internetowe teksty nie podlegają na ogół żadnej ocenie merytorycznej. Przed bibliotekami wyższych uczelni stanęła więc konieczność realizacji zadań edukacji informacyjnej a bibliotekarz stał się także pośrednikiem potrafiącym wskazać i dostarczyć poszukiwaną informację w dowolnej formie, każdej liczbie potrzebujących osób.

Bibliotekarze na ogół świadomi wyzwań związanych z tworzeniem społeczeństwa wiedzy starają się rozbudować ofertę edukacyjną, aktualizować programy i treści nauczania. Łączą formy tradycyjne z metodami nowoczesnymi wykorzystującymi możliwości sieci Internetu. Wyszukiwanie informacji w globalnej sieci nie jest całkiem proste, dlatego na różnych zajęciach prowadzonych przez Biblioteki jest często omawiana problematyka związana z umiejętnością wyszukiwania informacji naukowych w różnych źródłach.

Biblioteki uczelniane prowadzą od lat rozmaite formy kształcenia użytkowników: przysposobienie biblioteczne, podstawy informacji naukowej oraz całą gamę innych szkoleń, w zależności od potrzeb studentów czy pracowników naukowych danej uczelni. Zajęcia prowadzone są najczęściej we własnym zakresie i we własnych lokalach. Poziom ich, umiejscowienie w programie studiów, zawartość oraz czas trwania są bardzo zróżnicowane. Formy, treści i metody kształcenia użytkowników stale są modyfikowane. Przez wiele lat transfer wiedzy odbywał się poprzez przekaz bezpośredni, głównie w drodze wykładu. Nadawcą był bibliotekarz posiadający określoną wiedzę a odbiorcą często osoba pragnąca poszerzyć swoje kwalifikacje. Dzisiaj w dobie modnego i niezbędnego kształcenia ustawicznego biblioteki oferują studentom dostęp do: katalogów komputerowych, elektronicznych baz danych, elektronicznych czasopism, zapewniają elektroniczne dostarczanie dokumentów

czy zdalnie udzielają informacji. Wykładane od lat przysposobienie biblioteczne przybrało dzisiaj różne postacie: z obecnością wykładowcy, wspomagane komputerem, tradycyjne z wykorzystaniem Internetu (strony www, wyszukiwarki) lub interaktywne kursy multimedialne.

Ze względu na różnorodność szkoleń prowadzonych przez biblioteki akademickie chciałabym przedstawić ofertę szkoleniową wybranych bibliotek: Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie, Biblioteki Naukowej Lwowskiego Uniwersytetu Medycznego (Scientific Library of Lviv National Medical University name Danela Gałytskogo), Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej oraz Biblioteki Niepublicznej Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Informatycznej w Warszawie.

Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Warszawie

Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Warszawie realizując zadania edukacyjno-dydaktyczne kształci użytkowników także w zakresie umiejętności informacyjnych organizując zajęcia z przysposobienia bibliotecznego, podstaw naukowej informacji medycznej i farmaceutycznej oraz inne specjalistyczne szkolenia wynikające z bieżących potrzeb pracowników naukowych, lekarzy i innych użytkowników.

Przysposobienie biblioteczne stanowi stały istotny element procesu dydaktycznego biblioteki. Są to zajęcia informacyjno-szkoleniowe, których głównym założeniem jest wyposażenie użytkowników w wiedzę o bibliotece oraz w umiejętności wyszukiwania i korzystania z zasobów i usług bibliotecznych. Zajęcia te są obowiązkowe dla studentów I roku wszystkich wydziałów. Przedmiot został na stałe wprowadzony do obowiązkowego programu edukacyjnego Akademii, jego zaliczenie jest potwierdzone wpisem do indeksu oraz na kartę egzaminacyjną. Na szkolenie przeznaczone są dwie godziny, podczas których realizuje się część teoretyczną oraz ćwiczenia z zakresu umiejętności posługiwania się katalogami biblioteki. Dziekanaty poszczególnych wydziałów na początku roku akademickiego ustalają terminy zajęć, które umieszczane są na stronie domowej Biblioteki. W grupach dwudziesto-, trzydziestoosobowych realizowany jest program nauczania przedmiotu, który oparty jest na konspekcie zawierającym:

1. organizację systemu biblioteczno-informacyjnego Uczelni i jego miejsce w systemie krajowym
2. charakterystykę zbiorów Biblioteki Głównej i sieci bibliotecznej AM
3. zasady udostępniania zbiorów w Bibliotece Głównej
4. charakterystykę i zasady korzystania z katalogów bibliotecznych
5. prezentację strony domowej Biblioteki Głównej na terminalach Multimedialnej Czytelni Internetowej

Po wykładzie prowadzone są ćwiczenia umożliwiające studentom wykorzystanie w sposób praktyczny nabytych umiejętności. Otrzymują drukowane zestawy poleceń

wyszukania w katalogach tradycyjnych i katalogu elektronicznym pozycji książkowych, przez co uczą się formułowania zapytań informacyjnych, prawidłowego odczytywania uzyskanych informacji, sprawdzania stanu własnego „konta”. Omawiana jest strona internetowa Biblioteki Głównej, stanowiąca główne źródło aktualnej informacji o bazach i usługach. Zajęcia prowadzone są przez starszych bibliotekarzy i kustoszy.

Podstawy naukowej informacji medycznej i farmaceutycznej realizowane są dla studentów trzeciego roku Wydziału Farmaceutycznego i studentów pierwszego roku kierunku analityka medyczna. Celem nauczania jest zaznajomienie studentów z bazami danych, które zawierają informacje niezbędne do przygotowania prac seminaryjnych, licencyjnych i magisterskich z dziedziny farmacji i nauk pokrewnych oraz normami kompozycji pracy naukowej i bibliografii załącznikowej. Tematyka zajęć obejmuje:

1. typy wydawnictw informacyjnych
2. Internet jako źródło informacji naukowej
3. metodyka korzystania ze źródeł informacji
4. sesja wyszukiwawcza – zebranie literatury na wybrany temat
5. budowa publikacji naukowej
6. listy rankingowe czasopism naukowych

Podstawą zaliczenia jest pozytywne wykonanie ćwiczeń. Zajęcia dla studentów trzeciego roku mają charakter wykładu i ćwiczeń, prowadzone są jednorazowo w wymiarze trzech godzin, przez starszego kustosza dyplomowanego. Szkolenia dla studentów kierunku analityka medyczna trwają 5 godzin (ćwiczenia – 3 godz., seminaria – 2 godz.), odbywają się w semestrze zimowym i kończą zaliczeniem.

Biblioteka prowadzi także praktyki zawodowe dla słuchaczy Policealnego Studium Informacji, Archiwistyki i Księgarstwa z Warszawy oraz studentów bibliotekoznawstwa z całej Polski. Była też organizatorem cyklu wykładów dla pracowników służby zdrowia i studentów AM poświęconych tematowi „Europejskie Komputerowe Prawo Jazdy” oraz innych szkoleń i prezentacji omawiających zagadnienia, wynikające z potrzeb chwili, np. „Medline i inne bazy medyczne w sieci Internet”, „Poczta elektroniczna i listy dyskusyjne w Internecie”, „Internet w Medycynie” czy „Praca dla polskich lekarzy i studentów za granicą”.

W trosce o coraz lepszą jakość usług dydaktyczno-edukacyjnych Biblioteki, została opracowana i rozprowadzona wśród studentów ankieta, której celem było uzyskanie opinii i uwag oraz zbadanie poziomu satysfakcji użytkowników z przeprowadzanych szkoleń. Kwestionariusz zawierał zestaw sześciu pytań odnoszących się do poszczególnych przedmiotów. Na pytania o szkolenia z przysposobienia bibliotecznego odpowiedziało 217 studentów. Wybrane w toku analizy treści wskazują na pozytywną ocenę dotychczas prowadzonych zajęć. Na pierwsze pytanie o sposobie przekazywania wiedzy, 173 studentów odpowiedziało, że jest przystępny, 19 nieprzystępny, 25 nie mam zdania. Pytanie drugie dotyczyło oceny użyteczności części ćwiczeniowej. Odpowiedzi

przydatna udzieliło 170 osób, nieprzydatna 28, nie mam zdania 19. Trzecie pytanie dotyczyło otrzymywanych materiałów dydaktycznych. 166 studentów stwierdziło, że są użyteczne, 51 nieużyteczne. Czwarte pytanie odnosiło się do oceny wymiaru godzin zajęć. Dla 191 słuchaczy jest on wystarczający, dla 26 niewystarczający. Następnie poproszono osoby, które odpowiedziały niewystarczający, o określenie np. potrzeby zwiększenia czasu trwania zajęć. 20 osób była za zwiększeniem. W piątym pytaniu chodziło o dokonanie oceny formy zaliczania przedmiotu. 178 studentów określiło ją jako dobrą, 8 złą, 30 nie miało zdania. Ostatnie pytanie dotyczyło oceny prowadzących. 64 użytkowników wystawiło ocenę b. dobrą, 141 dobrą, 12 złą. Podobne pytania przy pomocy ankiety skierowano do studentów wydziału farmacji i analityki medycznej. Na ankietę odpowiedziało 57 osób, które zajęcia z podstaw informacji medycznej i farmaceutycznej oceniły następująco. Sposób przekazywania wiedzy – 47 przystępny, 5 nieprzystępny, 5 nie mam zdania. Otrzymane materiały dydaktyczne – 47 użyteczne, 10 nieużyteczne. Wymiar godzin: 39 wystarczający, 18 niewystarczający. Jeśli „niewystarczający”, to należy: 16 zwiększyć, 2 zmniejszyć. Forma przekazu: 44 dobra, 3 zła, 10 nie mam zdania. Forma zaliczenia: 47 dobra, 1 zła, 9 nie mam zdania. Ocena prowadzących: 13 b. dobra, 41 dobra, 3 zła.

Ankieta objęła niewielki procent studentów, więc uzyskane wyniki nie mogą stanowić dostatecznej podstawy dla formułowania uogólniających wniosków odnośnie badanego zagadnienia. Stanowi ona jednak istotną wartość poznawczą. W świetle przedstawionych informacji można wyrazić przekonanie, iż prowadzone szkolenia są potrzebne, prowadzone w sposób przystępny i zrozumiały przez odpowiednio przygotowanych pracowników biblioteki.

Scientific Library of Lviv National Medical University
name Danela Galytskogo

Jednym z podstawowych procesów realizowanych przez Bibliotekę dla użytkowników, którymi są studenci, pracownicy naukowcy, lekarze oraz doktoranci jest proces dydaktyczno-edukacyjny, mający na celu przygotowanie do prowadzenia samodzielnych wyszukiwań informacji i krytycznego myślenia. W ramach tej działalności prowadzone są zajęcia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów oraz z podstaw naukowej informacji dla doktorantów. Obie formy kształcenia użytkowników są obowiązkowe, zawarte w programie studiów. Warunkiem zaliczenia jest obecność, uczestnictwo w zajęciach nie jest potwierdzane wpisem do indeksu. Szkolenia prowadzone są przez bibliotekarzy z wyższym wykształceniem, w pomieszczeniach Biblioteki. Organizowaniem oferowanych programów i ustalaniem treści zajmują się bibliotekarze. Przysposobienie biblioteczne trwa 4 godziny, podczas których studenci zdobywają ogólne wiadomości o bibliotekach i informacji bibliotecznej, zapoznają się z regulaminem, zasadami korzystania z Biblioteki, katalogami i działalnością informacyjną.

Szkolenie z podstaw naukowej informacji trwa 10 godzin a zakres tematyczny obejmuje: główny cel edukacji i podstawowe definicje, typologię dokumentów, źródła informacji, strategie wyszukiwania informacji, krytyczną ocenę literatury, podstawy bibliografii, strony www.

Szkolenia mają formę wykładów połączonych z „wycieczką” po Bibliotece. Część programu realizowana jest w sposób praktyczny poprzez ćwiczenia, w czasie których słuchacze prowadzą wyszukiwania w bazach danych, Internecie, katalogach online czy katalogach tradycyjnych.

Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego

Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego oferuje użytkownikom dwa rodzaje szkoleń z przysposobienia bibliotecznego: tradycyjne z obecnością wykładowcy i przez Internet ze strony Centrum Otwartej i Multimedialnej Edukacji Uniwersytetu Warszawskiego (na stronie www biblioteki umieszczony jest link). Oba szkolenia adresowane są do wszystkich studentów rozpoczynających naukę na Uniwersytecie. Decyzję o obowiązku odbycia zajęć i wpisie zaliczenia do indeksu podejmują corocznie Dziekani poszczególnych wydziałów. Szkolenie tradycyjne rozpoczyna się we wrześniu i trwa do końca października. Terminy ustalają opiekunowie grup z Sekcją Informacji i Dydaktyki. Zajęcia prowadzone są w grupach 20-25 osobowych, trwają 1 godz. i mają formę wycieczki, podczas której studenci osobiście zapoznają się z Biblioteką, jej zasobami oraz podstawowymi zasadami korzystania z tych zasobów. Otrzymują podstawowe materiały informacyjne ułatwiające korzystanie z katalogów i zbiorów. Od listopada prowadzone są szkolenia z przysposobienia bibliotecznego dla wszystkich zainteresowanych w wyznaczonym terminie. Nie wymaga się wcześniejszego zapisu, zainteresowani użytkownicy spotykają się przy wejściu. Podczas zajęć można uzyskać odpowiedzi m. in. na pytania:

1. jak wyszukiwać w katalogu komputerowym?
2. co zawierają katalogi komputerowe?
3. co to jest wolny dostęp?
4. jak korzystać z Czytelni i Wypożyczalni?
5. oraz na wiele innych pytań dotyczących zasobów i usług Biblioteki.

W ofercie Biblioteki znalazło się również bezpłatne szkolenie biblioteczne online, które ukazuje podstawowe informacje na temat funkcjonowania biblioteki: informacje porządkowe, procedury formalne, aparat informacyjny, zasoby, usługi. Aby zaliczyć kurs i otrzymać wpis do indeksu studenci muszą wypełnić test zaliczeniowy, dostępny na stronie kursu. Po pomyślnym zaliczeniu testu, studenci zgłaszają się do Pracowni Informacji, gdzie uzyskują stosowany wpis w indeksie.

Dla wszystkich zainteresowanych prowadzone są raz w tygodniu - w czwartek szkolenia z zakresu obsługi czasopism elektronicznych i baz danych. Są to zajęcia ogólne, prezentujące podstawowe sposoby wyszukiwania w kilku bazach oraz zajęcia profilowane, mające formę pokazu, z możliwością zadawania pytań. Odbywają się

w sali komputerowej, trwają półtorej godziny, istnieje możliwość wyjazdu prelegenta do chętnych, np. grupa bibliotekarzy z biblioteki publicznej czy naukowej.

Zupełną nowością są prezentacje dla przyszłych maturzystów, które wprowadzono w styczniu 2006 r., w miejsce „wycieczek” dla grup szkolnych. BUW oferuje klasom maturalnym odpłatnie wykład z komentarzem na temat korzystania z Biblioteki i jej aparatu informacyjnego. Rozdawane są materiały pomocnicze przygotowane w formie ulotek.

Wszystkie wymienione szkolenia prowadzone są przez pracowników Sekcji Informacji i Dydaktyki Uniwersytetu Warszawskiego.

Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej

Biblioteka Główna prowadzi szkolenia z zakresu przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku, na zlecenie dziekanatów poszczególnych wydziałów. Zajęcia rozpoczynają się w październiku i trwają do końca grudnia. Odbývają się w sali katalogowej, gdzie dla grup liczących 30 - 40 osób organizuje się wykład połączony z prezentacją. W ciągu dwóch godzin dydaktycznych studenci zapoznają się z: ogólnymi informacjami o systemie biblioteczno-informacyjnym Politechniki Warszawskiej, strukturą i organizacją Biblioteki Głównej, agendami udostępniania zbiorów, gromadzonymi zbiorami, zasadami ich udostępniania, zasadami zapisu do Biblioteki, uprawnieniami i ograniczeniami nadawanymi przez system komputerowy oraz instrukcją wyszukiwania informacji w katalogu bibliotek PW, a także komputerowym zamawianiem książek. Szkolenia są obowiązkowe, udział w nich potwierdzony jest wpisem do indeksu.

Zajęcia z przysposobienia bibliotecznego organizowane są także dla innych chętnych użytkowników Biblioteki. Ciągą się są przez cały rok w wybrane dni tygodnia. Przedmiot ten realizowany jest oddzielnie w filii Politechniki Warszawskiej mieszczącej się w Płocku. Szkolenia prowadzą oddelegowani pracownicy Biblioteki Głównej we współpracy ze specjalistami dziedzinowymi.

Dla studentów V roku przygotowujących prace dyplomowe organizowane są dwugodzinne wykłady oraz szkolenia warsztatowe z: elektronicznych źródeł informacji i języków wyszukiwawczych. Ponadto mają miejsce szkolenia indywidualne, pod kątem pisania konkretnej pracy dyplomowej, gdzie zwraca się szczególną uwagę na strategię wyszukiwawczą.

Uruchomiono obowiązkowe szkolenia dla studentów I-go roku studiów doktoranckich, podczas których następuje ogólne wprowadzenie do elektronicznych źródeł informacji oraz prezentacja baz bibliograficzno – abstraktowych.

Pracownicy Ośrodka Informacji Naukowej przygotowują również szkolenia dla bibliotekarzy sieci PW. Są to zazwyczaj prezentacje baz danych ze szczegółowym ich omówieniem. Na wykłady zapraszani są także pracownicy naukowí Politechniki. W miesiącach maj – czerwiec br. zaplanowano szkolenia obejmujące następujące zagadnienia:

1. Jak szybko i efektywnie wyszukiwać informacje, z jakich źródeł korzystać i w jakiej kolejności.
2. Lokalizacja źródeł w zasobach polskich i zagranicznych bibliotek
3. Bazy bibliograficzne – abstraktowe (krótkie omówienie znanych baz, jak: Compendex, Inspec, Chemical Abstracts, CSA – nowe możliwości dla użytkownika, linkowanie do pełnych tekstów)
4. Czasopisma elektroniczne – omówienie oferty. Lista e-czasopism. Katalog e-czasopism PW. Katalog centralny PW – linki do e-czasopism. E-czasopisma a wypożyczenia międzybiblioteczne (baza InterScience Wiley).
5. Bazy książek elektronicznych – CRC Press, Knovel, Referex Books.
6. Omówienie oferty. Narzędzia interaktywne w bazie Knovel.
7. Udostępnianie książek elektronicznych a prawo autorskie i licencje.
8. Informacja normalizacyjna.
9. NUKAT i OCLC.

Ponadto prowadzone są praktyki zawodowe dla słuchaczy Policealnego Studium Informacji, Archiwistyki i Księgarstwa w Warszawie.

Biblioteka Niepublicznej Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Informatycznej

System biblioteczno-informacyjny Biblioteki Niepublicznej Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Informatycznej w Warszawie powstał 1 stycznia 1999 roku. Naczelnym zadaniem systemu jest pomoc w dostępie do informacji dla studentów uczelni i jej pracowników. Stworzono bazy danych zbiorów zwartych, czasopism, zbiorów specjalnych, które są narzędziem szybkiej i skutecznej pracy naukowej.

W ramach działalności edukacyjnej Biblioteka prowadzi obowiązkowe „szkolenia biblioteczne” dla wszystkich słuchaczy pierwszego roku. Szkolenia odbywają się w Bibliotece, w grupach dwudziestu kilku osobowych, są jednorazowe, trwają godzinę. Mają formę wykładu a celem ich jest przygotowanie studentów do efektywnego korzystania z zasobów Biblioteki. Uczestnictwo potwierdzane jest wpisem do indeksu, który otrzymuje się po pomyślnym przygotowaniu pracy zaliczeniowej, polegającej na wybraniu z katalogów bibliotek 10 publikacji (artykułów, książek) na zadany temat kwerendy.

Wychodząc naprzeciw potrzebom słuchaczy piątego semestru studiów licencyjnych, zorganizowano obowiązkowe zajęcia z „Metodyki pisania pracy licencjackiej”. Zajęcia trwają dwie godziny, podczas których wykładowca wykorzystując m. in. rzutnik omawia etapy pisania pracy. Na stronie www Biblioteki zamieszczono ogólnodostępny, elektroniczny pokaz technicznego redagowania pracy dyplomowej. „Metodyka pisania pracy” została wydana również drukiem w postaci książki, którą można nabyć w Uczelni. Warunkiem zaliczenia przedmiotu jest otrzymanie pozytywnej oceny z prowadzenia poszukiwań bibliograficznych.

Pracownicy Biblioteki realizują również indywidualne szkolenia, na życzenie użytkownika. Są to zwykle krótkie objaśnienia dotyczące zbiorów, usług biblioteki czy omówienie i pokaz baz.

Ponadto Biblioteka prowadzi praktyki dla studentów Uniwersytetu Warszawskiego – Instytutu Informacji i Studiów Bibliologicznych oraz dla Policealnego Studium Informacji, Archiwistyki i Księgarstwa w Warszawie.

Podsumowanie

Potrzeby i oczekiwania współczesnych użytkowników bibliotek naukowych na stale aktualizowaną wiedzę znacznie wzrosły. Nie wystarczają już napisane raz na parę lat i wykorzystywane wielokrotnie materiały dydaktyczne. Programy muszą być tworzone w sposób ciągły, modyfikowane, uwzględniające wszelkie nowości. Rosnące potrzeby natychmiastowego dostępu do informacji, powodują niezbędność nieustannego jej śledzenia i przeszukiwania. Dlatego też usługi dydaktyczno-edukacyjne bibliotek muszą być przygotowane na odpowiednim poziomie, dawać gwarancję, że dostarczają wysokiej jakości umiejętności tworzenia i korzystania z technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Wielość i różnorodność organizowanych przez Biblioteki akademickie szkoleń użytkowników świadczy m. in. o indywidualizacji jednostek uczelnianych. Większość z nich oferuje własną formę kształcenia, opierając się na znanych sobie wzorcach i korzystając ze swoich dotychczasowych doświadczeń. Mając swoją wizję szkoleń próbuje znaleźć odpowiedź na pytanie, na co powinno położyć się nacisk w najbliższej przyszłości, aby jak najlepiej przygotować użytkowników do życia i działania w globalnej i konkurencyjnej cywilizacji? Wydaje się, że należy rozwinąć problematykę kształcenia kompetencji w zakresie wyszukiwania potrzebnej informacji, jej oceny i efektywnego wykorzystania, wprowadzić w większym zakresie zagadnienia informacji naukowej. Należy doskonalić te umiejętności użytkowników, które umożliwiają im jak najefektywniejsze korzystanie z zasobów i usług biblioteki. Powinno odchodzić się od programów nastawionych głównie na potrzeby grupy słuchaczy i kierować się bardziej na zaspokajanie różnorodnych indywidualnych zapotrzebowań użytkowników. Ponadto nie mogą to być wyłącznie formy kształcenia okazjonalnego, jednorazowego, należy organizować szkolenia systematycznie bądź cyklicznie.

Ze względu na zróżnicowanie ofert szkoleń poszczególnych uczelni, wydaje się niezbędnym pogłębienie współpracy w tym zakresie. Pożądane byłoby podjęcie środowiskowej dyskusji oraz omówienie powyższych zagadnień czy powołanie komisji ds. standaryzacji. Standaryzacja nie stanowiłaby warunku sine qua non szkoleń, byłaby jednak pewnym gwarantem jakości kształcenia i kompatybilności programowej. Ujednolicenia szkoleń miałyby dotyczyć:

1. sposobu organizacji
2. ukształtowania ram programowych

3. form i metod
4. materiałów dydaktycznych
5. wykorzystania nowych narzędzi w prezentacji i informacji
6. systemu oceniania
7. liczby godzin

Konieczne jest też dalsze pogłębienie rozpoznania potrzeb użytkowników oraz weryfikacja treści prowadzonych szkoleń.

Na zakończenie chciałabym dodać, że warto byłoby zastanowić się nad formami kształcenia i doskonalenia kadry dydaktycznej bibliotek oraz kryteriami doboru pracowników mających pełnić role „nauczycieli”. Nie ulega wątpliwości, iż kandydaci powinni spełniać pewne wspólnie ustalone kryteria oraz posiadać stosowne wykształcenie. Poniżej przedstawiam swoje propozycje niektórych kryteriów:

1. wykształcenie wyższe
2. samodzielność myślenia
3. dobra komunikatywność
4. łatwość wypowiedzi
5. efektywne przekazywanie informacji
6. podzielność uwagi

W czasach tak bujnego rozwoju technologii informacyjnych, niezbędnym stało się ciągłe doksztalcanie w zawodzie oraz ustawiczne samokształcenie. Dlatego też, efektywne doskonalenie kadry dydaktycznej musi być przemyślane i starannie zaplanowane. Sądzę, że można to osiągnąć w drodze podjęcia organizacji wspólnych kursów, wyjazdów, konferencji, wydawaniu publikacji programowych czy szkoleń online. Jednakże to wszystko wymaga stosownego nakładu pracy i środków. Decydując się w przyszłości na chyba niezbędną realizację programu współpracy w zakresie kształcenia użytkowników biblioteki powinny wyasygnować odpowiednie fundusze.

Reasumując, trzeba stwierdzić, że Biblioteki akademickie na dzień dzisiejszy znacząco poszerzyły swoje zadania edukacyjne, w wyniku czego zaczęły pełnić funkcję kompensacyjną w stosunku do uczelni, albowiem dostarczają takich treści edukacyjnych, z którymi użytkownicy nie spotykają się w „klasycznym” toku studiów.

Bibliografia

- M o n i t o r Polski 2000 nr 22 poz. 448, 2003 nr 6 poz. 74
U s t a w a z dnia 27 czerwca 1997 r. o Bibliotekach
U s t a w a z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

Dr Barbara Niedźwiedzka
Kraków – CM UJ

ZRÓŻNICOWANE NAUCZANIE KOMPETENCJI INFORMACYJNYCH – ODPOWIEDŹ NA ROSNĄCE TRUDNOŚCI I POTRZEBY UŻYTKOWNIKÓW INFORMACJI NAUKOWEJ

Streszczenie

Wymogi ochrony zdrowia opartej na wynikach badań naukowych stawiają przed bibliotekami medycznymi nowe wyzwania w zakresie nauczania kompetencji informacyjnych (KI). W wieku jakże łatwego przepływu informacji i niesamowitego przyrostu wiedzy naukowej, użytkownikom przestaje już wystarczać sama znajomość technik wyszukiwania informacji. Pracownik ochrony zdrowia w XXI wieku przestaje sobie bowiem radzić z nadmiarem i niepewnością co do wiarygodności informacji. Bez umiejętności oceny jej jakości, bez wiedzy na temat form i zasad komunikacji naukowej, bez wiedzy na temat rozmaitych źródeł i form publikacji, a czasem także bez szerszej znajomości zasad przetwarzania i upowszechniania wiedzy, użytkownicy medycznej informacji naukowej stają się podobni do wioślarzy walczących z nieogarnionym żywiołem oceanu. Stąd konieczność przeformułowania i poszerzenia szkoleń prowadzonych przez biblioteki medyczne. W zależności od wymogów przyszłego zawodu zakres potrzebnej uczestnikom tych szkoleń wiedzy i umiejętności będzie różny. Inny będzie u studentów, inny u lekarzy i pielęgniarek czy naukowców, jeszcze inny u przyszłych kierowników i decydentów, którym w większym niż innym stopniu potrzebna będzie np. wiedza teoretyczna dotycząca upowszechniania informacji naukowej, gdyż to od nich zależeć mogą systemowe rozwiązania, tworzenie warunków dla stosowania paradygmatu evidence based practice, a także kreowanie w instytucjach opieki zdrowotnej kultury wiedzy. Efektywne nauczanie kompetencji informacyjnych z jednej strony musi oznaczać poszerzenie zakresu przekazywanych treści, z drugiej, stosowanie nowych, bardziej skutecznych i przyjaznych metod i sposobów organizacji nauczania. Coraz częściej jest to więc nauczanie zintegrowane z programem studiów (np. będące częścią przedmiotów, ściśle powiązane z merytorycznymi treściami zasadniczego programu kształcenia, obowiązkowe lub fakultatywne ale dające określoną liczbę punktów kredytowych, wychodzące do miejsca studiowania lub pracy użytkowników, wykorzystujące bardziej zaawansowanych studentów jako korepetytorów. Tylko pracownicy informacji naukowej są przygotowani do tego aby uczyć w szkołach medycznych szeroko pojętych umiejętności informacyjnych. Aby jednak sprostać tego rodzaju wymogom bibliotekarze zajmujący się edukacją użytkowników muszą w znacznie szerszym zakresie wykorzystywać zdobytą w czasie swoich studiów wiedzę, a także poszerzać kwalifikacje w zakresie metod nauczania.

Prezentacja oparta będzie na przeglądzie literatury przedmiotu, własnych badaniach, a także na przykładzie programu nauczania KI obowiązującego studentów zdrowia publicznego w Collegium Medicum, który nie tylko realizuje postulat poszerzenia treści nauczania, ale także realizuje model nauczania KI ściśle zintegrowanego z programem studiów.

Wymogi ochrony zdrowia opartej na wynikach badań naukowych stawiają przed bibliotekami medycznymi nowe wyzwania w zakresie nauczania kompetencji informacyjnych (KI). W czasach łatwego „produkowania” publikacji naukowych

i szybkiego przyrostu wiedzy naukowej, użytkownikom przestaje już wystarczać sama znajomość technik wyszukiwania informacji. Braki technicznych umiejętności stają się problemem drugorzędnym. Ważniejsze jest to, że pracownik ochrony zdrowia w XXI wieku przestaje sobie radzić z nadmiarem informacji i niepewnością co do jej wiarygodności. Współcześni studenci, a powoli także i pracownicy nauki, z technologiami informatycznymi mają kontakt od dziecka i nie tylko obsługa programów, ale jak dowodzą obserwacje kolejnych roczników studentów, w dużym stopniu także zasady konstrukcji źródeł i narzędzi elektronicznych są dla nich czytelne, czasem oczywiste. Narzędzia te stają się zresztą coraz bardziej przyjazne i coraz lepiej współpracują z użytkownikiem. Stąd tradycyjny instruktaż w zakresie posługiwania się wyszukiwarkami baz danych, katalogów, a także w zakresie elektronicznej komunikacji w sieciach informacji naukowej, stopniowo traci na znaczeniu. Młodzi ludzie często sprawniej posługują się komputerowymi narzędziami niż instruktor. Nie umniejsza to jednak roli tego ostatniego, a jedynie stwarza konieczność przesunięcia w szkoleniach nacisku na te obszary kompetencji informacyjnych, których zdobycie stwarza użytkownikom większą trudność. Ta zmiana została zresztą już dawno przewidziana w funkcjonujących standardach nauczania kompetencji informacyjnych, takich jak np. stworzonym przez SCONUL (Position paper 1998). Kładzie się w nich nacisk nie na szkolenie w posługiwaniu się technologiami, ale na kształcenie samodzielności w korzystaniu z informacji naukowej. Standard SCONUL mówi o dwóch podstawowych celach nauczania kompetencji informacyjnych. Kształcenie to ma po pierwsze ułatwić studiowanie, po drugie - ustawiczne kształcenie w trakcie pracy zawodowej. Aby zrealizować te cele dalece nie wystarczy pokazać studentom jak funkcjonuje np. baza Medline, czy też jak sprowadzić sobie tekst publikacji na ekran komputera. To elementarz, bez którego realizacja celów człowieka funkcjonującego w społeczeństwie informacyjnym nie jest w ogóle możliwa. Ale ten elementarz to dopiero wstęp do „prawdziwej” edukacji. Co składa się więc współcześnie na tę zasadniczą edukację w zakresie KI. W świetle definicji American Library Association (ALA, 1989) student medycyny, czy też lekarz, posiadający kompetencje informacyjne:

- potrafi określić, jakiego rodzaju informacji i w jakim zakresie potrzebuje do realizacji zadania,
- potrafi zdobyć potrzebną informację w możliwie najbardziej efektywny sposób,
- potrafi ocenić jakość informacji (np. jakość artykułu, który czyta) a także jakość źródła informacji (np. czasopisma, w którym ten został zamieszczony),
- potrafi włączyć nową informację w posiadany zasób wiedzy,
- potrafi wykorzystać informację do realizacji określonego zadania (np. adaptować ją do konkretnej sytuacji, a także dokonać syntezy informacji pochodzącej z różnych źródeł),

- rozumie ekonomiczne, prawne i społeczne uwarunkowania wpływające na korzystanie z informacji.

Wieloletnie doświadczenie w nauczaniu pozwala stwierdzić, że rzeczywiście sprawą o wiele ważniejszą niż, krótki z konieczności, instruktaż w zakresie posługiwania się konkretnym źródłem informacji, która to umiejętność wygasa bez stałej praktyki, jest przekazanie mu pewnego zakresu wiedzy, poszerzenie horyzontów i zaszczepienie ostrożności w korzystaniu ze źródeł informacji. Te obserwacje potwierdziło badanie przeprowadzone w 2005 roku wśród studentów medycyny 6-ego roku. Studenci twierdzą, że w czasie studiów bardzo przydałaby się im umiejętność dokonania syntezy informacji pochodzącej z rozmaitych źródeł, umiejętność oceny jej wiarygodności, umiejętność streszczania obszernych opracowań. Ponad 1/3 uznaje także umiejętność wyszukiwania informacji za ważną (Niedźwiedzka 2006).

KI o których tu mowa pozwalają użytkownikowi bezpiecznie korzystać z nowoczesnych źródeł i narzędzi. To także wiedza na temat form i zasad komunikacji naukowej, wiedza o rodzajach źródeł i formach publikacji naukowych, znajomość zasad przetwarzania i upowszechniania wiedzy, wiedza o tym jakie mechanizmy służą kontrolowaniu jakości informacji. Bez tego przygotowania użytkownicy są podobni do niedoświadczonych i pozbawionych odpowiednich instrumentów wioślarzy wobec nieogarnionego żywiołu oceanu. Umieją świetnie wiosłować, ale nie trafiają do właściwych portów, o których istnieniu często nie mają pojęcia, poprzestaną na schronieniu w pierwszej lepszej zatoczce, za dobrą monetę biorąc jej pozorną urodę, a nie znając zasad nawigacji nie poradzą sobie w nietypowych okolicznościach.

Jak efektywnie uczyć kompetencji informacyjnych? Można to zapewne robić na rozmaite sposoby, ale np. wykład o tym jak powstają publikacje naukowe i w jaki sposób trafiają do szerokiego obiegu uwrażliwia użytkowników na pewne sygnały uwiarygodniające ich treść.

Proste ćwiczenia w zakresie krytycznej analizy tekstu otwiera studentom oczy na możliwe niedoskonałości publikacji, którą biorą z szacunkiem do rąk. Strukturalne streszczanie publikacji pokazuje jakiej dyscypliny i uwagi wymaga rzetelne zrozumienie tekstu. To tylko kilka przykładów obrazujących czym można posłużyć się w nauczaniu KI.

Kształcenie umiejętności pomagających w studiowaniu to, jak już powiedziano jeden z celów, drugim równie ważnym elementem jest wyposażenie studentów w odpowiednią wiedzę i nawyki przydatne w pracy zawodowej. Jeśli idzie o to ostatnie, tzn. nawyki i przyzwyczajenia, to konieczna jest ścisła współpraca bibliotekarzy- instruktorów z innymi nauczycielami. Żadnego nawyku nie wykształci się w krótkim czasie - nawet godzinnego kursu. Nawyk sięgania do aktualnych źródeł wiedzy wykształcony może być tylko wtedy, jeżeli wzmacniany jest poprzez wymogi stawiane w czasie trwania studiów przez nauczycieli poszczególnych przedmiotów. Ta zmiana, która wydaje się poza zasięgiem oddziaływania bibliotekarzy nie jest poza ich

zasięgiem. Wymaga tylko, i aż, wyjścia naprzeciw, a czasem nawet z wyprzedzeniem, z odpowiednią ofertą szkoleń i usług wspomagających dydaktykę. Trzeba tu dodać, że bibliotekarze muszą przy tym najpierw udowodnić w środowisku akademickim swoje pedagogiczne kompetencje i zrozumienie problemu, poprzez wystąpienia i publikacje w środowisku medycznym, nie w swoim własnym.

Co do wiedzy, w którą trzeba wyposażać absolwentów na przyszłość, to konieczne jest zróżnicowanie szkoleń (innych niż te kształcące podstawowe umiejętności informacyjne) w zależności od wymogów przyszłej roli zawodowej. Tutaj, wydaje się, że najbardziej wyraźny podział przebiega między zawodami medycznymi a różnymi zawodami, do pełnienia których przygotowują Wydziały Nauk o Zdrowiu, szkoły zdrowia publicznego, szkoły zarządzania w ochronie zdrowia itp.

Absolwenci tych kierunków pełnią często w opiece zdrowotnej tego rodzaju funkcje, że to od nich zależą systemowe rozwiązania, tworzenie warunków dla realizacji paradygmatu „evidence based practice” a także kreowanie w instytucjach opieki zdrowotnej kultury wiedzy. Dlatego, byłoby wskazane wyposażić studentów tych kierunków dodatkowo w wiedzę o prawach rządzących upowszechnianiem informacji, o roli mediów w tym zakresie, o roli osób zarządzających itp.

Program zajęć z „Informacji naukowej” w Instytucie Zdrowia Publicznego jest próbą takiego przygotowania absolwenta kierunku, aby był nie tylko świadomym użytkownikiem informacji naukowej ale także, aby mógł wpływać na jej obiegi i wykorzystanie w systemie czy w organizacji. Kurs ten jest obowiązkową częścią programu nauczania, zintegrowaną poprzez treści z poszczególnymi przedmiotami studiów. Dodatkowym wzmocnieniem motywacji i zainteresowania studentów treściami nauczania jest to, że od 2 lat kurs ten odbywa się równolegle do kursu „Metody badań naukowych” i oba te przedmioty mają wspólne zaliczenie w postaci pisemnej pracy. Przygotowania do zaliczenia trwają cały semestr, a studenci odszukują i oceniają różnego rodzaju informacje i publikacje potrzebne do realizacji projektu badawczego. Taka organizacja szkolenia zasadniczo zmieniła jego efektywność. Studenci są od początku zainteresowani, realizują konkretny własny projekt, a po drodze zdobywają rozmaite umiejętności i wiedzę, mając poczucie natychmiastowego zastosowania w ich praktyce. Taką organizacją nauczania jest zdecydowanie godna polecenia.

Podsumowując, wobec nowych uwarunkowań konieczne wydaje się przeformułowanie i poszerzenie szkoleń prowadzonych przez biblioteki medyczne. W zależności od wymogów przyszłego zawodu, zakres potrzebnej uczestnikom tych szkoleń wiedzy i umiejętności będzie różny. Efektywne nauczanie kompetencji informacyjnych z jednej strony musi oznaczać poszerzenie i odpowiednie dopasowywanie zakresu przekazywanych treści, z drugiej, stosowanie nowych, bardziej skutecznych i przyjaznych metod i sposobów organizacji nauczania. Szkolenia powinny być możliwie ściśle zintegrowane z programem studiów (np. będąc częścią

poszczególnych przedmiotów), ściśle powiązane z merytorycznymi treściami zasadniczego programu kształcenia, obowiązkowe lub fakultatywne, ale zawsze dające określoną liczbę punktów kredytowych, co podkreśli ich wagę. Szklenia te jeżeli wychodzą do miejsca studiowania lub pracy użytkowników uzyskują przez to samo znamię praktyczności i celowości.

Tylko pracownicy informacji naukowej są teoretycznie przygotowani do tego aby uczyć w szkołach medycznych tak szeroko pojętych kompetencji informacyjnych. Aby jednak sprostać tego rodzaju wymogom bibliotekarze zajmujący się edukacją użytkowników muszą w znacznie szerszym zakresie wykorzystywać wiedzę zdobytą w czasie swoich własnych studiów, a także stale poszerzać i aktualizować swoje kwalifikacje w tym, co bardzo ważne, w zakresie metod nauczania.

Bibliografia

I n f o r m a t i o n skills in higher education: a SCONUL position paper. [on line] [dostęp 22.05.2006] Dostępny w World Wide Web: http://www.sconul.ac.uk/activities/inf_lit/papers/Seven_pillars.html (22.05.06)

A m e r i c a n Library Association. Information Literacy Competency Standard for Higher Education. 2000 [on line] [dostęp 23.01.2006] Dostępny w World Wide Web: <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlstandards/informationliteracycompetency.htm>

N i e d Ź w i e d z k a Barbara: Lekarze nie są przygotowani w czasie studiów do samodzielnego i systematycznego aktualizowania swojej wiedzy. Wyniki sondażu. *Polskie Archiwum Medycyny Wewnętrznej* 2006 T. 115 nr 3 s. 87-91

Mgr Bolesław Howorka
Poznań – AM

NOWA USTAWA – NOWA SYTUACJA BIBLIOTEKI UCZELNIANEJ

Streszczenie

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym to dziewiąty akt normatywny tej rangi zajmujący się problematyką szkół wyższych. Ustawy stanowione w II Rzeczypospolitej i dekret z 1947 r. nie zajmowały się, szerzej, sprawami bibliotek uczelnianych, co najwyżej odsyłały w tych sprawach do statutów uczelni. Ustawa z 1951 r. stanowiła ponadto o *statucie wzorcowym*, a ustawa z 1958 r. o przepisach wykonawczych. Sprawy bibliotek dobrze zostały uregulowane w ustawach z 1982 r. oraz z 1990 r. Natomiast obowiązująca obecnie ustawa (szerzej omówiona w tym tekście) nie spełnia, zdaniem autora, oczekiwań bibliotekarzy. Nie stanowi ona o bibliotece głównej i o jej miejscu w uczelni, a także źle (niezgodnie z innymi przepisami) reguluje sprawę kwalifikacji osób ubiegających się o funkcję dyrektora biblioteki głównej uczelni.

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365; dalej, w tym tekście: Pr. o szk. w.), to dziewiąty akt normatywny

tej rangi zajmujący się problematyką szkół wyższych. Wymienię tu, poniżej, ustawy (i dekret), które stanowiły o sytuacji prawnej szkół wyższych w Polsce:

1. ustawa z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich (Dz. U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494); ustawa ta nie zajmowała się sprawami biblioteki, a w interesujących bibliotekarzy sprawach odsyłała do przepisów statutu uczelni,
2. ustawa z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. z 1932 r. Nr 39, poz. 389); ten akt normatywny określał zasady funkcjonowania całego systemu oświatowego w ówczesnej Polsce i w bardzo małym stopniu odnosił się do szkół akademickich,
3. ustawa z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich (j. t. w Dz. U. z 1938 r. Nr 1, poz. 6); także i w tym akcie normatywnym nie ma przepisów odnoszących się do biblioteki, odsyłają one w sprawach biblioteki uczelnianej do statutu,
4. dekret z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego (Dz. U. z 1947 r. Nr 66, poz. 415); podobnie i w dekreście jest odesłanie, w interesujących bibliotekarzy pracujących w uczelniach sprawach, do statutu uczelni,
5. ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki (Dz. U. z 1952 r. Nr 6, poz. 38); tutaj, obok odesłania do statutu wiele ważnych dla bibliotek i bibliotekarzy postanowień znalazło się w odrębnym akcie normatywnym, w „statucie wzorcowym”¹,
6. ustawa z dnia 5 listopada 1958 r. o szkolnictwie wyższym (j. t. w Dz. U. z 1973 r. Nr 32, poz. 191); w tym akcie normatywnym jest więcej postanowień dotyczących spraw biblioteki oraz jej pracowników, ponadto przepisy te zostały uzupełnione zarządzeniem Ministra Szkolnictwa Wyższego²,

¹ Rada Ministrów ustaliła statut szkoły wyższej uchwałą nr 477 z dnia 4 czerwca 1952 r. ogłoszona w Mon. Pol. z 1952 r. Nr A-57, poz. 883; do biblioteki i bibliotekarzy odnosiły się m. in. postanowienia §§ 42 – 48 tego statutu. Ponadto w 1953 r. odnosiło się do spraw bibliotecznych zarządzenie z dnia 17 grudnia 1953 r. ogłoszone w Dz. Urz. Min. Szk. Wyż. Z 1954 r. Nr 1, poz. 1; załącznik do tego zarządzenia mówił o organach koordynujących i opiniujących szkoły wyższej zajmujących się sprawami bibliotecznymi, o komisjach bibliotecznych powoływanych przez rektorów na okres dwuletni i działających na podstawie regulaminu

² Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 marca 1961 r. (Nr DP-III-7/2/61) w sprawie struktury organizacyjnej i zasad działania biblioteki głównej szkoły wyższej oraz bibliotek przy poszczególnych jednostkach organizacyjnych szkół wyższych podległych Ministrowi Szkolnictwa Wyższego (sic!), ogłoszone w Dz. Urz. Min. Szk. Wyż. Z 1961 r. Nr 3, poz. 9. Zarządzenie to stanowiło o sieci bibliotek szkoły wyższej (§ 1), o zadaniach biblioteki głównej, jako ogólnouczelnianego zakładu o zadaniach naukowych, dydaktycznych i usługowych oraz jako publicznej biblioteki naukowej (§ 2), o tworzeniu, przekształcaniu i znoszeniu biblioteki głównej i o jej szczegółowej strukturze organizacyjnej (§ 3 i załącznik), o bibliotekach zakładowych (§ 4 i 5), o gromadzeniu i przechowywaniu rękopisów, inkunabułów i innych zbiorów bibliotecznych szczególnie cennych i rzadkich (§ 6), o nadzorze sprawowanym przez dyrektora biblioteki głównej (§ 7) oraz o zadaniach senackiej komisji bibliotecznej (§ 8)

7. ustawa z dnia 4 maja 1982 r. o szkolnictwie wyższym (j. t. w Dz. U. z 1985 r. Nr 42, poz. 201), temu aktowi normatywnemu trzeba poświęcić więcej uwagi. Niewiele już osób dzisiaj pamięta o zespole opracowującym projekt nowej ustawy działającym w 1981 r. pod przewodnictwem prof. Resicha. Zespół ten rozwiązał się w grudniu 1981 r., a przygotowany projekt ustawy został na początku 1982 r. poddany „obróbce” w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego. „Przetworzony” projekt zgłoszono do łaski marszałkowskiej i Sejm uchwalił ustawę w znanym nam kształcie. Zatrzymałem się nad tym projektem dlatego, że prof. Resich zaprosił do współpracy w redagowaniu interesujących nas przepisów – bibliotekarzy. Bibliotekarze zebrali się w tej sprawie wiosną 1981 r. w Bibliotece UW i jeden z nich otrzymał upoważnienie do opracowania projektu interesujących nas przepisów. Na szczęście wspomniana „obróbka” litościwie obeszła się z bibliotekarskimi projektami i można powiedzieć, że po raz pierwszy w ustawie znalazły się w miarę dobre dla bibliotek uczelnianych i ich pracowników postanowienia. Najważniejsze przepisy to art. 33: „1. Szkoła posiada bibliotekę główną. Biblioteka jest ogólnoszkolną jednostką organizacyjną działalności podstawowej o zadaniach usługowych, naukowych i dydaktycznych; pełni funkcje ośrodka informacji naukowej oraz funkcje ogólnodostępnej biblioteki naukowej; jest ogniwem ogólnokrajowej sieci bibliotecznej i ogólnokrajowej sieci informacji naukowej (tę ostatnią frazę dopisano na żądanie CİNTE – kto jeszcze pamięta o tej instytucji? – uwaga BH). 2. Bibliotekę główną tworzy się w trybie przewidzianym w art. 30 ust. 1 (tzn. tworzy ją właściwy minister na wniosek rektora zaopiniowany przez senat – uwaga BH). 3. Szkoła może posiadać także inne biblioteki, które wspólnie z biblioteką główną tworzą jednolity system biblioteczno-informacyjny szkoły. Nadzór nad działalnością tego systemu sprawuje dyrektor biblioteki głównej w zakresie ustalonym w statucie szkoły. 4. Biblioteki, o których mowa w ust. 3, tworzy się, przekształca i znosi w trybie przewidzianym przez statut szkoły.” Warto tu także wspomnieć o postanowieniach art. 16 ust. 1: „Szkoła zapewnia swobodny obieg informacji naukowej i nieskrępowany dostęp do piśmiennictwa”. Dyrektor biblioteki był pełnoprawnym członkiem senatu, jeśli tylko tak stanowił statut (art. 37 ust. 1 pkt 7). Dyrektora biblioteki głównej wybierała rada biblioteczna w trybie określonym przez statut szkoły (art. 53 ust. 1). Kandydat na tę funkcję musiał mieć co najmniej kwalifikacje starszego kustosa dyplomowanego lub kustosa dyplomowanego i 5-letni staż w bibliotece naukowej na stanowisku kierowniczym (art. 53 ust. 2). Szerzej o kompetencja dyrektora biblioteki głównej i rady bibliotecznej mówiły przepisy art. 63. Bibliotekarze dyplomowani byli pracownikami naukowo-dydaktycznymi – nauczycielami akademickimi (art. 131 ust. 3 w związku z art. 130 ust. 2). Ustawa stanowiła o stanowiskach oraz wymaganiach

kwalifikacyjnych bibliotekarzy dyplomowanych (art. 141-143). Czyż nie były to „dobre i przyjazne” przepisy? I nie zapominajmy o autorach, a przede wszystkim o prof. Resichu!

8. ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 1990 r. Nr 65, poz. 385 z późniejszymi zmianami). Uchylona w ub. r. ustawa o szkolnictwie wyższym dobrze regulowała sprawy biblioteczne. W rozdz. 2 („Organizacja uczelni”), w art. 65 znalazły się postanowienia wskazujące, że biblioteka główna:

1. była nieodłącznym (obowiązkowym) elementem struktury organizacyjnej uczelni,
2. była ogólnouczelnianą jednostką organizacyjną (o ogólnouczelnianych jednostkach organizacyjnych stanowił art. 64 ust. 3),
3. miała zadania naukowe, dydaktyczne i usługowe,
4. stanowiła podstawę jednolitego systemu bibliotecznego-informacyjnego uczelni, tworzonego na zasadach określonych w statucie uczelni,
5. pełniła funkcję ogólnodostępnej biblioteki naukowej, i w końcu, co z uwagi na postanowienia rozdz. 10 ustawy³ z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach stało się nieaktualne (nie doszło do powstania takiej sieci) -
6. była ogniwem ogólnokrajowej sieci bibliotecznej i ogólnokrajowej sieci dokumentacji i informacji naukowej.

Ustawa, w art. 66 stanowiła o tym, kto może być dyrektorem biblioteki głównej. Stawiała tu bardzo wysokie wymagania kandydatom na to stanowisko, musiała to być osoba posiadająca uprawnienia bibliotekarza dyplomowanego, dyrektorem biblioteki mogła być także osoba posiadająca tytuł naukowy. Dyrektora biblioteki powoływał rektor, po zasięgnięciu opinii senatu, spośród kandydatów przedstawionych przez radę biblioteczną.

Kolejne przepisy (art. 67) mówiły o radzie bibliotecznej – organie opiniotwórczym rektora. O składzie i kompetencjach tego organu oraz o trybie jego powoływania stanowił statut uczelni.

Ustawa odnosiła się także do spraw pracowniczych. Przepisy dotyczące pracowników naukowo-dydaktycznych stosowało się do dyplomowanych bibliotekarzy oraz do dyplomowanych pracowników dokumentacji i informacji naukowej (art. 77 ust. 1), natomiast przepisy dotyczące pracowników dydaktycznych stosowało się do pracowników bibliotecznych oraz dokumentacji naukowej, zatrudnionych na stanowiskach: kustosa bibliotecznego, starszego bibliotekarza i starszego dokumentalisty, pracowników posiadających tytuł zawodowy magistra (art. 77 ust. 2). Art. 82 zawierał delegację dla ministra właściwego do spraw szkolnictwa

³ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 1997 r. Nr 85, poz. 539, z późniejszymi zmianami: w Dz. U. z 1998 r. Nr 106, poz. 668., w Dz. U. z 2001 r. Nr 129, poz. 1440 i w Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 984)

wyższego do stanowienia w drodze rozporządzenia przepisów określających: 1) warunki, jakie powinien spełniać kandydat na dyplomowanego bibliotekarza oraz na dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej, 2) zasady oraz tryb postępowania kwalifikacyjnego przyznającego uprawnienia bibliotekarza dyplomowanego i dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej, 3) zasady awansowania dyplomowanego bibliotekarza oraz na dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej.

Tyle o przepisach uchylonej ustawy. To były dobre przepisy, chociaż i pod ich adresem zgłaszano pewne pretensje. M.in. domagano się postanowień, że biblioteka główna jest uczelnianym ośrodkiem informacji naukowej (art. 68 ustawy stanowił, że w uczelni może działać ośrodek dokumentacji i informacji naukowej, którego powołanie ograniczało zakres zadań biblioteki głównej). Krytykowano przepisy mówiące o możliwości powołania na stanowisko dyrektora biblioteki głównej osoby, które nie ma niezbędnych kwalifikacji bibliotekarskich, wskazywano, że tytuł naukowy nie świadczy o posiadaniu takich kwalifikacji⁴. Postulowano, by wyraźnie zapisać w ustawie, że dyrektora biblioteki głównej wybiera rada biblioteczna, w której jest znacząca reprezentacja pracowników biblioteki (wybranych przez pracowników kustoszy i starszych bibliotekarzy). W końcu domagano się, by dyrektor biblioteki był pełnoprawnym członkiem senatu.

A jak jest teraz, pod rządem nowej (9) ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym” (Dz. U. Nr 164 poz. 1365; dalej w tym referacie: „Pr. o szk. w.”) ?

Art. 88 ust. 1 ustawy „Pr. o szk. w.” stanowi, że:

1. w uczelni działa system biblioteczno-informacyjny, jest to obowiązkowy element struktury organizacyjnej tego zakładu
2. podstawę uczelnianego systemu biblioteczno-informacyjnego stanowi biblioteka (sic!).
3. organizację i funkcjonowanie systemu biblioteczno-informacyjnego uczelni, w tym zasady korzystania z niego przez osoby niebędące pracownikami, doktorantami lub studentami uczelni, określa statut.

I to wszystko o systemie biblioteczno-informacyjnym, o działającej w uczelni bibliotece.

Ustawodawca zrezygnował z określenia biblioteka główna uczelni. Kiedy dociekałem, co kryje się za tą (moim zdaniem, istotną) zmianą, otrzymałem wyjaśnienie, że chodziło tu o to, by przepisy te odnosiły się także do tych uczelni, w których jest tylko jedna biblioteka. Uznano, opracowując tekst ustawy, że celowa jest rezygnacja z przymiotnika główna, bowiem pozostawienie takich postanowień byłoby

⁴ Intencją tych postanowień było uniknięcie kłopotliwej sytuacji, w której nie znalazłaby się podstawa prawna do zwolnienia z obowiązku uzyskania tytułu bibliotekarza dyplomowanego osoby posiadającej tytuł naukowy profesora (np. filologii bądź historii) i wystarczające kwalifikacje do kierowania biblioteką, którą powołaliby na dyrektora biblioteki głównej uczelni (np. Biblioteki Jagiellońskiej)

w małych uczelniach bez sensu, sugerowałoby, że władze uczelni są zobowiązane do tworzenia innych bibliotek. Jednakże gdybyśmy chcieli być w tej sprawie do końca konsekwentni, to jak należałoby rozumieć postanowienia o systemie biblioteczno-informacyjnym, przecież jedna biblioteka nie może tworzyć systemu (odpowiednie przepisy mogłyby stanowić np.: „*W uczelni działa biblioteka lub system biblioteczno-informacyjny, którego podstawę stanowi biblioteka główna...*”). Ale „przepis, jaki jest, każdy widzi” i nic w tej sprawie nie można teraz zrobić, ew. uzupełnienie nazwy „biblioteka” przymiotnikiem musi być zapisane w statucie uczelni (biblioteka główna, biblioteka uczelni, ..., – w odróżnieniu od bibliotek innych jednostek organizacyjnych uczelni). Ustawa obliuguje do zapisania w statucie uczelni, jakie są zasady korzystania z uczelnianego systemu biblioteczno-informacyjnego przez osoby niebędące pracownikami, doktorantami lub studentami uczelni. Moim zdaniem odpowiednie postanowienia powinny się znaleźć w przepisach wykonawczych do statutu uczelni, w regulaminie organizacyjnym biblioteki, systemu biblioteczno-informacyjnego, w akcie normatywnym, o którym mówi art. 12 ustawy o bibliotekach. Jedno jest pewne, sprawom działalności systemu biblioteczno-informacyjnego, biblioteki głównej (?) należy poświęcić właściwą uwagę przy opracowywaniu statutu uczelni.

Jak z tego wynika, obowiązująca ustawa „Prawo o szkolnictwie wyższym”, nie stanowi o „miejscu” biblioteki głównej w strukturze uczelni oraz o jej zadaniach. Nowe przepisy, moim zdaniem, formalnie pogarszają sytuację biblioteki głównej w uczelni. Nie ma tam mowy o ogólnouczelnianym charakterze biblioteki głównej, bo też nie ma stosownych określeń w ustawie, nie ma tam postanowień mówiących o rodzajach i nazwach podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni. Art. 84 ust. 1 ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym” mówi tylko o kompetencjach określonych organów (senatu i ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego) do tworzenia, przekształcania i likwidacji jednostek organizacyjnych w uczelniach publicznych. Ust. 3 stanowi: „*W uczelni publicznej mogą być tworzone inne jednostki organizacyjne. Rodzaje, warunki i tryb tworzenia, likwidacji i przekształcania tych jednostek, z zastrzeżeniem art. 85, określa statut.*”

W projekcie statutu ramowego uczelni akademickiej⁵ (rozdz. II. Organizacja Uczelni – § 22) są postanowienia: „*W uczelni działają podległe jednostki ogólnouczelniane wykonujące wyodrębnione zadania naukowe, dydaktyczne i usługowe*”. O sprawach bibliotek mówią przepisy § 61: „*1. Bibliotekę Uczelnianą tworzą: Biblioteka Główna oraz biblioteki wydziałów, instytutów, katedr i innych jednostek organizacyjnych (jako biblioteki specjalistyczne), stanowiąc jednolity system biblioteczno-informacyjny*

⁵ „Projekt statutu wzorcowego uczelni akademickiej” opracowany przez zespół roboczy Fundacji Rektorów Polskich. Koordynacja prac – prof. Jerzy Woźnicki; rozdz. I – V wstępne oprac. Piotr Rączka, Tomasz Jędrzejewski; rozdz. VI – IX – wstępne oprac. Piotr Milicz; korekta i uzupełnienia prof. Andrzej Hałas. Opiniodawcy: prof. Zbigniew Ćwiąkałski – UJ, prof. Hubert Izdebski – UW, prof. Jan Wojtyła AE Katowice, prof. Jerzy Woźnicki PW

Uczelni. 2. Pracownicy bibliotek specjalistycznych podlegają kierownikom jednostek, w których działają". Nie ma tu nawiązania do § 22, nie wskazuje się na miejsce biblioteki głównej w strukturze organizacyjnej uczelni, nie ma postanowień mówiących, że jest to ogólnouczelniana jednostka organizacyjna o określonych zadaniach (naukowych, dydaktycznych i usługowych – tak jak to zapisano w § 22, jak to stanowiła uchylona ustawa). Zresztą, dla mnie, te przepisy są po prostu nielogiczne, nie dość, że wpisano postanowienia § 61 do rozdz. III: Organy uczelni (jeśli autor myli pojęcie „organ uczelni” z pojęciem „jednostka organizacyjna”, to nie powinien uczestniczyć w opracowywaniu statutu), to postawiono znak równości między pojęciem „biblioteka uczelniana” i „jednolity system biblioteczno-informacyjny”.

Nie ma w ustawie przepisów o zadaniach biblioteki, ten problem musi uregulować statut. Nie ma ani słowa o regulaminie organizacyjnym biblioteki, który musi być bibliotece nadany (patrz: art. 12 ustawy o bibliotekach, ustawy, która stanowi dla wszystkich bibliotek w kraju *lex generalis*, obowiązuje także biblioteki uczelniane; o regulaminie organizacyjnym biblioteki „wspomina się” w § 64 ust. 2 projektu⁵). Niezbędna jest w statucie uczelni delegacja do stanowienia takiego regulaminu, związane jest to m.in. z art. 28 ustawy o prawie autorskim⁶, z przepisami, które mówią o prawach biblioteki w toku wykonywania jej „zadań statutowych”.

Nie powinno być żadnych wątpliwości co do tego, że biblioteka uczelniana jest jednostką organizacyjną o zadaniach podstawowych (bez wątpienia wykonuje statutowe cele uczelni, nie jest częścią administracji uczelni, która stwarza warunki do pracy uczelni i obsługuje działania statutowe), że bibliotekarze są pracownikami działalności podstawowej. Biblioteka spełnia zadania usługowe, świadczy stosowne „usługi biblioteczne” (określone w statucie, w regulaminie biblioteki – patrz: art. 12 u. o b.) na rzecz studentów oraz pracowników uczelni. Biblioteka realizuje zadania dydaktyczne, kształci studentów (i nie tylko studentów) w zakresie korzystania z biblioteki oraz podstaw informacji naukowej, a także może prowadzić działalność naukową (bo przecież może obecnie zatrudniać nauczycieli akademickich), realizując określone programy badawcze – samodzielnie, bądź też we współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi uczelni, z pracownikami – nauczycielami akademickimi tych jednostek. W końcu biblioteka uczelniana była (patrz: uchylona ustawa, a także ustawa z 1982 r.) i jest nadal jednostką organizacyjną o charakterze ogólnouczelnianym, świadczy swoje usługi wszystkim pracownikom działalności podstawowej uczelni, wszystkim użytkownikom uczelni, może i powinna (jest do tego zobowiązana

⁶ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych ogłoszona: jednolity tekst w Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904, i z późniejszymi zmianami ogłoszonymi w Dz. U. z 2001 r. Nr 128, poz. 1402, w Dz. U. z 2002 r. Nr 126, poz. 1068, i Nr 197, poz. 1662, w Dz. U. z 2003 r. Nr 166, poz. 1610, w Dz. U. z 2004 r. Nr 91, poz. 869, Nr 172, poz. 1804 (art. 5) i Nr 96, poz. 959, w Dz. U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365 (art. 239), w Dz. U. z 2006 r. Nr 21, poz. 164 (Wyrok Trybunału Konstytucyjnego) oraz Nr 66, poz. 474

w świetle przepisów art. 13 ust. pkt 5 „Pr. o szk. w.”) także świadczyć te usługi osobom spoza uczelni (jest w rozumieniu przepisów art. 21 ustawy o bibliotekach „biblioteką naukową”, która służy potrzebom nauki i kształcenia, zapewnia dostęp do materiałów bibliotecznych i zasobów informacyjnych, zarówno tych, zgromadzonych u siebie, jak i w innych bibliotekach, z którymi współpracuje, niezbędnych do prowadzenia prac naukowo-badawczych oraz zawierających wyniki badań naukowych i prowadzi działalność naukowo-badawczą w zakresie bibliotekoznawstwa i dziedzin pokrewnych, a także w zakresie obsługiwanych przez nie dziedzin nauki).

Ustawa mówi, że statut musi określać zasady korzystania z bibliotek uczelni przez osoby niebędące pracownikami, doktorantami lub studentami uczelni. Biblioteki uczelniane spełniają szczególną funkcję w swoim środowisku, w regionie. Biblioteki politechnik są z zasady jednocześnie regionalnymi bibliotekami technicznymi. Podobną rolę spełniają inne biblioteki szkół wyższych. Najbardziej znaczącą rolę w regionie, a często w całym kraju, mają biblioteki uniwersyteckie. Obok wspomnianych tu już, wyżej, biblioteki politechnik podobną rolę naukowych bibliotek „specjalistycznych” pełnią biblioteki innych uczelni, ekonomicznych, rolniczych, medycznych... Pozostając przy naszych bibliotekach, przy bibliotekach uczelni medycznych, trzeba podkreślić, że stanowiąc stosowne przepisy statutu nie wolno zapomnieć o art. 13 ust. 1 „Pr. o szk. w.” mówiącym o podstawowych zadaniach uczelni, do których należy m.in. prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych oraz świadczenie usług badawczych (pkt 3), kształcenie i promowanie kadr naukowych (pkt 4), upowszechnianie i pomnażanie osiągnięć nauki, kultury narodowej i techniki, w tym poprzez gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych i informacyjnych (sic!) (pkt 5), a w końcu (pkt 6) kształcenie w celu zdobywania i uzupełniania wiedzy. Nie wolno zapomnieć o tym (a to się ściśle wiąże z tematem obecnej Konferencji), że każdy fachowy pracownik medyczny musi się systematycznie dokształcać. „*By zostać specjalistą, lekarz musi zaliczyć określoną liczbę płatnych kursów, kupić podręczniki, przestudiować literaturę fachową. Wszystko z własnej kieszeni. Nawet stu procentowa podwyżka płac z trudem wystarczy na te wydatki*” – napisała dziennikarka, dobrze znająca sytuację w naszej służbie zdrowia, Elżbieta Cichocka w ciekawym artykule na temat sytuacji materialnej białego personelu⁷.

Systematyczne dokształcanie się to obowiązek lekarza, ale jednocześnie i jego prawo, stanowi o tym wyraźnie ustawa o zawodzie lekarza⁸. Lekarz ma prawo oczekiwać, domagać się, od organów państwa, od swojego samorządu zawodowego, a także od uczelni medycznych, pomocy w realizacji tego prawa. Na organach państwa

⁷ Elżbieta C i c h o c k a: Czarne dni białego personelu. Rubryka Opinie *Gazety Wyborczej* z dnia 4 kwietnia 2006 r. nr 80 (5088)

⁸ Art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza (Dz. U. z 1997 r. Nr 28 poz. 152 z późniejszymi zmianami) stanowi: „*Lekarz ma prawo i obowiązek doskonalenia zawodowego, w szczególności w różnych formach kształcenia podyplomowego*”

cięży obowiązek organizacji różnych form kształcenia podyplomowego, wspierania procesu doskonalenia zawodowego. Uczelnie medyczne są ustawowo zobowiązane do udzielania pomocy w realizacji tego prawa przez lekarzy.

Biblioteki uczelni medycznych muszą być otwarte dla osób, które doskonalą się zawodowo, doksztalcają się, dla osób „formalnie zainteresowanych” zgromadzonymi w nich materiałami. Biblioteki te powinny wykonywać zadania regionalnych (wojewódzkich) bibliotek medycznych, stać się regionalnymi ośrodkami naukowej informacji medycznej. Muszą to być zakłady dobrze zaopatrzone w potrzebne pracownikom medycznym aktualne materiały mówiące o postępie nauk medycznych, zawierające informacje potrzebne osobom doksztalcącym się. O zaopatrzenie bibliotek muszą dbać nie tylko władze uczelni, jest to także obowiązek ministerstwa zdrowia, które ma przecież w budżecie państwa zagwarantowane na ten cel środki finansowe⁹.

Warto, w tym miejscu jeszcze raz wskazać na ustawowe zadanie każdej uczelni (cytowany tu już art. 13 ust. 1 pkt 5 i 6 „Pr. o szk. w.”). Na zadania związane z upowszechnianiem i pomnażaniem osiągnięć nauki, kultury narodowej i techniki, w tym poprzez gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych i informacyjnych, a także na zadanie kształcenia w celu zdobywania i uzupełniania wiedzy. Podjęcie tych zadań, o których była mowa także w uchylonych ustawach (np. w art. 3 ust. 3 pkt 4 i 5 ustawy z 1990 r.), znalazło swój wyraz w uchwałach podejmowanych na dwudziestu pięciu konferencjach problemowych bibliotek medycznych - od grudnia 1981 r. Biblioteki uczelni medycznych zawsze bardzo poważnie podchodziły do ustawowych podstawowych zadań uczelni, do wynikających z tych zadań własnych, bibliotek, obowiązków związanych w uczestniczeniu w kształceniu studentów, w kształceniu podyplomowym, w udostępnianiu szerokiemu ogółowi pracowników medycznych potrzebnych im informacji, książek, podręczników, artykułów z czasopism specjalistycznych itp.

W związku z tymi przepisami, na marginesie rozważań o zadaniach biblioteki uczelnianej, pragnę wyrazić swoje zdanie, że problem udziału uczelni medycznych w doskonaleniu zawodowym pracowników medycznych powinien być w jakiś sposób „sformalizowany”, nie ma przecież obecnie przepisów regulujących zasady tworzenia i działania resortowych sieci biblioteczno-informacyjnych¹⁰.

⁹ W budżecie państwa (ustawa budżetowa na rok 2006 z dnia 17 lutego 2006 r. ogłoszona w Dz. U. 35 poz. 244) jest przewidziana w cz. 46 („zdrowie”), dział 921 („Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego”), rozdział 92116 („Biblioteki”) kwota dotacji (subwencji): 6 188 000,- zł

¹⁰ O resortowych sieciach bibliotecznych mówiła ustawa z dnia 9 kwietnia 1968r. o bibliotekach. W oparciu o te (dobre moim zdaniem) przepisy nawiązały 25 lat temu współpracę biblioteki uczelni medycznych i GBL I Konferencja Problemowa w Gdańsku). Obecnie nie ma przepisów, które mogłyby stanowić podstawę prawną do tworzenia i działania takich sieci, jak też przepisów stwierdzających, że biblioteki główne wykonują także funkcje regionalnych (wojewódzkich) ośrodków naukowej informacji medycznej (bo też taką funkcję te biblioteki w rzeczywistości wykonują). Wymaga to jakiegoś formalnego

Jak tu już, wyżej, wspomniałem, ustawa „Pr. o szk. w.” Zobowiązuje do *określenia „zasad korzystania z bibliotek uczelni przez osoby niebędące pracownikami, doktorantami i studentami uczelni”*. O tych sprawach powinien stanowić regulamin organizacyjny biblioteki, wewnętrzny akt normatywny uczelni, obowiązkowy, tak stanowi art. 12 ustawy o bibliotekach¹¹. Regulamin organizacyjny musi przede wszystkim stanowić o zakresie usług świadczonych przez bibliotekę. Jest to sprawa bardzo ważna, bowiem aktualna stała się ostatnio sprawa kopiowania materiałów bibliotecznych znajdujących się w zasobach biblioteki bądź też w zasobach bibliotek z nią współpracujących, użyczanych przez te biblioteki. Znowelizowana w 2004 r. ustawa o prawie autorskim⁶ (art. 28) pozwala bibliotekom na korzystanie z licencji ustawowych, na udostępnianie utworów rozpowszechnionych (utworem rozpowszechnionym jest każdy utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie – tak stanowi art. 6 pkt 3 tej ustawy), w zakresie zadań statutowych biblioteki. W świetle tych przepisów nie może budzić wątpliwości, że możliwe jest także udostępnianie i tych utworów, które nie zostały opublikowane, ale są rozpowszechnione (np. dysertacje). Regulamin organizacyjny biblioteki musi jednak wskazywać, jaki jest zakres tego udostępniania [np. (ale jest to wyłącznie moja opinia w tej sprawie, uczelnie mają prawo do ustalenia odmiennych regulacji) dysertacje nieopublikowane można udostępniać tylko prezencyjnie, ich kopiowanie jest możliwe wyłącznie za zgodą autora bądź dziekana wydziału, na którym przeprowadzono przewód doktorski (choć i tu będą występować problemy, m.in. w bibliotekach, w których są zainstalowane na terenie czytelnii samoobsługowe automaty kserograficzne, tu tylko można apelować do użytkowników, by ograniczali zakres kopiowania)]. Odpowiednie postanowienia w statucie uczelni są potrzebne także i dlatego, by uniknąć ewentualnych sporów z organizacjami zbiorowego

uregulowania, stworzenia podstaw formalnych do działania krajowej sieci ośrodków informacji medycznej, tworzonej przez biblioteki medycznych uczelni oraz resortowych instytutów naukowych (biblioteki specjalistyczne). Sieć 11 bibliotek uczelni medycznych powinna być uzupełniona przez 5 ośrodków filialnych działających w miastach wojewódzkich, w których nie ma uczelni medycznych. Takie ośrodki mogłyby być filiami najbliższych terytorialnie bibliotek uczelni medycznych. Należałoby także sformalizować Radę Dyrektorów Bibliotek Uczelni Medycznych. Rada ta dokonywałaby wyboru biblioteki wiodącej, której dyrektor przewodniczyłby temu organowi. Trzeba reaktywować nasz „Biuletyn ...”, teraz jako „Biuletyn Naukowych Bibliotek Medycznych”, określić jego program, powołać redakcję. Także za wydawanie „Biuletynu ...” odpowiadałaby biblioteka wiodąca, na ten cel stosowne środki musiałoby zapewnić ministerstwo zdrowia (były przecież kiedyś środki budżetowe wspomagające wydawanie „Biuletynu GBL”). Ale to tylko luźne propozycje byłego emerytowanego dyrektora jednej z bibliotek uczelnianych (osoby mającej pewne doświadczenie zawodowe)... Może jednak to jest ważna sprawa, zasługująca na sformułowanie jednego z wniosków kończących Konferencję (dodatkowy wniosek kończący ten referat)? Moja propozycja: wniosek 5

¹¹ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. Art. 12: „*Zadania, organizację oraz szczegółowy zakres działania biblioteki wchodzącej w skład innej jednostki organizacyjnej określa regulamin nadany przez kierownika tej jednostki*”

zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi (art. 104 i nast. ustawy o prawie autorskim⁶).

Przepisy ust. 2 art. 88 ustawy mówią o trybie zatrudniania dyrektora biblioteki, a także o tym, jakie kwalifikacje musi mieć osoba ubiegająca się o tę funkcję („*Dyrektora biblioteki zatrudnia rektor po zasięgnięciu opinii senatu uczelni. W uczelni akademickiej dyrektorem biblioteki może być osoba posiadająca uprawnienia do zajmowania stanowisk wymienionych w art. 113 lub stopień naukowy*”).

Mam poważne zastrzeżenia do tych przepisów. Kierowanie nie tylko systemem biblioteczno-informacyjnym uczelni, lecz także biblioteką uczelni wymaga odpowiednich kwalifikacji, kwalifikacji bibliotekarskich. Takie kwalifikacje mają osoby, które są przygotowane do wykonywania **zawodu bibliotekarza**¹². Bibliotekarz – to zawód, potwierdzają to obowiązujące przepisy¹³. To **zawód regulowany**, zawód którego wykonywanie jest uzależnione od spełnienia wymagań kwalifikacyjnych i warunków określonych przepisami, polskimi i unijnymi¹⁴. Powołane tu¹³ rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy w grupie specjalistów wymienienia m.in. informatyków, a także archiwistów, bibliotekoznawców i specjalistów informacji naukowej, w tym (w bardziej szczegółowym układzie) bibliotekoznawców, specjalistów informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej oraz pozostałych bibliotekoznawców i specjalistów informacji naukowej. W grupie techników i innego średniego personelu (sic!) wymienione zostały zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do wykonywania głównie prac technicznych i podobnych, związanych

¹² Jacek Woźniakowski: *Bibliotekarstwo: zawód czy zatrudnienie*. Materiały z ogólnopolskiej konferencji: „Zawód bibliotekarza dziś i jutro” Nałęczów 18 – 20 września 2003 r. V Forum SBP 2003. Wydawnictwo SBP, seria: Nauka – Dydaktyka – Praktyka, nr 64, s. 29 – 47

¹³ Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania. Dz. U. nr 265, poz. 2644. Patrz także na ten temat: Howorka Bolesław: Status bibliotekarza w bibliotece naukowej. W: „*Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji – działania i codzienność*”. Materiały konferencyjne Poznań, 15-17 czerwca 2005 (red.) Halina Ganińska, Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej, Poznań 2005, 279-290; Howorka Bolesław: *Zawód bibliotekarza w świetle przepisów prawnych*. In: Materiały z ogólnopolskiej konferencji p.t.: „Zawód bibliotekarza dziś i jutro”. Nałęczów 18 – 20 września 2003. Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – seria: Nauka – Dydaktyka - Praktyka, z. 64, Warszawa 2003, s. 11 – 28

¹⁴ Art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 26 kwietnia 2001 r. o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych (Dz. U. z 2001 r. Nr 87, poz. 954, z 2002 r. Nr 71, poz. 655, z 2003 r. Nr 190, poz. 1864, z 2004 r. Nr 96, poz. 959). Na ten temat szereg dyrektyw EWG i WE (m.in.: 89/48/EWG, 92/51/EWG, 94/38/WE, 95/43/WE, 97/38/WE, 2005/5/WE, 2001/19/WE). Także: Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 lutego 2004 r. w sprawie wyznaczenia ministra właściwego od spraw uznawania kwalifikacji w zawodzie regulowanym bibliotekarza, pracownika dokumentacji informacji naukowej (podkreśl. BH) (Dz. U. z 2004 r. Nr 31, poz. 265), rozporządzenie wykonawcze Ministra Kultury do powołanej ustawy ogł. w Dz. U. z 2004 r. Nr 101, poz. 1050

z badaniem i stosowaniem naukowych oraz artystycznych koncepcji i metod działania. Są to pracownicy archiwów, bibliotek i informacji naukowej, w tym asystenci oraz pozostali pracownicy bibliotek i informacji naukowej. Szczegółową charakterystykę zawodów: bibliotekarza, bibliotekoznawcy oraz specjalisty informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej zawiera „Przewodnik po zawodach”¹⁵

„Bibliotekarstwo jako zawód wymaga jednak określenia standardu wiedzy i umiejętności, czyli kompetencji. Bez koniecznych kwalifikacji ta profesja, jak każda inna, po prostu istnieć nie może. Zatem i bibliotekarzem jest dopiero ten, kto takie kwalifikacje zdobędzie – opanuje stosowny zakres i poziom kompetencji.”¹⁶ Zawód, który uzyskuje się w wyniku ukończenia przewidzianych prawem szkół, uczelni. Szczególnie wysokie kwalifikacje uzyskuje się po spełnieniu warunków określonych przepisami wykonawczymi do ustawy o szkolnictwie wyższym (Pr. o szk. w. art. 117), po uzyskaniu statusu bibliotekarza dyplomowanego. Nie ma takich przepisów (a także sytuacji faktycznej), które stanowiłyby o tym, że uzyskanie stopnia naukowego jest równoznaczne z uzyskaniem kwalifikacji zawodowych. Uzyskanie stopnia naukowego uznaje się przede wszystkim jako pogłębienie wiedzy z zakresu odnoszącego się do tematu pracy doktorskiej, habilitacyjnej. Bibliotekarz, który obronił pracę doktorską z zakresu bibliotekarstwa jest dalej (zawodowo) bibliotekarzem, ale jego wiedza została znacząco pogłębiona i ma on jeszcze wyższe kwalifikacje w tym zawodzie. Postanowienia, że każda osoba mająca stopień naukowy może kierować systemem bibliotecznym, biblioteką, są niezrozumiałe i mogą rodzić niedobre skutki. Dają możliwość „schowania” w bibliotece, na odpowiedzialnym stanowisku osoby „zasłużonej”, ale bez kwalifikacji, w praktyce każdego przenoszonego adiunkta, który na czas nie uzyskał habilitacji i trzeba było mu znaleźć bezpieczną przystań, dać czas na ukończenie przewodu habilitacyjnego ... (?). Kierować systemem, biblioteką, będzie inna osoba (z odpowiednimi kwalifikacjami), która nie otrzyma właściwego, należnego jej stanowiska, a co za tym idzie należnego uposażenia. Trudno się z tym zgodzić, szczególnie znając przykłady podobnego chowania działaczy politycznych w ważnych bibliotekach (poza uczelniami). Ale, na szczęście, organ uczelni to nie organ samorządu terytorialnego, w uczelni ważne są przede wszystkim kwalifikacje i to one decydują o powierzeniu funkcji dyrektora biblioteki.

Dyrektorami bibliotek jest wiele osób posiadających stopień naukowy doktora. Dotychczas każda z nich musiała przystąpić do egzaminu (co prawda uproszczonego) na bibliotekarza dyplomowanego, musiała stosowny tytuł uzyskać. Także wielu kustoszy, którym zaproponowano ubieganie się o funkcję dyrektora biblioteki głównej, osób będących w trakcie przewodu doktorskiego, zamiast ukończyć ten przewód

¹⁵ „Przewodnik po zawodach”/red. J. Kurjaniuk i in. Wydawnictwo Ministerstwa Pracy i Polityki Socjalnej, Warszawa 1998. Anna Paszek: *Bibliotekarz, bibliotekoznawca, specjalista – na marginesie klasyfikacji zawodów*. *Bibliotekarz* 2004 nr 6 s. 8-11, nr 7-8 s. 22-28

¹⁶ Jacek W o j c i e c h o w s k i : op.cit. s. 31

i uzyskać stopień naukowy, przystąpiło do egzaminu na bibliotekarza dyplomowanego, bo taki był warunek uzyskania funkcji. A mówi się, że w trakcie gry nie zmienia się jej reguł.

Czy dyrektor biblioteki głównej może być pełnoprawnym członkiem senatu? Na pewno tak, jeśli statut uczelni tak będzie stanowić. To wynika z art. 61 ust. 1 ustawy: „*Skład senatu uczelni określa statut*”. A przepisy ust. 7 tego artykułu trzeba rozumieć tak: jeśli statut nie będzie stanowił o pełnoprawnym członkostwie wybranego przez radę biblioteczną dyrektora biblioteki głównej w składzie senatu, to wówczas uczestniczy on w posiedzeniach tego organu z głosem doradczym.

O kolegialnym organie bibliotecznym stanowi ust. 3 art. 88: „*W uczelni działa rada biblioteczna jako organ opiniodawczy rektora. Skład i kompetencje rady bibliotecznej oraz tryb jej powoływania określa statut uczelni*”.

W powołanym tu już „Projekcie statutu ramowego ...”³ jest zapis (§ 62), że w skład rady bibliotecznej wchodzi przedstawiciele rad wydziałów uczelni, dyrektor biblioteki uczelnianej (głównej; te dwie nazwy biblioteki użyte zostały we wspomnianym tu już „Projekcie statutu ramowego ...” zamiennie, m.in. w § 64 ust. 1 obok „Biblioteki Uczelnianej” występuje „Biblioteka Główna”, w ust. 2 i 3 tego § jest mowa o „Bibliotece Uczelnianej”) oraz student delegowany przez uczelniany organ samorządu studenckiego. Wydaje się, że uzasadniona byłaby propozycja, by w tym składzie znalazł się przedstawiciel (przedstawiciele) pracowników biblioteki.

W § 63 ust. 1 wspomnianego wyżej „Projektu ...”⁵ jest propozycja postanowień statutu uczelni mówiących o zadaniach rady bibliotecznej:

„*Do kompetencji rady bibliotecznej należy opiniowanie spraw dotyczących organizacji i funkcjonowania jednolitego systemu biblioteczno-informacyjnego, a w szczególności:*

1. *określanie zasad gromadzenia zbiorów bibliotecznych,*
2. *wyrażanie opinii w sprawach związanych z kierunkami działalności oraz rozwojem Biblioteki Uczelnianej,*
3. *opiniowanie sprawozdań dyrektora Biblioteki Uczelnianej składanych rektorowi, opiniowanie projektu planu rzeczowo-finansowego Biblioteki Uczelnianej oraz sprawozdań z wykonania planu,*
4. *przedstawianie kandydatów na stanowisko dyrektora Biblioteki Uczelnianej*”.

Może jeszcze należałoby tu dodać: „*dokonywanie okresowych, o których mowa w art. 132 ustawy: Prawo o szkolnictwie wyższym, ocen pracowników biblioteki – nauczycieli akademickich*”. Jest sprawą oczywistą, że w posiedzeniu rady bibliotecznej, której przedmiotem obrad byłaby wspomniana ocena oraz wymienione jako ostatnie (5) zadanie (w sytuacji, gdyby debatowano nad sprawą przedłużenia okresu pełnienia funkcji dyrektora osoby, która aktualnie zajmuje tę funkcję, ale była

powołana, zgodnie z postanowieniami statutu uczelni, na czas określony), dyrektor biblioteki nie brałby udziału.

W „Pr. o szk. w.” są także postanowienia dotyczące nie tylko biblioteki, ale „całej uczelni” (dlaczego więc w tym artykule?) odnoszące się do ustawy o ochronie danych osobowych - ust. 4 i 5 art. 88: „4. *Uczelnia* (sic! „uczelnia” – uwaga BH) w związku z funkcjonowaniem systemu biblioteczno-informacyjnego może przetwarzać określone w jej statucie dane osobowe osób korzystających z tego systemu. 5. *Zbiór danych osobowych, o których mowa w ust. 4, jest zwolniony z obowiązku rejestracji zbiorów danych osobowych ...*”

Ustawa o ochronie danych osobowych¹⁷ stwarza problemy głównie tym bibliotekom, które powołane są do realizacji ustawowej zasady powszechności prawa korzystania z bibliotek (art. 3 ust. 2 u. o b.), przede wszystkim bibliotekom publicznym. Krąg korzystających z usług bibliotek naukowych jest z zasady węższy, w uczelniach ograniczony z zasady do grona osób uczących i kształcących się oraz zatrudnionych w uczelni. Te biblioteki uczelniane, które przetwarzają dane osobowe (przez przetwarzanie rozumie się wszelkie operacje wykonywane na danych osobowych, takich jak zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnianie i usuwanie, a zwłaszcza te operacje, które wykonuje się w systemach informatycznych – art. 7 pkt 2 ustawy o ochronie danych osobowych) działają zgodnie z prawem, jeśli jest to niezbędne do wypełnienia ich prawnie usprawiedliwionych celów. W takich sytuacjach działania te nie mogą być uznane za naruszające prawa i wolności osób, których te dane dotyczą (art. 23 ust. 1 pkt 5 ustawy¹⁶). Dodatkowo trzeba wskazać, że przetwarzanie danych przez uczelnię oraz jej jednostki organizacyjne jest niezbędne do wykonania określonych prawem zadań realizowanych dla dobra publicznego (patrz: art. 23 ust. 1 pkt 4 ustawy¹⁶). Uczelnia jest, w rozumieniu tej ustawy, administratorem danych (art. 7 pkt 4: administrator danych, to jednostka organizacyjna, instytucja, decydująca o celach i środkach przetwarzania danych osobowych) i dlatego do uczelni (a nie do jednostek organizacyjnych wchodzących w jej skład, m.in. do biblioteki uczelnianej) odnoszą się postanowienia ustawy o ochronie danych osobowych mówiące o administratorze danych. Uczelnia, jako administrator danych, musi szanować prawa osób, których te dane dotyczą, wymienionych w art. 32 ust. 1 ustawy. Należy tu podkreślić, że niedopuszczalne jest zbieranie danych, które są zbędne do realizacji celu, dla którego zostały zebrane (art. 35 ust. 1 ustawy)¹⁸.

Należy także zwrócić uwagę na to, że art. 43 ust. pkt 4 omawianej ustawy zwalnia z obowiązku rejestracji zbioru danych tych administratorów danych, którzy przetwarzają je w związku z zatrudnieniem u nich, świadczeniem im usług na

¹⁷ J. t. w Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późniejszymi zmianami

¹⁸ Bolesław H o w o r k a: Ustawa o ochronie danych osobowych i obowiązki bibliotek uczelnianych. *Bibliotekarz* 2003 nr 11 s. 2 i 18

podstawie umów cywilnoprawnych, a także dotyczących osób u nich zrzeszonych lub uczących się, a więc zarówno uczelnie państwowe jak i niepaństwowe.

Ważny, nie tylko dla bibliotek uczelnianych, jest art. 106 „Pr. o szk. w.”. Mówi on o tym, że prowadzenie przez uczelnię działalności dydaktycznej, naukowej, badawczej, doświadczalnej, artystycznej, sportowej, diagnostycznej, rehabilitacyjnej lub leczniczej nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1807 i Nr 281, poz. 2777 oraz z 2005 r. Nr 33, poz. 289)¹⁹. Z przepisów tych wynika, że ustawowe zadania uczelni (także niepublicznej) nie stanowią przedmiotu działalności gospodarczej. Mieszczące się w tym zakresie (m.in. działalności dydaktycznej, naukowej i badawczej) usługi biblioteczne, także związane z podstawowymi zadaniami biblioteki usługi kserograficzne, jeśli nie stanowią wyodrębnionej działalności gospodarczej, nie są objęte obowiązkami wynikającymi z przepisów art. 20¹ ustawy o prawie autorskim i dlatego bezprawne są ewentualne żądania organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, by biblioteki uczelniane uiszczały opłaty z tytułu realizacji tych usług na rzecz twórców i wydawców.

Należy dodać, że stosownie do art. 7 Pr. o szk. w. prowadzona przez uczelnię działalność gospodarcza musi być wyodrębniona, zarówno organizacyjnie, jak i finansowo, od działalności związanej z podstawowymi zadaniami uczelni, o których jest mowa w art. 13 powołanej ustawy oraz z prowadzeniem domów studenckich i stołówek (art. 14 ustawy).

O pracownikach biblioteki uczelnianej stanowi „Pr. o szk. w.” w dziale III zatytułowanym „Pracownicy uczelni”. W uczelnianym systemie biblioteczno-informacyjnym, w bibliotece uczelni, mogą być zatrudnieni nauczyciele akademicki: dyplomowani bibliotekarze oraz dyplomowani pracownicy dokumentacji i informacji naukowej (art. 108 pkt 4) oraz inni pracownicy działalności podstawowej niebędący nauczycielami akademickimi (pracownicy działalności podstawowej uczelni to osoby wykonujące statutowe zadania uczelni; bibliotekarze są pracownikami działalności podstawowej, ponieważ wykonują zadania – bezpośrednio na rzecz swoich użytkowników, natomiast pracownicy administracji i obsługi mają obowiązek stwarzać warunki do realizacji statutowych zadań uczelni, „obsługiwać” działalność podstawową, m.in.: bibliotekarze i dokumentaliści oraz pracownicy naukowo-techniczni, obok pracowników ekonomiczno-administracyjnych oraz gospodarczych i obsługi). Ustawa nie stanowi szerzej o sprawach pracowników niebędących

¹⁹ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej ogłoszona w Dz. U. Nr 173, poz. 1807 i Nr 281, poz. 2777 oraz z 2005 r. Nr 33, poz. 289). Ustawa z dnia 19 listopada 1999 r. „Prawo działalności gospodarczej” ogłoszona w Dz. U. Nr 101, poz. 1178 z późniejszymi zmianami w art. 2 ust. 1 definiuje pojęcie działalności gospodarczej: „Działalnością gospodarczą w rozumieniu ustawy jest zarobkowa działalność wytwórcza, handlowa, budowlana, usługowa ..., wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły”

nauczycielami akademickimi, jedynie art. 151 ust. 1 „Pr. o szk. w.” mówi m.in., że minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określi w drodze rozporządzenia warunki wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelniach publicznych, a także wykaz podstawowych stanowisk pracy i wymagania kwalifikacyjne dla pracowników uczelni publicznych niebędących nauczycielami akademickimi, uwzględniając obecnie istniejące w uczelniach nazwy stanowisk pracy i tradycję akademicką. Natomiast w art. 117 „Pr. o szk. w.” są zapisane delegacje dla ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego do stanowienia rozporządzeń dotyczących dyplomowanych bibliotekarzy oraz dyplomowanych pracowników dokumentacji i informacji naukowej; przepisy te dotyczyć będą wszystkich bibliotekarzy dyplomowanych, niezależnie od tego, czy są pracownikami uczelni publicznej, czy też niepublicznej.

Wnioski

1. Trzeba podjąć starania, aby opracowywane obecnie statuty uczelni we właściwy sposób uwzględniały rolę biblioteki uczelnianej, jako ogólnouczelnianej jednostki organizacyjnej działalności podstawowej o zadaniach nie tylko usługowych, ale także dydaktycznych i naukowych.
2. Trzeba zadbać o właściwe traktowanie bibliotekarzy pracujących w uczelni. Bibliotekarze dyplomowani są nauczycielami akademickimi, mają stosowne, przewidziane przepisami, prawa i obowiązki. Pozostali bibliotekarze są fachowcami, pracownikami działalności podstawowej uczelni, wykonują swoje zadania na rzecz pracowników uczelni oraz studentów i innych osób szkolących się, doksztalających się, uzyskujących stopnie naukowe.
3. Trzeba zadbać o właściwe (statutowe) podstawy do stanowienia regulaminów: organizacyjnego (art. 12 ustawy o bibliotekach) oraz określającego prawa i obowiązki użytkownika biblioteki (art. 14 ust. 4 ustawy o bibliotekach). W regulaminie organizacyjnym biblioteki, akcie normatywnym (obowiązkowym, wynika to z przepisów ustawy o bibliotekach) należy we właściwy sposób zapisać zadania biblioteki: 1) wobec osób doskonalących się zawodowo, zadania regionalnego (wojewódzkiego) ośrodka naukowej informacji medycznej, 2) inne zadania, które muszą mieć charakter zadań statutowych, umożliwiające korzystanie z licencji ustawowych.
4. Trzeba zadbać o to, aby biblioteką uczelni, uczelnianym systemem biblioteczno-informacyjnym, kierowała osoba dobrze do wykonania takiej pracy przygotowana, fachowiec, a nie laik, legitymujący się wyłącznie stopniem naukowym, a nie rzetelną wiedzą potrzebną dyrektorowi biblioteki.
5. Należy rozważyć problem sformalizowania współpracy naukowych bibliotek medycznych (patrz przypis¹⁰).

6. Nowa ustawa, zdaniem autora, „pogorszyła” sytuację bibliotek uczelnianych. Uchylona ustawa lepiej stanowiła o sprawach bibliotek uczelni, o systemach biblioteczno-informacyjnych...

Dr Jerzy Dyrda
Mgr Anna Majewska-Piątkowska
Dr Krzysztof Noga
Katowice – ŚAM

ROLA I ZNACZENIE KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH BIBLIOTEKARZY W KSZTAŁCENIU UŻYTKOWNIKÓW

Streszczenie

W opracowaniu ukazano złożoność ujętego w temacie problemu, postrzeganego z perspektywy osób kierujących akademicką biblioteką oraz działem informacji naukowej. Założeniem autorów jest podkreślenie sprzężenia zwrotnego: dobrze realizowane szkolenie poszczególnych grup czytelników z pewnością oddziałuje na wzmocnienie prestiżu zawodu bibliotekarza, jednocześnie prowadzenie szkoleń użytkowników biblioteki stawia przed bibliotekarzami wymóg stałego doskonalenia własnych kwalifikacji zawodowych na różnych poziomach – od umiejętności korzystania i znajomości najczęściej używanych lub najciekawszych baz danych, po orientację w zakresie zasad automatyzacji i nowoczesnych metod pracy umożliwiających właściwą analizę potrzeb użytkowników, programów bibliotecznych, kosztów działalności bibliotecznej, budżetu, efektywności działania itp.

Mając na uwadze znaczenie jakości w procesie kształcenia czytelnika, w konsekwencji zaś przysposobienie go do samodzielnej obsługi w zakresie naukowej informacji medycznej, w Bibliotece Śląskiej Akademii Medycznej (ŚAM) realizowany jest program intensywnych szkoleń najpierw personelu bibliotecznego zatrudnionego na stanowiskach związanych z obsługą czytelników, a w dalszej kolejności pozostałych pracowników.

Szkolenia mają formę tzw. kolokwiiów, szkoleń ogólnych oraz konwersatoriów językowych. Kolokwia organizowane są kilka razy w semestrze, ich uczestnicy w trakcie rozmowy mają wykazać się określoną wiedzą (termin kolokwium oraz wymagany zakres tematyczny podawane są zawsze z dwutygodniowym wyprzedzeniem na internetowej liście dyskusyjnej pracowników sieci biblioteczej ŚAM). Szkolenia ogólne dla całego zespołu odbywają się dwa razy w roku akademickim; omawia się na nich bieżące sprawy organizacyjne, a także prezentuje referaty dotyczące wybranych zagadnień zawodowych. Konwersatorium językowe prowadzone jest w zakresie języka angielskiego przez osobę biegle znającą język (w ostatnim

czasie był to zatrudniony w uczelni native speaker), odbywa się ono co miesiąc, a uczestniczy w nim grupa 5–7 bibliotekarzy zakwalifikowanych w drodze testu językowego.

Autorzy opracowania zwracają także uwagę na jeszcze jeden ważny element procesu podnoszenia kwalifikacji, a tym samym prestiżu naszej grupy zawodowej. Są nim doktoraty. Od 1999 r. stopień doktora uzyskało 5 pracowników biblioteki ŚAM, kolejna rozprawa jest w trakcie przygotowywania. Uzyskanie naukowego cenzusu przez bibliotekarzy podwyższa płaszczyznę rankingową biblioteki i wpływa na proces kształcenia użytkowników naukowej informacji medycznej.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie złożoności problemu postrzeganego z perspektywy osób kierujących Biblioteką oraz Działem Informacji Naukowej. Założeniem autorów było wskazanie wpływu, jaki na podnoszenie prestiżu naszego zawodu ma realizowane na właściwym poziomie szkolenie czytelników w zakresie efektywnego wykorzystania udostępnianych przez bibliotekę zbiorów i baz medycznych oraz dostępnych w internecie naukowych źródeł. Warunek jest jeden – stałe doskonalenie własnych kwalifikacji zawodowych.

W odpowiedzi na zadane swego czasu przez rektora uczelni pytanie o najważniejsze zadania biblioteki, ówczesny dyrektor BG ŚAM stanowczo wskazał na konieczność stałego szkolenia i doskonalenia zawodowego jej pracowników. Podobne stanowisko zajmuje B. Barańska-Malinowska w artykule: Miejsce i rola biblioteki akademickiej wobec przemian, określając rolę, funkcję i obowiązki współczesnej biblioteki naukowej: bardzo ważnym i nieodzownym zadaniem dla bibliotekarzy wobec zmieniającej się rzeczywistości jest ciągłe kształcenie się. Widać zapotrzebowanie na doksztalcanie bibliotekarzy na różnych poziomach, poczynając od umiejętności korzystania z różnego rodzaju baz danych, orientowania się w najczęściej używanych lub najciekawszych bazach, aż do szczegółowego zaznajamiania się z zasadami automatyzacji i nowocześnieściami w tej dziedzinie... Tylko nowoczesne metody pozwolą właściwie przeprowadzić analizę potrzeb użytkowników, programów bibliotecznych, kosztów działalności bibliotecznej, budżetu, efektywności działania¹.

Okazją do przyjrzenia się modelowi dobrze zorganizowanej i funkcjonującej współczesnej europejskiej biblioteki akademickiej (Bruksela, Trewir, Tours, Madryt, Londyn) był udział w programach Tempus-Phare Joint European Project w latach 1996–1997 oraz Tempus-Phare Compact Measure Grant w okresie 1998–1999. Poczynione tam obserwacje uświadomiły nam, iż bezwzględny warunkiem nowoczesnego funkcjonowania biblioteki naukowej jest wprowadzenie programu intensywnych szkoleń wszystkich pracowników, ze szczególnym uwzględnieniem osób zatrudnionych na stanowiskach związanych z obsługą czytelników.

Wobec nasilającej się konkurencji nie wystarczy <być>, sytuacja wymusza, aby ciągle się doskonalić. Większe szanse na sukces mają te jednostki, w których

¹ Barbara Barańska - Malinowska: Miejsce i rola biblioteki akademickiej wobec przemian. *Poradnik Bibliotekarza* 1997 nr 6 s. 3

organizacja i zarządzanie są na wyższym poziomie² – to kolejny cytat z publikacji poświęconej omawianemu problemowi. Do podobnych wniosków wydaje się także skłaniać hipoteza Czerwonej Królowej z Alicji w Krainie Czarów, zgodnie z którą (...) trzeba biec tak szybko, jak się potrafi, żeby zostać w tym samym miejscu. Jeżeli chce się znaleźć w innym miejscu, trzeba biec co najmniej dwa razy szybciej! (tłum. M. Słomczyński)³.

Mając cały czas na uwadze znaczenie jakości w procesie kształcenia czytelnika, a w konsekwencji przysposobienie go do samodzielnej pracy w zakresie naukowej informacji medycznej, wprowadzono w Bibliotece Śląskiej Akademii Medycznej trzy nowe formy podnoszenia kwalifikacji: tzw. kolokwia, szkolenia ogólne oraz konserwatoria językowe. Intencją podjętych działań było objęcie intensywnym szkoleniem jak największej liczby osób zatrudnionych w bibliotece.

Kolokwia polegają na spotkaniach organizowanych kilka razy w semestrze. Termin ich przeprowadzania oraz wymagany zakres tematyczny egzekwowanej na nich wiedzy podawane są zawsze z dwutygodniowym wyprzedzeniem na internetowej liście dyskusyjnej pracowników sieci bibliotecznej ŚAM⁴. Nazwiska osób wyznaczonych do udziału w danym kolokwium, podawane są dopiero dwa dni przed wyznaczonym terminem spotkania, aby zmobilizować wszystkich do przygotowania się.

Stosownie do znaczenia terminu *colloquium*, prowadzone przez dyrektora spotkania polegają na rozmowie i obejmują wszystkich pracowników, począwszy od młodszych bibliotekarzy, a skończywszy na kierownikach poszczególnych jednostek organizacyjnych Biblioteki. Tematyka kolokwii jest zróżnicowana i podyktowana najistotniejszymi, aktualnymi potrzebami, a omawiane zagadnienia dopingują wszystkich do odświeżenia, bądź pogłębienia wiedzy na ich temat. Spotkania przebiegają w przyjaznej i życzliwej atmosferze; główny nacisk kładzie się na problemy sprawiające największą trudność. Ważnym momentem spotkań jest możliwość dzielenia się wątpliwościami, problemami, czy brakami w zakresie posiadanych na dany temat informacji, natomiast dla kierowników kolokwia stanowią okazję do uzupełnienia wiedzy, a czasami nawet zweryfikowania dotychczasowego sposobu myślenia, czy stosowanych w dotychczasowej pracy metod.

Pierwsze kolokwia zbiegały się z okresem tworzenia nowych witryn internetowych Uczelni oraz Biblioteki, poświęcono je więc sprawdzeniu umiejętności pracowników w zakresie obsługi i efektywnego wykorzystania tych stron (realizowanych zresztą przez zespół Działu Informacji Naukowej BG, przy współudziale informatyka).

² Stanisław Czachorowski: Marchewka na katedrze. *Forum Akademickie* 1996 nr 9 s. 23

³ Grzegorz Rak: Lista filadelfijska a konkurencja w nauce. Polemiki. O hipotezie Czerwonej Królowej. *Forum Akademickie* 1999 nr 12 [dostęp 10 czerwca 2006], dostępny w World Wide Web <http://www.forumakad.pl/archiwum/99/12/index.html>

⁴ Sieć tworzą Biblioteka Główna w Katowicach oraz jej oddziały na wydziałach: w Ligocie, odl. 7 km, Sosnowcu, odl. 10 km, Zabrze, odl. 19 km i Rokitnicy, odl. 24 km

Ocena stron internetowych z perspektywy doświadczeń z czytelnikami stanowiła dla ich autorów i koordynatorów wskazówki dotyczące ewentualnych zmian i ulepszeń. Coraz większe zainteresowanie stronami internetowymi uczelni, a przede wszystkim Biblioteki (statystyka serwerów) stanowiło najlepsze i najbardziej obiektywne potwierdzenie celowości podejmowanych wysiłków, a także źródło satysfakcji dla pracowników Biblioteki.

Kolejnym krokiem było zaproszenie do nas osób prowadzących sekretariaty klinik i zakładów. Przekazywana im wiedza oraz informacje o możliwościach praktycznego wykorzystania dostępnych w internecie narzędzi informatycznych, okazały się bardzo przydatne w procedurach ocen parametrycznych poszczególnych wydziałów. W konsekwencji decyzją rektora Uczelni, jedynym uznawanym dokumentem potwierdzającym dorobek pracowników naukowo-dydaktycznych było pisemne poświadczenie przez Dział Bibliografii i Bibliometrii Biblioteki Głównej wykazu ich publikacji wraz z przypisaną punktacją (początkowo własną Uczelni, a następnie KBN i Index Copernicus).

Inny cykl kolokwii poświęcony był bazie *Science Citation Index*. W celu odpowiedniego przygotowania bibliotekarzy do obsługi czytelników zainteresowanych tą bazą, zorganizowano intensywne szkolenie, przeprowadzone przez pracownika ISI z Londynu, a następnie – w trakcie kolokwii – sprawdzano stan uzyskanej w tym zakresie wiedzy w ten sposób, że osoby, które wcześniej uczestniczyły w spotkaniu z przedstawicielem ISI, przekazywały uzyskaną na nim wiedzę pracownikom działów wewnętrznych Biblioteki, włączanym zamiennie do obsługi czytelników.

Postępujące badania naukowe w zakresie parametryzacji, zdecydowały o powiększeniu obsady oraz przemianowaniu dotychczasowego Działu Bibliografii na Dział Bibliografii i Bibliometrii BG, który m.in. przystąpił do szkolenia środowiska użytkowników w zakresie obowiązujących w bibliometrii zasad oraz niezrozumiałych często i błędnie interpretowanych różnic pomiędzy np. *Listą Filadelfijską*, bazą *Science Citation Index*, *Journal Citation Reports* itp. Poza intensywnymi szkoleniami w tym zakresie, problematyka bibliograficzno-bibliometryczna omawiana jest regularnie na łamach wydawanego przez Bibliotekę ogólnouczelnianego periodyku informacyjnego.

Za konieczne uznano również objęcie przeprowadzanymi w Bibliotece kolokwiami znajomości przepisów prawno-organizacyjnych, *Ustawy o szkolnictwie wyższym*, *Ustawy o bibliotekach*, czy *Statutu Uczelni*. Naturalny był ponadto wymóg dotyczący znajomości nazwisk przedstawicieli aktualnych władz Uczelni – okazało się bowiem, że posiadane w tym zakresie wiadomości nie zawsze były wystarczające.

Inną realizowaną przez nas formą szkoleń wewnątrzbibliotecznych są szkolenia ogólne, realizowane początkowo dwa razy w semestrze, a następnie dwukrotnie w ciągu roku i obejmujące, poza osobami zabezpieczającymi ciągłość obsługi czytelników w czytelnich sieci bibliotecznej i wypożyczalniach, wszystkich pracowników

Biblioteki. W szkoleniach, oprócz omawiania bieżących spraw organizacyjnych, kolejni pracownicy – bez względu na staż pracy i zawodowe doświadczenie – wygłaszają prelekcje, przedstawiają referaty dotyczące ważnych w bibliotekarstwie naukowym wydarzeń, bądź prezentują recenzje, dyskutowane następnie przez cały zespół.

Trudno przecenić efekty osiągane dzięki tym szkoleniom: spotkania cementują zespół pracowników, dając im poczucie przynależności do określonej i silnej grupy zawodowej. Zarówno dla dyrekcji, jak i wszystkich pracowników stanowią ważną platformę współpracy, wymiany doświadczeń zawodowych, a także wzajemnej, konstruktywnej oceny. Zmuszają ponadto do zawodowej aktywności i wyrabiają nawyk śledzenia bieżącej literatury fachowej oraz dzielenia się ze współpracownikami zdobytymi wiadomościami.

Omawiając wspólnie wszystkie ważniejsze zadania i problemy związane z funkcjonowaniem biblioteki, pracownicy mają poczucie współtworzenia i współodpowiedzialności, czują się partnerami w prowadzonych działaniach, i chętnie, z pełną świadomością i zrozumieniem podejmują dodatkowe zadania.

Jak wykazały przeprowadzone ostatnio badania, ludzie bardziej niż zarobki, cenią sobie uznanie, zrozumienie ich potrzeb oraz problemów, a także poczucie bezpieczeństwa i przynależności do grupy. Efektywność zarządzania uwarunkowana jest natomiast umiejętnością łączenia interesów pracowniczych, grupowych oraz całej instytucji⁵.

Zupełnie innym już rodzajem zajęć z zakresu szkoleń wewnątrzbibliotecznych było wprowadzenie konwersatorium z języka angielskiego. Uczestniczył w nim zespół 5–7 osób, zakwalifikowanych w drodze testu językowego. Zajęcia prowadziła osoba posiadająca biegłą znajomość języka angielskiego, a następnie zatrudniony w Uczelni *native speaker*.

Ważnym elementem zarówno podnoszenia kwalifikacji, jak i zawodowego prestiżu naszej grupy zawodowej, były ponadto obronione w ostatnich latach przez 5 pracowników naszej Biblioteki doktoraty; uzyskanie naukowego cenzusu przez bibliotekarzy podnosi notowania rankingowe biblioteki i decyduje o innym niż dotąd postrzeganiu naszej roli, a także docenianiu posiadanej wiedzy i kompetencji, zwłaszcza w procesie kształcenia użytkowników naukowej informacji medycznej.

Dobrze wyszkolony zespół bibliotekarzy z powodzeniem realizuje cele dydaktyczne, jakie stoją przed nowoczesną biblioteką naukową. Poza technicznymi umiejętnościami oraz znajomością sposobów obsługi baz danych, korzystania z baz pełnotekstowych, dostępnych elektronicznie katalogów i zbiorów, na prowadzonych zajęciach kładziemy nacisk na umiejętność wyszukiwania wartościowej, autoryzowanej informacji,

⁵ Por. recenzję artykułu Neon Pat: Librarians as managers: a different set of skills? *Bibliografia Analityczna Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej*, [dod. do *Przeglądu Bibliotecznego* 1992 z. 1/4 s. 8

weryfikowania adresów internetowych itp. Zajęcia są zróżnicowane i tematycznie dostosowane do oczekiwań biorących w nich udział osób. Efekt musi być jeden: sprawne poruszanie się w internecie, który poza podstawową funkcją udostępniania każdej, zamieszczonej w nim informacji, pełni funkcję przekaznika sprawdzonej informacji naukowej. Ta ostatnia, firmowana w różny sposób, powinna być sprawnie wyszukiwana i odróżniana od wszelkich innych wyszukanych treści.

Zróżnicowany jest także czas, jaki przeznaczamy na szkolenia użytkowników: obowiązkowe zajęcia ze studentami obejmują 2–3 godzin w semestrze, dla doktorantów przeznaczonych jest 5 godzin, a zajęcia nieobowiązkowe prowadzone są w takim czasie i liczbie godzin, jakich wymaga szkolony czytelnik. Staramy się przeprowadzać je najczęściej w niewielkich grupach tak, aby umożliwić uczestnikom zadawanie pytań oraz rozwiązywanie konkretnych problemów, z jakimi się do nas zgłaszają. Studenci kół naukowych chętnie na tych zajęciach wyszukują samodzielnie literaturę do prowadzonych prac badawczych, weryfikując w grupie swoje umiejętności w zakresie obsługi baz bibliograficznych. Dostępne materiały pełnotekstowe drukowane są również samodzielnie, a niedostępne zamawiane drogą elektroniczną w innych bibliotekach. Takie zajęcia uczą i przyzwyczajają młodego adepta nauki do korzystania z różnych form usług bibliotecznych, co prawda ogromnie obecnie usprawnionych, ale przecież niejednorodnych.

Sprawdzeniem jakości i efektywności naszej pracy jest niewątpliwie wzrastająca statystyka wykorzystania oferowanych przez bibliotekę zasobów informacji naukowej. Realizowane z ogromnym poświęceniem szkolenie użytkowników naszej Biblioteki, poza efektami omówionymi wyżej, przyczynia się systematycznie do podnoszenia prestiżu naszej grupy zawodowej w środowisku, któremu służymy oraz postrzegania biblioteki akademickiej jako nieodzownej w procesie naukowo-dydaktycznym jednostki o charakterze ogólnouczelnianym.

Bibliografia

B a r a ń s k a - M a l i n o w s k a Barbara: Miejsce i rola biblioteki akademickiej wobec przemian. *Poradnik Bibliotekarza* 1997 nr 6 s. 3

C z a c h o r o w s k i Stanisław: Marchewka na katedrze. *Forum Akademickie* 1996 nr 9 s. 23

Por. recenzję artykułu Noon Pat: Librarians as managers: a different set of skills? *Bibliografia Analityczna Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej*, [dod. do *Przeglądu Bibliotecznego*] 1992 z. 1/4 s. 8

R a c k i Grzegorz: Lista filadelfijska a konkurencja w nauce. Polemiki. O hipotezie Czerwonej Królowej. *Forum Akademickie* 1999 nr 12, [dostęp 10 czerwca 2006], dostępny w Word Wide Web <<http://www.forumakad.pl/archiwum/99/12/index.html>>

Dr Jolanta Przyłuska
Łódź – IMP

EFEKTYWNOŚĆ WYKORZYSTYWANIA ŹRÓDEŁ INFORMACJI NAUKOWEJ A POTRZEBY EDUKACYJNE UŻYTKOWNIKÓW

Streszczenie

Wobec zmian zachodzących w sposobach gromadzenia i dystrybucji informacji naukowej przed bibliotekami stawiane są nowe zadania. Szkolenia w zakresie komunikowania się z nowym systemem informacyjno-wyszukiwawczym w pierwszym etapie przeprowadzane są dla bibliotekarzy, którzy współuczestniczą przy podejmowaniu decyzji o zakupie danego produktu. Wiedza ta jest często powierzchowna i pogłębiana w miarę zaznajamiania się z systemem.

Czy bibliotekarz wie już na tym etapie wszystko by przeszkolić użytkowników? Czy można zaufać coraz większym umiejętnościom użytkowników? Czy może wystarczy sprawny przepływ informacji o nowych źródłach danych? A może użytkownik woli zaufać doświadczeniu bibliotekarza? Szkolenia w bibliotekach mogą mieć zatem różnorodną formę w zależności od potrzeb odbiorców tak, aby najefektywniej wykorzystać oferowane źródła wiedzy.

Referat jest próbą odpowiedzi na powyższe pytania na podstawie doświadczeń Biblioteki Naukowej Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi, gdzie odbiorcą informacji jest najczęściej pracownik naukowy.

Wstęp

Prawdziwa wartość pracy wykonywanej przez biblioteki akademickie będzie ukryta poza sceną [1].

Ocena wartości biblioteki akademickiej w bezpośredni sposób nie jest łatwa, najlepiej mogą to odzwierciedlić zachowania i umiejętności informacyjne jej użytkowników. Pośrednictwo pomiędzy ogromem nagromadzonej wiedzy a czytelnikiem nadaje bibliotece specyficzny charakter, natomiast na bibliotekarza nakłada zadanie przewodnika, nawigatora w świecie informacji. Rzeczywiste oblicze bibliotek kształtuje się poprzez zrozumienie potrzeb i umiejętności odbiorców. O skuteczności działania w zakresie informacji naukowej decydują w znaczącym stopniu nakłady finansowe na rozwój zaplecza informacyjnego a efektywność biblioteki postrzegana jest jako stopień zaspokojenia potrzeb użytkowników w odniesieniu do wielkości pochłoniętych środków finansowych [2]. Obraz współczesnej biblioteki akademickiej kształtowany jest przez rozwój technologii informacyjnych, który z kolei wymaga określonej polityki finansowania, wpływa na zmianę modelu kształcenia użytkowników i nakłada na bibliotekarzy nowe zadania. Biblioteki stają się coraz bardziej zaangażowane w proces edukacji, powinny jednocześnie sprawnie udostępniać i zarządzać informacją. Od bibliotekarza oczekuje się większych zdolności pedagogicznych, komunikatywności, znajomości

nowoczesnych narzędzi informacyjnych, umiejętności zarządzania wiedzą ogólną i specjalistyczną [3].

Obszar wiedzy informacyjnej w bibliotekach medycznych

Umiejętność precyzowania potrzeb informacyjnych w sposób szczególny rysuje się w naukach medycznych. Wielość publikacji medycznych, różnorodność baz indeksujących czasopisma naukowe, serwisy tematyczne, banki danych o schorzeniach, diagnostyce, metodach terapii czy biologii molekularnej, genetyce sprawiają, że użytkownik tak szerokiej wiedzy powinien posiadać umiejętność sprawnego wyłonienia wiarygodnej, aktualnej, użytecznej informacji. Działalność specjalistycznej biblioteki medycznej musi się więc opierać na określonej strategii informacyjnej, doborze niezbędnych źródeł wiedzy, zapewnieniu określonego zaplecza informacyjnego. Użytkownik nie zawsze wie, czego poszukuje i do jakiego miejsca dostępu w sieci ma skierować swoje poszukiwania [4]. Identyfikowanie potrzebnej informacji dla danego kręgu odbiorców, strategie wyszukiwania, ocena wyszukanej informacji (zwłaszcza uzyskanej z bezpłatnych źródeł internetowych), selekcja i umiejętność posługiwania się uzyskaną informacją, tworzą elementy edukacji informacyjno-komunikacyjnej [5]. Istotne są także umiejętności czysto techniczne, takie jak rozróżnianie formatów elektronicznych, typy źródeł informacji, rodzaje baz danych, podstawowa wiedza o budowie i funkcjonowaniu Internetu, e-czasopismach, e-książkach. Czy taki obszar wiedzy dostępny jest dla bibliotekarza medycznego, czy posiadane umiejętności są wystarczające by szkolić lekarzy? Odpowiedzią może być, przykład jednego z moich pierwszych szkoleń przeprowadzonych na życzenie lekarza poszukującego zagranicznych czasopism z wąskiej dziedziny medycznej. Po około 40 minutach indywidualnego szkolenia zadziwiony ogromem dostępnej wiedzy i przerażony zarazem wrócił do leczenia pacjentów. Od tamtej pory przychodzi do biblioteki z głębokim zawrzeniem w umiejętności informacyjne bibliotekarzy, ale zadaje coraz trudniejsze pytania...

Kompetencje bibliotekarza medycznego

Wykształceni i przygotowani do nowych zadań bibliotekarze są cennymi pośrednikami między informacją a poszukującymi jej użytkownikami w społeczeństwie informacyjnym [6]. Nie spotkałam się do tej pory z kryterium określającym cechy i umiejętności bibliotekarza medycznego (przyznam, że nie sprawdziłam tego w uniwersyteckich programach kształcenia bibliotekarzy). Dotychczasowe moje doświadczenia pracy w środowisku bibliotek medycznych wskazują na to, że bibliotekarzem medycznym jest zazwyczaj osoba z dowolnym wyższym wykształceniem, mająca doświadczenie zawodowe w bibliotece medycznej lub ośrodku medycznej informacji naukowej. Wykształcenie w zakresie bibliotekarstwa jest często uzupełniane na studiach podyplomowych. Umiejętności potrzebne w bibliotece medycznej nabywane są w pracy zawodowej. W ofertach od studentów

bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w ramach poszukiwania pierwszej pracy nie znalazłam żadnych wzmianek o posiadanych umiejętnościach informacyjnych z zakresu nauk medycznych. Niedawno pojawiła się w serwisie EBIB oferta pracy dla bibliotekarzy medycznych w europejskim centrum medycznym w Sztokholmie (European Centre for Disease Prevention and Control). Na jej podstawie określiłam niektóre kryteria, cechy i zadania bibliotekarza medycznego:

- wykształcenie wyższe (dowolne)
- doświadczenie zawodowe w bibliotece medycznej
- znajomość języka angielskiego
- znajomość źródeł elektronicznych i narzędzi do przeszukiwania danych
- umiejętność obsługi komputerów i znajomość oprogramowania
- znajomość baz danych i zasobów wiedzy ogólnej i medycznej
- koordynowanie serwisów i zbiorów medycznych
- umiejętność wyszukiwania i zarządzania informacją medyczną
- umiejętność oceny potrzeb informacyjnych odbiorców
- rozwój, selekcja, nadzorowanie i zabezpieczenie zbiorów drukowanych i elektronicznych (nadzór na hasłami dostępu, licencjami)
- zdolności interpersonalne
- umiejętność kształcenia użytkowników biblioteki w zakresie informacji medycznej
- radzenie sobie z pracą przy dużym obciążeniu informacyjnym.

Wizja bibliotekarza medycznego rysuje się jako obraz osoby wychodzącej naprzeciw potrzebom użytkownika nie tylko w zakresie udzielania informacji, ale pośredniczenia i aktywnej pomocy w zdobywaniu wiedzy. Tworzenie nowych kompetencji, nabywanie biegłości w posługiwaniu się informacją, tworzenie zintegrowanych dostępów do zasobów informacyjnych wpływają na wzrost znaczenia biblioteki w środowisku medycznym. Wykreowanie oblicza bibliotekarza medycznego aktywnie pomagającego, ułatwi tworzenie profilu wskazanego przez użytkownika i wpłynie na bezpośrednie przekazanie informacji. Użytkownik będzie mógł budować „własną bibliotekę” a rolą bibliotekarza będzie koordynacja tych działań. Warunkiem lepszej, nowoczesnej obsługi użytkowników staje się ciągle dokończanie bibliotekarzy medycznych i zdobywanie nowych umiejętności. Kompetencje bibliotekarza medycznego można zdobyć poprzez doskonalenie zawodowe we własnej placówce, kursy, szkolenia, konferencje zjazdy i różne formy samokształcenia [7, 8]. Świadomość posiadanej wiedzy informacyjnej przez bibliotekarzy i umiejętność jej wykorzystania stają się elementem niezwykle przydatnym w edukacji użytkowników.

Użytkownik - jego umiejętności i potrzeby edukacyjne

Wobec zmieniającego się obszaru wiedzy medycznej i sposobów pozyskiwania informacji zmienia się także oblicze użytkownika. Obok czytelników korzystających z tradycyjnych form usług bibliotecznych powstaje nowa generacja użytkowników

o większych potrzebach informacyjnych, oczekujących sprawnej, szybkiej, nowoczesnej komunikacji [9]. Ta różnorodność potrzeb powoduje, że udział biblioteki w edukacji informacyjno-komunikacyjnej musi być dostosowany do możliwości użytkownika. Powstaje model biblioteki zorientowanej na czytelnika. Rozpoznanie potrzeb informacyjnych, znalezienie sposobów na zaspokojenie oczekiwań zapewniają powstanie sprawnej komunikacji między bibliotekarzem a użytkownikiem [10, 11]. Różnorodność informacji naukowej z jednej strony (znajomość wielu formatów, umiejętność samodzielnego tworzenia i zarządzania kolekcją dokumentów, open access, archiwa, repozytoria) a zróżnicowanie użytkowników z drugiej strony powoduje, że oferta edukacyjna skierowana do odbiorców musi być stopniowana. Forma kształcenia powinna uwzględniać zarówno użytkownika początkującego jak też zaawansowanego. W bibliotekach medycznych informacja powinna być skierowana do różnych grup użytkowników – do pracowników naukowych, lekarzy praktyków, studentów, pacjentów [12, 13]. W Bibliotece Naukowej IMP najczęstszymi użytkownikami są:

- pracownicy naukowcy instytutu (umiejętność posługiwania się informacją wynika często z doświadczeń zawodowych, wcześniejszej edukacji na studiach, samokształcenia, często zawierają umiejętności bibliotekarza)
- lekarze, specjaliści nauk związanych z bezpieczeństwem pracy, uczestnicy kursów podyplomowych (świadomość informacyjna bardzo zróżnicowana zależna od grupy wiekowej, z roku na rok coraz większa)
- studenci różnych uczelni (umiejętności informacyjne bardzo zróżnicowane).

Przy wprowadzaniu do wykorzystania nowych baz, serwisów potrzeby edukacyjne powstają w każdej z wymienionych grup użytkowników. Oferta kształcenia przez bibliotekę skierowana jest jednak głównie do pracowników instytutu i przybiera różne formy w zależności od potrzeb i możliwości.

Środki do realizacji zadań edukacyjnych

Trudno określić stopień zaspokojenia potrzeb użytkowników bez rozważania nakładów finansowych na realizację budowy zaplecza informacyjnego. Zarówno tworzenie dostępu do wiedzy informacyjnej, rozwój umiejętności bibliotekarzy i kształcenie odbiorców kosztują coraz więcej. Technologie informacyjne dynamicznie się rozwijają, oczekiwania użytkownika rosną a budżet bibliotek na nowe zadania jest coraz bardziej okrojony. W rezultacie oczekuje się i wymaga coraz więcej przy zmniejszających się nakładach finansowych *ibid* [9]. W takich warunkach kształcenie użytkowników w sposób sformalizowany w bibliotece instytutowej wiąże się z dużym zaangażowaniem bibliotekarzy. Główną przeszkodę stanowi brak zaplecza technicznego (komputery, rzutniki, łącza). Gotowość kadry naukowej instytutu do odbycia szkoleń jest ograniczona ze względu na zajęcia własne. Nie ma idealnego czasu do przeprowadzenia szkoleń grupowych. Sprawdza się jednak przeprowadzanie nieformalnych kursów, nieregularnych szkoleń [15, 16], stały kontakt telefoniczny,

e-mailowy z czytelnikiem, informacje i komunikaty na stronach sieci wewnętrznej. Wobec braku jednolitych zasad kształcenia użytkowników warunkiem powodzenia wszelkich przedsięwzięć edukacyjnych jest ciągła gotowość pracowników biblioteki do kontaktu z czytelnikiem i stopniowe budowanie przekonania o tym, że bibliotekarz wie gdzie daną informację można znaleźć.

Doświadczenia własne

W Bibliotece Naukowej IMP w Łodzi kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej przeprowadzane jest w zależności od potrzeb. Udostępnianie nowej bazy, nowego serwisu informacyjnego czy sposobu pozyskiwania informacji staje się impulsem do szczegółowej prezentacji. Trudno jest mówić o sformalizowanych zasadach kształcenia użytkowników. Brak obowiązujących kryteriów, zasad pracy z użytkownikiem sprawia, że inicjatywa edukacyjna powstaje zazwyczaj po stronie bibliotekarzy. Czy bibliotekarze są do tego zadania przygotowani i czy istnieje zapotrzebowanie wśród pracowników Instytutu? Aby odpowiedzieć na te pytania próbowałam podsumować dokonania biblioteki w zakresie szkoleń od 2000 r. (tab. 1). Ze względu na brak jednolitej formy szkoleń jedyną dostępną dokumentacją były krótkie informacje w sprawozdaniach z działalności biblioteki i ankiety Sekcji Organizacji Szkoleń w zakresie szkoleń dla lekarzy.

Tab. 1. Szkolenia użytkowników informacji medycznej od 2000 r.

Rok	Grupy użytkowników			
	Pracownicy IMP	Lekarze (specjalizacja medycyna pracy)	Doktoranci	Studenci
2000	-	2 godz. (J. P.)*	2 godz. (J. P.)	5 x 2 godz. (J. P.)
2001	2 x 2 godz. Bazy EBSCO	-	-	-
	(T. Górecka)	-	2 godz. (J. P.)	5 x 2 godz. (J. P.)
2002	-	-	-	-
2003	2 godz. (J. P.) Bazy ProQuest	-	-	-
	Medical Library	-	-	-
2004	-	6 godz. (J. P.)	-	-
2005	-	9 godz. (J. P.)	-	-
2006 I-IV	2 godz. (J. P.) Baza SCOPUS	-	-	-
	2 godz. Baza SCOPUS	9 godz. (J. P.)	-	-
	(M. Marcinek)	-	-	-

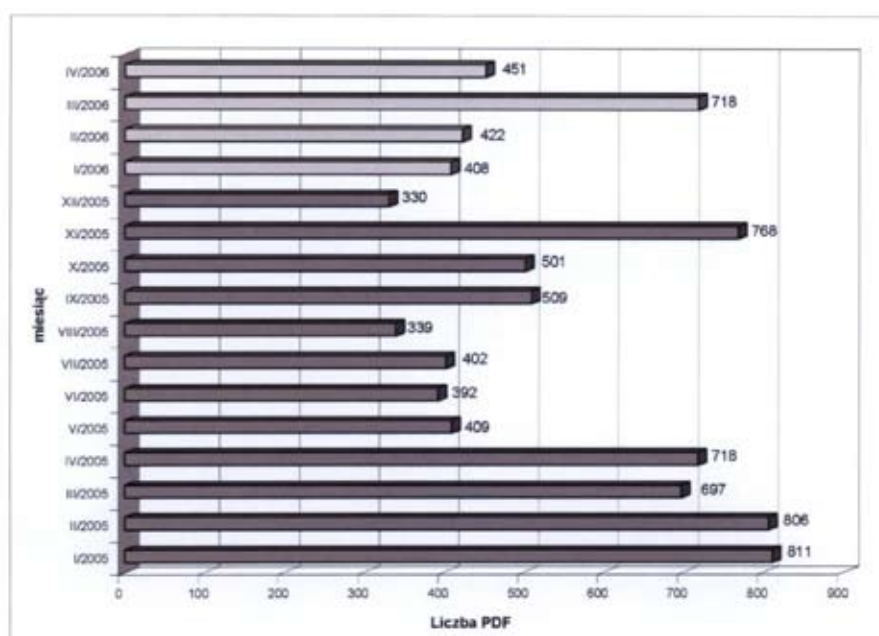
*osoba prowadząca szkolenie

Szkolenia dla pracowników Instytutu wiążą się zazwyczaj z prezentacją nowej bazy (EBSCO, ProQuest, Scopus). Biblioteka informuje wszystkich zainteresowanych pocztą e-mail o sposobie dostępu, podaje krótki opis serwisu i zasady korzystania. Niektóre informacje o nowych usługach biblioteki drukowane są w Biuletynie

IMP, zamieszczane w wewnętrznej sieci lub w serwisie internetowym biblioteki. Wykorzystanie baz pracownicy ograniczają zazwyczaj do podstawowych funkcji zmierzających do wyszukania pełnego tekstu. Dodatkowe funkcje nie znajdują większych zastosowań.

Przykładem bazy, która była rozpowszechniona wśród pracowników tylko poprzez informację e-mail, w zakresie której nie odbyło się żadne szkolenie jest baza ScienceDirect zakupiona w ramach polskiego Konsorcjum Elsevier. Dostęp dla IMP aktywowany był w 2005 r. a już w pierwszych miesiącach spotkał się z dużym zainteresowaniem. W sumie w ciągu 16 miesięcy pobrano 8.681 artykułów (w formacie PDF) (wyk. 1).

Wykres 1. Wykorzystanie bazy ScienceDirect, I/2005-IV/2006.

Wprowadzona do użytkowania w 2005 r. wielod dziedzinowa baza SCOPUS wzbudziła duże zainteresowanie w IMP ze względu na możliwość przeszukiwania piśmiennictwa z innych dziedzin w jednym serwisie wraz z naukami medycznymi, co jest szczególnie ważne dla interdyscyplinarnych badań podejmowanych w Instytucie. Jak również dzięki temu, że można w niej sprawdzić cytowania i wyłowić publikacje najczęściej cytowane. Można wyszukać cytowania prac poszczególnych autorów, cytowania danego czasopisma a w szczególności wielu periodyków naukowych wydawanych w Europie. Moduł „Citation tracker” został polecony wszystkim pracownikom Instytutu do wykonania analizy własnych cytowań za

2005 r. Przeprowadzone szkolenia spotkały się z dużym zainteresowaniem. W oparciu o wyniki uzyskane z bazy SCOPUS powstały dwie publikacje dotyczące cytowań czasopism wydawanych w IMP (*International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health* i *Medycyny Pracy*).

Doświadczenia pracy z czytelnikiem wskazują jednocześnie, że przy dość dobrej znajomości zagranicznych serwisów umiejętności w zakresie obsługi polskich baz bibliograficznych nie są najlepsze. Przy przyjmowaniu nowego pracownika do pracy w IMP przedstawiane są zasoby biblioteki i możliwości korzystania z dostępnych źródeł. O zakresie korzystania z oferowanych źródeł informacji decydują jego zainteresowania badawcze a bibliotekarz zawsze służy pomocą.

Stopniowe wprowadzanie do prenumeraty czasopism elektronicznych, korzystanie z elektronicznego zamawiania publikacji w bibliotekach medycznych, wprowadzanie baz z dostępem pełnotekstowym, powoduje, że pracownicy niechętnie korzystają ze starych form pozyskiwania publikacji i jeśli trzeba czekać na kserokopię przesyłaną pocztą, często rezygnują z niej. Najczęstszą formą są jednak szkolenia na życzenie, przy komputerze w bibliotece, dopasowane do indywidualnych potrzeb czytelnika. Dezorganizują znacząco pracę bibliotekarza, wymuszają ciągłą gotowość do pracy informacyjnej, ale powodują, że czytelnik ma poczucie wsparcia informacyjnego w bibliotece.

Szkolenia z informacji medycznej dla lekarzy w ramach kursu *Wprowadzenie do specjalizacji w medycynie pracy* prowadzone są w IMP regularnie od trzech lat. Według ankiet przeprowadzonych przez Pracownię Analiz Jakości Kształcenia, w których oceniana była zawartość merytoryczna oraz sposób uporządkowania i przekazania materiału zajęciowego przez osobę prowadzącą w skali 1-5, część merytoryczną oceniono na 4,3-4,4. Osoba prowadząca otrzymała oceny od 4,5 do 4,7. Natomiast wskaźnik odczuwalnej przydatności zajęć w skali 0-1 oceniono na 0,5. Z otrzymanych ocen wynika, że pomimo pozytywnej oceny zawartości merytorycznej i dobrych metod oraz umiejętności szkolenia w zakresie informacji medycznej nie wszyscy lekarze specjalizujący się w zakresie medycyny pracy są zainteresowani przekazywaną wiedzą. Z roku na rok umiejętności informacyjne słuchaczy tego kursu są coraz większe, oczekiwania ich dotyczą zwiększenia dostępu do elektronicznych zasobów pełnotekstowych w języku polskim, a takich w naukach medycznych jest niewiele. Kształcąc lekarzy praktyków odczuwamy potrzebę budowania polskich zasobów wiedzy medycznej w zintegrowanych serwisach.

Ważną formą kształcenia zarówno pracowników instytutu jak też lekarzy i innych specjalistów są referaty i plakaty przedstawiane na konferencjach tematycznych z medycyny pracy czy toksykologii. Każdego roku pracownicy Biblioteki IMP mają możliwość zaprezentowania na zjeździe naukowym Polskiego Towarzystwa Medycyny Pracy lub w czasie sympozjum Polskiego Towarzystwa Higieny Pracy zagadnień związanych ze źródłami informacji o zagrożeniach zdrowotnych

w środowisku pracy. Przekazywane informacje szczególnie o internetowych bazach danych, czasopismach elektronicznych spotykają się z dużym zainteresowaniem ze strony uczestników konferencji przyjeżdżających z różnych rejonów Polskich.

Podsumowanie

Wielkość nakładów finansowych ponoszonych na nowe źródła informacji naukowej z roku na rok rośnie przy jednoczesnym zmniejszaniu wydatków na zakup tradycyjnych źródeł informacji (książek i czasopism drukowanych). Stopień wykorzystania nowych źródeł wzrasta, umiejętności informacyjne użytkowników są coraz większe. Odbiorcą informacji naukowej jest w pierwszej kolejności bibliotekarz, to on wspomaga proces decyzyjny o zakupie dostępu do nowych źródeł. Rozpoznaje dostępne na rynku bazy i narzędzia integrujące i zarządzające zasobami, ocenia przydatność ich w danej bibliotece. Stara się pozyskać środki na sfinansowanie zakupów. Jest to bardzo trudne zadanie, gdyż przekonanie o tym, że biblioteka powinna wszystko mieć tylko nie wiadomo, kto ma za to zapłacić jest dość powszechne.

Efektywność wykorzystywania źródeł informacji naukowej można odnieść nie tylko do poniesionych nakładów finansowych i przydatności ich w danej instytucji. Można także porównać do efektów świadczących o rozwoju nauki w danej instytucji mierzonych np. w postaci liczby publikacji czy wskaźników cytowań.

Potrzeby informacyjne użytkowników zostają spełnione wtedy, gdy biblioteka zapewni rzetelny i szybki dostęp do informacji w taki sposób, aby korzystający z niej naukowcy mogli sami nawigować w obszarze niezbędnej wiedzy. Użytkownik będzie mógł swobodnie poruszać się w zakresie pozyskiwania informacji wtedy, gdy będzie do tego zadania przygotowany, zadaniem bibliotekarza jest nadzorowanie potrzeb odbiorców i odpowiednie kształcenie. Ważne jest jednak to, aby bibliotekarz wyprzedzał o kilka kroków użytkowników i sam był odpowiednio przygotowany zarówno w zakresie wiedzy o źródłach medycznych, technikach informacyjnych jak też rozwijał umiejętność komunikacji z użytkownikiem za pośrednictwem różnorodnych mediów.

Bibliografia

1. F e r e t Błażej, M a r c i n e k Marzena: Przyszłość bibliotek i bibliotekarzy akademickich. Studium wykorzystujące metodę delficką – kontynuacja. Biuletyn EBIB [on-line]. 2005 nr 7 (68) [dostęp 1 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web http://ebib.oss.wroc.pl/2005/68/feret_marcinek.php
2. G ó r n y Mirosław: Ocena efektywności udostępniania informacji w bibliotekach naukowych. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 1999. ISBN 83-232-0995-2
3. F e r e t Błażej, M a r c i n e k Marzena: Przyszłość bibliotek i bibliotekarzy akademickich. Studium wykorzystujące metodę delficką. Biuletyn EBIB [on-line]. nr 9 [dostęp 12 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/arc/e009-06.html>
4. P i n d l o w a Wanda: Jakość usług informacyjnych jako warunek tworzenia nowoczesnego społeczeństwa informacyjnego w Unii Europejskiej. Biuletyn EBIB [on-line]. 2002 nr 2 (31) [dostęp 23 lutego 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2002/31/pindlowa.php>

5. J a n k o w s k a Maria Anna: Powszechna edukacja informacyjno-komunikacyjna jako atrybut bibliotekarstwa akademickiego. Biuletyn EBIB [on-line]. 2005 nr 1 (62) [dostęp 11 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2005/62/jankowska.php>
6. M i d u r a Magdalena: Kursy na odległość z bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w kontekście rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Biuletyn EBIB [on-line]. 2004 nr 6 (57) [dostęp 11 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2004/57/midura.php>
7. W a r z a c h o w s k a Bogumiła: Doskonalenie zawodowe w bibliotece naukowej. Biuletyn EBIB [on-line]. 2002, nr 8 (37) [dostęp 23 lutego 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2002/37/warzachowska.php>
8. B e d n a r e k - M i c h a l s k a Bożena, S z e w c z a k Jolanta, Z a b o r s k a Urszula: Strategia szkoleniowa Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu – szkolenia pracowników. Biuletyn EBIB [on-line]. 2005, nr 1 (62) [dostęp 12 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/2005/62/michalska_szewczak_zaborska.php
9. J a n k o w s k a Maria Anna: Najnowsze trendy w amerykańskich bibliotekach akademickich. Biuletyn EBIB [on-line]. 2005 nr 7 (68) [dostęp 11 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2005/68/jankowska.php>
10. N i e d Ź w i e d z k a Barbara: Biblioteki edukują lekarzy. *Forum Akademickie* 2004 nr 6 s. 38-40
11. N i e d Ź w i e d z k a Barbara: Czy informatyzacji dostępu do zbiorów bibliotek medycznych towarzyszy odpowiednia edukacja użytkowników? Wyniki sondażu. XXIII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Polityka gromadzenia i profilowania zbiorów w polskich bibliotekach medycznych w dobie nowoczesnych technologii informatycznych. Gdańsk 21-22 czerwca 2004. Biuletyn EBIB Mat. Konf. nr 10 [on-line]. [dostęp 23 lutego 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/med23/niedzwiecka.php>
12. G r y g o r o w i c z Anna, K r a s z e w s k a Elżbieta: Trójmiejskie biblioteki szpitalne a dostęp do informacji o ochronie zdrowia. Biuletyn EBIB [on-line]. 2005, nr 8 (69) [dostęp 26 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/2005/69/grygorowicz_kraszewka.php
13. B u s s e - T u r c z y Ń s k a Ewa, B i r s k a Renata: Misja biblioteki naukowej a współpraca sieci bibliotek medycznych. Współpraca bibliotek naukowych w zakresie obsługi użytkowników. Warszawa, 23-24 września 2002. Biuletyn EBIB Mat. Konf. Nr 4 [on-line]. [dostęp 23 lutego 2006]. Dostępny w World Wide Web http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/pw/referaty/RBirska_EBusse-Turczynska.pdf
14. P r y c e - J o n e s Enid, B e l l Janice: Edukacja użytkownika na UCE. Biuletyn EBIB [on-line]. 2005 nr 1 (62) [dostęp 12 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/2005/62/pryce-jones_bell.php
15. D e r f e r t - W o l f Lidia: Information literacy – koncepcje i nauczanie umiejętności informacyjnych. Biuletyn EBIB [on-line]. 2005 nr 1 (62) [dostęp 11 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.wroc.pl/2005/62/derfert.php>

Mgr inż. Witold Kozakiewicz
Łódź – UM

KSZTAŁCENIE UŻYTKOWNIKÓW INFORMACJI NAUKOWEJ W OBLCZU ROZWOJU INTERNETU I POWSTANIA PLATFORMY WEB 2.0

Streszczenie

W ciągu ostatnich kilku lat dzięki Internetowi i rozwojowi sieci komputerowych dokonaliśmy ogromnego przeskoku w jakości i szybkości dostarczania informacji. Okazuje się, że to jednak dopiero początek drogi. Pojawiają się nowe technologie, powszechny staje się dostęp do Internetu i to nie tylko z poziomu komputera, ale także z niewielkich urządzeń przenośnych. Zmienia się w równie szybkim tempie świadomość, umiejętności i wymagania użytkowników, a naprzeciw im wychodzą portale i systemy wyszukiwania danych. Za pośrednictwem prostych narzędzi otrzymujemy więcej odpowiedzi i lepiej dostosowanych do naszych oczekiwań. W sieci pojawiają się nowe usługi, a ich wykorzystanie rośnie lawinowo. Na naszych oczach rodzi się nowa generacja Internetu zwana Web 2.0.

Gdzie znajdzie się miejsce bibliotek w tym systemie? Jak przygotować pracowników Informacji Naukowej i jak wyjść naprzeciw potrzebom użytkowników? Jak przygotować ich na zmiany?

„The future is already here, it's just not evenly distributed yet.”

W ciągu ostatnich kilku lat dzięki Internetowi i rozwojowi sieci komputerowych dokonaliśmy ogromnego przeskoku w jakości i szybkości dostarczania informacji. Pojawiły się nowe metody wyszukiwania informacji oraz ich nowe nośniki. Powstają i ulegają stałemu rozwojowi bazy danych bibliograficznych dostępne on-line. Powszechny już dostęp do Internetu daje możliwość dokonywania przeszukiwań w bazach danych nie tylko z pojedynczych stanowisk komputerowych w Oddziałach Informacji Naukowej, czy ze stanowisk na terenie uczelni, ale również z dowolnego komputera podłączonego do Internetu uniezależniając czytelnika od sieci uczelnianej. Okazuje się, że to jednak dopiero początek drogi, na jaką wkraczają biblioteki w dobie rewolucji elektronicznej i gwałtownego rozwoju usług i technologii.

Użytkownicy OIN z roku na rok nabierają coraz większego doświadczenia oraz zdobywają nowe umiejętności w posługiwaniu się przeszukiwarkami internetowymi i w korzystaniu z elektronicznych baz danych. Wzrasta w bardzo szybkim tempie sprawność posługiwania się narzędziami elektronicznymi. Musimy mieć świadomość, że proces ten będzie się nasilał. Każdy następny rocznik kończący studia, a wręcz każdy student, będzie lepiej i sprawniej posługiwał się Internetem niż jego starsi koledzy. Dla dzisiejszych maturzystów Internet jest już powszechnym i codziennym narzędziem pracy i rozrywki.

Od kilku lat w ramach studiów doktoranckich przeprowadzamy w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (wcześniej w Akademii Medycznej) cykl zajęć z Informacji Naukowej. Jest to 9 godzin zajęć w trzech trzygodzinnych blokach. Jeden z takich bloków poświęcony jest wykorzystaniu Internetu jako narzędzia do pozyskiwania informacji. Pierwotnie (przełom 1999/2000 r) zajęcia głównie sprowadzały się do nauki obsługi poczty elektronicznej i przeglądarki WWW. Obecnie przyjmują formę rozmowy połączonej z dyskusją na temat sposobów konstruowania skomplikowanych zapytań, weryfikacji wiarygodności treści zawartych na stronach internetowych i analiz sposobu działania wyszukiwarek i usług katalogowych.

W tym roku w ramach zajęć przeprowadziłem wśród doktorantów ankietę na temat ich postrzegania Internetu, i sposobu w jaki go wykorzystują. Rezultaty badań wskazują, iż odpowiedź na te, z pozoru proste pytania, nasycała sporych problemów. Swoboda, z jaką doktoranci posługują się Internetem powoduje, że wypełniając ankietę musieli się chwilę zastanowić nad odpowiedziami.

Poniżej zamieszczono pytania ankietowe zaznaczając dominujące odpowiedzi
Czy korzystałeś z następujących usług:

- Strony WWW (wiadomości, serwisy tematyczne) tak, często
- Poczta elektroniczna tak, często
- Fora dyskusyjne tak, bardzo rzadko
- Czasopisma elektroniczne tak, średnio
- Bazy danych tak, rzadko/średnio
- Aukcje i zakupy internetowe tak, rzadko
- Bankowość elektroniczna tak, rzadko
- Komunikatory tak, bardzo często
- Systemy wymiany danych (eDonkey, Gnutella) tak, bardzo rzadko

(ankietowani korzystali ze wszystkich wspomnianych usług, ze szczególnym uwzględnieniem odwiedzania stron WWW oraz porozumiewanie się za pomocą różnorodnych komunikatorów internetowych. W dalszej kolejności popularnością cieszyły się poczta elektroniczna oraz usługi informacyjne. Coraz większego znaczenia nabierają również usługi bankowe oraz zakupy elektroniczne.)

Jakich narzędzi najczęściej używasz do wyszukiwania informacji w Internecie (rzadko, średnio, często)

- Wyszukiwarki (np. Google, Yahoo): **Często**
- Usługi katalogowe portali internetowych (np. onet.pl, www.dmoz.org):
Średnio
- Serwisy tematyczne (np. medyczne, hobbystyczne): **Średnio**

Jak często udaje ci się znaleźć odpowiedź w internecie? **70-90%**

Czy korzystasz z mechanizmów zawężających wyniki wyszukiwania (np. operatory AND, OR, NOT): **TAK**/ NIE

Czy masz zaufanie do informacji uzyskanych z Internetu: **duże** / **średnie** / **małe** (niewielka przewaga odpowiedzi duże nad średnie)

Czym się kierujesz określając stronę jako godną zaufania: – potwierdzenie przez autorytety, opinia i rekomendacja znajomych, słownictwo, autor, lokalizacja (adres www oraz właściciel strony), liczba odwiedzin, konfrontacja z innymi źródłami, intuicja, brak dużej ilości reklam, układ strony.

Wyniki ankiety w stosunku do obserwacji z lat wcześniejszych pokazują wyraźnie wzrost wykorzystania zasobów Internetu. Studenci posługują się nim nie tylko w pracy czy w celach naukowych, ale korzystają także z coraz większego spektrum usług. Już nie tylko proste strony WWW i poczta elektroniczna dominują wśród Internetowych usług, częściej pojawiają się również fora dyskusyjne, usługi e-commerce czy też bankowość elektroniczna. Wśród obecnych doktorantów jeszcze mało popularne są systemy wymiany danych typu peer-to-peer, ale z pewnością popularność ta będzie wzrastać, podobnie jak i innych usług. Cechą obecnego użytkownika jest duże zaufanie do treści pochodzących z Internetu, duża pewność znalezienia odpowiedzi na zadane pytanie, ale także powoli narasta świadomość konieczności weryfikacji istniejących danych. Internet w świadomości studentów i doktorantów jest miejscem, gdzie z bardzo dużą dozą prawdopodobieństwa, spodziewają się znaleźć właściwą odpowiedź.

Do podobnych wniosków prowadzą wyniki badania przeprowadzonego w 2005 roku przez OCLC. Im młodszy użytkownicy tym większa różnorodność form wykorzystania zasobów sieciowych.

**Usage of Electronic Resources—
by Age of U.S. Respondent**

Please indicate if you have used the following
electronic information sources, even if you have used them only once.

	Total U.S. Respondents	U.S. 14-17	U.S. 18-24	U.S. 25-64	U.S. 65+
E-mail	74%	81%	82%	73%	69%
Search engine	71%	81%	78%	71%	59%
Instant messaging/online chat	53%	75%	69%	52%	34%
Online news	51%	52%	59%	51%	41%
Online bookstore	52%	41%	57%	54%	41%
E-mail information subscriptions	47%	52%	48%	48%	37%
Topic-specific Web sites	50%	40%	48%	54%	39%
Library Web site	31%	44%	44%	29%	23%
Electronic magazines/journals	25%	35%	34%	24%	17%
Blogs	19%	39%	24%	18%	11%
Online database	16%	18%	24%	17%	9%
Electronic books (digital)	13%	18%	17%	13%	7%
Ask an expert	15%	22%	12%	16%	8%
Audiobooks (downloadable/digital)	9%	14%	9%	9%	6%
Online librarian question service	5%	10%	7%	4%	5%
RSS feeds	5%	7%	8%	4%	2%

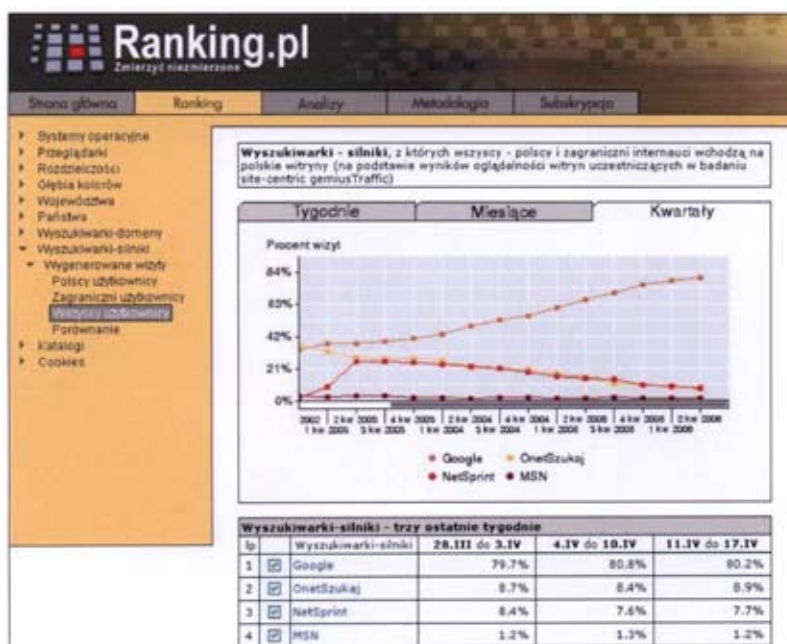
Source: Perceptions of Libraries and Information Resources, OCLC, 2005, question 505.

Rys. 1. Wykorzystanie zasobów elektronicznych wśród respondentów amerykańskich według wieku (http://www.oclc.org/reports/pdfs/Percept_pt1.pdf 29.04.2006)

W przeciągu 6 lat, czyli okresu jaki potrzebny jest na ukończenie studiów medycznych, zmienia się diametralnie postawa i poziom znajomości zagadnień związanych z Internetem wśród studentów. Obecnie na zajęcia przychodzi doktorant świadomy tego, co może znaleźć w sieci, posiadający podstawowe umiejętności wyszukiwania informacji i oczekujący jedynie wskazówek usprawniających jego działania. Nie trzeba go już uczyć posługiwania się elektronicznymi bazami danych, on oczekuje pomocy w efektywniejszym konstruowaniu zapytań, pomocy w dobraniu odpowiednich narzędzi, wskazania nowych produktów i nowych możliwości.

Można postawić tezę, że rozwój Internetu i usług tam dostępnych powoduje wzrost umiejętności wśród użytkowników i rozszerzenie ich oczekiwań. Z kolei wzrastające oczekiwania użytkowników powodują stałe dążenie firm do poprawy i poszerzania wachlarza usług.

Czego zatem należy się spodziewać w najbliższej przyszłości? Przede wszystkim należy spojrzeć na zmiany w świadomości użytkownika. Wzrostowi wymagań użytkownika towarzyszy wzrost jakości wyszukiwarek, jedno implikuje drugie. Bez wątpienia wiodącą wyszukiwarką jest obecnie Google. Badania Internetu prowadzone przez firmę Gemius pokazują, że wyszukiwarki oparte na silniku Google wykorzystuje 80% użytkowników.

Rys. 2. Procentowa liczba wejść z wyszukiwarek-silników na witryny uwzględnione w wymienionym badaniu (<http://www.ranking.pl/rank.php?stst=silniki10AL> 29.04.2006)

Google jednak nie ogranicza się do prostej wyszukiwarki, lecz stale poszukuje nowych przestrzeni działania. Serwisy typu Google Image do wyszukiwania zdjęć nikogo już nie dziwią, jednak ciągle pojawiają się nowe propozycje. Google już w tej chwili wkracza na teren wcześniej zarezerwowany dla specjalistycznych baz danych np. Google Scholar jako baza bibliograficzna dająca również dostęp do narzędzi i usług typu automatyczne tworzenie bibliografii, czy wejścia do pełnych tekstów. Kto wie, być może za jakiś czas Google będzie pełnił funkcję globalnego katalogu bibliotecznego korzystając z różnych programów OPAC. (obecnie już powstaje globalny katalog WorldCat koordynowany przez OCLC zrzeszający ponad 9000 instytucji). Nie tylko bazy bibliograficzne, ale także biblioteki cyfrowe z wyszukiwaniem w tekstach książek i dostęp on-line do pełnych tekstów stają się celem prac specjalistów z Google. Google Book Search w ciągu najbliższych 4 lat ma objąć swoim zasięgiem ponad 15mln tytułów z dostępem do pełnego tekstu on-line. W procesie digitalizacji i udostępniania zbiorów będą m. in. uczestniczyć duże ośrodki akademickie w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, z Francji, Niemiec i innych krajów.

Kolejną oznaką zmian w podejściu do Internetu jest głęboko idąca personalizacja stron i własna historia przeszukiwań dostępna z każdego miejsca na świecie. Google planuje uruchomić dla każdego swojego użytkownika konto o pojemności jednego terabajta, tylko dla potrzeb korzystania z danych internetowych. Usługi typu terminarz, konto poczty elektronicznej, dodatki i rozszerzenia do systemu operacyjnego, to już powszechne produkty Google'a. Ta sama firma wraz z Sun Microsystems opracowuje nowy system operacyjny, który będzie śledził pracę użytkownika i dostosowywał wyniki wyszukiwania do jego potrzeb i najczęściej odwiedzanych stron oraz zawartości lokalnego komputera. Właściwie zniknie granica pomiędzy komputerem i Internetem. Już są popularne i częstokroć używane programy oparte o WWW, zastępujące normalne oprogramowanie dla desktopów – vide Google Talk, Writely czy inne rozwiązania w technologii Ajax. Zmienia się także forma podawania informacji, kanały RSS, Podcasting, usługi typu „Ask an Expert” pojawiają się nie tylko na popularnych witrynach internetowych, ale również na stronach znanych czasopism naukowych. Przykładem może być „Nature”, który na swojej stronie WWW w formie plików MP3 zamieszcza rozmowy z autorami publikacji i komentarze do treści w nich zawartych. Obok tradycyjnych książek zdobywają coraz większą popularność formaty elektroniczne e-book, czy audiobook. Choć jeszcze nie są to jeszcze bardzo popularne usługi ich udział w „rynku” będzie się powiększał. W badaniach przeprowadzonych przez OCLC wyraźnie zaznacza się tendencja do powszechniejszego wykorzystywania nowych sposobów wykorzystania Internetu wśród młodszych użytkowników, ale jednocześnie wyraźnie zmniejsza się rola biblioteki jako źródła informacji.

Jednocześnie mamy do czynienia nie tylko z tworzeniem nowych rozwiązań programowych. Rewolucja technologiczna trwająca obecnie daje niesamowite możliwości, a kierunek jej rozwoju jest już jasno wytyczony. Dostęp do stron WWW

z niewielkich przenośnych urządzeń typu palmtop czy telefon komórkowy dziś nikogo nie dziwią, ale lada moment na rynku pojawią się telefony wielkości karty kredytowej, czy niewielkie urządzenia wykorzystujące technologię papieru elektronicznego -e-paper. Pierwsze produkty w tej technologii już istnieją – chociażby Sony Librie EBR-1000 albo IRex Technologie Iliad. Jednym ze znaczących przykładów rozwoju jest ucieczka od kabli łączących urządzenia ze światem – bezprzewodowy dostęp do Internetu, wydajne baterie, niski pobór mocy przez urządzenia przenośne i ich postępująca miniaturyzacja. Użytkownik z niedalekiej przyszłości to ktoś, kto w dowolnej chwili w dowolnym miejscu będzie mógł bez problemów uzyskać dostęp do swojej własnej strony internetowej, na której będzie miał wszystko to, z czego najczęściej korzysta. Od linków do ulubionych stron WWW i konta poczty, poprzez wiadomości prasowe, do własnych baz danych i prostych aplikacji. Wszystko to składa się na produkt, który określany jest mianem Web 2.0 (Network as platform). Różnego rodzaju usługi wyszukiwawcze i katalogowe, blogi, łatwe udostępnianie zdjęć, plików audio czy video, przeglądarka internetowa pełniąca rolę edytora tekstu czy konsoli do gier dzięki nowemu systemowi programowania AJAX. Systemy otwartego oprogramowania niezależność sprzętowa i miniaturyzacja urządzeń oraz użytkownik samodzielny i doskonale poruszający się w zakresie, coraz bardziej skomplikowanych kwerend i dobierający samodzielnie te narzędzia, z których najczęściej korzysta - to tylko kilka z przykładów, które zaobserwować będzie można w niedalekiej przyszłości

Schemat platformy Web 2.0 oraz oddziaływanie na różne dziedziny życia.
Stephen Abram „Library Community Trends”

Zatem może pojawić się pytanie o sens istnienia biblioteki w dzisiejszej jej postaci. Czy za parę lat nie czeka nas degradacja do kawiarenki internetowej wyposażonej jedynie w bezprzewodowy Acces Point i kilka terminali z dostępem do specjalistycznych baz danych? Chyba jednak nie. Uproszczenia i ułatwienia w dostępie do baz danych mogą paradoksalnie w konsekwencji doprowadzić do sytuacji gdy bez pomocy bibliotekarza ciężko będzie znaleźć odpowiedź na bardzo skomplikowany problem z wąskiej dziedziny wiedzy. Pytania na jakie będzie musiał odpowiedzieć pracownik Informacji Naukowej będą coraz bardziej skomplikowane, ale będzie ich mniej. Do prostych zapytań w zdecydowanej większości są i będą wykorzystywane popularne wyszukiwarki.

Wykres zależności ilości i złożoności zapytania, oraz miejsca poszukiwania odpowiedzi.

Z badań przeprowadzonych przez OCLC wynika, że nadal bardzo ceniona jest pomoc bibliotekarza. Zdecydowana większość z badanych twierdzi, że dzięki pomocy pracownika biblioteki znaleźli to, czego poszukiwali szybciej, a wynik wyszukiwania był dokładniejszy. Choć jednocześnie w przypadku elektronicznych źródeł około 2/3 respondentów deklarowało, że nie korzysta z pomocy bibliotekarza.

Żeby jednak skorzystać z pomocy biblioteki muszą do nas trafić. I tutaj pojawia się jedno z nowych zadań Informacji Naukowej - reklama swoich zasobów. Studenci i pracownicy naukowcy bardzo często nie wiedzą, że

Where Electronic Information Searches Begin—by College Students across all Regions

Search Engine:	89%
Library Web site:	2%
Online database:	2%
E-mail:	1%
Topic-specific Web sites:	1%
E-mail information subscriptions:	1%
Online news:	1%
Online bookstore:	1%
Instant messaging/Online chat:	0%

Source: Perceptions of Libraries and Information Resources, OCLC, 2005, question 120.

Miejsce rozpoczęcia poszukiwania przez studentów. (http://www.oclc.org/reports/pdfs/Percept_pt1.pdf 29.04.2006)

Librarian Adds Value to the Search Process—by Total Respondents

Completely agree	37%
Agree	40%
Neither agree nor disagree	19%
Disagree	3%
Completely disagree:	0%

Source: Perceptions of Libraries and Information Resources, OCLC, 2005, question 1070.

Ocena pomocy bibliotekarza w procesie wyszukiwania (http://www.oclc.org/reports/pdfs/Percept_pt2.pdf 29.04.2006)

biblioteka zapewnia im dostęp do zasobów elektronicznych. Nie wiedzą, że korzystając z zasobów bibliotecznego systemu informacji naukowej mogą znaleźć odpowiedź szybciej i dokładniej. Ważna jest również informacja o nowościach. Bardzo często otrzymujemy nowe bazy danych do testowania na krótki okres czasu. Jeśli oczekujemy od użytkowników partnerstwa w podejmowaniu decyzji o zakupie takiej bazy musimy najpierw dotrzeć do niego z informacją o tym produkcie. Jednocześnie musimy wyrobić w nim nawyk dzielenia się swoimi opiniami o bazach. Same statystyki wejść w okresie testowym nie odzwierciedlają przydatności produktu. Wydaje się, że nie tylko strona internetowa biblioteki powinna być miejscem do zamieszczania informacji o nowych usługach. Watro wykorzystać nowe formy komunikacji z czytelnikiem np. kanały RSS czy usługi typu „ask-an-expert”

Keeping Up-to-Date on Library Resources— by College Students across all Regions

How do you typically keep abreast of the resources available to you at your library? (Select all that apply.)

	Total Respondents	College Students
Call or walk in the library	48%	48%
I don't keep up with resources available	33%	26%
Library Web site	25%	49%
Point of use materials (signs/fliers/posters at the library)	22%	25%
Community/local paper	20%	9%
Friends/neighbors/relatives	18%	18%
E-mail lists	10%	19%
School bulletin boards	6%	21%

Sposób otrzymywania informacji o zasobach bibliecznych

Nie wolno nam traktować wyszukiwarek typu Google jako rywali, nie mamy szans na konkurencję. Powinniśmy nauczyć się racjonalnie wykorzystywać nowe technologie i nowe możliwości do pracy Informacji Naukowej i powinniśmy również nauczyć tego naszych czytelników. Powinniśmy pokazywać w ramach szkoleń dla studentów, doktorantów i pracowników naukowych jak łatwiej i efektywniej znajdować odpowiedź korzystając zarówno z wyszukiwarek internetowych jak i elektronicznych baz danych oraz innych narzędzi dostępnych w bibliotece. Nadal istnieć będzie zakres wiedzy i działań, które będą domeną tylko i wyłącznie Informacji Naukowej, choć obszar działań wspólnych z wyszukiwarkami będzie się poszerzał. Wśród tematów poruszanych na szkoleniach z zakresu Informacji Naukowej powinny znaleźć się zagadnienia związane z obsługą nowych wyszukiwarek i wykorzystania technologii Web 2.0.

Bibliografia

A b r a m Stephen: Library Community Trends. – referat z konferencji „SirsiDynix Executive Roadshow”. Paryż, marzec 2006

F e r e t Blażej: Internet jako źródło informacji naukowej – wybrane aspekty, referat z konferencji „Informacja naukowa bibliotek medycznych”. Łódź, listopad 2003 r.

O ’ R i l e y Tim: What is Web 2.0 - Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. dostępny w World Wide Web <http://www.oreillyn.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html>

R a p o r t Online Computer Library Center (OCLC). Perceptions of Libraries and Information Resources (2005). [dostęp 11.04.2006] dostępny w World Wide Web <http://www.oclc.org/reports/2005perceptions.htm>

Mgr Grzegorz Marek Świąćkowski
Warszawa – IMiD

KSZTAŁCENIE STUDENTÓW BIBLIOTEKOWNAWSTWA – CZY STUDIA WYŻSZE PRZYGOTOWUJĄ DO PRACY W BIBLIOTECIE MEDYCZNEJ?

Streszczenie

W Polsce mamy 11 instytucji kształcących bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej na poziomie wyższym (licencjat i magisterium). Czy w którejś z nich przewidziano zajęcia dotyczące specyfiki pracy w bibliotece medycznej, czy wyszukiwania informacji w naukach medycznych? Czy w ogóle warto pod tym kątem kształcić studentów, czy też ufać, że najlepszym nauczycielem jest powolne zdobywanie doświadczenia w nowym miejscu pracy? A jeśli kształcić, to jak? Postawić na teorię naukowej informacji medycznej czy na czystą praktykę?

W Polsce mamy 11 instytucji kształcących bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej na poziomie wyższym (licencjat i magisterium). Czy w którejś z nich przewidziano zajęcia dotyczące specyfiki pracy w bibliotece medycznej, czy wyszukiwania informacji w naukach medycznych? Czy w ogóle warto pod tym kątem kształcić studentów, czy też ufać, że najlepszym nauczycielem jest powolne zdobywanie doświadczenia w nowym miejscu pracy? A jeśli kształcić, to jak? Postawić na teorię naukowej informacji medycznej czy na czystą praktykę?

Jak się okazuje zajęcia z zakresu informacji medycznej i specyfiki bibliotek medycznych odbywają się (bądź odbywały) jedynie w dwóch instytucjach bibliotekownawstwa. W pozostałych zagadnienia te sygnalizowane są w ramach innych zajęć.

Na Uniwersytecie Jagiellońskim studenci studiów magisterskich uzupełniających uczestniczą w ćwiczeniach laboratoryjnych Źródła informacji z ochrony i promocji zdrowia oraz uczęszczają na wykład Biblioteki medyczne – obydwie przedmioty prowadzi dr Barbara Mauer-Górska, która w oparciu o swoje wieloletnie doświadczenie pracy w Bibliotece Śląskiej Akademii Medycznej oraz stypendium w Bibliotece Medycznej Uniwersytetu Stanu Nowy Jork opracowała ich program. Szczegółowe informacje na temat prowadzonych przez siebie ćwiczeń zawarła w artykule *Medical information in studies of the information science and librarianship* opublikowanym w materiałach z Międzynarodowej Konferencji E-zdrowie w Zjednoczonej Europie¹. W ramach ćwiczeń studenci przygotowują serwis internetowy dostępny na stronach www.krakowski.ibinu. Poza tym znajomość tematu jest sprawdzana podczas egzaminu ze specjalizacji z Informacji w społeczeństwie.

W Instytucie Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW studenci (w tym autor wystąpienia) mogli uczestniczyć w zajęciach z cyklu Specjalistyczne źródła informacji – wyszukiwanie informacji w naukach medycznych. W ich trakcie poznawali zagadnienia związane z przeszukiwaniem baz danych (głównie bazy Medline), kartotekę MESH oraz typologię podstawowych źródeł informacji. W ramach zaliczenia słuchacze dokonywali kwerend na zadane tematy. Obecnie zajęcia te nie odbywają się, choć oficjalnie wciąż są w programie.

W pozostałych placówkach zagadnienia związane z bibliotekarstwem medycznym oraz nauką informacja medyczną sygnalizowane są w ramach innych przedmiotów.

I tak w Instytucie Informacji Naukowej Uniwersytetu Wrocławskiego na informację medyczną przeznaczają się jedno zajęcia (1,5 godz.) przedmiotu Organizacja działalności informacyjnej. W skrócie omawia się na nich: opis metodyki poszukiwań w Internecie, charakterystykę portali i katalogów tematycznych, charakterystykę baz danych (polskich i obcych) charakterystykę czasopism (elektronicznych i tradycyjnych), katalogi on-line bibliotek medycznych.

Studenci „ibinu” Uniwersytetu Toruńskiego w ramach zajęć Działalność informacyjna, Specjalistyczne źródła informacji, Metody wyszukiwania informacji w wąskim zakresie poznają ogólne informacje dotyczące różnych dziedzin wiedzy, w tym medycyny.

W Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego aspekty medyczne sygnalizowane są podczas zajęć Bibliografia i inne źródła informacji (prowadząca prezentuje i omawia Polską Bibliografię Lekarską) oraz podczas zajęć z Informacji naukowej (przy okazji omawiania baz, czasopism i innych źródeł).

¹ Barbara Mauer-Górska: *Medical information in studies of the information science and librarianship*. In *International Conference on the E-Health in Common Europe*. Kraków, 17-18.12

Podobnie rzecz się ma na Uniwersytecie Gdańskim (gdzie studia odbywają się w Instytucie Filologii w ramach ścieżki specjalizacyjnej Bibliotekoznawstwo i Informacja Naukowa). Dodatkowo studenci podczas wyjazdów poznają specyfikę pracy w Bibliotece Głównej Akademii Medycznej na żywo.

Słuchacze poznańskiej Wyższej Szkoły Umiejętności Społecznych, gdzie przyszłych bibliotekarzy przygotowuje się do zawodu od niedawna podczas zaznajamiania się z ogólnymi zagadnieniami związanymi z bazami danych czy też systemami dostarczania dokumentów poznają ich medyczne odpowiedniki.

Inną formą przygotowania do pracy są praktyki zawodowe, podczas których studenci mogą zapoznać się ze specyfiką pracy w bibliotece o profilu medycznym. Niejednokrotnie bywa tak, że to właśnie miejsce odbytych praktyk sprawia, że absolwenci poszukują pracy już w konkretnych placówkach.

Tyle w kwestii programów nauczania². Zatem czy warto poświęcać aspektom medycznym czas w toku studiów? Na pewno tak. Sama wiedza ogólna, nie podparta żadnymi przykładami jest zdecydowanie niewystarczająca. Najlepszą metodą byłoby wprowadzenie wzorem Uniwersytetu Jagiellońskiego odrębnych zajęć dotyczących się specyfiki nauk medycznych (jak i innych dziedzin wiedzy). Nie wszędzie jednak istnieje taka możliwość, zatem najlepiej w ramach wszystkich zajęć ogólnie tematycznych wskazywać różnice w typologii źródeł informacji w różnych dziedzinach (podpierając odpowiednimi przykładami). Również sama wiedza teoretyczna nie jest w stanie przygotować do samodzielnej pracy – bez odpowiedniego zaplecza sprzętowego i programowego nawet najlepsi wykładowcy niewiele mogą zdziałać. Aby dobrze poznać narzędzia informatyczne konieczne są laboratoria z nowoczesnymi komputerami oraz dostęp do głównych baz. Tylko w ten sposób można nabyć praktyczną wiedzę na temat współczesnych narzędzi wyszukiwania i udostępniania informacji.

Zatem jak brzmi odpowiedź na pytanie zawarte w temacie referatu? Czy studia przygotowują do pracy w bibliotekach medycznych? Przyjmując założenie, że uczelnie wyższe kończą ludzie inteligentni możemy śmiało postawić tezę, że tak. Każde zajęcia ogólnie przedstawiające problematykę wyszukiwania informacji, czy też ogólne kwestie dotyczące pracy w różnych bibliotekach, przygotowują do pracy zawodowej. Jednakże na pewno zdecydowanie lepiej będą do niej przysposobione

² Niestety autorowi nie udało się skontaktować ze wszystkimi Instytutami, wiedzę swą opierał na programach oraz rozmowach z wykładowcami dziewięciu jednostek:

- Uniwersytet Jagielloński – dr Barbara Mauer-Górska,
- Uniwersytet Warszawski – dr Małgorzata Kisiółowska,
- Uniwersytet Wrocławski – dr Małgorzata Góralska,
- Uniwersytet Toruński – mgr Ewa Jaroszevska,
- Uniwersytet Łódzki – dr hab. Stanisława Kurek-Kokocińska, dr Ryszard Żmuda,
- Uniwersytet Gdański – dr Elżbieta Piotrowska,
- Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – mgr Piotr Zieliński,

osoby, które z tematem miały kontakt już wcześniej, szybciej wdrożą się w nowe obowiązki i szybciej staną się samodzielnymi pracownikami.

Wydaje się też, że warto opracować jednolity program takich zajęć i zainteresować nim wszystkie instytuty bibliotekoznawstwa.

Dr Anastazja Śniechowska-Karpińska
Lublin – AM

E-LEARNING JAKO JEDNA Z METOD EDUKACJI UŻYTKOWNIKÓW BIBLIOTEK NAUKOWYCH I BIBLIOTEKARZY ORAZ ELEMENT PROMOCJI BIBLIOTEKI

Streszczenie

Biblioteka, która pragnie sprostać oczekiwaniom nowoczesnych użytkowników, których coraz większa grupa sprawnie wykorzystuje dostęp do zasobów sieci, nie może zlekceważyć e-learningu jako jednej z popularniejszych dziś form kształcenia na odległość. Jeśli oferta biblioteki w tej dziedzinie ma odpowiadać na realne potrzeby użytkowników, nie można myśleć o tej sprawie inaczej niż globalnie. By kursy tego rodzaju stały się jednym z elementów wizerunku nowoczesnej biblioteki naukowej trzeba podjąć już teraz odpowiednie działania, które muszą uwzględnić między innymi przygotowanie net-bibliotekarzy (czyli osób potrafiących fachowo przygotować i przeprowadzić kurs on-line).

Podobnie, działań o charakterze systemowym wymaga przygotowanie kursów adresowanych do różnego rodzaju grup użytkowników: począwszy od studentów pierwszych lat („e-przysposobienie biblioteczne”), przez grupy złożone z doktorantów – po pracowników naukowych (tu ciekawa propozycja mogą stanowić kursy on-line na temat np. używania medycznych baz danych).

Nie bez znaczenia jest też popularyzacja zdalnego kształcenia bibliotekarzy, dzięki czemu coraz większa grupa merytorycznych pracowników bibliotek naukowych będzie tą drogą podnosić swoje zawodowe kwalifikacje. Odpowiedzią na tego rodzaju potrzeby jest BIBWEB.

Wydaje się jednak, że zanim e-learning stanie się jednym z typowych elementów promocji biblioteki i wykładnikiem jej edukacyjnych funkcji, należałoby przemyśleć już na starcie jak zaplanować politykę biblioteki w tej dziedzinie, i jak efektywnie wykorzystać e-learning dla jej realizacji, czyniąc ze szkoleń on-line alternatywny system edukacji różnych grup użytkowników.

Nauczanie przez Internet staje się jedną z popularniejszych (szczególnie wśród młodych i dobrze wykształconych osób) form kształcenia. Zajęcia tego rodzaju są coraz częściej elementem tradycyjnych studiów na poziomie licencjackim i magisterskim, dość przywołać jako przykład powołanie w 2001 r. przez Senat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej Uniwersyteckiego Centrum Zdalnego Nauczania i Kursów Otwartych jako ogólnouczelnianej jednostki, której celem jest organizowanie i prowadzenie zajęć przez Internet¹. Istnieje również możliwość studiowania np.

¹ por. <http://www.umcs.lublin.pl/index.html?m=5&akcja=str&id=938>

w Polskim Uniwersytecie Wirtualnym, gdzie obecnie prowadzone są zajęcia wyłącznie przez Internet na czterech kierunkach (przy czym część zaliczeń studenci zdobywają również zdalnie²).

W związku z tym biblioteki naukowe muszą być przygotowane do podjęcia w ramach swoich edukacyjnych funkcji wyzwania, jakim jest prowadzenie różnego rodzaju szkoleń on-line. Myliłby się jednak ten, kto sądziłby, że istnienie na stronie domowej biblioteki wirtualnego „kursu obsługi” biblioteki wyczerpuje to zagadnienie. Ma ono bowiem o wiele szerszy kontekst, o którym warto zacząć dyskusję już dziś – zanim kursy on-line staną się codziennością w ofercie bibliotek naukowych.

Punktem wyjścia w tej sytuacji nie powinny być rozważania na temat tego, co powinien zawierać dobry kurs on-line przygotowujący użytkowników do korzystania z biblioteki (zwłaszcza, że trudno wyobrazić sobie, by tzw. „e-przysposobienie biblioteczne” odbywało się bez choćby jednorazowej obecności studenta w bibliotece, co zmusi go do poznania tego miejsca „w realu”). Najpierw należałoby uświadomić sobie jakie etapy muszą zostać pokonane zanim zaczniemy, jako bibliotekarze, szkolić swoich czytelników on-line.

Szkolenia net-bibliotekarzy

Centrum dla tego rodzaju działań jest bowiem edukacja przede wszystkim tzw. net-trenerów³, czyli osób, które będą w stanie połączyć wiedzę fachową z dwóch dość odmiennych dziedzin: nauczania za pomocą Internetu oraz merytorycznej znajomości przedmiotu szkolenia. A przygotowanie takiej osoby nie jest sprawą banalną, bowiem metodyka kursów on-line odbiega od tradycyjnego sposobu kształcenia, stąd nie każdy, kto potrafi przygotować (i przeprowadzić) tradycyjne szkolenie na tematy związane z ofertą biblioteki naukowej, może być autorem dobrego kursu, prowadzonego przez Internet. Odpowiedzią na tego rodzaju potrzeby może być outsourcing⁴. Problem polega jednak na tym, że zewnętrzna firma zajmująca się przygotowaniem kursów zdalnych nie wykona tego zadania bez istotnego wsparcia merytorycznego ze strony zainteresowanej biblioteki (dostarczy raczej narzędzia – platformy do e-learningu i wiedzy, jak przetworzyć tradycyjny kurs na kurs zdalny). Nie do pominięcia są tu

² por. zasady uczestnictwa w zajęciach on-line w ramach PUW-u [http://www.puw.pl/art.html?akcja=ks&P\[aid\]=364](http://www.puw.pl/art.html?akcja=ks&P[aid]=364)

³ Net-Trener jest terminem używanym w Europie jako określenie zawodu wykonywanego przez tzw. e-nauczycieli. Net-Trener przygotowuje lub adaptuje proces nauczania tak, aby można go było realizować za pomocą technologii internetowych, tworzy efektywne i etyczne procedury zapewniające uczniom wsparcie w trakcie trwania kursu, udziela uczniom indywidualnego wsparcia i konstruktywnych informacji zwrotnych oraz nadzoruje pracę grupy - <http://www.nettrainers.org/po/index.asp>

⁴ Z definicji – oznacza zastosowanie zasobów znajdujących się pod kontrolą podmiotu zewnętrznego do realizacji własnych celów. Takimi zasobami są zarówno technologia, praca, kapitał jak i wiedza. Cechą outsourcingu jest to, iż stopień dostępność i zasobów determinuje poziom złożoności kontraktu oraz zdefiniowany w nim okres współpracy – por. http://www.outsourcing-center.pl/slownik.php?t_nr_rej=1&=SESID

również kwestie finansowe oraz ustalenia dotyczące praw do kursu i możliwości (płatnego lub bezpłatnego) dokonywania zmian w jego treści – przecież trudno sobie wyobrazić, by przez kilka lat nie istniała konieczność dokonywania żadnych modyfikacji.

Sensowne w tym kontekście wydaje się kształcenie samych bibliotekarzy, którzy będą przygotowywać kolejne kursy na stronach biblioteki (poza tematem tych rozważań pozostają innego rodzaju kwestie techniczne, np. posadowienia tych kursów na odpowiednio pojemnym serwerze, oprogramowanie⁵ itp.) Problemem jest być może znalezienie odpowiednich osób, które chciałyby w ramach powiększonych obowiązków zdobyć nowy zawód (i poszerzyć swoją wiedzę na temat szkoleń on-line) i jednocześnie pozostać przy swoich dotychczasowych zadaniach w bibliotece. Abstrahując od tego typu zagadnień - odpowiedzią na tego rodzaju potrzeby jest np. kurs Net-Treiners, odbywający się obecnie w wersji pilotażowej jednocześnie w 9 krajach Unii Europejskiej jednocześnie (Bułgarii, Czechach, Danii, Anglii, Francji, Niemczech, Włoszech, Rumunii, Hiszpanii i Polsce) w dniach od 6 marca do 17 listopada⁶. W większości krajów, zwłaszcza tzw. Nowej Unii, pierwsza – pilotażowa edycja kursu jest bezpłatna, jednak należy przypuszczać, że koszt uczestnictwa w kursie będzie zbliżony we wszystkich krajach Unii (obecnie to np. 800 £ w UK lub 1590 Euro w Niemczech). Nie można więc nie zadać pytania o to kto sfinansuje szkolenia dla tej grupy osób, ponieważ trudno przypuszczać, by przejęły one ten ciężar na swoje barki. Jednak jeśli ma powstać sensowny system edukacji zdalnej, którego serce będzie stanowić biblioteka naukowa, szkolenia net-bibliotekarzy to ogniwo najważniejsze, choć dotyczące stosunkowo najmniejszej grupy.

BIBWEB – szkolenie on-line dla bibliotekarzy

Zanim zostanie wykształcona grupa net-trenerów na potrzeby bibliotek naukowych, istotne jest, by jak największa grupa bibliotekarzy aktywnie zetknęła się ze zdalnymi szkoleniami prowadzonymi za pośrednictwem Internetu. Nie można bowiem mówić o działaniach systemowych i przemyślanych w sytuacji, w której większość merytorycznych pracowników biblioteki nigdy nie zetknęła się osobiście z e-learningiem. Najprostszą odpowiedzią na tego rodzaju potrzebę jest BIBWEB, specjalny kurs on-line adresowany do bibliotekarzy i przez nich stworzony. O BIBWEB-ie pisano już nie mało, wiele informacji można odnaleźć np. na stronach EBIB-u, więc tylko kilka słów o praktycznej stronie uczestnictwa w kursie. Dostęp do treści szkolenia uzyskuje się po dokonaniu opłaty (za wybrany moduł lub za całość). Uczestnik otrzymuje własne unikalne hasło, a po jego wpisaniu trafia na stronę główną, gdzie obok formuły powitalnej ma możliwość wyboru modułu (oczywiście w ramach tych części, za które została wniesiona opłata).

⁵ Jedną z bezpłatnych platform do e-learningu jest np. Moodle – por. <http://moodle.org/>

⁶ <http://www.nettrainers.org/po/index.asp?p=6-1>

Zalet tego rodzaju e-szkolenia dla bibliotekarzy nie sposób przecenić. Po pierwsze, za jego pomocą osoba uczestnicząca w kursie zdobywa wiele bardzo przydatnych informacji, adresowanych do nas – bibliotekarzy. Kurs ma bardzo „plastyczną” formułę, co oznacza, że można uczyć się „liniowo” lub „symultanicznie” – kilku tematów lub modułów równolegle. Jednocześnie jego formuła i zakres kursu jest tak dobrany, że skorzystają z niego zarówno osoby początkujące, jak osoby z wieloletnią praktyką w zawodzie.

Na BIBWEB składają się trzy moduły: pierwszy – wstępny, mający charakter ogólnego wprowadzenia, ma za zadanie przede wszystkim nauczyć osoby debiutujące w cyfrowym świecie jak należy z dobrodziejstw Internetu i samego kursu on-line korzystać maksymalnie efektywnie. Pojawiają się tu np. takie tematy, jak krótka historia Internetu czy zarządzanie kontem e-mailowym, ale także ocena informacji pozyskanych w sieci, docieranie do tzw. ukrytych zasobów Internetu, opis sposobu istnienia bibliotek w Internecie. Moduł pierwszy jest więc typowym szkoleniem skierowanym do początkującego użytkownika Internetu (właściwie wśród osób decydujących się na ten moduł mogą być wszyscy użytkownicy biblioteki, którzy czują potrzebę poszerzenia swojej podstawowej wiedzy na temat Internetu i jego zalet).

Moduły drugi i trzeci (mniej popularne ze względu na swoją dość specjalistyczną tematykę) są adresowane wyłącznie do bibliotekarzy i adeptów tego zawodu. W module drugim podstawowym zagadnieniem jest nauka wyszukiwania informacji w Internecie w sposób bardziej złożony (zagadnienie wyboru kryteriów wyszukiwania, działanie wyszukiwarek, strategie wyszukiwania itp.). Moduł trzeci to zagadnienia łączące się z przygotowaniem własnej oferty biblioteki w Internecie⁷.

Zakres tematów pojawiających się w ramach trzech modułów BIBWEB-u można traktować jako istotne uzupełnienie wiedzy zdobywanej na studiach czy w trakcie tradycyjnych szkoleń. A jednak BIBWEB nie jest tak popularny wśród bibliotekarzy jak można byłoby sądzić. Należałoby tu postawić pytanie dlaczego tak właśnie jest. Wydaje się, że jako przyczyny tego stanu rzeczy należy upatrywać w kilku co najmniej sprawach. Podstawowy problem to przywiązanie do tradycyjnego trybu kształcenia, opartego na zasadzie bezpośredniego kontaktu nauczyciela i ucznia. Odnosi się to zarówno do szkoleń użytkowników bibliotek, jak i samych bibliotekarzy.

A analizując miejsce BIBWEB-u w pewnej hierarchii typów kształcenia, należałoby chyba umieścić internetowy kurs dla bibliotekarzy w połowie drogi pomiędzy ogólnością studiów podyplomowych i maksymalną szczegółowością kursów, dotyczących określonego zagadnienia. W przypadku osób, które pracują w bibliotekach i nie są absolwentami kierunku Bibliotekoznawstwo i Informacja Naukowa, studia

⁷ por. Wołodko A.: BIBWEB – nowe technologie w programie edukacyjnym. W: *Automatyzacja bibliotek publicznych* : materiały z ogólnopolskiej konferencji: *Automatyzacja bibliotek publicznych*” Warszawa, 24-26 listopada 2004 / [red. T. Elżbieta Górską]. – Warszawa : Wydaw. SBP, 2005. – (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 60), s. 193-194.

podyplomowe są absolutną koniecznością, zaś BIBWEB istotnym uzupełnieniem wiedzy (szczególnie z dziedziny Informacji naukowej czy Praktycznego zastosowania komputerów w bibliotece). Sądzę także, że absolwenci Bibliotekoznawstwa powinni zastanowić się nad alternatywnymi (nietradycyjnymi) drogami kształcenia zawodowego.

Kursy on-line mają tę istotną przewagę nad edukacją tradycyjną, że nie wymagają od uczestników fizycznej obecności w ściśle określonym miejscu i czasie. W przypadku tradycyjnych form trzeba liczyć się z koniecznością pewnych zmian w systemie funkcjonowania biblioteki, np. w sytuacji nieobecności w pracy osoby studiującej. Nawet jeśli nauka odbywa się w systemie sobotnio-niedzielnym, może to mieć wpływ na jakość pracy osoby kształcącej się (choćby ze względu na brak wolnego dnia na odpoczynek przez 12 dni z rzędu).

W przypadku e-learningu nie ma takiego problemu, nie mniej jednak wydaje się, że trzeba określić jasne reguły, jakimi powinny kierować się pracownicy studiujący on-line. Mam na myśli następujące zasady: czy czas poświęcony na kształcenie za pomocą komputera jest wliczany w czas pracy, czy też nauka ma się odbywać poza godzinami pracy, i kto finansuje uczestnictwo w kursie. Oczywiście najprostszym rozwiązaniem byłoby zobowiązanie pracownika do kształcenia się na swój koszt po pracy, ale zastanawiam się czy w takiej sytuacji udałoby się kogoś namówić na podjęcie tego wysiłku.

Pewnym zagadnieniem jest też kwestia szeroko rozumianej wartości dokumentu potwierdzającego ukończenie danej formy kształcenia. Certyfikaty BIBWEB-u nie mają może takiej rangi jak świadectwo ukończenia studiów podyplomowych, niemniej nie istnieje żaden powód, dla którego należałoby je cenić mniej. Pod pewnym względem może się okazać, że trudniej jest zdobyć certyfikaty kursu on-line niż ukończyć z bardzo przeciętną średnią studia podyplomowe lub tradycyjne szkolenie. Być może moje stwierdzenie ma obrazoburczy charakter, ale porównując stopień „edukacyjnej samodzielności” może się okazać, że systematyczne (nie wymuszane terminami zjazdów i klasycznych egzaminów) przyswajanie materiału w trakcie kursu on-line wymaga więcej wysiłku i umiejętności niż formy tradycyjne.

„e-przysposobienie biblioteczne”?

Biblioteka, która pragnie sprostać oczekiwaniom nowoczesnych użytkowników, których coraz większa grupa będzie sprawnie posługiwać się tym, co oferuje im szeroki dostęp do zasobów sieci, nie może zlekceważyć e-learningu jako jednej z popularniejszych dziś form kształcenia na odległość. Jeśli oferta biblioteki w tej dziedzinie ma odpowiadać na realne potrzeby użytkowników, nie można myśleć o tej sprawie inaczej niż globalnie. Możemy wykształcić grupę wysoko wyspecjalizowanych bibliotekarzy net-trenerów, którzy będą w stanie przygotować doskonałe kursy dla użytkowników („e-przysposobienie biblioteczne” i szkolenia szczegółowe), możemy doprowadzić do sytuacji, w której każdy bibliotekarz pracujący w bibliotece naukowej

będzie miał ukończony e-kurs (BIBWEB lub inny, nie zawsze bezpośrednio związany z wykonywanym zawodem) – to i tak może się okazać, że nasi użytkownicy z różnych względów nie chcą lub nie są w stanie odpowiedzieć na tak skonstruowaną propozycję ze strony biblioteki.

Nie można bowiem zapomnieć, że nowe formy edukacji generują nowe wyzwania dla prowadzących tego rodzaju działania. E-learning jest niewątpliwie bardzo atrakcyjną propozycją kształcenia potencjalnych i/lub realnych użytkowników biblioteki naukowej. Jednak w trakcie projektowania kursów adresowanych do czytelników nie można zapomnieć o istnieniu szeregu barier, które musi pokonać osoba decydująca się na uczestnictwo w takim kursie. Oczywiście z czasem będziemy mieli do czynienia z coraz większą grupą osób, dla których zdalne nauczanie będzie typową alternatywą tradycyjnego kształcenia. Zanim to jednak nastąpi będzie to prawdopodobnie forma na swój sposób „niszowa”. W Polsce nadal dostęp do Internetu nie jest powszechny, ponadto część osób (podobno nawet 59 %!!! wg niektórych badań CBOS) nie widzi sensu w posiadaniu dostępu do sieci, a więc trudno przypuszczać, by byli oni zainteresowani szkoleniami on-line. Poza tym możliwość skorzystania z takiej opcji kształcenia budzi nawet wśród osób zainteresowanych tą formą mieszane uczucia – z jednej strony oszczędność czasu, dość dowolne tempo przyswajania wiadomości, możliwość nauki bez wychodzenia z domu. Z drugiej konieczność pokonania pewnej bariery nieznanego, poczucie zagubienia wynikające nie tylko z samych treści, jakie trzeba przyswoić, co z technicznej strony szkolenia. Dlatego też tworzenie e-szkoleń adresowanych do użytkowników biblioteki musi być działaniem szczególnie przemyślanym i celowym, a więc nie może zabraknąć osób znających możliwości e-learningu i wiedzących jak skutecznie wykorzystywać tę metodę dla potrzeb edukacji różnych grup czytelników.

Kursy on-line adresowane do potencjalnych użytkowników biblioteki będą być może w przyszłości jednym z elementów promocji biblioteki. Skoro stoimy na progu ery reklamy spersonalizowanej, być może za jakiś czas będziemy zmuszeni przyciągać do tradycyjnej (istniejącej w realu) biblioteki m.in. za pomocą kursów, w których studenci i pracownicy naukowcy będą mogli uczestniczyć używając nowej generacji telefonów komórkowych. Zanim jednak stanie się to rzeczywistością już dziś trzeba zacząć przyzwyczajać naszych użytkowników do korzystania z alternatywnych szkoleń prowadzonych za pomocą innego medium, jakim jest Internet, a dotyczących np. takich zagadnień, jak: użytkowanie naukowych baz danych, korzystanie z e-podręczników itp. Zakres informacji, jakie powinny zaistnieć w samym szkoleniu może dalece wykraczać poza treści tradycyjnie prezentowane na tzw. przysposobieniu bibliotecznym. Personalizacja kursów on-line pozwoli zaproponować inne treści studentom pierwszego roku studiów, inne doktorantom, inne pracownikom naukowym w zależności od ich zainteresowań (co wymaga prowadzenia szczegółowych analiz potrzeb i preferencji naszych użytkowników).

W związku z tym wydaje się, że zanim e-learning stanie się jednym z typowych elementów promocji biblioteki i wykładnikiem jej edukacyjnych funkcji, należałoby przemyśleć już na starcie jak zaplanować politykę biblioteki w tej dziedzinie, i jak efektywnie wykorzystać e-learning dla jej realizacji, czyniąc ze szkoleń on-line alternatywny system edukacji różnych grup użytkowników (por. Rys. 1). Oczywiście pierwszym etapem powinno być wykształcenie net-trenerów, którzy będą kreować szkolenia on-line odpowiadające potrzebom konkretnych grup użytkowników konkretnej biblioteki, zaczynając od studentów pierwszych lat.

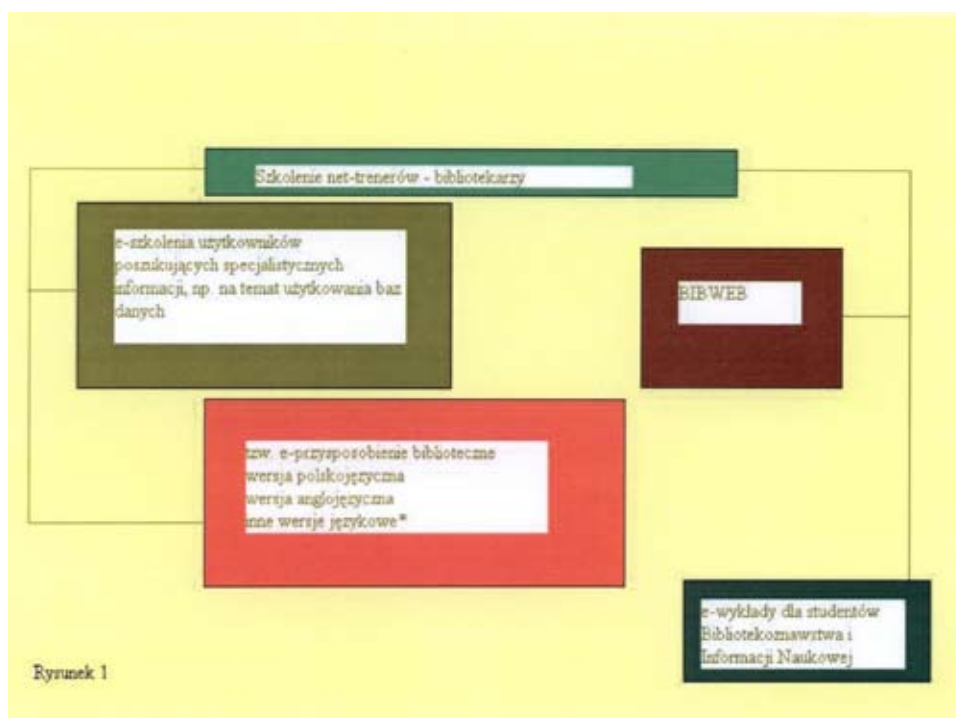
Jak należy sądzić, w przypadku kursów adresowanych do studentów pierwszego roku podstawowym zagadnieniem w przypadku nauczania on-line jest nie sama jego treść, co problemy wypływające z co najmniej dwóch źródeł: po pierwsze: z braku umiejętności obsługi komputera na odpowiednim poziomie (czyli czegoś co można nazwać „syndromem pierwszego modułu”, czyli zagubienia wynikającego z samego faktu używania Internetu lub problemów z opanowaniem podstawowej nawigacji na platformie e-learningu); po drugie: z pokusy, jaka budzi się w uczestnikach, by uznać, że fizyczna obecność użytkownika w gmachu biblioteki to anachronizm... Oczywiście nie są to wszystkie problemy, jakie mogą się pojawiać w trakcie prowadzenia kursu on-line dla tego rodzaju użytkowników. Na pewno należałoby zapewnić im stały kontakt z opiekunem kursu (on-line i realny, np. za pomocą telefonu).

Nieco inne problemy staną się udziałem osoby projektującej kursy on-line adresowane do studentów Oddziałów Obcojęzycznych. Wydaje się, że taka propozycja zapoznania się z ofertą biblioteki bardzo odpowiadałaby tej grupie użytkowników, tym bardziej, że nie istniałyby problemy natury technicznej ze strony uczestników, całodobowy dostęp do treści kursu i możliwość samodzielnego decydowania o czasie i tempie nauki stanowiłyby dodatkowy atut. Jednak w przypadku tej grupy użytkowników prowadzący musiałby się zmierzyć z problemem zdyscyplinowania studentów i wprowadzić metody mobilizujące do regularnej pracy, co w przypadku tej grupy nie jest łatwe bez bezpośredniego kontaktu studentów z prowadzącym. W tym przypadku szkolenie klasyczne w bibliotece ma tę zasadniczą przewagę, że zmusza zarówno do systematycznej pracy, jak i fizycznego kontaktu z biblioteką, co w tej grupie użytkowników (szczególnie pierwszych dwóch lat) jest dość widoczną barierą jaką muszą pokonać.

Zapewne początkowo również kursy szczegółowe, dotyczące np. użytkowania baz danych, i adresowane przede wszystkim do pracowników naukowych uczelni, nie będą się cieszyć wielkim powodzeniem ze względu na brak przyzwyczajenia do nieklasycznych form nauczania. Jednak istotna korzyść w postaci oszczędności czasu (można uczyć się w dowolnym czasie, a przy tym można skorzystać z istotnej i często spersonalizowanej pomocy) przyniesie stopniowo wzrost zainteresowania tego rodzaju szkoleniem. Nie bez znaczenia jest również i to, że w przyszłości coraz więcej przedmiotów kursowych, zwłaszcza teoretycznych, będzie prowadzonych w ten

sposób (będą decydowały o tym przede wszystkim względy ekonomiczne: łatwiejszy do ułożenia plan zajęć, mniej sal potrzebnych na wykłady, itp.). A więc odbycie zdalnego kursu zanim przejdzie się na „drugą stronę barykady” to doświadczenie nie do przecenienia.

Podsumowując należy stwierdzić, że w e-learningu tkwi ogromny potencjał, który należałoby jak najszybciej wykorzystać również w bibliotekach naukowych, sama biblioteka stanie się w tym kontekście rodzajem uczelnianego centrum e-learningu z grupą specjalistów potrafiących przełożyć tradycyjny kurs w ramach studiów medycznych w nowoczesny kurs on-line w oparciu o materiały dostarczone przez nauczycieli akademickich, co dodatkowo podniesie jej rangę jako instytucji o wyjątkowym potencjale w ramach struktur nowoczesnej akademii medycznej czy uniwersytetu medycznego.

Mgr Ewa Grzędzilewska
Mgr Roma Hajduk
Mgr Iwona Stebner
Mgr Aniela Piotrowicz
Poznań – AM

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA PROWADZONA PRZEZ BIBLIOTEKĘ AKADEMII MEDYCZNEJ W POZNANIU

Streszczenie

Działalność dydaktyczna podporządkowana jest z jednej strony potrzebom macierzystej Uczelni, z drugiej zaś ma na celu realizację koncepcji „information literacy”, czyli wiedzy o tym, jak znaleźć informację, krytycznie ją ocenić oraz efektywnie wykorzystać.

Uwzględniając potrzeby różnych grup użytkowników, realizuje się 3-stopniowe programy szkoleń. W komunikacie zaprezentowane zostaną doświadczenia, osiągnięcia i statystyka prowadzonej dydaktyki oraz analiza skuteczności.

Jedną z głównych funkcji biblioteki akademickiej jest organizacja warsztatu pracy dydaktycznej uczelni. Biblioteka powinna posiadać księgozbiór obejmujący wszystkie potrzebne w procesie dydaktycznym materiały dla studentów i wykładowców i udostępniać go w różnorodnych formach, w zależności od potrzeb i oczekiwań środowiska. W realizacji tej funkcji niezbędna jest ścisła współpraca z pracownikami naukowo-dydaktycznymi oraz organizacjami studenckimi.

Jednak zabezpieczenie materiałów dydaktycznych i źródeł informacji, stworzenie właściwych warunków do nauki i udostępnienie technologii komputerowych nie gwarantuje optymalnego wykorzystania stworzonego przez bibliotekę warsztatu pracy. Niezbędna jest stała edukacja użytkowników, prowadzona przez biblioteki w różnych formach, na wielu poziomach, dla różnych grup użytkowników.

Właściwa edukacja biblioteczna jest szczególnie ważna dla studentów rozpoczynających studia, albowiem w tym okresie kształtują się ich akademickie nawyki. W Bibliotece poznańskiej Akademii szkoleniem wstępnym, zapoznającym studentów z organizacją systemu biblioteczno-informacyjnego, komputerowymi katalogami oraz zasadami korzystania z księgozbioru, objęci są studenci rozpoczynający studia na wszystkich wydziałach naszej Uczelni, także w programach anglojęzycznych.

Szkolenia dla studentów I roku odbywają się w dwóch pierwszych tygodniach roku akademickiego, a zaliczenie zajęć jest warunkiem zapisu do wypożyczalni. Szkolenia te mają w naszej Bibliotece długą tradycję. W dawnych latach miały one formę wykładów dla licznych grup studentów, od roku 1985 prowadzone są jako zajęcia obowiązkowe w wymiarze 1,5 godz. dla grup studenckich z poszczególnych wydziałów. Forma

szkoleń wstępnych jest urozmaicona i podlega stałym modyfikacjom. Aktualnie studenci uczestniczą w komputerowej prezentacji systemu biblioteczno-informacyjnego Uczelni, podczas której zapoznawani są z organizacją systemu, zasadami korzystania ze zbiorów bibliecznych Biblioteki macierzystej oraz bibliotek innych poznańskich uczelni, mają okazję obejrzyć witrynę Biblioteki i otrzymać ulotki informacyjne o Bibliotece. Integralną częścią szkoleń są ćwiczenia, których celem jest zapoznanie się z bazami katalogowymi tworzonymi w systemie Horizon i nabycie umiejętności prowadzenia poszukiwań katalogowych według różnych kluczy wyszukiwawczych. Zaliczenie zajęć potwierdzone jest wpisem do indeksu.

Od wielu lat prowadzone są także szkolenia z zakresu informacji naukowej. Początkowo były to zajęcia dla członków kół naukowych, dla grup magistrantów w ramach seminariów magisterskich, dla młodych pracowników nauki. W ostatnich latach szkolenia te przybrały bardziej zorganizowaną formę i prowadzone są jako obligatoryjne dla studentów Wydziału Nauk o Zdrowiu i jako przedmiot fakultatywny dla studentów Wydziału Farmacji.

Program przedmiotu *Podstawy informacji naukowej* realizuje koncepcję *information literacy*, dostarczając wiedzę i umiejętności w zakresie wyszukiwania informacji, jej krytycznej oceny oraz efektywnego wykorzystania. Program przewiduje: zapoznanie z podstawowymi źródłami informacji naukowej, rozpoznawanie typów publikacji, korzystanie z Internetu jako źródła informacji z zakresu nauk medycznych i poznanie zasad dostępu do nich, zapoznanie z najważniejszymi bazami komputerowymi z zakresu medycyny i nauk pokrewnych, opanowanie umiejętności efektywnego korzystania z baz danych i utrwalania wyników poszukiwań, przedstawienie możliwości dostępu do pełnych tekstów dokumentów, poznanie podstawowych elementów prawa autorskiego i zasad przygotowywania publikacji.

Zajęcia w formie wykładu i ćwiczeń odbywają się w sali seminaryjnej Biblioteki Głównej, wyposażonej w 10 komputerów z pełnym dostępem do Internetu, sporadycznie w Filii nr 2 przygotowanej również organizacyjnie do prowadzenia szkoleń. Szkolenia odbywają się w grupach 10-15-osobowych. Cykl szkoleniowy trwa 10-15 godzin dla studentów studiów stacjonarnych i 4-6 godzin dla studiów zaocznych.

Pomimo iż w trakcie szkoleń obserwuje się zróżnicowany odbiór przekazywanej wiedzy (najsłabszy w II semestrze, znacznie lepszy na wyższych latach, kiedy rozpoczyna się pisanie własnych prac), wyraźnie zwiększa się aktywność w rozwijaniu umiejętności nabytych w tym okresie do końca studiów, a także później w pracy samokształceniowej.

Efektywność edukacji wyraźnie zauważalna jest w bieżącej pracy. Przeszkolony student lepiej niż inni użytkownicy wykorzystuje zasoby biblieczne (zarówno bazy bibliograficzne, jak i pełne teksty) i biegle się po nich porusza. Uczestnicy zajęć potrafią ocenić wiarygodność i wartość źródeł naukowych i nie zadowolają się

przypadkowymi informacjami pokazywanymi przez popularne wyszukiwarki, takie jak np. Google.

Należy podkreślić, iż raz przeszkolony użytkownik będzie mógł wielokrotnie wykorzystywać zdobyte umiejętności w swoim przyszłym życiu zawodowym i karierze naukowej. Wydaje się uzasadnione, iż takie szkolenie powinno objąć studentów wszystkich wydziałów.

Nieco inne potrzeby i oczekiwania w zakresie naukowej informacji medycznej mają absolwenci uczelni medycznych. Nie interesuje ich już na ogół wiedza podręcznikowa, lecz śledzenie bieżącego piśmiennictwa światowego, metodyka poszukiwań bibliograficznych, serwisy informacyjne, uzyskanie dostępu do pełnych tekstów, znajomość zasad edytorstwa naukowego, problem plagiatów i prawa autorskiego. Specyficznym problemem dla środowiska medycznego jest ocena dorobku naukowego. Wyłania się zatem konieczność zapoznania się z zasadami wartościowania publikacji naukowych, zagadnieniami rankingu czasopism oraz ze stosowanymi w ocenie publikacji wskaźnikami bibliometrycznymi.

W ramach działalności dydaktycznej Biblioteki Głównej prowadzone są różnorodne szkolenia podyplomowe, m.in. dla:

- lekarzy rozpoczynających specjalizację w ramach kursów podstawowych,
- pracowników naukowo-dydaktycznych i osób zainteresowanych naukową informacją medyczną w ramach kursów prowadzonych przez Oddział Kształcenia Podyplomowego Akademii przy współpracy z Wielkopolską Izbą Lekarską,
- członków towarzystw naukowych (Polskie Towarzystwo Chirurgów, Polskie Towarzystwo Reumatologiczne, Polskie Towarzystwo Geriatryczne).

Szkolenia podyplomowe mają różnorodną formę i wymiar czasowy: od 1-godzinnego wykładu z prezentacją witryn internetowych bibliotek i wydawców, do 12-godzinnych kursów specjalistycznych, obejmujących wykłady, zajęcia seminaryjne i ćwiczenia praktyczne.

Szkolenia podyplomowe w formie zorganizowanej obejmują niewielkie grono użytkowników bibliotek. Osoby, które nie miały okazji lub możliwości uczestniczenia w szkoleniach prowadzonych przez biblioteki, czują się w nowoczesnych bibliotekach zupełnie zagubione. Wymagają indywidualnej opieki i instruktażu bibliotekarza, gdyż samodzielnie nie potrafią znaleźć informacji, a nawet sprecyzować swoich potrzeb. Bibliotekarze nadal więc muszą poświęcać znaczną część czasu na indywidualny instruktaż. Sytuację tę może poprawić jedynie upowszechnienie zorganizowanych szkoleń użytkowników.

Poza szkoleniami dla użytkowników bibliotek medycznych prowadzone są również szkolenia dla innych osób, np. dla pracowników bibliotek szkół wyższych odbywających praktyki zawodowe, dla bibliotekarzy prowadzących biblioteki

szpitalne, a także dla bibliotekarzy medycznych sąsiednich krajów, np. Białorusi i Ukrainy.

W obliczu szybkiego rozwoju polskich bibliotek, które obecnie są w stanie zapewnić swoim użytkownikom pełen dostęp do zasobów światowych, edukacja biblioteczna nabiera coraz większego znaczenia i ma do spełnienia szczególną misję w budowaniu społeczeństwa informacyjnego.

Załącznik 1

Szkolenie wstępne dla studentów I roku studiów dziennych i zaocznych

Wydział Lekarski I

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	32	228
2004/2005	32	233
2005/2006	36	279

Wydział Lekarski II

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	12	125
2004/2005	28	214
2005/2006	28	220

Wydział Farmacji i Analityki

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	16	155
2004/2005	16	141
2005/2006	22	230

Wydział Nauk o Zdrowiu

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	108	913
2004/2005	100	829
2005/2006	72	1050

Załącznik 2

Podstawy informacji naukowej – dla studentów starszych lat studiów

**Wydział Farmacji
fakultety**

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	14	15
2004/2005	30	30
2005/2006	45	50

Wydział Nauk o Zdrowiu
zajęcia obligatoryjne

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	120	320
2004/2005	219	402
2005/2006	169	500

Studenci anglojęzyczni
zajęcia obligatoryjne

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	6	40
2004/2005	15	100
2005/2006	15	104

Studenckie Koła Naukowe

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	36	60
2004/2005	38	75
2005/2006	42	86

Załącznik 3

Szkolenie podyplomowe z zakresu informacji naukowej

Studia podyplomowe

dla pracowników naukowo-dydaktycznych

(przy współpracy z Wielkopolską Izbą Lekarską):

Lata	Liczba godzin	Liczba słuchaczy
2000-2004	240	487

dla lekarzy rozpoczynających specjalizację z chorób wewnętrznych:

Lata	Liczba godzin	Liczba słuchaczy
2001-2006	12	450

Mgr inż. Edyta Rogowska
Mgr Dagmara Budek
Szczecin – PAM

FORMY SZKOLENIA UŻYTKOWNIKÓW INFORMACJI W BIBLIOTECIE GŁÓWNEJ POMORSKIEJ AKADEMII MEDYCZNEJ W SZCZECINIE

Streszczenie

Biblioteka Główna Pomorskiej Akademii Medycznej jest ogólnouczelnianą jednostką pozawydziałową pełniącą zadania naukowe, dydaktyczne i usługowe. Będąc placówką akademicką, stanowi bazę medycznej informacji naukowej dla lekarzy Pomorza Zachodniego.

Aktualnie edukacja użytkowników w zakresie wykorzystania źródeł informacji staje się jednym z najważniejszych zadań stojących przed biblioteką.

W referacie przedstawiono następujące formy szkoleń prowadzonych w Bibliotece Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej:

- dla studentów I roku studiów wszystkich wydziałów z przysposobienia bibliotecznego,
- dla studentów programu anglojęzycznego I roku studiów z przysposobienia bibliotecznego,
- dla studentów wyższych lat Wydziału Nauk o Zdrowiu - w ramach seminarium magisterskiego na życzenie prowadzących zajęcia,
- dla słuchaczy Studium Doktoranckiego PAM z naukowej informacji medycznej,
- cykliczne szkolenia dla wszystkich zainteresowanych użytkowników,
- szkolenia pracowników naukowych oraz naukowo-dydaktycznych prowadzone w klinikach i zakładach - na życzenie zainteresowanych jednostek uczelni,
- szkolenia indywidualne.

Biblioteka Główna wraz z dwiema filiami znajdującymi się na terenie szpitali klinicznych tworzy system biblioteczno-informacyjny Pomorskiej Akademii Medycznej. Jest ogólnouczelnianą jednostką pozawydziałową pełniącą zadania naukowe, dydaktyczne i usługowe. Będąc placówką akademicką, stanowi bazę medycznej informacji naukowej dla lekarzy Pomorza Zachodniego. Niezwykle szybki postęp nauk medycznych oraz nieustanne powiększanie się zasobów informacji wymagają ciągłego doskonalenia się i aktualizowania kwalifikacji zawodowych lekarzy. Znajomość aktualnego dorobku naukowego na dany temat jest podstawą każdej pracy naukowej. Obecnie, kiedy lawinowo rośnie liczba publikacji w czasopiśmie naukowych, materiałach zjazdowych, wydawnictwach książkowych, nawet specjalista w wąskiej dziedzinie medycyny nie jest w stanie na bieżąco śledzić opublikowanego dorobku naukowego w zakresie swojej specjalności. Nie sposób wyobrazić sobie współczesnej informacji naukowej bez komputerowych baz danych, a umiejętność korzystania z nich stanowi podstawę warsztatu naukowego i rozwoju zawodowego lekarza każdej specjalności. Aktualnie edukacja użytkowników

w zakresie wykorzystania źródeł informacji staje się jednym z najważniejszych zadań stojących przed biblioteką.

Pierwsze zetknięcie się z biblioteką bywa dla wielu czytelników kłopotliwe. Szczególnie studenci, stanowiący największą i najbardziej zróżnicowaną grupę pod względem przygotowania do korzystania z zasobów biblioteki, nie zawsze radzą sobie z umiejętnym poruszaniem się zarówno po zasobach biblioteki, jak i po niej samej. Dlatego niezbędne jest zapoznanie ich z organizacją pracy i funkcjonowaniem biblioteki naukowej uczelni oraz z obowiązującymi zasadami udostępniania zbiorów. Konieczne jest także zapoznanie przyszłych użytkowników ze zbiorami biblioteki, bazami danych i innymi źródłami informacji.

Inną grupą użytkowników, o nieco odmiennych oczekiwaniach, są pracownicy naukowcy uczelni, doktoranci oraz pracownicy służby zdrowia, niezwiązani bezpośrednio z Akademią (lekarze z regionu zachodniopomorskiego, farmaceuci, ratownicy medyczni, pielęgniarki itp.). Są oni zapoznawani z elektronicznym systemem bibliotecznym oraz metodami poszukiwania informacji w komputerowych bazach danych.

Poszczególne grupy użytkowników wymagają przygotowania szkoleń o różnym charakterze oraz zróżnicowanym programie.

Biblioteka Główna Pomorskiej Akademii Medycznej prowadzi następujące szkolenia:

- dla studentów I roku studiów wszystkich wydziałów z przysposobienia bibliotecznego;
- dla studentów programu anglojęzycznego I roku studiów z przysposobienia bibliotecznego;
- dla studentów wyższych lat Wydziału Nauk o Zdrowiu - w ramach seminarium magisterskiego na wniosek prowadzących zajęcia;
- dla słuchaczy Studium Doktoranckiego PAM z naukowej informacji medycznej;
- cykliczne szkolenia dla wszystkich zainteresowanych użytkowników;
- szkolenia pracowników naukowych oraz naukowo-dydaktycznych prowadzone w klinikach i zakładach – na wniosek zainteresowanych jednostek uczelni;
- szkolenia indywidualne.

Przysposobienie biblioteczne dla studentów I roku

Zajęcia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku odbywają się w październiku, obejmują 2 godziny seminariów i mają charakter obligatoryjny. Służą zaprezentowaniu funkcjonowania biblioteki i kształcą umiejętność korzystania z jej zasobów. Szkoleniem objęci są studenci wszystkich wydziałów i kierunków. Warunkiem uzyskania zaliczenia jest obecność na zajęciach.

W ostatnich latach zmieniał się w dużym stopniu program tych zajęć. Jeszcze nie tak dawno szczegółowo omawiano bibliografie drukowane, katalogi kartkowe,

wzory wypełniania rewersów bibliotecznych itp. Obecnie największy nacisk kładzie się na korzystanie z elektronicznego systemu bibliotecznego oraz elektronicznych źródeł informacji.

Program dydaktyczny obejmuje następujące zagadnienia:

1. Ogólne wiadomości o bibliotekach, ze szczególnym uwzględnieniem sieci bibliotek medycznych.
2. System biblioteczno-informacyjny Pomorskiej Akademii Medycznej:
 - cele i zadania, historia oraz zbiory biblioteki;
 - struktura organizacyjna biblioteki i zasady funkcjonowania poszczególnych agend;
 - zasady korzystania ze zbiorów i usług informacyjnych biblioteki, ze szczególnym uwzględnieniem regulaminu udostępniania zbiorów;
 - prawa i obowiązki czytelnika;
 - możliwości uzyskania karty międzybibliotecznej, uprawniającej do korzystania z 10 bibliotek naukowych Szczecina;
 - ważniejsze wydawnictwa informacyjno-bibliograficzne dostępne w bibliotece.
3. Korzystanie z katalogów tradycyjnych i elektronicznego katalogu w systemie ALEPH, w tym wyszukiwanie proste i złożone, indeksy i wyszukiwanie wolnotekstowe, funkcje dostępne po zalogowaniu się do systemu - składanie zamówień do wypożyczalni oraz sprawdzanie stanu swojego konta bibliotecznego.
4. Wyszukiwanie informacji w komputerowych bazach biomedycznych.

Taki sam program realizowany jest w języku angielskim dla studentów obcojęzycznych.

Zajęcia z przysposobienia bibliotecznego prowadzą pracownicy wszystkich działów biblioteki (starsi bibliotekarze oraz kustosze). Obecnie, ze względu na brak sali ćwiczeniowej wyposażonej w odpowiednią liczbę stanowisk komputerowych, odbywają się one w sali dydaktycznej biblioteki w grupach seminaryjnych 25-30-osobowych i mają formę prezentacji multimedialnej. Po zakończeniu zajęć wszyscy chętni mogą skorzystać z pracowni komputerowej działu informacji i indywidualnie zapoznawać się z dostępnymi źródłami informacji. Każdego roku zwiększa się liczba przeszkolonych studentów (w roku akademickim 2005/2006 było ich blisko 600, w 25 grupach).

Naukowa informacja medyczna dla doktorantów

Zajęcia z naukowej informacji medycznej dla słuchaczy Studium Doktoranckiego PAM przeprowadzane są na naszej uczelni od 1996 r., tzn. od początku istnienia Studium. Początkowo były to tylko 2 godzinne wykłady, obecnie zajęcia obejmują 2 godziny wykładów i 3 godziny ćwiczeń. Mają charakter obligatoryjny.

Wykłady obejmują następujące zagadnienia:

1. Podstawy informacji naukowej.
2. Ogólne wiadomości o bibliotekach, ze szczególnym uwzględnieniem sieci bibliotek medycznych.
3. Typologia dokumentów.
4. Źródła informacji medycznej.
5. Bibliograficzne i pełnotekstowe bazy danych.
6. Bibliografia dorobku naukowego pracowników Pomorskiej Akademii Medycznej.
7. Zasady sporządzania bibliografii do pracy naukowej.
8. Ocena wartości czasopism i publikacji naukowych.
9. System biblioteczno-informacyjny Pomorskiej Akademii Medycznej.
10. Korzystanie z elektronicznego katalogu w systemie ALEPH.
11. Prezentacja strony internetowej biblioteki.

Wykłady odbywają się w sali dydaktycznej biblioteki w formie prezentacji multimedialnej. Celem ćwiczeń jest zapoznanie doktorantów z metodyką wyszukiwania informacji w komputerowych bazach biomedycznych dostępnych w bibliotece, porównanie efektów przeszukiwania baz przy użyciu różnych metod wyszukiwania oraz zaprezentowanie innych źródeł informacji medycznej dostępnych w Internecie. Oprócz baz danych prezentowane są również katalogi czasopism on-line. Omawiane są także zasady sprowadzania materiałów bibliotecznych drogą wypożyczeń międzybibliotecznych oraz korzystania z elektronicznego systemu dostarczania kopii dokumentów doc@med, w tym konta pre-paid, umożliwiające zarejestrowanym użytkownikom samodzielne zamawianie poszukiwanych materiałów i otrzymywanie ich na indywidualne konta e-mailowe. Ćwiczenia prowadzone są w grupach kilkuosobowych i mają formę prezentacji multimedialnej. Doświadczenia pokazują, że 3-godzinne ćwiczenia są niewystarczające do opanowania umiejętności w pełni efektywnego wyszukiwania w bazach danych, w związku z tym, istnieje możliwość indywidualnego doskonalenia umiejętności w zakresie wyszukiwania informacji medycznej w pracowni komputerowej.

Do 2004 r. zajęcia z naukowej informacji medycznej kończyły się zaliczeniem z wpisem do indeksu. W roku akademickim 2005/2006 wprowadzono egzamin z oceną wpisywaną do indeksu. Warunkiem uzyskania pozytywnej oceny z egzaminu jest obecność na wykładach i ćwiczeniach oraz przygotowanie bibliografii załącznikowej do pracy doktorskiej, obejmującej minimum 20 pozycji bibliograficznych. Wymagane jest, aby znalazły się w niej co najmniej 2 opisy artykułów z czasopism polskich, 2 opisy artykułów z czasopism zagranicznych, 2 opisy książek, 2 opisy rozdziałów z książki, 1 opis elektronicznego wydawnictwa zwarteo, 1 opis elektronicznego wydawnictwa ciągłego. Podstawą oceny bibliografii załącznikowej jest poprawność opisu bibliograficznego, uwzględnienie określonych typów dokumentów oraz

zgodność z tematem pracy doktorskiej. W ostatnim roku przeszkolonych zostało 45 doktorantów.

Szkolenia dla studentów wyższych lat studiów

Szkolenia przeznaczone są dla studentów wyższych lat Wydziału Nauk o Zdrowiu i mają na celu doskonalenie umiejętności w zakresie korzystania ze źródeł informacji osób piszących prace magisterskie. Odbývają się one na wniosek wykładowców w ramach seminarium magisterskiego. Niestety, jak do tej pory, niewielu wykładowców nawiązało z biblioteką współpracę w tym zakresie. W ubiegłym roku przeszkolono tylko jedną grupę studentów, łącznie 27 osób.

Tematyczne szkolenia cykliczne

Oprócz obowiązkowych zajęć dydaktycznych w naszej bibliotece już od trzech lat prowadzone są bezpłatne szkolenia z zakresu metodyki korzystania z komputerowych baz danych dla wszystkich zainteresowanych literaturą biomedyczną. Od 2004 r. przeszkolono 110 osób. Zajęcia tego typu cieszą się zainteresowaniem ze strony czytelników. Wynika to z faktu, iż wszystkie bazy danych oraz czasopisma w wersji elektronicznej dostępne są w uczelnianej sieci internetowej. Ponadto pracownicy i studenci Pomorskiej Akademii Medycznej oraz słuchacze Studium Doktoranckiego mogą korzystać z większości baz także z komputerów domowych po uprzednim zarejestrowaniu się w Bibliotece Głównej. Z tej formy dostępu korzysta już ponad 340 autoryzowanych użytkowników. Szkolenia odbywające się w Bibliotece Głównej mają charakter cykliczny (2 cykle tematyczne, każdy - jeden raz w miesiącu, po dwie godziny). Pierwszy obejmuje metody poszukiwania literatury w bibliograficznych bazach danych, m.in. Medline, platforma EBSCOhost, Polska Bibliografia Lekarska. Tematyka drugiego szkolenia dotyczy zagadnień związanych z korzystaniem z pełnotekstowych baz danych, m.in. baz ProQuest, Blackwell/Synergy, omawiane są również katalogi czasopism on-line oraz system elektronicznego dostarczania kopii dokumentów doc@med. Każde szkolenie zawiera także elementy wyszukiwania w komputerowym systemie bibliotecznym ALEPH oraz szczegółowo prezentuje wszystkie dostępne dla użytkowników funkcje tego systemu. Zazwyczaj uczestniczy w nich od 5 do 10 osób.

Szkolenia w klinikach i zakładach PAM

Inną formą są szkolenia prowadzone bezpośrednio w klinikach i zakładach PAM. Jest to forma bardzo efektywna, ze względu na to, iż uczestnicy mają podobne oczekiwania, jeśli chodzi o tematykę poszukiwań, a swobodniejsza atmosfera sprzyja większej aktywności i współpracy z prowadzącym zajęcia. Odbywają się one 1-2 razy w miesiącu. Z tej formy skorzystało już 12 jednostek uczelni (około 100 osób).

Szkolenia użytkowników indywidualnych

Oprócz grupowych form szkoleń użytkowników na bieżąco, w zależności od potrzeb prowadzi się szkolenia użytkowników indywidualnych korzystających z biblioteki.

Do pracowników działu informacji codziennie zgłaszają się czytelnicy oczekujący fachowej pomocy przy poszukiwaniach literatury medycznej, a niekiedy także w zakresie podstawowej obsługi komputera. Starając się sprostać tym oczekiwaniom, bibliotekarze poświęcają takim użytkownikom dużo czasu, aby zapewnić jak najlepsze wykorzystanie wszystkich dostępnych źródeł informacji.

Szkolenia wewnętrzne dla pracowników biblioteki

W celu podniesienia jakości i efektywności szkoleń użytkowników w bibliotece prowadzone są także wewnętrzne szkolenia bibliotekarzy, w których biorą udział pracownicy wszystkich działów. Obejmują one następujące zagadnienia:

- strategie wyszukiwania informacji w bazach danych,
- wykorzystanie czasopism w wersji elektronicznej,
- nowo wprowadzane funkcje zintegrowanego systemu bibliotecznego ALEPH.

Szkolenia w zakresie dwóch pierwszych tematów przeprowadzają pracownicy działu informacji, a związane z systemem bibliotecznym bibliotekarz systemowy.

Łącznie w roku akademickim 2005/2006 we wszystkich typach szkoleń wzięło udział ok. 700 osób.

Z naszych doświadczeń wynika, że prowadzenie przez bibliotekę różnych form szkoleń skierowanych do poszczególnych grup użytkowników jest konieczne. Nie tylko doskonali one umiejętności wszystkich zainteresowanych w zakresie korzystania ze źródeł informacji, ale są także jednym ze sposobów prezentacji potencjalnych możliwości, jakie stwarza biblioteka w dotarciu do nich.

Dzięki prowadzonym szkoleniom i stałemu zaznajamianiu czytelników z bazami danych oraz innymi źródłami informacji medycznej wzrasta liczba osób korzystających samodzielnie z elektronicznych źródeł informacji udostępnianych m.in. ze strony www biblioteki.

Z naszych obserwacji wynika, że zajęcia ze studentami I roku i doktorantami spełniają oczekiwania zarówno użytkowników, jak i bibliotekarzy. Natomiast według naszej opinii potrzebne jest także objęcie programowymi szkoleniami studentów wyższych lat, w szczególności osoby piszące prace licencjackie i magisterskie, aby ułatwić przyszłym absolwentom pracę naukową, oswoić ich ze źródłami informacji naukowej oraz umożliwić samodzielne poszukiwania bibliograficzne, a także nauczyć korzystania z usług nowoczesnej biblioteki.

Bibliografia

B a r g Leszek: O potrzebie wprowadzenia zajęć dydaktycznych z przysposobienia bibliotecznego i informacji naukowej w akademiach medycznych. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej* 1974 R. 23 nr 4/5 s. 289-293

C z u j o w a Maria: Szkolenie studentów jako użytkowników informacji w okresie komputeryzacji bibliotek. In *Bibliotekarze i użytkownicy bibliotek w dobie powszechnej komputeryzacji: wzajemne*

relacje, potrzeby, związki. Pod red. J. Goc. Materiały konferencyjne; Szczecin 1996, 13-15 listopada. Szczecin: Uniwersytet Szczeciński; 1997 s.42-53

D u d z i a k - K o w a l s k a Małgorzata: Szkolenie studentów I roku AGH. *Bibliotekarz* 2003 nr 11 20-22

F r a c z e k R.: Informacja i szkolenie użytkowników informacji elektronicznej w dobie społeczeństwa informacyjnego. In *Użytkownicy informacji elektronicznej*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński; 2000 s.112-116

N i e d Ź w i e d z k a Barbara: Biblioteki edukują lekarzy. *Forum Akademickie* 2004 nr 6 38-40

N i e d Ź w i e d z k a Barbara: Kształcenie w zakresie umiejętności informacyjnych związanych z odszukiwaniem i korzystaniem z informacji naukowej w akademiach medycznych w Polsce, na tle innych krajów. *Praktyka i Teoria Informacji Naukowej* 2004 R. 12 nr 1 19-27

P i o t r o w s k a Ewa, Z a j ą c Renata M.: Szkolenie użytkowników w Bibliotece Głównej Akademii Pedagogicznej w Krakowie. In *Biuletyn EBIB* [online]. 2005, [dostęp 10 kwietnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/2005/62/piotrowska_zajac.php.

T a n a k i e w i c z A., K o m o r o w s k a G.: Formy szkolenia użytkowników informacji elektronicznej w Bibliotece Głównej Politechniki Warszawskiej i Ośrodku Informacji Naukowej. In *Użytkownicy informacji elektronicznej*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński; 2000 s. 79-84

Mgr inż. Anna Grygorowicz

Mgr Elżbieta Kraszewska

Gdańsk – AM

SZKOLENIE BIBLIOTECZNE *ONLINE* JAKO NOWOCZESNA FORMA ZAJĘĆ DLA STUDENTÓW I ROKU AKADEMII MEDYCZNEJ W GDAŃSKU

Streszczenie

Jednym z podstawowych zadań biblioteki uczelnianej jest edukacja użytkowników. Szczególnym użytkownikiem jest student I roku, który w ramach obowiązkowych zajęć z przedmiotu *Przysposobienie biblioteczne* zapoznaje się z biblioteką swojej Alma Mater. Zdobyta podczas tych zajęć wiedza i praktyczne umiejętności korzystania z zasobów i usług bibliotecznych mogą stanowić znaczące wsparcie w niełatwych przecież studiach medycznych.

W Bibliotece Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku przez 3 lata prowadzono prace nad doskonaleniem szkoleń dla nowo przyjętych studentów. Ich wynikiem jest, stworzony w całości przez bibliotekarzy BG AMG, program szkolenia bibliotecznego przez Internet, obowiązujący od roku akademickiego 2005/2006.

Referat przedstawia opracowane w Bibliotece szkolenie biblioteczne online. Omawia zarówno prace związane z przygotowaniem i wdrożeniem projektu, jak również doświadczenia zdobyte w trakcie pierwszego roku realizacji zajęć dydaktycznych w tej formie.

Wstęp

Do podstawowych zadań biblioteki uczelnianej obok gromadzenia, opracowywania, przechowywania i udostępniania zbiorów, a także świadczenia usług informacyjnych należy szeroko rozumiana edukacja użytkowników. Ze względu na dokonujący się postęp w dziedzinie informatyzacji oraz dynamiczne zmiany w funkcjonowaniu bibliotek naukowych, w tym także medycznych, istnieje pilna potrzeba ustawicznego kształcenia wszystkich korzystających z zasobów i usług tych instytucji. Nowoczesna biblioteka oferuje swoje zbiory już nie tylko w formie drukowanej, ale coraz szerzej otwiera drzwi do światowych zasobów cyfrowych. Współczesny jej użytkownik, oprócz umiejętności korzystania w sposób tradycyjny z bibliotecznych zbiorów, musi posiadać odpowiednie kompetencje informatyczne i informacyjne, by móc efektywnie korzystać z nowoczesnych źródeł informacji. Stąd też szczególna rola przypada bibliotekarzom, którzy stale edukując użytkowników stosownie do zmieniających się ich potrzeb i ewoluującej rzeczywistości, ułatwiają dostęp, ocenę i praktyczne wykorzystanie coraz liczniejszych zasobów informacji.

Szczególnym obszarem działania edukacyjnego Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku jest praca ze studentami I roku, którzy w ramach programu nauczania uczestniczą w obowiązkowych, potwierdzanych wpisem do indeksu, zajęciach z przedmiotu *Przysposobienie biblioteczne*. Z założenia, w jego ramach powinni zapoznać się z organizacją i zasadami funkcjonowania biblioteki swojej Alma Mater, a także sposobami korzystania z jej zasobów i usług. Zdobyta podczas tych zajęć wiedza i praktyczne umiejętności mają stanowić bowiem znaczące wsparcie w niełatwych przecież studiach medycznych, a po ich ukończeniu być solidną podwaliną w ustawicznym procesie dokształcania się.

Szkolenia studentów I roku w Bibliotece Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku wprowadzone, po wielu latach przerwy, w roku akademickim 2001/2002, miały formę wykładu. Począwszy od roku akademickiego 2003/2004, doskonaląc szkolenia od strony metodyki i organizacji, wprowadzono zajęcia, które trwały 2 godziny dydaktyczne i obejmowały wykład multimedialny oraz ćwiczenia praktyczne. Odbływały się w 20-osobowych grupach, w gmachu Biblioteki Głównej, w pracowni wyposażonej w 11 stanowisk komputerowych. Na zakończenie szkolenia jego uczestnicy wypełniali elektroniczną ankietę oceniającą zajęcia.

Wnioski płynące z analizy wyników ankiet skłoniły nas do wprowadzenia kolejnej zmiany w formule szkoleń. Podjęliśmy wysiłek przygotowania i wdrożenia dla tej grupy użytkowników szkolenia z zastosowaniem metody e-learningu.

Za przyjęciem takiego rozwiązania przemawiały następujące argumenty, uwzględniające potrzeby zarówno studentów, jak i bibliotekarzy:

- umożliwienie studentom odbycia szkolenia bibliotecznego przed rozpoczęciem roku akademickiego jako realizacji głównego postulatu wynikającego z przeprowadzonych badań ankietowych,

- uniknięcie przez studentów konieczności przyjazdu do Gdańska i Biblioteki jeszcze w trakcie wakacji,
- szeroka dostępność do szkolenia ze względu na umieszczenie go w Internecie, czyli przez 24 godziny na dobę i 7 dni w tygodniu, z dowolnego miejsca na świecie,
- sposobność zapoznania się z kursem przez studentów w dowolnym, dogodnym dla nich miejscu i czasie,
- nowatorska i atrakcyjna forma zajęć w postaci *e-learningu*,
- możliwość wielokrotnego powracania do treści zawartych w szkoleniu, w przypadku konieczności przypomnienia lub pogłębienia wiedzy dotyczącej poszczególnych zagadnień,
- nabycie przez studentów I roku – jeszcze przed rozpoczęciem zajęć – niezbędnych umiejętności pozwalających na korzystanie z biblioteki i samodzielne zamawianie potrzebnej literatury, bez znacznego zaangażowania bibliotekarzy,
- obniżenie stresu przeżywanego przez nowo przyjętych, a wynikającego z konieczności poruszania się w nieznanym miejscu,
- stworzenie kompendium wiedzy o bibliotece, z którego będą mogli korzystać wszyscy nią zainteresowani,
- łatwość aktualizowania i modyfikowania treści zawartych w szkoleniu online,
- odciążenie bibliotekarzy od szkoleń realizowanych w formie tradycyjnej, wymagającej od szczupłego ilościowo zespołu bibliotekarzy ogromnego, powtarzającego się co roku, wysiłku merytorycznego, organizacyjnego i znacznego nakładu czasu, a także konieczności prowadzenia dodatkowych kursów dla nieobecnych na zajęciach,
- ułatwienie sprawnego funkcjonowania biblioteki w gorącym okresie, jakim jest początek roku akademickiego,
- możliwość wykorzystania elementów szkolenia w celu wzbogacenia informacji tworzonych przez bibliotekarzy i udostępnianych za pośrednictwem witryny internetowej biblioteki.

Etap przygotowawczy

Do prac związanych z opracowaniem szkolenia powołany został zespół bibliotekarzy z udziałem informatyka, który podjął prace:

- **konceptyjne** obejmujące: koncepcję ogólną, zakres treściowy, konfigurację szkolenia, sposoby nawigacji pomiędzy poszczególnymi ekranami, sposoby zaliczenia kursu, ankietę oceniającą, wymogi odnośnie niezbędnych informacji zbieranych w bazie, strukturę tych danych oraz sposoby zarządzania nimi,
- **merytoryczne**, czyli opracowanie poszczególnych zagadnień i rozmieszczenie ich treści na kolejnych ekranach, przygotowanie pytań do testu zaliczającego,

pytań ankiety oraz przeprowadzanie wielokrotnych korekt na różnych etapach tworzenia szkolenia,

- **graficzne**, czyli opracowanie projektu graficznego szkolenia, układu tekstu na ekranach, wybór czcionek, kolorystyki oraz wykonanie i obróbka cyfrowa zdjęć,
- **informatyczne**:
 - wybór i zakup odpowiedniego oprogramowania,
 - zbudowanie struktury informatycznej szkolenia,
 - przygotowanie interaktywnego planu Biblioteki Głównej zsynchronizowanego ze zdjęciami poszczególnych jej agend,
 - sporządzenie animowanej instrukcji demonstrującej możliwości, jakie posiada katalog biblioteczny VIRTUA online, uwzględniającej pokaz logowania do konta czytelniczego, przeglądania jego zawartości, sposobów prowadzenia wyszukiwań i zamawiania wybranych pozycji,
 - sporządzenie elektronicznej wersji testu sprawdzającego wraz z anonimową ankietą,
 - opracowanie systemu autoryzacji do testu,
 - na podstawie informacji dostarczonych w postaci elektronicznej przez dziekanaty, stworzenie bazy zawierającej niezbędne dane osobowe studentów, tj. imię, nazwisko, nr albumu, kierunek studiów,
 - wykonanie – na potrzeby osób odpowiedzialnych w Bibliotece za dydaktykę – panelu administracyjnego:
 - zawierającego informacje: kto, kiedy, ile razy i z jaką punktacją wypełnił test sprawdzający,
 - umożliwiającego dodanie lub usunięcie studenta,
 - umożliwiającego generowanie listy osób zobowiązanych do odbycia szkolenia, a także innych zestawień, w tym przede wszystkim wykazu studentów, którzy pozytywnie zaliczyli test końcowy,
 - pozwalającego na automatyczne sporządzanie protokołów egzaminacyjnych na potrzeby dziekanatów,
 - dającego możliwość automatycznego generowania analizy odpowiedzi uzyskanych na zawarte w ankiecie pytania.

Działania przygotowawcze trwały, ze zróżnicowaną dynamiką, od grudnia 2004 r. do połowy września 2005 r. Po zakończeniu etapu koncepcyjnego, rozpoczęły się i przebiegały równolegle prace merytoryczne i graficzne. W tej fazie przygotowań stale uczestniczył informatyk, jako konsultant i doradca. W okresie ostatnich 2 miesięcy przed uruchomieniem szkolenia dominowały prace informatyczne, a także dokonywano niezliczonej liczby korekt i drobnych modyfikacji, z których ostatnie miały miejsce na dzień przed udostępnieniem użytkownikom kursu w Internecie.

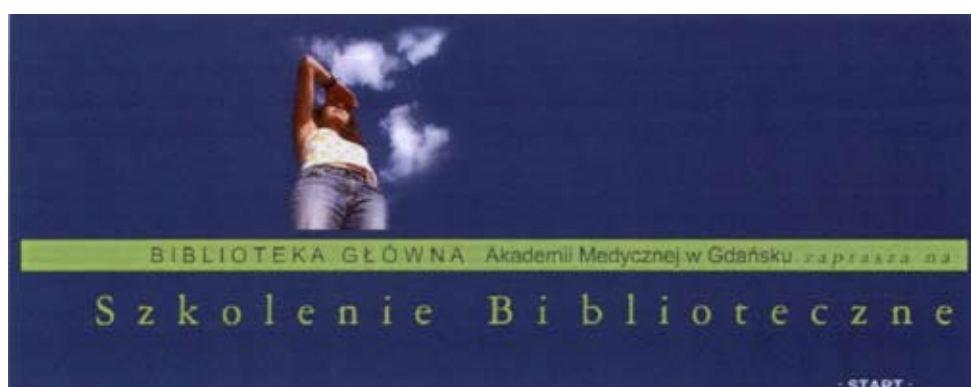
Wdrożenie szkolenia

Stworzone w całości przez pracowników Biblioteki Głównej AMG szkolenie biblioteczne w wersji elektronicznej, jako nowa forma zajęć dla studentów pierwszego roku, obowiązujących od roku akademickiego 2005/2006, było dostępne już od 15 września 2005 roku poprzez witrynę internetową Biblioteki Głównej:

<http://www.biblioteka.amg.gda.pl>

lub bezpośrednio pod adresem:

<http://www.biblioteka.amg.gda.pl/szkolenie>

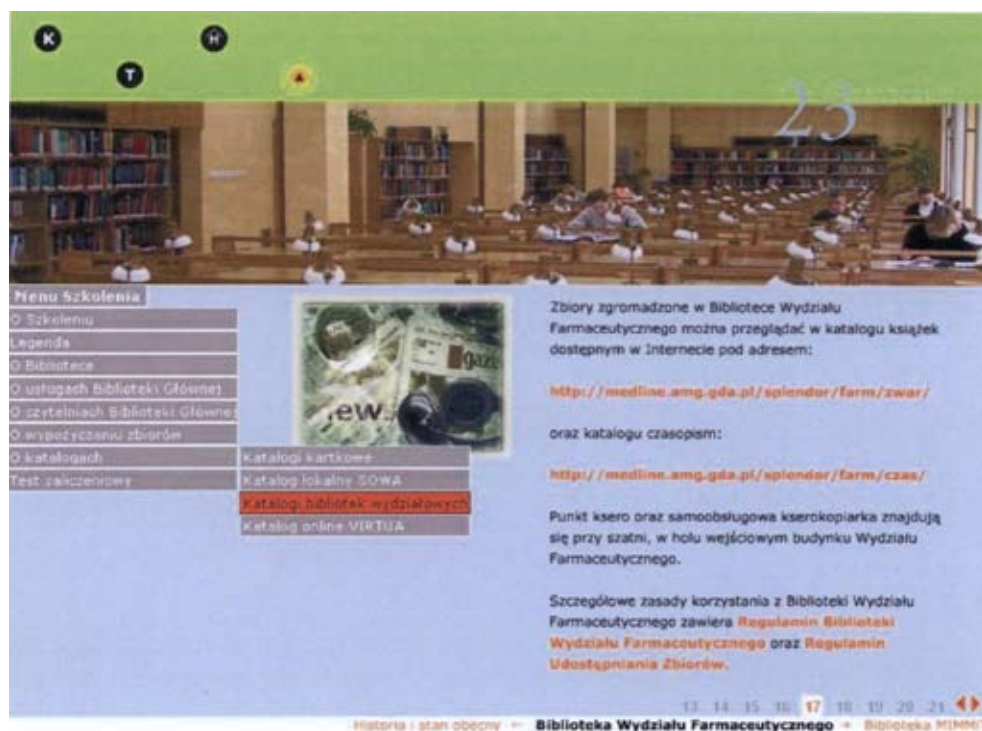

Ryc. 1. Ekran wejściowy do szkolenia
(<http://biblioteka.amg.gda.pl/szkolenie>)

Wszyscy studenci pierwszego roku we wrześniu, przy odbiorze legitymacji studenckich w dziekanatach, otrzymywali przygotowane w Bibliotece ulotki zawierające niezbędne informacje dotyczące trybu odbycia obowiązkowego szkolenia online, z zaznaczeniem, że można je odbyć z dowolnego komputera posiadającego dostęp do Internetu (załącznik nr 1). Należy podkreślić dobrą współpracę w tym zakresie z odpowiednimi pracownikami dziekanatów.

Opis szkolenia

Opracowane i wdrożone przez nas szkolenie biblioteczne online w prosty sposób, na poszczególnych ekranach, przedstawia podstawowe informacje o: systemie biblioteczno-informacyjnym Akademii Medycznej w Gdańsku, sposobach korzystania z bibliotecznych zbiorów, świadczonych usługach, obowiązujących regulaminach, itp. Informacje te, uzupełnione o hiperłącza, przenoszą odbywających szkolenie do odpowiednich miejsc witryny internetowej Biblioteki AMG.

Ryc. 2. Sposoby nawigacji w szkoleniu online Biblioteki Głównej AMG
(<http://biblioteka.amg.gda.pl/szkolenie>)

Ułatwieniem w przyswojeniu prezentowanych treści są animowane prezentacje korzystania z katalogu elektronicznego Biblioteki i jej aktywny plan, wzbogacony o zdjęcia poszczególnych agend, pojawiające się w momencie najechania kursorem na zaznaczone na schemacie przestrzenie.

Ciekawa, naszym zdaniem, oprawa graficzna szkolenia jest zasługą artysty plastyka – jednego z członków zespołu naszej Biblioteki.

Ryc. 3. Interaktywny plan Biblioteki Głównej AMG
(<http://biblioteka.amg.gda.pl/szkolenie>)

Szkolenie kończy się testem sprawdzającym, zawierającym 20 zamkniętych pytań dających możliwość uzyskania maksymalnie 20 punktów. Niektóre z nich mają formę ćwiczeń i wymagają praktycznego wykorzystania katalogu VIRTUA. Test dostępny jest tylko dla studentów I roku AMG, po zalogowaniu się przez podanie imienia, nazwiska i numeru albumu. Jego zaliczenie następuje w momencie udzielenia ponad 50% pozytywnych odpowiedzi. Osoba, która uzupełniła test i dołączyła do niego ankietę, wysyła je do bazy otrzymując finalnie informację o zaliczeniu bądź nie zaliczeniu szkolenia. W tym ostatnim przypadku ma możliwość ponownego przystąpienia do testu i powtarzania go aż do skutku. Uzyskane przez poszczególne osoby wyniki, data odbycia szkolenia oraz ilość podjętych prób w celu zaliczenia testu, zapisywane są w specjalnie do tego celu stworzonej bazie, dostępnej tylko dla uprawnionych bibliotekarzy i stanowią podstawę dokonania wpisu do indeksu i wygenerowania protokołów egzaminacyjnych.

TEST

Prawidłową odpowiedź należy zaznaczyć klikając odpowiednie pole.
Po wypełnieniu testu prosimy pamiętać o jego wystaniu!

1. W oparciu o katalog VIRTUA zaznacz prawidłową sygnaturę książki *Diety w chorobach dzieci* Heleny Ciborowskiej wydanej w Krakowie w 1996 roku?

☐ 687367
☐ 685354

2. Jak nazywa się krajowa baza danych z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych?

☐ Medline
☐ INIS
☐ JCR
☐ PBL

3. W oparciu o katalog VIRTUA zaznacz prawidłowe hasło przedmiotowe książki *Rak sutka : podręcznik dla studentów i lekarzy* pod red. Jacka Jassemę wydanej w Warszawie w 1998 r.

☐ rak sutka
☐ nowotwory piersi
☐ nowotwory sutka
☐ rak piersi

Ryc. 4. Test zaliczający szkolenie
(<http://biblioteka.amg.gda.pl/szkolenie>)

Warto dodać, iż w pierwszym dniu dostępności szkolenia, tj. 15 września 2005 roku, odbyło je 10 osób, a pierwsza pilna studentka Wydziału Lekarskiego ukończyła je już przed godziną 9. W przeciągu kolejnych 7 dni test pozytywnie wypełniło 103 studentów, a oczekiwaniu na efekty uruchomionego szkolenia towarzyszyły wielkie emocje autorów.

Analiza efektywności szkolenia (ocena wyników testu)

W roku akademickim 2005/2006 szkolenie biblioteczne online obowiązywało **992** studentów I roku Akademii Medycznej w Gdańsku. Do dnia 30.04.2006 r. kurs odbyło **861** studentów, czyli **86,8%** obowiązanych do odbycia zajęć. Odpowiednie dane zawiera tabela nr 1.

Tab. 1. Zaliczenie testu sprawdzającego w poszczególnych miesiącach

Miesiąc	Studenci, którzy odbyli szkolenie online do 30.04.2006 r.	
	liczba osób	% ogółu studentów obowiązanych do odbycia szkolenia online
wrzesień 2005 r.	456	46,0
w tym: 1 dzień	16	1,6
1 tydzień	73	7,3
październik 2005 r.	263	26,5
listopad 2005 r.	52	5,3
grudzień 2005 r.	13	1,3

styczeń 2006 r.	21	2,1
luty 2006 r.	32	3,2
marzec 2006 r.	12	1,2
kwiecień 2006 r.	12	1,2
Razem:	861	86,8

W założeniu autorów szkolenia studenci I roku zobowiązani byli do odbycia zajęć przed rozpoczęciem roku akademickiego, tj. do dnia 1 października 2005 r., aby m.in. potrafili samodzielnie zamawiać ze zbiorów Biblioteki potrzebną literaturę. Do tego wymogu zastosowało się jednak tylko **46,0%** ogółu nowo przyjętych studentów AMG. Kolejnym okresem aktywności w odbywaniu szkolenia był październik, kiedy to z kursem bibliotecznym zapoznały się **263** osoby, tj. **26,5%** ogółu obowiązanych.

Wypełniając test studenci mogli zdobyć maksymalnie 20 punktów. Liczbę punktów uzyskaną przez studentów oraz liczbę podejmowanych prób w celu zaliczenia testu przedstawiają tabele nr 2 i 3.

Tab. 2. Liczba uzyskanych przez studentów punktów z testu

Liczba uzyskanych punktów	Studenci, którzy odbyli szkolenie online do 30.04.2006 r.	
	liczba osób	%
20	92	10,7
19	139	16,2
18	113	13,1
17	124	14,4
16	126	14,6
15	83	9,6
14	60	7,0
13	50	5,8
12	43	5,0
11	31	3,6
Razem:	861	100,0

Tab. 3. Liczba prób podejmowanych w celu prawidłowego wypełnienia testu

Liczba prób	Studenci, którzy odbyli szkolenie online do 30.04.2006 r.	
	liczba osób	%
1	826	96,0
2	20	2,3
3	12	1,4
4	2	0,2
50	1	0,1
Razem:	861	100,0

Analiza danych z powyższych tabel pokazuje, iż treść szkolenia była zrozumiała, została dobrze przyswojona, a udzielenie prawidłowych odpowiedzi nie sprawiało studentom trudności, gdyż **96%** studentów, tj. **826** osób, już za pierwszym razem zaliczyło szkolenie, a **594** osoby (**69%**) zdobyły więcej niż **15** punktów.

Z pewnością osoba, która 50 razy podejmowała próbę zaliczenia testu przyjęła metodę odpowiedzi „na chybił trafił” lub potraktowała wypełnienie testu jako rozrywkę.

Podsumowując należy podkreślić, iż zarówno uzyskana ilość punktów, jak i liczba podejmowanych prób w celu zaliczenia szkolenia, dowodzą skuteczności tej formy zajęć dydaktycznych dostarczających kursantom niezbędnej wiedzy z zakresu funkcjonowania Biblioteki oraz praktycznej umiejętności korzystania z jej zasobów.

Niestety, nie udało się skutecznie zobligować studentów do zapoznania się ze szkoleniem przed rozpoczęciem roku akademickiego – uczyniła to tylko mniej niż połowa osób obowiązanych.

Analiza wyników ankiety oceniającej szkolenie

Do testu sprawdzającego dołączona została krótka anonimowa ankieta, której uzupełnienie było warunkiem jego wysłania. Ankietę można było wypełnić tylko raz, przy pierwszej próbie zaliczenia testu.

W grupie ankietowanych, tj. 861 studentów, było **672 (78%)** kobiet i **189 (22%)** mężczyzn. Ankieta zawierała trzy pytania.

Pytanie 1. Czy szkolenie biblioteczne w wersji elektronicznej jest dogodną formą zapoznania się z funkcjonowaniem Biblioteki?

Na to pytanie odpowiedzi twierdzącej udzieliło **669** studentów, tj. **77,7%** ankietowanych, **124** osoby (**14,4%**) były przeciwnego zdania, natomiast **68 (7,9%)** studentów wybrało opcję *nie mam zdania*. Powyższe liczby pokazują, że studenci w znacznej większości akceptują formę *e-learningu*, uważając ją za dogodną. Jest to jednak mniej, niż spodziewali się twórcy szkolenia w tej formie, gdyż biorąc pod uwagę popularność Internetu i komputerów osobistych wśród młodzieży, a także umiejętności informatyczne współczesnych młodych ludzi, należało oczekiwać większej akceptacji dla takiej formy zajęć. Być może jednym z problemów był brak komputera i dostępu do Internetu.

Pytanie 2. Czy poruszanie się po szkoleniu było łatwe i logiczne?

Na tak postawione pytanie odpowiedzi pozytywnej udzieliło **670** studentów, czyli **77,8%** respondentów, negatywnej – **93** osoby (**10,8%**), a nie miało zdania **11,4% (98 osób)**. Poziom udzielonych odpowiedzi pozytywnych jest taki sam, jak w przypadku pytania pierwszego, co świadczy, że przyjęte rozwiązania dotyczące nawigacji po szkoleniu były, w opinii badanych, dogodne i właściwe.

Pytanie 3. Czy treść szkolenia została przedstawiona w sposób zrozumiały?

Na to pytanie, podobnie jak na poprzednie, prawie taka sama liczba uczestników szkolenia – **666 osób (77,4%)** – udzieliła odpowiedzi pozytywnej. Przeciwnego zdania było **88 osób (10,2%)**, pozostali (**107 osób – 12,4%**) nie mieli zdania.

Poziom pozytywnych odpowiedzi na wszystkie 3 pytania zawarte w ankiecie jest taki sam i świadczy o tym, że znakomita większość studentów (ponad 3/4 ankietowanych) nie miała kłopotów ze zrozumieniem szkolenia, poruszaniem się po nim i przyswojeniem zawartych w nim treści. Pozytywnie należy również ocenić posiadaną przez nich znajomość środowiska cyfrowego.

Wnioski

Doświadczenie zdobyte przy tworzeniu, wdrażaniu i realizacji przedmiotu *Przysposobienie biblioteczne* przy pomocy metody *e-learningu* utwierdza nas w przekonaniu, iż jest to słuszne rozwiązanie, które należy w przyszłości kontynuować i rozwijać, gdyż:

- jest to nowoczesna, atrakcyjna pod względem formy i grafiki, metoda realizacji zajęć dydaktycznych, a wzrost popularności komputerów osobistych i coraz powszechniejszy dostęp do Internetu zachęca do jej rozwijania,
- szkolenie dostępne jest w Internecie, czyli 24 godziny na dobę i student może je odbyć w dogodnym dla siebie miejscu, czasie i tempie,
- pozwala na indywidualizację nauczania,
- wymaga od studenta osobistego zaangażowania w zapoznanie się z kursem, stymulując i rozwijając jednocześnie umiejętność samodzielnej nauki,
- daje autorom łatwość modyfikacji i aktualizacji materiałów i treści,
- ogranicza koszty prowadzenia szkoleń – podnosi efektywność pracy; odciążony od szkoleń realizowanych w tradycyjnej formie personel Biblioteki, może w gorącym okresie, jakim jest początek roku akademickiego skoncentrować swoje działania na bezpośredniej obsłudze stale rosnącej liczby czytelników oraz na wykonywaniu swoich codziennych obowiązków,
- poszczególne elementy szkolenia mogą być wykorzystywane jako materiały informacyjne o Bibliotece umieszczane w różnych działach strony internetowej Biblioteki Głównej (np. na stronie głównej komputerowego katalogu bibliotecznego VIRTUA on-line oraz w jego zakładce Pomoc umieszczono pochodzącą ze szkolenia animowaną instrukcję demonstrującą obsługę katalogu),
- z wirtualnego spotkania z Biblioteką korzystać mogą nie tylko studenci I roku, ale też wszyscy zainteresowani jej funkcjonowaniem, zasobami i usługami,
- umożliwia automatyczne generowanie, z panelu administracyjnego szkolenia, elektronicznych protokołów egzaminacyjnych na potrzeby dziekanatów oszczędzając cenny czas bibliotekarzy.

Jedynymi problemami, z jakimi zetknęliśmy się w początkowym okresie funkcjonowania szkolenia, były:

1. Brak na komputerach studentów odpowiedniej darmowej przeglądarki (*Macromedia Flash Player*), bez której dostęp do szkolenia jest niemożliwy.

Problem ten rozwiązywała automatyczna jej instalacja podczas otwierania szkolenia.

2. Brak przepływu informacji między dziekanatami i Biblioteką o osobach przyjętych w ramach dodatkowej rekrutacji we wrześniu i październiku. Danych tych studentów nie było w naszej bazie, wobec czego osoby te nie mogły zalogować się do testu. Zmuszone były do kontaktu z Biblioteką i dopiero po wprowadzeniu ich danych do bazy, mogły przystąpić do wypełniania testu.

Powyższe problemy zostały szybko rozwiązane i nie stanowiły trudności zarówno dla studentów, jak i bibliotekarzy.

Zadania na przyszłość

Udoskonalenia wymagają jeszcze następujące kwestie:

1. Wypracowanie sposobu automatycznego pozyskiwania z dziekanatów informacji o wszelkich zmianach na listach studentów przyjętych na I rok studiów, celem aktualizacji listy osób zobowiązanych do odbycia szkolenia.
2. Stworzenie bazy pytań kontrolnych w ilości 50 lub więcej, pozwalającej na generowanie dla każdego studenta innego zestawu testowego.
3. Skuteczne zachęcenie studentów do udziału w szkoleniu przed rozpoczęciem roku akademickiego.
4. Rozszerzenie treści ankiety oceniającej szkolenie, wzięcie pod uwagę zamieszczenia w niej pytań otwartych pozwalających studentom na swobodną wypowiedź.

Wobec rosnącej liczby studentów anglojęzycznych warto rozważyć zasadność stworzenia angielskiej wersji kursu bibliotecznego on-line. Obecnie szkolenie takie odbywa się w formie wykładu multimedialnego uzupełnionego ćwiczeniami przy stanowiskach komputerowych.

Podsumowanie

Stworzenie przez pracowników BG AMG internetowego przysposobienia bibliotecznego było możliwe dzięki kreatywności i ogromnemu zaangażowaniu bibliotekarzy, w tym informatyka-programisty (zatrudnionego w Bibliotece tylko na 3/10 etatu) oraz bibliotekarza - magistra artysty plastyka.

Warto dodać, że Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Gdańsku jako jedyna, jak dotąd, spośród bibliotek polskich uczelni medycznych oraz bibliotek szkół wyższych Trójmiasta, a także jako jedna z nielicznych bibliotek akademickich w Polsce, wprowadziła realizację przez Internet obowiązkowych zajęć dla studentów I roku AMG z przedmiotu Przysposobienie biblieczne. Doceniając nowatorskość i zalety wprowadzonej przez nas metody *e-learningu*, Rektor AMG przyznał w roku 2005 autorom szkolenia nagrodę zespołową: *za merytoryczne, graficzne i informatyczne przygotowanie szkolenia bibliotecznego w wersji on-line dla studentów I roku*.

Jesteśmy przekonani, że wysiłek włożony w stworzenie i wdrożenie szkolenia przez Internet zapoczątkuje poszerzeniem wiedzy o naszej instytucji wśród wszystkich nią zainteresowanych, ale przede wszystkim w gronie studentów I roku, ułatwiając im korzystanie z bibliotecznych usług i zasobów. Z pewnością projekt ten będziemy w przyszłości stale doskonalić i rozwijać.

Załącznik nr 1

Informacja dla studentów I roku Wydziału Lekarskiego AMG dotycząca trybu odbycia szkolenia bibliotecznego

Szanowni Studenci Wydziału Lekarskiego,

Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Gdańsku informuje, że w roku akademickim 2005/2006 **obowiązkowe Przysposobienie biblioteczne** dla studentów I roku odbywa się przez Internet z dowolnego komputera posiadającego dostęp do tego medium.

Tekst szkolenia będzie dostępny od 15.09.2005 roku poprzez witrynę internetową

Biblioteki Główniej

<http://www.biblioteka.amg.gda.pl>

lub bezpośrednio pod adresem

<http://www.biblioteka.amg.gda.pl/szkolenie>

Studenci zobowiązani są przystąpić do szkolenia przed rozpoczęciem roku akademickiego.

Celem *Przysposobienia bibliotecznego* jest zapoznanie z funkcjonowaniem Biblioteki oraz zasadami korzystania z jej zasobów i usług, a przede wszystkim ze sposobami wyszukiwania i zamawiania literatury. Wirtualne spotkanie z Biblioteką ułatwi odnalezienie w katalogu i wypożyczenie potrzebnych podręczników, a także korzystanie z różnych agend Biblioteki.

Warunkiem zaliczenia szkolenia bibliotecznego, **poświadczanego wpisem do indeksu**, jest udzielenie więcej niż 50% prawidłowych odpowiedzi na pytania umieszczone w teście sprawdzającym, znajdującym się na końcu kursu.

Jednocześnie informujemy, że zapisy do Biblioteki oraz wydawanie kart bibliotecznych będzie miało miejsce:

- 30 września 2005 (piątek) kierunki licencjackie (tryb – dzienne i zaoczne)
- 1 października 2005 (sobota) kierunek lekarski i lekarsko-dentystyczny

w holu Collegium Biomedicum (ul. Dębinki 1) w godz. 14.00 - 17.00.

Osoby, które nie będą mogły tego uczynić w wyznaczonym terminie zapraszamy do Biblioteki Główniej AMG, ul. Dębinki 1 w godzinach pracy Wypożyczalni, w celu dopełnienia formalności.

Wszelkich dodatkowych informacji udzielają pracownicy

Oddziału Udostępniania Zbiorów

Biblioteki Główniej

tel. 349-10-51

biblwyn@amg.gda.pl

Mgr Renata Sławińska
Mgr Teresa Trzcianowska-Grzywacz
Wrocław – AM

ZAJĘCIA Z NAUKOWEJ INFORMACJI MEDYCZNEJ W OCENIE STUDENTÓW I PROWADZĄCYCH – Z DOŚWIADCZEŃ BIBLIOTEKI AKADEMII MEDYCZNEJ WE WROCŁAWIU

Streszczenie

Biblioteka AM we Wrocławiu rozpoczęła systematyczną działalność dydaktyczną w 2003 r. Szkolenia z przysposobienia bibliotecznego i naukowej informacji medycznej prowadzone są na Wydziale Lekarskim i Farmaceutycznym oraz dla członków studenckich kół naukowych. Program zajęć został opracowany przy współpracy z władzami dziekańskimi Uczelni. Głównym celem przysposobienia bibliotecznego-informacyjnego jest przygotowanie użytkowników do korzystania z różnorodnych źródeł informacji naukowej oraz zastosowanie zdobytej wiedzy informacyjnej w procesie uczenia się i pisania pracy dyplomowej. Na zakończenie cyklu zajęć przeprowadzono ankietę oceniającą m.in. oczekiwania programowe uczestników szkolenia, przydatność poszczególnych grup tematycznych, preferowane źródła pozyskiwania informacji oraz organizację zajęć. Wyniki ankiety potwierdziły potrzebę zintegrowania szkolenia z dziedziną, programem i tokiem studiów. W ocenie pracowników Biblioteki AM przedmiot *Naukowa informacja medyczna* stał się doskonałą promocją zasobów informacyjnych Biblioteki.

Pracownicy Biblioteki Głównej AM we Wrocławiu posiadają stosunkowo niewielkie doświadczenie dydaktyczne. Przez wiele lat oferowano tylko szkolenia „na życzenie”, prowadzone głównie dla studenckich kół naukowych na podstawie zgłoszeń opiekunów grup. Przysposobienie biblioteczne i Naukowa informacja medyczna nie figurowały w programach studiów na żadnym kierunku i roku. Sytuacja ta uległa zmianie w 2003 r., kiedy to dziekan Wydziału Lekarskiego wprowadził do programów nauczania godziny dydaktyczne z przedmiotów:

- *Informacja biblioteczna* – na I roku w wymiarze 8 godzin ćwiczeń,
- *Informacja naukowa* – na III roku w wymiarze 10 godzin ćwiczeń

i zwrócił się do dyrekcji Biblioteki z prośbą o podanie tematyki zajęć w celu przedłożenia jej studentom. Ponieważ zajęcia zaliczone zostały do kategorii nadobowiązkowych, nie spotkały się ze zbyt dużym zainteresowaniem i praktycznie nie odbywały się. W tym samym czasie z podobną propozycją wystąpił dziekan Wydziału Farmaceutycznego. Do programu studiów III roku analityki medycznej wpisano zajęcia z Naukowej informacji medycznej, w wymiarze 15 godzin, kończące się zaliczeniem na ocenę. I jakkolwiek w ofercie dydaktycznej naszej jednostki figuruje kilka propozycji, to właśnie te zajęcia na Wydziale Farmaceutycznym, jako jedyne, odbywają się regularnie od roku akademickiego 2003/2004, a liczba godzin wzrosła z 15 do 20.

Ze swej strony Biblioteka sugerowała przeprowadzenie szkoleń na Wydziale Zdrowia Publicznego, oceniając umiejętności korzystania z jej zasobów przez

studentów tego wydziału jako niewystarczające, co zaowocowało prośbą dziekana o zarezerwowanie czasu na szkolenie dla studentów wszystkich kierunków Wydziału. Jest to dla nas duże wyzwanie, przede wszystkim ze względu na liczbę szkolonych osób.

W Bibliotece został powołany do prowadzenia zajęć 7-osobowy zespół. Są to doświadczeni pracownicy Oddziałów: Informacji Naukowej, Opracowania Zbiorów i Zbiorów Specjalnych. Trzy osoby mają ukończone podyplomowe studia z zakresu informacji naukowej oraz systemów informacyjnych. Część grupy dydaktycznej posiada doświadczenie pedagogiczne. Jest to grono starszych bibliotekarzy i kustoszy o umiejętnościach komunikacyjnych, ale przede wszystkim cechuje ich otwarcie na nowoczesne technologie informacyjne. Przygotowanie do prowadzenia zajęć wymagało od pracowników uporządkowania własnej wiedzy informacyjnej oraz dobrej znajomości zasobów i narzędzi wyszukiwawczych. Zespół przygotował materiały pomocnicze w postaci drukowanej broszury oraz komputerowe prezentacje. Broszura zawiera omówione szczegółowo zagadnienia zawarte w programie oraz podaje przykłady ćwiczeń realizowanych w trakcie warsztatów.

Program nauczania przedmiotów Przysposobienie biblioteczne oraz Naukowa informacja medyczna został opracowany przez Bibliotekę. Program jest modułowy i zróżnicowany w zależności od poziomu i potrzeb odbiorców. Przy jego układaniu wzięto pod uwagę kontekst potrzeb informacyjnych studentów: poszukiwanie podręczników, wykazów piśmiennictwa na określony temat związany z pracą dyplomową, czy kwerendy związane z pracą w kole naukowym. Zajęcia prowadzane są w formie wykładu, prezentacji oraz warsztatów praktycznych.

Nauczanie z zakresu informacji naukowej na kierunku Analityka Medyczna starał się zintegrować z dyscypliną nauki jaką reprezentują studenci i tokiem studiów. Stąd ćwiczenia praktyczne ukierunkowane zostały na wyszukiwanie piśmiennictwa do pracy dyplomowej. Tematy prac licencjackich (w aspekcie wyszukiwań literatury) okazały się mieć bardzo zróżnicowany poziom i zakres, od trudnych, bardzo szczegółowych i specjalistycznych po zbyt ogólne. W wyniku naszych sugestii niektóre tematy zostały przez promotorów uściśnione.

Staraliśmy się jednak, aby warsztaty były przede wszystkim nauczaniem i sprawdzaniem umiejętności informacyjnych, a nie tylko pomocą w wyszukaniu potrzebnej literatury. Pewnym problemem przy konstruowaniu zakresu programu była nieznajomość poziomu umiejętności technicznych i informacyjnych uczestników szkolenia, bowiem studenci nie mają obowiązkowych zajęć z Przysposobienia bibliotecznego na I roku studiów.

Program został oparty na następujących wytycznych:

1. Zajęcia mają na celu przygotowanie użytkowników do korzystania z różnorodnych źródeł informacyjnych.

2. W wyniku szkolenia użytkownicy powinni nauczyć się:

- określać swoje informacyjne potrzeby,
- poznać zasoby informacyjne oferowane przez Bibliotekę,
- nabyć umiejętności pełnego, fachowego i efektywnego wyszukiwania informacji oraz jej krytycznej oceny,
- wykorzystywać wiedzę informacyjną w procesie uczenia się i pisania pracy dyplomowej i naukowej,
- poznać prawne i etyczne aspekty wykorzystywania informacji.

Przełożyło się to na określone tematy programu:

1. Zapoznanie z podstawowymi terminami bibliologicznymi, jak: katalog, bibliografia, opis bibliograficzny, formy piśmiennicze i wydawnicze dokumentów, itp.
2. Prezentacja tradycyjnych, drukowanych źródeł informacyjno-bibliograficznych – metodyka korzystania.
3. Katalogi lokalne, środowiskowe i centralne jako źródło informacji bibliograficznej.
4. Elektroniczne bazy bibliograficzne dostępne online. Zasady dostępu.
5. Organizacja wiedzy w bazach. Budowa bazy bibliograficznej. Powiązanie struktury bazy z zagadnieniem indeksowania.
6. wyszukiwawcze, tezaury, indeksy.
7. MeSH – język haseł przedmiotowych z dziedziny medycyny (NLM USA).
8. Czasopisma elektroniczne – serwisy komercyjne i bezpłatne dostępne w Bibliotece sposoby prezentacji, przeszukiwanie zawartości, integracja zasobów.
9. Możliwości zindywidualizowania wyszukiwań w zbiorach elektronicznych poprzez tworzenie profili użytkownika, alerty, autoryzację. Wykorzystywanie informacji dodatkowych (adres do autora, informacje o źródle, cytowania, przykłady opisów bibliograficznych w różnych systemach, itp.).

Powyższe zagadnienia zostały omówione na podstawie dostępnych w Bibliotece bibliografii: Polskiej Bibliografii Lekarskiej, bazy Medline w różnych interfejsach (Ovid, Ebsco, Proquest), bazy Scopus oraz serwisów czasopism elektronicznych Science Direct, SpringerLink. Ćwiczenia praktyczne miały na celu wykazanie zrozumienia zasad budowy strategii wyszukiwawczych, metody zapisu, przesyłania czy przechowywania wyników wyszukiwania.

10. Internet jako narzędzie i źródło informacji.

Temat ten został potraktowany dosyć obszernie, ponieważ znane jest nam przeświadczenie użytkowników, że Internet jest najlepszym, najszybszym i najprostszym źródłem informacji. Omówiono zagadnienia: technologie wyszukiwania informacji w Internecie, indeksowanie i pozycjonowanie stron internetowych, serwisy wyszukiwawcze, katalogi stron internetowych, wyszukiwarki przeszukujące zasoby

naukowe, bazy bibliograficzne indeksujące strony internetowe lub odsyłające do zasobów internetowych, naukowe i specjalistyczne portale oraz bezpłatne serwisy czasopism elektronicznych. Do zademonstrowania struktury serwisu, bogactwa informacyjnego o czasopismach, zasobach i wskaźników wartości czasopisma z ostatnich kilku lat wykorzystano katalog bezpłatnych czasopism elektronicznych Biblioteki Uniwersytetu w Regensburgu (<http://www.bibliothek.uni-regensburg.de/ezeit/dfaj>).

Kwestię wyszukiwania informacji w Internecie powiązano z kryteriami oceny stron internetowych, oceną wiarygodności i kompletności uzyskanej informacji oraz odmienności pomiędzy źródłami internetowymi a informacjami uzyskanymi z baz bibliograficznych. Podkreślono, że to zbiory biblioteczne dostarczają użytkownikowi relewantnej, jakościowej i wiarygodnej informacji, a wyposażenie baz w dodatkowe narzędzia, takie jak listy czasopism elektronicznych oraz oprogramowanie linkujące, umożliwiają szybki dostęp do pełnego tekstu.

11. Zasady pisania publikacji naukowych.

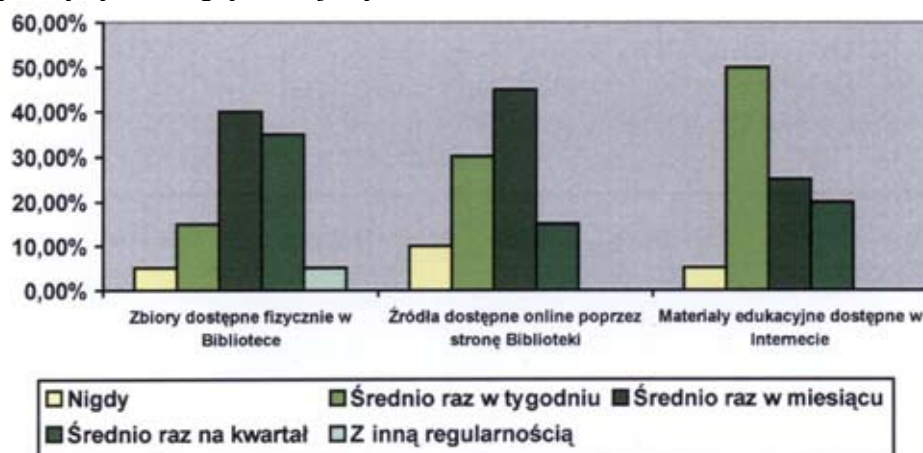
Omówienie tematów: rodzaje i struktura publikacji naukowych, charakterystyka opisu bibliograficznego i metody sporządzania bibliografii załącznikowej połączone zostało z samodzielnym wykonaniem przez studentów opisów bibliograficznych różnych typów dokumentów.

12. Wybrane zagadnienia etyki w publikowaniu naukowym oraz regulacje prawne dotyczące ochrony praw autorskich.

Na zakończenie trzeciego cyklu zajęć na Wydziale Farmaceutycznym przeprowadzono ankietę, której zasadniczym celem było określenie ich przydatności w procesie kształcenia i pisania pracy naukowej, celowości kontynuowania tych zajęć oraz ocena organizacji. Część pytań służyła określeniu poziomu zaawansowania uczestnika szkolenia jako użytkownika Biblioteki. Dotyczyły one częstotliwości korzystania z zasobów drukowanych i elektronicznych naszej jednostki, użyteczności różnych ich rodzajów oraz preferowanych źródeł pozyskiwania informacji. W innej części ankiety studenci ustosunkowywali się do przydatności poszczególnych grup tematycznych, oceniali swoje umiejętności przed i po szkoleniu oraz poziom tych zajęć. Mieli również okazję wypowiedzieć się na temat stosowanych kryteriów zaliczenia i wpływu zdobytej wiedzy informacyjnej. Pytania kończące ankietę dotyczyły zagadnień związanych ze sprawami organizacyjnymi. Rozstrzygano tam następujące kwestie: umiejscowienie szkoleń w roku akademickim i toku studiów, czas ich trwania oraz potrzebę poprzedzania zajęć z informacji naukowej przysposobieniem bibliotecznym, by ostatecznie doprowadzić ankietowanego do wypowiedzenia się, czy zajęcia te są godne polecenia.

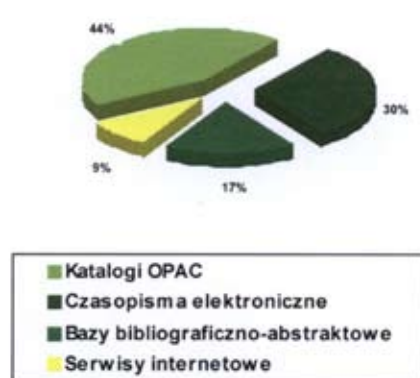
Większość ankietowanych korzysta ze zbiorów dostępnych fizycznie w Bibliotece średnio raz na miesiąc lub raz na kwartał, natomiast z zasobów dostępnych online poprzez stronę Biblioteki i materiałów edukacyjnych uzyskanych przez wyszukiwarki

internetowe średnio raz w tygodniu lub raz w miesiącu. Tylko jedna osoba nie wykorzystywała nigdy żadnej z tych możliwości.

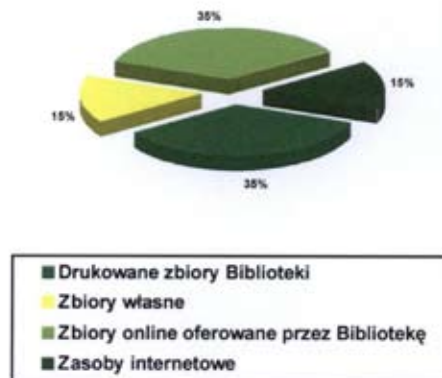

Rysunek 1. Porównanie częstotliwości wykorzystania różnego rodzaju źródeł

Źródła drukowane i online oferowane przez Bibliotekę cenione są wyżej od zbiorów własnych i zasobów internetowych. Za najbardziej użyteczne biblioteczne źródła pozyskiwania informacji uznano w kolejności: katalogi OPAC, czasopisma elektroniczne, bazy bibliograficzne, bazy bibliograficzne.

Rysunek 2. Preferowane źródła pozyskiwania

Rysunek 3. Preferowane zasoby informacji

Treści zawarte w programie były jasne i zrozumiałe dla wszystkich. Najbardziej przydatne okazało się praktyczne wyszukiwanie tematyczne w bazach bibliograficznych Medline i PBL, a następnie praktyczne wyszukiwanie w katalogach oraz grupa tematyczna obejmująca: teorię informacji naukowej, budowę bazy bibliograficznej i strategie wyszukiwawcze. Anketowani stwierdzili, że zasady pisania publikacji

naukowych i sporządzania bibliografii załącznikowej są użyteczne w niewielkim stopniu. Podstawowe pojęcia bibliologiczne, a także prawne i etyczne aspekty wykorzystywania informacji uznane zostały za całkowicie nieprzydatne.

Tabela 1. Ocena umiejętności w wybranym zakresie w skali od 0 do 4, przed i po szkoleniu

Umiejętności w zakresie	Przed szkoleniem					Po szkoleniu				
	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
Znajomość katalogów tradycyjnych i elektronicznych	3	11	5	3	-	-	-	-	17	3
Znajomość medycznych baz bibliograficznych	11	6	3	-	-	-	-	2	8	10
Znajomość serwisów naukowych czasopism elektronicznych	14	4	2	-	-	-	-	4	11	5
Strategie wyszukiwania w katalogu OPAC	12	4	3	-	1	-	-	4	9	7
Umiejętność stosowania limitów pól, ograniczników, maskowania przy przeszukiwaniu baz bibliograficznych	15	4	1	-	-	-	-	4	13	3
Konstruowanie strategii wyszukiwań w bazach bibliograficznych – słowa kluczowe, tezaurs, operatory Bool'a	12	6	1	1	-	-	1	6	7	6
Tworzenie przypisów i bibliografii załącznikowej	4	7	6	3	-	-	-	-	14	6

Poziom zajęć i kryteria zaliczenia przedmiotu oceniono jako odpowiednie, a treść zajęć uznano za istotną i pouczającą. Wpływ zdobytej podczas zajęć wiedzy informacyjnej na proces kształcenia i pisanie pracy naukowej wg 45 % studentów był duży, a według 55 % umiarkowany. 75 % ankietowanych stwierdziło, że zajęcia z Naukowej informacji medycznej powinny być poprzedzone zajęciami z Przysposobienia bibliotecznego. Większość respondentów opowiedziała się za zmianą umiejscowienia przedmiotu z semestru letniego na zimowy i - jeśli byłby to przedmiot fakultatywny - zarekomendowałaby go innym studentom.

Wnioski, jakie nasuwają się z dotychczasowych doświadczeń dydaktycznych:

1. Studenci znają komputerowe i internetowe narzędzia: wyszukiwarki internetowe, programy do obsługi tekstu, metody zapisywania i przesyłania informacji, mają natomiast problem z samą informacją, tj. z orientacją w oferowanych zasobach, wyborem właściwego serwisu, prawidłowym sformułowaniem zapytania i pełnym wykorzystywaniem możliwości wyszukiwawczych serwisów.
2. Szkolenie powinno być zintegrowane z programem i tokiem studiów.
3. Wskazano jest, aby zajęcia z Naukowej informacji medycznej poprzedzone zostały Przysposobieniem bibliotecznym na I roku studiów.
4. Ankieta powinna być przeprowadzana corocznie i służyć modyfikacji programu szkolenia.
5. Praca dydaktyczna wyzwala w pracownikach pozytywne nastawienie do użytkowników i wzmacnia poczucie własnej wartości. Zmusza również do usystematyzowania własnej wiedzy informacyjnej.
6. Zajęcia z Naukowej informacji medycznej powinny być jednocześnie promocją zasobów informacyjnych Biblioteki.

Bibliografia

Association of college and research libraries. Information literacy: competency standards for higher education. *Teacher Librarian* 2001 Vol. 28 iss. 3 p. 16–23

Niedźwiedzka Barbara: Kształcenie w zakresie umiejętności informacyjnych związanych z odszukiwaniem i korzystaniem z informacji naukowej w akademiach medycznych w Polsce, na tle innych krajów. *Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej* 2004 T. 12 no. 1 s. 19–27

Warkner P.: The Impact of Technology on Information Literacy Education in Libraries. *The Journal of Academic Librarianship* 2004 Vol. 30 no 2 p. 151–156

Dr Anastazja Śniechowska-Karpińska
Lublin – AM

MODEL KSZTAŁCENIA STUDENTÓW ODDZIAŁU ANGLOJĘZycznego – PROGRAM, MOTODY KSZTAŁCENIA I OCENA Z PUNKTU WIDZENIA UCZESTNIKÓW

Streszczenie

Truizmem jest stwierdzenie, iż jednym z istotnych zadań, które muszą być i są realizowane przez biblioteki naukowe, w tym medyczne, jest przygotowanie użytkowników do korzystania z coraz szerszej palety usług przez nie oferowanych. Jedną z grup, która wymaga szczególnego w tej dziedzinie postępowania są studenci – obcokrajowcy, posługujący się przede wszystkim językiem angielskim. Kurs pt. *Sources of Medical Literature*, jaki muszą odbyć studenci Oddziału Anglojęzycznego Wydziału Lekarskiego w ramach pierwszego roku, obejmuje następujące zagadnienia: zasady obowiązujące w bibliotece, korzystanie z OPAC-a, medycyna w sieci (wiarygodność informacji w Internecie), korzystanie z fachowych baz danych (abstraktowych i pełnotekstowych), na co zgodnie z programem studiów przeznaczono 10 godzin lekcyjnych.

Jednocześnie dzięki analizie ankiety ewaluacyjnej, przeprowadzonej na ostatnich zajęciach wśród studentów tej grupy, można wyciągnąć następujące wnioski: jakkolwiek sam przedmiot nie jest zbyt lubiany przez studentów, dostrzegają oni jego przydatność (choć głównie w przyszłości). Ponadto pojawiały się sugestie dotyczące pewnych zmian w funkcjonowaniu Biblioteki, co w odczuciu studentów, miałooby ułatwić tej grupie korzystanie z jej usług.

Wydaje się również, że jednym ze sposobów uatrakcyjnienia tych zajęć mogłoby być wprowadzenie nowej formuły szkolenia, łączącej tradycyjne spotkania w bibliotece z nauczaniem zdalnym z wykorzystaniem e-learningu.

Truizmem jest stwierdzenie, iż jednym z istotnych zadań, które muszą być i są realizowane przez biblioteki naukowe, w tym medyczne, jest przygotowanie użytkowników do korzystania z coraz szerszej palety usług przez nie oferowanych. Jedną z grup, która wymaga szczególnego w tej dziedzinie postępowania są studenci – obcokrajowcy, posługujący się przede wszystkim językiem angielskim. Przygotowanie

programu kształcenia tej grupy użytkowników wymaga uwzględnienia kilku specyficznych elementów, stanowiących o odrębności szkoleń tego typu. Zasadniczą odmiennością jest język wykładowy, jednak przede wszystkim nieco inne oczekiwania tych użytkowników odnośnie samej treści szkolenia, jak i oferty biblioteki.

Zwykle zakładamy, że osoby aktywnie korzystające z zasobów biblioteki naukowej (medycznej) to w przeważającej większości profesjonaliści - przedstawiciele szeroko rozumianej kategorii zawodów medycznych i pokrewnych lub studenci Akademii Medycznych. Jednak doświadczenie uczy, że również wśród tak specyficznej grupy użytkowników są osoby, dla których stopień skomputeryzowania różnego rodzaju usług bibliotecznych (począwszy od katalogu, przez np. dostęp do medycznych baz danych po korzystanie z usług oferowanych przez Wypożyczalnię Międzybiblioteczną) stanowi przeszkodę i jest źródłem stresu, mającego już swoje fachowe określenie: *library anxiety*.

Wydaje się, że powyższy problem w mniejszym stopniu dotyczy grup studentów anglojęzycznych, nie mających niemal żadnych problemów z podstawową obsługą komputerów, w tym znajomości zasad prowadzenia poszukiwań w Internecie (zwłaszcza w przypadku formułowania prostych zapytań wyszukiwawczych). W tym przypadku mamy do czynienia raczej z czymś, co można nazwać terminem *library boredom*, a co wynika z dużego oporu, jaki trzeba pokonać, by zaczęli oni aktywnie korzystać z usług biblioteki.

Podstawowym elementem utrudniającym bezproblemowe poruszanie się po polskiej bibliotece medycznej (zarówno w wymiarze realnym, jak i usługach *stricte* informacyjnych) jest bariera językowa. Stąd program kształcenia tej grupy musi uwzględniać ten fakt. Dlatego też dysponując zaledwie 10 godzinami lekcyjnym, celowym wydaje się stworzenie pewnego schematu, według którego zajęcia tego rodzaju mogą być skutecznie prowadzone (zakładając możliwość wprowadzania *a vista* koniecznych modyfikacji).

Zajęcia pierwsze

The Main Library of The Medical University of Lublin. The first steps" A virtual Journey through the Library. An introductory lass

Pierwsze spotkanie powinno przygotować studentów do sprawnego poruszania się po wszystkich ważnych dla nich miejscach w bibliotece, nawet w sytuacji kontaktu z osobami, nieznanymi w stopniu wystarczającym języka angielskiego. Uzyskanie już na początku podstawowych informacji, przede wszystkim na temat zasad, jakimi winni się kierować jako użytkownicy biblioteki, przebiega więc dwuetapowo: najpierw dzięki (przygotowanej w formie prezentacji) wirtualnej wycieczce po bibliotece, potem – realnej wizycie we wszystkich ważnych z punktu widzenia studentów miejscach, czyli: w Czytelni Głównej, w Czytelni Czasopism, w Dziale Informacji Naukowej, itp. Połączenie dwóch metod – wykładu ilustrowanego multimedialną prezentacją

i klasycznej (tradycyjnej) wycieczki ma na celu utrwalenie informacji na temat funkcjonowania biblioteki i przełamanie pewnego stresu, który może towarzyszyć tej grupie użytkowników na wstępnym etapie pracy w bibliotece.

By jednocześnie ułatwić pierwsze kroki w bibliotece studenci otrzymują powyższe informacje w postaci krótkiego informatora (handout'u), z założenia nie obszerniejszego niż jedna kartka formatu A4. Po pierwszych zajęciach handout zawiera: krótki słownik polsko-angielski dotyczący różnych specjalności medycznych (co ma ułatwiać korzystanie z Czytelni Czasopism, w której czasopisma obcojęzyczne są ułożone dziedzinami w języku polskim w układzie alfabetycznym). Druga strona handout'u zawiera podstawowe informacje na temat kontaktu z osobą prowadzącą zajęcia, tłumaczenie podstawowych terminów pojawiających się na różnego rodzaju drukach bibliotecznych począwszy od rewersu (Por. Rys. 1).

Zajęcia drugie

Using the On-line Library Catalogue

Spotkanie drugie, o charakterze łączącym wstępny wykład z ćwiczeniami praktycznymi, skupia się na przygotowaniu studentów do posługiwania się OPAC-iem. Zasadniczo nie istnieją żadne bariery w posługiwaniu się katalogiem on-line w przypadku studentów anglojęzycznych, jedynym problemem jaki pojawia się w czasie pracy z tą podstawową biblioteczną bazą danych jest język – Biblioteka Akademii Medycznej w Lublinie nie dysponuje anglojęzyczną wersją menu w OPAC-u. Problem ten ponownie został rozwiązany dzięki przygotowanemu handout'owi złożonemu z dwóch zasadniczych bloków informacji: pierwszego – będącego tłumaczeniem terminów z polskiego menu, drugiego – będącego instrukcją „krok po kroku” poszukiwania w katalogu dwóch typów rekordów: wydawnictwa zwarte i wydawnictwa ciągłego (Por. Rys. 2). Elementem podsumowującym całość lekcji jest wykonanie przez studentów krótkiego testu sprawdzającego (w kilkunastu różnych wersjach ze względu na pokusę niesamodzielnego wykonywania tego rodzaju zadań), w przeważającej większości wszystkie udzielane odpowiedzi są poprawne (Por. Rys. 3).

Zajęcia trzecie

Medical Websites and Portals

Spotkanie trzecie ma przede wszystkim uzmysłwić studentom fakt, iż Internet jest źródłem wiedzy, do którego należy podchodzić w sposób odpowiedzialny i ostrożny, zwłaszcza w przypadku informacji łączących się z ich medycznymi studiami, a dotyczących szeroko rozumianej ochrony zdrowia. A więc oprócz prezentacji linków do wartościowych stron www, silnie akcentowane będą tu kryteria wiarygodności poszczególnych informacji. Handout podsumowujący zajęcia drugie zawiera między innymi kryteria oceny wiarygodności wszelkiego rodzaju tekstów naukowych. Treść

tego swoistego dekalogu została zaczerpnięta ze strony internetowej Biblioteki Wisconsin-Madison University¹.

Jedną z dokładniej omawianych w trakcie zajęć drugich stron www jest strona domowa US National Library of Medicine, przede wszystkim ze względu na jej przydatność szczególnie w przypadku studentów anglojęzycznych (z których większość pochodzi ze Stanów Zjednoczonych²). Stąd prezentacja multimedialna zawiera zarówno opis katalogu on-line (LocatorPlus), poszczególnych rekordów bibliograficznych wraz z analizą treściową dokumentu (sformułowaną w języku MeSH), jak i strony adresowane do pacjentów, gdzie studenci pierwszych lat studiów medycznych mogą odnaleźć przydatne dla siebie informacje³.

Ponadto omawiane są zagadnienia wiążące się z poszukiwaniem informacji na tematy medyczne za pomocą wyszukiwarek stworzonych dla potrzeb nauki, m.in. SCIRUS'a, czy Google Scholar – tu jednym z ważniejszych zagadnień (jakie musi podjąć prowadzący) jest posługiwanie się operatorami Boole'a (i generalnie działaniami na zbiorach). Wydaje się, że jedynym rozwiązaniem w tej sytuacji jest połączenie wykładu ilustrowanego prezentacją multimedialną z elementami samodzielnych ćwiczeń.

Szczególną uwagę studentów zwracają w czasie tych zajęć strony prezentujące interaktywne atlasy anatomiczne⁴, natomiast, co jest dość niezwykle – nie są oni zainteresowani dostępem do e-podręczników (wydaje się, że zmiany mogą tu nastąpić jedynie pod wpływem wykładowców poszczególnych przedmiotów, rola biblioteki i samego instruktora jest ograniczona). Jednocześnie trzeba zaznaczyć, że nieocenioną inspirację w trakcie projektowania tego elementu szkolenia stanowił dla mnie zestaw linków przygotowany przez Bibliotekę Akademii Medycznej w Poznaniu⁵. W tej sytuacji dokładne przemyślenie ścieżki edukacyjnej dotyczącej tematu medycyny w sieci, w połączeniu z informacjami ze strony BAM w Poznaniu pozwoliło na sprawne przygotowanie ciekawej koncepcji całości zajęć. Konieczne było jedynie uzupełnienie tych informacji o linki do bieżących (innych niż w NLM-ie) informatorów medycznych

¹ Criteria for reading critically: 1. What are the credentials of the author?, 2. What is the author's point of view? Bias? 3. Does the funding source or site of the research imply a bias? 4. Who is the intended audience? 5. Is supporting evidence given and is it clearly documented in footnotes? 6. Is the research method clearly stated? Is it appropriate? 7. Is there a bibliography? Is it current? Is it authoritative? 8. Is the source well-written? Are the style and vocabulary of the source appropriate for the intended audience and the purpose? 9. How does this work compare to similar studies? - <http://www.library.wisc.edu/instruction/believe.htm>

² Library of University of Wisconsin <http://www.library.wisc.edu/instruction/believe.htm>

³ U.S. National Library of Medicine: MedlinePlus <http://medlineplus.gov/>

⁴ U.S. National Library of Medicine :The Visible Human Project <http://www.nlm.nih.gov/research/visible/applications.html>

⁵ Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu: Medical Sites and Portals <http://www2.bg.am.poznan.pl/inne/serwisy.php?lang=eng>

(można wykorzystać tu między innymi np. stronę Reuters Health itp.⁶). Także w tym przypadku metodą prowadzenia zajęć będzie wykład, ilustrowany prezentacją multimedialną z odnośnikami do odpowiednich stron w Internecie. Jednocześnie handout w formie strony WWW na ekranach komputerów uczestników (co pozwala na samodzielne śledzenie toku wykładu i aktywne poznawanie przywoływanych stron w sieci) oraz wersja papierowa, umożliwi powrót do omawianych treści w przyszłości (Por. Rys. 4).

Zajęcia czwarte i piąte

MEDLINE and Medical Databases

Powyższy temat należy do najtrudniejszych zarówno dla prowadzącego, jak i dla słuchaczy, choć wynika to z odmiennych przyczyn. Z punktu widzenia nauczyciela najistotniejszą sprawą jest takie przeprowadzenie wywodu, by stał się on przejrzysty dla studentów i jednocześnie, by zrozumieli sens poznawania medycznych baz danych już na etapie pierwszego medycznego wtajemniczenia. Trzeba przyznać (z perspektywy sześciu zrealizowanych w ciągu dwóch lat cykli szkoleń), że najtrudniejszym etapem jest przekonanie uczestników o tym, że zdobywana wiedza na powyższy temat będzie procentować w przyszłości. O ile elementy logiki Boole'a wydają się przekładać na praktyczne umiejętności w przypadku posługiwania się, np. tzw. naukowymi wyszukiwarkami (typu SCIRUS), to posługiwanie się MEDLINE'm (ponownie źródłem jest tu na tym etapie PubMed z NLM'u) budzi pewne opory. Sprawa gromadzenia literatury na dość szczegółowe tematy wydaje się studentom zadaniem trudnym i nie przystającym do bieżących potrzeb, zaś poszukiwania dotyczące zagadnień ogólnych nie przynoszą zadowalających ich rezultatów (choćby ze względu na ilość otrzymywanych tą drogą rekordów). Próba rozróżnienia (i praktycznego wykorzystania w trakcie poszukiwań) słów kluczowych i haseł przedmiotowych MeSH sprawia tej grupie problemy, których źródłem są raczej niezrozumienie celu takiego poszukiwania. Argumenty, prezentujące sensowność zdobycia choćby ogólnej orientacji w tej dziedzinie, nie przekonują na tym etapie edukacji. Problem tego rodzaju dotyczy również pozostałych baz danych, do których dostęp można uzyskać ze strony Biblioteki Akademii Medycznej w Lublinie.

By niejako wymusić na uczestnikach kursu pewną aktywność w tej dziedzinie, drugą część zajęć stanowiło prowadzenie indywidualnych poszukiwań literatury na zadane tematy. Z analizy wypełnionych testów wynikało jednak, że niewiele osób podeszło do problemu w sposób poważny i spróbowało swoich sił w tej dziedzinie (ok. 10%). Pozostali wypełniali je w sposób przypadkowy, odpowiedzi były często niepełne lub brakowało ich w dużej części pytań. Świadczy to zarówno o tym, że zadanie tego rodzaju było dość trudne z samej natury (prowadzący wyjaśnił na

⁶ Reuters Health <http://www.reutershealth.com/en/index.html>

początku, że ma to być niejako przedsmak pracy naukowej i wyniki tego zadania są przede wszystkim informacją dla samych studentów i nie mają wpływu na zaliczenie lub jego brak). Przy tym studenci nie wykazywali raczej zainteresowania, by wykonać tę pracę precyzyjnie, co łączyłoby się z większym wysiłkiem z ich strony.

Zajęcia *Sources of Medical Literature* w ocenie uczestników

Oczywiście można polemizować, czy taki schemat kształcenia zaspokaja wszystkie potrzeby tak specyficznej grupy odbiorców. Istnieje wiele możliwości zbudowania mniej lub bardziej atrakcyjnego (z punktu widzenia studentów) programu. Pewną informację zwrotną na temat ocen tego przedmiotu można uzyskać dzięki przeprowadzeniu ankiety ewaluacyjnej. Ankiety taką wypełniali studenci I roku Wydziału Lekarskiego Oddziału Anglojęzycznego po zakończeniu cyklu zajęć, w kwietniu 2006 r. Było to pierwsze badanie tej grupy użytkowników Biblioteki. Pytania dotyczyły przede wszystkim samego programu zajęć oraz oceny osoby prowadzącej, jednak korzystając z okazji jaką jest możliwość poznania opinii studentów obcojęzycznych, w ankiecie pojawiły się pytania na temat różnego rodzaju usług oferowanych przez Bibliotekę oraz propozycji ewentualnych zmian.

Jej wyniki świadczą o tym, że nie jest to przedmiot szczególnie lubiany przez studentów, choć dostrzegają użyteczność uzyskiwanych tą drogą informacji, to ich wykorzystania w chwili obecnej nie przewidują (w pytaniach otwartych pisali, że być może po ukończeniu trzeciego roku studiów zajęcia dotyczące medycznych baz danych staną się dla nich użyteczne). Na pytanie czy zajęcia *Sources of Medical Literature* są przydatne – 32 % odpowiedziało twierdząco, 21% nie miało opinii, 32% stwierdziło, że nie widzi potrzeby przychodzenia na tego rodzaju zajęcia. Kiedy jednak zadano pytania szczegółowe – o ocenę kolejnych zajęć, oceny były zdecydowanie lepsze:

	Przydatne, otrzymałem wszystkie informacje	Przydatne, ale nie uzyskałem wszystkich potrzebnych informacji	M a ł o przydatne	Zbędne	Nie mam zdania
Zajęcia 1	53%	14 %	14%	14%	0%
Zajęcia 2	57%	3%	25%	6%	3%
Zajęcia 3	43%	14%	25%	3%	10%
Zajęcia 4/5	46%	10%	25%	3%	10%

Zważywszy, że z grupy wypełniającej ankietę ok. 25% (tj. 7 osób) miało problem z uzyskaniem tego dnia podpisu ze względu na nieobecność na zajęciach (korelacja wydaje się nieprzypadkowa), to jednak dość duża grupa (ok. 60%) dostrzegła celowość uczestnictwa w tego rodzaju kursie.

Ponadto zajęcia te były dla nich pierwszą okazją kontaktu z Biblioteką Akademii Medycznej, co stanowiło dla tej grupy istotną barierę (przed rozpoczęciem zajęć zaledwie 1 osoba z 28 była raz w Czytelnii Głównej!). Jako prawdopodobny efekt swojego uczestnictwa w tych zajęciach wskazywali na następujące odpowiedzi: 28% osób zadeklarowało, że będzie prawdopodobnie przynajmniej raz w miesiącu przychodzić do Biblioteki, jednak nadal 18% nie czuje potrzeby tego rodzaju

(twierdzą, że wszystkie potrzebne materiały posiadają w domu), 14% zniechęciło się do przychodzenia, a 35% nie miało w tej kwestii zdania. W rezultacie nadal znaczna grupa studentów (ok. 70%) nie zamierza korzystać z usług oferowanych przez Bibliotekę, co wydaje się świadczyć nie tyle o samej ofercie (której nie znają zbyt dokładnie i nie zamierzają jej poznać), co o ogromnym oporze, jaki musi zostać przełamany w przypadku tej grupy użytkowników, mających bardzo krytyczne opinie na temat polskich bibliotek, niejako z samego założenia.

Jako przyczynę swojego niechętnego stosunku do korzystania z usług Biblioteki (szczególnie Czytelni Głównej) wskazywali na następujące przyczyny:

- nie potrzebują (42%)
- nie znaleźli potrzebnych książek w czytelni (10%)
- godziny otwarcia Biblioteki uznano za nieodpowiednie (18%)
- ankietowani nie potrafiliby skorzystać z czytelni (7%)
- ponadto pisano o tym, że Biblioteka jest za daleko, taksówki zbyt drogie (żeby tu dojechać), boją się o swój komputer, lub obawiają się, że zbyt słabo znają język polski (jednocześnie na pytanie o problemy z komunikacją w Bibliotece studenci twierdzili, że nie mieli żadnych z tym problemów – 40%, lub nie korzystają z czytelni 56%, tylko 3% miało z tym kłopot).

W przypadku opinii na temat strony internetowej Biblioteki oceniano ją zasadniczo pozytywnie: 64% uznało, że spełnia ona ich oczekiwania, 3% było przeciwnego zdania, 25% nie widziało nigdy strony (choć jest to fizycznie niemożliwe ze względu na fakt, że stanowiła ona punkt wyjścia dla większości zajęć!). Z postulatów odnoszących się do oferty Biblioteki w Internecie wymieniano: potrzebę stworzenia analogicznej wersji w języku angielskim ze wszystkimi treściami znajdującymi się na stronach w języku polskim, sugerowano podpięcie linku do Google'a [!], udostępnienie możliwości pożyczania książek za pomocą Internetu (ta możliwość oczywiście istnieje, jest ona adresowana na razie wyłącznie do pracowników naukowych, a menu jest tylko w języku polskim).

Na pytanie o to czy Biblioteka jest miejscem przyjaznym dla czytelnika padały następujące odpowiedzi:

- tak (43%)
- raczej tak (21%)
- nie (18%)
- nie wiem (14%).

By uczynić ją miejscem bardziej otwartym dla czytelników proponowano, by Biblioteka była otwarta do godziny 24.00 – również w weekendy, by więcej osób mówiło po angielsku, by funkcjonowała na miejscu wypożyczalnia dla studentów anglojęzycznych, postulowano również utworzenie specjalnej czytelni dla tej grupy studentów (zamkniętej dla innych użytkowników). Oprócz tego sugerowano: stworzenie „otwartej przestrzeni”, zakup kanap i ustawienie ich w całym budynku,

udekorowanie czytelni. Ponadto studenci uznali, że należałoby zakupić więcej książek „po angielsku” (na pytanie o tytuły pojawiały się wyłącznie książki z literatury pięknej).

Jak widać na podstawie ankiety studenci Oddziału Anglojęzycznego tworzą bardzo trudną grupę użytkowników. Z jednej strony mają dość wygórowane oczekiwania dotyczące oferty Biblioteki naukowej, z drugiej trudno jest ich do niej przyciągnąć, ponieważ nie widzą potrzeby korzystania z oferowanych usług. Niejako z góry zakładają, że nic ciekawego w niej dla siebie nie znajdą. Zajęcia zmieniły te przeświadczenia na tyle, na ile można było przełamać w ciągu tak krótkiego czasu pewne stereotypy na ten temat.

Przyszłość szkoleń: e-learning?

Wydaje się więc, że pomimo dość dużego odsetka krytycznych ocen, należy kontynuować kształcenie w dotychczasowej formie, co zmusi tę grupę użytkowników do poznania biblioteki „w realu”, Uatrakcyjnieniem zajęć może być wprowadzenie nowej formuły łączącej tradycyjne spotkania w bibliotece z nauczaniem zdalnym z wykorzystaniem e-learningu. W takiej opcji można byłoby wprowadzić następujące modyfikacje dotyczące tematyki i formy zajęć.

Spotkanie pierwsze miałoby dotychczasowy charakter, tj. łączyłoby wstępny wykład ilustrowany prezentacją multimedialną z wycieczką po poszczególnych agendach biblioteki. Wtedy też uczestnicy otrzymywaliby podstawowe informacje na temat zdalnego nauczania wraz z hasłem dostępu do kursu. Jego dalsza część mogłaby odbywać się zdalnie, w dogodnym dla studentów czasie. Warunkiem zaliczenia kursu byłoby uzyskanie niezbędnej wiedzy na temat funkcjonowania biblioteki i jej oferty, co zostałoby potwierdzone przez poprawne wykonanie zadań sprawdzających. Etap ten mógłby zamknąć się w ciągu 5 tygodni. Otrzymanie zaliczenia wiązałoby się z koniecznością ponownego przyścia do biblioteki. Studenci mogliby w razie problemów zwrócić się o pomoc do instruktora prowadzącego kurs za pomocą e-mail’a, odwołać się do informacji na forum (z dostępem tylko dla osób uczestniczących w danej edycji kursu) lub osobiście w bibliotece.

W tym wypadku należałoby również zmodyfikować treści proponowane na kursie – poszerzyć informacje na temat interesujących adresów stron www, a przydatnych studentom medycyny, po konsultacji z nauczycielami innych przedmiotów wprowadzić instrukcję obsługi e-book’ów, jako wersji on-line podręczników (co może jest zaskakujące - większość ze studentów z tego rodzaju podręcznikami nie miała kontaktu i nie bardzo wie jak z nich efektywnie korzystać). Istotnym elementem byłoby tu także zmotywowanie studentów do prowadzenia własnych poszukiwań interesujących stron w sieci i dyskusja na ich temat na forum. Informacje na temat medycznych baz danych zostałyby włączone do części poświęconej analizie strony internetowej biblioteki. Poszukiwanie literatury fachowej na szczegółowe tematy ograniczone zostałoby do

pracy w PubMedie (z użyciem słów kluczowych i MeSH'a), a jednym z zadań byłoby praktyczne wykorzystanie PubMedu do poszukiwania literatury na zadany temat.

Brzmi to może dość niezwykle, jako że prowadzenie zajęć on-line nie jest może najpopularniejszą w tej chwili formą pracy z czytelnikiem (zwłaszcza tworzącym tak trudną grupę, jak studenci Oddziału Anglojęzycznego). Wydaje się jednak, że po pokonaniu początkowego oporu (ze strony samych studentów i ich opiekunów), jak i trudności wynikających z samego przygotowania szkolenia on-line i prowadzenia go po angielsku – kursy w tym kształcie mogą w znacznym stopniu ułatwić pracę w samej bibliotece: zajęcia nie będą musiały odbywać się w Dziale Informacji (co może dezorganizować pracę), dostęp do kursu nie będzie ograniczony godzinami otwarcia biblioteki, ilość osób uczestniczących w poszczególnych edycjach może być dużo większa niż pozwalają na to ograniczone warunki lokalowe biblioteki. Nie bez znaczenia jest też element budowania wizerunku instytucji jako bardzo nowoczesnego centrum szkoleniowego, co może przyczynić się do przełamania pewnych stereotypowych opinii panujących na ten temat wśród studentów. Oczywiście model taki może być stosowany również w przypadku szkoleń w języku polskim, tu jednak na przeszkodzie mogą stanąć kwestie bardzo prozaiczne, np. brak dostępu studentów do Internetu czy nawet do komputera.

Reasumując należy stwierdzić, że szkolenie grup obcojęzycznych stanowi duże wyzwanie organizacyjne dla biblioteki i osobiste dla instruktora, który je prowadzi. Problem zagadnień jakie powinny zostać przedstawione w trakcie takiego kursu pozostaje otwarty – wydaje się, że należy jednak prezentować (mimo pewnego niezrozumienia ze strony studentów) medyczne bazy danych i sposób ich wykorzystania, choć może w mniejszym niż dotąd zakresie, zaś zwiększyć ilość czasu przeznaczonego na szeroko rozumianą ofertę adresowaną do studentów medycyny, jaką może być dostęp do wartościowych stron www. Przekształcenie kursu z tradycyjnego szkolenia w formę hybrydową, łączącą kurs on-line z tradycyjnym wykładem może bardzo uatrakcyjnić te zajęcia z punktu widzenia nawet tak wymagającej grupy użytkowników, jakimi są studenci Oddziału Anglojęzycznego.

Name of librarian/instructor:
Anastazja Karpinska
e-mail: anastazja.karpinska@bg.am.lublin.pl
If you want, send your suggestions and questions by e-mail, please.

The First Meeting

What you have to know about the library receipt

rezerw – a library receipt
wypożyczalnia – somebody who borrows the book, a borrower
sygnatura – a call number – an alphanumeric code which identifies an item in a library collection and indicates its location on the shelves. Call numbers are listed in the catalog and marked on the books
Autor – the author of a book
Tytuł – the title of a book or periodical (but not of an article)
Tom – a volume

Oświadczam – your signature means, that you agree to handle the library book with care and return it to the library on the due date

podpis is **wypożyczającego** = your signature
adres = your address
data = a date

What you have to know about possibility of making photocopy in our library:

You have to write on a special form:

- Your name and address on the left top corner
- Today's date on the right top corner
- What you want to copy

Autor = the author of the article you want to copy,
Tytuł czasopisma (książki) = the title of a book or periodical from which you want to copy
Vol. = a volume of a periodical
Str. od-do = pages of the article
Sygnatura = the call number of a book or periodical

Podpis = your signature

It could be useful to mark the first page of article, using a piece of paper as a bookmark

You have to pay for a copy
 1 page costs 0,20 zł

Rys. 1

Exercise 1: How to find a book in OPAC

Find in OPAC:
 Thyroid cancer : a comprehensive guide to clinical management / ed. Leonard Wartofsky. - Totowa : Humana Press, 2000. - XX, 515 s. : il. ; 26 cm. - ISBN 0-89603-429-1

How to find?
Thyroid cancer : a comprehensive guide to clinical management / ed. Leonard Wartofsky. - Totowa : Humana Press, 2000. - XX, 515 s. : il. ; 26 cm. - ISBN 0-89603-429-1

check option: "Wydawnictwa zwarte" (books, because it has ISBN number) and "Tytuł" (the title)
write: thyroid cancer
Click: szukaj (search)

Next page:
Informacje o wyszukiwaniu = information about the result of the search

Liczba odp. = a number of answers matching your search
Skocz do nr = jump to the number ...

Click the searched title on
 You see more information about the book and make sure it is exactly what you want.
Click the title on again

The most useful information is:
Sygnatura = a call number
BG + call number = location – the Main Library (if you want to read this book, please, fill in a green lending form and give it to a librarian on duty in the Main Reading Room)
Cxyt + call number = location - in the reading room (this book is in the Main Reading Room)
Status = a circulation status
Dostępna = available, on loan
Wypożyczona = unavailable

Exercise 2: How to find a journal in OPAC

Find in OPAC:
American Journal of Surgery
check option: "Wydawnictwa ciagle" (periodicals) and "Tytuł" (the title)
write: American Journal of Surgery
Click: szukaj (search)

Next page:
Informacje o wyszukiwaniu = information about the result of the search

Liczba odp. = a number of references retrieved in a search
Skocz do nr = jump to number ...

Click on the searched title
 (Please, ignore "the", because library standards say we have to ignore the first article in the title of a journey)
Click again on the title
 You could see all information about the resource of issues of this periodical in our library

Rys. 2

TEST(A)

1. Find in OPAC the call number of this book and choose the right answer (contain the correct call number of book):

A colour atlas of endovascular surgery / Rodney A. White, Geoffrey H. White. - London : Chapman and Hall, 1990

a. BG 49459	b. BG 49976
c. BG 49461	d. BG 49762

2. Find in OPAC the call number of this journal and choose the right answer (contain the correct call number of journal):

Epilepsy Research

a. 97635	b. 97414
c. 97745	d. 90168

3. You have to read the article below. Could you read it (in printed version) in our Library? Find this information in OPAC.

Zarei M, Remer CF, Kaplan MS, Staveren AM, Lin CK, Razo E, Goldberg B. Optimal skin prick wheal size for diagnosis of cat allergy. [in] Ann. Allerg. [=Annals of Allergy, Asthma and Immunology], 2004 Jun;92(6):604-10.

a. Yes, I can read it in the journals reading room.
b. No, I can't, because the Medical Library has not subscribed this journal.
c. No, I can't, because the Medical Library has no issue containing this article in the collection.

Rys. 3

Medical Sites and Portals:

6. <http://test.bg.am.poznan.pl/innse/secretary.php?lang=csg>

see "Neonatology of the Web" and check what kind of medication could be used for neonates

The health and medical news on the Internet.

7. <http://www.reutenhealth.com/en/index.html>

Electronic Library:

8. <http://www2.bg.am.poznan.pl/innse/hydaktyka.php?lang=csg>

Collection:

here: <http://www.nlm.nih.gov/research/visible/collections.html>

(The Visible Human Project)

9. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi?db=Books>

for example:

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/bv.fcgi?call=bv.View.ShowTOC&id=diabetes.TOC&depth=1>

10. <http://gutenberg.org/> (Project Gutenberg)

11. <http://freebooks4doctors.com/fb/>

(Cardiac Surgery in the Adult)

(Atlas of Diseases of the Kidney)

12. <http://www.medicalstudent.com/> (for medical students)

Very useful pages (medical encyclopedia, dictionary, drug information, news, etc.)

13. <http://medienplus.com/>

14. <http://www.encyclopedia.com/>

Rys. 4

Mgr Ewa Włostowska
Mgr Jacek Głębocki
Inż. Ewa Chrobak
Warszawa – GBL
Poznań – Splendor

**NOWOCZESNE METODY SAMODZIELNEGO PRZESZUKIWANIA
BAZY DANYCH „POLSKA BIBLIOGRAFIA LEKARSKA”
– PROPOZYCJA KONSPEKTU SZKOLENIA UŻYTKOWNIKÓW
NAUKOWEJ INFORMACJI MEDYCZNEJ**

Streszczenie

Referat prezentuje największą dziedzinową bazę bibliograficzną – Polską Bibliografię Lekarską – w jej najnowszej, internetowej wersji. Przedstawia nowoczesne narzędzia stosowane w Głównej Bibliotece Lekarskiej do opracowywania, prowadzenia, rozwoju i udostępniania bazy. Wskazuje użytkownikowi naukowej informacji medycznej możliwości ich wykorzystania do samodzielnego przeszukiwania Polskiej Bibliografii Lekarskiej.

Wstęp

Baza pn. „Polska Bibliografia Lekarska” (PBL) to najstarsza w Polsce i największa abstraktowa baza medyczna. PBL została zbudowana i uruchomiona w Zakładzie Naukowej Informacji Medycznej Głównej Biblioteki Lekarskiej (GBL) już **w 1979 roku**. Od tego czasu opracowywana jest codziennie i aktualizowana raz na kwartał.

Początkowo baza PBL prowadzona była we własnym oryginalnym oprogramowaniu „Bibliograf”, a następnie (1990) przekonwertowana do systemu mikro CDS/ISIS UNESCO. W tym systemie PBL prowadzona jest do dziś, natomiast jej udostępnianie zapewnia system bibliograficzny Expertus firmy Splendor Systemy Informacyjne SC.

Baza PBL rejestruje polską literaturę naukową, kliniczną i fachową z zakresu medycyny, nauk pokrewnych i ochrony zdrowia. Zawiera dane o artykułach z czasopism, monografiach, pracach doktorskich i habilitacyjnych oraz polonikach w zbiorach GBL. Obecnie składa się z ponad 350.000 rekordów i rejestruje dane z blisko 300 tytułów czasopism polskich. Rekord bazy zawiera, oprócz danych bibliograficznych, odredakcyjne streszczenia w języku polskim i angielskim oraz charakterystykę treściową.

Charakterystyka treściowa - charakterystyka wyszukiwawcza dokumentu

Już najwcześniejsze projekty budowy polskiej medycznej bazy danych zakładały, że będzie ona tworzona i prowadzona wg zasad przyjętych w US National Library of Medicine dla systemu MEDLARS i jego bazy on-line - Medline. Tak więc, zgodnie

z założeniami i po uzyskaniu zgody autora i właściciela, zaadaptowany został do warunków GBL język informacyjno-wyszukiwawczy amerykańskiego systemu.

Dokonano przekładu bazy słownikowej „Medical Subject Headings” (MeSH) i, **począwszy od 1979 roku do dziś**, polska wersja MeSH wraz z zasadami indeksowania jest codziennie używana do sporządzania charakterystyk treściowych dokumentów zakwalifikowanych do Polskiej Bibliografii Lekarskiej. Charakterystyki treściowe dokumentów stanowią równocześnie ich charakterystyki wyszukiwawcze.

Merytoryczną jakość opracowania treści dokumentów zapewnia zespół pracowników z wykształceniem medycznym i biomedycznym, odpowiednio przeszkolonych w zakresie zasad indeksowania obowiązujących dla bazy Medline. Ten sam zespół uczestniczy w pracach nad aktualizacją polskiej wersji MeSH.

Medical Subject Headings w Głównej Bibliotece Lekarskiej

Polska wersja MeSH już od 1979 roku funkcjonowała jako komputerowa słownikowa baza danych pod nazwą **Tezaurus**.

Przez ponad 25 lat istnienia baza zmieniała się i rozwijała:

- 1979–1990 – komputerowa słownikowa baza danych Tezaurus prowadzona we własnym oprogramowaniu i sprzęcie GBL; baza udostępniana była w wersji drukowanej
- od 1991 r. – baza Tezaurus prowadzona w systemie micro CDS/ISIS
- 1995 r. baza zawiera ponad 15.500 polskich tłumaczeń deskryptorów MeSH z 1989 r i lat następnych; udostępniana w postaci drukowanej, a w latach 1995–1998 – również w wersji elektronicznej
- 2000 r. – baza Tezaurus 98 – polska wersja MeSH 1998
- 2002 r. – baza Tezaurus 01 – polska wersja MeSH z roku 2001
- 2005 r. – baza danych pn. Tez-MeSH powstała z połączenia baz Tezaurus 01 i MeSH 2005, uzupełniona o brakujące polskie tłumaczenia nowych deskryptorów źródłowych; baza prowadzona jest w oprogramowaniu Expertus firmy Splendor
- 2006 r. – baza danych Tez-MeSH zgodna z MeSH 2006.

Baza danych Tez-MeSH Głównej Biblioteki Lekarskiej

Rozbudowana i nowoczesna baza słownikowa języka informacyjno-wyszukiwawczego stosowanego w GBL nosi nazwę Tez-MeSH jako logiczną konsekwencję tego, iż powstała z informatycznego połączenia sprawdzonej przez dziesięciolecie bazy Tezaurus z jej bazą źródłową – MeSH.

Baza danych Tez-MeSH 2006 zawiera:

- 23 885 deskryptorów źródłowych MeSH
- 23 885 ich polskich tłumaczeń
- aktualną bazę modyfikatorów wraz z zakresem stosowania i polskimi definicjami

- 162 rekordy polskie spoza MeSH – polskie nazwy geograficzne i inne wbudowane poprzez nadanie kodu semantycznego w strukturę drzewa (tree structure)

Przykład (drugi i czwarty deskryptor):

I01.880.604.787 Więzienia

I01.880.604.787.200 Obozy jenieckie

I01.880.604.787.358 Obozy koncentracyjne

I01.880.604.787.400 Obozy przesiedleńcze i przejściowe

- rozbudowany system wspomagający proces indeksowania i/lub wyszukiwania dokumentów, pozwalający na samodzielne i skuteczne przeszukiwanie bazy PBL oraz wspomaganie przeszukiwania baz zagranicznych np. PubMed

Udostępnianie bazy Tez-MeSH:

- bezpłatnie dla bibliotek poprzez internet <http://www.gbl.waw.pl>
- na płytach CD-ROM
- w wersji dla systemu ISIS UNESCO
- poprzez filtry konwersji MARC do zintegrowanych systemów bibliotecznych i katalogów centralnych.

Samodzielne przeszukiwanie bazy Polska Bibliografia Lekarska

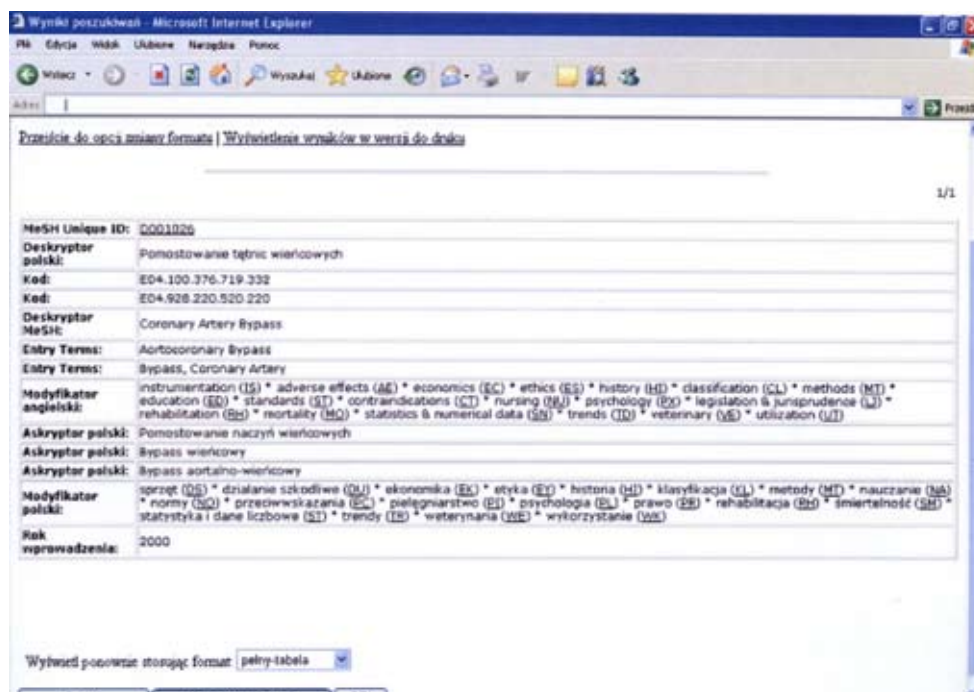
Zaimplementowanie bazy Tez-MeSH do bazy Polska Bibliografia Lekarska sprawiło, że PBL stała się bazą nowoczesną i przyjazną użytkownikowi poprzez danie mu możliwości samodzielnego uzyskiwania relewantnej informacji.

1. Korzyści wynikające z posługiwania się deskryptorem w stosunku do wyszukiwania wg słowa z tekstu (w tytule i streszczeniu)

Przykład:

Baza PBL 1991-2006

rezultatem wyszukiwania słowa “bypass” w tytule i streszczeniu jest 41 rekordów
rezultatem wyszukiwania słowa “bypass” w teaurusie medycznym Tez-MeSH jest wykaz rekordów ze słowem pomostowanie (bez względu na rodzaj pomostowania).

Wyszukując wg deskryptorów

Pomostowanie tętnic wieńcowych na bijącym sercu

Pomostowanie czczo-kłętnicze i innych zaczynających się od słowa Pomostowanie (początek deskryptora) uzyskujemy 740 rekordów bazy PBL 1991-2006. Spośród nich w 520 rekordach jest to temat główny artykułu.

2. Pobieranie terminów z indeksu tezauryasa medycznego Tez-MeSH

Przykład:

Jakimi terminami należy posługiwać się poszukując prac dotyczących chorób prostaty?

Przeglądając indeks tezauryasa medycznego Tez-MeSH wybieramy słowa “prostate” i “prostaty”.

Rezultatem jest 10 deskryptorów dotyczących prostaty.

Jeśli wyszukiwanie w bazie PBL ma dotyczyć nowotworów prostaty, to należy wybrać: Nowotwory gruczołu krokowego oraz Antygen specyficzny gruczołu krokowego, jeśli wiemy, że jest to podstawowy marker stosowany do diagnostyki.

MeSH Unique ID:	D011471
Deskryptor polski:	Nowotwory gruczołu krokowego
Kod:	C04.500.945.440.770
Kod:	C12.294.260.750
Kod:	C12.294.565.625
Kod:	C12.740.800.410.650
Deskryptor MeSH:	Prostatic Neoplasms
Entry Terms:	Prostate Cancer
Entry Terms:	Cancer of Prostate
See also:	Prostatic Hyperplasia (D011470)
See also:	Prostate-Specific Antigen (D017430)
Deskryptor tow.:	Przerost gruczołu krokowego (D011470)
Deskryptor tow.:	Antygen specyficzny gruczołu krokowego (D017430)
Modyfikator angielski:	chemistry (CH) * surgery (SU) * diagnosis (DI) * chemically induced (CI) * ethnology (EH) * economics (EC) * embryology (EM) * enzymology (EN) * epidemiology (EP) * etiology (ET) * drug therapy (DT) * genetics (GE) * history (HI) * immunology (IM) * classification (CL) * blood (BL) * diet therapy (DS) * therapy (TH) * radiotherapy (RT) * microbiology (MI) * metabolism (ME) * urine (UR) * priviopathology (PP) * cerebrospinal fluid (CF) * nursing (NU) * complications (CO) * psychology (PX) * pathology (PA) * prevention & control (PC) * congenital (CG) * parasitology (PS) * radiography (RA) * rehabilitation (RH) * radionuclide imaging (RI) * mortality (MO) * blood supply (BS) * ultrastructure (UL) * ultrasonography (US) * secretion (SE) * veterinary (VE) * virology (VI) * secondary (SC)
Askryptor polski:	Nowotwory prostaty
Askryptor polski:	Nowotwory stercza
Modyfikator polski:	chemia (CH) * chirurgia (CI) * diagnostyka (DI) * etiologia chemiczna (EC) * etiologia (EG) * ekonomika (EK) * embriologia (EM) * enzymologia (EN) * epidemiologia (EP) * etiopatogeneza (ET) * farmakoterapia (FT) * genetyka (GE) * histologia (HI) * immunologia (IM) * klasyfikacja (KL) * krew (BL) * leczenie dietą (LD) * leczenie (LE) * leczenie promieniami (LP) * mikrobiologia (MI) * metabolizm (ME) * mocz (MO) * patofizjologia (PF) * płyn mózgowo-rdzeniowy (PR) * palęgniactwo (PN) * powłokien (PS) * psychologia (PX) * patomorfologia (PM) * profilaktyka (PT) * przypadki wrodzone (PW) * parazytologia (PZ) * radiografia (RG) * rehabilitacja (RH) * szczytnia (SC) * śmiertelność (SM) * ukrwienie (UL) * ultrastruktura (UL) * ultrasonografia (US) * wydzielanie (WD) * weterynaria (VE)
Ekwiwalent Słownika:	Gruczoł krokowy, nowotwory

Uwaga: ale po analizie rekordu Nowotwory gruczołu krokowego będziemy wiedzieć, że wskazane jest przeszukanie bazy przy użyciu deskryptorów: Przerost gruczołu krokowego oraz właśnie Antygen specyficzny gruczołu krokowego [rekord Nowotwory grucz. krokow.]

3. Wykorzystywanie informacji z innych pól, gdy brak konkretnego deskryptora

Przykład:

Wyszukiwanie słowa “Cellulit” w tezaursie medycznym Tez-MeSH.

Podany termin nie jest deskryptorem, ale z pola Adnotacje jednego z trzech odnalezionych rekordów, uzyskujemy informację, jak należy indeksować, a więc i wyszukać rekordy w bazie PBL.

MeSH Unique ID:	D002481
Deskryptor polski:	Zapalenie tkanki łącznej
Kod:	C01.539.800.130
Kod:	C01.539.830.200
Kod:	C17.300.185
Kod:	C23.550.470.756.200
Deskryptor MeSH:	Cellulitis
Entry Terms:	Phlegmon
Modyfikator angielski:	surgery (SU) * diagnosis (DI) * chemicals induced (CI) * ethnology (ET) * economics (EC) * embryology (EM) * enzymology (EN) * epidemiology (EP) * ecology (EL) * drug therapy (DT) * genetics (GE) * history (HS) * immunology (IM) * classification (CL) * blood (BL) * diet therapy (DD) * therapy (TZ) * radiotherapy (RT) * microbiology (MI) * metabolism (ME) * urine (UR) * physiology (PP) * cerebrospinal fluid (CF) * nursing (NU) * complications (CO) * psychology (PX) * pathology (PA) * prevention & control (PC) * congenital (CN) * parasitology (PS) * radiography (RA) * rehabilitation (RH) * radionuclide imaging (RI) * mortality (MO) * ultrasonography (US) * veterinary (VJ) * virology (VI)
Askryptor polski:	Popowita
Askryptor polski:	CELLULITIS
Modyfikator polski:	chirurgia (CI) * diagnostyka (DI) * etiologia chemiczna (EC) * etnologia (ET) * ekonomika (EK) * embriologia (EM) * enzymologia (EN) * epidemiologia (EP) * etiopatogeneza (EI) * farmakoterapia (FI) * genetyka (GE) * historia (HI) * immunologia (IM) * klasyfikacja (KL) * krew (KR) * leczenie dieta (LD) * leczenie (LE) * leczenie promieni (LP) * mikrobiologia (MI) * metabolizm (ME) * mocz (MO) * patofizjologia (PF) * płyn mózgowo-rdzeniowy (PR) * pielęgniarstwo (PI) * powikłania (PK) * psychologia (PL) * patomorfologia (PM) * profilaktyka (PT) * przypadki wrodzone (PW) * parazytologia (PZ) * radiografia (RG) * rehabilitacja (RH) * scyntygrafia (SC) * śmiertelność (SM) * ultrasonografia (US) * weterynaria (WE) * wirusologia (WI)
Adnotacja:	Nie używać w przypadku Cellulite (Celulit, Celulit, skóra pomarańczowa), kt. indeksuje się używając: Skóra/metabolizm; Tkanka podskórna/metabolizm; Tkanka tłuszczowa/metabolizm
Ekwiwalent Słownika Hasel:	Tkanka łączna, zapalenie

4. Wyszukiwanie w bazie PBL wg terminu angielskiego

Wynik wyszukiwania - Microsoft Internet Explorer

Przejdź do opcji zmiany formatu | Wyświetlenie wyników w wersji do druku

Tytuł oryginału: W sprawie "cellulitis" i "cellulite". Problem medyczny, kosmetyczny i nazewnictwo.
Tytuł angielski: Medical, cosmetic and nosological problems concerning "cellulitis" and "cellulite".
Autorzy: [Bazargin-Kondra Barbara](#)
Zeszyt: Post Derm. 1995; 12: 185-188, bibliogr. 7 poz., nan.

Deskryptory główne:

- [Zapalenie tkanki łącznej - etiopatogeneza](#)
- [Tkanka podskórna - metabolizm](#)
- [Tkanka tłuszczowa - metabolizm](#)
- [Skóra - metabolizm](#)

Deskryptory pomocnicze:

- [Zapalenie tkanki łącznej - farmakoterapia](#)

Hasła klasyfikacyjne GRL:

- [dermatologia i venerologia](#)

Kategoria:

- [Jedzie](#)

Wyświetl podwójnie stosując format: [z abstraktem i deskryptorami](#)

Przykład:

Nie znając polskiego odpowiednika terminu Wrongful life możemy automatycznie odnaleźć rekordy bazy PBL indeksowane jako Krzywda przez urodzenie.

MeSH Unique ID:	D015974
Deskryptor polski:	Krzywda przez urodzenie
Kod:	101.880.604.583.953
Kod:	N03.706.535.803
Deskryptor MeSH:	Wrongful Life
Entry Terms:	Wrongful Birth
Modifikator angielski:	ethics (E5) * history (H1)
Askryptor polski:	Złe życie
Askryptor polski:	Złe urodzenie
Askryptor polski:	Życie w warunkach pokrzywdzenia
Askryptor polski:	Powództwo Wrongful Life
Askryptor polski:	Roszczenie Wrongful Life
Modifikator polski:	etyka (E5) * historia (H1)
Definicja:	W prawie cywilnym roszczenie, które stwierdza, że oskarżony spowodował, iż dziecko urodziło się w warunkach pokrzywdzenia (np. urodzenie dziecka z wadami genetycznymi z powodu nieskierowania, mimo wskazania, na badania prenatalne). Roszczenie z tytułu złego życia lub życia w warunkach pokrzywdzenia.

2/3

Tytuł oryginalny: Proces o złe urodzenie (utrugi do wyroków Sądu Okręgowego w Łodzi oraz Sądu Apelacyjnego w Bydgoszce).

Autorka: [Bilecka Magdalena](#)

Źródło: Prawo i Med. 2005; 7 (3) s 29-44

Deskryptory główne:

- [Krzywda przez urodzenie](#)
- [Odpowiedzialność prawna](#)
- [Oszacowanie szkody](#)

Deskryptory pomocnicze:

- [Błęd informacyjny](#)

Hasła klasyfikacyjne GBL:

- [prawo](#)
- [pediatria](#)
- [traumatologia i ortopedia](#)

Wskazniki formalne:

- [praca kandydacka](#)

Kategoria:

- [historia](#)
- [sędziowska](#)

5. Prezentacja struktury hierarchicznej

C11	Choroby oka
C11.093	Astenopia
C11.187	Choroby spojówek
C11.187.169	Nowotwory spojówek
C11.187.183	Zapalenie spojówek
C11.187.183.200	Zapalenie spojówek alergiczne
C11.187.183.220	Zapalenie spojówek bakteryjne
C11.187.183.220.250	Zapalenie spojówek wtretowe
C11.187.183.220.538	Zapalenie oczu noworodków
C11.187.183.220.889	Jaglica
C11.187.183.240	Zapalenie spojówek wirusowe
C11.187.183.240.216	Zapalenie spojówek ostre krwotoczne
C11.187.183.394	Zapalenie rogówki i spojówki
C11.187.183.394.520	Zapalenie rogówki i spojówki zakaźne
C11.187.183.394.550	Zapalenie rogówki i spojówki suche
C11.187.183.749	Choroba Reitera
C11.187.781	Skrzydlik
C11.187.810	Kseroftalmia
C11.204	Choroby rogówki
C11.204.236	Dystrofie rogówki dziedziczne
C11.204.236.438	Zwyrodnienie rogówki Fuchsa
C11.204.267	Obrzęk rogówki
C11.204.290	Neowaskularyzacja rogówki
C11.204.299	Zmętnienie rogówki

6. Wyszukiwanie w bazie Pubmed na podstawie polskich deskryptorów Tez-MeSH

Przykład:

Poprzez wyszukiwanie w teaurusie medycznym Tez-MeSH terminu Nowotwory spojówek możliwe jest wyszukiwanie rekordów bazy PubMed indeksowanych angielskim odpowiednikiem tj. Conjunctival Neoplasms

MeSH Unique ID:	D003230
Deskryptor polski:	Nowotwory spojówek
Kod:	C04.588.364.235
Kod:	C11.187.169
Kod:	C11.319.217
Deskryptor MeSH:	Conjunctival Neoplasms
Modyfikator angielski:	chemistry (C _H) * surgery (S _U) * diagnosis (D _I) * chemically induced (C _I) * ethnology (E _H) * economics (E _C) * embryology (E _M) * enzymology (E _N) * epidemiology (E _D) * etiology (E _T) * drug therapy (D _T) * genetics (G _E) * history (H _I) * immunology (I _M) * classification (C _L) * blood (B _L) * diet therapy (D _T) * therapy (T _H) * radiotherapy (R _T) * microbiology (M _B) * metabolism (M _E) * urine (U _R) * physiotherapy (P _T) * cerebrospinal fluid (C _F) * nursing (N _U) * complications (C _C) * psychology (P _S) * pathology (P _A) * prevention & control (P _C) * congenital (C _G) * parasitology (P _S) * radiography (R _A) * rehabilitation (R _H) * radionuclide imaging (R _I) * mortality (M _O) * blood supply (B _S) * ultrastructure (U _L) * ultrasonography (U _S) * secretion (S _E) * veterinary (V _E) * virology (V _I) * secondary (S _C)
Modyfikator polski:	chemia (C _H) * chirurgia (C _I) * diagnostyka (D _I) * etiologia chemiczna (E _C) * etnologia (E _H) * ekonomika (E _K) * embriologia (E _M) * enzymologia (E _N) * epidemiologia (E _D) * etiopatogeneza (E _T) * farmakoterapia (F _T) * genetyka (G _E) * histologia (H _I) * immunologia (I _M) * klasyfikacja (K _L) * krew (K _R) * leczenie diety (L _D) * leczenie (L _E) * leczenie promieniami (L _P) * mikrobiologia (M _B) * metabolizm (M _E) * mocz (M _O) * patofizjologia (P _F) * profilaktyka (P _L) * płyn mózgowo-rdzeniowy (P _M) * pielęgniarstwo (P _L) * powikłania (P _K) * psychologia (P _S) * patomorfologia (P _M) * profilaktyka (P _L) * przypadki wrodzone (P _W) * parazytologia (P _Z) * radiografia (R _A) * rehabilitacja (R _H) * scyntygrafia (S _C) * śmiertelność (S _M) * ukwienie (U _K) * ultrastruktura (U _L) * ultrasonografia (U _S) * wydzielenie (W _D) * weterynaria (W _E) * wirusologia (W _I) * włośnice (W _L)
Ekwiwalent słowniki Hasel:	Spojówka, nowotwory

Peribulbar oncocytoma: high-frequency ultrasound with histopathologic correlation.

Kuth M, Finger PT, Garcia JP Jr, Schneider S

Ophthalmic Surg Lasers Imaging. 2006 Mar-Apr;37(2):154-6

The clinical, ultrasonographic, and histopathologic characteristics of an oncocytoma of the conjunctiva are described. A 49-year-old woman presented with a red-orange lesion adjacent to the caruncle in her left eye. A clinical examination including high-frequency ultrasound was performed prior to excisional biopsy of her tumor. High-frequency ultrasound demonstrated an epibulbar tumor with low internal reflectivity and a cystic component. There was no involvement of the underlying sclera. Multiple hypoechoic components of the tumor stroma were correlated to multiple cystic glandular structures on histopathologic evaluation. The excised tumor was diagnosed to be an oncocytoma.

MeSH Terms:

- [Adenoma, Conjunctiva/pathology*](#)
- [Adenoma, Conjunctiva/surgery](#)
- [Adenoma, Conjunctiva/ultrasonography*](#)
- [Biopsy](#)
- [Connective Neoplasms/pathology*](#)
- [Connective Neoplasms/surgery](#)
- [Connective Neoplasms/ultrasonography*](#)
- [Diagnosis, Differential](#)
- [Female](#)
- [Follow-Up Studies](#)
- [Human](#)
- [Middle Aged](#)
- [Research Support, Non-U.S. Gov't](#)

Mgr inż. Anna Grygorowicz
Mgr Elżbieta Kraszewska
Gdańsk – AM

PROPOZYCJE STANDARDÓW W ZAKRESIE EDUKACJI UŻYTKOWNIKÓW POLSKICH BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Streszczenie

Nowoczesna biblioteka, zwana obecnie hybrydową, gromadzi i udostępnia zbiory zarówno w formie tradycyjnej, jak i cyfrowej, zapewniając swoim użytkownikom dostęp do źródeł bieżącej informacji medycznej przy możliwie pełnym wykorzystaniu najnowszych technologii informatycznych.

Użytkownikami bibliotek uczelni medycznych są wszyscy zainteresowani literaturą z dziedziny szeroko rozumianej medycyny. Każdy z nich posiada inne potrzeby i umiejętności w zakresie korzystania z bibliotecznych zasobów i usług. Troską bibliotekarzy medycznych jest, by w szybko zmieniającej się teraźniejszości użytkownicy potrafili skutecznie zaspokajać swoje potrzeby informacyjne, nie tylko w oparciu o zasoby oferowane przez biblioteki. Osiągnięcie tych celów możliwe jest tylko poprzez ustawiczną edukację studentów, pracowników naukowych i wszystkich tych, którzy odwiedzają bibliotekę zarówno w rzeczywistości, jak i wirtualnie.

W 2005 roku, na XXIV Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych w Białymstoku, powołany został zespół bibliotekarzy, którego zadaniem było przygotowanie standardów edukacyjnych użytkowników bibliotek medycznych. Niniejszy referat przedstawia wypracowane propozycje.

Wstęp

Nowoczesna biblioteka, zwana obecnie hybrydową, gromadzi i udostępnia zbiory zarówno w formie tradycyjnej, jak i cyfrowej. Poprzez rozbudowaną witrynę internetową pozwala przeszukiwać własne i obce katalogi, bazy bibliograficzne, serwisy czasopism pełnotekstowych, świadczy też różnorodne usługi, komunikuje się z użytkownikami i coraz częściej ich kształci. Postęp technologiczny i dokonujące się dynamiczne zmiany w funkcjonowaniu bibliotek sprawiają, iż muszą one łączyć zadania „bibliotek obsługujących” i „bibliotek uczących”. W literaturze przedmiotu można już spotkać nowe określenie biblioteki - multimedialne centrum edukacyjne.

Biblioteki, w tym biblioteki akademickie, mają szczególną rolę do spełnienia w tworzeniu społeczeństwa informacyjnego, którego głównymi cechami jest szybka i tania wymiana informacji, intensywne jej wykorzystywanie, ustawiczna edukacja i wysoki stopień informatyzacji. Czynniki te determinują rozwój społeczny i ekonomiczny. Zadaniem bibliotekarzy jest włączenie się w kształtowanie takiego społeczeństwa, poprzez nauczanie użytkowników tzw. umiejętności informacyjnych (information literacy), tj. określania indywidualnych potrzeb w tej dziedzinie, poszukiwania i skutecznego docierania do pożądanej informacji, a także krytycznej jej oceny i praktycznego wykorzystania. Praca z użytkownikiem powinna w głównej

mierze polegać na uczeniu sprawnego i skutecznego docierania do informacji zamiast dostarczania jej w gotowej postaci, gdyż tylko takie działanie wyrabia w użytkownikach samodzielność w tym zakresie. Osoby posiadające umiejętności informacyjne będą wiedziały jak się uczyć i dzięki temu będą mogli przez całe swoje życie efektywnie kształcić się i rozwijać.

Nauczanie umiejętności informacyjnych jest wyjątkowo ważne w przypadku bibliotek medycznych służących szczególnym użytkownikom, których praca związana jest bezpośrednio z człowiekiem, jego zdrowiem i życiem. Działają one w dziedzinie nauki wymagającej ustawicznego aktualizowania wiedzy. Ludzie medycyny uczą się nie tylko w okresie swoich studiów, ale również na przestrzeni całego późniejszego życia zawodowego. Z mocy prawa są zobligowani do stałego uzupełniania swoich kompetencji i stosowania w praktyce wyników medycyny opartej na dowodach naukowych (evidence based medicine).

Troską bibliotekarzy medycznych było i jest, by w szybko zmieniającej się rzeczywistości użytkownicy potrafili skutecznie zaspokajać swoje potrzeby informacyjne w oparciu o zasoby oferowane nie tylko przez biblioteki. Osiągnięcie tych celów możliwe jest tylko poprzez ustawiczną edukację studentów, pracowników naukowych i wszystkich tych, którzy odwiedzają bibliotekę zarówno w rzeczywistości, jak i wirtualnie.

Informacje ogólne

Pod pojęciem edukacji użytkowników bibliotek należy rozumieć kształcenie ich umiejętności informacyjnych (*information literacy*). Problem ten pozostaje w kręgu zainteresowań bibliotekarstwa światowego od końca lat 80-tych. W literaturze spotyka się szereg dokumentów zawierających, opracowane przez różne organizacje lub osoby związane z bibliotekarstwem i edukacją, standardy w tej dziedzinie.

Co to jest standard? Według *Wielkiego Słownika Wyrazów Obcych* to „typowy i przeciętny model czegoś” lub też standardy to „normy określające podstawowe wymagania stawiane czemuś”.

Standardy odnoszące się do edukacji użytkowników bibliotek określają, jakie umiejętności cząstkowe powinni oni posiadać, aby mogli efektywnie zaspokajać swoje potrzeby informacyjne, a zdobytą wiedzę stosować w praktyce i upowszechniać. Pogłębianie tych umiejętności powinno się odbywać w sposób ciągły, stosownie do zmieniających się potrzeb i kwalifikacji użytkowników.

Spośród wielu już istniejących standardów w tej dziedzinie warto wymienić, za Lidią Derfert-Wolf, te najczęściej cytowane i wdrażane:

- Big6 Skills – (M. B. Eisenberg i R. E. Berkowitz, 1990)
- Seven Faces of Information Literacy (Ch. Bruce, 1997)
- Information Literacy Standards for Student Learning (AASL i AECT, 1998)
- Seven Pillars of Information Literacy (SCONUL, 1999)

- Information Literacy Competency Standards for Higher Education (ACRL, 2000)
- Australian and New Zealand Information Literacy Framework, II wyd. (ANZIL i CAUL, 2004).

Największe dokonania na tym polu mają biblioteki Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Australii.

Polskie biblioteki medyczne dostrzegały i nadal dostrzegają potrzebę zapewnienia dobrej jakości nauczania swoich użytkowników. Temat ten pojawiał się w dyskusjach odbywających się w ramach dorocznych środowiskowych konferencji problemowych. Warto tu przypomnieć XVII Konferencję Problemową Bibliotek Medycznych, która odbyła się w 1998 roku w Poznaniu. W jej ramach, m.in. Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Poznaniu przedstawiła szczegółowo opracowany i wdrożony w tej jednostce projekt programu szkoleń z informacji naukowej, a ośrodek krakowski podzielił się swoimi dwuletnimi doświadczeniami z prowadzenia zajęć w tym zakresie dla słuchaczy studiów doktoranckich.

Obecne zaangażowanie bibliotek w edukację zostało przedstawione w referacie Ewy Busse-Turczyńskiej i Renaty Birskiej *Analiza ankiety nt. kształcenia użytkowników informacji polskich bibliotek medycznych*. Poświęcenie tegorocznej konferencji w całości zagadnieniu edukacji potwierdza wagę problemu.

Podczas narady Kolegium Dyrektorów Bibliotek Medycznych, jaka miała miejsce we wrześniu 2005 r., w czasie obrad XXIV Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych w Białymstoku, powołano zespół ds. standaryzacji kształcenia użytkowników, którego zadaniem było podjęcie próby sformułowania standardów edukacyjnych w tej dziedzinie.

Propozycje standardów

W niniejszym referacie przedstawiono wypracowany w Bibliotece Główniej Akademii Medycznej w Gdańsku projekt tych standardów, który należy potraktować jako materiał wyjściowy do szerokiej dyskusji w środowisku. Jako inspiracja posłużyły trzy opracowania spośród wymienionych już dokumentów:

- Seven Pillars of Information Literacy – standardy opracowane w 1999 r. w Wielkiej Brytanii przez Stowarzyszenie Bibliotek Narodowych i Akademickich (*SCONUL – Society of College, National and University Libraries*), których graficzną ilustrację przedstawia poniższy schemat (tł. autorki referatu).

Umiejętności informacyjne						ekspert			
rozpoznanie potrzeb informacyjnych	rozpoznawanie sposobów ich zaspokojenia	tworzenie strategii zlokalizowania informacji	lokalizowanie informacji i dostęp do nich	porównanie informacji i ich ocena	zarządzanie, zastosowanie i przekazywanie informacji dalej	synteza i tworzenie nowej wartości	średnio-zaawansowany	kompetentny	biegły
podstawowa znajomość biblioteki				umiejętności informatyczne			nowicjusz		

- Information Literacy Competency Standards for Higher Education – amerykańskie standardy zatwierdzone w 2000 r. przez Stowarzyszenie Bibliotek Akademickich i Naukowych (*ACRL – Association of College and Research Libraries*).

Zgodnie z tymi standardami osoba posiadająca umiejętności informacyjne:

1. określa istotę i zakres potrzebnej informacji
2. uzyskuje potrzebne informacje w sposób efektywny i sprawny
3. krytycznie ocenia informacje i jej źródła oraz włącza wyselekcjonowane informacje do swego zasobu wiedzy i systemu wartości
4. efektywnie wykorzystuje informacje do osiągnięcia określonego celu, zarówno indywidualnie, jak i w grupie
5. rozumie ekonomiczne, prawne i społeczne problemy związane z wykorzystaniem informacji oraz zdobywa i wykorzystuje informacje etycznie i zgodnie z prawem

- Australian and New Zealand Information Literacy Framework – standardy australijskie opracowane przez *ANZIL – Australian and New Zealand Institute for Information Literacy* we współpracy z *CAUL – Council of Australian University Librarians* - II wyd., 2004, według których użytkownik wyposażony w umiejętności informacyjne:

1. rozpoznaje potrzeby informacyjne i określa istotę i zakres potrzebnej informacji

2. znajduje potrzebne informacje sprawnie i efektywnie
3. krytycznie ocenia informacje i proces jej poszukiwania
4. zarządza zgromadzoną i nowo wygenerowaną informacją
5. wykorzystuje zdobyte i przetworzone informacje do tworzenia nowych koncepcji lub wiedzy
6. wykorzystuje informacje ze zrozumieniem i uznaniem kulturowych, etycznych, ekonomicznych, prawnych i społecznych problemów związanych z jej stosowaniem

Proponowane rozwiązania dla polskich bibliotek medycznych

Standard 1

Użytkownik zna swoje potrzeby w zakresie korzystania z informacji medycznej i umie je sprecyzować

1. umie nazwać istotę tych potrzeb
2. potrafi określić ich zakres

Standard 2

1. Użytkownik biblioteki medycznej umie dotrzeć do potrzebnej informacji i ją pozyskać
 - 1.1. zna źródła informacji i potrafi je rozróżnić:
 - 1.2. zna typy tradycyjnych i elektronicznych dokumentów i publikacji
 - 1.3. zna rodzaje źródeł naukowej informacji medycznej
 - 1.4. zna i umie rozróżnić charakter źródeł
 - 1.5. rozumie metodykę tworzenia baz danych i wie jakiego typu informacje zawierają
 - 1.6. rozpoznaje znaczenie poszczególnych źródeł dla różnych dyscyplin medycyny
2. umie wybrać odpowiednie do swoich potrzeb źródła informacji
3. umie zlokalizować źródła informacji i posłużyć się nimi w praktyce:
 - 3.1. zna narzędzia informacji naukowej i wykorzystuje je
 - 3.2. umie formułować zapytania, budować strategie wyszukiwawcze, stosować operatory logiczne i zawężać uzyskiwane wyniki
 - 3.3. zna stosowane w bibliotece i w Internecie narzędzia informatyczne i interfejsy oraz umie się nimi posługiwać
 - 3.4. zna zasady i sposoby dotarcia do informacji znajdującej się w bibliotece i poza nią i je stosuje
 - 3.5. zna elementy opisu bibliograficznego różnego typu źródeł i na ich podstawie umie je identyfikować
4. skutecznie uzyskuje poszukiwane informacje, utrwała je i nimi zarządza
5. weryfikuje zastosowane strategie wyszukiwawcze optymalizując je

Standard 3

Użytkownik biblioteki medycznej krytycznie ocenia uzyskane informacje

1. zna kryteria oceny wiarygodności źródeł informacji stosuje je w praktyce
2. zna kryteria oceny publikacji i posługując się nimi dokonuje oceny i selekcji
3. analizuje i porównuje uzyskane rezultaty

Standard 4

Użytkownik biblioteki medycznej wykorzystuje wyselekcjonowane informacje do tworzenia i upowszechniania nowej wiedzy

1. umie wyciągać wnioski z posiadanych informacji i stosuje je do tworzenia nowej wartości
2. zna sposoby upowszechniania wiedzy i wybiera odpowiednie
3. zna metodologię tworzenia publikacji oraz innych form przekazu i praktycznie ją wykorzystuje
4. posiada wiedzę o regulacjach prawnych i etycznych w odniesieniu do nauki i upowszechniania wiedzy oraz postępuje zgodnie z nimi
5. na podstawie uzyskanych i przetworzonych informacji buduje nową wartość upowszechniając ją etycznie i zgodnie z prawem

Przedstawione powyżej propozycje standardów mają celowo ogólną formę – dzięki temu będzie możliwe ich wdrożenie w każdej z bibliotek. Wprowadzenie ich w życie nastąpi bowiem poprzez wypracowanie przez poszczególne biblioteki, w zależności od posiadanych możliwości kadrowych, lokalowych czy sprzętowych, najbardziej efektywnych modeli kształcenia umiejętności informacyjnych. Modele te powinny uwzględniać, oprócz odpowiednich treści programowych dostosowanych do zróżnicowanych potrzeb informacyjnych uczestników szkoleń oraz poziomu ich wiedzy i umiejętności, szereg innych elementów, jak np.:

- formę kursu i jego długość
- typ zajęć
- miejsce zajęć i jego infrastrukturę
- liczebność grup
- formy zaliczenia szkolenia
- umiejscowienie szkolenia w programie nauczania
- kwalifikacje bibliotekarzy prowadzących szkolenie.

Refleksje końcowe

1. By możliwe było rozpoczęcie nauczania użytkowników w zakresie korzystania ze źródeł nowoczesnej informacji naukowej, każdy z nich powinien posiadać:
 - **podstawową znajomość biblioteki** – temu służy przysposobienie biblioteczne dla studentów I roku, a dla innych nowych użytkowników – kursy wprowadzające
 - **umiejętność posługiwania się komputerem i korzystania z Internetu** – posiadanie tych umiejętności jest coraz bardziej powszechne.

Należy dodać, że ze względu na dominację języka angielskiego w nauce, w tym w medycynie, jego znajomość jest niezbędna do korzystania ze światowych źródeł naukowej informacji medycznej.

2. Niektóre funkcje, zarówno kursów wprowadzających, jak i innych szkoleń może i powinna przejąć witryna internetowa biblioteki. Nowoczesne technologie informatyczne pozwalają wzbogacać ją o różnego typu interaktywne informatory, przewodniki, samouczki, prezentacje, filmy, materiały pomocnicze, ćwiczenia do samodzielnego wypełnienia. Korzystanie z tego typu źródeł kształtuje w użytkownikach umiejętność samodzielnego uczenia się – elementu niezbędnego zarówno w procesie studiowania, jak i w dalszym rozwoju naukowym. Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Gdańsku posiada w tym zakresie pozytywne doświadczenia. Wprowadzenie w roku akademickim 2005/2006 szkolenia bibliotecznego online dla studentów I roku zostało dobrze przez nich przyjęte, nie sprawiało im trudności, a bibliotekarzy odciążyło od organizowania i prowadzenia tradycyjnych szkoleń. Raz podjęty wysiłek stworzenia elektronicznych wersji materiałów informacyjnych i szkoleniowych udostępnianych za pośrednictwem strony www biblioteki przynosi efekty przez dłuższy okres czasu, gdyż są one łatwe w aktualizacji i mogą być wykorzystywane przez różne osoby, do różnych celów.
3. Słusznym wydaje się dążenie do kształcenia umiejętności informacyjnych w ramach realizacji przedmiotów ujętych w programach nauczania zarówno studentów uczelni medycznych, jak i słuchaczy studiów doktoranckich, czy też w czasie kształcenia podyplomowego. Za takim rozwiązaniem przemawiają:
 - brak możliwości uwzględnienia w przeładowanych programach nauczania godzin dydaktycznych poświęconych tylko edukacji informacyjnej
 - konieczność zróżnicowania podejścia do zagadnień naukowej informacji medycznej w zależności od gałęzi medycyny, której dotyczy rozpatrywany problem
 - uzyskiwanie lepszych efektów kształcenia poprzez nauczanie problemowe, gdyż wymaga ono od uczącego się aktywności w poszukiwaniu konkretnego rozwiązania postawionego problemu.

Wdrożenie takiego modelu wymaga ścisłej współpracy bibliotekarzy -fachowców w dziedzinie naukowej informacji medycznej, z osobami prowadzącymi poszczególne zajęcia dydaktyczne.

W obecnej dobie polskie biblioteki medyczne skupiają się na realizacji obowiązkowych lub fakultatywnych zajęć z przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku, natomiast kształcenie umiejętności w zakresie korzystania z naukowej informacji medycznej realizują tylko nieliczne i to w ograniczonym zakresie. Wydaje się, że niedostateczna jest również świadomość użytkowników zarówno konieczności ustawicznego kształcenia swoich umiejętności informacyjnych,

jak i już istniejących możliwości w tym zakresie. Może o tym świadczyć niska frekwencja na kursach organizowanych przez biblioteki medyczne.

Czy w obecnej sytuacji finansowej, kadrowej i lokalowej bibliotek możliwe jest prowadzenie przez nie szeroko zakrojonej działalności dydaktycznej?

Wydaje się, że niestety nie, mimo zrozumienia przez bibliotekarzy medycznych, jak znaczący jest to problem. Zadaniem naszego środowiska jest podejmowanie wspólnych działań mających na celu uświadamianie decydentom roli i znaczenia kształcenia umiejętności informacyjnych użytkowników bibliotek medycznych, nagłaśnianie istniejących pilnych potrzeb w tej dziedzinie i skuteczne zabieganie o odpowiednie decyzje systemowe i finansowe tak, aby mógł się dokonywać proces powstawania społeczeństwa opartego na wiedzy.

Należy mieć nadzieję, iż wypracowanie standardów edukacyjnych będzie realne, a polityka edukacyjna władz zarówno państwa, jak i poszczególnych uczelni, na tyle poprawi sytuację bibliotek, że możliwe będzie ich wdrożenie.

Bibliografia

A C R L : Information Literacy Standards of Higher Education: an international perspective. [on-line]. 2000 [dostęp 2 czerwca 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlstandards/standards.pdf>

A u s t r a l i a n and New Zealand Information Literacy Framework. 2nd ed. Adelaide, Australian and New Zealand Institute for Information Literacy ANZIL. Revised version of CAUL's Information Literacy Standards published in 2001 [on-line]. 2004 [dostęp 2 czerwca 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.caul.edu.au/info-literacy/InfoLiteracyFramework.pdf>

W i e l k i słownik wyrazów obcych PWN/red. B a ń k o Mirosław, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. 2005.

A Guide to Developing End User Education Programs in Medical Libraries/ed. C o n n o r Elizabeth New York: The Haworth Information Press. 2005

R o l a biblioteki naukowej w tworzeniu społeczeństwa wiedzy: praca zbiorowa/red. D a c k o - P i k i e w i c z Zdzisław, C h m i e l a r s k a Marzena, Dąbrowa Górnicza: Wyższa Szkoła Biznesu. 2005

D ą b r o w i e c k i Stanisław, J a n o w i c z Eugeniusz, M a l u k i e w i c z - W i ś n i e w s k a Grażyna: Jak wyszukiwać i krytycznie oceniać naukowe publikacje medyczne. Bydgoszcz: Akademia Medyczna 1996

D e m b o w s k a Marzena: Próba klasyfikacji pojęciowej dokumentów w dokumentacji i informacji naukowej. *Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji* 1966 2 1-5

D e r f e r t - W o l f Lidia: Information literacy: koncepcje i nauczanie umiejętności informacyjnych. In *Biuletyn EBIB* 2005, 1 [on-line]. [dostęp 2 czerwca 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2005/62/derfert.php>.

B i b l i o t e k a w społeczeństwie informacyjnym: edukacja-informacja-media/red. D r z e w i e c k i Marcin, M a j e w s k a Mirosława. Warszawa: Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej 2005

F a r h a Aida: End-user training in a virtual medical library setting: a case study of an academic medical library in Lebanon. *Library Management* 2001 22 8/9 351-356

I n f o r m a c j a naukowa w zdrowiu publicznym/red. F r a n a s z e k Piotr. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2001

G i b s o n Kenneth E., S i l v e r b e r g Michael: A two-year experience teaching computer literacy to first-year medical students using skill-based cohorts. *The Bulletin of the Medical Library Association* 2000 88 2 157-164

G ó r n y Mirosław: Metody określania standardów dla polskich bibliotek naukowych: propozycja. In *Biuletyn EBIB* 2003, 8 [on-line]. [dostęp 2 czerwca 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2003/48/gorny.php>

T h e Medical Library Association Guide to Managing Health Care Libraries/ed. H o l s t Ruth, P h i l l i p s Sharon A. New York: Neal-Schuman Publishers 2000

K a r á c s o n y Gyongyi, V i r á g o s Marta: Problem Based User Education in the Medical Library: How Much for Whom and When [on-line]. 2002 [dostęp 2 czerwca 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://www.zbmed.de/fileadmin/pdf_dateien/EAHIL_2002/viragos-proc.pdf

K o m p e r d a Anna: Biblioteka ucząca. In *Biuletyn EBIB* 1999, 5 [on-line]. [dostęp 2 czerwca 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/arc/e005-03.html>

K o n i e c z n a Danuta: Biblioteka akademicka jako instytucja promująca proces kształcenia. W: *Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji: działania i codzienność: materiały konferencyjne*, Poznań 15-17 czerwca 2005 [on-line]. [dostęp 2 czerwca 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ml.put.poznan.pl/2005/pdf/3_4.pdf

K u b ó w Stefan: Standardy dla bibliotek naukowych. In *Biuletyn EBIB* 2001, 7 [on-line]. [dostęp 2 czerwca 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2001/25/kubow.html>

K u r k o w s k a Ewa Jadwiga: Edukacja informacyjna a rozwój społeczeństwa wiedzy. *Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej* 2005 R. 13 nr 2 s. 49-53

N i e d Ź w i e d z k a Barbara: Biblioteki edukują lekarzy. *Forum Akademickie* [on-line]. 2004, 6 [dostęp 2 czerwca]. Dostępny w World Wide Web: http://forumakad.pl/archiwum/2004/06/16-za-biblioteki_edukuja_lekarzy.htm

N i e d Ź w i e d z k a Barbara: Czy informatyzacji dostępu do zbiorów bibliotek medycznych towarzyszy odpowiednia edukacja czytelników: Wyniki

sondażu. W: XXIII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych: polityka gromadzenia i profilowania zbiorów w polskich bibliotekach medycznych w dobie nowoczesnych technologii informatycznych, Gdańsk 21-22 czerwca 2004 [on-line]. [dostęp 2 czerwca 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/med23/niedzwiecka.php>

N i e d ż w i e d z k a Barbara: Kształcenie w zakresie umiejętności informacyjnych związanych z odszukiwaniem i korzystaniem z informacji naukowej w akademiach medycznych w Polsce, na tle innych krajów. Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej 2004 12 1 19-27

XVII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych: dydaktyczne funkcje biblioteki głównej akademii medycznej z uwzględnieniem wykorzystania technik informatycznych, Poznań 3-5 czerwca 1998/red. P i o t r o w i c z Aniela. Poznań: Biblioteka Główna Akademii Medycznej 1998

R a d a G ł ó w n a S z k o l n i c t w a W y ż s z e g o : Standardy kształcenia. Kierunek Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo. Studia pierwszego stopnia. [on-line]. 2003 [dostęp 2 czerwca 2006]. Dostępny World Wide Web: http://www.rgsu.edu.pl/informacja_naukowa20060404.pdf

S C O N U L Information Skills in Higher Education: A SCONUL Position Paper [on-line]. 1999 [dostęp 2 czerwca 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://www.sconul.ac.uk/activities/inf_lit/papers/Seven_pillars.html

S p o ł e c z e ń s t w o informacyjne i jego technologie: praca zbiorowa/red. S o s i ń s k a - K a l a t a Barbara, M a t e r s k a Katarzyna, G l i ń s k i Wiesław Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich 2004

**WNIOSKI Z XXV JUBILEUSZOWEJ KONFERENCJI
PROBLEMOWEJ BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
„Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej
– koncepcja i doświadczenia”
Lublin-Kazimierz Dolny, 12-14 VI 2006 r.**

1. Przekazanie Komisji ds. Standaryzacji zgłoszonych i zaopiniowanych przez poszczególne biblioteki standardów edukacyjnych po przeprowadzeniu konsultacji środowiskowych z przedstawicielami uczelni (władze, nauczyciele akademicki, studenci) w sprawie tych standardów.
2. Przekazanie propozycji Komisji ds. Standaryzacji wymagań kwalifikacyjnych w stosunku do kadry dydaktycznej.
3. Organizowanie warsztatów tematycznych w ramach kolejnych konferencji problemowych bibliotek medycznych.
4. Podjęcie decyzji w sprawie stworzenia fachowego czasopisma recenzowanego z dziedziny naukowego bibliotekarstwa medycznego.
5. Aktywne włączenie dyrektorów wszystkich bibliotek medycznych w prace na rzecz rozwoju całej sieci – poprzez osobiste uczestnictwo w kolejnych konferencjach problemowych.
6. Rozpoczynanie każdej konferencji sprawozdaniem z realizacji wniosków z konferencji poprzedniej.
7. Wyłonienie z obecnych uczestników konferencji zespołu do pozyskania funduszy ze środków unijnych na kształcenie kadry dydaktycznej.
8. Przekazywanie sprawozdań i wniosków z konferencji Kolegium Rektorów Wyższych Szkół Medycznych.

PROGRAM WARSZTATÓW

European Association for Health Information & Libraries Workshop 2007

PATHWAYS TO NEW ROLES: The Education, Training and Continuing Development of the Health Library & Information Workforce

SCIENTIFIC PROGRAMME

12 September

Continuing Education Courses
EAHIL Council Workshop

13 September

Opening Ceremony

Barbara Niedźwiedzka (Chair of IPC), Anna Uryga (Chair of LOC)
Welcome to EAHIL Workshop
Suzanne Bakker (President of EAHIL). Welcome to EAHIL Workshop
Krzysztof Zamorski (Prof., UJ, Kraków). Kraków and its Libraries
- a Historian Point of View
Artur Furtado (European Commission, DG SANCO, Luxembourg)
Health Information and eHealth in the EU

Paper Session I: In Search of our identity

Chairperson: Arne Jakobsson (UBO. Library of Medicine and Health Science,
Oslo, Norway)
Andrew Booth (University of Sheffield, United Kingdom). New Breed or
Different Species: is the 21st Century Health Information Professional Generic
or Specific?

Gheorghe Bulupă, Crina Mihăilescu, Octavia-Luciana Porumbeanu (Romania). Some Aspects Concerning the Education, Training and Continuous Development of the Librarians and Information Specialists in Romania. The Case of the Professionals from the Library of the “Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy - Bucharest

Terhi Sandgren, Katri Larmo (Finland). Continuous Professional Development and Workplace Education Program in the National Library of Health Sciences, Finland

Luisa Garau, Cristina Ferri, Patrizia Gradito (Italy). Biomedical Librarian in Veterinary Public Health Institutions: Competence Profile and Training

Paper Session II: In Handling the Technologies

Chairperson: Meile Kretavièiene (Kaunas University of Medicine Library and Health Sciences Info Center, Lithuania)

Stefan J. Darmoni (Rouen University Hospital, France). Information and Communication Technologies in Modern Health Library

Barbara Grala, Witold Kozakiewicz (Poland). Infobrokering and Searching the Deep Web - the New Role of Employee of the Department of Medical Scientific Information

Guus van den Brekel (Netherlands). Get your Consumer Health Information from an Avatar! Health and Medical Related Activities in a Virtual Environment

Agnieszka Czarnecka (Poland). Model of Desktop Publishing Services in the Modern Offer of an Academic Library

Empowerment Session: Association Staff Development

Facilitators: Elisabeth Husem (University of Oslo, Library of Medicine and Health Sciences, Department of Psychiatry, Norway), Peter Morgan (Cambridge University Medical Library, United Kingdom). “One For All and All For One!”: The Role of Professional Librarian Associations

14 September

Paper Session III: In Managing for Development and Change

Chairperson: Francisca Ribes Cot (Hospital Universitario Marqués de Valdecilla de Santander)

John D. Gilbert (Universiteit Maastricht, Netherlands). The Library Workforce in a Changing Environment: from Threats to Challenges

Aileen Wood (United Kingdom). Raising Professional Standards - The Role of the Professional Institut

Wouter Schallier (Belgium). Information Literacy in Academic Curricula - A Case Study of Integration at the Biomedical Faculties of K.U. Leuven University

Ulrich Korwitz (Germany)/. Lets Talk: Introduction of Personnel Appraisal Interviews as a Means of Human Resources Development in a Medical Library

Teodora Oker-Blom, Katja Kunttu, Päivi Lipsanen, Raisa Iivonen, Kimmo Koskinen (Finland). Managerial Issues in Establishing and Running an Open Repository- Case DViikki

Stuart J. Nelson, Jacque-Lynne Schulman (United States). Management of the MeSH Translation Maintenance System: Issues in Creation and Maintenance of Medical Subject Headings (MeSH) in an International and Multilingual Context

Paper Session IV: In Support of Others

Chairperson: Tony McSean Deltone Partnership, United Kingdom)

Suzanne Bakker (The Netherlands Cancer Institute, Amsterdam, Netherlands))

Tailored Information Services

Luisa Vercellesi, Giovanna F. Miranda, Edoardo Pozzi, Maria G. Chiaudani, Flavia Bruno (Italy). Supporting the Practice of Health Communication Professionals

Tuulevi Ovaska (Finland). Supporting Evidence-Based Nursing

Pip Divall, Sarah Sutton, Linda Ward (United Kingdom). Pharm-Assist: Using Personal Digital Assistants (PDAs) to Assist in Pharmacy Decisions

Boguslaw Trojan (Canada). Out of the Library and into the Ward: Clinical Librarianship Programmes at University Health Network

Ina Fourie (South Africa). Information Literacy for Healthcare Professionals - Learning from Studies in Human Information Behaviour (HIB)

Paper Session V: In Search of Knowledge

Chairperson: Justyna Seiffert (Silesian Medical University, Katowice, Poland)

Ann McKibbin (Canada). Medical Librarians and Research: Myths, Realities, and Opportunities

Paola De Castro, Elisabetta Poltronieri, Alessandra Carattoli, Orietta Granata (Italy). Educating Authors of Biomedical Publications to the Benefits of Open Access Journals

Jolanta Przyłuska (Poland). Medical Library as Intellectual Support for Users

Joanne Ní Challanáin, Bernard Barrett, F. McCarthy (Ireland). Health Information Professionals: Roles, Skillset and Barriers to Involvement in the Cochrane Process

Sponsor Session

Chairperson: Katarzyna Czabanowska (Jagiellonian University Medical College, Kraków, Poland)

Cary Bruce (General Manager for EBSCO Information Services, Central Europe: Berlin, Warsaw and Prague): Berlin, Warsaw and Prague). EBSCO's Integrated Services for Medical Libraries and Hospitals

Magdaleine Margaritis (Marketing Manager, Elsevier Bibliographic Databases). EMBASE.com - Why Should I be Using EMBASE as well as MEDLINE?

Vincent Maessen (Area Manager Central / Eastern Europe & CIS Countries of Ovid Technologies Wolters Kluwer Health Medical Research), Edyta Burczyk (Account Manager Poland, OVID, a Wolters Kluwer Business). Ovid Gateway: The Unique Solution on One Platform

Marika Janoušková (Area Sales Executive Central and Eastern Europe of ProQuest, Roger Tritton (ProQuest Senior Publisher). Using ProQuest Databases for Student and Clinician

Focko Robbert van Berckelaer (Licensing Manager of SPRINGER). Developments in Medicine at Springer

Michał Sarnecki (Sales Representative of Nature Publishing Group). Nature Publishing Group - Online Resources

Erik Jan van Kleef (Director of Sales, EMEA, Thomson Scientific). New ISI Web of KnowledgeSM for Medical Researchers!

15 September

Paper Session VI: In Meeting Learning Needs

Chairperson: Barbara Mauer-Górska (Institute of Information Science and Librarianship, Jagiellonian University, Kraków, Poland)

Ioana Robu (Romania). Librarians and Information Literacy in Health Sciences. A Bird's Eye View.

Lena Nordheim, Monica Nortvedt (Norway). The Development and Evaluation of a Postgraduate Programme in Evidence Based Practice for Librarians.

Christine Brouwir, Nancy Durieux, Nicolas Fairon, Séverine Spronck, Sandrine Vandenput, Françoise Pasleau (Belgium). Sharing Inter-Faculty Teaching Experiences for Improved Training in Information Literacy.

Eva Lesenková, Helena Bouzková, Alena Drdulová, Lenka Maixnerová (Czech Republic). Information Literacy: Know-How in the Area of Effective Information Services for Medical Librarians and their Customers in the Czech Republic

Best Poster Session

Chairpersons: Benoit Thirion (Rouen University Hospital, France)
Barbara Niedźwiedzka (Jagiellonian University Medical College, Institute of Public Health, Kraków, Poland)

General Assembly

Awards & Closing Ceremony

SPONSORZY

GOLD SPONSORS

SILVER SPONSORS

Other Exhibitors

Sponsors' Sessions - 14 September, Friday (Conference Room C/D, 3rd floor)

10:00-10:15	EBSCO INFORMATION SERVICES	Cary Bruce EBSCO's Integrated Services for Medical Libraries and Hospitals
10:15-10:30	ELSEVIER B.V.	Magdalaine Margaritis EMBASE.com - Why Should I be Using EMBASE as well as MEDLINE?
10:30-10:40	OVID TECHNOLOGIES	Vincent Maessen, Edyta Burczyk Ovid Gateway: The Unique Solution on One Platform
10:40-10:50	PROQUEST	Marika Janoušková, Roger Tritton Using ProQuest Databases for Student and Clinician
14:00-14:30	SPRINGER	Focko Robbert van Berckelaer Developments in Medicine at Springer
14:30-14:50	NATURE PUBLISHING GROUP	Michał Sarnecki Nature Publishing Group - Online Resources
14:50-15:00	THOMSON SCIENTIFIC	Erik-Jan Van-Kleef New ISI Web of Knowledge SM for Medical Researchers!

FOTOGRAFIE

Prof. dr hab. Karol Musioł
JM Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Prof. dr hab. Wiesław Pawlik
Prorektor UJ ds. Collegium Medicum

Dr Barbara Niedzwiedzka i mgr Anna Uryga, Kraków

Prof. dr hab. Beata Tobiasz-Adamczyk, Kraków

Suzanne Bakker (President of EAHIL, NDL)

Andrew Booth (University of Sheffield, GB)

Od lewej stoją: Barbara Niedzwiedzka, Zdzisław Przybycień, Danuta Zaczek, Agata Kubik, Jolanta Cieśla, Elżbieta Ryś, Anna Uryga, Marek Oleś, Ewa Nowak, poniżej od lewej: Małgorzata Marcjan, Magdalena Urbaczek, Małgorzata Sieradzka-Flejtuch

Od lewej Jolanta Cieśla, Bożena Brusik-Jach, Marta Stokaluk, Piotr Papla, Ireneusz Korfel, Beata Bator

Od lewej Marek Nowakowski, Cary Alan Bruce, Erik Jan van Kleef,
Edyta Burczyk, Anna Uryga

Od lewej Ewa Nowak, Barbara Niedźwiedzka, Elżbieta Ryś, Anna Uryga

Mgr Renata Bircka i mgr Ewa Busse-Turczyńska

Mgr inż. Anna Grygorowicz, mgr Elżbieta Kraszeńska, mgr inż. Edyta Rogowska

Od lewej Danuta Zaczek, Małgorzata Marcjan, Agata Kubik

Od lewej Bożena Brusik-Jach, Agnieszka Prokop, Małgorzata Masłoń,
Marcin Stasiak, Piotr Papla, Irena Gondek

Mgr Eliza Makarewicz, mgr Danuta Dąbrowska-Charytoniuk, dr Jolanta Przyłuska

Od lewej Joanna Kukawska, Anna Uryga, Marika Januskova, Renata Birska

Od lewej Mgr Małgorzata Sieradzka-Flejtuch, dr Barbara Niedźwiedzka

Mgr Danuta Dąbrowska-Charytoniuk, mgr Teresa Górecka-Klejś mgr Beata Bator

Od lewej Donna Flake (Coastal AHEC Library, Wilmington USA),
Ioana Robu (University of Medicine and Pharmacy, Cluj, Romania)

Mgr inż. Grzegorz Pietruszewski, mgr Beata Bator i mgr Jacek Głębocki

Mgr Małgorzata Marcjan

Mgr Anna Uryga

WPROWADZENIE

*Dr Barbara Niedźwiedzka
Przewodnicząca Międzynarodowego
Komitetu Programowego Warsztatów EAHIL
Kraków – CM UJ*

WARSZTATY EUROPEAN ASSOCIATION FOR HEALTH INFORMATION AND LIBRARIES W 2007 ROKU W KRAKOWIE

W dniach 13-15 września 2007 roku, zamiast dorocznej konferencji polskich bibliotek medycznych, w Krakowie odbyły się Warsztaty European Association for Health Information and Libraries. Międzynarodowym warsztatom towarzyszyło spotkanie dyrektorów polskich bibliotek. Organizatorami warsztatów była Biblioteka Medyczna Uniwersytetu Jagiellońskiego i Zakład Informacji Naukowej Instytutu Zdrowia Publicznego Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego została mgr Anna Uryga – dyrektor Biblioteki Medycznej Collegium Medicum UJ, a przewodniczącą Międzynarodowego Komitetu Programowego – dr Barbara Niedźwiedzka - kierownik Zakładu Informacji Naukowej Instytutu Zdrowia Publicznego Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego. W warsztatach, którym patronowali: Minister Zdrowia - Prof. dr hab. Zbigniew Religa, Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego - Prof. dr hab. Karol Musioł, Prorektor ds. Collegium Medicum - Prof. dr hab. Wiesław Pawlik oraz Prezydent Krakowa - Prof. dr hab. Jacek Majchrowski, uczestniczyło około 400 bibliotekarzy z Europy, w tym wielu polskich, dla których to, że spotkanie EAHIL odbywało się, po raz pierwszy, w Polsce, było znacznym ułatwieniem. Jak zwykle, na corocznych spotkaniach EAHIL, gościli także bibliotekarze z najbardziej odległych krajów pozaeuropejskich (m.in. Kanady, Australii, RPA).

Warsztaty zatytułowane: "Pathways to new roles. The Education, Training and Continuing Development of the Health Library & Information Workforce" poświęcone były nowym rolom i problemom edukacji bibliotekarzy medycznych. Referaty wygłaszane w czasie sesji, prezentacje plakatu, jak i towarzyszące prezentacjom dyskusje koncentrowały się wokół pytań: jakie kwalifikacje powinien mieć współczesny bibliotekarz medyczny, aby potrafił sprostać wyzwaniom środowiska, w którym pracuje, nowym wymagającym rolom, które może pełnić i które powinien zaanektować, jeżeli chce przetrwać jako unikalny i niezbędny specjalista. Te role

to m.in.: nauczyciel kompetencji informacyjnych, równoprawny członek zespołów naukowych i projektowych, sprawny menedżer, redaktor, fachowiec w zakresie posługiwania się technologiami informatycznymi, w końcu badacz. Poruszano sprawy formalnych wymogów pracy w obecnych uwarunkowaniach technologicznych i społecznych, w świecie komunikacji zdominowanej przez Internet, oraz przedstawiano przykłady najlepszych programów kształcenia w krajach europejskich i na świecie.

Warsztaty podzielono na 5 tematycznych sesji referatowych, składających się z referatu wprowadzającego, dającego pewien ogólny obraz sytuacji i trendów oraz z kilku referatów, powiązanych tematycznie z referatem wprowadzającym, wybranych w drodze konkursu przez Międzynarodowy Komitet Programowy. Tematami poszczególnych sesji były następujące ogólnie sformułowane obszary:

- I. Bibliotekarz ogólny versus. bibliotekarz pracujący w ochronie zdrowia
- II. Technologie informacyjne i redagowanie
- III. Zarządzanie
- IV. Wsparcie dla praktyki medycznej i innej
- V. Wsparcie dla badań naukowych
- VI. Nauczanie kompetencji informacyjnych

Odbyła się też specjalna doksztalcząca sesja związana z przygotowaniem bibliotekarzy do formowania stowarzyszeń, a w dniu poprzedzającym warsztaty zorganizowano liczne kursy doskonalenia zawodowego.

Referaty wprowadzające wygłosili znakomici specjaliści o uznanej w Europie, a często i na świecie renomie, wśród nich:

Dr Andrew B o o t h - jeden z najbardziej doświadczonych specjalistów w dziedzinie kształcenia bibliotekarzy medycznych, twórca i kierownik e-learningowego programu FOLIO, (Facilitated Online Learning Interactive Opportunity) współtwórca brytyjskiej National Library for Health, guru bibliotekarstwa opartego na wynikach badań naukowych, dyrektor Information Resources School of Health and Related Research w Sheffield. Jest autorem kilku książek poświęconych różnym aspektom realizowania paradygmatu EBM w ochronie zdrowia.

Dr Ann M c K i b b o n – bibliotekarz o 25 doświadczeniu zawodowym na Uniwersytecie McMaster w Kanadzie, który zapoczątkował ruch “evidence based medicine. Jest profesorem w Zakładzie Epidemiologii Klinicznej i Biostatystyki, autorem ponad 50 recenzowanych publikacji i nauczycielem w kilkudziesięciu kursach dla bibliotekarzy, na których wyklada m.in. statystykę. Jej szczególne zainteresowania to przepływ wiedzy naukowej w sferę edukacji i praktyki medycznej.

J. D. Gilbert – dyrektor w bibliotece medycznej Uniwersytetu w Maastricht (Holandia), nowoczesnej i wzorcowej książnicy, która zorganizowana jest tak, aby jak najsprawniej wspomagać oparte o rozwiązywanie problemów (problem based learning) nauczanie medycyny i nauk pokrewnych.

Ioana Robu – doświadczony w kształceniu użytkowników bibliotekarz z University of Medicine and Pharmacy w Cluj (Rumunia).

Prof. Stefan J. Darmoni - specjalista w zakresie informatycznych aspektów upowszechniania informacji naukowej z Institute of Biomedical Research University of Rouen (Francja)

Suzanne Bakker – od 1998 roku dyrektor biblioteki the Central Cancer Library of the Netherlands Cancer Institute w Amsterdamie, od 1999 członek Prezydium EAHIL a od 2007 jej Prezydent. Jej zainteresowania to bibliotekarstwo szpitalne, bibliometria i naukometria, a także ustawiczne kształcenie bibliotekarzy i użytkowników informacji naukowej.

Gościliśmy także przedstawiciela Komisji Unii Europejskiej Artura Furtado, który w Health Information Unit odpowiedzialny jest za programy UE związane z e-zdrowiem i systemami informacji, który przedstawił programy i projekty UE w zakresie upowszechniania informacji naukowej.

Oprócz referatów wprowadzających, mieliśmy okazję wysłuchać, powiązanych z nimi tematycznie, 22 referatów na tematy bardziej szczegółowe oraz obejrzeć 42 prezentacje plakatowe. Wśród prelegentów byli bibliotekarze z Polski: mgr Agnieszka Czarnicka, mgr Barbara Grała i mgr inż. Witold Kozakiewicz oraz dr Jolanta Przyłuska.

Spotkania EAHIL, to zawsze także możliwość nawiązania bardziej osobistych, jakże ważnych kontaktów z kolegami z innych krajów, a także okazja, aby choć odrobinę poznać kulturę i obyczaje kraju, w którym odbywa się spotkanie. Program imprez towarzyszących Warsztatom w Krakowie był drobiazgowo przemyślany i miał piękną oprawę, poczynawszy od recepcji na dziedzińcu Collegium Maius połączonej ze zwiedzaniem Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, przez wycieczki po starym Krakowie, Kazimierzu i Nowej Hucie, do uroczystego obiadu w polskim dworcu w Zalesiu. Obiad był też okazją do celebrowania 20 rocznicy powstania Stowarzyszenia. Były przemówienia, wspomnienia i fajerwerki.

Dzięki pełnej zaangażowania pracy zespołu Biblioteki Medycznej Collegium Medicum UJ zarówno organizacja programu naukowego jak i towarzyskiego była bardzo sprawna. Stali bywalcy konferencji dotąd wspominają Warsztaty w Krakowie, jako jedno z najbardziej atrakcyjnych i dobrze zorganizowanych w historii EAHIL.

Na łamach *Forum Bibliotek Medycznych* publikujemy referaty wygłoszone w czasie Warsztatów. W kilku przypadkach, z powodu braku pełnego tekstu, zamieszczamy jedynie streszczenia wystąpień. Trzy referaty autorów z Polski zostały przetłumaczone i opublikowane w poprzednim numerze *Forum* z 2008 roku.

Andrew Booth
Sheffield – University of Sheffield

NEW BREED OR DIFFERENT SPECIES: IS THE 21ST CENTURY HEALTH INFORMATION PROFESSIONAL GENERIC OR SPECIFIC?

Abstract

This paper examines the requirements for the 21st Century healthcare information workforce in meeting the challenges of a fast-changing and richly diversified professional arena. It begins by briefly reviewing the new roles and opportunities presenting themselves to librarians interested in continuing to work in the health sector. It rehearses the main skills and competencies required by such roles and compare these with generic templates for information professionals. The author revisits the COMPLIANT framework (Contextual knowledge, Managerial skills, Professional skills, Learning and teaching, Interpersonal, & NHS (i.e. National health) context, Technical) skills that he and a colleague first introduced in the context of continuing professional development to support the National library of Health Programme in the UK. He also briefly outlines training requirements identified for the 2005-2006 SPECialist TRaining in clinical question Answering for Informaticists/ Librarians (SPECTRAL) project. Both initiatives, in which the author was personally involved, are set against a backdrop of wider training needs surveys. Finally the author reviews generic and specific components of the National Library for Health's FOLIO Programme to assess their competing claims, concluding with a brief description of the BREAKOUT Course which attempts to resolve this tension.

Aim

The aim of this paper is to examine the requirements for the 21st Century healthcare information workforce in meeting the challenges of a fast-changing and richly diversified professional arena¹.

Methods

New roles and opportunities in the health sector.

The twenty-first century is both an exciting and challenging time to be a health librarian². Developments are being pioneered within healthcare that may well be

¹ Nunzia Bettinsoli G i u s e , Jeffrey T. H u b e r , Suzanne R. K a f a n t a r i s , Dario A. G i u s e , M. Dawn M i l l e r , Donna E. Jr G i l e s , Raimond A. M i l l e r , William W. S t e a d : Preparing librarians to meet the challenges of today's health care environment. *J Am Med Inform Assoc.* 1997 Jan-Feb Vol 4 nr. 1 s. 57-67

² Carla J. F u n k : Evolving roles of life and health sciences librarians for the twenty-first century. *Bull Med Libr Assoc.* 1998 Jul Vol. 86 nr 3 s. 380-384

adopted and adapted by other sectors of the information profession. At a national research seminar organised by the UK British Library, at which I was the single health informatics representative, participants from other sectors listened with interest as I described the recent development of outreach roles. Foremost among these, certainly in the UK, are the roles of the clinical librarian³ and the primary care information specialist. The opportunity afforded by such roles to pass from the library-centric environment, in which most of us feel comfortable, to inhabit the more rarefied atmosphere of the clinical team has not only enhanced the health librarian profile but has acted as a stimulus for the acquisition of new skills.

Across the Atlantic there is increasing championing of the “information specialist in context role”⁴ – a far more flexible and versatile label than the terrible neologism, the “informationist”⁵. However there is much debate about the extent to which the occupants of this new metamorphosis are actually librarians, something else or some uneasy dually-trained hybrid practitioner. Other opportunities for an extended role can be identified within the systematic review support team⁶, the expert searcher, the librarian coordinator of the organisation’s intranet, the specialist teacher and the consumer information specialist⁷.

Main skills and competencies required by such roles

It would be a mistake to overemphasise the importance of these new high profile roles at the expense of the “unlabelled” but equally important changes being experienced by the “typical” health librarian on the ground. While the development of library teams, where once the one person band was the most common scenario, has taken away some frontline responsibilities these have been supplanted by greater service and staff management responsibilities. The challenge facing the “health librarian” is similar to that facing the general practitioner – the professional cannot anticipate the next challenge that they will face. It could be the n-hundredth presentation of a frequently encountered complaint or it could be the unique requirement of a very specialist problem.

³ Angela M. T o d , Beverly B o n d , Niamh L e o n a r d , Irene J. G i l s e n a n , Simon P a l f r e y m a n : Exploring the contribution of the Clinical Librarian to facilitating evidence-based nursing. *J Clin Nurs*. 2007 Apr Vol. 16 nr 4 s. 621-629

⁴ Nila A. S a t h e , Rebecca J e r o m e , Nunzia Bettinsoli G i u s e : Librarian-perceived barriers to the implementation of the informationist/ information specialist in context role. *J Med Libr Assoc*. 2007 Jul. Vol. 95 nr 3 s. 270-274

⁵ Frank D a v i d o f f , Valerie F l o r e n c e : The informationist: a new health profession? *Annals of Internal Medicine* 2000 Vol. 131 s. 996–811

⁶ Catherine A. B e v e r l e y , Andrew B o o t h , Peter A. B a t h : The role of the information specialist in the systematic review process: a health information case study. *Health Information and Libraries Journal* 2003 Vol. 20 s. 65–74

⁷ Patricia A. H a m m o n d : Consumer health librarian. *Reference Services Review* 2005 Vol. 33 s. 38–43

Generic challenges for information professionals

Continuing professional development (CPD) has become increasingly significant for all sectors of the library and information profession over recent years. We find ourselves facing the challenge of meeting increasing user expectations. We find our employers requiring that we address concerns of quality, accountability and efficacy of practice. Our professional bodies emphasise the need to keep abreast of new knowledge. At a pragmatic level, however, we face budgetary constraints and lack of time which often prevent staff from attending training courses to develop their knowledge and skills.

The health care sector is frequently seen as an exemplar of the library and information profession as a whole. For example, the CILIP Health Executive Advisory Group report, *Future Proofing the Profession*, has argued that developments within healthcare library and information services are relevant to the profession more generally. Certainly they found this to be true within continuing professional development where the health sector „has supported work-based learning as one of several ways to improve skills and provide opportunities for lifelong-learning for its workforce⁸. Because of the demanding audience and the requirement to support health care with speedy, reliable and just in time information healthcare has been at the forefront of developments in electronic information services. In the UK, for example, these demands have spawned the development of the National Library for Health. Turner has shown that such advances have parallels in Australia, Germany, Denmark and Finland – to name but a few⁹. Maclean ably demonstrates that the requirements of the e-Library in Scotland have stimulated roles among information providers both nationally and locally¹⁰.

Similarly knowledge management is widely recognised as an important concept within health organisations and, although the technical infrastructure in healthcare may lag behind when compared with the special and commercial library sector, awareness of the importance of integrating and managing explicit (typically national evidence based) knowledge and tacit (typically local best practice) is certainly greater than in other parts of the public sector. Indeed health care has witnessed recent interest in knowledge transfer activities although the role of health librarians has become somewhat marginalised within mainstream corporate activities in this domain.

⁸ Chartered Institute of Library and Information Professionals. *Future Proofing the Profession: the report of the Health Executive Advisory Group*. CILIP, 2004

⁹ Alison Turner : The National electronic Library for Health. In: Walton G. & Booth A. (eds). *Exploiting Knowledge in Health Services*. London : Facet Publishing Vol. 2004 s. 49–59

¹⁰ Gerry Maclean : Opportunity for change in the future roles for the health library and information professional: meeting the challenges in NHS Scotland. *Health Information and Libraries Journal* Vol. 23 s. 32-38

The COMPLIANT framework

The requirement to blend both generic and health specific skills is clearly evidenced in a framework that we developed at the University of Sheffield in order to complete an analysis of training needs on behalf of the National Library for Health¹¹. We wanted to characterise existing and future training provision against a broad framework that exemplified the unique blend of skills that are required by the health librarian. We came up with the mnemonic, COMPLIANT. This variously signals the domains of **C**ontextual knowledge, **M**anagerial skills, **P**rofessional skills, **L**earning and teaching, **I**nterpersonal, & **N**HS (i.e. national health systems) context, and finally **T**echnical skills. You will note that of the seven domains that we identified only one, the national health systems domain, is exclusive to health care. Contextual knowledge may hold some requirement to be familiar with the specific external and environmental drivers of the healthcare context but it is not exclusively so. Outside of these two domains the remaining skill sets are generic and might be possessed by information professionals working within other sectors. Health librarians need managerial skills to manage the staff, resources and facilities in which they are located. They also require professional skills such as the ability to codify, classify, summarise, abstract or index.. This is equally true regardless of whether they operate within a physical or a virtual – or increasingly commonly “hybrid” environment. Learning and teaching skills are fast assuming paramount importance as it is recognised that access is not the major impediment to effective use of information resources¹². Next come Technical skills as evidenced in Web authoring or in advanced information retrieval using methodological filters. Finally no itemisation of requisite skills is complete without acknowledging the important contribution of interpersonal skills. Our experience in evaluating clinical librarian and primary care outreach projects suggests that these constitute an important component of any such initiative. In fact the difficulty in separating this personal factor from the service being delivered almost makes such services impossible to evaluate!

Of course a worrying aspect of this itemisation of skill domains is the observation that very little of this territory is the exclusive preserve of our profession. Indeed in most cases other professions are better at fulfilling individual aspects of this composite skill set. For example, health librarians are rarely the most qualified teachers within an organisation and as a consequence the training we offer is not usually characterised by learning aims and objectives, learning outcomes and rigorous evaluation. Indeed

¹¹ Terence Lacey, Andrew Booth : Education, training and development for NHS librarians: supporting e-learning. A review commissioned by the National electronic Library for Health Librarian Development Programme. Sheffield: University of Sheffield, SchARR (School of Health and Related Research

¹² Jonathan D. Eldredge :The librarian as tutor/facilitator in a problem-based learning (PBL) curriculum. *Reference Services Review* Vol. 32 s. 54–59

with the fast-track development of the Internet even professional skills – for example in cataloguing or coding - become either the domain of the information technologist or are rendered potentially irrelevant by the increasing sophistication of powerful search engines.

Box 1 The COMPLIANT Skills Framework

Contextual knowledge	[Specialist]
Managerial skills	[Professional]
Professional skills	[Professional]
Learning and teaching	[Professional]
Interpersonal	[Professional]
& NHS Context	[Specialist]
Technical	[Professional]

Revisiting this framework almost five years later I cannot help but wonder whether the technical skills component receives inordinate emphasis. It is not, of course, that technical skills are unimportant – quite the converse in fact. It is simply that most of these skills have a very volatile training half-life and are therefore perhaps too time-limited to command a permanent place among the requirements for our profession. This is particularly the case with an increasing emphasis on technical functionality for the end user. With a few well-tutored clicks a user can construct, via a tool such as Google, site-specific search engines, a personalised search page and gadgets such as a to do list, a text translator and a set of person-specific RSS news feeds. Consequently, in contrast to ten or fifteen years ago, there are very few technical skills that remain the exclusive province of the health librarian.

So what would I suggest as an alternative to this Technical domain? From our own experience in providing intensive research support and e-learning courses it seems that a knowledge of available social networking tools such as blogs, wikis and podcasts would prove most useful¹³. By this I do not mean technical skills in use of such tools (in fact very little technical knowledge is actually required) but rather a good comprehensive knowledge of the purposes for which they might be used¹⁴. The health librarian of the immediate future will probably inhabit a Facebook community, use Citeulike to share useful references and will occasionally visit YouTube and MySpace. But these are the technologies of the moment and could well be supplanted within the next two or three years. We will therefore need to keep up with, if not ahead of, the next technologies that are yet to appear¹⁵. For this reason COMPLIANT should now

¹³ Maged N. Kamel Boulos, Steve Wheeler: The emerging Web 2.0 social software: an enabling suite of sociable technologies in health and health care education. *Health Info Libr J.* Vol. 24 nr 1 s. 2-23

¹⁴ Maged N. Kamel Boulos, Inocencio Maramba, Steve Wheeler: Wikis, blogs and podcasts: a new generation of Web-based tools for virtual collaborative clinical practice and education. *BMC Med Educ.* 2006 Aug Vol. 15 nr 6 s. 41

¹⁵ Helen Partridge, Gilian Hallam: Educating the Millennial Generation for evidence based information practice *Library Hi Tech* Vol. 24 nr 3 s. 400-419

read COMPLIANCE with the T for Technical replaced with the CE of Continuing Education! After all, if, as health librarians, we fail to meet the very present challenge posed by COMPLIANCE then there is a very real danger that we will be settling for the alternative - COMPLACENCE!

The SPECTRAL Project

More recently we have conducted a further training needs analysis (2005-2006) – this time for the very specific role of clinical question answering - on behalf of the UK National Knowledge Service. The **SPEC**ialist **TR**aining in clinical question Answering for Informaticists/ Librarians (SPECTRAL) project aimed to “develop detailed proposals for specialist training in clinical question answering for informaticists/librarians”¹⁶. SPECTRAL was one of a series of projects on clinical question answering services (CQAS) designed to support the improved electronic access to resources, available via the National Library of Health and the NHS Core Content, with information specialists skilled at answering clinical questions. This includes staff from specialist national services such as the National Primary Care Question Answering Service as well as local staff in clinical librarian roles. Obviously the specific need to answer clinical questions is a powerful driver in shaping our training agendas^{17,18}. However we found that provision of courses to meet this need is fragmented and uncoordinated. I suspect that this is true of provision in most other countries where there is a general pattern of isolated examples of excellent individual courses but no coordinated attempt to join courses up into a coordinated programme of skills acquisition. In reviewing the training needs of these information staff we conducted a rapid literature review to include some of the specialist training programmes such as that run by Vanderbilt University in the United States¹⁹.

Although the brief of the SPECTRAL project was very much to develop a picture of the specialist needs of a clearly-defined grouping of information staff we recognised that it was necessary to look at the “supply” end of the skills market, that is the requirements of the generalist health librarian who might well be required to move into more specialist roles in the future. Full findings from the work are available in the report and we plan to showcase them in a future article for *Health Information &*

¹⁶ Andrew Booth, Claire Beecroft, Colin Lynch: *SPECialist TRaining in clinical question Answering for informaticists/Librarians (SPECTRAL)*. Sheffield: School of Health and Related Research (ScHARR), University of Sheffield

¹⁷ Carol S. Scherrer, Josephine L. Dorsch: The evolving role of the librarian in evidence-based medicine. *Bull Med Libr Assoc.* Vol. 87 nr 3 s. 322-328

¹⁸ K. Ann McKibbon, Liz Bailey: Health professional education, evidence-based health care, and health sciences librarians. *Reference Services Review* Vol. 32 nr 1 s.50-53

¹⁹ Jennifer Lyon, Nunzia Bettinsoli Giusse, Annette Williams, Taneya Koonce, Rachel Walden: A model for training the new bioinformationist. *J Med Libr Assoc.* 2004 Vol. 92 nr 2 s. 188-195

Libraries Journal. However I shall briefly review some highlights as they relate to the theme of this presentation.

Unsurprisingly skills such as the ability to filter the literature, identifying relevant documents and then to critically appraise retrieved materials were almost overwhelmingly seen as essential. More epidemiological skills such as ranking items for the validity of their study design and summarising the evidence were ranked as less important. We suspect that this does not necessarily reflect what is actually required but rather health librarians' perceptions of these skills. It would be interesting to ask clinicians what skills they require to support their use and interpretation of clinical evidence, focusing on their actual needs not necessarily on what they think librarians should do. I believe that librarians are more cautious in filling roles that are closer to the *interpretation* end of the evidence chain. As a consequence there is a prevailing view among clinicians that librarians are almost exclusively located at the *identification* end of that same evidence chain. Thus this becomes a self-fulfilling prophecy unless librarians, working with local clinician champions are prepared to "break out of the box" - of which more later!

The SPECTRAL project identified a clear distinction between where clinical question answering staff members located themselves within the evidence process compared with more general staff. Broadly speaking clinical question answering specialists identified themselves currently within stages 1-3 of the process and expressed an aspiration to evolve to include stages 4 and 5. Unsurprisingly generalist health librarians located themselves currently at stages 1 and 2 of the process and aspired to stage 3 only.

Box 2 The Evidence Process

1. Asking
2. Finding
3. Appraising
4. Acting
5. Evaluating

The SPECTRAL review also examined existing training provision and, along with ourselves (i.e. ScHARR) the deliverer of the ADEPT and PrECEPT programmes and critical appraisal training, other training providers included libraries such as the BMA Library and specialist evidence based practice providers such as the Critical Appraisal Skills Programme (CASP) and the Centre for Evidence Based Medicine (CEBM). I would be interested to find out whether this hybrid mix of provision by library trainers and by general evidence based healthcare trainers is familiar in your own countries.

The SPECTRAL review concluded by identifying four major deficiencies with existing provision – deficiencies that I suspect will recur time and again throughout this conference.

(1) **Co-ordination** - need for co-ordination of courses into a single training programme, emphasising continuity and minimising overlap.

(2) **Tailoring to specific context** – how can generic courses be adapted to specific needs of the clinical librarian?

(3) **Management, organisation and delivery** - (e.g. standards, monitoring etcetera) for quality assurance purposes.

(4) **Specification of competencies** - no formal attempt to map these against course objectives.

In an Appendix, the SPECTRAL team identified the possible components of a training programme. I share this as a possible starting point, not only for your own specialist programmes but also as a template for foundation training programmes for more generalist health librarian roles.

Box 3 What might a Training Programme look like?

Module Zero [Local]
Understanding the Health Service
Module One [Core]
Understanding context of clinical questions
Module Two [Core]
Formulating the question
Module Three [Core]
Finding Evidence – Bibliographic Databases
Module Four [Core]
Finding Evidence – Specialist Sources
Module Five [Core]
Filtering the Evidence
Module Six [Core]
Critical Appraisal
Module Seven (Pt 1) [Core]
Synthesising/ Reconciling Messages
Module Seven (Pt 2) [Optional]
Interpreting/Explaining Numerical Results
Module Eight [Core] Presenting/Communicating Results
Module Nine [Optional]
Organising/Delivering a CQAS
Module Ten [Optional]
Evaluating Your Service

In preparing the SPECTRAL project I encountered a very useful distinction between three related but quite different types of knowledge that we seek to acquire through training programmes²⁰. You may find it helpful to follow this distinction as you listen to some of the programmes and projects described at this conference. These distinctions are important because they not only determine what is taught but also shape how that particular type of training is delivered.

Much of our expertise requires the acquisition of *declarative knowledge* (i.e. What to do). This may well be acquired through attendance at workshops and study days. Then comes *procedural knowledge* (How to do it). The experiential aspects of this training may require taught courses with very specific technical objectives. Finally comes *contextual knowledge* (What the context requires). This type of knowledge proves very difficult to acquire within a taught course or workshop environment. This will therefore require use of techniques that provide an exposure to the “real world” decision-making context in which we will need to operate. Thus this type of knowledge may be acquired through such techniques as mentoring, shadowing or even a short secondment, where possible.

Results

The results of training needs surveys reveal that demands on NHS knowledge services have become increasingly sophisticated, requiring health information professionals' roles to evolve to include knowledge management, training in information- and evidence-seeking skills, involvement in clinical decision making and implementation of policies^{21, 22, 23}. Additionally, many health library units operate with a staff of four or less, many working part-time, making it difficult to arrange appropriate staff cover and preventing information professionals from leaving the workplace for extended periods without compromising service availability. The Folio programme, sponsored by the National Library for Health Librarian Development Programme, is a potential response to such challenges.

²⁰ Vaughan J u d d , Betty T i m s , Lucy F a r r o w , Jeffery P e r i a t t : Evaluation and assessment of a library instruction component of an introduction to business course: a continuous process. *Reference Services Review* Vol. 32 nr 3 s. 274 - 283

²¹ Christine U r q u h a r t , Siân S p i n k , Rhian T h o m a s : *Assessing Training and Professional Development Needs of Library Staff*. Undertaken for National Library for Health, NHS Information Authority. Department of Information Studies, University of Wales 2005

²² Sally M a y n a r d : The knowledge workout for health: a report of a training needs census of NHS library staff. *Journal of Librarianship and Information Science* Vol/ 34 nr 1 s. 17-32

²³ Christine U r q u h a r t , Jane D u r b i n , Siân S p i n k : Training needs analysis of healthcare library staff, undertaken for South Yorkshire Workforce Development Confederation. Aberystwyth: Department of Information Studies, University of Wales Aberystwyth

Generic and specific components of NLH FOLIO Programme

Folio (Facilitated Online Learning as an Interactive Opportunity) is a CPD programme which has to date comprised 18 different online courses. (A poster on the programme is available during the conference). Courses are free and available for all information professionals who support staff working within the NHS. Participants thus include those working in academic libraries, health charities and professional associations in addition to those actually employed by the NHS. Folio courses are delivered electronically and are designed to enable participants to undertake training in their own workplace and to learn alongside their day-to-day work.

Folio was devised in 2002 by myself in conjunction with Alison Turner, then Library Partnerships Co-ordinator for the National Library for Health. Following three successful pilot courses, the NLH commissioned a team at SchARR to deliver a two-year programme, followed by a one year extension which expired earlier this year. We are currently negotiating yet another one year extension, mainly involving re-runs of courses which were heavily oversubscribed at the first time of running.

Discussion

What has been most revealing, certainly for me, is the overwhelming emphasis from the training needs analyses that govern the direction of FOLIO on generic skills acquisition. Admittedly this training is delivered within a context that is sensitive to the specific needs and challenges of the health information environment. However it is ironic that, as one of the leading UK trainers in evidence based healthcare, very few of our courses are able to capitalise on the technical evidence based skills for which we are best known. Instead they cover topics such as *Managing Change*, *Developing Information Skills Training*, *Introduction to E-Learning* and *Marketing skills*. This reflects an interesting profile of where demand lies for work-based training certainly within the UK health sector. Incidentally this focus on generic training has had unintended benefits as we have been able to run a course on information skills training, under the rebadged label of the “FOLIOz programme” for the Australian Library and Information Association (ALIA) with a further contract for three more courses.

Description of the BREAKOUT Course.

Undoubtedly the most exciting and revolutionary of our FOLIO courses to date is the „Breaking out of the Box: Extending the health LIS professional role – skills and strategies” (Breakout) course. The stimulus for this was the Chartered Institute of Library and Information Professionals *Body of Professional Knowledge* which identifies the need for information professionals to acquire:

“a range of generic and transferable skills, including computer and information literacy interpersonal skills; management skills, especially

relating to human and financial resources; marketing ability; training and mentoring skills; and familiarity with research methods'²⁴.

We believed that information professionals need guidance and support to help them to meet this demand. Being continually told to „think outside the box’ they need to be shown how to do this; not simply needing to *think* outside the box, they need to actively *break out* of the box. The course aim was to

„equip information professionals with the confidence and knowledge required to meet the challenges offered by new and extended roles in healthcare information, with an emphasis on the acquisition of personal skills and strategies’²⁵.

Including “confidence”, alongside “knowledge, skills and strategies”, is significant particularly in the context of a discussion of CPD. A major obstacle in adapting to new and extended roles is lack of confidence about moving into unfamiliar territory. The Breakout course tackles self-efficacy: „an individual’s estimate or personal judgment of his or her own ability to succeed in reaching a specific goal’. As a course briefing observes:

„your own ability to break out of the box is not determined by your skills and technical abilities alone but by your perception of whether or not you can achieve your goal’.²⁶

The Folio format is described more fully elsewhere²⁷ and involves 30 email messages delivered over six weeks, enhanced by briefings, Powerpoint presentations, exercises, buddy tasks, guided reading, quizzes, competitions, discussions and podcasts. The emphasis is on low-tech, easy access with all materials delivered using industry standard applications such as Microsoft Office suite and Windows Media Player. An outline of the Breakout course is reproduced in Box 4.

Box 4 Outline of the Breakout Course

Outline of Breakout course	
Week	Theme
1	Introduction: Personal qualities
2	Pursuing self-efficacy
3	Developing an extended librarian role
4	Developing a wider organisational role
5	Testing the water
6	Development and training
7	Portfolio preparation
8	Portfolio submission

²⁴ Chartered Institute of Library and Information Professionals. *Body of Professional Knowledge: setting out an adaptable framework for your changing needs*. CILIP 2004

²⁵ Folio Breakout Course Web pages <http://breakout.pbwiki.com/>

²⁶ Folio. What is self-efficacy? (<http://breakout.pbwiki.com/f/selfefficacy.doc>)

²⁷ Anthea Sutton, Andrew Booth, Lynda Ayiku, Alan O’Rourke: e-FOLIO: using e-learning to learn about e-learning. *Health Information and Libraries Journal* 2005 Vol. 22 nr 2 s. 84-86

Conclusions

I hope that the above emphasises that knowledge and skills acquisition is not enough. New roles require new approaches which in turn require new methods of teaching and training. Attending what proved a very stimulating and successful 3rd UK Clinical Librarian Conference recently I used the illustration of the mirror to observe that requirements for ongoing professional development fall into three distinct groups of characteristics. Firstly as health librarians we need to be *focused* (in other words we need to be aware of the specialist distinguishing characteristics that we require as health information practitioners). Second we need to be *polished* (that is to possess the professional characteristics that identify us as members of the generic library and information profession). Finally, and most importantly of all, we need to be *reflective* (i.e. to possess the lifelong learning characteristics that will equip us to identify, analyse and respond to change)²⁸. As I have remarked elsewhere the stimulus for this reflection “can be triggered by any number of catalysts”²⁹ which include our external environment, technological developments, the needs and requests of our users and our own observations on use of our services, not simply the research evidence which has been prioritised by the evidence based practice movement. Schon (1991) claims that such reflection is essential for surviving a constantly-changing theory-practice gap – but arguably we do not wish to simply survive, we want to thrive!

Mention of mirrors reminds me of my favourite analogy which compares the barber with the surgeon. According to a BBC website “the barber’s art of shaving beards and cutting hair” dates from time immemorial. In fact “long before there was history, there were razor blades, found among the relics of the Bronze Age”³⁰. In contrast the profession of surgery is of comparatively recent origin. Whereas the art of the barber has remained essentially unchanged over many millennia, the profession of the surgeon continues to evolve, stimulated by technical improvements and technological innovation. Wherein lies the difference between these two activities? Is it not in the building up and transmission of an evolving body of knowledge? How is this corpus developed? – surely it is through reflective practice? As a professional surgeon performs a procedure he reflects on how it might be enhanced and improved. He may invent a new version of a procedure and is perhaps rewarded by having it henceforth attributed with his name!

²⁸ Ross T o d d : Learning in the Information Age School: Opportunities, Outcomes and Options. International Association of School Librarianship (IASL) Annual Conference Durban, South Africa, 7-11 July 2003

²⁹ Andrew B o o t h : Where systems meet services: towards evidence-based information practice. Vine Vol. 33 nr 2 s. 65-71

³⁰ Blood, Bandages and Barber Poles <http://www.bbc.co.uk/dna/h2g2/brunel/A885062> Created: 29th November 2002

Will we, as health librarians, continue as barbers simply acquiring the same inventory of skills and repeating the same practices? Surely the challenge is to reflect on our practice, to build up a body of evidence based library and information practice and to communicate it to others. Conferences such as this one are thus not simply a forum for sharing our speculations on the future needs of health librarians and their training implications. More importantly they are actually a mechanism for reflection and sharing of knowledge. To survive as a species we require more than simply *adapting* to our ever changing environment, what Cheng labels the “shifting information landscape”³¹. It is not even sufficient to “*mutate*” as such changes, even though more dramatic, do not equip us beyond the particular set of circumstances in which we currently find ourselves. Rather we need to be continually *recreating* our roles so that we can develop and thrive in even the most hostile of environments. Perhaps some time in the future will even trace the development of such a new species back to the EAHIL Conference in Krakow in September 2007!

Dr Gheorghe Buluță

Crina Mihăilescu

Dr Octavia-Luciana Porumbeanu

Bucharest – University of Medicine and Pharmacy

SOME ASPECTS CONCERNING THE EDUCATION, TRAINING AND CONTINUOUS DEVELOPMENT OF THE LIBRARIANS AND INFORMATION SPECIALISTS IN ROMANIA. THE CASE OF THE PROFESSIONALS FROM THE CENTRAL LIBRARY OF THE “CAROL DAVILA” UNIVERSITY OF MEDICINE AND PHARMACY - BUCHAREST

Abstract

The paper approaches some general aspects concerning the education, training and continuous development programmes of the librarians and information specialists in Romania offered at academic level and at the professional association level and the contents of these programmes, focusing on the situation of the professionals from the Central Library of the “Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy – Bucharest, the largest medical library in Romania, both in what concerns its collections and number of branches and its human resources. There are presented the directions on which the emphasis is put at present in the education and training of the specialists in direct connection with the new dimensions of the library’s activity, then some elements concerning the continuous professional development and the abilities which the medical librarians and information specialists must get and which must enable them to support the information, education and research approach at the level of the medical community,

³¹ Grace C h e n g : The shifting information landscape: re-inventing the wheel or a whole new frontier for librarians. New Library World 2001 Vol. 102 nr 1/2 s. 26 – 33

and also to implement the projects initiated, to accomplish their tasks within the co-operation actions and partnerships started, in short to exercise the new roles which these professionals indispensable in an ever more ICT-based society must play.

Introduction

Along with the opening of the library for a more numerous and more diverse public, and in some cases also a more difficult or more demanding one, the librarian had to master a complex of abilities better adapted to the new requirements. He/She became a specialist in information science, a good psychologist, a pedagogue, a “social assistant”, a co-worker of the researcher and/or of the professor, a manager. His/her tasks diversified and specialized. The profession became more feminine with all that this phenomenon means from the psychological point of view. The collections, the information supports, the services, the public, the environment, the demands, the interest directions, everything has changed in libraries. These have crossed a “silent revolution” and a very complex one. The automation, the idea of “virtual library”, the distance communications, the unlimited access require also a continuous adaptation of the professional education.

Depending on the attention which the speciality education, the professional associations, and in some countries the sector ministries, are paying to it, the education of the professionals in library and information science varies as length, structure, level and programme from one country to another.

In Romania, the initial education and the continuous development in library and information science was achieved in the past and develops at present through:

- the speciality higher education;
- the services offered by the authorized professional training providers;
- the approaches of the professional associations, and
- the international actions of professional co-operation.

This paper presents some aspects concerning the library and information science education programmes in Romania and then it focus on the training and continuous development of the professionals from the Central Library of the “Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy – Bucharest.

The Speciality Higher Education

The Past Situation

In Romania in the 19th century, the large libraries have been organized and developed by cultural personalities with education in the field of philology, history and philosophy – August Treboniu Laurian (1810-1881), Alexandru Odobescu (1834-1895), B.P. Hasdeu (1834-1907), Ioan Bianu (1895-1935) –, and some specialists in library science from the generations that followed, in the first half of the 20th century, improved their knowledge in education or library institutions from different European countries – N. Georgescu-Tistu, Ioachim Crăciun, Dan Simonescu, Maria Dumitrescu, Getta Elena Rally and others. Having initially other specializations

(philology, history), they understood the importance of the librarian profession as a distinct speciality. It was them that set up the library science education; they created departments, gave lectures, published handbooks and imposed a moral status of the librarian.

On the other hand, they activated in national and academic libraries, and sometimes in public libraries (Getta Elena Rally (1900-1982) organized and managed the Municipal Library in Bucharest between 1938 and 1949).

During more than 7 decades of speciality education there have been organized different forms of study and there have been experienced different teaching methods. Under the influence of the model of the famous École des Chartes from France, it was established in 1924 in Bucharest the Practical School of Archivists-Paleographers (which became in 1931 the Superior School of Archive Science and Paleography). Here Alexandru Sadi-Ionescu (1873-1926), the first Romanian professor in our field gave during the academic year 1925-1926 the first part of his lecture which included the study of library science. In 1929, after his death, N. Georgescu-Tistu (1894-1972), a philologist by education, but specialized at École des Chartes and École des bibliothécaires in Paris, retook the library science education interrupted in 1962. This included the study of book history, of library science and of bibliography.

Beginning with 1939, the Library Science Section of the Superior School of Archive Science and Paleography was managed by Maria Dumitrescu (1904-1969), specialized in France (at École de Hautes Études and École des Chartes), who taught bibliography and cataloguing, with application at the special collections and book history, especially the European Middle Age one.

Within the University of Bucharest, between the world wars, at the Faculty of Letters, the library science education developed through a speciality docentship and then within the framework of a conference, activity marked by what was called "philologic library science". The library science courses at the University of Bucharest, begun with the docentship from 1932 of N. Georgescu-Tistu, were continued in time by Mircea Tomescu (1916-1969) between 1960-1969 and Dan Simonescu (1902-1993) between 1970-1972.

At the University in Cluj it was also established library science education through a conference of general bibliography, with the structure formed of bibliography, library science, bibliology (understood as history of book and writing in all times) and Romanian bibliography. At Cluj, a special attention was given to bibliography and intellectual work technique, disciplines that owe a lot to Professor Ioachim Crăciun (1898-1971). The opening lesson of his course, named "A New Science, the Bibliology, in the Romanian Higher Education", was given at the Faculty of Letters and Philosophy, in 1932.

The evolution of the speciality education was parallel with the library development. Between 1953-1958, within the University of Bucharest, at the Philology Faculty, it was established the Library Science Department, where only two classes graduated.

Still in Bucharest, at the Pedagogic Institute with a length of study of 3 years, within the Philology Faculty, it functioned between 1963 and 1970 the Library Science Department, whose head was Professor dr. Dan Simonescu. The Institute trained good library practitioners.

The Ph.D. in Library Science was established at the University of Bucharest in 1968, under the supervision of Professor dr. Dan Simonescu, Honorary Member of the Romanian Academy, this being a higher form of professional training and development which marked a progress in the evolution of the speciality education.

The Superior School of Archive Science and Paleography was transformed for a short period of time (1948-1949) in an Institute of Archive Science, Library Science and Paleography, and since 1950 in the Archive Science Department at the Faculty of History from the University of Bucharest, where N. Georgescu-Tistu gave his lectures in the field of library science till 1959 when he retired.

At the Philology Faculty of the University of Bucharest, it was organized an elective course of library science between 1970-1990.

The Present Situation

Since 1990 the higher education in the field of library and information science (LIS) has been organized at the University of Bucharest, within the framework of a distinct department at the Faculty of Letters. At the same institution, the College of Administration and Managerial Assistance trained librarians and archivists.

The most difficult problems when the LIS education was established again in 1990 were connected to the profile outlining, to the discipline settlement and, of course, to the teaching content determination because its founders tried to link the previous Romanian experiences with those from other countries. It has been created a new structure starting from the necessity of putting up the requirements of a profound interdisciplinary specialization with the imperatives of a solid general culture.

There are some aspects that should be mentioned:

- the relation between the traditional disciplines (Library Science, Bibliography, History of Book and Libraries etc.) and the modern ones (Information Science, Management of the Infodocumentary Structures, Information Technology, Marketing in Libraries, Information Users, Information Retrieval etc.);
- the relation between the disciplines of general culture (Romanian Literature, World Culture and Civilization, World Literature, Reading Psychology, Romanian Language etc.) and the speciality ones (Cataloguing, Classification and Indexing, Collection Development and Document Communication, Reference Services, Documentation, Library Legislation etc.).

Within the framework of the “Transilvania” University in Braşov, there is a specialization in library science and museology. At the “Babeş-Bolyai” University in Cluj-Napoca it functions a specialization in Library and Archive Science, and the programme can be studied in Romanian, Hungarian and German. At the University in Oradea, the Philology Section trains also professionals in Library Science. The College of the “Lucian Blaga” University from Sibiu includes also in its curriculum a specialization in library and archive science. The “Valahia” University in Târgovişte includes a library and archive science programme at the Economic and Administration College.

In what concerns the professional development, the Library and Information Science Department at the Faculty of Letters from the University of Bucharest offers a Master Programme and a Postgraduate Programme.

The Master Programme “Information Strategies in the Contemporary Society” is designed for the development of the knowledge level of the graduates with qualities, abilities and vocation for the research of the information transfer processes at the organizations, networks and systems level. The curriculum includes courses such as: Cultural Models and Library Structures in the Romanian Space, Information Management, Information and Communication Technology, Contemporary Theories in Collection Development etc.

The Postgraduate Programme is designed for graduates from other fields than LIS who work or want to work in the information and documentation field. The length of studies is of 2 semesters and the training process takes place through 3 convocations. The curriculum includes courses such as: Collection Development, Library Legislation, Cataloguing and Indexing, Library Automation, Management in Infodocumentary Structures, Documentation, Marketing in Libraries, Bibliographic Systems, Archive Science, Practice in Library etc.

We consider that in its current form the speciality education is structured on the requirements of the library institutions in which the future graduates will work. Still, it can be noted the continuation of training at the workplace through specialization in accordance with every type of library. This is the case of the librarians in the medical academic libraries who get their initial training during a period of 3-6 months from hiring. This trend is common to all librarians and it is in the tradition of the library and information science education in Romania.

Services Offered by the Authorized Professional Training Providers

According to the current legislation, the professional training of the speciality staff in libraries is accomplished through: elective courses at high-school level, post high-school education, higher education, postgraduate programmes, master programmes and Ph.D. programmes, and also other forms of professional training. These continuous professional training programmes include courses such as: Library Management and Marketing, Reading Sociology, Speciality Scientific Information,

Methodical Training, Documentation in the field of general and specific Legislation, Practical Activities etc.

The financial resources for this type of professional training are provided by the library institutions. The staff newly hired in public libraries who didn't graduate from an education form in the speciality for which he/she was hired must attend a qualification programme or an initiation programme after which he/she will receive a qualification or graduation certificate nationally recognized.

Among the authorized professional training providers, the Centre of Professional Training in Culture, which functions under the co-ordination of the Ministry of Culture, has the main place, both through its programmes and through a more than three decades existence.

The Centre's Programmes offers to those that attend them the possibility of acquiring the necessary competences for the profession, following the requirements of the workforce standard and of "the European Competences Reference System for the Information and Documentation Professionals", that was published in Romanian in two editions, in 2000 and 2006, in correlation with the speciality higher education programmes and the endorsement of the Romanian librarians' professional associations.

In the Centre's Programme there are included disciplines such as: Library Management, Communication, Collection Development, Document Conservation, Legislation, Cultural Actions, Collections and Acquisitions, practically being covered all activity segments in a library.

The Approaches in the Field of the Professional Associations

The main professional associations of the Romanian librarians, ANBPR (the National Association of the Public Librarians and Libraries in Romania) and ABIR (the Association of the Librarians in Education - Romania) have organized along the years different continuous professional training courses for the librarians and also a series of scientific activities (workshops, conferences etc.) for the same purpose. We'll insist on the activity of the Section Medical Libraries of ABIR.

Thus, there have been organized yearly by the Central Library of the "Iuliu Hațieganu" University of Medicine and Pharmacy in Cluj specialization courses for the information specialists in the medical academic libraries, focusing on the new aspects of information and documentation in the biomedical sciences.

The Central Library of the "Transilvania" University in Braşov organizes also yearly the International Library Science Conference "BIBLIO Braşov".

Within the framework of these scientific actions, the medical academic librarians presented very interesting papers on the rationalization, modernization and diversification of the services provided for the users, especially in the context of the introduction and efficient use of the new information and communication technologies.

There is a tradition of scientific collaboration at national level of the Romanian librarians and information specialists, marked through documentation visits of the young ones at libraries with tradition and very well organized on speciality fields.

The profession solidarity is marked by the joint achievement under the co-ordination of the Section Medical Libraries of ABIR of the following projects which at present are under way:

- “Who’s Who in the Universities of Medicine and Pharmacy in Romania” (presentations of the teaching staff from these institutions);
- “the Handbook of Medical Information and Documentation”, a common project of the Central Libraries of the Universities of Medicine and Pharmacy in Bucharest, Cluj, Iași and Brașov, meant not only to the librarians, but also to the students from these universities.

We consider that co-operation doesn’t have the value of universal panacea for the problems of the Romanian medical libraries, but it opens a gate and leaves to see a way to the Romanian library civilization, which represents the basis of education and culture at the standards of today’s world.

The International Actions of Professional Co-operation

The opening towards Europe and towards the world of the Romanian libraries after 1990 was marked by the free participation of the Romanian librarians and information specialists in different international reunions, especially the IFLA Conferences.

These participations had an important role in the training of the Romanian medical librarians who came in contact in this way with the modern management of the foreign medical libraries. Other examples in this sense are: the Seminars of Medical Informatics organized in France by CIDMEF (Conférence Internationale de Doyens des Facultés de Médecine Expression Française) in which librarians from all medical academic libraries participated, then the bilateral professional meetings with librarians specialized in the medical field from England, Denmark, Norway and the Republic of Moldavia.

An important professional moment for the medical librarians in Romania was the organization in 2006 in Cluj-Napoca of the 10th EAHIL Conference.

The Training and Continuous Development of the Librarians from the Central Library of the “Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy – Bucharest

Short Presentation of the Library

Having in view the context of the professional training and development presented, it is fit to discuss also the case of the librarians from the Central Library of the “Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy – Bucharest, an institution that stands out among the Romanian documentary structures both through out its history – age, collections and personalities that were at its leadership and through the dimension of its

activities that materialize in information services provided for an extended community of users that includes students, teaching staff, researchers, physicians.

Its beginnings are interweaving with those of the Romanian school of medicine. Thus, the library was established in 1857 simultaneously with the National School of Medicine and Pharmacy. It was formed by the gathering of a few collections belonging to smaller libraries. In 1884 it had less than 1,000 volumes (39 in Romanian, 212 in Latin, 160 in French, 28 in Greek and 267 in German).

In 1890, when the first catalogue of the library was printed, there were 4,726 volumes, 762 being periodicals. In 1869, the National School of Medicine and Pharmacy turned into the Faculty of Medicine and the library moved in 1870 in the premises of the University of Bucharest and from here, in 1901, in the premises of the Faculty of Medicine where it functions even today.

The Library's Structure and its Reading Rooms

At present, the library's structure reflects the university organization, that is:

- the headquarters of the library (the Main Library) with two reading rooms ("Thoma Ionescu" and "D. Danielopolu"), a Centre of Information and Documentation and the Lending Centre are in the same building with the Faculty of General Medicine and the Faculty of Medical Assistance and Midwives;
- the reading room and the collections at the faculty of Dental Medicine;
- the reading room with the collections and the Lending Centre at the Faculty of Pharmacy;
- the 80 branch libraries that are at the level of the university departments, chairs and clinics spread all over Bucharest. They are libraries that have from 40,000 – 50,000 volumes to 300 - 400 volumes depending on the educational and research interests of the teaching staff.

A LAN connects the library with all the preclinical departments and a WAN allows an Internet link.

The Library in Figures (Collections, Users, Staff)

- The library has now:
 - 366,546 book titles, 5,531 periodical titles of more than 700,000 copies;
 - lectures, practical works, handbooks and monographs published by the medical teaching staff of the University;
 - specialized handbooks and textbooks published in Romanian or in languages of international circulation;
 - Romanian and foreign periodicals;
 - Ph.D. theses, master dissertations, graduation papers;
 - CD-ROMs;
 - atlases, dictionaries, encyclopaedias in Romanian and in foreign languages; reference materials.
- It has approximately 27,000 documents in open access.

- The active users of the library are approximately 11,000.
- The staff of the library is formed by 41 specialists.

The Library in 2007

This year the University celebrates 150 years from its establishment, and the Library 100 years from the opening of the Reading Room for the users.

Most of the librarians in this institution graduated from faculty and continued their education through different master, postgraduate and Ph.D. programmes.

At national level, in the Romanian libraries there are: 479 librarians in the national libraries, 1,618 librarians in the academic ones, 1,846 in the public libraries county, 699 at the level of the municipal and town libraries and 2,317 in the village libraries, according to the Statistical Yearbook of Romania for the year 2005. Among them, librarians with initial training in the field of the medical higher education are very few.

On the basis of the speciality education or of the education from other field (especially philology, history etc.), those that work at the Central Library of the “Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy – Bucharest graduated master and postgraduate programmes for their professional training and development but perfected their professional standard through practice in library.

According to a tradition in this library, the newly hired librarians work successively for a period of 3-6 months in all the library’s departments. The objective is not only to get to know the publications flow in library, but especially to discover their inclinations and abilities for a certain type of activity.

To this it can be added the monthly professional meeting in which there are presented and discussed papers on different themes.

The medical librarians work in a specialized field, the field of biomedical sciences. So, besides the professional skills recognized by the current standards, in the training and development process of the medical information specialists of the Central Library of the “Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy – Bucharest the emphasis is put on elements that will enable them to support the information, education and research approach at the level of the medical community, to implement the projects initiated in collaboration with other similar libraries, to accomplish their tasks within the co-operation actions and partnerships started, and to assist the users in retrieving the information with the help of the new information and communication technologies.

The abilities aimed at are:

- a good library science culture,
- an adequate culture of the biomedical sciences field,
- the assimilation and use of an adequate language for the diverse categories of medical documents and literature,
- the assimilation of techniques specific to the information and documentation in the biomedical sciences field,

- the continuous improvement of the knowledge and practices in using the new information and communication technologies with a view to accessing in an efficient way useful and valuable information for the users,
- the improvement of the linguistic capacities with a view to knowing as many as possible languages of international circulation and of the specific biomedical language.

The Central Library of the “Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy – Bucharest organizes also every year a Scientific Symposion with the theme “The Library in the Medical Higher Education, Tradition and Modernity”. Besides the scientific papers presented by the other Romanian librarians and by those from abroad, the librarians of the host institution are encouraged, especially the younger ones, to present the results of their own research approaches. Many of their papers were accepted to be published by the Romanian specialized journals (“Biblioteca/The Library”, “Biblos”, “Curier bibliologic/Library Science Messenger”, “Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informării/ The Romanian Journal of Library and Information Science”).

As a proof of the continuous development tendency in library science are the works published by the librarians: “The Catalogue of the Ph.D. Theses”, “The Catalogue of Foreign Book (XVIth-XVIIIth centuries)”, and also personal books on diverse themes: “The Library Nowadays. Information and Communication”, “Legislative Vademecum for Libraries”, “The Library in the Information Society”, and others.

For the same purpose of professional development the Romanian speciality librarians had access to the Mobility Programme Leonardo da Vinci, collaborating with the Academic Libraries in Exeter (England) and Bergen (Norway).

The preoccupations of professional development are also present in a series of projects of the Library that are under way:

- “Free Medical Access for Documentation, Information and Training/ Liber Acces Medical pentru Documentare, Informare și Formare (LAMEDIF)”. It is a co-operation project for setting up a consortium of the Romanian medical libraries on purpose to promote the new information and communication technologies, the evaluation and the joint provision of the necessary information and documentation for the higher education and research approach, the continuous medical education and postgraduate professional training. The objectives of this project are:
 - the increase of the quality in education, research and training in accordance with the contemporary trends of development and the user needs;
 - the provision of a quick access to the useful and valuable information by using the online resources;
 - the users’ training with a view to assimilate the necessary competences for an efficient use of information.

The library partners in this project are:

- the National Centre for Postgraduate Education of the physicians, chemists, other staff with higher education and medical assistants;
- Softlink Romania.
- “RoBiblioMed” (the indexing of the Romanian medical journals) It is an initiative of the Central Library of the “Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy - Bucharest, in co-operation with the other medical libraries in Romania, and with the Section Medical Libraries of ABIR. It is a project based on Softlink Liberty 3 for indexing the important Romanian medical journals in the whole country at the level of the component parts description.

Conclusions

At present, in Romania the speciality higher education, the professional associations and the authorized professional training providers offer a complete and diverse range of LIS programmes (initial education and training and continuous professional development) at all levels. The programmes’ contents focus on the knowledge and abilities which the librarians and information specialists must get nowadays for an efficient activity in support of their users.

In what concerns the situation of the medical librarians, at the Central Library of the “Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy – Bucharest it is encouraged the educational and academic research approach and the professionals from this institution, on the basis of their initial education and continuous development in LIS wish to become true professionals as the European and world standards require and especially in the context of the implementation and efficient use of the new information and communication technologies.

The general trend is well known and it is assimilated by the Romanian librarians too, that is the user orientation and the development of information services and products that will meet the users’ information needs.

There is pointed out in the speciality literature the fear that the library function as place of meeting, socialization and communication could disappear while we make for a virtual library which through the networks allows the access to digital materials and to media.

That is why in the tradition of the Romanian library science education, we believe also in the cultural action in the academic library destined to point out the values of the written communication civilization in the past and today.

References

- B u l u ț ă Gheorghe: Civilizația bibliotecilor [The Library Civilization]. București: Editura Enciclopedică 1998
- B u l u ț ă Gheorghe, P e t r e s c u Victor: Vademecum legislativ pentru biblioteci [Legislative Vademecum for Libraries]. Târgoviște: Editura Bibliotheca 2004

Bulură Gheorghe, Craia Sultana, Petrescu Victor: Biblioteca în societatea informației [The Library in the Information Society]. București: Do-MinoR 2007

Marinescu Nicolae, Ianuș M, Alexandrescu Adrian, Mihailescu C, Chichirău E, Mihailescu Alexandru: Biblioteca de la tradiție la modernitate [The Library from Tradition to Modernity]. Iași: Editura Astel Design 1999

Porumbeanu Octavia L.: Teoria și practica informației [Information Theory and Practice]. București: Editura Universității din București 2003

Universitatea din București, Facultatea de Litere, Catedra de Bibliologie și Știința Informării. Dosar Forme și Planuri de Învățământ [Education Programmes and Curricula File], 1999-2007. [Unpublished]

Sandgren Terhi

Helsinki – National Library of Health Sciences - Terkko

Larmo Katri

Helsinki – The Social Insurance Institution Information Service

CONTINUOUS PROFESSIONAL DEVELOPMENT AND WORKPLACE EDUCATION PROGRAM IN THE NATIONAL LIBRARY OF HEALTH SCIENCES, FINLAND

The presentation describes our experiences on the continuous professional development and workplace education program in the National Library of Health Sciences, Finland. The presentation consists of three parts:

1. Background and description of the program
2. Evaluation of the program - results of the survey among the library's personnel
3. the future of the program – ideas and plans

Background – working environment of the personnel

The National Library of Health Sciences - Terkko is the research library of the Medical Faculty of the University of Helsinki. It also functions as the scientific library for the Helsinki University Central Hospital. Terkko is the national resource library in medicine and health sciences and has been designated as the WHO Information Service Centre in Finland. Terkko's workforce is approximately 40 man-years.

The library's main customers are medical students and researchers, faculty members, physicians, nurses and nursing students, but the library is also open to the general public, to anyone needing health information.

Description of the continuous professional development and workplace education program – development, content and participation

Workplace education for the personnel has always been arranged in our library, but since 2005 we started to organize the education more systematically. The education team – which is open to everyone interested – first planned a few personnel training sessions for the coming autumn term. Personnel members were invited to participate in the training sessions through the library's intranet and the sessions were organized during the workday in the library premises.

Gradually, the training became an established part of the library's activities. During the academic terms from autumn 2005 to spring 2007, 23 training sessions - approximately 1 training session per 1½ months – were organized, and today we can say that what started small has evolved into something that can truly be called a continuous professional development and workplace education program.

The education concentrated strictly on issues concerning medical librarianship and issues that we are coming up against in our daily work. Training sessions topics dealt with **a)** services and information sources that the library buys for customer use e.g. Ovid Medline, ISI Web of Knowledge and RefWorks, **b)** services and information sources that the library produces to customer use – e.g. the Medic database, the FeedNavigator current awareness service and the Terkko Document Space open access repository, and **c)** some specific topic and the information resources related to that topic, e.g. evidence-based medicine, health information sources for laymen, health statistics information sources, and health care classifications and nomenclatures. Yet another type of training is **d)** the library's journal club, which started to gather during spring 2007.

Table I. Training sessions 2005—2007

2005
Ovid Medline
RefWorks
Journal Navigator and BookNavigator (the library's interface for the access to the electronic journals and books)
ISI Web of Knowledge
Health Statistics Information Sources
Terkko SearchNet (the library's link collection)
Evidence Based Medicine
Ovid Medline
Legislation databases
2006
Drug information resources
Mobile services
PubMed
Medic and MeSH (Medic is a Finnish health science database, produced by Terkko)
Health Care Classifications and Nomenclatures
FeedNavigator (A current awareness service produced by Terkko)
Health Information Sources for Laymen
2007
Terkko Document Space (An open access repository produced by Terkko)
Journal Club (subject: Evidence-Based Librarianship)
PsycInfo
SciFinder Scholar (Chemical Abstracts)
Journal Club (subject: Systematic information retrieval)

Personnel members with special skills in the subject at hand acted as trainers in the sessions. Trainers were from the information service, the research and development department and from the customer service department. To some sessions, a specialist from another organization was invited. For example, education on law information resources was given by a specialist from the Library of Parliament, and for the session on Chemical Abstracts we invited a specialist from the Kumpula Science Library (Library of the Faculty of Science, University of Helsinki).

Altogether 216 participants attended the sessions in 2005—2007. On an average 10 participants attended each session (ranging from 4 to 21). This means that an average of ¼ of Terkko's whole personnel attended each session.

Training sessions on services produced in Terkko were most popular (e.g. Terkko Document Space, 21 participants and Medic database, 20 participants). One reason could be that education on these services was given for the first time in those sessions. Training sessions on essential and most frequently used services (such as Ovid Medline, ISI Web of Knowledge, Refworks) were also constantly popular.

Evaluation of the program - results from the survey on personnel's experiences

In Spring 2007, it was time to evaluate the program. The personnel's opinions were collected with a questionnaire. Questions concerned 1) subjects covered, 2) participant's thoughts about the quality of the sessions and 3) suggestions for future sessions. 33 questionnaires were distributed. 30 questionnaires were completed, so the response rate was high: 91 %. 23 of the respondents had taken part in the training sessions and seven hadn't.

Generally, the program received positive response and comments, but we also received valuable suggestions on how to do things differently.

We got positive reviews on many areas.

Firstly: 86 % of the respondents considered the sessions useful.

Secondly: it seems that expectations regarding training sessions were fulfilled. The prevailing expectation was to get knowledge and skills useful in one's own work (18 of 23 respondents that participated in the sessions expected this, 19 felt that they could use the received knowledge and skills directly in their work). The courses' innermost purpose is to add work related knowledge, so it was essentially important that the training program met this expectation. Another common expectation was to get information that would help to understand the library's functions as a whole (expected 13/ fulfilled 15). The third common expectation was that the sessions would be an inspiring and refreshing occasion (expected 10 / fulfilled 11). In practice, this appeared as eager discussions during the sessions: courses also functioned as discussion forums on subjects related to their work.

We also gave participants a possibility to make comments about the courses. Based on ten comments, courses and trainers succeeded in the following areas:

1. Courses were well planned
2. Teaching methods were considered suitable
3. Topics were considered versatile

Most respondents also felt that they were well informed about the training program timetable and content, as well as the aim of the separate courses.

We also asked the respondents to list things that could have been done differently. The answers revealed that teaching methods could be developed in the following ways:

1. More teaching material could be given out before and during the sessions
2. The tempo of the sessions could be slower

Seven of the 30 respondents didn't participate in the sessions. The most frequent answer to the question why they didn't participate was that topics were not related to their responsibilities. So even though many respondents were satisfied with the versatility of the topics, there is a group of colleagues whose needs the courses did not meet.

Future of training program – new subject matters

An important part of the questionnaire was to map the kind of courses our colleagues would consider useful in the future.

We asked what subject matters or individual topics they would like to be included in the training program. The amount and creativeness of the ideas implicitly tells us that the library's personnel is enthusiastic about our continuing education program. And that is very motivating for us.

Ideas were related to the following subject matters:

1. the library's electronic services
Introduction to the new electronic services should be arranged every time a new service is launched. In addition, there should be an annually organized session on the most used services.
2. General subjects relating to the library profession and information environment
The following subjects were suggested: customer service, data security, copyright issues, library legislation, new concepts, trends and instruments in information society and libraries (for example functional cataloging, Web 2.0).
3. Subjects related to medicine
Respondents also wished for sessions relating to medical subjects, for example introductions to the medical publishing process and medical research methods.

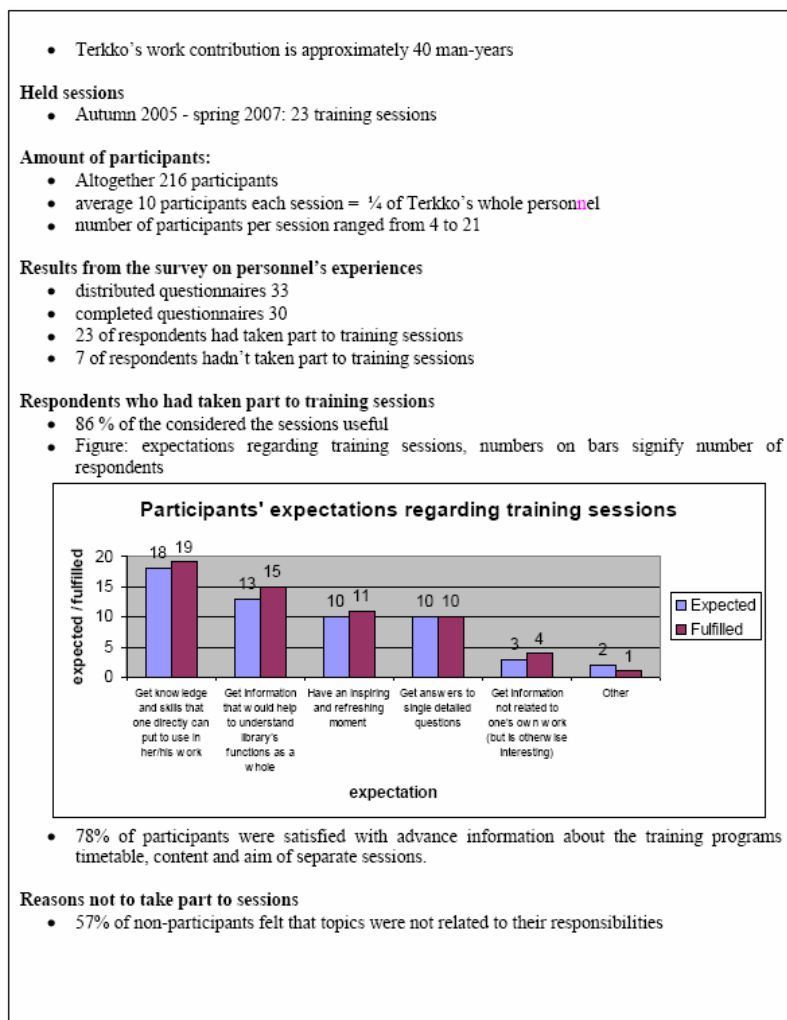
The future of the training program is planned on the basis of the responses and reflections of our own experiences. In the future we will broaden our topic selection to include the above-mentioned subjects.

Summa summarum

Continuous professional development and workplace education program is a good way to put different personnel members' expertise to use. By using personnel members as trainers, an education program is a relatively cost effective way to offer easy, effortless and fast knowledge update to library personnel.

Because the program is meant to meet the professional needs of our library personnel, it was very important to ask what participants and non-participants thought of the training sessions held. We received valuable and useful material for the future and motivation to continue the program.

Table II. Presentation in figures

Luisa Garau

*Brescia – Istituto Zooprofilattico Sperimentale della Lombardia
e dell'Emilia Romagna "Bruno Ubertini"*

Cristina Ferri

Patrizia Gradito

Rome – Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Regioni Lazio e Toscana

BIOMEDICAL LIBRARIAN IN VETERINARY PUBLIC HEALTH INSTITUTIONS: COMPETENCE PROFILE AND TRAINING

Introduction

The librarians who operate in the biomedical field at Scientific Public Boards within the Veterinary Public Health (VPH) have to develop peculiar skills and are urged to acquire specific knowledge in various fields, ranging from biomedical databank reference, law information retrieval, to the selection of publication tools, instruments and ways, including the up to date *Open Access Sites*, to foster an effective scientific dissemination and to provide a high-level continuous support to research and scientific updating. Such abilities are empowered by means of quality education courses, accredited on the basis of ISO certification patterns, as well as by a scheduled screening and evaluation of the development of the specific skills.

Aim

This work aims at outlining the role profile of the current health librarian within the VPH as an information specialist referring to the expertise offered by the authors. This study is to show the upgrading steps accomplished by the libraries at the I.I.ZZ. SS. (*Istituti Zooprofilattici Sperimentali*) in Italy, in Brescia (IZSLER, *Istituto Zooprofilattico Sperimentale della Lombardia e dell'Emilia Romagna*) and in Rome (IZSLT, *Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Regioni Lazio e Toscana*), in identifying the competence profile and in planning education routes in conformity with the quality principles defined in the ISO 9001:2000 rule, relating to point 6 and 7 with regards to Resources, Planning and Development.

In this research work, the authors, acting as reflective practitioners, emphasize the methods adopted, the instruments and tools applied as performance and competence indicators, the screening and evaluation pursued, the audits and the critical and development point detection carried out in the last years. The data collection analysis targeting at the evaluation of the specific education needs of the librarian or information

manager will lead to launch continuous competence development plans in a Health Library or Documentation Centre.

The veterinary public health (VPH) system in Italy

In 1999, the VPH was defined by WHO (World Health Organization) as follows: “*the sum of all contributions to the physical, mental and social well-being of humans through an understanding and application of veterinary science*”. Indeed, it is that very sector of the preventive medicine concerning animal health and veterinary science which studies those aspects affecting the environment and human health. Zoonoses, food safety, the environmental impact of animal farming hygiene, the veterinary urban hygiene and animal welfare are but a short list of its various fields. In Italy, the Public Boards operating in the VPH are the following ones:

- at governmental level, *The Ministry of Health*, which carries out a directive and coordination activity and *Istituto Superiore di Sanità*, ISS, which is the technical-scientific board of the Ministry of Health;
- at regional level, *the Regions*, which develop coordination, managing and inspection functions; *II.ZZ.SS.* as technical-scientific Boards depending on the Regions;
- at local level, *Aziende Sanitarie Locali, ASL*, (Local Board Units), which provide health services within animal welfare, food safety and animal farming hygiene in their territorial jurisdiction.

Istituti zooprofilattici sperimentali

The ten *II.ZZ.SS.*, *Istituti Zooprofilattici Sperimentali*, whose headquarters and diagnostic sites are widespread all over Italy covering each Region, are Public Health Boards supplying advanced services within the VPH, Veterinary Public Health and act as an effective technical and operational tool of the National Public Service (SSN, *Sistema Sanitario Nazionale*). They perform the following functions and activities: research, laboratory diagnostics and education to support the Local Public Boards, the farmers and the animal origin food producers. These Bodies actually cope with topical issues affecting the whole world, due to the market globalisation, which dramatically impact on livestock resources as well as on human well-being and health. Their activities range from the food safety control on animal origin food and feedstuff, livestock farming hygiene to the correct relationship between environment, animals and human beings.

The libraries at II.ZZ.SS

The network of the ten *II.ZZ.SS.* libraries and Documentation Centres, *The Virtual Library*, serves a user population of thousands of people across the 10 sites throughout Italy and shares a noteworthy exhaustive document holding accounting for a number of specific electronic resources. Reference and user education activities targeted to an efficient use of the research tools at disposal are its main objectives. The *II.ZZ.*

SS. librarians act as information manager carrying out an intermediation function between the plethora of informative offer and the urgency and punctuality of its users' informative demand, the librarian offer their mutual expertise in mentoring the library users in the information retrieval activities. Indeed, the *information specialist* in II.ZZ.SS. is asked a multi-skill approach to manage a multi-faceted reality: empathy, observation and critical reflection allow to provide value-added, cost-effective and time-saving services in conjunction with high level culture, ICT skills and knowledge. The II.ZZ.SS. library staff performances have been characterized by a user-oriented approach with regards to information retrieval, handling and knowledge management adopting a service oriented management.

The present work shows a study carried by two Libraries in Brescia and in Rome. The Central Library in Brescia, at IZS-LER, *Istituto Zooprofilattico Sperimentale della Lombardia ed Emilia Romagna*, has a long tradition and story. It is a modern medium Library. The Central Library in Rome, at IZS-LT, *Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Regioni Lazio e Toscana*, has acquired the features of a modern and up-to-date small hybrid Documentation Centre, specialized in the field of Animal Health and Food Safety. The II.ZZ.SS. users' profile is quite complex and can be distinguished into internal and external users as follows:

Institutional users: the II.ZZ.SS. library supports the scientific research and vocational updating and training as well as the diagnostic activities of its personnel operating in the field of veterinary medicine, food safety, animal health, and immunology and biotechnologies. The library also offers its services to the reference centres at a national level as well as at regional level.

External users: operators working within the National Sanitary Service, SSN, and above all to the Regional Health Boards (AUSL), which are under its territorial jurisdiction, the Ministry of Health, free lance operators in the bio-medical field, *NAS Carabinieri* (the Italian Army and Police Force specialized against food frauds), the Army Veterinary Service, students, researchers, farmers and producers in the zootechnical food sector, animal origin food producers.

A crucial resource of our Libraries is our teamwork, indeed, both Libraries operate in direct contact with *The Training and Continuous Education Section* and in staff with the Top management: group awareness, motivation, climate and ethical principles are at the basis of our work. This approach has allowed us to emphasize the relationship and the communication strategies with our users, thus establishing empathy, confidence and authoritativeness. Acting as reflective practitioner, active listening and critical analysis underpin everyday work at our libraries, so that together with the objective performance indicators we strive to comply with, we are longing at defining our targets properly, outlining the critical points to process and to develop.

The processes involved in providing these services have urged the library staff to periodical surveys concerning the various aspects of the performances required: the

number of data banks queries, usage reports (the number of documents required and successfully delivered, the time span elapsed from the request to the full-text document delivery, the number of data banks accesses, etc.). The results collected have impacted on the acquisition policy as well as on the library management to enable the users' needs direct the operational strategies.

In order to meet the ever increasing demand for documents and full-text articles and to provide an effective support to the scientific research, the II.ZZ.SS. librarians have co-operated and studied the modern information retrieval techniques, they have acquired the necessary ICT skills to focus on the development of our library holdings as well as on the user education and empowerment.

The librarian's activities at II.ZZ.SS.

The activities carried out by a librarian operating in the II.ZZ.SS. are characterized by the peculiarity of the library users. As a matter of fact, the II.ZZ.SS. libraries are small and medium facilities which were founded, at first, to meet the informative needs mainly of its researchers as well as of its technical operators and which, later, have opened its doors to health operators, to farmers and animal origin food producers. At present, the Libraries provide quality information services targeted to a vast and heterogeneous audience. The II.ZZ.SS. Library's users is essentially different from the hospital or biomedical university's users. Our users are researchers, veterinarians, biologists, chemists, biomedical laboratory technicians as well as the administrative staff and ICT experts.

The main task our libraries have to accomplish is to support the scientific information dissemination also to public health operators, such as the veterinarians working for the Local Public Boards, to free lance veterinarians, to farmers and producers, to students, to undergraduates and post graduates. The researchers' informative demand is focused on advanced documentation systems, specialized databanks as well as on the main information resources on a national and international basis, with a special interest in the Open Access Movement, recently. In order to meet this peculiar users' needs, the librarian is urged to acquire a vast knowledge of the sector, to master the English language, which is the formal language of the international scientific community, to manage electronic resources. The modern librarian is asked to provide *on demand* services, such as the current awareness services and the users' information literacy and education mentoring them into the use of quality information instruments.

The external users, such as the public health operators, i.e. the veterinarians working for the Local Public Boards and the free lance veterinarians, the farmers and producers, have peculiar information needs which are often unstated and the librarian has first to detect the potential demand before studying the proper instruments and tools to meet them. Their needs focus on vocational updating with a mere technical and operative impact but it is hardly expressed because of a number of reasons: on one side, they can hardly access specialized publications or documentation material

in the Boards they operate, the obsolete or partially adequate technology they have at disposal and last but not least the difficulties with foreign languages in addition to the low economic resources. On the other side, the ever increasing price growth of the information instruments and tools on the market.

Therefore, it is the peculiarity of the users, which is so vast and heterogeneous, which has affected the development of the activities performed by the librarians operating in the II.ZZ.SS, influencing their competence profile. Some of the service provided are similar to any other Library: acquisition and cataloguing, document delivery, photocopying and duplicating, loan. Some services are targeted to specific users and focus on their peculiar information needs: reference, user education and knowledge management, the documentation holding management and improvement.

Considering certain activities such as “*The Library holdings development and management*” or “*reference and bibliographic assistance*”, it is clear that the librarian is not merely asked to perform cataloguing and classification but is expected also to select and access various documentation material, from scientific publication to grey literature, such as presentations or communications to international meetings, proceedings, laboratory reports and audits, retrieving these documents from well known publication instruments as well as in the web. This special scientific production is offered to the II.ZZ.SS. customers by means of an accurate retrieval and selection into the web, into specific databanks and open archives and provided by means of specific editorial products, such as the Bibliographic Bulletins issued by these Boards.

Another field the librarians are addressing their attention to is the information retrieval in the field of rules and law which is of special interest for this kind of users. Considering their control and inspection activity in farming areas or in food producing facilities, the Public Veterinarians need a continuous updating of the European and Italian laws.

The staff operating in the Libraries at the IZSLER and at the IZSLT in Rome is trained to provide an information retrieval and management service in the field of animal health law by means of a specialized updated legislative databank (*Lexvet*), mentoring the users along their queries and granting the access to full text documents as well as by means of a *Legislative Bulletin*, an electronic document containing the citations and links to the full text legislative provisions. The reference and bibliographic assistance are characterized by some peculiarities: the field of interest which is VPH.

The Library staff is required to perform the usual activities of a library, such as electronic resources management or the loan service but in a veterinary health library there are urged to develop a certain expertise to be able to meet the widest information needs through the integration of various resources and knowledge management service to organize the information retrieved. Another vital activity is the user education which is momentous in the organization of the whole work. The researchers need

to be autonomous with the new ever sophisticated electronic resources whereas a noteworthy share of the users need a information literacy education to bibliographic research and law resources. Among the vocational competence the librarian is required to acquire skills and abilities as to the planning of education projects as well as to teaching techniques.

So far the authors have sketched the background of the librarian's activity who is asked to develop skills and knowledge in information science, languages, law, communication, education and training besides the conventional curriculum in librarianship. The librarian has to go outside the library not simply to reach remote users but to interweave a strict relationship with them who represent the real users. The intermediation role between the users and information society is much more complex and is particularly challenging: only developing a broader view the offer can meet the demand.

Methods

The IZS librarian's specific competence

Considering the above-mentioned overview, the profile competence of an IZS librarian can be structured as follows:

Competence in librarianship

- Monographs and journal cataloguing/ Classification and subject heading cataloguing/ loan/ ILL (interlibrary loan) and document delivery
- Sorting out of specialized journals and electronic archiving
- Knowledge and selection of the law (copyright)
- Reference service and bibliographic assistance

Specific competence as to VPH legislation

- Analysis, sorting out and selection of the recent legislative provisions
- Specific legislative databank updating
- Full text access to legislative provision

Specific ICT (information and communication technologies) knowledge and skill

- Integrated system management as to the work flow in the library
- Acquisition of the up-to-date notions in the field of the electronic publishing market
- Acquisition of the information offer through the internet and *open archives* and *open access sites*

Competence in the field of research

- to project and carry out research works in the field of librarianship and advanced documentation
- to carry out scientific works in the field of librarianship and documentation
- to support the researchers in selecting the journals to publish their works

Competence in communication and resources management

- effective communication with the user
- user-oriented approach
- financial resources management
- facility management: premises and equipments
- human resources management
- Development of an internal communication system and human resources management abilities
- Team work attitude, consortium activities with the ten II.ZZ.SS. and with the domestic and international cultural interchange network (NILDE, BIBLIOSAN, EAHIL, etc.)
- Advanced language knowledge to allow international relationships and especially scientific English reading comprehension ability
- User education skills and abilities

These abilities and expertise along with the customer satisfaction and needs are directly connected to a quality system subdivided into: analysis, control, development and screening. This system is vital to fill the gap detected between the skills available and the skills to be acquired and to accomplish a quality target in *the Education, Training and Documentation Departments* of IZSLER in Brescia and IZSLT in Rome.

The competence development and screening system of the personnel operating in the Documentation Structure in IZSLER in Brescia and IZSLT in Rome has been stimulated by the choice to set up a quality system in conformity with the ISO 9001: 2000 rule, with a special attention to point n. 6 (Resource Management) which specifies both *'the importance of the definition and control of staff's competence and the development of appropriate programs*. On the basis of this common starting point, the two Institutes have developed two system which are organized in different way but which share a similar method. The two models are explained as follows.

The competence development system of the staff operating in the library at IZSLER

The competence screening and development of the internal staff of the Documentation System Department (*Struttura Sistema Documentale*) at IZSLER is applied along with the development of the Quality System certified in conformity with the ISO 9001:2000 set up in 2006. The starting point is the competence development analysis by reading the Personal Records: this provides a detailed description of the staff's knowledge, skills and abilities as well as of their usual tasks.

On this basis, the file *"activity/competence mould"* can be written and updated. The I table is an example and concerns the Bibliographic Reference and Assistance Service.

Education and training	supervision	To accomplish a specific knowledge of the development methods of Education Plans and the ability to evaluate the impact on the organization	November 2007	06/01/2007 - 06/07/2007 active didactic methodology supervision or instrument to need analysis and to the evaluation relating to the education events - the development process is in health - evaluation, the efficacy is education in health
Education and training	Education and training and secretary's office	Specific updating relating to the legislative openings and the techniques relating to national and regional accreditation systems	Pending to the starting up of courses organized by Labor and Regional Boards	
Documentation system	Library's holdings development and management	Upgrading knowledge about cataloguing and classification standards	September 2007	
Documentation system	Library's holdings development and management	Advancing the use of electronic resources	July 2007	
Documentation system	Document delivery	Upgrading knowledge concerning the employment of internal and consortia document delivery	May 2007	Ref. to file "internal staff"
Documentation system	Reference and bibliographic assistance	Basic knowledge relating to user-oriented services and the employment of electronic publications and/or other resources	September 07	Ref. to file "internal staff"
Documentation system	Supervision Library coordination	Knowledge of the upcoming legislative provisions concerning copyright, open access and licences	November 2007	

II Table: Education Plan for the Internal Human Resources

The second table refers to the staff involved in the Education project relating to the specific objectives as well as to the real date which will be compared to the actual date when the training education event takes place. This table is than to be compared to the file *Internal Staff Updating*, recording every education course attended by the personnel.

Another step is, on one side, the connection between the analysis of the knowledge/skill, the drawing up and carrying out of the Internal education Plan and, on the other side, by the identification of the institutional development objectives. The last ones are referring to specific library activities which are screened and evaluated during the year by means of quantitative time indicators which specify the time elapse needed to carry out a specific task or job or the number of operations carried out in a time unit (III Table).

Performance indicator	PROCESS	REPORT SYSTEM	measurement unit	Expected Improvement	reporting frequency	evaluation date
number of article requests received through NILDE	photocopying and duplication	NILDE	number	100	monthly	31/01/00
number of article requests carried out through NILDE	photocopying and duplication	NILDE	number	2	yearly	31/01/00
Number of article requests received through SDBL	photocopying and duplication	SDBL	number	100	monthly	31/01/00
Number of duplication and/or binding works	photocopying and duplication	DB Statistic	number	20	monthly	31/01/00
Average time to complete duplication and/or binding works	photocopying and duplication	DB Statistic	number	4	monthly	31/01/00
Number of internal article requests	photocopying and duplication	DB Statistic	number	50	monthly	31/01/00
Average time to complete internal requests	photocopying and duplication	DB Statistic	number	4	monthly	31/01/00
Number of legislative provision requests	photocopying and duplication	DB Statistic	number	5	monthly	31/01/00
Average time to complete the legislative provision requests	photocopying and duplication	DB Statistic	number	4	monthly	31/01/00
Number of article requests carried out through NILDE and directly delivered	photocopying and duplication	NILDE	number	1.000	yearly	31/01/00
Average time to complete the article requests carried out through NILDE and directly	photocopying and duplication	NILDE	number	4	yearly	31/01/00

III Table: Performance indicators (IZSLER – Brescia)

In this way, the internal staff's growth is supported by a global development vision and, even if slightly, also provided production incentives. The whole activity related to the competence analysis and competence growth is thoroughly examined and evaluated and periodically offered to internal and external audits. Every six months internal audits take place to inspect the screening on a number of activities and services, measured by means of specific indicators as in table n. 3.

In the library staff's activities the various critical or "nonconformity" aspects are considered as development starting points and are recorded in the file "*Development Management*" along with the correction or prevention actions. Furthermore, The Certification Authority carries out an audit into the Documentation System at IZSLER once a year, to evaluate the confirmation of the Quality Certification ISO 9001: 2000. Indeed, another competence development control, although indirect, can be deduced by the impact of the services offered by the IZSLER Library, by analysing the users' evaluation, suggestions and comments collected by means of a customer satisfaction survey, distributed every six months. This kind of surveys can pinpoint possible lacks to be filled in the personnel preparation as well as in the competence development so

as to provide the promptest and advanced service to meet the demand expressed by the specialized users at IZSLER.

The staff competence development system at IZSLT – Rome

The staff competence development and screening at IZSLT in Rome was started up in 2004 together with the development of the quality system certified according to the ISO 9001: 2000 rule by the *Education, Communication and Documentation Department* (FOD) involving the Library. The system's operative instruments are as follows: *the job description, The Department Education Plan, the six-month check.*

The job description is a document reporting for each operator the activities and the tasks to be performed, the skills and abilities required and actually possessed in a detailed way. The skills and abilities are described referring to the knowledge, the operative capabilities involved as well as the behaviours. Any expected competence is given an evaluation in a growing scale from 1 to 4 and it is related to the competence level actually possessed by the operator. In the IV Table, an example of JD is shown, relating to the task: “*selection and acquisition of the scientific documentation necessary to the users' updating*”.

ACTIVITY	TASKS	EXPECTED SKILLS AND ABILITIES	SCORE FROM 1 TO 4 EXPECTED COMPETENCE	SCORE FROM 1 TO 4 POSSESSED COMPETENCE
Library and Documentation sector.	Selection and acquisition of the scientific documentation materials necessary to the operators' updating.	Knowledge of: 1) first principles of administrative law 2) english language 3) first principles of information science 4) first principles of librarianship 5) copyright law Ability to: 1) organization planning 2) goods and services supply management 3) use PC, basic softwares and office automater, Internet browsing and e-mailing Behaviour 1) communication capability and ability to set up a relationship with the users and clients 2) ability to coordinate the processes	knowledge 1) 3 2) 3 3) 3 4) 4 5) 4 Abilities 1) 4 2) 4 3) 4 Behaviour 1) 4 2) 4	knowledge 1) 2 2) 3 3) 2 4) 4 5) 4 Abilities 1) 3 2) 3 3) 3 Behaviour 1) 3 2) 3
Central Library management support				

IV Table : Example of Job Description (IZSLT- Rome)

The *Department Education Plan* is recorded by the Manager of any Department every year, by January, 30th and agreed by the Library staff. The document referring to the above-mentioned *Plan* is as follows:

V Table: Department Education Plan (IZSLT-Rome)

During the check examination a specific form (VI Table) has to be filled: in this paper, the operator describes the activities carried out in the last six months, possible comments and express a self-evaluation for each task according to a growing number scale from (1 to 6). (The pass mark is ≥ 4)

An interview between The Manager of the Department and the single operator takes place where the former expresses his/her evaluation and compares it to the operator's self-evaluation, to record a unique score.

An extract of the check document relating to the Library activities is reported as follows.

<i>SECTOR</i>	<i>ACTIVITIES/TASKS</i>	<i>NOTES</i>	<i>CHECK RESULT</i> (form 1 to 6; positive result: ≥ 4).
Library and Documentation sector	1) carrying out the tasks indicated in the Job Description (JD).		1) score
	2) cooperation to the procedure relating to the acquisition of the documentation material by the new purchase management software		2) score
	3) effective cooperation in using the IZSLT web sites for the Library homepage: screening and updating	3) efficient cooperation with the technical operators	3) score
	4) cooperation in the Library re-organization project	4) to point at enjoying a better cooperation with the colleagues involved	4) score

VI Table: *Six-month checks* (IZSLT-Rome)

Such check represents a starting point to collect information relating to the “re-engineering” of certain activities and for the individual education and training programme and planning by evaluating in a very detailed way the strength and the development points relating to the performed tasks.

In addition, another competence development check, although indirect, is offered by the analysis of the users’ evaluation expressed through the *Customer Satisfaction* questionnaire which is distributed every year to the internal users.

Results and conclusions

By means of a competence analysis and development system adopted in the II.ZZ. SS. libraries in Brescia and Rome, the internal staff has been fostered to acquire a growing awareness both of the services provided and the expertise and knowledge required in each activity sector and therefore to identify the education and training target to accomplish. This approach has allowed the II.ZZ.SS. to reach the standards required by the quality systems in accordance with the ISO 9001: 2000, by improving the quality of the services provided to the users.

The tools used by Brescia and Rome libraries to analyse and evaluate staff's competence and to plan the training programs are effective instruments which have supported the managers to foster an objective work project method to be agreed with the personnel and to optimize the education management targeting at the competence development.

The comparison of the two different systems has allowed to detect in both the strength and development points. The widest difference can be synthesized as follows: a process management of the activities of Library in Brescia, by using performance indicators to screen them and by a wider attention to the single operator's specific competence control and check carried out at the Library in Rome.

In the implementation of the Rome system, the complexity in the individual control and check process represents a critical aspect. As a matter of fact it takes a long time even if it allows to focus more on the single person than on the whole process. In addition, such an organization which is not yet completely structured into processes, makes a systematic and integrated outlook of the activities and an objective screening of the overall performance particularly difficult. The system applied in Brescia is focused on the process screening although it neglects the individual competence analysis which consider the relevance of the individual interviews with the Manager of the Department, a crucial support to the analysis of the data collected in the table.

The teamwork which has allowed the present research work shows, once more time, the importance of the interlibrary cooperation in continuously developing quality specialized user-oriented services.

References

- Morroni Emi, Guiducci Gianfranco, Saso Anna Laura, Insolubile Marilena: Il sistema di gestione per la qualità secondo la norma UNI EN ISO9001:2000 applicato al servizio biblioteca e documentazione di APAT, *De Qualitate*, luglio-agosto 2007 s. 47-51
- Testa P., Terranova P.: La gestione per competenze nelle amministrazioni pubbliche. Soveria Mannelli (CZ): Rubettino 2006
- Truccolo I., Vidale C., Falcetta A.M., Merighi R.: Riconoscimento del profilo professionale del bibliotecario documentalista in sanità, *Bollettino AIB* 2006 Vol. 46 nr 3 s. 221-31
- Di Domenico G.: La biblioteca per progetti, Milano: Bibliografica 2006
- Truccolo I., Bianchet, Ciolfi L., Michilin N., Giacomello E., Parro M.A., Ricci R., Flego A., De Paoli P.: EFQM (European Foundation for Quality Management) and Libraries: an organisational challenge for improving the provided services. Proceedings of EAHIL Workshop. Implementation of quality systems and certification of biomedical libraries. Palermo 2005 June 23-25
- Potomková J, Bouzková Helena, Lesenková Eva S.: A new system of evaluating medical library services in the Czech republic by means of performance indicators. Proceedings of EAHIL Workshop. Implementation of quality systems and certification of biomedical libraries. Palermo 2005 June 23-25
- Di Domenico G.: Autovalutazione, qualità, eccellenza: il modello EFQM in biblioteca. *Bollettino AIB* 2004 Vol. 44 nr 4 s. 429-42

U N I . Ente Nazionale Italiano di Unificazione. Applicare la norma UNI EN ISO 9001 : 2000 nelle biblioteche. Linee guida, vol. 39. Milano: UNI 2002

D i D o m e n i c o G.: Percorsi della qualità in biblioteca. Manziana (RM): Vecchierelli 2002

F o g l i e n i O.: La qualità nel Sistema Biblioteca. Milano: Bibliografica 2001

S a r d e l l i A.: Dalla certificazione alla qualità totale. Milano: Bibliografica 2001

C i v e l l i F., M a n a r a D.: Lavorare con le competenze. Milano:Guerini e Associati 1997

Stefan J. Darmoni

Rouen – Institute of Biomedical Research, University of Rouen

ICT AND TEACHING: A NEW PARADIGM FOR MEDICAL LIBRARIANS... AND MEDICAL STUDENTS

Abstract

Information and Communication Technologies (ICT) are spreading very fast in the health field. ICT have a major impact on medical librarians. They hold a very important and growing role for „info-mediation”. This info-mediation used to be face to face. Now, it occurs using ICT, and mainly Internet tools, such as Email, videoconferencing etc.

Medical librarians also play a very important role in training medical professionals and medical students. Here again, ICT may multiply their impact, e.g. using audio PowerPoint available on the Internet (URL: http://www.univ-rouen.fr/82005912/0/fiche_DPM__pagelibre/).

Paradoxically, medical librarians are ready to adopt this new paradigm... while medical students and medical professionals are far from it.

Mgr Barbara Grala
Mgr inż. Witold Kozakiewicz
Łódź – UM

INFOBROKERING AND SEARCHING THE DEEP WEB – THE NEW ROLE OF EMPLOYEE OF THE DEPARTMENT OF MEDICAL SCIENTIFIC INFORMATION

Abstract

Nowadays we live in the world of “information overload”. The problem in this situation is the difficulty in an access to the relevant information which a user needs. The area of information society, knowledge and information are products widely searched for on the market. It leads to applying new methods and management instruments which provide receivers an access to sources of information. It concerns also the medical sciences. The purpose of this article is to show new roles of employees of the Department of Medical Scientific Information. One of these is knowledge broker who acts between a receiver of information and their vast stores. In the paper authors present the world trends in information services, the ways of the effective searching of information taking into consideration tools for advanced searching the Internet (The Deep Web). It also deals with problems of the permanent evaluation of a profile of the Department of Medical Scientific Information. Its the attempt of response to questions if the scientific information employee is still a librarian or infobroker.

Until recently there have been problems with getting to the source of information. The development of information technology made it easy to access the information. A great number of documents appearing in the internet has scattered or even none value therefore during automatic searching program treated them parallelly with reliable and credible sources.

In this situation it is easy to get a worthless, uncoherent or dispersed information- it means “an overload information”. Possession of the information doesn’t mean superiority on the world’s market because the value of the searched information may be low, insignificant or even none. It should carry a definite value to fulfill the expectations of the users.

Information should be meaningful valuable, adequate, complete, update and reliable.

Searching is absorbing and time-consuming. It is demanded the professional searching sources and the necessity of applications of new management’s methods and tools which provide users with information sources.

There is a need of exist somebody who would become a mediator between users of the information and its world’s sources. In many studies it is believed that a go-between ought to fulfill it. He is to provide an access to the professional information.

It is reported that his important role in the information society and it is forecasted that is the future job according to ranking.

Information broker or speaking in other words - knowledge broker, cyberian, freelance librarian, independent researcher, data dealer) became known as a profession in the United States in the 1960s. Infobrokering might be defined as an interdisciplinary field of science. It includes theoretical and practical knowledge related to retrieving and accessing information in the environment of advanced online technology, particularly the "Internet".

An information broker has been treated as a representative of a profession connected with the information. Methods of compilation, applying of effective search strategies, accuracy of selection of information sources and ability of their evaluation are the basic aspects of an infobroker. He treats information from a manager's point of view as a product that which can be and even must be sold.

In other words the infobroker's responsibilities includes:

- Searching strategies,
- Evaluating and accuracy of results
- Using of information,
- Processing data,
- Assuring efficient information,
- Interpretation of results and introducing it to a client in an earlier established form.

We ought to consider what is a position for an employee of the scientific information and what his role in the information society. All the more so because the role of the employee of the scientific information as a mediator between information and user has been questioned in many studies recently. This role is attributed to an infobroker.

Problems of a permanent evaluation of the employee of the scientific information and librarianship is subject of many conferences devoted to their education and many papers, discussion and polemics. It's necessary to think that the employee of the scientific information differs from the information broker. We can ask if he is still a librarian or already an information broker.

The information role connected with the profession of the employee of the scientific information has been unchanged for a long time. According to "Librarian's and employee's of the scientific information code of ethics" librarians are experts who act as mediators between readers and users of information and the information sources.

The user of the library, always expects an expertise but in the past the librarian offered traditional sources, such as books, articles, which were in limited number. Catalogues and queries were basis of searching. That's why it wasn't necessary to evaluate them.

Nowadays when we have to deal with "overload information" it's necessary to select and estimate the sources to provide the access to the knowledge of certain value.

For this purpose we need to be able to manage certain tools to assure effective way of searching. The development of information technology makes the access to the sources of knowledge easier. It has changed the process of communication and the tasks in front of which stand the contemporary libraries. Electronic tools provide access to information sources regardless of distance.

The library, which is the non-profit organization, is at the same time treated as a service post, where the information is the merchandise and the user becomes the client.

The contemporary scientific information employees combine many professions, among others, a manager and a computer specialist because his priority is proficiency at the information management and use of the electronic information media.

There is no point to argue about definition if the employee of the scientific information is the librarian or infobroker. His role as the mediator between the information sources and users connected with searching, selection, transformation and evaluation is out of question.

The librarian always helps to find the source of information, the proper book, or article. Now he helps with navigation over World Wide Web.

Internet is a huge collection of information. Information unordered, divided between various web pages or Internet portals, created and developed by many different people. The information we are look for has been in most cases already published. We “only” have to find it.

The most of Internet users use simple, popular search engines like Google, Yahoo or MS Live Search. They are so popular, because the user gets the answer every time he asks a question. Not only one source, but also sometimes hundreds of thousands links to different pages. Among them there are some which the user would find usefull and answering to his expectations. That search engines are very simple, and easy to use, everyone can find something with Google or Yahoo. But very few would ask – Is that all what I could find? Maybe those results are not the best what can be found in the Internet.

With simple questions, the results from Google would be enough; the user would not need anything more. But what about searching the solution of more complex problem?

The first disadvantage of search engines is that they do not analyze the context of the question. They are only indexing the words from the pages, so we get the results from many different domains. With one question we get for example pages about electronic, shopping, medicine. That strategy of indexing is sufficient for simple questions and it is useful for the building the image of search engines – they can find everything, ask whatever you want – we give you an answer, any kind of answer.

But it is harder to get the proper answer with more complicated problem. You can try use “advanced search” options, build more complicated questions using Boolean

operators or specific keywords, but that helps only to select the more proper answer from that thousands given by Google with the first simple question. That strategy can help, but there is no guarantee that you will find the most valuable information in that way.

The source of this problem is that Google or other search engines covers only small part of Internet. Beyond their indexes there are still many more pages. They are called Deep Web. The Deep Web refers to World Wide Web content that is not part of the surface Web indexed by search engines. In Deep Web we can find pages created dynamically, pages using Flash or Java technology or with non-text content like multimedia files. Also pages created as an answer for database query are part of Deep Web.

Those pages are the most interesting part for academic users; in many cases we can find publications, electronic journals, references, patents or results of experiments.

The latest Deep Web examination shows that about 37% of Deep Web databases are indexed by the biggest search engines, but still about 2/3 of Deep Web are unreachable from standard Google or Yahoo queries.

So what can we do to find the proper answer? There is no simple algorithm; the searching strategy depends on the question, and the type of data we are looking for. Do we need an article, definition, experiment results, or people working on the specific subject?

We can use one or some of these methods.

- try to use abilities of search engines, use more complex questions with Boolean operators, keywords. Use advanced search option;
- try specialized services like Google Scholar, Google Books, MS Live Search Academic, Yahoo Search Subscriptions;
- if you are looking for specific file types, try dedicated search engines like Picsearch, or Yahoo Podcast Search;
- try metasearch engines like friskr.com, dogpile.com, clusty.com, mamma.com;
- use specialized web services and database search engines (PubMed, Medic8, WebMD, MammaHealth);
- use subject gateways – an online service that provides links to numerous other sites or documents on the Internet. (Infomine, Scout Archives, BUBL);
- try specialized search engines for specific subject – like Scirus, FindArticles, for scientific publications. Use open access catalogues DOAJ, OAIster;
- try to use multiseach engines like GoshMe, Turbo10, or try to find the specific database using CompletePlanet or Geniusfind.

Those tools are very little known by common Internet user, and even if they had heard about them they do not use them. In their opinions it takes too much time

and it is too complicated. Therefore the help of scientific information employee is necessary to find the proper answer.

Who knows, maybe with so big Google domination, presenting of other specialized tools would be more important than helping with searching. The new role of Scientific Information Department would not only be searching but also education and promoting different search tools.

So is the scientific information employee already an infobroker? Or maybe he is not only an infobroker but also a teacher?

References

- H e Bin, P a t e l Mitesh, Z h a n g Zhen, C h e n - C h u a n C h a n g Kevin: Accessing the Deep Web: A Survey. Communications of the ACM. 2007 May [cited 2007 Aug 25] Vol. 50 No.5 94-101 Available from: <http://doi.acm.org/10.1145/1230819.1241670>
- D e r f e r t - W o l f Lidia: Odkrywanie niewidzialnych zasobów sieci: II seminarium z cyklu Infobroker – Wyszukiwanie i przetwarzanie informacji cyfrowej; 2007 Apr 17. Warszawa
- G i l l - T a r n o w s k a Dorota: Librarian educational status - past and present [In:] Conference Scientific libraries in culture and civilization: activity and everyday life. Poznań, June 15 - 17, 2005 [online] [cited 2007 Jun16]. Available from: http://www.ml.put.poznan.pl/2005/pdf/5_1.pdf
- G r a l a Barbara, K o z a k i e w i c z Witold: Infobrokering and Searching the Deep Web - the New Role of Employee of the Department of Medical Scientific Information. EAHIL Workshop, Kraków, Poland 12-15 September 2007. Dokument elektroniczny dostępny w World Wide Web: http://www.eahil.net/conferences/krakow_2007/www.bm.cm-uj.krakow.pl/eahil/proceedings/oral/Grala%20i%20Kozakiewicz.pdf
- G r y g u c Ewa: Profesjonalista w świecie informacji: [online] [cited 2007 May 9]. Available from <http://www.egospodarka.pl/2301,Profesjonalista-w-swiecie-informacji,1,20,2.html>
- K a n c z a k Agnieszka, S z o ł t y s i k Karina: Czy w bibliotece XXI wieku jest miejsce dla bibliotekarza [In:] II Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej: Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? Łódź, 19-21 czerwca 2006 r.[online] [cited 2007 Aug 20]. Available from: <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/biblio21/>
- K o d e k s Etyki bibliotekarza i pracownika informacji: *EBIB* [online] [cited 2007 Sept 07]. Available from: <http://nowy.ebib.info/content/view/35/45/>
- K u r e k Beata: Bibliotekarz idealny: *EBIB* 2006 [on-line], nr 10 (80). [cited 2007 Sept 2] Available from: <http://www.ebib.info/2006/80/kurek.php>.
- M a t e r s k a Katarzyna: Rola bibliotek w rozwiązywaniu informacyjnych problemów współczesności: [on-line] [cited 2007 Jun 23]. Available from: <http://www.coniw.wp.mil.pl/modules.php?name=News&file=article&sid=446>
- N o w a k Alina: Bibliotekarz ery globalizacji – podmiotowość i kreatywność: Available from <http://www.gazeta-it.pl/2,4,469,indem.html>
- N o w a k Elżbieta P.: Od bibliotekarza do cyberiana – Internet generatorem nowego zawodu: [on-line] [cited 2007 Feb 12]. Available from: <http://www.ap.krakow.pl/ptn/ref2006/Nowak.pdf>.
- S e a r c h i n g the Deep Web. [video file] U.S. Department of Energy Office of Scientific & Technical Information. Available from http://www.osti.gov/media/deepWebWM_256.html
- S z c z e p a n s k a Barbara: Broker informacji - zawód z przyszłością czy zawód z przeszłości?: *EBIB* 2002 [on line] [cited 2007 July 15] 11 (40). Available from: <http://ebib.oss.wroc.pl/2002/40/szczepanska.php>

Guus van den Brekel – Central Medical Library, University Medical Center Groningen, the Netherlands

GET YOUR CONSUMER HEALTH INFORMATION FROM AN AVATAR! : HEALTH AND MEDICAL RELATED ACTIVITIES IN A VIRTUAL ENVIRONMENT

“Roughly, there are two kinds of people: those who look through technology...and are stretching themselves out to touch the goal and those who want it NOW...and go bah, without even living and breathing in virtual environments, understand and see thru...the little glitches. ”

“It's the first ones that will decide how far developments will go in virtual environments like Second Life.”

(after **Ramesh Ramloll** aka Moriz Gupte, Play2Train)

Abstract

Together with Carol Perryman (MSLIS, TRLN Doctoral Fellow at School of Information & Library Science, University of North Carolina at Chapel Hill) Guus van den Brekel (Coördinator Electronic Services of the Central Medical Library at University Medical Center Groningen in the Netherlands), is working in a Grant-funded project: **“Providing Consumer Health Outreach and Library Programs to Virtual World Residents in Second Life”**.

HealthInfo Island, which is the home of the Consumer Health Library, the SL Medical Library and NLM/SIS, wants to be a central point in SL for health and medical information and is investigating possible ways of further cooperation with other health and medical non-profit organizations. One of the main targets for the project is to reach out to all Support Groups in Second Life. A brief summary of our findings about working in a virtual environment like Second Life and some future developments is included, as well as an overview of health, educational, clinical, medical related activities in Second Life.

KEYWORDS: Second Life, Reference, Consumer Health, virtual world, Support Groups, Medical Library, HealthInfo Island

Introduction

In 2006 the Alliance Library System (ALS) partnered in with the University of Illinois Library of the Health Sciences-Peoria, the Central Medical Library, the University Medical Center Groningen (UMCG) in the Netherlands, and TAP Information Services for a 18-month project intended to provide consumer health information services in the virtual world of Second Life. The Alliance Library System (ALS) was awarded a \$40,000 Grant by the Greater Midwest Region NN/NLM. The original Grant application formulates a foundation of evidence:

"Online medical groups often provide a source of emotional support, referrals, and health information (e.g.: news about new medications and their side effects), and help one another to navigate the often bewildering alternate worlds of healthcare institutions".^{1, 2} Communities such as Second Life can provide an atmosphere for empathic interaction, sharing experiences and information sometimes not otherwise provided within the physician-patient relationship.³ Questions arising during the course of everyday life for those who suffer from chronic disease can seldom be answered at the time of need, so the Internet (and peers within a community such as Second Life) helps to fill an important gap in understanding. Consumer health librarians working within such a community may be able to span the gap, and by doing so, to expand upon our understanding of these increasingly popular communities.

Additional motivation for starting this project was found in the adult search behavior for health information on the Internet, proven to be one of the most popular search topics.⁴

About Second Life and Virtual Environments

Everybody knows what people are referring to if they mention the "Digital Library". Our jobs as (medical) librarians nowadays consists mainly of preserving, expanding and improving our expensive digital resources and e-journals. We think of better ways to shape this "electronic" library to fit the information needs of clinical and research staff working within our organization, within the working and learning "environments of our users. The concept of "virtual" environments though, raises some eyebrows, but most people still grasp the meaning or at least suspect what it refers to. They think about e-learning tools like Blackboard, their Intranet site of the organization, and some might think about Teleconferencing or even web-based applications like Microsoft Sharepoint.

Hearing the words "Virtual worlds" or "Virtual Environments" in connection to games, they do not think it can or will be useful for their everyday (work) life. The use of (online) games is supposed to be limited by our children and fanatic gamers, but research shows that the use of gaming technologies within learning environments

¹ Tom F e r g u s o n , Gilles F r y d m a n : The first generation of e-patients. BMJ. 2004 Vol. 328 nr 11 s. 48-49

² Paula K l e m m , Karla R e p p e r t , Lori V i s i c h : A nontraditional cancer support group: the Internet. Computers in Nursing. 1998 Vol. 16 nr 1 s. 31-36

³ Jenny P r e e c e : Empathic communities: Balancing emotional and factual communication. Interacting with Computers. 1999 Vol. 12 s. 63-77

⁴ Laurence B a k e r , Todd H. W a g n e r , M. Kate B u n d o r f : Use of the Internet and E-mail for Health Care Information: Results from a national survey. JAMA. 2003: May Vol. 14 nr 289 s. 2400-2406

is growing and beneficial.⁵ The University Medical Center of Groningen (UMCG) has even developed a special SIMS-like game called GIDZ (Gaming In De Zorg) to train their staff in subjects like dementia, aggression-prevention and legislation.⁶

According to Wikipedia a **virtual world** is :

a computer-based simulated environment intended for its users to inhabit and interact via avatars. This habitation usually is represented in the form of two or three-dimensional graphical representations of humanoids (or other graphical or text-based avatars). Some, but not all, virtual worlds allow for multiple users. The world being computer-simulated typically appears similar to the real world, with real world rules such as gravity, topography, locomotion, real-time actions, and communication. Communication has, until recently, been in the form of text, but now real-time voice communication using VOIP is available. This type of virtual world is now most common in massively multiplayer online games (Active Worlds, There, Second Life--although not games, per se, but more like virtual environments that can include gaming--Entropia Universe, The Sims Online, Red Light Center, Kaneva, Weblo), particularly massively multiplayer online role-playing games such as EverQuest, Ultima Online, Lineage, World of Warcraft, or Guild Wars. (Wikipedia, September 2007)

Second Life can be described as:

"a rapidly growing online Internet-based 3D virtual world created by its users. Second Life has a functioning economy, complete with currency exchange services for converting the local currency (Linden dollars) into US dollars. Second Life (abbreviated as SL) is an launched in 2003, developed by Linden Research, Inc ,which came to international attention via mainstream news media in late 2006 and early 2007. A downloadable client program called the Second Life Viewer enables its users, called "Residents", to interact with each other through motional avatars, providing an advanced level of a social network service combined with general aspects of a metaverse. Residents can explore, meet other Residents, socialize, participate in individual and group activities, create and trade items (virtual property) and services from one another." (Wikipedia, September 2007)

⁵ Games for Health[homepage on the Internet] Available from: <http://www.gamesforhealth.org/index3.html>

⁶ GIDZ :Gaming In De Zorg [homepage on the Internet]. Available from: <http://www.edugidz.nl/rpg/lang/nl/>

Why offer services in Second Life?

Keyword in the fast growing of virtual worlds like Second Life are “communication, graphical, network, social and interaction”. Computer technology, and most importantly new web technologies (called Web2.0 by some) makes it possible to virtually connect everybody with everything. People’s innate urge to connect with other people makes them use these tools massively, changing and shaping the environments in the process. “People will change their habits quickly when they have a strong reason to do so, and people have an innate urge to connect with other people” Marc Andreessen, co-founder Mosaic, Netscape.⁷

The shift that is taking place, caused by these web developments, has consequences for libraries as well. A more user-focused policy in which library and their services become more visible and accessible from within user environments is needed. Virtual worlds like Second Life are seen by many as the next step to a 3D-graphical Web interface.

Given the nature of Second Life it is an ideal platform for (patient) Support Groups of all kinds, because there are no limits to what your “virtual” self can do in Second Life, no matter what disease or physical limitation you have.

In this social environment, this virtual world the ALS, together with OPAL (Online Programming for ALL Libraries) started a Second Life Library project to develop library services for users within this virtual reality. It all started with a relatively small piece of land in March 2006, but grew fast, as did also the number of SL residents (250.000 in March 2006 to 9.3 Million in September 2007). It needed an island of it’s own, called Infoisland (www.infoisland.org). It is run mainly by volunteers and now offers a variation of services, activities and exhibitions and attracts thousands of visitors every day. The Second Life Library 2.0 Group has 1346 members, and the Google discussion group 584.

People who are visiting InfoIsland and surrounding partner Islands know they will not get in contact with violence, gambling or porn. This secure environment, the inspiring work of Lori Bell as project manager (Lorelei Junot in world) and the promising features for educational and social activities within SL made the number of islands grow to a total of 35 in September 2007.

Consumer Health Information

The *Consumer Health Library* is identifying existing support groups in Second Life, with the intension to implement an outreach program, and to explore practices of health information transfer. This project has begun by compiling a long list of support groups, which benefits SL residents immediately as a resource, while serving as a framework for the beginning of outreach activities.

⁷ Thomas F r i e d m a n : The World Is Flat [Updated and Expanded]: A Brief History of the Twenty-first Century. Farrar, Straus and Giroux: New York 2006

Carol Perryman has –as Carolina Keats- connected with health information professionals, other health librarians, and with support groups to create displays and coordinate health events. Most recently, the island hosted SL's Diabetes Support Group, the AIDS/HIV support group, and is encouraging several start-up groups, such as the one for agoraphobics, and another, for parents of children with leukemia. The target populations are SL residents participating in identified medical groups, interested individual residents, and outside groups, who might be interested in Second Life as a platform for providing services and outreach for health services.

Reference Services

We plan to develop reference services cover a 24/7 service, depending on available volunteers. Optimal presence on the Islands is very important to build visitors trust. Basically the questions asked can be summarized as follows:

1. Basic or more advanced information about a disease or condition
2. Information about surgical procedures
3. Drugs and their side effects or interactions
4. How to find a support forum where people are dealing with the same issues you are facing
5. New research about diseases or therapies

Research

Important part of the Grant project is the research into benefits and effectiveness of “delivering” Consumer health Information in the Second Life environment. All resources, areas and informational displays are being “monitored” to evaluate effectiveness based on gathered statistics. Information on navigation, length of stay, items “touched” will be used as input for this research. Different training techniques will be tried during the project to see what is most successful, with the emphasis placed upon empowering individuals to make informed lifestyle and health decisions. Residents and medical professionals will have input into the types of sessions offered. Collaboration exists with an epidemiologist, an internal medical physician from Greece, medical information specialists, a retired pharmacist, an educator in nursing, medical and consumer health librarians, library paraprofessionals, and many others to accomplish the grant objectives.

Medical Library

The Second Life Medical Library (SLML) has developed its project plan by working closely with the Second Life Libraries (SLL). The main goal is to market existing library services and resources, to increase public awareness, and to improve access to freely available consumer and scientific medical resources. For the medical library, we are especially interested in exploring innovative ways of offering and distributing services.

Specific goals and objectives for the Medical Library are:

- Dare to explore. Offer displays, programs, and methods of access most libraries don't offer in real-life spaces, but that patrons like and need or want, focused more on visual and audio exchange than on text.
- Experiment with innovative delivery of services, while also exploring interactive possibilities between library & library staff and visitors.
- Advertise the presence and services of the Second Life Library 2.0, and of HealthInfo Island in particular.
- Identify possible target groups around non-commercial clinical, medical research and education activities within SL that have an open structure. A possible product here might be an SL health directory that is in development as a wiki.⁸

Other Accomplishments

- Collecting and presenting quality consumer health resources about illness, drugs, allied/alternative and complementary medicine using US, European and other resources. This includes also presenting information about freely available scientific medical research, e-books, E-journals, Databases and Repositories as well as Podcast modules for listening to themed podcast sessions via MP3
- An in-world PubMed search available in the SL Medical Library was developed by Hugo Dahlglish.
- An experiment with artificial intelligence (AI) and Chat-technology, dubbed „Healthy” enables patrons to ask health related questions even when there is nobody around. Healthy always has an answer - and sometimes, even a relevant one ;-). Besides being fun, this technology proves that *bot* (robotic) systems are getting smarter. Chatbots benefit from emerging technologies enabling immediate interaction, and are able to provide information in the form of a URL or TP-point, results from a Google „define” search in IM chat, or even images on demand. The technology used is the same as in a German project with Library Chatbots in digital reference.⁹
- Play2Train meetings and collaboration: Play2Train, the Idaho Bioterrorism Awareness and Preparedness Program's virtual training space in SL, offers another avenue for collaboration. This virtual environment includes a simulated town and a hospital for interactive role playing that will serve as the foundation for emergency preparedness education program.¹⁰

⁸ SL Healthy Wiki: Health Directory in development[homepage on the Internet]. Available from: <http://slhealthy.wetpaint.com/>

⁹ Anne Christensen : A Trend from Germany: Library Chatbots in Digital. Ticer Summerschool 2007. Available from: <http://www.tilburguniversity.nl/services/lis/ticer/07carte/publicat/07christensen.pdf>

¹⁰ Play2Train. Idaho Bioterrorism Awareness and Preparedness Program's[homepage on the Internet]. Available from: <http://play2train.hopto.org/>

- Workshops on the evaluation of health information on the internet
- Trial access to EBSCO's Consumer Health Database and to Reuters Consumer Health News accompanied with Workshops on the Consumer Health Database.

Cooperation

Cooperation with outside groups interested in Second Life as a platform for providing services and outreach for health services has already been established with:

- Specialized Information Services/ National Library of Medicine (SIS/NLM)
The SL Health Information Outreach Research Lab building was created by the Specialized Information Services (SIS) Division of the National Library of Medicine (NLM). SIS is exploring Second Life as a venue to provide health information to special populations, and as a platform for testing new information delivery technologies that are being enabled by this 3-D environment.
- National Institutes of Health (NIH) Members of the Advanced Technology Engineering group and employees of SRA International intend to research and explore emerging technologies that can be used at NIH.
- the Center of Diseases Control and Prevention (CDC)
- the University of Pittsburgh Medical Center (UPMC).
- The Karolinska Institute University Library

Medical & health sims in SL

- Virtual Neurological Education Center (VNEC)
The VNEC demonstrates a virtual simulated experience, where people are able to actively expose themselves to the most common symptoms from which a person suffering from a neurological disability would be experiencing.
- HeartMurmer sim
A heart murmur detection trainer implemented in world.
- GenePool
The Gene Pool explores the laws of inheritance (physical traits of a plant could be thought of terms of pairs of parental factors), which were discovered by Johann Gregor Mendel in the mid-nineteenth century. Textures used in Second Life have been donated by the Mendel Museum
- Anne Myers Medical Center
AMMC was created to test the possibilities of virtual training for First Life medical and nursing students.
- UC Davis' Virtual Hallucinations
The virtual hallucinations project seeks to educate people about the mental illness schizophrenia
- NLM Toxtown

The creation of the Second Life version of ToxTown : an introduction to toxic chemicals and environmental health risks you might encounter in everyday life, in everyday places.

- Centers for Disease Control and Prevention
- Play2Train

This virtual environment includes a simulated town and a hospital for interactive role playing that will serve as the foundation for emergency preparedness education program.

- MD Kiosk
Medical CEC Courses
- SI Healthy Wiki
SI Health Directory in development

Observations

Second Life offers a new access point for people to find (health information). The ability to connect with people and exchanging knowledge and information are arguably the greatest benefit of the SL environment.

Second Life helps to transcend barriers and may well continue to develop into a Web3D browser extended and integrated with Internet and Web 2.0 possibilities, including content, tools and resources, but is currently in a early stage of maturity.

Technical issues around the use of the SL client, the numerous updates, the down-times and the mastering of the interface are serious thresholds for many people to maintain their SL avatar. In our experience the avatar to avatar communication is not that different from real life reference services, and it certainly enhances the more impersonal web chat or IM library services.¹¹ It can also offer a trusted, secure and personal environment for consumer health issues on a one-to-one level. With open-minded people who are willing to invest time to try to improve library services in general and really learn what users want and need, growth is inevitable.

Future developments

To stimulate participation of serious non-profit health organizations or groups, HealthInfo Island offers the free use of land for a 6-month period for free on EduIsland4.

HealthInfo Island will certainly grow and continue to support medical education, research, medical information literacy and to provide quality consumer health information and support for all SL residents. The SL Library offers librarians an opportunity to examine existing practices while exploring potential new paradigms beyond the restrictions and limitations that affect libraries in the real world. It is our experience that having special activities and events organized around health issues attracts substantial amount of visitors. It is the combination of content, visualization, having expert help within reach, and fun that makes the InfoIsland environment a success.

¹¹ Jacquelyn Erdman : Reference in a 3-D Virtual World: Preliminary Observations on Library Outreach in "Second Life". Reference Librarian. 2007 Vol. 47 nr 2 s. 29-39

Mgr Agnieszka Czarnecka
Warszawa – AM

MODEL OF DESKTOP PUBLISHING SERVICES IN THE MODERN OFFER OF AN ACADEMIC LIBRARY

Abstract

Enriching the offer of The Library of Center of Biostructure Research (CBR) with scanning, graphic file processing, PDF file creation and edition, has soon led to popularization of this type of services among the users. The services overlap with selected elements of desktop publishing (DTP) available on the market. However, because of poor technical facilities and limited human resources, these services couldn't be offered on the level satisfying the users. This problem contributed to the preparation of a library DTP studio model for the Main Library of Medical University of Warsaw (MUW), with affiliated library of CBR. A questionnaire run among the users of CBR library was used in order to gather data necessary to create a model of a studio. As CBR is one of the largest scientific-educational units of MUW, results of the poll may be extrapolated to broader academic community. In order to optimize the constructed model, analysis of selected DTP studios present on the Polish market was carried out, from the point of view of their organization, equipment and services rendered, and the review of training offer covering this field was performed. Collected data allowed confirming the demand for the services connected with computer-assisted preparation of manuscripts, determining abilities that specialists running the studio should command, specifying services rendered and establishing costs resulting from the purchase of equipment, software and directing employees for specialist trainings. The study describes advantages and problems brought by the process of implementation of such services, as well as trends of model development.

Introduction

The inspiration to write this study came from the experience gained while working with the users of The Library of Center of Biostructure Research (CBR), one of the affiliated libraries of the Main Library of Medical University of Warsaw. For the last two years in the CBR library there has been a noticeable increase of interest in gaining help in the services connected with the extensive process of preparing papers for printing and creating multimedia presentations. This state contributed to the fact that a librarian has gained the skills of using the scanner, graphic programs and has a wide knowledge of the Microsoft Office package. What is more, he has also obtained basic knowledge in publishing. The services provided by CBR library in the mentioned area in the years 2005-2007 are: text and graphic scanning, basic processing of graphic materials, help in preparing multimedia presentations, conversion of DOC files into PDF files, making and editing PDF documents. Unfortunately, the requirements of users and the number of orders were much higher than the possibilities of the library. This concerned the humble equipment and program backup, the skills of the librarian as well as the time consumed to do the earlier enumerated things by

the one employed person. The discussed area of benefits is very similar to the services offered by desktop publishing studios. The desktop publishing term (DTP) stands for *computer preparation of a document for printing, also a document for publishing in an electronic version. The process of DTP begins with feeding into the computer the text and images. Single graphic objects undergo individual processing and the text is fitted to the layout and undergoes correction. After connecting the processed elements a ready to be published project comes to life.*¹ The duties of an employee of a DTP studio also contain counseling in the choice of the appropriate equipment which will be adapted to the individual need of a project. This allows it to be rendered in the best way as well as in the shortest possible time.

Aim

This work is an effort to face the needs that research workers and students have in the mentioned area by creating a library model of a DTP studio that would bring benefits to the whole academic community. It would have to become a part of the Department of Scientific Information and Journals of the Main Library of the Medical University of Warsaw (MUW).

Methods

To gain the needed data an anonymous questionnaire was done (annex) among a hundred readers of CBR library – fifty research workers and fifty students. As CBR is one of the largest scientific-educational units of MUW, results of the poll may be extrapolated to broader academic community. What is more, in the group of research workers the respondents were diversified on the basis of their age, degree, the amount of papers which they prepared for print/presentation during the year. In the group which contained of students there were representatives of all the faculties, those who publish articles (students from study groups) as well as those, who are interested in the offer of the studio as it helps in preparing presentations, term papers, Bachelor's Degree thesis or an MA thesis. The questions concerned the following topics:

- independence of the questioned in the discussed area
- the description of the most important problems concerning the preparation of papers for print/presentation
- pinpointing the needed equipment and programs
- gaining the information about the people and companies which have already helped in the process of preparing the papers for printing/presentation
- the respondents' opinion about the idea of creating a library DTP studio
- pinpointing by the questioned what kind of services would be the most useful in a library DTP studio

¹ Source: <http://pl.wikipedia.org/wiki/DTP>

To get the widest information possible each question contained a space for individual comments. The results of the questionnaire were supplemented with information from three DTP centers – BlackArt, Meritum and Yellow. An analysis of the offers given by companies which provide specialist trainings in DTP and supply computer equipment and specialist software was made. The gathered information allowed to:

- establishing the reasons for the growing interest in gaining help in the area of desktop publishing
- gaining the respondents' opinion about establishing a library DTP studio
- establishing the range of the service of the studio
- establishing the organization scheme
- establishing the needed equipment and programs
- specifying the right specialist trainings
- establishing the costs of the implementation of the project

Results

The reasons for the growing interest in gaining help in the field of DTP services

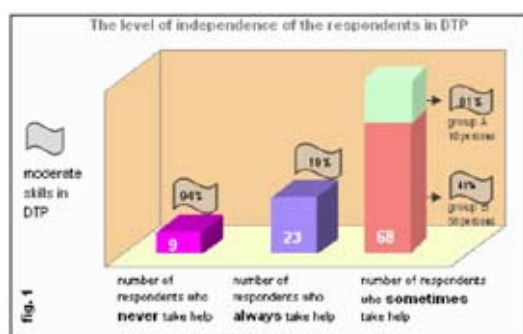
The results of the analysis of information gained from the respondents in the discussed area seem to justify the intensification of the interest in the DTP services provided by library (fig.1). Only nine of the questioned respondents state that they are fully independent in the discussed area, which is confirmed by a high average level

of skills in DTP, which reaches 94%.

A similar kind of dependence can be noticed in a group of 23 respondents, who declare to always ask for help and for them the average of skills in the discussed area is very low. It reaches only 19%. This could suggest that most of the clients of the DTP studio will be a part of this group. This supposition is put into doubt after an analysis of the answers of the 68 respondents who declare to ask for help only sometimes.

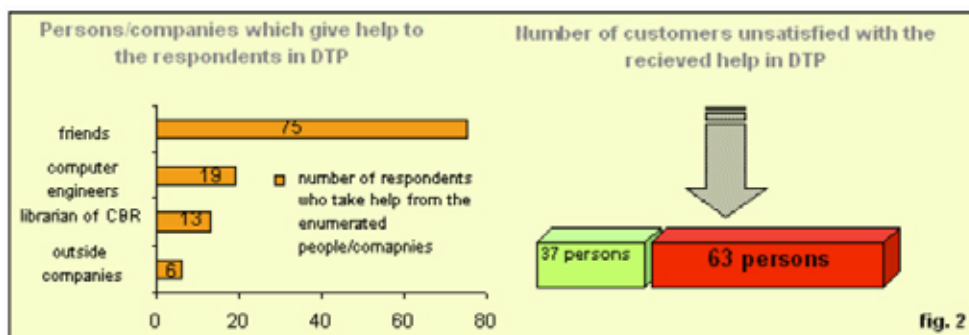
In this group there is a clear division into two subgroups. The persons, who are in the first group (group A), need assistance in a narrow area, such as scanning or the conversion of a file. These respondents report to have a level of knowledge of the skills enumerated in the questionnaire at 81%. Unfortunately, the value of this parameter in relation to the more numerous group (group B) is only 41%.

The respondents from group B stress, that they have mastered the enumerated skills only on a basic level, which forces them to ask for help more often. The respondents most often ask for help their friends, computer engineers, librarian of CBR and rarely

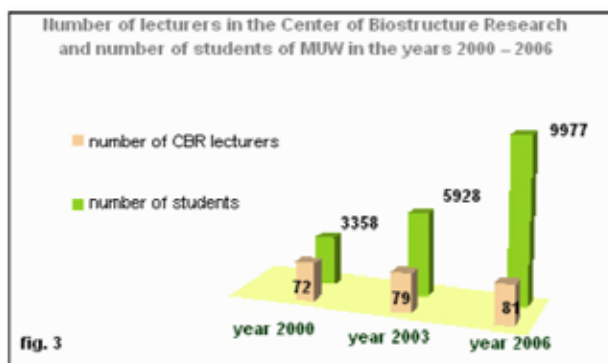
outside companies. From the people who use this kind of help, 63% is not satisfied with it (fig. 2).

When help from friends and librarians is considered, the reason for low satisfaction is usually a poor equipment and program background and a lack of professionalism, which is a result of self-taught skills. As for computer engineers, the respondents

complain about the small amount of time which such specialists can contribute for them and their reluctance to do more than the basic duties. In both cases the respondents stress the fact that they feel uncomfortable when asking for help and that it is inconvenient to be dependant on someone's good will to help in the work. When it comes to companies, the reason for dissatisfaction are high prices, which can amount to even a 25 € for the preparation of one page of a project as well as the location outside of campus.

In the research workers group many of the respondents (67%) noticed that their need to look for help, when it came to DTP services, was caused by an overload of didactical duties. This is so because the dynamic growth of the number of students, observed from the year 2000, did not cause an increase in number of lecturers in the Center of Biostructure Research (fig. 3). Looking for help in the discussed topic is also connected with the respondents' poor programming background. It is clear when looking at graphic applications in a group of students, where only 17% of the questioned use professional programs such as CorelDraw or Photoshop. The rest of the respondents usually enumerate Microsoft applications – Photo Editor, Paint and Picture Manager as well as picture viewers, like ACDSee and Picasa, which have basic photo editing functions. In the research workers group 51% of the respondents use professional programs, but their knowledge usually does not exceed the few basic functions of the program. Another problem is a kind of awkwardness which is a result of rare usage of programs of this type. For the student group the resultant of the ability to use graphic programs, declared in the questionnaire is 75% but 27% of the questioned, usually out - of - town students, does not have access to a computer. From the rest of the respondents only 15% has a color printer and 7% has easy access to a scanner. In the research workers

group access to a computer and other equipment does not seem to be a problem, but unfortunately the average of skills in the area of graphic processing amounts to only 46% (fig. 4).

The respondents' opinion about creating a library DTP studio

The majority of the respondents (97%) were in favor of broadening the library's offer and adding DTP services. The remaining 3% are people, who never use help in the discussed area. Arguments for creating a library DTP studio which appear most often are:

- getting access to professional servicing (professional equipment, programming and well trained staff)
- shortening the time of preparation of the project
- improvement of quality of the prepared materials
- the possibility of gaining professional consulting
- the possibility of giving a professional order
- the possibility of preparing the paper in one place, starting with having access to literature, getting instruction to authors, and finishing with technical support
- location of the DTP studio on campus
- the possibility of leaving the paper in the hands of people who have the knowledge of how a scientific paper should look like
- specializing of the studio in certain kinds of services, which derives from getting orders from students and the workers of MUW, in contrast with the widely specialized DTP studios situated outside of campus

A large group of questioned respondents (38%) described the project as this which would change their working terms and postulated a fast realization of the project. The main percentage of these respondents has a low level of skills in the discussed topic. What is interesting though is that 10% of these groups, are the research workers, who have mastered well the discussed skills and are often asked to help others in work concerning DTP. What they see in the studio is a chance to free themselves from an overload of duties, which they take up due to a lower position in the hierarchy of the school and the need to save their good relations with their colleagues.

The services provided by a library DTP studio

On the basis of the analysis of the orders of the readers of CBR library from DTP services and after looking through the offers of Warsaw companies that specialize in DTP a list of services was created which the studio would offer. Placing it in the questionnaire enabled the respondents to show their preferences as well as give their own ideas which resulted in this preferable list of services provided by the studio:

Scanning

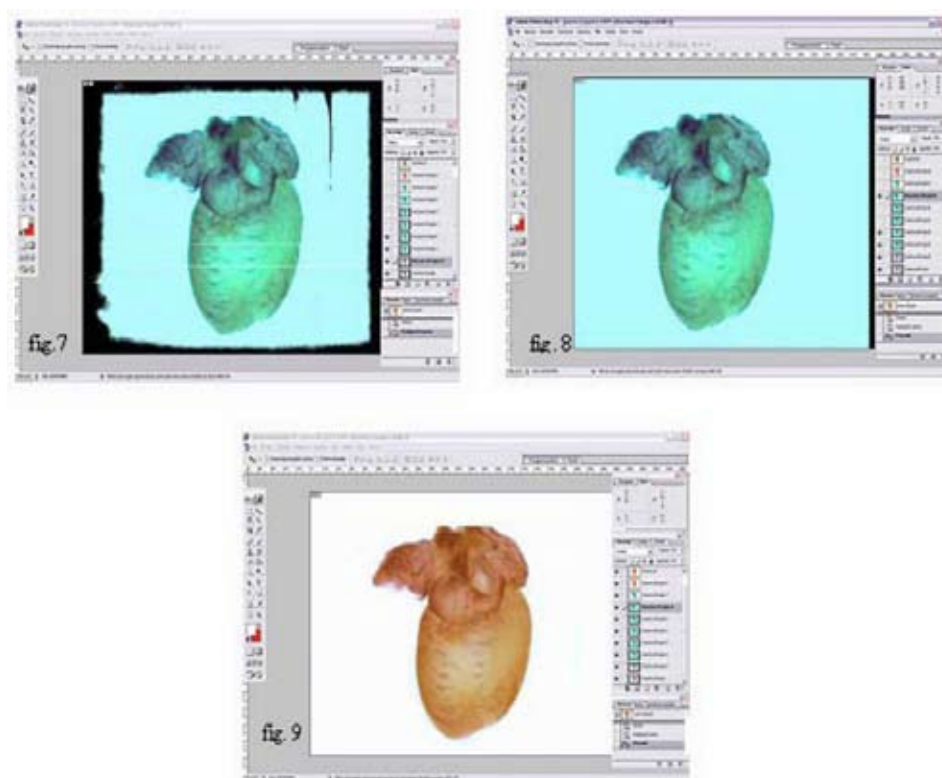
70% of respondents were interested in this service. The most numerous group are respondents, who have problems with scanning color and gray scale graphics. Over 50% of the studied respondents also propose, having the possibility of scanning photographic plates (films). There is also a great need for the using of chosen tools which better the quality of the scanned image, which only 28 of the respondents knows how to do. Below are photos of a heart of a mouse fetus in low quality – corrupted, blurry and overlighted (fig. 5). Next to it is the same photograph after scanning it with the usage of chosen tools which better the quality of the given object (fig. 6).

Graphic processing of images

The most popular in this area of work on an image is the possibility of having done by the workers of the studio 2D graphics (86% of respondents) and 3D graphics (85% of respondents). A vast group of respondents wants to be helped in cropping and correcting photographs.

The subjects below have been processed with the tools available in Photoshop. This enables the change from black and white coloring to color (fig. 6-9), as well as removing from the object needless elements – stains, fractures (fig. 7, 8).

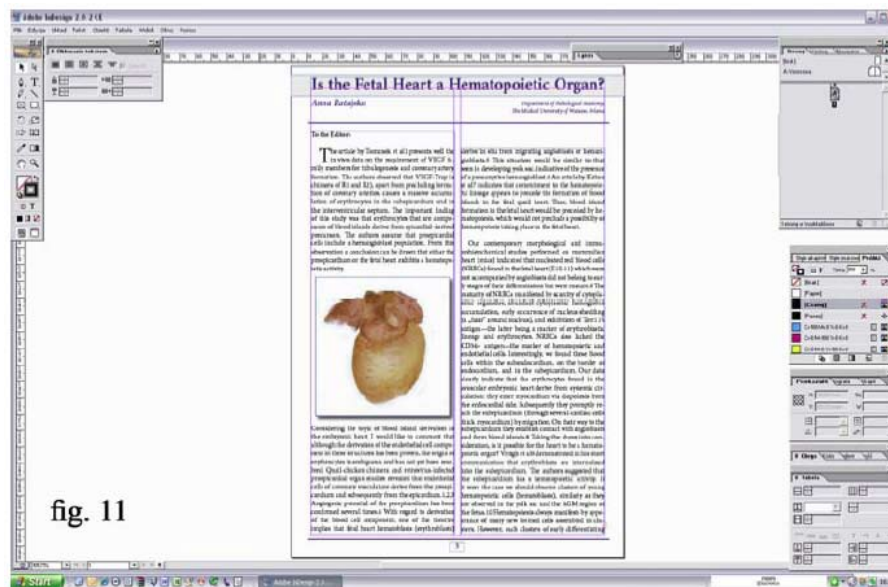
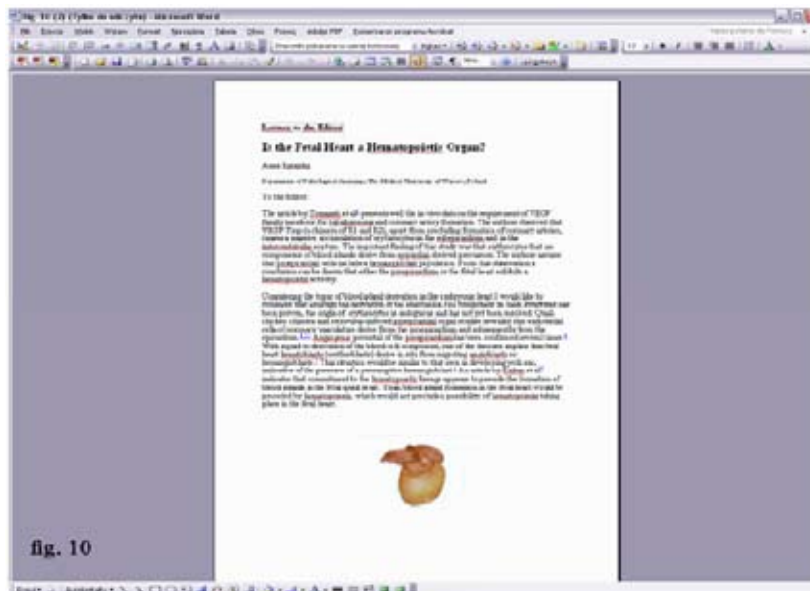
Preparing a multimedia presentation

45% of the respondents declared their interest in this service. The orders in this field would regard options that are not considered as standard such as adding animation or movie files as well as creating 3D objects for the need of the presentation.

Computer typesetting

Interest in this kind of service was declared by 19% of respondents. They are authors of books and people who have problems with computer typesetting of brochures and posters.

The images below show a text in a not formatted form and a graphic file (fig. 10) and a ready to print project, put together from elements in the program InDesign (fig. 11).

Preparing a graphic project

75% of respondents declared their interest in this service. Among them we have research workers who prepare posters, people who are responsible for making brochures for special occasions and students that will be doing their Bachelor's or MA thesis, who also have to prepare the graphic design of the title page.

Preparing tables and graphs

Over 50% of the questioned respondents would like to receive support help from the studio in these services, even though they declare a high skill level in producing tables (91%) and graphs (78%). The analysis of comments written by the respondents allowed producing a conclusion that the clients of the studio will seek help in advanced table and graph making as well as producing graphic projects inaccessible in MS Word and Excel.

Using special programs for creating a bibliography

A large group of respondents (89%) was interested in using this kind of tools. Many of the questioned got to know about the existence of programs for creating a bibliography. Those, who have already used them before, are also interested in using them in the DTP studio because they usually are in possession of temporary test versions.

Other services that would be gladly seen by the respondents in the studio:

Converting files into other formats – 61%

Preparing papers for print at the printing house – 56%

Color prints – 74%

Binding – 67%

Saving files on some kind of data carrier – 45%

The employees of the studio

In the staff of the studio there should be a person who would be responsible for contact with the customers, a graphic designer as well as a specialist in computer typesetting.

In the case of a small library studio on every position there will be one person employed. All of the members of the team, especially people responsible for the graphics and computer typesetting should also have some kind of knowledge of the things that the other workers are responsible for so that the absence of one worker would not disorganize the work in the studio.

For the proper organization of such a studio a precise division of duties is necessary. A worker who is in direct contact with the customer – a receptionist, is responsible for taking orders and giving out ready projects. This person is responsible before the client for the quality of the order and for handling payments. His duties also contain setting the details of the orders and their division among the suitable workers. All in all, this person should not only have the skills in customer service and a high knowledge of

programs and office equipment, but should also have the basic knowledge in desktop publishing. This person could also engage in the preliminary preparation of text, making prints, xerocopy, basic scans, binding, CD recording and converting files.

The graphic designer has the duty of scanning and widely understood processing of graphic files as well as preparing the project. The specialist in computer typesetting engages in fitting text and graphics to the layout based on the guidelines left by the customer and preparing the paper to be send to the printing house.

The accommodation, equipment and program standards

The reception, where the service of the customer takes place, is a very busy and noisy place. This means that it should be separated from the rest of the studio as not to interfere in the work of others. It needs to be designed in concern about the comfort of the customers, who should have the possibility of easy communication while giving an order and the space to spread out the brought in materials or the ones that are being picked up by the customer.

The working space of the graphic designer and specialist in computer typesetting, should be placed in a separate, quiet room. What is important is ensuring the right kind of work terms for the graphics such as the right kind of lighting and the possibility of darkening the room which has a great influence in the right kind of seeing colors.

For all the computer workstations a MS Office package needs to be purchased and for the receptionist an extra program for invoices. In this part of the studio a color xerox and a black and white laser printer can be present.

For the studio, to have the ability to do all of the functions mentioned above, the computer graphic workstations should be supplied with computers with high class monitors, a flat scanner with high resolution with the possibility of scanning A3 formats and films as well as a color laser printer which allows making prints of the size of 420x297 mm. The most economic solution in the matter of programming is buying packets that contain most of the needed applications for the studio. Besides buying CorelDraw Graphic Suite X3, the graphic workstations can be equipped with a Creative Suite Design Premium packet which contains such programs as Adobe Photoshop CS3 Extended, Adobe Illustrator CS3, Adobe InDesign CS3, Adobe Acrobat 8 Professional. What will also be needed is an extra set of fonts.

Specialist training for employees

People working at a studio should have a good knowledge of the computer, the MS Office package and internet issues.

On the market of trainings in computer graphics and DTP the company which has the best opinion is IT Media. A person who will take up the position of a computer graphic will have the possibility of going through a 14 hour training course from the handling of Adobe Photoshop on the basic level, with the elements of training in the process of scanning. The knowledge gained during such a course allows gaining the best quality of all images, with versatile correction and preparing for publication in

any kind of media. There is also a 21 hour course which teaches the managing of CorelDraw X3 and it allows gaining the needed skills for professional creating and editing of graphics, making computer typesetting for small documents and creating animations.

The worker responsible for computer typesetting should go through a training from the techniques of DTP on the basic level and if financially possible on the advanced level. The estimated time of both courses is 75 hours. It allows obtaining wide knowledge and skills required for a DTP operator based on the most popular programs from Adobe in the shortest possible time.

The reception worker should be acquainted with the most important techniques in the contact with clients, which stresses self presentation, effective communication, the rules of trade argumentation and handling difficult situations that can occur during contact with the client. This kind of two day training is offered by one of Warsaw companies High5 Training Group.

Discussion

Problems with the realization of the project

It is easy to guess that the largest problem in starting a library DTP studio will be gaining the financial sources. The results of the questionnaire can be used as an argument in the discussions with the MUW authorities, connected with the realization of a DTP studio by the Main Library. Another argument for starting of such a studio is the fact that there are plans to begin construction of a new library building at the nearest time.

EQUIPMENT					
two computer graphic workstations	scanner	printers:	color zooma,	cash register	
computer workstation for the receptionist		lower color, lower black and white	binde		9250 €
SOFTWARE					
programs for graphics and computer typesetting:	3 MS Office packs	extra font set	program for making bibliographies	program for invoicing	
two packs:					5425 €
Creative Suite 3 Design Premium					
CorelDraw Graphics Suite X3					
SPECIALIST TRAINING FOR EMPLOYEES					2 000 €
EXTRA MATERIALS					
color model	typographic rules (for measuring the size of fonts)	graphic catalogues			
					250 €
SUM =					16 925 €

The table below shows a projection of the costs which will be necessary to equip the studio in the needed equipment, programming, extra materials and expenses connected with specialist trainings of the employees.

In the extra costs one must also count the salary of the workers of the studio. The salary of DTP workers from outside companies come to about 1000€.² For inexperienced workers of our studio the salary could amount to about 625 € for a specialist in computer typesetting and a computer graphic and 500 € for the receptionist. The wages should be satisfactory for the employees because they transcend the regular wage of a librarian. At the beginning of the business there should be one person employed who has a bigger experience. The best thing would be employing a specialist in computer typesetting. This not only is a warranty of well organized work but it would also lower the cost of specialist training for other employees on the same position by 1 275 €. Savings of 2 000 € could be made by leasing a xerox instead of buying it.

It is hard to foresee the expenses that have to do with usage of materials such as paper, toners for printers, binding materials, as well as for the investments in continuous training of employees or the updating of software and the equipment. Another problem could be the unstable incoming of orders, disproportional to the financial capability of the studio for its development in employment, equipment and programming.

We must also expect that a surface of no less than 50 m² will be needed for the studio out of the library space and that the library staff might be cut down by people with a good knowledge of the computer and Internet.

The advantages of the implementation of the project

Enriching the library's offer in desktop publishing services will contribute to the increase of its share in the educational and scientific process of the MUW, which should have positive effect on the image of the library in the academic society. The implementation of the project will also boost the competitiveness of the Main Library of the MUW in the local library environment.

The DTP studio will ensure the library services connected with preparing occasional prints (posters, brochures, leaflets), materials for information tables, materials for trainings for university's and library's employees. What can also be useful is the possibility of making the www pages of the library more attractive.

There still remains a question of the fees that should be enforced for the services. Even if they become introduced it is for sure that they will be much lower than those in outside companies. This will not only be satisfactory to the clients but will also give the library extra earnings, which can be used for covering the expenses of certain materials or trainings.

² the salary has been given in net value

The perspectives of development of the studio

The library DTP studio could be also used to plan the digitalization of the collection of the Main Library, during which the scanning of documents is necessary as well as digital processing. The professional service in the studio will allow getting high quality of the documents as well as a short time for their preparation.

The DTP services will enable the access to a group of qualified workers who could lead training courses from the basics of desktop publishing for university lecturer, students and library employees. When the users of the studio will become accustomed to it the training of the library staff seems quite obvious as to ensure the reduction of the easiest orders. A temporary solution would be making a www page for the studio on which the customers could find free links to programs of DTP and a list of most frequently asked questions and the answer to them.

In the future the services should be widened by preparing 3D graphics. The time consumed to create such projects at the beginning of the working of the studio will only allow the preparation of the easiest projects of this kind.

The services could be also enriched by collaborating with consultants that specialize in medical statistics or lexical and syntactical correctness. This kind of services was opted by 67% of respondents.

Conclusion

The results of the inquiry among the readers of the Library Center of Biostructure Research show that what the users want and expect in the aspect of final preparation of the papers for publication goes far beyond finding instructions to authors or checking the correctness of the bibliographical description. Facing these expectations is a big financial strain and the need of educating library teams in a completely new area – in publishing. What speaks for taking up this challenge is the fact that the realization of new tasks and developing new expertise always had a big effect on how we were and are treated by the users. In this case it means treating us as partners, and in my belief, this ensures us, librarians, the highest class of satisfaction from the work we do.

ANNEX

Dear Sir or Madam,

As it has been observed, there is a growing tendency in the interest of the possibility of gaining help in the services connected with computer-assisted preparation of manuscripts for print or multimedia presentations in the library. I would like to study the authentic level of your need for this kind of services. The results of this questionnaire will be helpful in making a decision whether the services of our library will be widened in this direction as well as in gaining necessary financial sources for the purchase of equipment, software and directing employees for specialist trainings.

☐ RESEARCH WORKER ☐ STUDENT

1. When preparing your paper for print/presentation (articles, posters, multimedia presentations, term papers, Bachelor's Degree thesis, MA thesis) do you take the help of other people/companies ?

☐ SOMETIMES ☐ ALWAYS ☐ NEVER

2. When preparing a paper for print/presentation on your own do you encounter problems?
If yes, please name them.

☐ YES ☐ NO

.....
.....
.....

3. If you take help in preparing your papers for print please tick the appropriate box.

- ☐ friends
☐ the Photomedical Department of MUW
☐ computer engineers
☐ CBR library
☐ outside companies (please name them)
☐ other.....

4. If you take help in preparing your papers for print/presentation do you rate them as fully satisfactory. In the case of a negative answer please give reasons.

☐ YES ☐ NO

.....
.....
.....
.....

5. Do you have the ability to perform the following:

scanning

- text ☐ YES ☐ NO
color images ☐ YES ☐ NO
gray scale images ☐ YES ☐ NO

using the available features

in formatting the scanned image

☐ YES ☐ NO

graphic processing of images

- placing a graphic in the document ☐ YES ☐ NO
cropping of photos ☐ YES ☐ NO
correction of photos ☐ YES ☐ NO
creating 2D graphics ☐ YES ☐ NO
creating 3D graphics ☐ YES ☐ NO

computer typesetting

☐ YES ☐ NO

creating tables

☐ YES ☐ NO

creating graphs

☐ YES ☐ NO

changing the format of a file (ex. DOC into PDF)

☐ YES ☐ NO

preparing a multimedia presentation

☐ YES ☐ NO

preparing a graphic project

☐ YES ☐ NO

saving files on some kind of data carrier

CD ☐ YES ☐ NO

PenDrive ☐ YES ☐ NO

preparing papers for print at the printing house

☐ YES ☐ NO

6. Which programs do you use in preparing your paper for print/presentation?

graphic programs

- ☐ CorelDraw ☐ YES ☐ NO
☐ Adobe Photoshop ☐ YES ☐ NO
☐ Adobe Illustrator ☐ YES ☐ NO
☐ Adobe InDesign ☐ YES ☐ NO
☐ MS Word ☐ YES ☐ NO
☐ MS PowerPoint ☐ YES ☐ NO
☐ Quark ☐ YES ☐ NO
☐ Paint ☐ YES ☐ NO
☐ other

programs for creating a bibliography

- ☐ End Note ☐ YES ☐ NO
☐ Pro Cite ☐ YES ☐ NO
☐ Reference Manager ☐ YES ☐ NO
☐ other

7. Do you think that access to services that would help in the preparation of papers for print/presentation in the library is needed? If yes, please tick the most helpful things for you:

☐ YES ☐ NO

- ☐ scanning
 - ☐ text
 - ☐ color images
 - ☐ gray scale images
 - ☐ using the available features in formatting the scanned image
- ☐ computer typesetting
- ☐ creating tables
- ☐ creating graphs
- ☐ changing the format of a file (ex. DOC into PDF)
- ☐ navigating in PDF files
- ☐ help in opening/editing different graphic files ex. with an extension PSD, CDR, QXP
- ☐ graphic processing of images
 - ☐ placing a graphic in the document
 - ☐ cropping of photos
 - ☐ correction of photos
 - ☐ creating 2D graphics
 - ☐ creating 3D graphics
- ☐ preparing a graphic project
- ☐ using programs for creating a bibliography
- ☐ saving files on some kind of data carrier
- ☐ preparing papers for print at the printing-house
- ☐ preparing a multimedia presentation
- ☐ doing prints
- ☐ other

8. What advantages for yourself do you see in expanding the services offered by the library by those connected with the help in preparing papers for print/presentation?

9. If you have any other thoughts about the issues concerning the services mentioned in the questionnaire, please write them in the provided space below.

.....

John Gilbert
Maastricht – Universiteit Maastricht

THE LIBRARY WORKFORCE IN A CHANGING ENVIRONMENT: FROM THREATS TO CHALLENGES

Abstract

Maastricht University is a relatively young university renowned for its innovative education (problem-based learning). From the onset the university library has cooperated closely with Faculties in supporting education and research, and with the University Hospital in supporting health care.

The electronic revolution has had an enormous impact on the types of services required of, and provided by, the library. Services and facilities have changed drastically over the last two decades, but the staff of the library has changed relatively little. And, despite predictions about libraries disappearing or becoming “book museums”, the library has grown and flourished.

We will look into how the Maastricht University Library has tackled the new challenges. This will cover, amongst other things:

- organizational development
- introduction of new skills and know-how
- liaison with library users
- innovation and market opportunities
- empowering library staff

By the summer of 2007 the University Library will have remodelled its organization, with the emphasis on digital services to its key user groups (students, researchers and health specialists). The library will also be providing services to health professionals outside the University and the University Hospital. The organizational model is based more on customers, products and processes, and less on hierarchy.

It is hoped that the experience at Maastricht will be of interest to other libraries.

Dr Aileen Wood

UK – Chartered Institute of Library and Information Professional

RAISING PROFESSIONAL STANDARDS – THE ROLE OF THE PROFESSIONAL INSTITUTE

Introduction

In the UK, there are many opportunities available to staff to gain academic, professional and vocational qualifications. In educational terms, these training activities are subject to formal curricula set by national organisations such as universities and professional associations. The award of such qualifications is normally subject to examination or formal assessment. Although some professional societies operate on a global scale, the range of qualifications available varies between countries. Within the higher education sector, international schemes exist that give equal status and recognition to university degrees taken in other countries. Some professional associations have reciprocal agreements recognising each other's academic and professional qualifications, e.g. Chartered Institute of Library and Information Professional, American Library Association, Australian Library and Information Association recognise each other's qualifications.

CILIP

CILIP (the Chartered Institute of Library and Information Professional) is the leading professional body for librarians, information specialists and knowledge managers in the UK. It has around 22000 members working in all sectors, including business and industry, science and technology, further and higher education, schools, local and central government, the health service, the voluntary sector, national and public libraries.

This paper looks at three roles that CILIP has in defining and maintaining professional standards. These are a) professional qualifications, b) accreditation of university courses and c) seal of recognition for training programmes

Professional qualifications

CILIP operates a framework of professional qualifications – these are Certification, Revalidation, Chartership and Fellowship. Application for all qualifications is by the preparation and submission of a portfolio. This is a rigorous process that can be readily accommodated into existing staff appraisal schemes and other development activities. The focus at all levels is on evidence-based practice ensuring that staff reflect on their own learning and applications of new knowledge and skills that are specific to their

workplace. Anyone wishing to complete a CILIP qualification must be a fully paid-up member of the Institute. The professional qualifications comprise 4 levels.

- a) **Certification** recognises the contributions made by library and information staff working in a para-professional capacity. This scheme acknowledges that staff may not hold academic qualifications but do have experience, expertise and experiential learning. Although a qualification in its own right, the Certification Scheme enables successful candidates to progress to Chartership Membership through work-based learning. Successful candidates are entitled to use the post nominals ACLIP
- b) **Chartership** Chartered Membership (MCLIP) is the second highest professional qualification awarded by CILIP and is considered the 'gold standard' for the information professional. It is recognised throughout the world. Chartered Membership is not an academic award but recognition of the highest standards of professional practice and a commitment to undertake continuing professional development. Throughout the training period, candidates are supported at local, regional and national level. This takes the form of mentoring, training courses, networks, reading lists, discussion lists and meetings. Successful candidates are entitled to use the post nominals MCLIP
- c) **Revalidation** The Revalidation Scheme offers formal recognition of a 3-year period of continuous professional development. It is important that practitioners demonstrate that they EAHIL 2007 Raising Professional Standards 2 Aileen Wood are regularly updating their knowledge and skills. Chartered Members can use a wide range of activities to gain official recognition of their professional commitment and achievements. On successful completion of the 3-year revalidation period candidates receive a Certificate of Revalidation.
- d) **Fellowship**. Fellowship is the highest professional qualification awarded by CILIP. It signifies that a Chartered Member has applied an increasing level of professionalism through personal professional practice and through the contribution made to the profession at large. Applicants for Fellowship must have 6 years at Chartered Membership (MCLIP) level or 2 successful Revalidation cycles (equal to 6 years). The achievement carries the right to the designation Chartered Fellow and the right to use the post nominals FCLIP, Fellow of the Chartered Institute of Library and Information Professionals.

Accreditation Board

Accreditation is a voluntary, non-governmental and collegial process of self-review and peer review. It assures students that accredited courses meet the standards of the profession they are about to enter. CILIP has a role accrediting these and other related courses for approval and make decisions on their acceptability. This means reviewing each course curriculum to ensure that it meets the minimum standards required by

the Institute and addresses the elements in CILIP's Body of Professional Knowledge (BPK). Increasingly.

In the UK there are around 20 universities that offer library and information degrees at foundation, undergraduate (BA / BSc) and postgraduate levels (Diploma / MA / MSc). In addition there other universities that offer related courses e.g. health informatics, pharmaceutical information or information systems.

In assessing a course CILIP is primarily concerned with relevance to current and developing practice in librarianship, knowledge management and information science. Courses should provide students with a theoretical framework for research and practice in the field of information. CILIP does not stipulate the exact content but expects the aims and objectives of the courses to be consonant with the Body of Professional Knowledge. T

The learning outcomes for the core content of the course should address a significant proportion of the BPK. Generic management and transferable skills, including project management and research skills are expected to be included in the course. CILIP expects all students to be exposed to current professional practice and courses submitted for accreditation must show how this is achieved, either through student placement or some other appropriate way.

Successful courses are accredited for a 5-year period.

Seal of recognition

A further role of the Accreditation Board is to award the CILIP Seal of Recognition. This acknowledges the important contribution made by the many excellent providers of Continuing Professional Development (CPD) for the library and information community. The Seal of Recognition recognises high standards in the content and relevance of a wide range of training and development activities, and is awarded to CPD providers that directly address an element of CILIP's Body of Professional Knowledge (BPK). This new award offers training providers an additional incentive to support and enhance CPD opportunities for LIS practitioners at all stages of their careers

CILIP's Seal of Recognition guarantees the relevance of training and development courses offered by commercial, public, not for profit and academic organisations to the library and information community in its broadest sense. EAHIL 2007 Raising Professional Standards 3 Aileen Wood

The Seal of Recognition will enable CILIP members to choose training and development activities with confidence, knowing that the content has been independently assessed and reviewed in terms of its relevance to specific learning needs, within the overall context of the Body of Professional Knowledge (BPK). This defines the core Library and Information Science (LIS) knowledge base and also includes environmental and transferable skills, for example policy and governance, law, computer literacy and management.

Holders may be institutions or organisations providing relevant training activities. The Seal of Recognition may be applied to a one-off activity: recognition ceases when a particular learning activity is no longer offered. For the purposes of recognition, a learning activity is a training and development session where the outcome is relevant to the work of the information practitioner and seen to be part of a programme of continuing professional development (CPD). There is no minimum period of duration, nor does recognition require a minimum number of delegates to be registered: activities may last from a few hours to several weeks and may range from one-to-one to group sessions for a whole student cohort. The emphasis is on the content and its relationship to the CILIP Body of Professional Knowledge (BPK). If a provider can successfully demonstrate that the course specifically addresses one or more areas of the BPK and that it will contribute to enhanced professional practice in the sector it will be considered for approval.

Providers must have a system in place for monitoring and evaluation of each activity

All applications will be assessed against the following two criteria:

1. The activity is relevant to the specific learning needs of librarians, information professionals and knowledge managers by addressing at least one element of the Body of Professional Knowledge
2. The course provider has agreed to meet the requirements outlined in CILIP's conditions for authorisation as a CPD provider.

Successful applicants are entitled to display the Seal of Recognition logo on their training material

Conclusion

CILIP welcomes applications from the UK and international information professional whether for Professional Qualifications; Accreditation of university courses or Seal of Recognition for training and developmental activities.

Wouter Schallier
Leuven – Campus Library Biomedical Sciences, K.U.Leuven University

INFORMATION LITERACY IN ACADEMIC CURRICULA – A CASE STUDY OF INTEGRATION AT THE BIOMEDICAL FACULTIES OF K.U.LEUVEN UNIVERSITY

Abstract

Since 2006, the Campus Library of Biomedical Sciences of K.U.Leuven University is reconsidering its role in education and research.

Giving access to scientific information is still our library's most important mission. However, teaching our students and academic staff the skills for efficient retrieval and use of scientific information is increasingly becoming an important task too.

In the past, instruction was limited to guided tours and short library instruction sessions, organized on an individual and unsystematic basis.

This changed in 2006, when we were asked by the Faculty of Medicine to reconsider part of the medical curriculum in the light of integrating information literacy in it.

The following considerations were made:

1. information literacy should be *integrated* in a systematic way in the curriculum
2. *minimal skills* of information literacy should be determined for each level
3. instruction in information literacy should be a continuous line starting in the first and ending in the last year (*vertical line*)
4. information literacy should be acquired in an active way in as many courses as possible (*horizontal line*)
5. instruction in information literacy is a *shared responsibility* of library and academic staff

As a result, the biomedical library was given the responsibility of information literacy in the beginning of the curriculum of medical students, while academic staff took the responsibility of the rest. At the same time, the library was investing a lot in providing our academic staff with tools, formats and learning objects for integrating information literacy in their lessons. We also started planning systematic trainings for keeping our academic staff up to date with major changes in scientific information.

The new curriculum of the Faculty of Medicine was put into practice in October 2006. It was soon followed by similar projects in all other biomedical faculties of our university.

Introduction and background

Since 2006, the Campus Library of Biomedical Sciences (hereafter called the biomedical library) of K.U.Leuven is reconsidering its products and services and, more particularly, its role in education and research. Libraries used to be major information providers, making information available via structured databases (library catalogues) containing bibliographic records. Nowadays, libraries are no longer the only information providers, since a constantly growing quantity of information is available on the internet, outside libraries. Besides, the need for organization of information as libraries used to do, seems to have disappeared: powerful search

engines make us find information in the big internet “data soup”. Everybody produces, publishes, shares, tags ... information; the web is becoming a social environment and, thus, organizes itself [1]. It is clear that this has great implications for libraries. That is why van den Brekel [2] suggests libraries should undertake a focus shift: “a focus into the environments where the users are, instead of expecting them to come to us, or our resources”. Van den Brekel lists some characteristics of these users:

- fascinated by new technologies;
- multitasking is a way of life;
- staying connected is essential;
- interactive, not isolation;
- zero tolerance for delay;
- actions are more important than knowledge;
- learning by doing, not by being told;
- nintendo trial-and-error approach to improvement is a viable model for learning;
- cut-and-paste culture.

More specifically, our users have grown up in what some call the Google culture which makes them have the following expectations in relation to information [3]:

- one starting point for all information needs
- immediate information access
- the Web has all
- everything of equal credibility and substance

With this in mind our biomedical library organized a brainstorming with librarians, academic staff, clinicians and students which resulted in a strategic plan, presented in April 2006. This strategic plan defines the priorities for the coming years. To summarize, we could say that the library’s role is moving from an information collector towards an information mediator:

- drastical reduction of the paper collections and move towards e-only
- implementation of innovative tools (e.g. web/library 2.0) for more customer oriented access to collections (and scientific information in general)
- stress on the library’s role as an information trainer (information literacy) and a consultant (for example by assisting researchers with their systematic reviews)
- reorganization of the interior of the library as an information laboratory, where information skills can be actively trained

This strategic plan of the biomedical library should be situated in the context of the overall strategic plan of the university library and in the renewed education policy of K.U.Leuven.

Information literacy as part of the library's mission

Selecting and providing access to scientific information resources remain essential to the biomedical library's mission. We keep investing in well balanced, be it mainly electronic, collections. We will intensify our contacts with the departments in order to better respond to their needs. We are also looking for new ways to present information resources to our patrons, by making use, for example, of web/library 2.0 tools. Besides all that, we will stress our role as an information provider by optimizing our interlibrary loan services for documents that are not available in our library.

However, we believe that a modern academic library's mission should not be limited to selecting and providing access to scientific information. We think that "educating users to [retrieve and] manage information and knowledge" [4] should increasingly be part of it. The large offer, the variety of access points and the short life time of information nowadays force universities and their libraries to invest in a systematic approach of information literacy in the academic curriculum. Indeed, there is a "need for information and knowledge skills in order to succeed in a knowledge-based society" [5].

In the past, our tasks as an information trainer had been limited to guided tours and short library instruction sessions, organized on an individual and unsystematic basis.

Information literacy and why it matters

Already in 1989 the American Library Association gave a definition of information literacy: "Information literacy is an understanding and set of abilities enabling individuals to recognise when information is needed and have the capacity to locate, evaluate and use effectively the needed information" [6]. Since then, information literacy has constantly been a hot topic: many publications have talked about the subject, many definitions have been proposed and several standards have been published. For an overview, see for example [7].

K.U.Leuven University decided to use the ANZIIL-standard. This ANZIIL-standard (<http://www.anziil.org>) is in fact a set of 6 standards and gives a good idea of the many aspects of information literacy: the information literate person

1. recognises the need for information and determines the nature and extent of the information needed
2. finds needed information effectively and efficiently
3. critically evaluates information and the information seeking process
4. manages information collected or generated
5. applies prior and new information to construct new concepts or create new understandings
6. uses information with understanding and acknowledges cultural, ethical, economic, legal, and social issues surrounding the use of information

These 6 standards are worked out in competency indicators and learning outcomes that express which competencies students should develop in order to reach these standards and how they can be worked on during classes.

Information literacy is not only needed in order to excel in a knowledge-driven economy, but there is also a second reason why information skills should receive attention in health sciences, namely the emergence of evidence-based practice [5]. The methodology of evidence-based practice (EBP) in health sciences includes five steps, formulated explicitly in [8]:

1. translation of uncertainty to an answerable question
2. systematic retrieval of best evidence available
3. critical appraisal of evidence for validity, clinical relevance, and applicability
4. application of results in practice
5. evaluation of performance

Information skills are present in at least three of the five steps of EBP: in step 1 we recognize the definition of the information need; in step 2 the ability to translate this need in a search strategy and the ability to retrieve relevant information; in step 3 the appraisal of the relevance, reliability and quality of information. The link between information skills and evidence-based practice was clearly made in the Sicily statement on EBP: "Information skills are necessary to support life-long learning. [...] The teaching of EBP should, as far as possible, be integrated into the clinical setting and routine care so that students not only learn the principles and skills, but learn how to incorporate these skills with their own life-long learning and patient care" [9].

Indeed, information literacy "contributes to lifelong learning beyond the academic arena" [10]. The problem of people grown up in the Google culture as we mentioned before, is that it can lead to certain information naiveness. People are not always aware that not all information on the internet can be retrieved by search engines (the so-called invisible web) and that not all information can be trusted equally. Studies show that university students usually do not have enough information skills. It is therefore necessary to "overcome the prevailing students' mentality that we already know how to do this" [11-12].

Information skills are not only necessary for students and academic staff. A direct link has been demonstrated between health literacy and public well being. "Health literacy relates to the degree to which people can obtain, understand and process basic health information and services, and then act on appropriate health decisions. It is one of the crucial, enabling capabilities that could contribute to the realization of the goals of Healthy People 2010 as stipulated by the Center of Disease Control and Prevention (CDC)" [13]. Other studies [14-15] confirm this: improving the public health literacy is crucial in the pursuit of preventive health and appropriate management of diseases.

Information literacy in the medical curriculum

In 2006, after the Biomedical Library had announced her ambition to work on information literacy, we were asked by our Faculty of Medicine to reconsider part of the academic curriculum in the light of integrating information skills in it.

Some members of the academic staff were a bit reluctant against integrating information literacy too explicitly in the medical curriculum. They felt information skills as “old wine in new bags”. Had they not themselves, be it in an implicit way, always integrated information skills in their courses before? Besides, the medical curriculum was already overloaded, so a more explicit integration of information skills could in no way produce a higher workload for the medical students and the academic staff.

On the other hand, many others felt it as a problem that students had very diverse levels in information literacy due to the unsystematic training. They agreed that a more systematic approach of information skills in the curriculum was necessary. They proposed to determine minimal information skills for every year of the medical curriculum so that we would know what information skills students could be supposed to master.

The importance of integration of information literacy programs into the curriculum can not be overestimated: it has a significant impact on acceptance of these programs by students. It formalizes, as it were, the support and cooperation of academic administrators, faculty and librarians [10].

Apart from an explicit integration and the definition of minimal skills, we also strongly insisted on both a horizontal and vertical integration. By vertical integration we mean that information skills should be worked on from the first until the last year of the curriculum. This allows systematic and progressive working on information skills. Others [16] call this “spiral training”, since the student’s knowledge-base spirals upwards as his knowledge is broadened and strengthened from one year to another”. At our Faculty of Medicine this was realized through the integration of information skills in the continuous line “scientific education”, starting in the first and ending in the last year of the curriculum.

Horizontal integration means that information skills should be made relevant to the needs of the students at a specific stage of the curriculum. Information skills should not *only* be taught in typical classes, like pre-clinical informatics [4], computer and information literacy [16], applied medical informatics [17] and so on, but they should also be closely tied to as many other courses as possible. “Key to the success of any solution proposed is that the students are presented with the material in a way that makes it relevant to their needs. Library and information literacy instructional solutions cannot be developed in a vacuum, but must be closely tied to the curricular needs of the students. Whether the material is taught in independent courses or in conjunction with regular curriculum courses, students must be made aware of how the material

being covered enhances their educational efforts. As a result of engaging in these instructional efforts students will produce higher quality assignments, receive better grades, and develop the life-longer learning skills that should help them in their future careers” [18].

This kind of systematic integration does not necessary imply a higher work load for academic staff: it can often be enough to make explicit your own scientific methodology, the way you use information for the preparation of classes and for publications, the way you make references etc. The library tries to make the academic staff aware of that during information sessions. Besides, the aim of making students information literate, is to enable them to work in a more efficient way, so to save time.

A final consideration we made was that the information skills trainings only will have an effect, if they are formally evaluated. This is confirmed by other experiences: “Most medical students tend to place a higher educational value on the knowledge and skills on which they will be examined” [17]. In our institution we accomplished this by evaluating the library’s modules through a pass/fail system.

A shared responsibility of academic and library staff

Even if the biomedical library already had a strong reputation in the organization of instruction sessions and even if the library had been asked to work out the systematic integration of information skills in the curriculum, we still had to win confidence of the academic staff in order to get the actual responsibility of the basic modules in information literacy. At K.U.Leuven, most librarians do not belong to academic staff, so they are supposed to only *support* education and research. This is a situation we also find in other institutions and that sometimes causes tensions. Many articles have been written about this [19-23], and we will not enter into details here. Our experience is that there is indeed often a big gap between library personnel and academic staff, but that this gap can be bridged if both parties respect each others professionalism.

This is precisely what we wanted to achieve in our project: to combine the expertises of academic staff and librarians. We already mentioned that the integration of information skills in many if not all courses taught by academic staff is an absolute necessity. Librarians, on the other hand, could address the need for a systematic and progressive approach of information skills and are usually more familiar with the technical side of information sciences. Farber perceives that the true benefits of collaboration are the mutually *reinforced* and *shared visions* between classroom faculty and librarians [23]. The classroom faculty objectives are to help students attain a better understanding of the course subject matter. The library faculty objectives are to enhance the students’ ability to find and evaluate information which in turn enhances the students’ understanding of the subject matter and contributes to their life long learning skills. Many authors [24-25] indeed stress the benefits of collaboration. In our case, the biomedical library finally won the academic staff’s confidence, after we

presented them a systematic overview of all aspects of information literacy in such a way, as they said themselves, they had never seen before.

Before this project, only two of our librarians working in public services had experience with training sessions. Together with the campus librarian, they formed a pool that was big enough for the needs at that time. The structural involvement in information skills trainings (both organized for students and for academic staff) had an immediate effect on the organization of our library personnel. We had to prepare two more librarians for the organization of trainings and we had to redefine priorities within their tasks. The library is also working on a new recruitment policy where there will be place for highly skilled information specialists with educational, ICT and biomedical backgrounds.

Case study: information skills in the curriculum of medical students

In the new medical curriculum information skills have a place in the line scientific education. In cooperation with the Faculty a scenario of this line was designed, which starts with the following considerations:

- we live in an information society, where information is available in large quantities; information is perishable; the student needs tools to find relevant information, to evaluate its scientific value and to manage it; these are tools for lifelong learning
- doctors in practice are expected to have those tools; besides, doctors do not have much time to do literature studies and should be familiar with the EBM principles

Within this line, information skills appear for the first time in the second bachelor year. The biomedical library is responsible for the following modules:

Module 1. Retrieval of scientific literature: theory (1 hour)

Objectives:

- The students are aware of the importance of reliable scientific information.
- The students are familiar with the variety of scientific information resources (e.g. reference works, manuals, journals, databases, internet).
- The students are familiar with the (electronic) information resources available in the biomedical library.

Content:

- Introduction to the line scientific education: situation in the curriculum, general objectives, practical course.
- Getting familiar with the biomedical library.
- Overview of the various (electronic) scientific information resources: reference works, manuals, journals, databases, internet.
- Getting familiar with PubMed.
- Explanation about terms like keywords, MeSH, index, thesaurus etc.

Getting familiar with the Web of Science: journal impact factor, science citation index.

Method:

Lecture by the librarian.

Module 2. Retrieval of scientific literature: practice (2 hours)

Objectives:

- The students are able to select relevant information resources.
- The students are able to actively find literature via a computer search.
- The students are familiar with bibliographic databases (PubMed, Web of Science).

Content:

- Exercises around information retrieval on a computer.
- Retrieval of manuals and reference works.
- Retrieval of references in PubMed.
- Access to (full-text) articles.
- Citation search in Web of Science.
- Searching in Cochrane Library.
- Searching and evaluation of internet resources.

Method:

The students work in pairs on the PC and make exercises around the retrieval of scientific literature.

Librarians assist the students.

The students finish their exercises at home and submit their solutions to the library.

The library gives them feedback.

Evaluation:

The sessions are obligatory and are evaluated through a pass/fail system.

After these two modules the students are divided in small groups (6-8 students), directed by a tutor. The tutor works with them around a specific topic, depending on his own specialization, and links it to the courses. In these and the next modules the following aspects of information skills are discussed:

- making correct references
- structure and types of a scientific article
- basics of scientific reviewing procedures
- critical reading, making an abstract and discussion of a scientific article
- principles of scientific methodology
- presentation of an own abstract of a scientific article
- principles and application of EBM
- critical appraisal of literature
- writing a scientific article and making references in a correct way

Information literacy in other curricula

After the start of this project, the library was soon asked by other departments and faculties to start something similar. For the curriculum of Pharmaceutical Sciences a set of competencies was defined, of which one was information skills. Interestingly enough, these competencies are directly linked to specific courses. In collaboration with the Faculty we drew up the information skills competency for the bachelor years.

Information skills training starts in the first bachelor year and continues as a vertical line. Apart from the obvious differences in content, the program and the working methods do not really differ from the medical curriculum. At this moment, we are elaborating the vertical line in the master years.

In the curriculum of Audiology and Logopaedics information skills were introduced in the 3rd bachelor year. Here we also organized a combination of lecture and exercises. Some students complained about these modules coming too early in the curriculum. This is astonishing because especially in Audiology and Logopaedics these information skills appear relatively late if you compare it with other curricula. We discovered that they only saw a link with their master thesis at the end of their curriculum and that they did not make a link with other courses. This illustrates well how important it is to embed information skills both vertically and horizontally in the curriculum. This year we will therefore try to work on a better integration.

From 2007-2008 onwards the departments of Dentistry and Biomedical Sciences will also integrate information skills in their curricula.

The library as an information laboratory

In the last years we noticed that the physical space of the library was less used by researchers while the number of students visiting the library increased significantly. The biomedical library is meeting this important change by reorganizing its physical space towards an information laboratory, where information skills can be actively trained in many aspects, namely retrieval, selection, evaluation, exchange, presentation etc., individually or in group. On the website and in the digital learning environment the biomedical library is also working hard to offer more customer-oriented services.

Lessons learned and projects for the future

While writing the biomedical library's strategic plan we never hoped that the integration of information skills in the curricula of our biomedical faculties would be so successful in such a short time. That this happened so, is certainly due to the growing awareness of academic staff that information literacy is a key issue in our society, and particularly in health care. It is of course no coincidence that we especially got much support from staff involved in evidence-based medicine/practice.

From the many experiences we had, we are able to confirm the following principles, which, in our opinion, seem crucial for a successful training of information skills:

1. information literacy should be *integrated* in a systematic way in the curriculum
2. *minimal skills* of information literacy should be determined for each level
3. instruction in information literacy should be a continuous line starting in the first and ending in the last year (*vertical line*)
4. information literacy should be acquired in an active way in as many courses as possible (*horizontal line*)
5. instruction in information literacy is a *shared responsibility* of library and academic staff

A similar list of principles, formulated in a slightly different way, can be found in [17].

Of course our work is far from finished. From the feedback we got from our students, we learned that they generally appreciated the trainings a lot. Their remarks usually concern the need for linking to other courses. Indeed, in some cases the information skills training is not yet fully imbedded in the curriculum, and it will of course need some time to accomplish the vertical and horizontal lines in all biomedical curricula. The integration of information skills needs permanent care, and, therefore, the biomedical library is working on systematic support to academic staff in this respect.

Another important step we made, is the recent acceptance of information skills as a competency in our doctoral schools. A course module is currently under development and will start in 2008.

Furthermore, we plan to make a detailed comparison between the ANZIIL-standard and our biomedical curricula in order to cover the full spectrum of information literacy. In a new version of the medical curricula more attention should be paid, for example, to the issues surrounding plagiarism and intellectual property.

We will certainly benefit from the results of a project the biomedical library is participating in. This project explores the possibilities to convert information skills in learning objects that can be integrated in various courses in a flexible way.

We also want to make more use of online tutorials in our trainings. These can be a solution for the rising student numbers (and the limited library's resources) and, especially, they will enable the library to concentrate on the hands-on sessions. The rest of the training will be done by self study and self assessment, which is not only more efficient but also more attractive for students than a talk and demonstration session in a big auditorium.

Finally, we will explore the possibilities of evaluating our training sessions. Can we measure its effectiveness: do our students' information skills really improve after the training?

References

1. Schallier Wouter: Why organize information if you can find it? UDC and libraries in an internet world [presentation] UDC International seminar Information access for the global community; 2007 Jun 4-5; The Hague, The Netherlands. [cited 2007 Aug 3]. Available from: <http://dlist.sir.arizona.edu/1972/>
2. Van den Brekel Guus: Into the user environment now! How users have changed and how libraries can adjust. J Eur Assoc Health Inf Libr [serial on the internet]. 2007 [cited 2007 Aug 3];3(1):8-16. Available from: http://www.eahil.net/newsletter/journal_2007_vol3_n1.pdf
3. Weber M. A look forward: libraries and media services in 2010 [presentation]; 2006 Feb 22. [cited 2007 Aug 3]. See also report (of this presentation) by Huebner S., Google Culture needs information literacy. Stater online 2006 Feb 23 [cited 2007 Aug 3]. Available from: <http://media.www.stateronline.com/media/storage/paper867/news/2006/02/23/News/google.Culture.Needs.Information.Literacy-1624860.shtml>
4. Collins Linda J.: Developing an innovative, integrated curriculum to teach information literacy and management skills to first year medical students [presentation] MLA; 2005 May 14-19; San Antonio, United States. [cited 2007 Aug 3]. Available from: http://www.hsl.unc.edu/AboutLib/staff/present/Collins_MLA2005_Final_Version.ppt
5. Haines Margaret, Horrocks Gary: Health information literacy and higher education: the King's College London approach [paper] 70th IFLA General Conference and Council; 2004 Aug 22-27; Buenos Aires, Argentina [cited 2007 Aug 3]. Available from: http://www.ifla.org/IV/ifla70/papers/016e-Haines_Horrocks.pdf
6. American Library Association. Presidential committee on information literacy. Final Report; 1989; Washington DC, United States [cited 2007 Aug 3]. Available from: <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlpubs/whitepapers/presidential.cfm>
7. Informationliteracy.org.uk [homepage on the Internet]. Eduserv [updated 2007 Feb; cited 2007 Aug 3]. Available from: <http://www.informationliteracy.org.uk/>
8. Cook Deborah J., Jeschke Roman, Guyatt Gordon H.: Critical appraisal of therapeutic interventions in the intensive care unit: human monoclonal antibody treatment in sepsis. Journal Club of the Hamilton Regional Critical Care Group. J Intensive Care Med 1992 nr 7 s. 275-282
9. Dawes Martin: Summerskill et al., Sicily statement on evidence-based practice. BMC Medical Education 2005, 5:1 [cited 2007 Aug 3]. Available from <http://www.biomedcentral.com/1472-6920/5/1>
10. Grant Sharon: Information literacy and consumer health, White Paper prepared for UNESCO, the U.S. National Commission on Libraries and Information Science, and the National Forum on Information Literacy, for use at the Information Literacy Meeting of Experts; 2002 Jul; Prague, The Czech Republic. [cited 2007 Aug 3]. Available from: <http://www.nclis.gov/libinter/infolitconf&meet/papers/grant-fullpaper.pdf>
11. Mittermeyer Diane, Quirion Diane: Information literacy: study of incoming first-year undergraduates in Quebec; Conference of Rectors and Principals of Québec Universities; 2003 [cited 2007 Aug 3]. Available from http://www.crepuc.qc.ca/documents/bibl/formation/studies_Ang.pdf
12. Bernath Vivienne, Jenkin Joyce: Evaluation in curriculum development for information literacy: an Australian example using a Canadian questionnaire. 4th International Lifelong Learning Conference; 2006 Jun 14 [cited 2007 Aug 3]. Available from: <http://www.lib.monash.edu.au/reports/infolit-evaluation-2005/infolit-evaluation-presentation-IIIconference-2006.pdf>
13. Hsu Chiehwen Ed, Johnson Lynn F., Brooks Ann: Promoting Health Information Literacy. Collaborative Opportunities for Teaching and Academic Librarian Faculty. Academic Exchange

Quarterly 2003, 7(1) [cited 2007 Aug 3]. Available from: <http://www.higher-ed.org/AEQ/mo2283fe04.htm>

14. Williams Mark V., Baker David W., Honig Eric G., Lee Theodore M., Nowlan Adam: Inadequate literacy is a barrier to asthma knowledge and self-care. *Chest* 1998 nr 114 s. 1008-1015

15. Williams Mark V., Baker David W., Parker Ruth M., Nuss Joanne R.: Relationship of functional health literacy to patient's knowledge of their chronic disease: a study of patients with hypertension or diabetes. *Arch Intern Med* 1998 nr 158 s. 166-172

16. Scheepers Susan, Brassel Maureen: Spiral training: information literacy skills development [paper] 73rd IFLA General Conference and Council; 2007 Aug 19-23; Durban, South Africa [cited 2007 Aug 3]. Available from: http://www.ifla.org/IV/ifla73/papers/083-Scheepers_Brassel-en.pdf

17. McGowan Julie, Raszka William, Light Jeanene, Magrane Diane, O'Malley Donna, Bertsch Tania: A vertical curriculum to teach the knowledge, skills, and attitudes of medical informatics. Vermont Initiative for Rural Health Informatics and Telemedicine University of Vermont College of Medicine, Burlington, United States. *Proc AMIA Symp.* 1998:457-61 [cited 2007 Aug 3]. Available from: <http://www.amia.org/pubs/symposia/D004988.PDF>

18. Kaplowitz Joan: Faculty focus groups: UCLA information literacy initiative; 2005; University of California, Los Angeles, United States [cited 2007 Aug 3]. Available from: <http://repositories.cdlib.org/uclalib/il/02>

19. Carpenter Kenneth E.: The librarian-scholar. *The Journal of Academic Librarianship* 1997 Vol. 24 nr 3 s. 398-401

20. Kotter Wade R.: Bridging the great divide: improving relations between librarians and classroom faculty. *The Journal of Academic Librarianship* 1999 Vol. 25 nr 4 s. 294-303

21. Ren Wen-Hua: Attending to the relational aspects of faculty citation search. *The Journal of Academic Librarianship* 2000 Vol. 26 nr 2 s. 19-123

22. Owsu-Ansah EK. The academic library in the enterprise of colleges and universities: towards a new paradigm. *The Journal of Academic Librarianship* 2001 Vol. 27 nr 4 s. 282-294

23. Farber Evan: Faculty-librarian cooperation: a personal retrospective. *Reference Services Review* 1999 Vol. 27 nr 3 s. 229-234

24. La bibliothèque dans l'université: une relation en mutation, colloquium held at Université de Montréal on 2002, Oct 24-25

25. Johnston Bill, Webber Sheila: The role of LIS faculty in the information literate university: taking over the academy? *New Library World* 2004 Vol. 105 nr 1/2 s. 12-20

Ulrich Korwitz
Koln – German National Library of Medicine

LETS TALK: INTRODUCTION OF PERSONNEL APPRAISAL INTERVIEWS AS A MEANS OF HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT IN A MEDICAL LIBRARY

Abstract

Since 2006, the Campus Library of Biomedical Sciences of K.U.Leuven University is systematically reconsidering its role in supporting education and research.

Providing scientific information (both by investing in collections and setting up good interlibrary loan) is certainly the most important mission of our library. However, instruction in information literacy (providing students and academic staff with the skills for efficient retrieval and use of scientific information) is becoming a very important task too.

In the past, this was limited to organizing guided tours and library instruction sessions, if asked by a professor. This was of course on a very individual and unsystematic basis.

This changed in 2006, when we were asked by the Faculty of Medicine to reconsider part of the academic curriculum in the light of integrating information literacy in it.

The following considerations were made:

1. information literacy should be integrated in a systematic way in the curriculum of medical students
2. minimal skills of information literacy should be determined for each level of the academic curriculum
3. instruction in information literacy should be a continuous line starting in the first and ending in the last year of the academic curriculum (vertical line)
4. information literacy should be acquired in an active way in as many lessons as possible (horizontal line)
5. instruction in information literacy is a shared responsibility of library and academic staff

As a result, the biomedical library was given the formal and actual responsibility of information literacy in the beginning of the curriculum, while academic staff took the responsibility of the rest. At the same time, the library invested a lot in providing our academic staff with tools, formats and learning objects for integrating information literacy in their lessons. We also started planning systematic trainings for keeping our academic staff up to date with major changes in scientific information.

The new curriculum of the Faculty of Medicine was put in practice in October 2006. It was soon followed by similar projects in all other biomedical faculties of our university.

Teodora Oker-Blom

Helsinki – University of Helsinki, Viikki Science library

Katja Kunttu

Päivi Lipsanen

Raisa Iivonen

Kimmo Koskinen

Finland – Viikki Science Library

MANAGERIAL ISSUES IN ESTABLISHING AND RUNNING AN OPEN REPOSITORY – CASE DVIKKI

Abstract

The Viikki Science Library of the University of Helsinki was among the first libraries in Finland to analyze and adopt the DSpace IR system for the disciplinary open repository of the Viikki campus in 2003. The pilot phase of the DViikki- service, as it is called, started in 2004. The broad disciplines of the Viikki campus are veterinary medicine, pharmacy, biosciences, agriculture and forestry. The aim of the library was to provide a tool for storing diverse institutional scholarly materials and making them accessible and visible. That material could vary from the output of individual researchers i.e. pre-prints, dissertations, reports and students' theses to digitized materials such as books and photographs.

In accordance with a recommendation of the Ministry of Education, the University of Helsinki is in its research policy for the coming years also stating support for freely or publicly accessible digital repositories and urging researchers to archive their research outputs in order to maximize access and use of their research results.

DViikki was thought of as a service for author self- archiving. The experiences so far are that few faculty members would submit their own work. To obtain initial content for the system the library offered a project-based preservation service by digitizing old historical material and provided publishing services for "born-digital" textbooks and teaching materials . DViikki has for instance become an important platform for providing books and publications to the faculty and the students of veterinary medicine and to the veterinary community.

To obtain faculty participation in the submission process and to clarify its' own role, the Viikki Science Library has arranged workshops for and interviews with researchers on campus and instructed them personally. The library has also worked with the teachers to streamline the submission processes for students' theses. The contribution of faculty is absolutely necessary. Their attitudes and motivation is highly dependent on the rationality of the submission process, the support from the library and the usefulness of the repository in their daily work such as assessment of research, application for funds, assessment of students' theses etc.

The poster presents the role of the library to reach a better participation of faculty and students in DViikki by the cooperative means above and by technical means. Technical solutions undertaken are for instance loading metadata from other sources to DViikki, integration with the library catalogue and the catalogue for research output (Voyager) of the University of Helsinki and facilitation of digital archiving and preservation in the future through the National library of Finland.

MD Stuart J. Nelson

Bethesda – National Library of Medicine, Bethesda, Maryland USA

A MULTILINGUAL VOCABULARY PROJECT – MANAGING THE MAINTENANCE ENVIRONMENT

Abstract

The National Library of Medicine (NLM)'s MEDLINE/PubMed database includes over 14 million literature citations of articles written in 41 languages. International MEDLARS Centers, including those in Germany, Japan, Brazil, and France, as well as other national medical information centers have long produced translations of MeSH to make the vocabulary useful for non-English users. Various translations of Medical Subject Headings (MeSH) enable users not facile in English to identify articles that are of sufficient potential interest. Translations have generally been performed by individuals sufficiently well-versed in medical nomenclature in English and in the language to which they are translating.

A major concern of translators has been, and continues to be, the necessity of staying current with the annual editions of MeSH. To enable the translators earlier and more complete access to the development of MeSH, the MTMS was developed.

The Web-based interface of MTMS includes a variety of security measures to limit use authorized individuals. Privileges for translators are limited to insertion of terms in their own language, and to creation of new subordinate concepts. While the translator has the ability to browse MeSH descriptors, the translation interface has been designed for direct editing of concepts and terms only. The translator can quickly determine at a glance which MeSH terms are new, which still need to be translated, and which translated terms are waiting supervisor review and final approval. A special module of the interface

was designed for translators' supervisors, to enable them to review and authorize terms and concepts for each translator in their group.

The supervisor coordinates, reviews, and approves the work of the group for that language. After approval by the supervisor, staff at the National Library of Medicine makes a review of any added subordinate concepts to insure they are in the proper location. After that, all changes are approved to become an official part of the MeSH translation.

The National Library of Medicine (NLM)'s MEDLINE/PubMed is the premier international bibliographic database covering the fields of medicine, nursing, dentistry, veterinary medicine, the health care system, and the preclinical sciences. MEDLINE/PubMed contains bibliographic citations and author abstracts from more than 5,000 biomedical journals published in 41 languages. The database contains over 14 million citations.

International MEDLARS Centers, including those in Germany, Japan, Brazil, and France, as well as other national medical information centers have long produced translations of Medical Subject Headings (MeSH) to make the vocabulary useful for non-English speaking users. Translations have generally been performed by individuals sufficiently well-versed in medical nomenclature in English and in the language to which they are translating. MeSH in translation can assist those not facile in English in identifying articles that seem to be of potential interest. A decision can then be weighed as to if the article warrants further effort to obtain a copy and or a translation of the article.

A major concern of translators has been, and continues to be, the necessity of staying current with the annual editions of MeSH. Each year, new descriptors are added to the MeSH vocabulary, existing descriptor class names are modified, and some descriptors are deleted. In addition, the entry or cross-reference terms are also subject to annual changes. The size of these descriptor changes is shown in the following table.

MeSH	Total descriptors	New descriptors	Changed descriptors	Deleted descriptors	Terms added	Terms moved to different descriptor	Total changes
2002	20,232	847	185	47	5,986	894	7,959
2003	21,079	1250	93	20	7,143	674	9,180
2004	22,329	666	109	20	5,719	519	7,032
2005	22,995	487	129	60	7,173	618	8,467
2006	23,885	933	188	43	14,342	511	16,017
2007	24,357	494	99	22	5,628	357	6,600

The MeSH Translation Maintenance System (MTMS) was developed to give the translators earlier and more complete access to MeSH developments in progress over the year-long cycle. Before the MTMS, translators received the complete MeSH vocabulary file in August. If they wished their translation included in the UMLS,

in order to meet processing UMLS deadlines, translators were asked to have all translations finished by November. In some years, more than 6,000 changes in MeSH must be translated. The MTMS provides the translator teams with ongoing access to the new MeSH version as it is being developed. The administrators can then assign work as time and staff are available and distribute the workflow in a more efficient manner.

MeSH translators have encountered difficulties with entry vocabulary as they maintain and update their translations to reflect changes in the annual version of MeSH. An entry term might move from one main heading to another main heading, or, more commonly, an entry term might become a new main heading. Translators are faced with difficulties in tracking these changes. Another problem arises for certain terms in other languages. There may be no exact English equivalent. In that case it may not be possible to identify the correct mapping to the MeSH descriptor or to concepts in other vocabulary databases, such as the UMLS Metathesaurus.

Underlying the structure of MeSH, NLM has developed and implemented a concept-centered vocabulary maintenance system for the vocabulary. These changes in the MeSH data structure support a multilingual Vocabulary. The underlying structure of MeSH changed effective with the 2000 version of the vocabulary. The new structure is centered on descriptors, concepts, and terms rather than only descriptors and terms. A descriptor is now defined as a class of concepts, and a concept as a class of synonymous terms.

A descriptor class consists of one or more concepts closely related to each other in meaning. For the purposes of indexing, retrieval, and organization of the literature, these concepts are best lumped together in one class. It has been recognized for some time that not every term that we might wish to explore is sufficiently distinct in meaning that it would serve well as a descriptor. For example, the *NISO standard for Monolingual Thesauri* talks of quasi-synonyms. These are terms that do not have the same meaning, such as “roughness” and “smoothness”, but are a means of addressing the same underlying phenomenon). Entry terms like “Isometric Exercise” are narrower in meaning than the main heading “Exercise”, but left in the exercise descriptor class because of the overlap in meaning with another entry term, “Aerobic Exercise.” The recognition of the nature of a descriptor as a class of concepts helps us to understand what we are dealing with.

Each descriptor has a preferred concept. The term that names that concept will be the preferred term of the preferred concept, and itself names the descriptor. Each subordinate concept also has a preferred term, as well as a specified relationship (broader, narrower, related) to the preferred concept. This structure allows such relationships to be expressed in a way that can be manipulated computationally. Furthermore, it allows each concept to carry its own unique attributes that have not

been previously represented. These include separate definitions, and translations into other languages.

While remaining invisible to the users of the system, the concept-centered structure supports a better understanding of the role of MeSH and of the composition of the thesaurus, and provides a useful method of representing the relationships between concepts. The MTMS extends this to create an interlingual database of translations. Each translated term is identified as a name of an existing concept, or as the name of a new concept created within the descriptor class. This database allows continual updating of the translations, as well as facilitating tracking of the changes within MeSH from one year to another.

In the MTMS, translated terms are provided as synonyms to existing concepts. For non-synonymous entry terms that are not present in the English version, but useful in the language of the translation, the translator creates a new concept. The concept belongs to a descriptor class, that of the main heading for which it was an appropriate entry term. In this case of a concept class for which there is no English synonym, a definition of the concept in English is required, so that translators using other languages can have the ability to include their terms in that concept class. In the case of creating a new subordinate concept, the required submission of a definition (in English) of the new concept supports both the translation of that term into other non-English languages, and enables proper maintenance when that descriptor class is edited by the MeSH staff.

The interface is Web-based to avoid the difficulties of trying to maintain multiple disparate clients and multiple versions of software. It also contains a variety of security measures to limit participation to authorized individuals.

Privileges for translators are limited to insertion of terms in their own language, and to creation of new subordinate concepts. While the translator has the ability to browse MeSH descriptors, the translation interface has been designed for direct editing of concepts and terms only. There are two different ways that the user can access the concepts and terms from the interface: (1) by searching the MeSH Tree Structures for descriptor names or (2) by searching for term names. For each method, there are two different language modes available: an English version, and a translated version that appears in each user's own language.

The interface uses color, boldface, and italic fonts in the display to convey the current status of the various descriptors, concepts, and terms. In this way the user can quickly determine at a glance which MeSH terms are new, which still need to be translated, and which translated terms are waiting supervisor review and final approval.

For each language to be incorporated into the MeSH maintenance environment, there is a team of translators and a supervisor. The language supervisor coordinates, reviews, and authorizes (releases) the work of that group of translators for that

language. A special module of the interface was designed for translators' supervisors, to enable them to review and authorize terms and concepts for each translator in their group. Once the supervisor authorizes the work, a member of the MeSH Section at the National Library of Medicine conducts a review of the proposed concepts that were created, to be sure they have been correctly placed in the correct descriptor class and are appropriately placed they, before they are approved to become an official part of MeSH.

The translation database requires the agreement and cooperation of the translators. As desired, previous translations can be loaded into the MTMS database from the UMLS Metathesaurus. Translations that have not been previously included in the UMLS Metathesaurus usually provide a term by term translation, which is then loaded into the MTMS. After the translations are loaded, translators would then be able to review areas in which the mapping from one term to another might be problematic, and to find the descriptors in MeSH for which there was no translated term. The display of translated terms in the concept structure allows finer shades of meaning to be fully represented.

The NLM provides the base vocabulary which is MeSH. The NLM also provides and maintains the client-server software, archives the translation data and provides subsets to each translating partner as specified by the translating institution. While there have been some experiments with building interfaces in languages other than English, none has been officially instituted.

Summary

When searching for information about a potentially relevant topic, it is often easier to search using the language with which one has the most facility. Translations of MeSH are valuable to persons not facile in English. The creation of the MeSH Translation Maintenance System enables correct mappings from one language to another to be maintained and enables translators to stay current with MeSH as it continues to be enhanced. The Web-based interface, closely managed maintenance environment, and adherence to modern standards, all provide a robust platform for an interlingual database of translations.

Suzanne Bakker
Holandia – Central Cancer Library

TAILORED INFORMATION SERVICES

Abstract

With the acquisitions of the major publishers, the mergers of libraries and the purchasing consortia, scientific information services are organized by package deals for the largest common denominator.

For many of the more general information needs access to a wealth of (free) information sources is available on the web and this will be sufficient. With the help of the mass search engines like Google, there is even no need for advanced searching skills to find some relevant information.

Tailored information services will be cost-effective in cases of, *e.g.*:

- a. selection of sources, contracts, tenders
- b. current awareness services
- c. rare diseases and incidents
- d. time constraints
- e. changing technologies
- f. quality management

Evidence-based medicine is a strong driving force for using the scientific literature. Documenting the outcome of literature appraisals and clinical decisions will provide the evidence of the benefits of specific and tailored literature and information services.

Luisa Vercellesi

Bruno Flavia

Milan – Centre for Studies on Drug Communication, University of Milan

Giovanna F. Miranda

Milan – Research Centre Sanofi Midy, sanofi-aventis spa

Edoardo Pozzi

Maria G. Chiaudani

Milan – Research and Development, AstraZeneca spa

SUPPORTING THE PRACTICE OF HEALTH COMMUNICATION PROFESSIONALS

Abstract

The presentation gives an overview of features of information, promotion, and education for health professionals and citizens originated by pharmas. We will focus on main drawbacks of the whole information cycle, such as integrity, duplicated, delayed or anticipated disclosure of scientific results. We will analyse main communication channels and their favourite use in respect of the targeted goals and audience. In view of the vast amount of biomedical information available, any action is welcome to ensure the diffusion of clinically relevant information and its correct assessment, such as quality criteria for the selection of sources, recommendations of contents for dissemination to lay public. All the actors (scientists, journalists, and communicators) must be aware of the importance of their roles in providing patients, health professionals and other stakeholders with health information. In companies librarians and information professionals are integral part of the information cycle, provide information services, training on the use of sources, revise copies. In hospitals, the information experts organize the barrage of material on medical development and could critically assess the information provided by any channel. More understanding of media needs could help health librarians to support communication activities. Academic courses for health communicators and specific training for journalists aim to improve their capacities in selecting, understanding medical information, assess its relevance for clinical use and put it in the right perspective. The whole system could be improved to ensure a better understanding of health information, a high quality of care and to improve prevention and compliance with health care measures.

Introduction

In a world where drugs represent a major approach to improve health, the public has a right to know what is going on in the pharmaceutical “scientific milieu”. Difficulties in the communication of health (1) is not in the research itself but in the gap existing between scientists and health communicators (2) and on how research is interpreted by the lay press and thus by the public (3). Information, promotion, education for health professionals and citizens originated by pharmas is increasingly available and is based on the involvement of a variety of targets, including health

communicators, and company's stakeholders, for different goals and through a wide range of channels (Table I).

Table I *Drug Information Items and Targeted Audience*

<i>Items</i>	<i>Targeted Audience</i>
Disclosure of research streams	Investors
Patent applications	Industrial circles
Scientific publications Congress presentations	Scientific community Stakeholders
Datasheets	Health authority Physicians and Pharmacists
Leaflets	Health Authority Physicians and Pharmacists Patients
Promotional calls and give away, web contents	Physicians and Pharmacists, other health professionals
Media releases, press conferences, workshops	Health communicators
Educational campaigns	Physicians and Pharmacists, other health professionals Lay people

The earliest forms of dissemination of information include disclosure of "research streams" to investors through the financial press and companies' annual reports. Patent applications for intellectual property are the first technical publications, available to all but they are seen only by a highly specialised audience.

The next step is to communicate findings to the scientific community through international and local congresses and publications. This step is the primary cause of the information overload now being delivered through a continually growing selection of scientific and medical journals. Datasheet and leaflets, i.e. the core information on drugs, should provide adequate data, acquired and supported by scientific facts from the drug development program, so that health authorities, physicians, pharmacists, and patients understand how to use a drug and what positive and adverse effects are to be expected.

World-wide, the pharmaceutical industry is the main supplier of drug information and uses various channels for promotion (medical reps, printed material and multimedia, web contents). Promotion, defined by the European law as advertising, is primarily aimed at bringing technical and clinical information to prescribers in a readily usable form. Direct advertising to consumers are regulated by local laws

and in Europe is not allowed for prescription drugs. Pharmaceutical companies may design educational campaigns for doctors and the lay public. They present messages of varying complexity through suitable media, including the web. Scientific associations are often called in to guarantee ethical and intrinsic quality. These campaigns are part of a global context including governmental activities which are delivered for two main reasons: avoid misuse of drugs and answer the basic patients' rights (4, 5).

Promotion and educational campaign are addressed to the whole cast of the health system including health communicators. Pharmaceutical companies issue media releases and press conferences on research stream and its finding and organize workshops for journalists on topics relevant to the company's pipeline.

Health science librarians supporting health communication

Health science librarians are an asset in pharmas for traditional activities such as retrieval, assessment, selection and processing of information, and storage, which are supporting all the information and documentation cycles. The increasing number of information resources on the Internet is offering librarians with the challenge and possibility of new ways to continually increase their role, and thus their visibility, driving them to offering new products and services as "consultants, advisors, trainers and coaches".

A similar approach could be useful also to support health communicators (such as medical journalists, company's press agents, medical and drug copywriters and web-content providers), who in different ways contribute to translate and mediate the medical information to lay people through all channels delivering medical news reporting (newspapers, lay magazines, health magazines, radio and TV formats and websites).

It has been long recognized that health and science information has become difficult for non specialist scientists (6) and they are even more difficult for health communicators; the main obstacles are shown in Table II.

Table II Issues in Drug Information

• Information literacy • Information overload • Few independent sources • Specialized research and terminology • Target's level of education

Moreover, scientific and medical information is never immediately usable for health communicators: the growing number of scientific publications, their quality, relevance and the usefulness of the information have to be continuously filtered and evaluated (Table III) (7) and reporters find science journals hard to trust but not easy

to verify (8). Last but not least, scientists and journalists are not always sharing the same sources (9).

Table III *Issues in medical and drug information for health communicators*

• Information literacy • Accessibility (costs) • Growing number of scientific publications • Quality of diffused information • Relevance of information • Usefulness of information

Health science librarians, with their competence in locating information resources from library holdings, searching databases and the Internet wilderness, and their skill in understanding, evaluating, selecting, compiling and processing information, could be a key partner in supporting the health communicator in understanding and mastering the material. Health science librarians could approach health communication in a stepwise fashion, initially supporting health communicators. The potential services that can be offered are listed in Table IV.

Table IV *Support to health communicators*

Addressing to reliable sources
Notifying services for media which indicate papers with a newsworthy contents from published literature, such as the BMJ Alerting Service
Identifying websites collecting scientific and medical media release
Establishing local and tailored alerting service
Explaining papers in the light of the scientific method (difference between biomedical and clinical papers; biometrics relevance, conflict of interest, etc)
Introducing to the Evidence Based Medicine
Establishing a portfolio of rapidly answering experts

The support to health communicators could evolve in the integration of a “news health librarians” in the editorial staff of health magazines, where there are at least three areas in the news production process where the health science librarian’s role could prove useful: news gathering, news production, news packaging and delivery (10)

Health science librarian’s skills and competences

The role of librarians is continually evolving: senior health science library positions require a master’s degree in information and librarianship but this is not enough, they need a biomedical background. To face the challenge of this specialization, specific skills and competences are needed. Beside the traditional librarian’s skill, courses should include new abilities (Table V)

Table V *Health science Librarian skills and competences*

<i>Traditional basic librarian skills and competences</i>	<i>Health science librarian skills and competences</i>
Retrieve, select, process, organize and disseminate information	Mastery of medical terminology
Information assessment	Epidemiology or biostatistics
Manage digital access and content	Study designs
Plan, budget and management of library	Evaluation of scientific literature
Computer skill	Evaluation of the advanced information technologies
	Evidence Based Medicine
	Communication skills (as listening, speaking and writing especially for patients)

Depending on the kind of services they are providing in the medical communication field, health science librarians need different level of competences. The first could be helping health communicators in improving the way they work and providing targeted services (table IV). In this stage health librarians should learn the basic items of medical journalism (Table VI – stage 1). Some issues which to familiarize with are the different approach and consideration of sources (9): what makes a fact a news (i.e. what is newsworthy) (11), how health communicators work in time and space constraints, the need for verification and second critical and possibly diverging opinion and finally how to write a media release.

The second stage could be a real approach to the new role for health science librarians in editorial staff, writing medical news items (Table VI – stage 2). For this second step they need to be familiar with journalism and its techniques, i.e., the concept of the patient's agenda (12) what is the minimum content of a journalistic article (the news values; the 5 W's contents in news items: who, what, where, when, why), which is not too dissimilar on how a good scientific article is built (13). Others are: what is the basic information featuring a reliable medical news item (i.e., which recommendations and guidelines should be followed in medical and drug reporting, as an example see reference (14), local professional codes and laws, how to build up a story, the importance of *incipit* and appealing titles, the use of graphics, infographis and corollary information. Moreover understanding the communication channels and their specific rules may prove useful.

Table VI *Health science librarians supporting health communicators*

Stage 1. New basic competences	Stage 2. Advanced competences
Different view of sources	Basics of journalism (News values; 5W's content; titles and incipit; interviewing; corollary information, graphics, infographics)
Newsworthiness	Professional codes and laws for journalism
Time constraints	Patient's agenda
Space constraints	Guidelines and recommendations for medical journalism
Need of verification and second opinion	Understanding of communication channels (web included) and their rules
Basics of media releases	Understanding of restrictions (laws and codes) on drugs advertising
	Best practices in supporting drug promotion

The training of health communicators

In addition to the new competences to support health communicators and provide reliable and useful medical communication, health news librarians are expected to become familiar with the entire setting, in particular on the training objectives of health communicators. The relationship between scientists and media is often uneasy due to the complexity of scientific method and its jargon. Scientists and physicians blame journalists in their reporting medical information and, on the other hand, journalists accuse the medical community of limiting access to information and erecting barriers to the public dissemination of medical/pharmacological research (2).

The lack of time, space and knowledge, the speed of technology and the overload of information are some of the barriers to the brevity and simplicity of news. On the contrary mass media play a central role in people's life identifying what issues we should think about. The need of bridging a gap between medicine and lay people is great and common to all the private and public actors of the system: academics, scientists, governments, mediators, lay people, to produce a new way of information which avoids shouts, sensationalisms in favour of a balanced and scientifically correct information: in other words, an information which maintains the rules of science in the respect of the journalistic basics (15).

The academic master for health communicators of the School of Pharmacy, University of Milan is an example of a curriculum of studies addressing these issues (16). We train biomedical graduates to familiarize with public media and their "languages". The master programme focuses on developing skills as a mediator from science to mass media, teaching a methodology on selection, analysing, understanding, mediating and diffusing scientific information, asses its relevance for clinical use and put it in the right perspective. Then barriers to a good scientific journalism are analysed, such as sensationalism, biases, conflict of interest, lack of follow up, involuntary distortion of information, news making (lack of time, space, and knowledge), and the

difficulty in understanding when the story has a strong promotional nature, issues in finding and using sources. An area where health science librarians could provide an experienced support, approaching the world of medical communication and journalism and learning with a field approach (17). 6

Discussion

We are suggesting a step forward for health science librarians from the care of historical libraries which library primarily contained single copies of paper-based information resources, and the health librarian was mainly an “information gatekeeper”, controlling the flow in and out and back again of the information resources in the library. A great change also from the phase when librarians have been considered “information intermediary” able to build-up the databases and/or how best to retrieve the information from the databases. And again a step forward after all the drastic changes in the information technology which lead librarians to adopt futuristic approaches, trying to master the internet wilderness and understand and compare new technologies. In addition to basic skills, in the future health science librarians could share communication responsibilities with health communicators (Table VII).

Table VII *Share communication responsibilities with health communicators*

<i>Information basic skill</i>	<i>Health communicators</i>
Assessment of needs	What do you need to do?
Task definition	Why will you use it?
Evaluation	Which should you choose?
Acquisition	Who's going to get it?
Access	Who gets to use it?
Seeking skills / training	How do you learn about it?
Maintenance	Who will preserve it?
NEW: Communication	NEW: Phase 1. How to support health communicators? Phase 2. What, how, why, to whom communicate

Continuing education is essential for all library personnel; continuing education opportunities include both formal and informal learning situations, and need not be limited to library subjects or the offerings of library schools. It is a lifelong learning and is essential for a professional growth and instrumental for sustaining one's competence. Particular attention should be given to emerging areas, such as blogs, wikis, web communities: in fact while web has a tremendous potential for access, range of sources and interpersonal communication, the quality of all the information still varies and will continue to vary widely, limiting its use as a serious source of information (2, 3) or better requesting a wise assessment of sources accessed (9). Librarians have been able to cope with all changes in the information process and they should continue to do: education and continuing education are the cornerstones of their progress in role and their “adaptive” nature. Regarding health librarians, in their present role they

should be professionally qualified and possibly have a biomedical background; this will help in progressing in their role and be more useful to their institutions.

A news medical librarian will require a further specialization as well: in addition to the general criteria of information management and assessment with which we all should be familiar, a news medical librarian needs to acquire the basics of health communication and medical journalism, no matter how these skills are acquired. It is commonly assumed that one of the most effective ways to remain professionally updated is reading professional literature; but little can be found in the medical literature on this subject; (for an example of challenges in becoming a medical journalist see reference 18). Academic curricula for medical journalism and health communicators such as the one mentioned could answer this continuing education need.

We have focused this paper on “news library health librarian”. But in pharmaceutical companies more responsibilities can be in supporting, revising and improving, medical publications, promotional copies, annual report, media releases, continuing medical education projects and any item or activity involving drug information.

Conclusions

Health science librarians could try to establish as a key partner in supporting the health communication professionals’ needs. This evolutionary change in role could establish an information partnership between health communicators and health science librarians, where the latter’s abilities and skills, integrated with proper specific competences, will work with the communicator’s role as interpreter, explainer and compelling writer. The writing of promotional material or news reporting will be more accurate and useful, contain more perspective, bring in more voices, where appropriate, and provide different angles than possible in the past.

References

1. C a m p i o n Edward W.: Medical research and the news media. *N Engl J Med.* 2004 nr 351 s. 2436- 2437
2. L a r s s o n Anna, O x m a n Andrew D., C a r l i n g Cheryl, H e r r i n g Jeph: Medical messages in the media. Barriers and solutions to improving medical journalism. *Health Expect* 2003 nr 6 s. 323-331
3. E g g e n e r Scott: The power of the pen: medical journalism and public awareness. *JAMA* 1998 nr 279 s. 1400
4. B r i d g e m a n J. S.: Consumer Education Towards 2000. Consumer education liaison group biennial seminar, Woburn, UK, 9 January 1997
5. F a r l e y Dixie: FDA’s Rx for better medication information. *FDA Consumer Magazine*, 1995, 29 (9) [cited 2007 July 24]. Available from: http://www.fda.gov/fdac/features/995_medinfo.html
6. H a y e s Donald P.: The growing inaccessibility of science. *Nature*, 1992 nr 356 s. 739-40
7. S l a w s o n David C., S h a u g h n e s s y Allen F.: Obtaining useful information from expert based sources *BMJ* 1997 nr 314 nr 947-949
8. B o s m a n Julie: Reporters find science journal harder to trust, but not easy to verify. *NY Times* (print) 2006 Feb 13: C1,C3.

9. Miranda Giovanna F., Vercellesi Luisa, Bruno Flavia: Information sources in biomedical science and scientific journalism: methodological approaches and assessment. *Pharmacol Res* 2004 nr 50 s. 267-272
10. Davies Christine: A member of the team: the role of the news librarian. *News Library News*, 2001, 23 (3) [cited 2007 July 24]. Available from: <http://www.ibiblio.org/slanews/nln/nln01/spring/vormelker.htm>
11. Bartlett Christopher, Sterne Jonathan, Egger Matthias: What is newsworthy? Longitudinal study of the reporting of medical research in two British newspapers. *BMJ* 2002 nr 325 s. 81-4
12. Levenstein Joseph H., McCracken Eric C., McWhinney Ian R., Stewart Moira A., Brown Judith B.: The patient-centred clinical method. A model for the doctor-patient interaction in family medicine. *Fam Pract* 1986 Vol. 3 nr 1 s. 24-30
13. Lowry S.: Reading scientific papers. *BMJ* 1992 nr 1 s. 11-12
14. Schwitzer Gary: Statement of principles for health care journalists. *PLOS Med* 2005 Vol. 2 nr 3 s. 84
15. Herman Jack R., Morgan John A.: Medical news reporting: establishing goodwill and cooperation. Each side needs to appreciate the other's agenda. *Med J Aust* 2005 nr 183 s. 195-196
16. Bruno Flavia, Vercellesi Luisa: Science information in the media: an academic approach to improve its intrinsic quality. *Pharmacol Res* 2002 nr 45 s. 51-55
17. Vercellesi Luisa, Miranda Giovanna F., Beretta Ada: Drug Information Professionals and medical writers: an Italian view. *Drug Information Journal* 1996 nr 30 s. 891-895
18. Akhtar Shamim, Bokhari Syed A.: How to become a biomedical (dental) journalist. *Saudi Med J*. 2004 Jan 25 Suppl 1 s. 47-48

Tuulevi Ovaska

Kuopio – Kuopio University Library & Kuopio University Hospital. Medical Library

SUPPORTING EVIDENCE – BASED NURSING

Introduction

The growing demand for evidence-based nursing is a challenge for us information professionals in hospitals as it is our task to teach information literacy for nurses. Often their schooling has included none or very little education on library skills or information retrieval though information systems can be seen as a key to evidence-based health practice. The paper discusses the role and responsibilities of information professionals in promoting research utilisation in nursing and in supporting nurses' continuing education and life long learning.

As there has been a dramatic increase in nursing research, there have been increases in ways to use this research, and finding usable evidence requires effort(1). Hence, it is important that librarians and other information professionals teach and train the

nursing staff in searching library and Internet databases. It is vital to the practice of evidence-based nursing that nurses are information literate.

In order to find out the educational needs, the knowledge about, and the attitudes towards evidence-based nursing and information retrieval of the nursing staff in Kuopio University Hospital, a small survey was conducted in May 2007.

Key concepts: evidence-based nursing and information literacy

Evidence-based practice means integrating the best available research evidence with information about patient preferences, clinician skill level, and available resources to make decisions about patient care.(2) Evidence-based nursing is the process by which nurses make clinical decision using the best available research evidence, their clinical expertise, and patient preferences. Evidence-based nursing practice involves six demanding steps: 1) *formulation of an answerable question to address a specific patient problem or situation*; 2) *systematic searching for the research evidence that could be used to answer the question*; 3) *appraisal of the validity, relevance, and applicability of the research evidence*; 4) *decision making regarding the change in practice*; 5) *implementation of the evidence based practice decision*; and finally, 6) *evaluation of the decision outcome*.(2) Library certainly has to do with step two, and, at least to some extent, also step three.

Information technology is an essential tool for each step of the evidence-based nursing process.(3) Evidence-based practice is a systematic approach to define the most relevant evidence on which to base patient care decisions. If evidence does not direct nurses' clinical judgement, nursing practice can become outdated and as a result patient care could suffer.(4) One of the varied skills required in practicing evidence-based is the ability to locate and critically evaluate clinically relevant research literature(5), and here the concept of information literacy comes up.

According to Brady and Levin(6) many sources of evidence – such as systematic reviews, meta-analyses, clinical trials, experimental and quasi-experimental studies, qualitative studies, case studies, and clinical practice guidelines – are available to nurses. Using them is relatively easy to English speaking nurses, but in Finland (and many other countries) the language barrier is in some cases high enough to keep the busy nurses away from reading research articles. Fortunately, now also Finnish journals focusing on nursing research exist. In addition, the barriers to the use of research-based evidence described by Ciliska et al.(2) occur when time, access to journal articles, search skills, critical appraisal skills, and understanding of the language used in research are sparse or lacking.

Evidence-based nursing does not stop at information retrieval, and it is *not just a process of critically appraising research publications but the connection of internal evidence, or patient-related understanding, and external evidence, or knowledge from studies, where the internal evidence comes first*, as Berg, Fleischer and Behrens(7) put it. In my opinion, information literacy greatly helps in both seeing the difference and

making the connection between the internal and the external. Information literacy is *the ability to recognize that information is needed, to find it, evaluate it, and use it in practice, and these skills are part of the process of evidence-based practice.*(8)

Information literacy skills are necessary for the successful implementation of evidence-based nursing, and to continuing professional development. In contemporary nursing education and clinical practice, it is essential to be able to connect information from a selection of knowledge bases and to use that information efficiently to achieve specific health care and learning goals. Information literacy competencies are a foundation for critical thinking. Therefore professional development courses have to maintain, and expand information literacy skills. Achieving information literacy means lifelong learning can be initiated, extended, and sustained through abilities that may use technologies but are independent of them.(9) Information literacy is also an essential aspect of health professional education in preparation for working within a changing global information environment.(10)

Nurses are increasingly expected to use computers to plan, implement, and evaluate nursing care and to use high-quality research information to inform their clinical decisions, but great variation exists in quality of computer systems, access to computers in clinical areas, and skill level of practicing nurses. Computer skills are essential in the ability to access and use the best information for evidence-based practice.(11) Though information technology makes it possible to bring best practices and evidence-based contents to the disposal of students and clinicians(12), it is important to realise that computer literacy does not mean the same as information literacy which is a much broader concept. Computer literate persons understand computer basics and use a variety of applications to handle data and create documents. Being good at using computers does not automatically generate a knowledgeable information user, even if that information is in electronic form. Yet, computer skills are needed in information retrieval from electronic resources, requiring both abilities and possibilities to access information as well as knowledge to recognise information needs and to assess the quality of the information. Not only the competencies of nurses, but also the availability and usability of databases have to be taken into account in the demand of easily combined evidence-based research and clinical data in practice.(13)

Evidence-based nursing in the University of Kuopio and in Kuopio University Hospital

Cooperation between teaching faculty and librarians must be promoted in meaningful ways for information literacy to be cultivated.(9) Both in the University of Kuopio and in the Kuopio University Hospital the demand of evidence-based nursing has been taken seriously, and the role of information professionals in the process is expanding.

The Department of Nursing Science in the University of Kuopio is profiled nationally as a preventive nursing science research and education unit. Students are

studying nursing science, whose main objective in education and research is to improve public health. University of Kuopio was the first university in Finland to start with a degree program in Health Administration with nursing science as a major in 1979. Department of Nursing Science has three educational programmes: Nursing Leadership and Management, Preventive Nursing Science and Nurse Teacher Education. The department also coordinates Finnish Post-Graduate School in Nursing Science.

The Department of Nursing Science has a four ECTS credits course *Evidence based nursing* for first year students in spring term. The contents of the course include basic concepts in evidence-based nursing, retrieval of evidence-based research from databases, critical evaluation of research evidence, products of evidence-based nursing (clinical guidelines in health care and nursing), and theories of research spreading and factors influencing on it. The teacher is a senior lecturer in nursing science but information specialists have now for several years been involved in teaching information retrieval for the course.

In the spring term of the third study year, there is a course called *Development of Evidence Based Nursing* taught by the professor in nursing science. The contents are development of scientific knowledge, its' nature and usefulness, nursing outcomes, and effectiveness in health care. The teaching methods are lectures, seminar paper and seminar presentation. As a majority of the students have at this point completed the Information Retrieval and Library Skills course, compulsory for all undergraduate students aiming at degree, organised and conducted by the university library, information specialists have not been teaching at this course. Yet, many of the students make appointments with information professionals in order to get assistance in formulating their search profiles or finding the most suitable key words for their topics of interest.

As e.g. Klem and Weiss(5) note the integration of information skills into curricula has several benefits when it directly connects the skills with course work in a relevant and important way so that the students are motivated to learn and retain information skills and finally rewarded for the learning if they successfully complete their tasks. Students probably also see the high relevance of information skills when they understand the meaning of choosing a suitable database or refining a search statement by broadening, limiting, or using truncation. Information retrieval skills are much better learned in connection to real tasks and assignments instead of make-believe situations.

Though many of the students on these courses are members of the nursing staff of Kuopio University Hospital, education and training must also be organised in the hospital, aimed at all members of the nursing staff, whether they have just recently completed their graduate studies, or are close to their retirement, or somewhere between. It is clear that nurses cannot use the library nor appreciate the available services unless they are aware of what is offered.

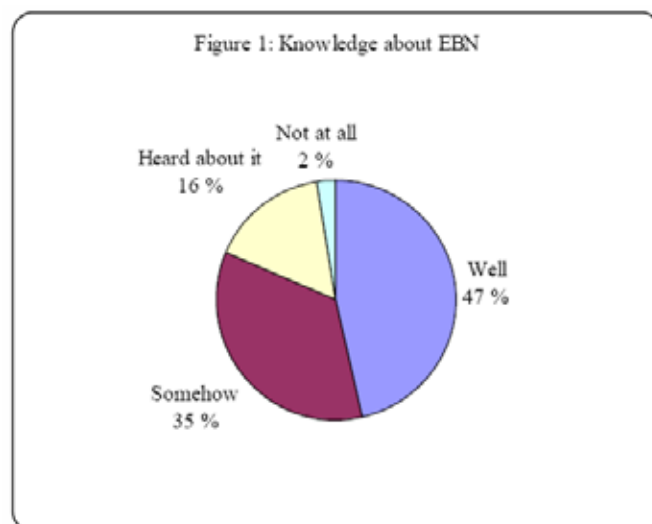
Kuopio University Hospital has the longest nursing research tradition in Finnish hospitals. Nursing research has been systematically developed for more than fifteen years, and stretches from the practical development activities of the nursing units to academic dissertations. The definition of policy for the nursing research is updated every three years. A special research and development working group for nursing practice was established in the beginning of 1990s, and it works in cooperation with the nursing management group. To support research and development a voluntary tutor system has been organised, the tutors being members of the nursing staff that have Master's or higher university degree.

A nursing workforce able to access and effectively use information-retrieval systems is necessary for efficient and effective information use, and libraries have a crucial role in this. In order to help in such creation, the library personnel have to know the current situation. *For nurses to incorporate higher percentages of evidence-based nursing into their practice, several important components must be in place. --- It is necessary to point out that nurses in clinical practice will never have time to find the appropriate evidence at the time of need unless there is a clinical information and decision support system available at the point of use. --- Every health organization must have quick access to available evidence-based information, along with the computerized clinical information system.*(1)

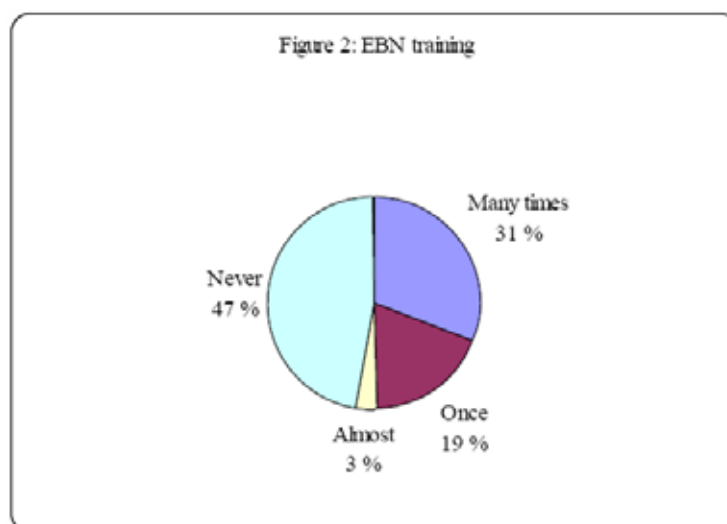
Survey results in Kuopio University Hospital

To further develop the information retrieval training Kuopio University Hospital, and to find out what the educational needs, the knowledge about, and the attitudes towards evidence-based nursing, use of research, and information retrieval of the nursing staff are, a survey was conducted in May 2007. The link to the electronic survey was put on the hospital intranet and also sent to several in-house mailing lists of the nursing staff. During the rather short period, less than two weeks, that the questionnaire was available, 162 answers were gathered. As no background information was collected, all the answers are presented together without dividing them into groups according to the age, status (nurse, nursing head, midwife, assistant nurse etc.), department or speciality of the respondents.

When asked whether they know the concept of evidence-based nursing, almost half (47 %) of the respondents (N=162) answered that they know it well, 35 % that they know it somehow, and 16 % that they have heard about it. Only 2 % said they did not know the concept at all. (Figure 1.) This seems rather surprising as, according to Pravikoff(8) 50% of the nurses in the United States are not familiar with the concept of evidence-based practice, nor had they received training in search techniques or the use of search tools and did not value research as a source of evidence.

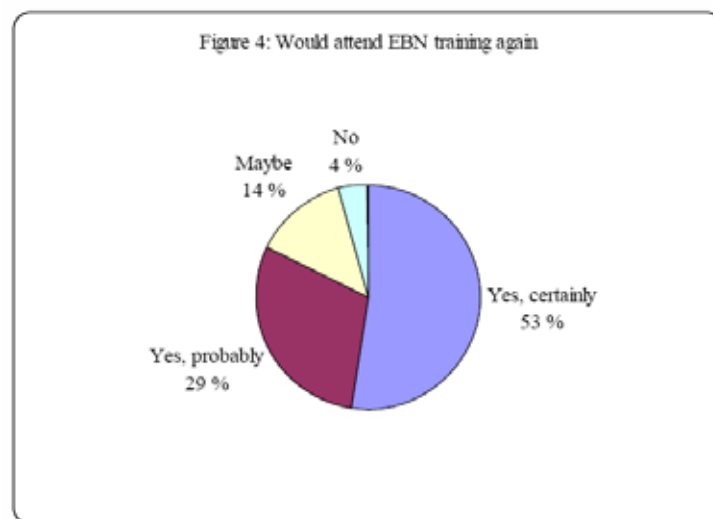
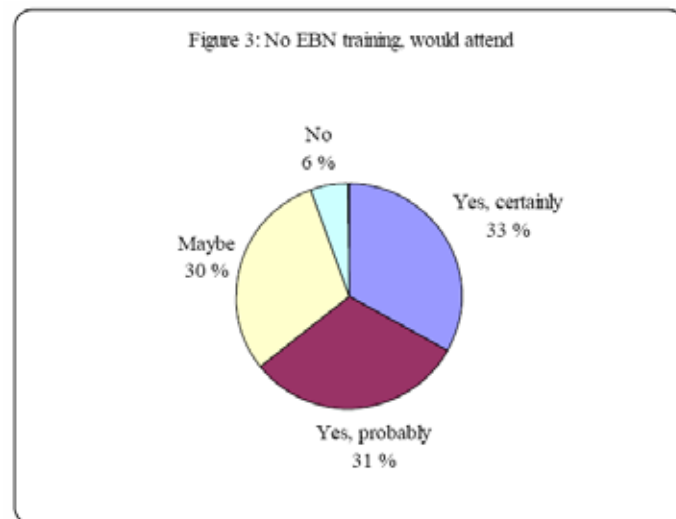

The answers to the second question in my survey – *Have you had training in evidence-based nursing?* – give a slightly different picture, as almost a half (47 %) of the respondents (N=162) has never, almost a third (31 %) has many times, and almost a fifth (19 %) has once attended training in evidence-based nursing. A few, 3 %, almost attended evidence-based nursing training, which can be translated into e.g. that they considered attending, or that they would have if the shift schedule would permit attending. (Figure 2.)

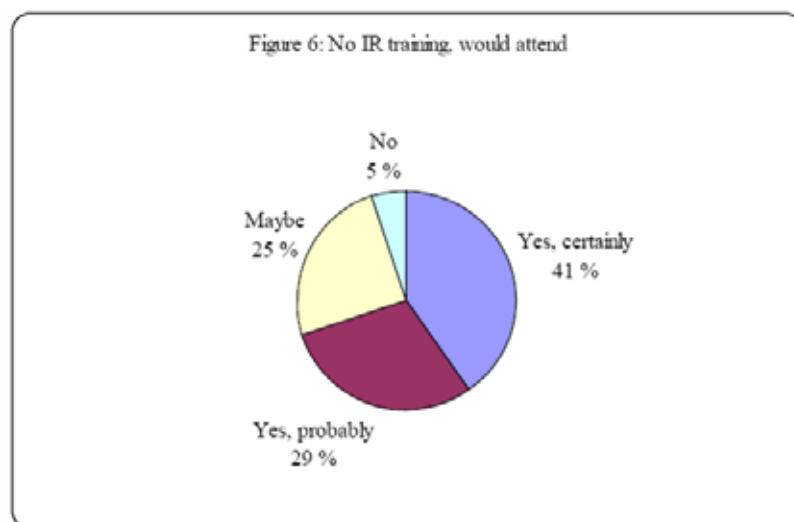
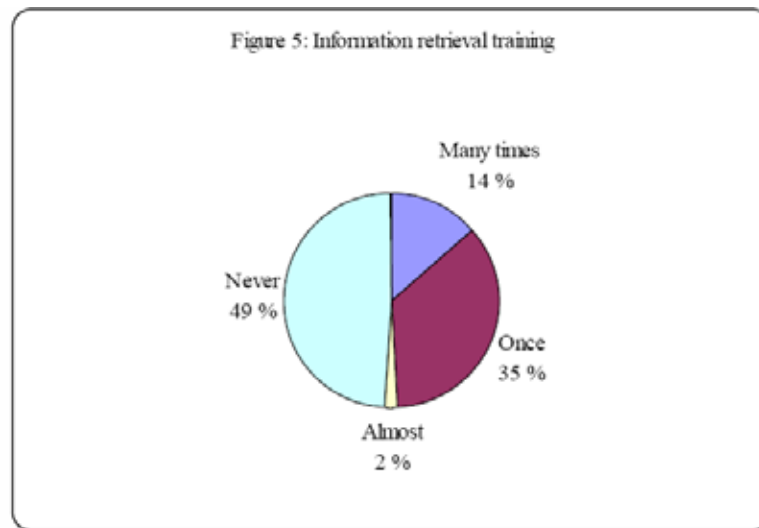
Interest to evidence-based nursing training is noteworthy as 64 % of those who have not attended evidence-based nursing training would certainly or probably like to

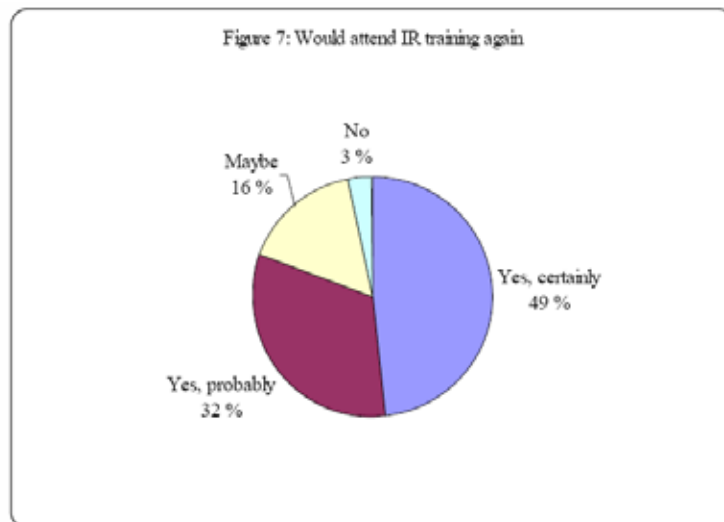
attend, and only 6 % said they would not attend. (Figure 3.) The majority (82 %) of those respondents who have attended evidence-based nursing training would certainly or probably attend again, and only 4 % would not. (Figure 4.)

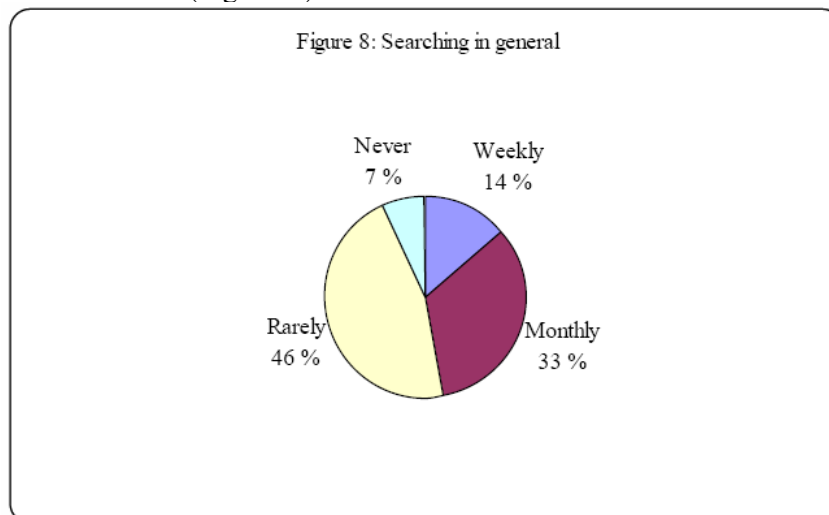
To the question about training in information retrieval (IR) the answers are quite similar as almost a half (49 %) have never attended information retrieval training (Figure 5), 70 % of those who have not attended (N=99) would certainly or probably

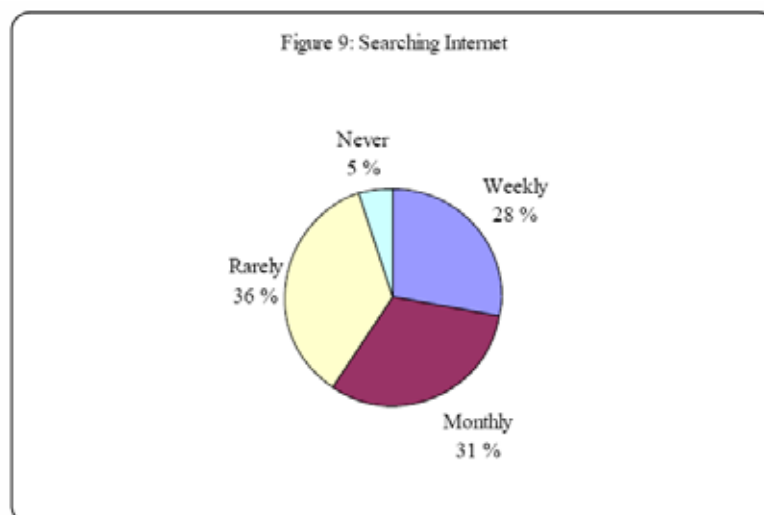
attend (Figure 6), and 81 % of those who have attended (N=93) would certainly or probably attend again (Figure 7).

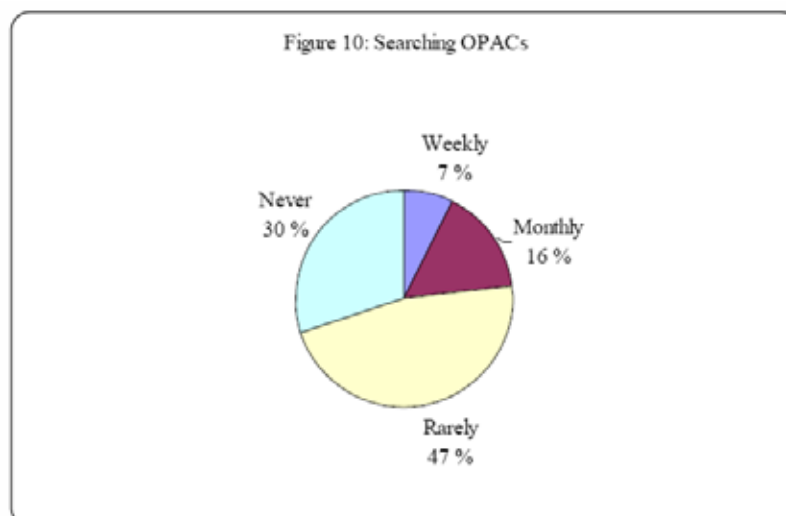

When asked whether the nurses search nursing research in connection to their professional tasks, 93 % of the respondents said they do search, half of them rarely, and 14 % weekly. (Figure 8.) It appears that searching the Internet is quite popular (28 % weekly, 31 % monthly) though 5 % said they never search the Internet in connection to professional tasks. (Figure 9.)

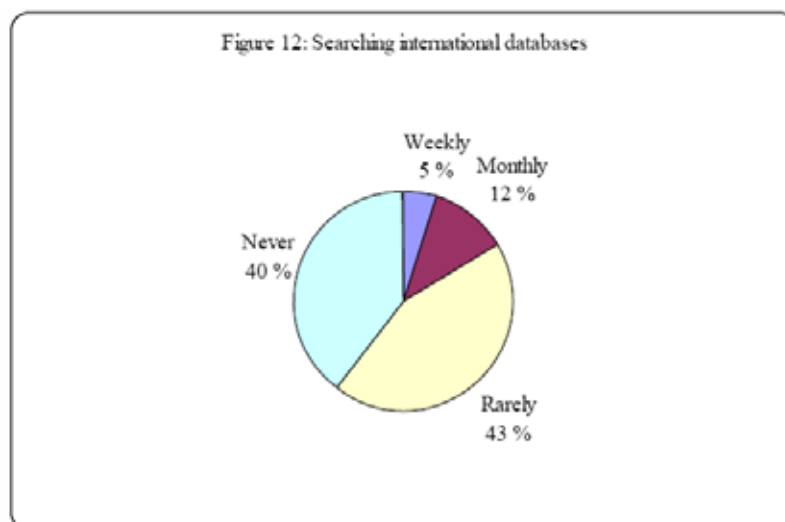
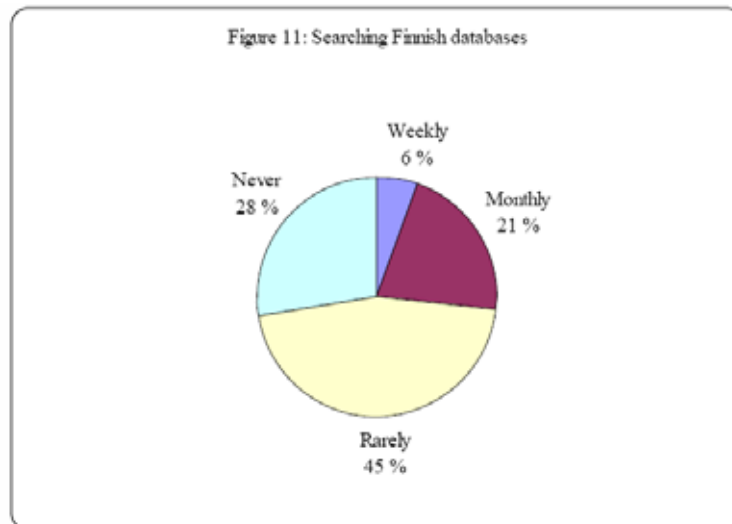

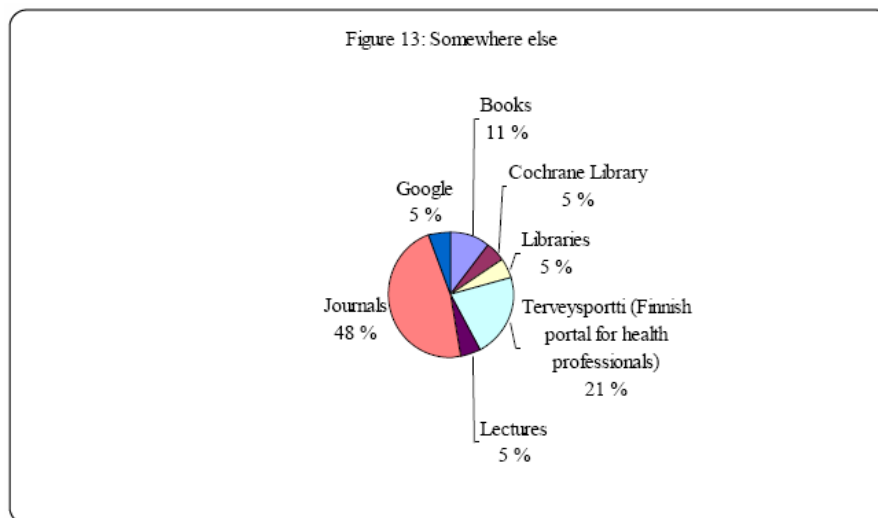
According to this survey nurses are not very eager to search library catalogues to find nursing research. Almost a third (30 %) of the respondents never searches OPACs, and less than a quarter (23 %) search OPACs weekly or monthly. (Figure 10.)

Searching Finnish reference databases is not very popular either. More than a quarter (28 %) of the respondents never search them, almost a half (45 %) use them rarely, and a little more than a quarter (27 %) weekly or monthly. (Figure 11.) Even less used are the international databases, as 40 % never search them, and less than a fifth of the respondents (17 %) weekly or monthly. (Figure 12.)

Nineteen respondents answered to the question about searching somewhere else for nursing research. Almost half of them (48 %) use journals for searching purposes (they probably mean hand searching by looking through reference lists of articles), and a little more than a fifth (21 %) use Terveystietä (a Finnish portal of databases, journals, news etc. for all health professionals). The Cochrane Library, Google, lectures and libraries got five percent each (Figure 13).

Perhaps the mentions for Google should be added to the numbers of searching the Internet (Figure 9), and the mentions for libraries to the numbers of searching OPACs (Figure 10) but as they were given as so called open answers they are represented separately.

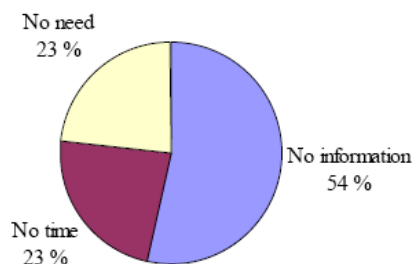
It might be noteworthy that no one mentioned colleagues etc. in my survey, as Secco et al.(11) found out that interpersonal information was the most frequently used source compared with both non-computer-based and computer-based information, and state that their findings are consistent with previous research. If this is a cultural difference, a matter depending on how the question was put, or something else, is not clear. Also the language barrier, which I assumed to be rather high and expected to get answers about, based on my discussions with practicing nurses and students of nursing science, was not mentioned at all.

When asked why the respondents never search if they said they do not, fourteen answers were given (Figure 14). According to these answers, lack of time is the main reason (58 %, 8) but three respondents (21 %) said they do not have the skills. Thirty answers were given to the question *If you have not attended training in information retrieval, why not?* (Figure 15). More than a half (54 %, 16, N=30) said they did not have information about the training, about a quarter (23 %, 7, N=30) said they did not have the time, and as many that they have no need to – leaving it unclear whether they already have the skills, or whether they think that they do not even need the skills.

Figure 14: Why never search

Figure 15: Why not IR training?

Other open comments include several remarks about the importance of both evidence-based nursing, and information retrieval skills, such as *very important for all nurses, more and more in the future*. There are also some respondents who demand more encouragement and motivation from the nursing heads – *very important; library can help, but nurses should be encouraged by nursing heads* – as well as many of those who complain about the constant lack of time: *I would like to search but often other tasks come first and finally there's no time left*; and, *I should visit the library more often but there's no time*; and, *it would be great if nurses could use work time (1 hour per month) for information retrieval. I have had to use the library on my days off*.

Here I would like to quote first Pravikoff(8) who states that *[I]ncorporating EBP into a culture requires complete administrative support, not only of the importance of EBP, but of developing a culture of inquiry or inquisitiveness, openness, and encouragement of learning new skills. If the management is not encouraging the nursing staff, there is small chance that the efforts of the library will be of much value,* and then Ciliska, Pinelli, DiCenso and Cullum(2) explaining why all nurses do not base their practice on evidence: *The process of incorporating good quality research findings into nursing practice is not straightforward. --- nurses have difficulty in accessing and appraising published research, either because they do not have access to journals and libraries, or because they have not been taught how to find and appraise research.* It is clear that the barriers and challenges are the same everywhere, and that my survey confirms what I learned from the literature on the subject.

Discussion

Brady and Lewin(6) find it surprising that, according to their references, the majority of nurses are not aware of the latest research findings available to optimise their nursing care, and that nurses, instead of relying on research findings, rely on intuition, tradition, and the authority of policies and procedures for direction in particular situations; but I find the situation quite understandable considering the boundary conditions like lack of time, limited access to computers, inadequate computer skills, insufficient language proficiency, or lack of superior support. Often, nurses also have been taught to just follow the procedures, and changes in organisational cultures do not happen overnight.

This does not mean that I would not agree with Brady and Lewin(6) as they explain why it is critical that nurses understand the process of moving toward an evidence base for their practice. They refer to Bostrum and Suter's research from the year 1993 saying that only 21% of nurses had incorporated recent research into their patient care but, of course, and to the benefit of patient care, the situation has changed in fourteen years. My small survey indicates that approximately half of present-day nurses already do – and almost all are eager to, though not yet able – practice evidence-based nursing.

According to Brancato(4) inadequate skills in conducting literature searches can overwhelm and intimidate both practicing nurses and students, discouraging them from seeking the latest research studies and reports. Many have negative attitudes about research because of lack of familiarity with terminology, statistics, and information technology. In this we can and must help as effectively as possible by lowering the library threshold, by taking the library services to the customers instead of waiting for them to visit the library, and by assisting and training the nurses on their way to information literacy. Brice and Muir Gray(14) state that it is essential to get librarians closer to clinicians in order to learn to understand decision-making and consultations, the key drivers of 21st century healthcare. Brady and Levin(6) give good advice to nurses as they tell them to introduce themselves to a librarian and make that person

their best friend, but I am afraid that we do not have time to be best friends for all the nurses; at least, I know I do not. Perhaps we, nurses and librarians, should first try inventing as diverse and variable ways as possible to at least make the acquaintance of each other.

Removing information barriers – lack of user-friendly computers, database access, library services, and computer support – may raise the level of information used in clinical practice settings. Successful implementation of evidence-based nursing care depends on organisational plans and commitment to systematically create the appropriate clinical culture. This culture requires an information infrastructure that widely supports evidence-based approaches. An organisational, system-wide approach can be used to make evidence-based information more readily available at the point of nursing care and clinical decision making⁽¹¹⁾ Systematic reviews can be used to overcome the barriers of lack of time, lack of access to articles, and lack of critical appraisal ability in supporting evidence-based nursing as the reviews, compared to original articles, give a more complete picture about the effectiveness of an intervention and result in better quality clinical decisions.⁽²⁾ Should we consider putting the effort on teaching how to search Cochrane Library, and on how to find systematic reviews in CINAHL and MEDLINE? It is also important, in my opinion, for the nurses to be aware of and have access to the journal *Evidence-Based Nursing* as the purpose of the journal is to select (from more than 150 peer-reviewed healthcare journals) and summarise in structured abstracts, with commentaries by clinical experts, those articles that warrant immediate attention by nurses attempting to keep pace with important advances in their profession.⁽²⁾

Conclusion

To ensure provision of safe and effective nursing care, nurses need to base that care on the best available information. Nurses must be able to access an ever-expanding information base, develop skills required for information retrieval, and use the information appropriately in order to answer clinical questions. To be an effective and discerning user of information is an expected competency of any graduate, but is particularly important for nurse graduates.⁽¹⁰⁾

The plan of action in my library is to arrange three kinds of training for the nursing staff in Kuopio University Hospital.

First, we organise short and open-to-all – without enrolment in advance – introductions in a lecture room to demonstrate the services and resources the library has to offer. This is one way to answer the demand for at least basic knowledge of what we have to offer for those who have little or no knowledge about library OPACs, databases, electronic journals etc. This kind of general introductions to library services have earlier been arranged a couple of times, but very few people appeared. If this was due to bad timing, or insufficient information, cannot be known, but this time the introductions are organised once a month, scheduled on different days of the week and

different hours of the day in order to reach nurses regardless to their shifts and days off. Also the dissemination of information about the training is now more efficient, using e-mails, hospital intranet, inter-hospital bulletin, leaflets, and the grapevine.

Second, we regularly arrange hands-on-training sessions in computer class-rooms, giving an opportunity to get familiar with the databases, practice information retrieval, and ask for assistance. This kind of training has earlier been organised only occasionally, not more than once in a year or two. Enrolment is now being organised very carefully in order to reach those in most urgent need for this kind of assistance.

Third, we continue visiting the departments, attending nurses' meetings, sitting in study groups etc. So far, this has been the most popular way to spread information about library services, but has been based on demand, that is, the we have expected to be asked to visit in the meetings and groups. Information about the possibility has been available but apparently not widely known about. Now we have changed our style and are more active and visible in presenting our services to the nursing staff.

In addition to these actions, we will of course go on helping and assisting personally those library patrons that come into the library and ask not only for materials but also for assistance in the use of the computers, the electronic journals, the databases etc.

Both the literature on the subject and the results of my little survey encourage us librarians to rise to the challenge of supporting nurses in evidence-based practice by providing not only access to information but also assistance and training in information retrieval. It is part of our role as health information professionals to promote research utilisation in nursing and to support nurses' information literacy and life long learning.

References

1. Swan Beth Ann, L a n g Norma M., M c G i n l e y Anne M.: Access to quality health care: Links between evidence, nursing language, and informatics. *Nurs Econ.* 2004 nr 22 s. 325-332
2. C i l i s k a Donna K., P i n e l l i Janet, D i C e n s o Alba, C u l l u m Nicky: Resources to enhance evidence-based nursing practice. *AACN Clin Issues.* 2001 Vol. 12 nr 4 s. 520-528
3. S e a r s Susan: The role of information technology in evidence-based practice. *Clin Nurse Spec.* 2006 Vol. 20 nr 1 s. 7-8
4. B r a n c a t o Vera C.: An innovative clinical practicum to teach evidence-based practice. *Nurse Educ.* 2006 Vol. 31 nr 5 s. 195-199
5. K l e m Mary L., W e i s s Patricia M.: Evidence-based resources and the role of librarians in developing evidence-based practice curricula. *J Prof Nurs.* 2005 Vol. 21 nr 6 s. 380-387
6. B r a d y Noreen, L e w i n Linda: Evidence-based practice in nursing: Bridging the gap between research and practice. *J Pediatr Health Care.* 2007 Vol. 21 nr 1 s. 53-56
7. B e r g Almuth, Fleischer Steffen, B e h r e n s Johann: Development of two search strategies for literature in MEDLINE-PubMed: Nursing diagnoses in the context of evidence-based nursing. *Int J Nurs Terminol Classif.* 2005 Vol. 16 nr 2 s. 26-32
8. P r a v i k o f f Diane S.: Mission critical: A culture of evidence-based practice and information literacy. *Nurs Outlook.* 2006 Vol. 54 nr 4 s. 254-255
9. B a r n a r d Alan, N a s h Robyn, O ' B r i e n Michael: Information literacy: Developing lifelong skills through nursing education. *J Nurs Educ.* 2005 Vol. 44 nr 11 s. 505-510

10. H o n e y Michelle, N o r t h Nicola, G u n n Cathy: Improving library services for graduate nurse students in New Zealand. *Health Info Libr J.* 2006 nr 23 s. 102-109
11. S e c c o M. Loretta, Woodgate Roberta L., H o d g s o n Andrea, K o w a l s k i Sandi, P l o u f f e Jannelle, R o t h n e y Patricia R., S a w a t z k y - D i c k s o n Doris, S u d e r m a n Eleanor: A survey study of pediatric nurses' use of information sources. *Comput Inform Nurs.* 2006 Vol. 24 nr 2 s. 105-112
12. W e a v e r Charlotte A., W a r r e n Judith J., D e l a n e y Connie: Bedside, classroom and bench: Collaborative strategies to generate evidence-based knowledge for nursing practice. *Int J Med Inform.* 2005 Vol. 74 nr 11/12 s. 989-99
13. S a r a n t o Kaija, H o v e n g a Evelyn J. S.: Information literacy—what it is about?: Literature review of the concept and the context. *Int J Med Inform.* 2004 Vol. 73 nr 6 s. 503-513
14. B r i c e Anne, M u i r Gray J.A.: What is the role of the librarian in 21st century healthcare? *Health Info Libr J.* 2004 Vol. 21 nr 2 s. 81-83

Pip Divall

Sarah Sutton

Linda Ward

Leicester – University Hospitals Leicester NHS Trust and University of Leicester

PHARM-ASSIST: USING PERSONAL DIGITAL ASSISTANTS (PDAS) TO ASSIST IN PHARMACY DECISIONS

Introduction

University Hospitals Leicester continues its award winning¹ work on Personal Digital Assistants (PDAs)² in the clinical setting by running a cohort study on the use of PDAs by Pharmacists on medical wards.

PDAs are hand-held computers that originally were designed as personal organizers. The basic features of a PDA are an address book, notepad, clock, calculator and e-mail. A 2006 systematic review³ of surveys of PDA use by health professionals

¹ Health Informatics Community [website on the Internet]. London: NHS Faculty of Health Informatics. [updated 2005 Mar 24; cited 2007 Jul 17]. Accolade Winners Announced; [about 2 screens]. Available from: <http://www.informatics.nhs.uk/cgi-bin/item.cgi?id=1261&d=11&h=0&f=0>

² Claire H o n e y b o u r n e , Sarah S u t t o n , Linda W a r d : Knowledge in the Palm of your hands: PDAs in the clinical setting. *Health Info Libr J.* 2006 Vol. 23 nr 1 s. 51–59

³ Chantelle G a r r i t t y , Khaled E l E m a m : Who's using PDAs? Estimates of PDA use by health care providers: a systematic review of surveys. *J Med Internet Res.* 2006 Vol. 8 nr 2 s. 7

internationally concluded that younger physicians and residents are more likely to use a PDA. They are typically used for administrative and organisational tasks, but do have the potential to be used for clinical decision making, drug information and recording patient information. The reviewers highlighted an “urgent need to evaluate the effectiveness and efficiency of specific tasks using handheld technology”.

The Clinical Librarian (CL) team at University Hospitals Leicester (UHL) have lead previous studies on the use of PDAs by doctors.⁴ In this study the CL team joined with the Pharmacists of the Medicine and A&E Directorate of UHL.

Aim

To investigate the question: Does having a PDA loaded with relevant information resources influence the number of interventions made by a Pharmacist during ward rounds?

Primary outcome: Change in frequency of Pharmacist interventions on the wards to alter or amend drug charts for patients, before and after the availability of a PDA with appropriate reference material

Secondary outcomes:

- Reported time taken to use PDA in relation to primary outcome
- Reasons for the interventions
- Reported ease of use of PDA as a reference tool on the wards.

This presentation will outline the methods used in this study and describe our initial findings.

Methods

The study was a before and after evaluation to assess the impact of a PDA based clinical reference tool, Dr Companion,⁵ compared to usual practice.

The participants were 11 Pharmacists working in general medical wards at UHL.

The number of participants was determined by the number of PDAs available and Pharmacist response. In order to detect a minimum clinically significant difference of 20% in the number of interventions made, a power calculation revealed a minimum of 33 participants was required. As this was not possible with the limited resources, the study results can only be descriptive, with the study itself a pilot and an opportunity to explore the practicalities of conducting such a study in a workplace setting.

Dr Companion is a suite of substantially UK Evidence Based and authorised pharmacological information, which works from one “plug and play” Secure Digital

⁴ Claire Honeybourne, Sarah Sutton, Linda Ward: Knowledge in the Palm of your hands: PDAs in the clinical setting. *Health Info Libr J.* 2006 Vol. 23 nr 1 s. 51–59

⁵ Drcompanion.com [homepage on the Internet]. Stockholm: Medhand International AB.: c2000-07 [cited 2007 Jul 17]. Available from: <http://www.drcompanion.com/>

Card. The same card can be used in a Pocket PC, Palm, Desk Top or Lap Top and some smart phones.

Usual practice for a Pharmacist in the cohort would be to carry paper copies of authorised pharmacological information (usually the British National Formulary (BNF)), consult with Web based information later in their office or to consult colleagues. In addition some Pharmacists already had their own PDA with US pharmacological information on the device.

Data on the number and type of interventions made by Pharmacists in the ward setting over a period of one month was collected between April 2007 and June 2007. Following the introduction of the PDAs and Dr Companion, between June and Augusts 2007, the same data was collected for a further month. The before-and-after questionnaires were designed in close consultation with the pharmacy team to enable bench marking with other research taking place in the department.

The questionnaires allowed multiple-choice, time recording and free-text responses. The data collected was descriptive, self-reported use of pharmacological information to support ward work. Informal discussions with participants supplemented the information gathering.

Results

It is hoped that second phase of this study will be completed in August 2007, in time for presenting to the EAHIL conference, but after the submission deadline for this paper to the conference organisers. The results for the primary outcome measure, i.e. changes in use of reference materials after the introduction of a PDA, cannot therefore be reported here but will be published and disseminated as soon as they are available.

Initial results for the following are reported here:

Primary outcome

Frequency of intervention

In the initial data collection period the number of interventions reported by the eleven Pharmacists participating was 1536. Figure 1 shows the frequency distribution of this data.

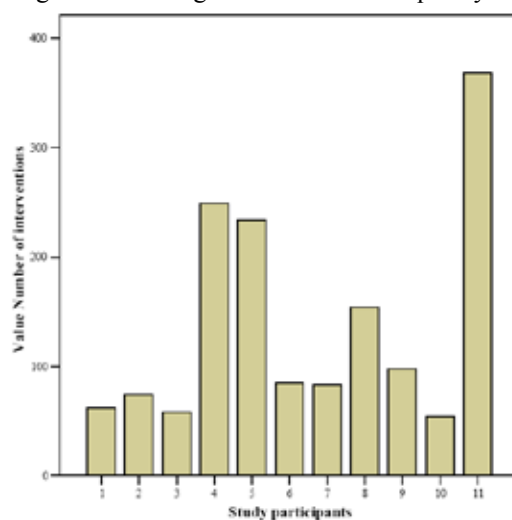

Figure 1. Reported interventions by participant

The data is not normally distributed, with a median number of interventions reported of 85 (IQR = 172).

Reviewing the initial data by purpose of intervention shows that safety and efficacy are the two most often cited reasons for intervention.

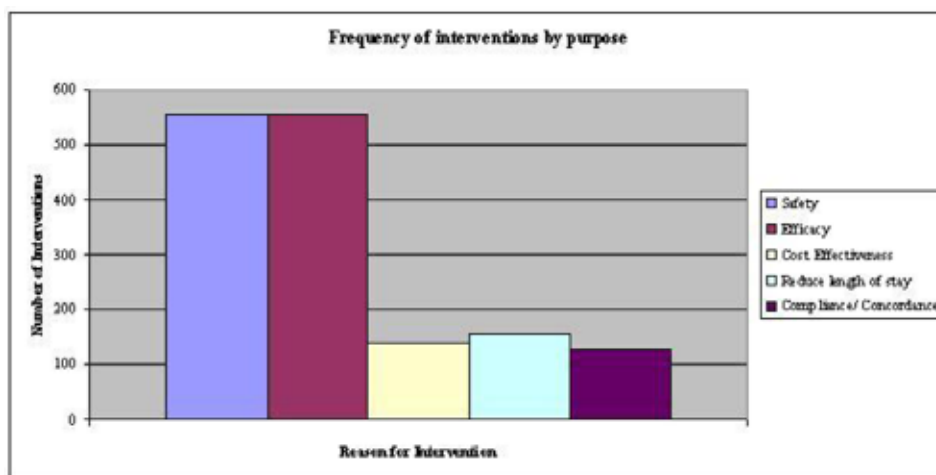

Figure 2. Reason for intervention.

Secondary outcomes

o Time spent consulting reference sources

Figure 3 shows results for the initial data collection phase of the study which illustrates the number of minutes per month spent in total by the 11 Pharmacists in reviewing key resources to aid their practice.

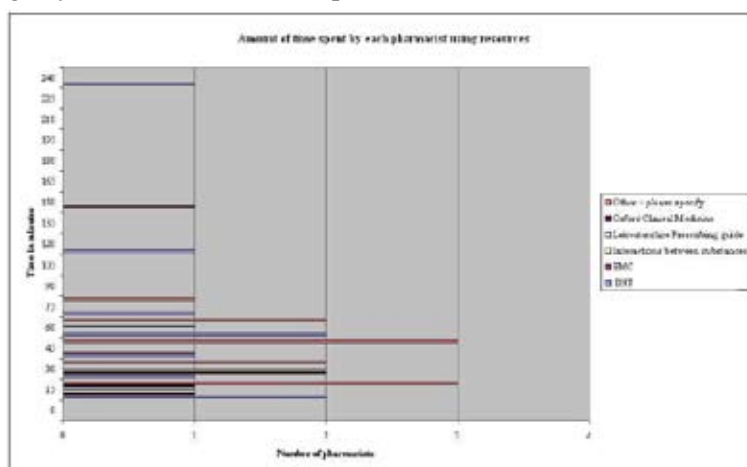

Figure 3. Amount of time spent by each Pharmacist using resources.

Figure 4 shows that the British National Formulary (BNF) is the most frequently used resource, although a breakdown of the results by individual Pharmacist as shown in Figure 3 illustrates that there is some variability between practitioners in this.

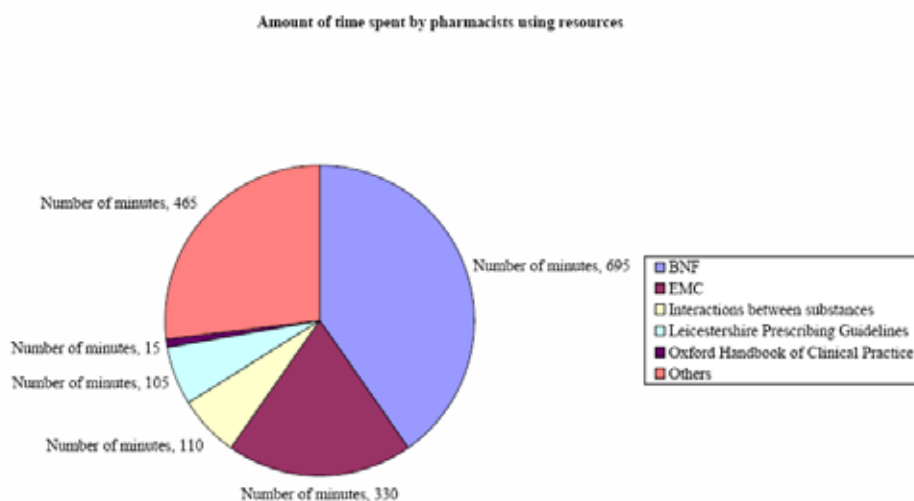

Figure 4. Amount of time spent by Pharmacists using resources.

In addition to the data collected on ward rounds, the Pharmacists were asked to list the resources they used in other settings to support their practice. This is shown in Figure 5. The data is evenly spread between pharmacy department resources, discussion with colleagues, contacting Medicines Information and Other sources which are listed in Table I.

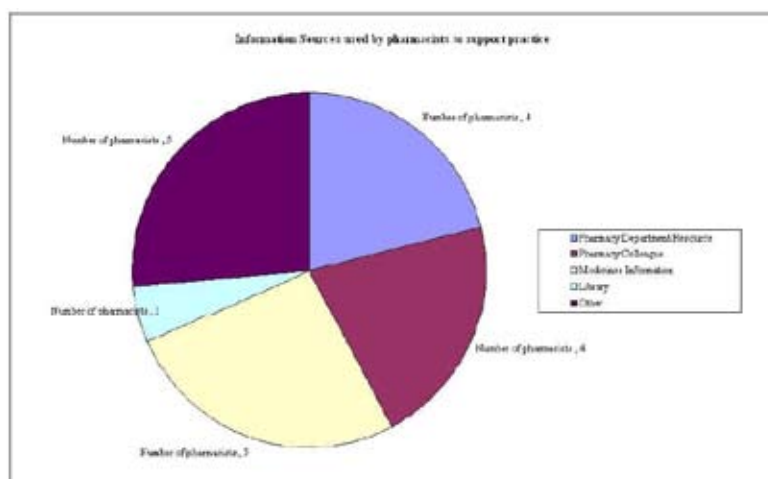

Figure 5. Information sources used by Pharmacists to support practice.

Of the “Other” sources used by the Pharmacists the most popular was the UHL Document Management System, which includes clinical guidelines for the Trust.

Source	Time spent on accessing this resource in minutes
ADIS Insight	5
Dosettes	5
Drug Company	15
IDIS Search	10
In House Dispensing Tablet Booklet	40
Internet	5
IV Monographs	15
JAC computer system	10
Mansley Guidelines	10
Medical Company	5
Medicines Org	5
Micro Approval List	10
Microbiology	5
Micromedex	40
Mobile Micromedex	10
MTIMI Full Search	5
National Electronic Library of Medicine	5
Nova	10
Palliative Care Formulae	15
Palliative Care Website	20
PPI Guidelines	5
Renal Handbook	5
RPSGB	10
UHL Document Management System	65
UHL Guidelines	10
UK Medicines Information	5

Table I. “Other” sources of information used by Pharmacists.

The Pharmacists were also asked about the frequency of their wider information finding activity, which showed that information was being looked up on a daily basis by most Pharmacists but that they were not using health textbooks, databases or pre-appraised summaries very frequently. This is shown in Figure 6.

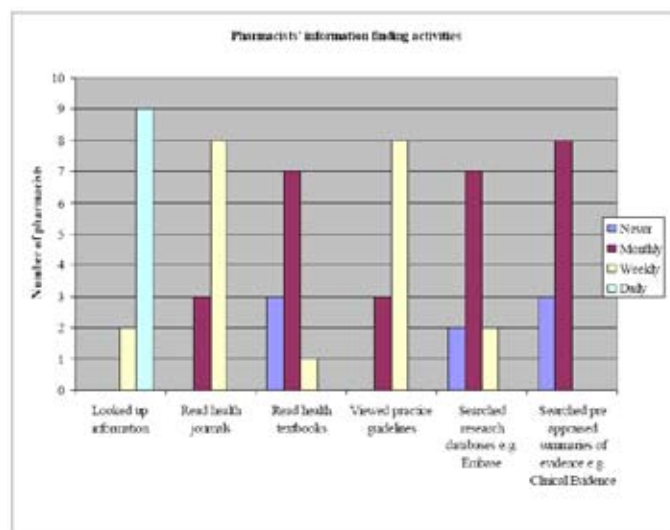

Figure 6. Pharmacists' information finding activities

Discussion

The study was limited by the small number of participants. As the Chief Pharmacist was keen to audit current practice, there was an imperative on Pharmacy staff to participate, however the response rate was limited by Pharmacists' workload and availability to participate.

The initial start date for the study was postponed when it was decided to wait for the latest edition of the BNF to be added to the Dr Companion chip to enable its effective use and legal use on the wards. This delay made the full publication of this study's results in this paper not possible.

Conclusions

Pharmacists make a large number of interventions each using a variety of different resources. While the main results have yet to be reported as the study is not complete, it is possible to conclude that Pharmacists make use of a number of different resources that had not previously been taken into account. If these are all available in a PDA format, this may reduce the amount of time taken looking up information, while increasing the number of interventions made.

Boguslaw Trojan

Toronto – Library and Information Services, University Health Network

**OUT OF THE LIBRARY AND INTO THE WARD:
CLINICAL LIBRARIANSHIP PROGRAMMES
AT UNIVERSITY HEALTH NETWORK**

Introduction

Over the last five years University Health Network (UHN) Library has become actively engaged in extending its physical walls by taking the expertise of a skilled information specialist out of the Library and closer to the point of clinical need. The practice of engaging the skills of an expert searcher at the point where the evidence-based information is needed to support the care of the patient is one of the Library's initiatives to strengthen the Library's position at UHN and remain relevant to the hospital's medical and research practice. This presentation will outline the process of implanting a clinical librarian in selected programmes at UHN, its singular contribution to patient-centred care and its limitations. I am grateful to be able to share our ideas with the participants of this EAHIL Workshop. I am pleased to showcase our Library's experience as one innovative and invaluable opportunity for face-to-face contact between librarians and health care providers.

Background

The hospital

University Health Network (UHN) is a teaching hospital affiliated with the University of Toronto, Canada. With an operating budget of more than \$1 billion, UHN is one of Canada's largest teaching and research hospitals. UHN is made up of Toronto General Hospital, Toronto Western Hospital and Princess Margaret Hospital, situated at three sites. Each of the three hospitals in UHN provides tertiary and quaternary level of patient care. Major research and patient areas include transplantation, cardiology, neurosciences, oncology, surgical innovation, infectious diseases and genomic medicine.

The Hospital's staff of more than 11,000 include 550 staff physicians, 700 affiliated physicians, 3,200 nursing and allied health professionals, over 3,600 students (medical, nursing, pharmacy, allied health, research and other).

Health Sciences Libraries at UHN

UHN maintains three health sciences libraries, with central administration, which provide a full array of professional services, training workshops and subject collections

that support the programs and educational and research information needs of each individual hospital's staff, physicians, students and researchers.

Library staff consist of 9 librarians, 4 library technicians and 4 part-time evening assistants.

The Library established its electronic presence in the hospital at the beginning of 2001 when we launched the Virtual Library. Prior to 2001 the average annual attendance at the three sites hovered around 165,000 people. Since the introduction of the Virtual Library, in-person visits have steadily been dropping; in 2006/07 we logged only 148,000 in-person visits. The Virtual Library, however, available on each of the 5,000 computer desktops in the hospital, has emerged as the hub of activity on the UHN Intranet, resulting in 200,000 virtual visits in the year 2006/07.

Given such a predominantly electronic environment supplemented by services offered by Google, Google Scholar and PubMed, our Library faces the typical challenges of maintaining a face-to-face connection with our clients, monitoring their needs and their changing information-seeking behaviour, and staying relevant to their medical practice.

To address some of these challenges, during the last five years the Library has introduced a number of new initiatives to increase its visibility and to bring the information and the expert searching skills to the point of clinical need.

The last of these initiatives - bringing the librarian's expertise closer to the point of clinical need - is the topic of today's presentation.

Toward clinical librarianship programmes

Strategic alignment

One might call the implementation of the clinical librarianship programmes by the UHN Library a natural progression of its programmatic model which was established in 1998. Within this model 5 Library Information Specialists are assigned and dedicated to specific client groups throughout the hospital. In that capacity they provide in-depth reference and research, individual and group training sessions on the use of library information resources, collection development in the assigned areas, and constant marketing of new library additions and services.

The stability of staffing in the UHN Information Specialists' group in the last several years has allowed them to become familiar with their clients and comfortable with their clients' subject areas.

By 2004, most of the Library Information Specialists were ready to slowly move away from their comfort zone, the sanctuary of the Library's walls, and closer to the then unfamiliar and therefore daunting venues where an individual patient's care management was being discussed and decided.

From a strategic point of view such an alignment of librarians with their respective client groups in settings closer to the point of care would demonstrate the librarian's

adaptability and highlight their unique contributions. The participation of librarians in clinical teams that meet regularly to discuss their patients would solidify the library's position in the hospital and show that we are ready to support evidence-based practice. The Library needed to move into projects that would enhance our visibility, align our services with the hospital's programmes and reassert our relevance in the health care institution.

To test the reception of a clinical librarianship concept in our hospital we decided to start with a pilot project. A pilot project was also more palatable to somewhat hesitant Library's Information Specialists. Frankly speaking, I was hoping that by the time a pilot was done, the Information Specialist working on it, would be hooked and will convince others to embrace the undertaking.

We turned to a UHN internist who was a strong proponent of evidence-based practice and a believer in involving the clinical librarian's expertise. A pilot study looking at the impact of a clinical librarian and a Clinical Question Log on the educational experience of the medicine residents would be the UHN Library's first venture into the world of clinical librarianship.

Preparing for the pilot study

Prior to the study, the clinical librarian attended an hour-long Morning Report for Internal Medicine to familiarize herself with the type of clinical questions arising in discussions about patients admitted to the Internal Medicine floor. As well, she was interested in finding out how complex these questions were and how long it would take to answer them. Her initial findings were that approximately 20 residents and physicians attended the Morning Report and 3-5 questions per patient were generated. The clinical librarian assessed that each question could be researched and answered within 30-45 minutes.

Her pre-study preparation also included putting together three teaching sessions on: formulating clinical questions (delivered jointly with one of the principal investigators of the study); navigating the UHN's Virtual Library to find journals, books and use ACP's PIER and Clinical Evidence; and searching the primary literature applying methodological filters. The three sessions were delivered to all participating residents once the study started.

Several hours of consultation with principal investigators to discuss the details, of reading professional literature to prepare herself for participating in a clinical librarianship programme took place prior to the study as well.

General Internal Medicine Clinical Teaching Units Pilot

The nine-week pilot study started in August 2004. Residents in General Internal Medicine Clinical Teaching Units were asked to record any clinical questions that arose during their workday using the online version of a Clinical Question Log made available at designated computer stations on the Internal Medicine floor. The idea

behind the use of the log was to provide residents with the convenience of being able to log their questions whenever they occur to them. The rationale behind the convenience part was that “many clinical questions arise but few are answered because of time constraints and difficulty in searching for evidence.”¹

Once the study started, the clinical librarian checked the Clinical Question Log 2-3 times a day and sent the answers via log within 24-48 hours. During the nine-week study 24 questions were logged. They all resulted in literature searches. During the study the librarian attended Morning Report twice weekly. “No real time” searching was conducted by the librarian during this pilot.

Librarian’s observations:²

“Regular interaction with residents and (library) staff is essential! It provides opportunity for clarification, teaching moments, contextualizes queries and builds rapport. “Virtual” presence is insufficient.”

“Follow up is valuable: was query answered to their satisfaction, what happened to patient, was Dx confirmed, did literature search help, does client know the next steps in terms of getting articles, looking up books, using VL, etc. Using CQ Log is like working in a vacuum and does not provide the avenues for proper reference interviewing and follow up.”

“It is not enough to merely conduct a search. It is more valuable to be able to read and assess the material in order to know which one or two articles to suggest, or even to know whether what you are reading actually provides the answer. Ideally a Librarian should be able to produce a summary with the bottom line followed by a bibliography of sources consulted if they wanted to read them.”

The pilot with the General Internal Medicine Clinical Teaching Units unfortunately did not translate into a permanent clinical librarianship programme. Although all three principal investigators and residents involved were very happy with the pilot results it was decided that an additional study would provide more solid data. However, a second pilot never materialized due to changes in staff and priorities.

Lessons learned from the Pilot

From the Library’s perspective, the outcomes of the clinical librarian’s participation in the study were successful for the following reasons:

- The Information Specialist participating in the study gained a very healthy dose of self-confidence and experience
- The study confirmed that her searching skills were top notch and accepted by the physicians

¹ Straus SE. Impact of a clinical librarian on the medicine CTUs. Study proposal; 2004

² The following three paragraphs are Ani Orchanian-Cheff’s personal observations at the conclusion of the test study

- The attendance at Morning Report contextualized the librarian's role in the total health care picture
- Lending her skills closer to the point of care became more of a thrill than doing literature searches within the Library walls
- And she was hooked!
- The experience gained from the study allowed us to be more specific in our objectives for any future clinical librarianship programmes. After the pilot study we knew that ideally:
- Because of other ongoing responsibilities that each Information Specialist has, attendance at clinical rounds would be limited to one, maximum two, meetings a week
- The setting for a clinical librarian includes opportunities to lend their expert searching skills to find evidence, and to provide educational training on the use of resources available to residents through the library right at the clinical team's meetings
- Due to time constraints at the meeting, any literature searches would have to be done at the library after the meeting. Providing "real time" searches was for now still outside of our comfort zone and was perceived as too stressful for the librarian
- Face-to-face interaction between residents and the librarian was preferable
- Since clinical meetings dealing with patient cases for the most part are held either before or after a regular 9 to 5 work day, Library staffing needs to be adjusted to accommodate the clinical librarian's schedule

General Surgery at Toronto General Hospital

Kardex Rounds

Armed with a successful completion of a pilot study and some idea of how we wanted to pursue the programme, once again we were at square one: Where do we go from here?

In November 2004 a meeting with staff surgeon was held and a new project was approved in principle by the Division Head of General Surgery.

We felt that the librarian might be best utilized in weekly General Surgery Kardex Rounds where the clinical management of patients currently on the General Surgery ward was being discussed by a group of interprofessional health care workers. In theory, the group attending the Kardex Rounds would consist of representatives from three surgical resident teams, a nurse manager, nurse practitioner, clinical pharmacist, social worker, occupational therapist and physical therapist. A faculty representative (staff surgeon) was added to facilitate resident-librarian interactions.

The librarian's role was to assist in searching medical literature for evidence to answer any clinical questions that might arise during the Kardex Rounds and to provide

the findings within 24-48 hrs. The focus was to meet the needs of the whole group, with slightly more weight being given to surgical residents. The one-hour weekly Kardex Rounds took place Friday afternoon. The project with General Surgery started in January 2005. The idea of participating in meetings of an interprofessional clinical team sounded both ideal and innovative.

The Kardex Rounds while always fascinating to the librarians because of their rich surgical content proved to be less than ideal in securing any interaction between the librarian and Kardex participants. Due to emergent patient care issues, understaffing and severe time constraints the Kardex Rounds were often attended by only the minimum of surgical residents (representatives of the 3 surgical teams). When, due to scheduling conflicts, the faculty representative could not attend the Friday meetings, the Kardex Rounds suffered from poor organization, lack of leadership and complete lack of interaction between the residents and the clinical librarian. Although in several instances the librarian was called upon to research clinical questions for both surgical residents and the clinical pharmacist, more often than not, Kardex Rounds were merely status reports on patients currently on the ward.

Quality of Care Rounds in General Surgery at Toronto General Hospital

Three months after we started participating in the Kardex Rounds we decided to continue the library's initiative but in another setting - the weekly clinical meeting in General Surgery called Quality of Care Rounds. We thought Quality of Care Rounds were better suited to engage residents and the librarian around evidence-based medicine issues.

The librarian started attending the weekly Thursday Quality of Care Rounds in General Surgery on March 10, 2005 and today we are still there.

The Quality of Care Rounds facilitated by the Division Head of General Surgery are attended by all surgical residents, general surgery faculty, at times senior medical students, clinical fellows and other health professionals. The content of the Rounds consists of several very quick paced patient reports delivered by the residents. All mortality and selected cases with strong educational merit are reported. The presentations are frequently halted by the facilitator in order to query the attending residents. The cases presented serve as a springboard for discussions between the faculty and residents about various aspects of patient or disease management, potential outcomes and best practices. If the facilitator perceives that there is a need to follow up any aspects of the discussion with a literature search, he tasks a resident to collaborate with the librarian and to report the findings back to the group a week later. After the meeting the clinical librarian conducts an expert search and emails it to the assigned resident for analysis and reporting back to the Rounds group.

To date 64 clinical questions resulting from the Quality of Care Rounds have been followed up by the clinical librarian. On average the librarian spends 50 minutes per

specific request. Usually, the results are delivered within 18 hours of the research request.

The two-year long collaboration with the General Surgery Quality of Care Rounds has been most successful. A recently conducted survey (June 2007) confirmed that 84% of surgical respondents (staff and residents) were aware of the clinical librarian attending the Rounds. While only 25% of the respondents worked with the librarian for literature searches on topics or questions brought up during the Quality of Care Rounds, almost 50% of respondents worked with the librarian for literature searches on topics or clinical questions outside of Quality of Care Rounds forum. 84% agreed that the information coming from the clinical librarian changed the day-to-day management and care of their patients.

The general comments in the same survey echoed the impressions of the clinical librarian herself. Both respondents and the librarian would like to see: a better integration of her skills in the educational aspect present at the Rounds; more teaching opportunities; and face-to-face interaction between the librarian and the residents who are assigned a clinical question to follow up.

We will be meeting with the surgeons soon to discuss the survey's results and options that would provide for better utilization of the clinical librarian services and strengthen the library's participation in this programme.

Family Medicine In-Patient Service at Toronto Western Hospital

While the work to establish and anchor a clinical librarianship in General Surgery was going on, the Information Specialist involved in the General Internal Medicine pilot project managed to convince the Graduate Program Director of Family and Community Medicine that his residents would benefit from having a clinical librarian attend a weekly Morning Report. In June 2005 the library secured a spot for another clinical librarian, this time in the Tuesday Morning Report of Family Medicine In-Patient Service.

The Tuesday Morning Report is attended by the Family Medicine residents on their In-Patient Service rotation, a staff physician, and at times a nurse practitioner. Like at any other Morning Report, those attending discuss and provide updates on each patient in their care. Once the patient status report is completed, the clinical librarian takes over the meeting for the last 10-20 minutes. The residents provide the librarian with a question or two based on the patient status reports. The librarian, aided by a networked computer, then guides the residents through the information resources available to them and selects the ones that provide the best information to answer their clinical questions. While navigating through different tools, the librarian uses this teaching opportunity to discuss the pros and cons of individual resources. Time permitting, she might also provide a mini teaching session to show the residents how to develop a searchable question by demonstrating the PICO model or instruct them in recently acquired library resources. In the librarian's words "the final product is

hopefully their self-sufficiency in point-of-care searching on their own. Showing them how to quickly and efficiently search evidence-based resources to find their answer, without wasting time in MEDLINE when a secondary pre-appraised resource is better for their question, is (my) most valuable contribution.”³

The Tuesday Morning Report of the Family Medicine In-Patient Service for the most part does not produce any clinical questions that must be continued outside the meeting room. In fact, the delivery of information to the residents is most immediate and as “real time” as we can hope for.

Genitourinary Tumor Board at Princess Margaret Hospital

In late 2005 our efforts to extend the clinical librarian outreach took us in the direction of the UHN oncology programmes. Through a series of emails and meetings with a couple of senior members of the oncology group the Library was invited to the January 2006 meeting of the Genitourinary Tumor Board. After a short presentation introducing the concept of clinical librarianship, all those attending agreed that having a librarian’s skills at their disposal for the purpose of the Board would be a win-win situation for everyone involved.

The Genitourinary Tumor Boards are usually attended by radiation, medical and surgical oncologists, imagers, medical and surgical oncology residents and fellows, senior medical students on electives, nurses, clinical trial staff, and drug company representatives.

Every Genitourinary Tumor Board is usually facilitated by the chair or his delegate. Whoever is in charge makes sure that all cases scheduled for presentation move smoothly and quickly. Attendees are aware of the presence of the clinical librarian.

Cases at the Board are usually presented by fellows or residents. On occasion, senior oncology clinicians, pathology and imaging experts will present cases as well. After each case presentation a general discussion follows. Although all are invited to participate, and residents’ and fellows’ opinions are often solicited, the discussion is dominated by senior clinicians. If during the discussion any issues pertaining to the literature arise, the Board’s collective knowledge settles them. The objective of the discussion is to reach a consensus and in most cases this is achieved.

This particular clinical meeting has so far generated only a handful of requests for further literature. In fact a reversal of this situation is a more common occurrence in the Genitourinary Tumor Board. A resident or fellow who is scheduled to present a case at the Board will consult with the clinical librarian prior to the Board to ensure that all current information has been considered.

The Genitourinary Tumor Board differs from the other two settings where the clinical librarians are present in the following aspects:

³ Ani Orchanian-Cheff on the clinical librarian’s contributions

- in the majority of cases any issues pertaining to the latest literature on the topic are settled by those attending
- the expertise of the clinical librarian is sought prior to the presentation at the Board
- the group demonstrates an excellent command of the current literature and exhibits superior database searching skills
- the primary objective of the Board is to reach a consensus and make a decision
- the more traditional teaching method of grilling the residents on their knowledge is not the objective in this setting

As of today, the clinical librarian is still a part of the weekly Board. Despite the fact that his services are not called upon very frequently at the meetings, this librarian's expertise is being sought more on his own turf – at the library. From his perspective and in his own words the most important “ is the opportunity to hear the language used by senior clinicians in discussing cases. This has enhanced the Information Specialist's skills in the very subtle area of keyword searching, for example.”⁴

Next steps

In order to keep the pulse of our clients' satisfaction with the clinical librarianship programmes established thus far, the Library will be evaluating each of the three programmes. Following the evaluation we will investigate different methods of greater integration of the librarian's skills into the clinical meeting.

The three clinical programmes currently active at UHN are focused primarily on medical and surgical residents and clinicians. It is our hope to establish a similar interaction with our nursing and allied health clients.

Lessons learned

- having a champion who has decision making power, is passionate about involving librarians in clinical teams and is prepared to lobby on your behalf is extremely helpful
- being flexible, able to adjust to the existing dynamics of the clinical team is very important. Otherwise, the clinical group might perceive your project as more work for them rather than the opposite
- starting your programmes with a librarian who is enthusiastic, eager to learn new things and who likes to be challenged is ideal
- since clinical team meetings are extremely short and intense, teaching in small bytes is preferable
- having a flexible master plan of where you want to be in 2-3 years keeps you focused

⁴ John Jackson on his participation in a clinical librarianship programme

- inviting your superior and your organization's CEO to the Library Open House or the Library's Strategic Planning Retreat will showcase your team's skills
- clinicians and residents who already have a clinical librarian as part of their team are very happy to share their experience with other clinicians at formal and informal gatherings
- marketing of your new services is never done!

Conclusions

Each of the three clinical librarianship programmes discussed today was unique to establish. By design, distinct specialties located at each of the hospital's three sites were chosen. Once started, each programme took on a different path to utilize the clinical librarian's skills. The degree of interaction between the librarian and members of the clinical teams varied from team to team depending on the facilitator, nature of the meeting and its educational objectives. Engaging the skills of a clinical librarian at the point of care or clinical need utilizes the librarian's unique contributions to evidence-based practice that puts the patient at the centre. At the same time it offers the health professional an immediate opportunity to pose a research question and have it researched by an expert in a very timely way. Win – win.

Ina Fourie

Pretoria – University of Pretoria

INFORMATION LITERACY FOR HEALTHCARE PROFESSIONALS – LEARNING FROM STUDIES IN HUMAN INFORMATION BEHAVIOUR (HIB)

Introduction

Human information behaviour (HIB) is a complex, academic sub-discipline of Information Science, sometimes also referred to as information seeking studies (ISS) and information seeking and retrieval studies (IS&R). It covers the study of how people seek information, how they use databases and the WWW as well as other information resources, and also why they prefer not to seek information or are unaware of their information needs. Although studies of user needs have been important for library and information services over many decades, there is a growing interest in information seeking and HIB which forms the wider context. Gaining a better understanding of the information behaviour of library users (including healthcare professionals), should

help us in improving information services, websites, portals, and also information literacy programmes.

The paper will take a very practical look at how information literacy programmes for healthcare professionals can draw on findings from HIB studies, and how healthcare professionals can be better prepared to deal with the complexities of their own information needs as well as in understanding the information needs and information behaviour of patients. This should also help them in supporting patients in their growing exploration of the Internet as an information resource for health-related information.

The importance for healthcare professionals to have access to information as well as information skills is widely acknowledged. Concern has, however, also often been raised about healthcare professionals not having sufficient skills in the use of information communication technology (ICT) and information seeking, or interest in the use of information resources – in spite of the fact that there is increased emphasis on the need for evidence-based healthcare practices and decisions, as well as for patient education.

Many useful publications have appeared on information literacy skill programmes for healthcare professionals, how to teach database or Internet searching, the use of email and discussion lists, etc. (e.g. Booth, 2007; Fox, Richter & White, 2003; Shorten, Wallace & Crookes, 2001). This paper acknowledges the importance of discussions on the planning and content of workshops and information literacy programmes, assessment methods, teaching methods, reflections on instructional design for information literacy programmes, etc., but would like to explore a different avenue: what do we need to understand about the *information behaviour* of healthcare professionals when designing and offering information literacy programmes, and how can we use such understanding in teaching information literacy as a life-long skill?

Numerous research reports have appeared on information behaviour including the relevant theories and models of information behaviour (e.g. reviews by Case, 2006a, b; Courtright 2007; Fisher, Erdelez & McKechnie, 2005, as well as reports on individual projects e.g. Tannery et al 2007). The purpose of this paper is not to provide an in depth review of such literature, but to offer practical advice based on their findings. In line with such a practical approach, the paper will try to avoid extensive lists of references.

The following are a few of many reasons to reflect on how HIB studies can support information literacy programmes:

- Increasing urgency to develop information literacy based on evidence-based practices (Echlin & Rees, 2002; Edgars, Greenberg & Remmer, 2002; Estabrooks, O'Leary, Ricker & Humphrey, 2003; Jacobs, Rosenfeld & Haber, 2003).

- Increasing emphasis on life-long learning and information literacy as a life-long skill.
- Concerns for information failures in healthcare (Macintosh & Choo, 2006).
- Increased use of the Internet for basic and continuing education amongst various groups of healthcare professionals as well as for professional support in stress-full situations (e.g. Cobb & Baird, 1999). Meier (2000:241) e.g. refers to the therapeutic use of online discussion groups by social workers.
- Increased use of the Internet by patients and family members, and increased awareness of the importance for patient education (Dickerson, Boehmke, Ogle & Brown, 2006).
- Need for more emphasis on the use of information in decision making, and the involvement of healthcare professionals in research and scholarly writing. According to the Oncology Nursing Society (ONS) oncology nurses, e.g. require clinical, educational and inspirational publications. They need to access cutting-edge information and “encourage narratives” (ONS website: <http://www.ons.org>).
- Need to weigh the benefits of information seeking and information monitoring against information overload. Johnson (2003:737) declares: “Yet, information seeking can be viewed as having many negative consequences. Most threatening to management and to health professionals is their loss of control, since information seeking can be inherently destabilizing”.

The rationale behind the paper is to

- increase awareness of the value of HIB studies.
- find a closer link between theory and research and how these are applied in practice (e.g. in developing information literacy programmes).
- stimulate interest in HIB research in the healthcare sector from a practical perspective.
- enhance the opportunities for teaching information literacy as a life-long skill to healthcare professionals.
- pave the way for a more in-depth reflection and link to the subject literature.

Aspects that will be discussed

Although there are many aspects of importance from HIB research, only a few have been selected for discussion in this paper. The selection is based on personal perception of aspects that links to the reasons offered for reflecting on HIB research in the planning of information literacy programmes for healthcare professionals. The aspects to be discussed include:

- Awareness of information needs and the value of information.
- Healthcare professionals as persons-in-context.

- The importance of affective issues in the daily tasks of healthcare professionals and the role of emotions (e.g. being anxious, frustrated, bored or unmotivated).
- Importance of personality and learning style on information needs and the success of information seeking.
- Importance of everyday-life information needs and how this may overlap with task-related information needs.
- Realities of barriers to information seeking and how to deal with these.

There are many other aspects that could be addressed, for example considering differences between generations (e.g. the so called Net or Google generation vs baby boomers or digital immigrants), preferences for informal communication and how these can be linked to collaboration and communities of practice, information encountering, the value of the accidental discovery of information and serendipity, anxiety, creativity, expectancy value, sense-making, habits, etc. Due to time-constraints for the paper these will not be discussed.

Definition of concepts

Information literacy

Numerous definitions of information literacy can be found in the subject literature (e.g. the ALA definition: <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlstandards/informationliteracycompetency.cfm#ildef>). For purposes of this paper, the definition by Johnston and Webber (as cited by Boon, Johnston & Webber 2007:205) will be used. They define information literacy as “the adoption of appropriate information behaviour to obtain, through whatever channel or medium, information well fitted to information needs, together with critical awareness of the importance of wise and ethical use of information in society”. To promote appropriate practices of information behaviour, we first need to understand where people come from, how they seem to be behaving and how such behaviour can be shaped or adapted to promote information literacy skills at higher levels of effectiveness. This will include information seeking as well as information use.

Fourie (2006) calls for information literacy programmes to incorporate skills in information monitoring while Fourie and Claasen-Veldsman (2007a, b) for example explore the possibilities of current awareness services (CAS – services for information monitoring; also referred to as alerting services) for oncology nurses, as well as their needs for CAS. This adds a further dimension to information literacy as being essential to keep up with rapid changes in professional (healthcare) environments.

Healthcare professionals

Healthcare professionals include physicians, physician assistants, support staff, nurses, therapists, psychologists, veterinarians, dentists, optometrists, pharmacists, and a wide variety of other individuals regulated and/or licensed to provide some type

of health care (Wikipedia http://en.wikipedia.org/wiki/Healthcare_professionals; date 10 August 2007). Medical social workers can also be included.

HIB studies have been reported on family doctors or general practitioners, midwives, physicians, oncologists, oncology nurses, critical care nurses, social workers, dietitians, pediatric nurses, educators in healthcare contexts, clinical nurses, practice nurses, etc. (Dee & Stanley, 2005; McKnight, 2006).

Human information behaviour

Many interpretations of human information behaviour have been offered in the subject literature. A widely accepted definition is the encapsulating definition of Wilson (1999b:249). He explains information behaviour as “the totality of human behavior in relation to sources and channels of information, including both active and passive information-seeking and information use”. Fisher, Erdelez and McKechnie (2005:xix) define information behaviour as “how people need, seek, give and use information in different contexts”. For purposes of this paper information behaviour is interpreted as:

- healthcare professionals’ awareness of their information needs and how they deal with these;
- the different types of information healthcare professionals may need (e.g. factual information, retrospective searches, information to stay abreast, opinion papers, inspirational information);
- their interest or lack of interest in information;
- the information sources and channels that they prefer;
- the factors that influence their behaviour to search for information and in using it;
- all reactions and responses concerning information.

Learning from studies on human information behaviour

To be effective in information seeking, we need to deepen our understanding of our behaviour and factors that influence such behaviour. In the light of the rapid increase in patients searching the Internet, and the growing number of publications on their information needs and information behaviour (e.g. in the contexts of cancer, HIV/AIDS, mental health, pregnancy and multiple sclerosis), it seems appropriate to make healthcare professionals aware that they also need to be sensitive to patients’ information seeking behaviour – they may have experiences similar to those of healthcare professionals, in identifying information needs, seeking information and other facets of information behaviour.

Awareness of information needs

It seems fair to assume that healthcare professionals, like other professionals, will seek information if they experience a need for information, e.g., if considered necessary for their tasks – especially for complex and information intensive tasks (Vakkari

2003) or problem solving. In HIB literature we often talk about sense-making and experiencing a gap between what is known by a person and what should be known. As will be pointed out in this section, people are often not aware of such a gap or the fact that information may make a difference in how they complete their jobs, cope with everyday life tasks, etc.

Information needs are (is supposed to be) based on an understanding of tasks and the potential impact of information (e.g. making sense of something, taking decisions, making recommendations). Information needs and the expressions thereof are however very complex and can occur frequently in different contexts, with different levels of intensity, related to different intentions, etc. They are seldom once off experiences and often changes during the process of information seeking. From HIB studies, we know a number of things about information needs. Healthcare professionals should be made aware of these, and where possible they should be helped to find links to the potential value of information.

(1) People can be unaware of their information needs or information needs can be dormant. Healthcare professionals need to be alerted to the fact that they may not always realise that there is a gap between what they know (their knowledge-base) and what they need to know (e.g. cancer nurses reporting that they do not need any information on breast cancer (Fitch, Chart, & Parry, 1998)). Although alerting services may lead to information overload, it may be one way for healthcare professionals to become aware of areas where they need to expand their knowledge-base. It especially needs to be stressed that the need for information is not always obvious (there are many factors contributing to this – to be addressed in following sections) and that the identification and formulation of an information need are certainly very difficult. When explaining reference interviews, Harter (1986:145) e.g. cites Taylor as explaining “Without doubt, the negotiation of reference questions is one of the most complex acts of human communication. During this process, one person tries to describe for another person not something he knows, but rather something he does not know”.

(2) People do not always realise how information can make a valuable contribution to the completion of particular tasks, e.g. not realising that information may help them to cope with job-related stress or to deal with patients’ questions (e.g. directing patients to useful websites). Awareness of information that can help in fulfilling task-related needs could be explicitly addressed in information literacy programs. Typical tasks for a particular context or group of healthcare professionals can also be plotted against information sources such as books, articles, websites, etc. Patient education especially is a task that can be explored as an example of the value of seeking information.

(3) Information needs can be ignored for many reasons, or people may intentionally decide not to react. Such reasons include that it may be inconvenient

having information contradicting one's own point of view, or it may be expensive and time consuming to find the information. Reasons found in the subject literature for ignoring information needs or deciding not to seek information can be shared with healthcare professionals with a request that the validity of the reasons should be carefully considered in their individual circumstances (e.g. they cannot afford to attend a conference or buy a book, but may still be able to read conference papers on a website, or they may not be able to subscribe to commercial database services, but can search PUBMED or subscribe to individual tables of content services, or they may not have time to read academic research articles, but could scan the abstracts of such articles). People may also avoid information, because they fear information overload or confusion or, because avoidance of information is their way of coping with stressful situations.

(4) Many factors may influence information needs, or the lack of experiencing such needs, e.g. inadequate access to ICT, inadequate computer and information skills, age, gender, and perceptions that information seeking is not allowed while at work (this may of course also be the reality). Lack of motivation, lack of time, lack of privacy, long working days, emotionally intense jobs, etc. have also been noted as factors influencing information needs.

(5) Although information is associated with informed decisions, it does not always lead to decision-making. Jepson *et al* (2007:890) declares: "However, information may have little part to play in the choices people make. Rather, it may have more impact on outcomes such as satisfaction and anxiety". (The decision to use or not use information will depend on the individual who sought or encountered the information.) The value of seeking and collecting information may therefore be questioned. In such cases, reasons for not using information could be explored. The effective use of information is often considered to form part of information literacy. It is a skill that healthcare professionals need to develop and constantly practise to enhance their abilities to effectively use information (e.g. in evidence-based decision making, research and scholarly writing).

(6) A variety of types of information may be needed, e.g. factual information, supportive information, and sometimes in research situations, review information. Healthcare professionals' information needs as reported in the subject literature may be shared e.g. nurses reporting that they are interested in information on drug therapy and diagnosis. Such needs for types of information can also be plotted against potentially useful resources. Different types of information may be needed in different contexts. Healthcare professionals in an academic context may be interested in research reports, while others may be interested in textbook information or treatment protocol. The type of information needed will once again depend on how they view their tasks.

(7) The intensity (or urgency) of information needs depends on the intensity of the task and whether the task can be considered information rich or information poor. The tasks of some healthcare professionals (e.g. oncology nurses) may seem very routine like (e.g. when considering the administration of treatment or the monitoring of vital signs such as blood pressure and fever), with strong dependence on information provided by doctors and oncologists – it would thus seem as if they experience low intensity for information other than that provided by the oncologists or doctors. But there may be much more to their jobs. Without it being realised, information that can be used in patient education and dealing with the emotional aspects of their job, may, e.g. make a very useful contribution to their job satisfaction and the joy and fulfilment they may find in the affective component of their jobs.

Healthcare professionals as persons-in-context

Healthcare professionals are often associated with the services professions. Leckie et al. (1996) and McKnight (2007) have e.g. noted that service professionals' information seeking behaviour differs from that of academics. They find themselves in different contexts which can concern specific tasks (e.g. administering treatment, diagnosing medical problems, therapy, research, or prescription of treatment) as well as different work environments (e.g. academic hospitals, private clinics or rural areas) – each which may impact on their information behaviour. They may have a professional identity and proud in their work, or they may rely very strongly on other professionals such as doctors to take responsibility for providing information when and where required.

Each specific work environment may bring expectations and realities that may impact on information seeking. McKnight (2007:70) for example explains: "No one can retrieve reliable literature and systematically review it while watching monitors, checking on patients, administering and verifying therapies, and answering telephone calls"... "They respect research-informed practice and want the best of what academia and libraries can give them to support the care of their patients. However, their duties leave no room for such pursuits."... "Given the economic realities of health care, hospital administrators are unlikely to pay nurses for off duty time for such pursuits. What they do, they have to do on their own time".

Context can be interpreted in terms of the specific physical environment and ICT facilities, financial support available, as well as in terms of the occupation as such (including the accompanying role and tasks). Sometimes needs and roles may also overlap with those of other occupations and roles. Hospital managers may e.g. show some overlap with the information behaviour of managers in general, which means that we should consider what is relevant to healthcare professionals when planning information literacy programmes, but we should also be alert to what can be learned from HIB for other disciplines and groups.

Healthcare professionals need to understand that their context includes the specific job context as well as the wider environment in which they operate (e.g. the socio-cultural and political-economic environment). The following can be noted:

- Expectations for healthcare professionals to use information (e.g. expectations by management, the government or pressure from patients).
- The nature of the work with e.g. theoretical work such as in academic and research contexts versus practical applications such as treatment, care, and administration.
- ICT infrastructures and Internet access.
- Physical and emotional demands of jobs. Healthcare professionals may experience that they are too tired or emotionally drained to care for information. On the other hand information may help them to cope with stress-full situations (Meier 2000).
- Interest from patients for information seeking. Healthcare professionals are increasingly expected to deal with the result of patients seeking information on the Web. Some has also reported performing searches for patient information (Jackson et al. 2007:95). (In some contexts, e.g. affluent academic communities, there may be greater demands from patients for information and involvement in decision-making.)

By means of a situation analysis (e.g. people involved, available ICT), tasks analysis (e.g. administration, treatment, monitoring), a literature survey (e.g. what has been reported on the specific group's information needs and information behaviour), as well as environmental scanning (e.g. demands from the profession for evidence-based decision, pressure for informed decision-making by patients) the context for a specific group of healthcare professionals can be explored. This can be used to help in understanding the information behaviour of healthcare professionals as well as in supporting them in focusing their information seeking within such a context.

One of the most important aspects of such a "context" is the individual healthcare professional's understanding of the context – his/her own knowledge, understanding and experience (e.g. Ingwersen and Järvelin (2005) in their cognitive and socio-cognitive views of information retrieval (a narrower concept for information seeking)).

Affective issues in the daily tasks and the role of emotions

Information seeking can be linked to physiological needs, affective needs (e.g. anxiety), and cognitive needs (Wilson 1999a, b). A number of HIB researchers, e.g. Kuhlthau (1991) have pointed out the affective component of information seeking behaviour. People will go through different phases in information seeking (e.g. beginning, exploring, retrieving, evaluating, using) and may experience different emotions during these steps or phases e.g. frustration, confusion, despair, excitement, and satisfaction. Healthcare professionals should realise that such emotions are normal – and should be prepared to (i) experience such emotions and (ii) to support patients

having similar experiences. Sometimes the frustration will be to such an extent, that people will just give up seeking information, or they will decide that the information is good enough without actually considering the quality of the information. Information literacy programs should highlight such phases and emotions that may typically (but not necessarily always) be expected.

Information seeking can also result *because* of emotional experiences. Healthcare professionals may e.g. be driven by affective issues to seek information such as deeply caring for patients, trying to bring comfort to patients or to sooth their anxiety. By understanding the affective reasons for information seeking, healthcare professionals can be encouraged to use information for inspiration and job satisfaction.

In certain stressful situations it may also happen that they avoid information. Case et al. (2005) reports on a literature survey on the avoidance of information. The survey focussed on such avoidance with regard to genetic screening and cancer patients. In stressful situations people can actively seek information or they can ignore/avoid information – this applies to personal as well as work environments. Some want detailed information and some scant information. Baker (2005) refers to monitoring and blunting in explaining how people actively seek or avoid information in their efforts to cope with stressful situations. People may avoid information because information makes them feel uncomfortable, and scared. (Fear of information overload is thus not the only reason for avoiding information.)

Personality and learning style

Personality and learning style have been shown to impact on information seeking, relevance judgements, and the use of information. This includes attitude (e.g. professional curiosity) and creativity. In seeking for information on a risky medicine, we can e.g. distinguish between risk avoiders and risk takers (Lion & Meertens, 2001). Other personality types that have been noted include extraversion, neuroticism, agreeableness, conscientiousness and openness to experience (Heinström 2000). Learning styles noted include deep learning, instrumental (surface) learning, strategic learning, field dependant and field independent learning (Ford, Miller & Moss, 2003; Limberg 1999). Heinström (2000) e.g. found that a strategic approach to learning and a conscientious personality shows some correlation. It is associated with orderly and systematic search behaviour, based on much effort, the consultation of fairly many sources, planning of searches in advance and a confident ability to judge relevance. Healthcare professionals should be made aware that their learning style and personality will impact on how they apply their information skills. They need to understand themselves in order to work on facets that may hinder them in effective information seeking and improving their information skills – especially the use of information.

Everyday-life information needs

Being a healthcare professional does not exclude one from everyday life information needs on which a number of studies have been reported. These are not specifically linked to healthcare professionals, but need to be noted. According to Savolainen and Kari (2004) information behaviour needs to be seen in the larger context of life-world or everyday-life. Information literacy skills learned/practiced for the work context can be transferred to fulfil everyday-life information needs (e.g. helping children to find information for homework assignments or making travel arrangements). What has been learned and practised with regard to everyday-life information needs can also be transferred to the work situation (e.g. using search engines and advanced search techniques). In a healthcare context especially information found for professional reasons may eventually sometimes also be needed in personal context (e.g. being diagnosed with a life-threatening disease).

Dealing with barriers

It is important to find a balance between barriers and solutions and the potential value of information. Barriers can include the following: inadequate access to ICT infrastructures and the Internet, inadequate access to information resources, inadequate computer and Internet skills, inadequate information literacy skills, lack of time, lack of energy, lack of opportunity, lack of personal curiosity, inadequate support from employers for promoting evidence-based practice. McKnight (2007:71) e.g. explains: "... nurses still do not have time to read more than a few paragraphs (if that) on the job". Tannery et al (2007:18) notes: "Or were the barriers more personal in nature, such as poor computer skills, distrust of technology, or lack of professional curiosity? Did they perceive cues in the environment that discouraged the use of these resources, such as disparagement from supervisors or a perception that consulting the professional literature during work hours is wasting time."

Although there are certainly numerous barriers that can keep healthcare professionals from information seeking, such barriers should be acknowledged and where possible alternatives or solutions should be searched e.g. stimulating professional curiosity by linking tasks to useful information, directing healthcare professionals to information that can support patients in their quests for information and dealing with emotional aspects of their illnesses, or counteracting lack of time and energy by exploring the possibilities of collaboration and networking.

Preferences and perceptions

A number of preferences and perceptions have been reported with regard to healthcare professionals. Healthcare professionals sometimes seem to prefer to consult colleagues, drug reference manuals, textbooks, and protocol manuals (Tannery et al, 2007; Cogdill, 2003). There is also strong reliance on doctors for information. Such preferences should be noted and used as starting points in information literacy

programs, before directing healthcare professionals to other information sources they may find useful.

There may also be misconceptions, which in particular need to be addressed in information literacy programs, e.g. that searching the Web is equivalent to a thorough literature search, or that all information found on the Internet is of a poor quality, and that patients should be advised to avoid the Internet at all cost (Barnett-Queen, 2001).

Conclusion

Apart from helping healthcare professionals to develop skills in the formulation of search strategies, selecting search terms, and using a variety of information resources such as databases and search engines, they should be supported in understanding their information behaviour and using such understanding to enhance their information literacy skills.

Although there are many aspects of information behaviour that can impact on information literacy, the following have been noted in this paper: the awareness of information needs and the value of information; healthcare professionals as persons-in-context; the importance of affective issues in the daily tasks of healthcare professionals and the role of emotions; the importance of personality and learning style on information needs and the success of information seeking; the importance of everyday-life information needs and how this may overlap with task-related information needs, as well as the realities of barriers to information seeking and how to deal with these. These should be brought to the attention of healthcare professionals and also further explored with regard to specific groups of healthcare professionals and specific contexts. In addition there are also other aspects as mentioned in the introduction that may be explored. More can be identified from the review articles of Case (2006a) and Courtright (2007) and the books by Fisher, Erdelez and McKechnie (2005) and Case (2006b).

Healthcare professionals need to be alerted to the fact that their situations, their needs for information, and their preferences will constantly change. Although their ability to interpret their information needs, as well as to effectively seek and use information should constantly improve if practiced, they should also expect to continue having difficulty in pinpointing information needs and finding useful. Each situation that requires information may have unique elements and complexities of its own. Information literacy is a life-long skill which can be expected to increase in importance – especially in the healthcare context where healthcare professionals do not only have to deal with their own needs, but also with increasing demands from patients for information as well as questions arising from their Internet searching. Against this background fear of information overload should not be used as an excuse to avoid information, but should be actively addressed in our research efforts.

References

- Baker Lynda M.: Monitoring and blunting. *Theories of information behavior*. Edited by Fisher Karen, Erdelez Sandra & McKechnieynne, 2005. Medford, NJ: Information Today (ASIST monograph series):239-241.
- Barnett - Queen Timothy: Attitudes and opinions regarding the use of the Internet. *Journal of Technology in Human Services* 2001 Vol. 18 nr3/4 s. 145-169
- Booth Andrew: Using evidence in practice: in search of the information literacy training „half-life’. *Health Information and Libraries Journal* 2007 nr 24 s. 145-149
- Boon Stuart, Johnston Bill, Webber Sheila: A phenomenographic study of English faculty’s conceptions of information literacy. *Journal of Documentation* 2007 Vol. 63 nr 2 s. 204-228
- Case Donald O.: Avoiding versus seeking: the relationship of information seeking to avoidance, blunting, coping, dissonance, and related concepts. *Journal of the Medical Library Association* 2005 Vol. 93 nr 3 s. 353-362
- Cas e Donald O.: Information behaviour. *Annual Review of Information Science and Technology* 2006a nr 40 s. 293-328
- Cas e Donald O.: 2006. *Looking for information: a survey of research on information seeking, needs and behaviour*. 2006b. 2nd edition. Amsterdam: Elsevier
- Cobb Susan C., Baird Susan B.: Oncology nurses’ use of the Internet for continuing education: a survey of Oncology Nursing Society congress attendees. *Journal of Continuing Education in Nursing* 1999 Vol. 30 nr 5 s. 199-202
- Cogdill Keith W.: Information needs and information seeking in primary care: a study of nurse practitioners. *Journal of the Medical Library Association* 2003 Vol. 91 nr 2 s. 203-215
- Courtright Christina: Context in information behaviour research. *Annual Review of Information Science and Technology* 2007 nr 41 s. 273-306
- Dee Cheryl, Stanley Ellen E.: Information-seeking behaviour of nursing students and clinical nurses: implications for health sciences librarians. *Journal of the Medical Library Association* 2005 Vol. 93 nr 2 s. 213-222
- Dickerson Suzanne S., Boehmke Marcia, Ogle Carolann, Brown Jean K.: Seeking and managing hope: patients’ experiences using the Internet for cancer care. *Oncology Nursing Forum* 2006 Vol. 33 nr 1 s. E8-E17
- Estabrooks Carole A., O’Leary Katherine A., Ricker Kathryn L., Humphrey Charles K.: The Internet and access to evidence: how are nurses positioned? *Journal of Advanced Nursing* 2003 Vol. 42 nr 1 s. 73-81
- Echlin Kezia N., Rees Charlotte E.: Information needs and information-seeking behaviors of men with prostate cancer and their partners: a review of the literature. *Cancer Nursing* 2002 Vol. 25 nr 1 s. 35-41
- Edgar Linda, Greenberg Arlene, Remmer Jean: Providing Internet lessons to oncology patients and family members: a shared project. *Psycho-oncology* 2002 Vol. 11 nr 5 s. 439-446
- Fisher K., Erdelez S., McKechnie L.: editors. *Theories of information behavior*. 2005. Medford, NJ: Information Today (ASIST monograph series)
- Fitch Margaret I., Chart Pamela, Perry Natalie: Information needs of nurses regarding breast disease, *Canadian Oncology Nursing Journal* 1998 Vol. 8 nr 3 s. 76-182
- Ford Nigel, Miller David, Moss Nicola: Web search strategies and approaches to studying. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 2003 Vol. 54 nr 6 s. 473-489
- Fourie Ina: Skills in information monitoring: developing alertness to changing environments as a life-long skill. *The International Journal of Learning*, 2006. 12(7). Available online: <http://inafourie.cgpublisher.com/>.

- Fourie Ina, Classen-Vedsmann Retha: South African perspective on oncology nurses' need for current awareness services (CAS) via the WWW. 2007a. *Mousaion* Vol. 25 nr 1 s. 44-65
- Fourie Ina, Classen-Vedsmann Retha: WWW current awareness services for oncology nurses: a theoretical framework. *The Electronic Library* 2007b Vol. 25 nr 8 s. 36-53
- Fox Lynne M, Richter Judith M., White Nancy E.: Information literacy as the foundation for evidence-based practice in graduate nursing education: a curriculum-integrated approach. *Journal of Professional Nursing* 2003 nr 19 s. 320-328
- Harter Stephen P.: 1986. *Online information retrieval: concepts, principles and techniques*. San Diego: Academic Press.
- Heinström Jannica: 2000. The impact of personality and approaches to learning on information behaviour. *Information research*, 5(3). Available at <http://informationr.net/ir/5-3/paper78.html>
- Ingwersen Peter, Järvelin Kalervo: 2005. *The turn: integration of information seeking and retrieval in context*. Dordrecht: Springer.
- Jackson E.: The information requirements and information-seeking behaviours of health and social care professionals providing care to children with health care needs: a pilot study. *Health Information and Libraries Journal* 2007 nr 24 s. 95-102
- Jacobs Susan K., Rosenfeld Peri, Rosenfeld Peri: Information literacy as the foundation for evidence-based practice. *Journal of Professional Nursing* 2003 Vol. 19 nr 5 s. 32-328
- Jepson Ruth Gillian: Patient perspectives on information and choice in cancer screening: a qualitative study in the UK. *Social Science & Medicine* 2007 nr 65 s. 890-899
- Johnson J. David: On contexts of information seeking. *Information Processing and Management*, 2003 nr 39 s. 735-760
- Savolainen Reijo, Kari Jarkko: Conceptions of the Internet in everyday life information seeking. *Journal of Information Science* 2003 nr 30 s. 219-226
- Kuhlthau Carol C.: Inside the search process: information seeking from the users' perspective. *Journal of the American Society for Information Science* 1991 Vol. 42 nr 5 s. 361-371
- Leckie Gloria, Pettigrew Karen, Sylvain Christian: Modeling the information seeking of professionals: a general model derived from research from engineers, health care professionals and lawyers. *Library Quarterly* 1996 Vol. 66 nr 2 s. 161-193
- Limberg Luise: Experiencing information seeking and learning: a study of the interaction between two phenomena. *Information research*, 5(1). Available at <http://informationr.net/ir/5-1/paper68.html>
- Lion René, Meertens Ree M.: Seeking information about a risky medicine: effects of risk-taking tendency and accountability. *Journal of Applied Social Psychology* 2001 Vol. 31 nr 4 s. 778-795
- Macintosh Anu, Choo Chun Wei: *Annual Review of Information Science and Technology* 2006 nr 40 s. 357-392
- McKnight Michelynn: The information seeking of on-duty critical care nurses: evidence from participant observation and in-context interviews. *Journal of the Medical Library Association* 2006 Vol. 94 nr 2 s. 145-151
- McKnight Michelynn: A grounded theory model of on-duty critical care nurses' information behaviour: the patient-chart cycle of informative interactions. *Journal of Documentation* 2007 Vol. 63 nr 1 s. 57-73
- Meier Andrea: Offering social support via the Internet. *Journal of Technology in Human Services* 2000 Vol. 17 nr 2/3 s. 237-266
- Shorten Allison, Wallace Margaret C., Crookes Patrick A.: Developing information literacy: a key to evidence-based nursing. *International Nursing Review* 2001 Vol. 48 nr 2 s. 86-92
- Tannery Nancy Hrinya: Hospital nurses' use of knowledge-based information resources. *Nursing Outlook* 2007 Vol. 55 nr 1 s. 15-19
- Vakkari Pertti: Task-based information searching. *Annual Review of Information Science and Technology* 2003 nr 37 s. 413-464
- Wilson Tom D.: Exploring models of information behaviour: the "uncertainty" project. *Information Processing and Management* 1999a. nr 35 s. 839-849
- Wilson Tom D.: Models in information behaviour research. *Journal of Documentation* 1999 Vol. 55 nr 3 s. 249-270

Ann McKibbin

Hamilton – Clinical Epidemiology and Biostatistics

MEDICAL LIBRARIANS AND RESEARCH: MYTHS, REALITIES, AND OPPORTUNITIES

I want to start my presentation by saying thank you for the invitation to be with you today. I also want to acknowledge the importance of the Polish people who have made Canada their adopted home and the role they have played in developing and enriching Canada. One of the first men to come to Canada was Auguste Francois Globenski, an army surgeon. He arrived in 1752 and his descendents were important members of the government of Canada as it sought nationhood in the mid to late 1870s. Currently Canada is home to 817,000 people who claim Polish heritage. My city, Hamilton, includes 11,565 of them, 2.5% of our population. Several have been very influential in the evidence-based medicine movement at McMaster.

As background to this talk and paper, I have been a librarian for 35 years but only my first 5 involved work in a library. I am proud to be a librarian and have enjoyed my work immensely. I consider my work outside the library to be my most important contributions to librarianship.

Frances Groen¹, one of Canada's most influential medical librarians, claims that we have three core values that have stood the test of time. She also feels that these values will continue to serve us well. She states that medical librarians:

1. provide access to health information for all who need to use it.
2. work to improve information literacy and health information literacy.
3. assure the preservation of the literature of health sciences.

Although these core values are unchanged and unchanging, the context within which we practice librarianship has drastically changed. One of the biggest shifts we have encountered is information availability. I came into the profession when librarians and libraries collected and controlled access to "scarce" information resources. The value of these resources was based on quality. We chose and stored this information and provided physical access to it and training in its use. Now there are almost limitless amounts of information located anywhere there is a computer. Quality no longer forms the basis of importance; popularity does. We count stars, hits, and downloads and rely on ranked retrieval sets² rather than quality indicators. One of the best examples of this is the search engine Google which bases ranking on numbers of links.

Technology too has changed the way we function as librarians. I know that I do not need to labor this point with this audience. However, I cannot resist just one example of how technology is changing the way that I work. I have often taken a collection

of citations and analyzed MeSH headings and phrases looking for trends and hints to improve my searching and understanding of the literature on a topic. Now products like PubReMiner and PubFocus can do this multi-hour task almost instantaneously. They perform thorough analyses of MEDLINE citations without error and can use a much larger number of citations. Their presentation of the data is clear and concise and allows me to transfer the results electronically to other programs for more advances analyses of my own.

Although our core values hold and the skill sets we acquired in library school and the experience we have accumulated since are vital to health librarianship, we must change. As Kim Dority³ says in her book “Rethinking Information Work,” we have to “port” our existing skill sets into new opportunities that we identify or build to keep our profession strong and our jobs secure.

This brings me to the main focus of this paper: research and health information scientists. Being involved in producing research and applying the findings from the best-possible research is the way that we transform and enhance our profession and our institutions. Health librarians historically have been involved in research in four separate areas. First we provide support for research projects within our institutions. Most often we have done literature searches at the grant writing phase and at the completion of the project when papers are written up. The case study of a woman dying in Baltimore shows why our skills are needed⁴—with a well-done literature search the woman would not have been given the study drug by inhalation. She would still be alive.

The second area of research is where librarians have done their own high-quality research on library-related topics and problems. This area is what I consider to be evidence-based librarianship. Many examples exist and I will not attempt to list them here. Third is the area of research that is probably the most common route that librarians take in their research careers. These projects are those in which the librarians team up with other researchers and work as true partners. Many of these projects naturally relate to health information. The projects and their results are much stronger because of the partnerships librarians build with people from disciplines such as information science, clinical practice, or computer sciences. The fourth area in which librarians have contributed to research exists outside of librarianship. For example, Ash’s work on physician order entry systems, although linked to health information, has somewhat limited influence on day to day librarianship⁵.

This paper concentrates on the second and third categories or research areas: research done by librarians to improve their own profession and research done by librarians working in collaboration with researchers from other disciplines. To set the stage I will discuss four myths about health librarians and research. The four myths that apply to health librarians and research are:

1. librarians only work in libraries

2. librarians cannot do research
3. librarians can do research
4. research can be done without librarians

Starting with the first one (librarians only work in libraries), I was very surprised at the results I obtained when coworkers and colleagues conveyed their thoughts when they considered the two concepts medical librarians and research. This myth showed up several times. I mention it in this paper as it reminded me yet again that as librarians we need to remember that not everyone recognizes or understands the vast array of jobs and careers that we embrace. We do high-quality and important research in health professional schools, information companies, professional societies, and almost any company or institution that values information or relies on information technology. We must make sure that the world knows this.

The second myth is that librarians cannot do research. This myth is one with which I strongly disagree. We have done, are doing, and will do high-quality research. My caveat however, is that we cannot do good research in isolation (without internal and external support) or with only the knowledge and skills that we have at graduation from library school. We can do good research only if the following four factors are in place.

First, we need a good grounding in our profession and job and strong knowledge in a specific area of practice. This knowledge must be both practical and theoretical. We must take time to know what went on before in this area, what research theories apply to this area, and where and what research is being done in this area. Often building this foundation of knowledge and experience into expertise can take five to 10 years of concerted effort⁶.

Second, we need good ideas—ideas and questions are the foundation of good research. A researcher needs to be curious and willing to ask tough (i.e., important questions) and challenge the status quo. These questions should pertain to one's own institution and situation as well as to the broader discipline or domain. Good questions need to be grounded in practice, important to the situation, and answerable. Asking good questions is hard. Librarians are good at answering questions (reference work). We need to work at being good at asking questions if we want to succeed in research.

The third requirement for being able to do good research is having institutional support. This support has two components and both are equally important. Of course one needs release time, energy, and adequate resources. The other area of support is being in a culture that values, encourages, and rewards research. If either area of research support is lacking, one can still do research but unsupported projects become harder to do and take longer to complete; other obligations take up work time and energy. Professional organizations and research groups of peers can provide this support if it is lacking in one's job.

The final important requirement is research knowledge and skills. One can get these through experience, working as part of a team where the other members have the needed expertise or through formal education. Research, like most important endeavors, is built on proven norms, standards, and methods. Research training can be gained through courses and workshops although formal graduate level courses that lead to a degree are often seen as being more valuable. In addition, PhD courses are considered to be more valuable than master's level courses. Another important avenue to obtaining research skills is to work with a mentor who can pass on knowledge and provide a research network. Mentors are invaluable for learning the culture of research—and keeping one from making common mistakes or poor decisions. I would like to encourage all of you to consider learning more about research methods. Do not be afraid to ask a respected older colleague to be your mentor. Being asked to do this is a mark of respect and most librarians nearing retirement are more than willing to take on a mentor role for someone interested in enhancing librarianship.

This brings me to the next myth—librarians can do research. This myth is an internal “librarian-based” myth and one that I feel is quite dangerous. Those who believe this myth consider themselves capable of doing research without training. They feel that it is okay to do “research” without skills, experience, or support and that poor-quality research is okay within our profession. I feel strongly that unless we are willing to do high-quality and important research, substitution with poor quality “studies” will hurt us professionally both in the short and long term. If we want to be taken seriously in the research world, we must do serious, high-quality research.

The final myth as seen from outside our profession is that research can be done without librarians. It can be, of course, but so much health care research could benefit from our skills and knowledge. Several of the areas in which I feel we are invaluable are systematic reviews and clinical practice guidelines, production of new information resources, integration of information resources into electronic medical records systems, and information literacy for health professionals and consumers. I also want to mention several less obvious areas of fruitful collaboration between librarians and clinicians and encourage you to consider if any of these are opportunities that you would like to pursue.

Knowledge translation (KT) is going to become more important in the next decade. As a society we have discovered much new science and many health care advances. We have not, however, taken the time and energy to translate them into health care practice (i.e., get the new knowledge applied). The foundation of KT is knowledge synthesis—an area where librarians can shine. Our contribution will be valuable if we can find new ways to collect evidence quickly and efficiently—more is not necessarily better in the information retrieval world. Can we find procedures that tell us when we can STOP doing searching rather than always saying more searching is

better? Can we use computers to help us screen material? Can we get grey literature faster and better?

A second opportunity or challenge is one that my baby boomer friends and I will leave with you. When we retire we take much of the history and background of an institution with us. Are there ways that librarians and libraries can capture and summarize this invaluable, mostly unwritten information? Can we go beyond traditional archives to fill the void that may be left by the boomers as we retire?

A third research opportunity I see is that as health care becomes more complex, institutions and groups are coming to the realization that health professions need to become interdisciplinary in their view of health. Are there voids that we as an information profession can fill? If we want to be part of this interdisciplinary expansion we need to show with strong evidence what we can provide to enhance health practice

I also see research opportunities in relation to teaching health literacy. We need to build bridges with our public librarian peers, pharmacists, and other health professionals dealing with the public. I also feel that the new information technologies have not moved to their second stage of development. By this I mean that a technology is developed to deal with an existing problem or situation. Once the new technology is in place we then find/discover/research new ways to use the technology. For example, when television was invented it was first used to show men reading news stories—much the same as the readers had done in a radio environment. By analogy, many new uses for our new technologies will soon be apparent. This presents us with many exciting research and development challenges and opportunities.

I also see heightened levels of respect for librarians working in research. More librarians are getting research training, often formally through PhD programs. Institutions are hiring librarians with PhDs to be the head of libraries, in part because of the growing recognition of the importance of research within an institution. This benefits librarians in two ways. Libraries have greater research visibility. In addition, these research-trained librarians are providing support and acting as role models for their professional staff to conduct important and high-quality research.

In summary, I see tremendous possibilities for research by librarians both within our profession and as collaborators with people in other disciplines. Our roles and abilities are especially important in areas of research synthesis, information support, multidisciplinary health/wellness care, and training. It is an exciting time to be a librarian interested in research. Research opportunity is, and will be, knocking at our doors—we need to be ready, willing, and able to answer this call.

References

G r o e n Frances K. : *Access to Medical Knowledge: Libraries, Digitization, and the Public Good*. Lanham, MD: Scarecrow 2007

- Jensen Michael: "The new metrics of scholarly publication." *Chronicle Review* Vol. 53 no. 41 (Jun 15, 2007) s. 86
- Dority Kim: *Rethinking Information Work: Libraries Unlimited*, 2006
- Steinbrook Robert: "Protecting research subjects--The crisis at Johns Hopkins." *New England Journal of Medicine* Vol. 346 no. 9 (Feb 28, 2002) s. 716-20
- Ash Joan S., Bates David W.: "Factors and forces affecting EHR system adoption: report of a 2004 ACMI discussion." *Journal of the American Medical Informatics Association* Vol. 12 no.1 (Jan-Feb, 2005) s. 8-12
- Cornford Ian, Athanassou James: "Developing expertise through training." *Industrial and Commercial Training* Vol. 27 no.2 (1995) s. 10-8
-

I wish to thank my friends and colleagues, Cindy Walker Dilks and Nancy Wilczynski for help and suggestions for this paper. Both have been wonderful friends for many years—Cindy is a librarian and Nancy deserves to be one.

Paola De Castro

Elisabetta Poltronieri

Orietta Granata

Rome – Istituto Superiore di Sanità. Publishing Activities Unit

Alessandra Carattoli

Rome – Istituto Superiore di Sanità. Department of Infectious, Parasitic and Immuno-mediated Diseases

EDUCATING AUTHORS OF BIOMEDICAL PUBLICATIONS TO THE BENEFITS OF OPEN ACCESS JOURNALS

Introduction

The scientific research community worldwide is gradually adopting the Open Access (OA) publishing model in order to gain wide visibility and impact of its research output. The number of OA articles is rapidly increasing together with the awareness of the benefits of this movement considered as a real cost-effective alternative to the traditional publishing model represented by biomedical commercial and learned society publishers of major STM journals.

In spite of the advantages of this new generation of journals (OA journals) some reluctance to support the OA concept still persists among scientific authors. This is mainly due to the lack of or low value of impact factor (IF) of OA journals which leads researchers to consider them as no high quality sources. Some OA journals are however quickly gaining IF and thus they are becoming more "appealing".

Educating scientific authors regarding the benefits of OA is the core purpose of an ongoing initiative aimed at establishing a pilot group of Istituto Superiore di Sanità (ISS, Italian National Institute of Health) researchers supporting the OA paradigm: their activity as starters of an innovative publishing policy is targeted to favouring OA principles among ISS research staff.

The publishing practice of ISS researchers with respect to OA journals is being investigated with the objective to find the best strategy to educate authors and foster this new model of publication that guarantees free access to research results in favour of the entire scientific community.

ISS profile and publishing activities

The Istituto Superiore di Sanità is the leading research organisation in Italy in all fields related to public health. The Library, Documentation and Publishing Units provide the necessary information support services for the Institute's research laboratories and offices. This system makes it possible to promote cooperation between multidisciplinary teams (librarians, documentalists, editors, publishers, health professionals and researchers) so as to meet user needs and develop appropriate facilities.

The ISS performs a two-fold role as publisher and producer of scientific literature. Scientific knowledge produced by ISS is disseminated through institutional publications available on the Internet through its web site (<http://www.iss.it/>), that is:

Annali dell'Istituto Superiore di Sanità (the official quarterly science journal also indexed in Medline; since 2007, all papers submitted for publication in *Annali* must be in English);

Notiziario dell'Istituto Superiore di Sanità (a monthly newsletter, in Italian, reporting current information on research and other institutional activities);

Rapporti and Congressi Istisan (series of technical reports, in Italian and English) publishing studies, research and technical protocols, conference proceedings and abstracts).

The ISS is of course the copyright owner in all this material.

The ISS research staff (over 700 scientists) publish their findings also on scientific journals (subscription-based journals) issued by traditional commercial publishers. The Institute increasing research output amounts to approximately 1600 publications per year, mostly journal articles. All the publications are indexed in a bibliographic archive – based on a relational SQL/server database – which generates and updates the list of researchers' publications on the ISS web site. Bibliographic items recorded in the database are also included in the annual official report of the ISS activity. All the records stored in this database are processed for gradual migration to the institutional repository based on the free open source software DSpace (www.dspace.iss.it) to be harvested and globally disseminated.

DSpace ISS¹ currently holds about 16,900 items. The bulk of the collection (over 14,300 items) are represented by metadata referring to papers published by ISS researchers on commercial journals, while about 1,600 refer to scientific works published in the series issued by the Institute and are available in full-text dating from 2001 onwards. The other stored material consists of metadata relating to papers produced by partner institutions acting in the public health field in Italy. Their data are periodically sent to the ISS DSpace central repository.

DSpace software is conceived to store research material (text documents), as well as learning objects, in digital repositories so that the whole scientific output produced by a research community may become accessible in an integrated workflow².

ISS actions to educate research staff and strengthen OA principles

Over the last couple of years the ISS research community has been stimulated to consider the benefits of the OA publishing model in order to maximise the impact of their research output. Educating scientific authors is fundamental to develop among researchers the awareness of the importance of OA publishing. Therefore, comprehensive educational programs was started, some years ago, with the objective of spreading knowledge of the general concept of OA and develop all possible actions to allow its implementation. The most relevant actions developed within this program are reported.

Spreading background information on OA concept

The OA movement can be seen as a “publishing reform” which is upsetting the traditional system of scientific communication³. Formal definitions of OA are contained in milestone documents worldwide known as the Budapest OA Initiative, the Bethesda Statement on OA publishing and the Berlin Declaration. According to Alma Swan⁴ the basic concept of OA results in the “Provision of free, immediate and permanent access to research results for anyone to use, download, copy and distribute”. The only constraints on reproduction and distribution are: a) the proper attribution of the author and b) the assurance of the integrity of the work. Such fundamental information was often ignored or underestimated by the internal research staff and, on any possible

¹ Available from: <http://dspace.iss.it/dspace>. Last visited: 20 April 2007

² An example of multimedia material produced by ISS researchers is shown in Paizis G, Leoni A, Mosello P, Santini E, Della Seta M, Pizzarelli S, Cassone A, Donatelli I. *Avian flu: information provided by means of an audiovisual training programme* (poster presented at the EAHIL Workshop 2007. Pathways to new roles: the education, training and continuing development of the health library & information workforce)

³ The implications of Open Access for the future of academic publishing are efficaciously reviewed in Collins Janette The future of academic publishing: what is open access? *J Am Coll Radiol* 2005 Vol. 2 nr 4 s. 321-6

⁴ Alma Swan: Overview of scholarly communication. In: Jacobs N, editor. *Open access: key strategic, technical and economic aspects*. Oxford: Chandos Publishing 2006

occasion, the ISS library and editorial staff has been engaged in providing information and advice.

Developing specific actions to promote the OA paradigm

An internal survey was carried out in 2005 to identify researchers' opinions towards the publication and distribution of academic material, following both the traditional and OA models. The Berlin Declaration was signed by the President of ISS in 2006 marking the engagement of our institution towards the adoption of an internal policy defining OA strategies (i.e. the practice of self-archiving scholarly works in the ISS institutional repository).

An international conference on Institutional archives for research was organised at the end of 2006 to share projects and experiences on the establishment of institutional repositories. The Proceedings of the Conference showing great interest in these themes, are available on the ISS website⁵.

Training researchers on OA principles

Ad hoc lessons on the advantages of the open access model were included in ongoing educational activities. In particular, the Institute has been carrying out courses on scientific writing where the new publishing models could be better explained to both young and senior researchers to increase their awareness about some crucial aspects of the publishing process (copyright management, journal IF, self-archiving, etc.).

Pushing authors towards self-archiving practice

A further action was performed to help authors track their literature production. All the scientific works of the ISS researchers have to be authorised by the President of the Institute prior to their publication. This internal procedure involves ISS authors since the early phase of submitting a paper for publication. They are required to fill in an electronic form providing all descriptive data of a manuscript (Fig 1).

⁵ Paola De Castro, Elisabetta Poltronieri: Conference Institutional archives for research: experiences and projects in Open Access. Istituto Superiore di Sanità, Rome 30 November -1 December 2006. Proceedings. Roma: Istituto Superiore di Sanità (Rapporti ISTISAN 07/12) available from <http://www.iss.it/binary/publ/cont/07-12.1183020754.pdf> Last visited July 16, 2007.

To ISS Publishing Activities Sector

APPLICATION FORM FOR AUTHORIZATION TO PUBLISH (reference number ...)

Title _____

Authors: _____

☐ Publications not issued by ISS

Title (journal, monograph, report, etc.): _____

Conference name (in case of Conference proceedings to be published in the Proceedings): _____

Conference date: _____ Conference venue: _____

☐ Publications issued by ISS

Annali dell'Istituto Superiore di Sanità
 Bollettino dell'Istituto Superiore di Sanità
 Rapporti ISS/IASIS*
 ISTISIAN Congress*
 Strumenti di Riferimento
 Rapporti ISS/IASIS
 Lettere*

* no. of copies to be printed _____ (max 200) Expected publishing expenses: _____ to be charged on _____

Notes: _____

APPROVED BY:

Chair _____	Director signature _____	Date _____
Departmental _____	Director signature _____	Date _____

Publishing Activities Unit	Director signature _____	Date _____
ISS Directorate	Signature _____	Date _____

Registration Number _____ SISR/AS / / 2007 / Date _____

* To be filled in by the Publishing Activities Unit

Fig. 1 – The electronic form to be filled in by ISS researchers prior to the publication of their papers

Approaching publishers on copyright matters⁶

The agenda of actions favouring ISS researchers in their publishing practice includes the matter of intellectual rights. DSpace ISS full-text collections include only published works as scientific papers appeared in print or e-journals and in volumes. Pre-prints and post-prints are at present excluded because archiving pre-publication material still raises problems for both publishers and authors. Authors are generally used to sign over copyright to the publisher as they do not care the legal aspects connected with the use of the work. Our aim, instead, is that of supporting them when dealing with copyright rules by encouraging agreements between authors and

⁶ An ISS proposal for approaching publishers on copyright matters was described in Poltronieri Elisabetta, Ferrara Rosalia: Free on the Net: accessing digital research output with no barriers. In: *Proceedings of INFORUM 2006: 13th Conference on Professional Information Resources*; 2007 May 22-24; Prague; 2007. Available from: <http://www.inforum.cz/pdf/2007/poltronieri-elisabetta.pdf> Last visited 13 July 2007

publishers. Therefore ISS has prepared an application form to be filled in by authors when applying to publishers for permission to place their papers in the DSpace ISS repository (Fig 2).

Publishing on OA/NON OA Journals: preferences of the ISS research staff

A study aimed at investigating the ISS researchers' attitudes about the choice of the scholarly journals where to publish was recently carried out. The survey focused on articles published over the years 2003-2007 by the research staff of the ISS Department of Infectious, Parasitic and Immuno-mediated Diseases which performs activities at a level of excellence in the field and represents a highly productive branch of ISS in terms of publication rate per year. As regards 2007 data include both published and in-press items counted at the end of June 2007. The papers examined were a selection of those described in the internal bibliographic database which records on a regular basis the overall research output of ISS researchers. Only the articles appeared on ISI Thomson indexed journals were considered in the study. The number of papers appearing on traditional journals during the mentioned time-span was compared with the amount of those published on OA journals over the same period.

The study results showed a prevalent number of research papers published on traditional journals compared with a poor quantity of articles available on OA journals: 34 OA articles against 617 non-OA ones and 9 OA against 221 non-OA ones (Table 1).

Table 1- Comparison between OA and non-OA publications produced by the ISS Department of Infectious, Parasitic and Immuno-mediated Diseases during 2003-2007 (January-June).

Type of Journals	Journals No	Articles No.
OA	9	34
Non-OA	221	617
Total	230	651

DETAILS OF APPLICANT	
Copyright owner _____	
☐ author ☐ person acting on behalf of the author ☐ a member of staff in charge of archiving material in the institutional repository of the author's employer (institution)	
Name _____	
Position _____	
Author's employer (institution) _____	
Institutional address _____	
The applicant requests permission to deposit the electronic full-text version of the published document described below in the DSpace 2.5 institutional repository (www.dspace.org) and undertakes the following: - to provide a complete version of the publication - to insert a link to the publisher's web site	
Details of material to be archived	
Author(s) or Corporate author (i.e. study group/Research group) _____	
Title _____	
Type of publication _____	
☐ Journal article Journal title _____ Year _____ Volume _____ Issue _____ URL _____ DOI _____	
☐ Manuscript, book chapter, conference paper, technical report Place of publication _____ Publisher _____ Date of publication _____ Pages _____ Total number of pages _____ URL _____ DOI _____ Date _____	
Applicant's signature _____	
REPLY FROM THE PUBLISHER	
☐ Authorisation granted provided that the following conditions are fulfilled:	
Allowed format of material to be archived ☐ PDF ☐ HTML ☐ XML ☐ RTF ☐ Publisher layout ☐ Others _____	
☐ Authorisation not granted	
Name _____	
Date _____	Publisher's signature _____

Fig 2 - Application form for permission to freely archive published content and reply from the publisher.

On one hand this reveals the strong adhesion of a qualified part of ISS researchers to well established habits oriented to subscription-based journals. On the other hand, the increase, even very low, of OA journals (3 new titles) and OA articles (6 OA papers until June 2007 against 9 throughout all 2006) opens an encouraging perspective towards an innovative trend in the publishing habits of a group of ISS researchers. The results, after all, revealed a gradual but progressive shift of these authors' attitudes towards some OA journals identified as valuable in a specific discipline. Data collected from this analysis seem to suggest that the climate is ripe for fostering researchers to embrace the idea of OA publishing model in order to broaden the exposure to their work in terms of citation impact. Nevertheless the action of spreading the advantage of OA concepts remains a challenging and demanding task as the majority of ISS authors will likely continue to rely on the traditional publishing system.

The author's point of view: how to cope with OA perspectives

The process of knowledge production is a cumulative process. How researchers communicate each other and how they disseminate findings are crucial for the progress of scientific knowledge. It is not a secret that for most areas of research, the single most important and predictive measure of research impact is the impact factor of the

journal publishing the study. There is a hierarchy of peer-reviewed journals, from those with the highest quality standards at the top, grading down to the lowest quality journals. The IF of journals are very influential since they are considered as a measure of the importance and uptake of that research and have been used to evaluate the researcher production and its quality, to decide whether or not authors get promoted, or are awarded a grant. In some countries, government funding of entire institutions is dependent on the number of publications in journals with high IF.

However, it is also true that a published research should be weighted not only on the basis of the IF of the journal in which it appears, but also by the impact produced on the scientific community. A paper may have a much higher or lower impact than the average impact of the journal in which it is hosted, being widely cited by other papers. Thus an alternative method to assess the research impact could be based on estimating the true impact of a research by the individual article citations, rather than using the journal IF. The majority of authors are interested in knowing how frequently their articles are accessed online and how frequently their articles are being cited. Since a journal IF is derived from citations to all articles in a journal, this parameter says nothing about how well read and discussed is a particular article and the influence and impact it had within the scientific community, nor of the quality of the work of any individual author.

Authors feel that OA could have a dramatic effect on the extent of a research impact increasing research visibility, by taking full advantage of its accessibility. Articles which benefit of instant free access on the journal site could have higher impact than other articles, being more immediately recognized and cited, thus accelerating the dissemination and uptake of the research findings. Several relevant journals are not entirely free accessible to the general public, but they are available to the vast majority of their target audience. A journal accessible to its intended audience, with a high profile of the editorial board, attracts excellent articles and will continue to be dominant so that the access by all or most of its intended audience is enough to maintain its prestige.

OA in itself is not automatically associated to more citations because increasing the potential journal readership and enlarging the audience, do not change the fundamental value and relevance of specific articles. OA journals can have impact factors equivalent to other journals but the expansion of potential readership in itself does not necessarily transform the impact of a journal. Scientific authors understand the potential opportunity to maximise the visibility of their research. Yet they are still reluctant to fully adopt the new publishing practice, due to the low value of IF of many OA journals currently available. This leads the researchers consider them as no authoritative sources to place their findings.

On the author's point of view it could be important to reconsider the whole process of paper publication with the hope to gain open access for all post-print articles,

including those appearing in relevant traditional journals, as soon as they are accepted for publication. This would mean to improve access to scientific information, since faster and wider access to research results in a better fruition, use and impact of science.

Final remarks

The initiatives undertaken by the ISS and its preliminary experiences in the field of OA have proved both useful and efficient for the institution's internal research staff. A pilot group of researchers declared they would consider positively publishing on OA journals provided that their established habits are not undermined. This implies that subscription journals with high Impact factor values continue to exert a strong appeal on the authors and affect the choice of where to place research results.

Nevertheless, other key factors as the speed with which research output can be made public should be taken into account when deciding where to publish. The instant access to information allowed by the OA publishing model through the web should represent a priority in order to rapidly distribute scientific results. This seems to be much more evident in case of research activities sustained by public funds.

Education still remains a fundamental step to develop awareness and find possible alternatives to traditional publishing models. It would be advisable and useful to monitor the publishing habits of researchers together with their need for rapid and efficient access to publications and adjust education programs in this respect.

Acknowledgements

The authors wish to thank all the pilot researchers supporting OA at ISS and, in particular, Alessandra Siracusano for her precious advice in drafting this paper.

Dr Jolanta Przyłuska
Łódź – IMP

MEDICAL LIBRARY AS AN INTELLECTUAL SUPPORT FOR USERS

Abstract

The values generated indirectly as a result of the intellectual support provided to scientists in their research play a key role in the activities of medical libraries. The body of knowledge assembled by the library, its availability and dissemination, as well as the use of other libraries' collections, form the basis of the functioning of medical libraries. However, the overriding goal of the library's multifarious functions is to develop new scientific content, ideas and initiatives.

The skills of librarians in supporting educational and research processes, inspiring researchers and providing them with useful advice is extremely helpful, especially in institutional libraries specialized in a particular field of science. Librarians are expected to possess knowledge in given fields of science, to be well acquainted with current areas of research and the terminology used, and to be able to check on current research findings reported by scientific centres all over the world. Confidence in librarians' skills to be creative in supporting scientific circles is being developed through rapid reaction to the information needs of research workers and close cooperation and openness when working with libraries' users.

The information resources of the Nofer Institute of Occupational Medicine (NIOM) Scientific Library are based on its traditional collections, an electronic collection of journals, books and data bases accessible via the Internet or on stationary computers, as well as broad and efficient inter-library cooperation in Poland and abroad. Appropriately classified collections tailored to research also allow libraries to undertake additional tasks useful in the advancement of a given scientific area.

This paper discusses the role of a specialized medical library with particular reference to its provision of intellectual support. The activities of the NIOM Scientific Library (e.g., SCOPUS-based bibliometric studies of biomedical journals, MEDLINE data base analyses in view of its utilization in research, the share of Polish publications in the world medical bibliography, analyses of occupational medicine development, studies of international character of research works) are used as examples.

Introduction

Already in ancient times, the ability to read and write was the key to power and wealth. In Babylonia and Assyria, teachers of writing and scribes formed an aristocratic social class sometimes even more powerful than courtiers or rulers themselves. In old China, books were destroyed and burned to enfeeble opponents and to inhibit cultural development. Due to the prudent policy of its rulers, the ancient city of Pergamum achieved prosperity and a high level of culture. After Alexandria it was the second most important centre of science, culture and Hellenistic art. The Library was its symbol. The rulers of Pergamum tried to ensure their scholars a relevant research setting in the form of books. Books were often brought as valuable spoils of war. They also captured available manuscripts before they could reach competitive libraries in Alexandria. The main premises of the library were used as a fine hall where receptions and scientific meetings were organized. In ancient Rome, the homes of more distinguished Romans had to be equipped with impressive libraries arranged fashionably, depending on their owners' affluence, to bestow splendour on the family. The idea of establishing public libraries participating in the cultural life of all well educated citizens was born there. Since then libraries have served as an instrument promoting cultural values.

Medical libraries in the information culture

The library has become an institution that disseminates the achievements of human thoughts and ideas documented by records presented in different forms. The means of conveying ideas change, but the goal remains the same: the gathering and ordering of the collection of certain documents becomes a means of human communication.

A modern library is based on the coexistence of varied forms of communication. In the past, the value of a given library was represented by its own collection of books, nowadays owing to the Internet, the library can offer along with its own collections access to multifarious sources of knowledge assembled anywhere in the world. Information provided by a library itself becomes a value. The virtual environment creates the possibility of accommodation to the user's needs. Still more sophisticated instruments of programming and user interfaces facilitate the use of broad sources of information to meet the expectations of the recipient. However, the more the communication facilities, the greater risk of information noise. That is why a librarian in a scientific library becomes a guide and a navigator and can also analyse and manage the knowledge provided. A library is an organization that utilizes knowledge in the most intensive way possible. The higher the level of information culture represented by the library, the greater the information support attained by the user. The library culture is manifested by particular care with information, respect for information treated as intellectual property, openness in the communication system, the rapid acquiring and processing of information, elimination of information noise, use of numerous sources of information and its dissemination [1,2].

Librarians should possess the skill to use and interpret properly information terminology and terms as well as information derived from other sources. Specific, non-material sources of information impart a unique character to medical libraries, and the information culture inextricably connected with efficient information makes the library a place where ideas are exchanged and an active approach to science is stimulated [3].

Intellectual basis for science

Scientific libraries specialized in particular fields have been established to make sources of information available in a given area. The collection and storage of books are ancillary tasks, since the body of information and the skills to use it are much more important. The major goal of specialized libraries is to support scholars in creating new content, ideas and research initiatives. A user deciding to go to the library or entering the library's web site is searching for information needed for creative activity in a given field of science or for solving a problem faced in his or her research work. The efficient use of acquired knowledge depends greatly on the support provided by the library. A researcher is focused on the particular field of science, whereas the search for references, however important, is a secondary issue. Being provided with broad access to information, the problem faced by the researcher is to synthesize the available knowledge and draw out the most essential content. That is why the skills of librarians to advise, inspire, and assist in investigation processes are so helpful. In a medical library, there is an opportunity to integrate medical knowledge with broad sources of general knowledge.

The role of medical libraries in the advancement of science

Bearing in mind the chaos and transience of vast stores of knowledge available from modern electronic media, librarians need to develop additional skills to manage information, as well as to search, clarify, and assess the quality of information [4]. The quality of information services in a medical library should correspond with the expectations of the scientific milieu it serves. Nowadays, two groups of researchers can be distinguished, those who foster traditional forms of services who are “helpless” in the face of electronic media and those who are “electronic-liberated” and whose informative-retrieval competences are developed independently of the library’s assistance [5]. Nevertheless the conditions in which library services are provided — starting from traditional ones provided on the spot through the global range of electronic retrieval of information — are essential for both groups. A librarian not only ensures access to given resources, but she/he is also able to assist in problem recognition and respond to queries or to suggest where solutions can be found. Although researchers are not frequent visitors to a library, they are now more active readers since electronic sources of knowledge and electronic communication with the library are their major information channels.

The computerization of information services and universal access to knowledge, including medical science, carries considerable risk of a superficial approach to many research problems. Informality of the media, mass communication, a uniform vocabulary, and the use of ready-made formulas in retrieval systems frequently verge on the cliché and they do not lead to innovation.

Recognizing the diversity of research problems and the exploration of issues requires reliable, evidence-based medical knowledge. A modern medical library, recognized as a knowledge-based institution, constantly develops, educates, and actively participates in the process of the continuous advancement of the information and communication abilities of its users. This is a response to dynamic changes in the library environment, intensification of information and communication processes occurring in the world of science and education, and the different needs of users [6,7].

Specificity of small medical libraries

In the era of information — also called the era of knowledge — in which both information and knowledge form its source, neither the number of borrowed books and publications, the statistics of visited web pages nor the number of full texts of publications collected from the data base, but the usefulness of the information provided for the development of scientific research is an essential characteristic of any scientific library, something that is very difficult to measure or express directly in numbers or rates. The assistance researchers receive in the medical library results in new research initiatives, the creation of research centres, expert consultancy, and — most essential — the opportunity to track worldwide progress in medical science. The major value of small institutional libraries is their closeness and readiness to meet their

users' needs. Well selected, specialized collections as comprehensive as possible and assured access to external, reliable sources mean that a small library can contribute to the development of a given field of science. Such a library should provide the broadest possible offering in a given specialization and cooperate with larger libraries. The smaller the library, the greater the importance of the role of liaison between other libraries and access to electronic datasets. A library, small but well equipped with up-to-date electronic services, may become an important intellectual centre.

Librarian in a specialized library

The well selected collections of specialist libraries are more often and better used than collections representing general knowledge. A small library is less formal and the librarian has closer contact with its visitors. In direct relations with the user, it is much easier to become familiar with the specificity of the visitor's interest and to assist him/her in obtaining relevant sources of knowledge. To support the cognitive processes of scientists, librarians should be familiar with state-of-the art techniques of providing information and knowledge and ensure rapid, efficient and reliable retrieval. In the institutional library, the librarian knows the subjects of research currently being carried out, becomes familiar with new biomedical terminology, and knows a wide range of publications in a given area. He or she is able to advise on the quality and status of scientific journals, specialized data bases and Internet services, as well as to participate in the establishment of the library's own data bases, thematic services and area repositories. In addition, the librarian should possess relevant academic, social, cultural, and technological knowledge in the area of management and information services „tailored to the needs of the host institution' in which the library operates, as well as general knowledge of the history and culture of the local community, region, and country, which enhances the prestige of the profession of librarian.

In small institutional libraries, the librarian's skills to support educational and research processes and initiatives are of special importance. The librarian is expected to be familiar with a given area, research subjects, and terminology and to be able to check on current findings reported by research centres from all over the world. Confidence in librarians' skills to be creative in supporting scientific circles is developed through rapid reaction to the information needs of research workers, close cooperation and openness when working with libraries' users, and involvement of librarians in activities related to a given field of science.

The Scientific Library of the Nofer Institute of Occupational Medicine

The origin of the NIOM Scientific Library goes back to the year 1945. The development of science and growing private collections of the doyens of Polish toxicology, work hygiene and industrial medicine provided a strong impetus to its establishment. The identification of health hazards related to the dynamic progress of industry and diagnostics in numerous areas, including toxicology; and a growing

interest in the health of workers and work-related health effects gave birth to the idea of collating knowledge from this specialized field. The essential aim of the Scientific Library is to create the basis for easy access to specific fields of occupational medicine understood in its broadest sense, including work-related health hazards, toxicology, work hygiene, occupational diseases, psychology, sociology, epidemiology, environmental pollutants, and health care organization. The major group of its users comprises the Institute's research workers, and specialized publications collected in the Library provide information about the most up-to-date Polish and international research methods and trends in the area of occupational medicine. The employees of the Scientific Library have become involved in research programmes through their participation in conferences organized by the Institute, the establishment of reference bases covering the literature concerning occupational medicine, subject analyses of data bases, checking on new research trends and directions. Because of the knowledge of subjects being investigated in the Institute and the specificity of scientific vocabulary used, understanding researchers' information needs is much easier. The main roles of the librarian employed in a specialized library are to advise and suggest to researchers where they can find the literature required, how to select key words, and what retrieval techniques to use in individual data bases to obtain the information and materials desired. A good knowledge of the specialized area and skills and abilities acquired in the information domain facilitate the undertaking of additional tasks supporting the activities of the Institute.

Examples of work at the Scientific Library of the Nofer Institute of Occupational Medicine

The NIOM Scientific Library may be taken as a good example of the intellectual role and activities of a specialized medical library. Its tasks comprise bibliometric analyses of the managed data bases, analyses of the share of Polish publications in international information services, analyses of the progress made in occupational medicine and the international character of scientific research.

Example 1.

The quantitative analysis of references collected in data bases: MEDLINE-OEM, CISDOC, HSELINE, NIOSHTIC, and MEDIP.

Bearing in mind that scientific research must have clear reference to the existing scientific literature, the Library attempted to assess the development of occupational medicine based on reports and findings published in scientific journals recorded in bibliographic data bases. To this end, a model of thematic classification was developed in the area of occupational medicine regarded as a field of science that integrates other branches of science. This model was used in the quantitative analysis of references collected in data bases, such as MEDLINE-OEM, CISDOC, HSELINE, NIOSHTIC, and MEDIP (Fig. 1).

Model of occupational medicine studied as a field of science:

- Occupational hygiene
- Toxicology
- Occupational pathology
- Epidemiology
- Physiology, ergonomics, psychology and occupational sociology
- Health care organization
- Environmental risks

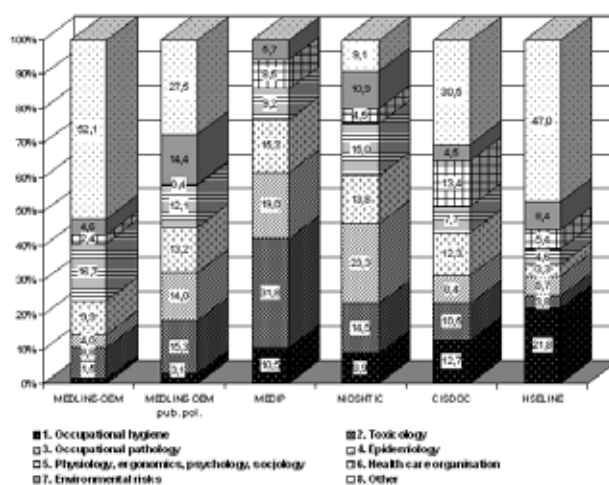

Fig. 1. An analysis of the research documented in bibliographic databases.

Example 2. The contribution of Polish literature on occupational medicine to the worldwide information (MEDLINE-OEM base) (Fig. 2, 3).

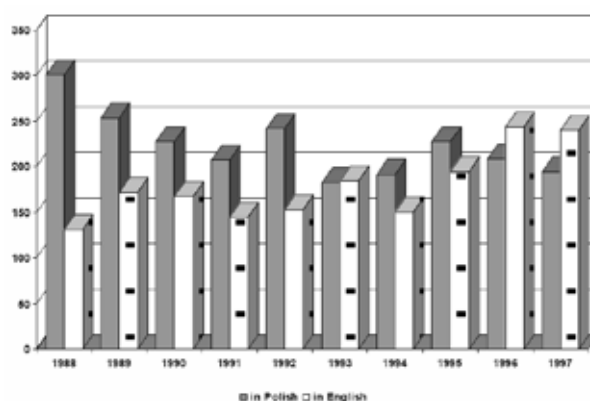

Fig. 2. Language of Polish publications in the MEDLINE-OEM base.

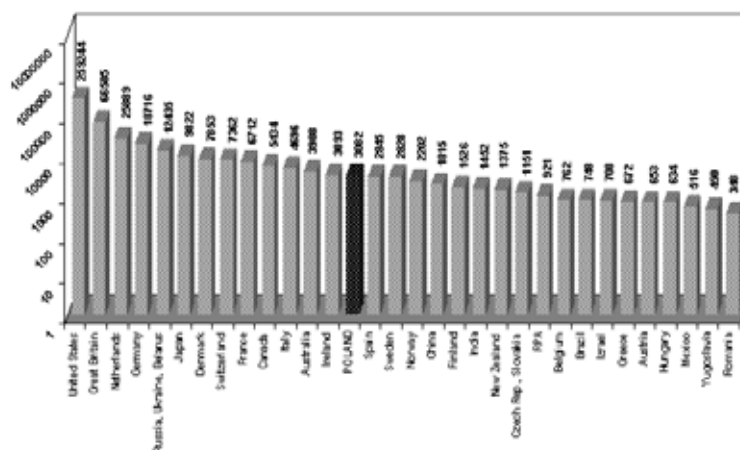

Fig. 3. Country of publication in the MEDLINE-OEM base.

Example 3.

Identifying Polish and foreign journals in the field of occupational medicine (MEDLINE-OEM base).

Title of the journal	Language
▪ International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health	Eng
▪ Medycyna Pracy	Pol
▪ Bulletin of the Institute of Maritime and Tropical Medicine in Gdynia	Eng
▪ Annals of Agricultural and Environmental Medicine	Eng
▪ Przegląd Lekarski	Pol
▪ Polski Merkuriusz Lekarski	Pol
▪ Roczniki PZH	Pol
▪ Wiadomości Lekarskie	Pol
▪ Przegląd Epidemiologiczny	Pol
▪ Pneumonologia i Alergologia Polska	Pol

Fig. 4. Polish journals of occupational medicine.

Title of the journal	IF
▪ Occupational and Environmental Medicine (British Journal of Industrial Medicine)	1,681
▪ Journal of Occupational and Environmental Medicine (Journal of Occupational Medicine)	1,671
▪ American Journal of Industrial Medicine	1,280
▪ American Industrial Hygiene Association Journal	0,766
▪ Scandinavian Journal of Work, Environment and Health	1,708
▪ Archives of Environmental Health	1,226
▪ Contact Dermatitis	1,130
▪ Toxicology and Applied Pharmacology	2,184
▪ Aviation, Space and Environmental Medicine	0,537
▪ Environmental Health Perspectives	2,119

Fig. 6. Foreign journals of occupational medicine.

Example 4.

The transfer of knowledge exemplified by the SCOPUS-based analysis of citations of the Polish journals *International Journal of Occupational Medicine* (published in English) and *Medycyna Pracy* (published in Polish with English abstracts) [8–10].

Fig. 6. The impact of the *International Journal of Occupational Medicine* (based on most frequent citations).

Fig. 7. The impact of *Medycyna Pracy* (based on most frequently cited articles).
Example 5.

A quantitative analysis of publications in PubMed on a given subject (biomarkers, genetic predisposition to disease, environmental carcinogenesis, molecular epidemiology) carried out in Europe, the USA, and Japan.

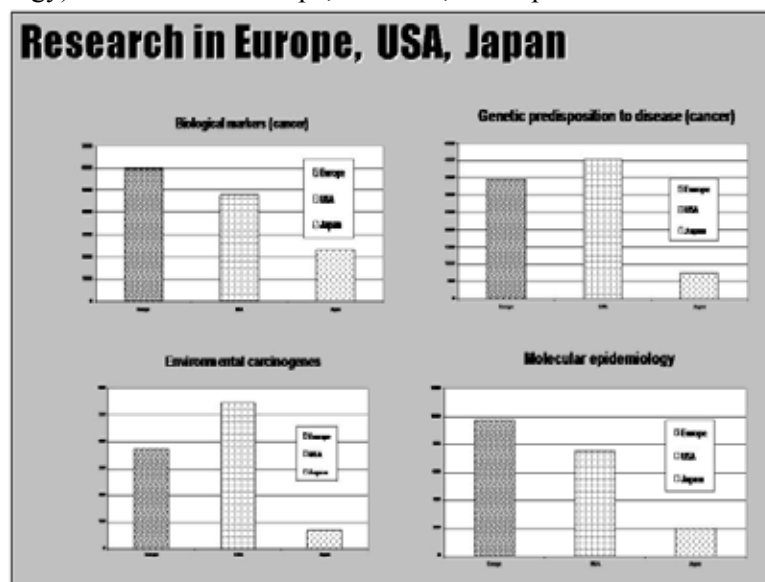

Fig. 8. A quantitative analysis of publications in PubMed (2006).

Conclusions

How can intellectual support for the users of a specialized medical library be measured? There is no unequivocal answer to this question as formulated. One indicator may consider new values emerging in the course of the library's functioning. They include (among others) the stimulation of users' cognitive processes, the development of skills to process information creatively rather than mechanically, the creation of new ideas and the search for their interrelations, and the ability to perceive interactions and relationships between certain types of knowledge. In the terminology of economics, "added value" has been used to define the increase in material resources. Non-material resources, however, are difficult to measure. Sometimes this increase is denoted as "library-added extra value" [11,12] and comprises all values generated in the library as a product of human intellectual thought and effort. The intellectual assistance received in the library gives an impetus to deepening medical knowledge, and also to create substantial wealth out of non-material knowledge, recognised since ancient times as making libraries places of particular significance.

References

1. M a t e r s k a Katarzyna: Information culture in the knowledge-based organization. In: Organizational Culture in Library. National Scientific Conference, Białystok, Poland, 4–6 June 2007. [CD-ROM] Białystok: The J. Giedroyc University Library; 2007.12 p. [in Polish]
2. S t e f a n o w i c z Bogdan: Information culture. In: Information Culture in the Society of Global Information. 1st National Conference on Problems Faced by the Society of Global Information. Szczecin, Poland, September 1998. [Cited 2 July 2007]. Available from: <http://iiwz.univ.szczecin.pl/zsgi/konferencje/1/> [in Polish]
3. W o j c i e c h o w s k a M. Organizational Culture as the subject of the library insubstantial organizational values management. In: Organizational Culture in Library. National Scientific Conference, Białystok, Poland, 4–6 June 2007. [CD-ROM] Białystok: The J. Giedroyc University Library; 2007.6 p. [in Polish]
4. M a t e r s k a Katarzyna: Do informative professions have a future? EBIB Bulletin (a series on the Internet) 2002 [cited 9 June 2007]; 37. Available from: <http://ebib.oss.wroc.pl/2002/37/matrska.php> [in Polish]
5. L i n d b e r g - S a n d Asa: Understanding of the library services significance in the development of science at a modern university — a question concerning the role of the network of university libraries. EBIB Bulletin (a series on the Internet) 2002 [cited 9 June 2007];30. Available from: <http://ebib.oss.wroc.pl/2002/30/asa.php> [in Polish]
6. J a s k o w s k a Bożena: Creativity and output of an academic library. EBIB Bulletin (a series on the Internet) 2002 [cited 9 June 2007];68. Available from: <http://ebib.oss.wroc.pl/2005/68/jaskowska.php> [in Polish]
7. K a m i Ń s k a Joanna, Ż o ł ę d o w s k a Beata: Management of workers of knowledge in a library. EBIB Bulletin (a series on the Internet) 2006 [cited 9 June 2007];80. Available from http://www.ebib.info/2006/80/a.php?kaminska_zoledowska [in Polish]
8. P r z y ł u s k a Jolanta: *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health* in world documentation services: the SCOPUS-based analysis of citation. *Int J Occup Med Environ Health* 2006 Vol. 19 nr 1 s. 1–5

9. P r z y ł u s k a Jolanta: *Medycyna Pracy*: the SCOPUS-based analysis of citations. *Med Pr* 2006 Vol. 57 nr 3 s. 303–309 [in Polish]
10. P r z y ł u s k a Jolanta: Transfer of medical knowledge between centres worldwide: SCOPUS database search analysis. In: 2nd Conference of the Technical University of Łódź “Libraries of the 21st Century: Shall We Survive?” Conference Proceedings, Łódź, 19–21 June 2006. Łódź: Technical University of Łódź, 2006 s. 399–405 [in Polish]
11. W o j c i e c h o w s k i Jacek: Library added value. *Prz Bibl* 2005 Vol. 73 nr 1 s. 17–29 [in Polish]
12. W o j c i e c h o w s k i Jacek: Library added value. Kraków: Jagiellonian University Publication; 2006 [in Polish]

Joanne Ní Challanáin
Dublin – Daughter’s of Charity Services
Bernard Barrett
Limerick – Mental Health Directorate, HSE West
Fiona McCarthy
Dublin – Temple Street Children’s University Hospital

HEALTH INFORMATION PROFESSIONALS: ROLES, SKILL-SET AND BARRIERS TO INVOLVEMENT IN THE COCHRANE PROCESS

Introduction

One of the main principles underlying the Health Strategy (2001) is “the development of a quality culture throughout the health system” (p.19) and for clinical practice to be grounded in the best available evidence. Finding the evidence is crucial to this process.

Objective

1) To understand what contribution librarians in Ireland make to the Cochrane Collaboration in Ireland 2) To define the key roles Librarians have in the Cochrane Collaboration, the skill-set librarians possess as well as the skill-set needed in the Cochrane Process 3) What skills do librarians require to enable us to contribute more? 4) To explore the potential barriers that discourage librarians from becoming involved and useful ways that librarians could overcome these difficulties.

Method

A short web-based questionnaire was sent to four mailing lists in Ireland and a reminder was sent three weeks later. This was followed by a workshop entitled

“Librarians: facilitators in the Cochrane process” held at the Cochrane Colloquium on October 2006.

Results

Provision of access to electronic resources and training users to search the Cochrane Library were the primary activities carried out by Librarians on the Island as well as supporting systematic reviewers with their searches. The barriers to greater involvement were lack of time, managerial support and funding as well as misconception of their role by other professionals.

Conclusion

Information retrieval of evidence to inform clinical decision-making and ultimately best practice is crucial to the Cochrane process and healthcare Librarians have a valuable role in information retrieval and in utilising specific searching techniques.

Introduction

Systematic reviews arose out of the exponential growth in scholarly research publications and the need for a process to systematically find, evaluate and critically appraise this evidence. In 1979 Archibald Cochrane whom the Cochrane Collaboration was named after wrote “It is surely a great criticism of our profession that we have not organised a critical summary, by specialty or subspecialty, adapted periodically, of all relevant randomised controlled trials.” (Cochrane 1979)

The primary output of the Cochrane Collaboration is to prepare and disseminate systematic reviews of healthcare interventions and the Cochrane Library is an electronic library hosting the Cochrane database of systematic reviews, other reviews, health technology assessments, controlled trials register, methods studies and economic evaluations. Accessibility to The Cochrane Library has been freely available on the Island of Ireland though an initiative funded by Health Research Board, Dublin and the Research and Development Office in Belfast since 2002.

At the heart of the systematic review lies the comprehensive search of the literature. An incomplete search can lead to bias. Interdisciplinary teams are often involved in carrying out systematic reviews with specialists in information retrieval, methods and subject content expertise (McKibbin 2006) and collaborative teamwork is evident from different projects (Swinkels et al 2006, Harris 2005, Mead & Richards 1995). In an observational case study (Beverley et al 2003), a health information review was undertaken entirely by information professionals and identifies a variety of roles and skill-set that librarians possessed in the systematic review process. The roles of librarians in systematic reviews have been highlighted in a number of studies (McKibbin 2006, Harris 2005, McGowan & Sampson 2005, Beverley 2003, Palmer 1996, Smith 1996). Identifying and selecting the information sources, developing the search strategy in order to carry out a comprehensive search of the literature places

information retrieval skills as a vital component of the systematic review process. Palmer (1996) describes how an information-seeking culture evolved in the UK through the establishment of the UK Cochrane Centre in 1992, the Centre for Reviews and Dissemination in York in 1993 and more recently the National Institute of Health and Clinical Excellence (NICE) which provides guidelines in public health, health technologies and clinical practice.

The participation of librarians in the Cochrane systematic review is not new as is evident by health information professionals who are involved at every level from trial search co-ordinators to review authors. In meta-analysis projects done at a medical college the librarian is seen as a partner in the research process rather than just a passive provider of information” (Mead & Richards 1995). The author describes the experience and expertise of the librarian in online databases, indexing practices, medical terminology, thesauri, the scientific research process, expert searching skills and document-delivery management skills. In a policy statement, the Medical Library Association defines the key roles and skills of the expert searcher which includes the ability to efficiently and effectively evaluate the retrieved evidence.

Objectives

In carrying out the survey, we sought to understand what contribution librarians in Ireland make to the Cochrane Collaboration, either directly or indirectly through their involvement in a variety of activities. A subsequent workshop conducted at the Cochrane Colloquium in October 2006 sought to identify and explore the key roles that librarians have in the Cochrane Process, the skill-set we have and skill-set required to enable us to more fully participate. We also sought to find out what the barriers were that might discourage Librarians from involvement in the Cochrane review process and to examine how we could overcome these difficulties

Population

Health Science Librarians on the Island of Ireland.

Method

In mid-September 2006, a letter and a link to a short web-based questionnaire were sent by e-mail to four different mailing lists in Ireland inviting health science librarians to participate in the survey. The questionnaire was developed using web-based tool surveymonkey.com. A reminder was sent approx. three weeks later. The sample was opportunistic. This method of data collection was chosen as it was cheaper and quicker to disseminate than postal questionnaire and we had access to our target group i.e. health science librarians in Ireland. Participants were informed that their responses would remain confidential. The questionnaire was brief to encourage greater participation and consisted of 4 questions. 1) Where do you work? 2) Year Qualified 3) Involvement in various activities associated with Cochrane Process either directly with the Cochrane Collaboration or indirectly through training their users to search

the Cochrane Library or provide them with the skills to search as systematic reviewers
4) Training received by Librarians.

Following on from the survey, we facilitated a workshop at the XIV Cochrane Colloquium which was held in Dublin in October 2006. The workshop was entitled "Librarians: facilitators in the Cochrane process". There were 11 participants who were all librarians or health information professionals working in Canada (4), Germany (1), Ireland (1), Netherlands (1), United Kingdom (4). Three attendees were involved as trial search co-ordinators in the Cochrane Review Groups. The workshop leaders outlined the objectives of the workshop and the attendees were divided into 4 groups. Participants at the workshop were asked to discuss the following 1) key roles that Librarians have in Cochrane Collaboration, 2) the skill-set that Librarians possess that are useful in the Cochrane Process, 3) the skills that Librarians require to enable us to contribute more, 4) the potential barriers that discourage/inhibit librarians from becoming (more) involved and 5) useful ways that librarians could overcome these difficulties. Feedback was recorded immediately afterwards and the results are reported in this paper.

Results

Results of Survey:

Not all of those who received the survey were health science librarians as the survey was also sent to other academic librarians and therefore we couldn't ascertain the response rate to this online survey. Of those who responded (n=77) 23% worked in a third level institution, 22% in a hospital library, 13% in a healthcare library and 19% indicated "Other". 12% of respondents had attained their professional/academic qualification in the 1960/1970's, 26% in the 1980's, 27% in the 1990's, 34% in the 2000's and 1% did not answer the question.

Past training received

The response rate to this question was 70.1%. Of those who responded 83% had received training on searching the Cochrane Library. 41% had received training on searching for

systematic reviews and more than two-thirds (68%) had received training on advanced searching techniques in the past. Only one third had received training on critical appraisal skills.

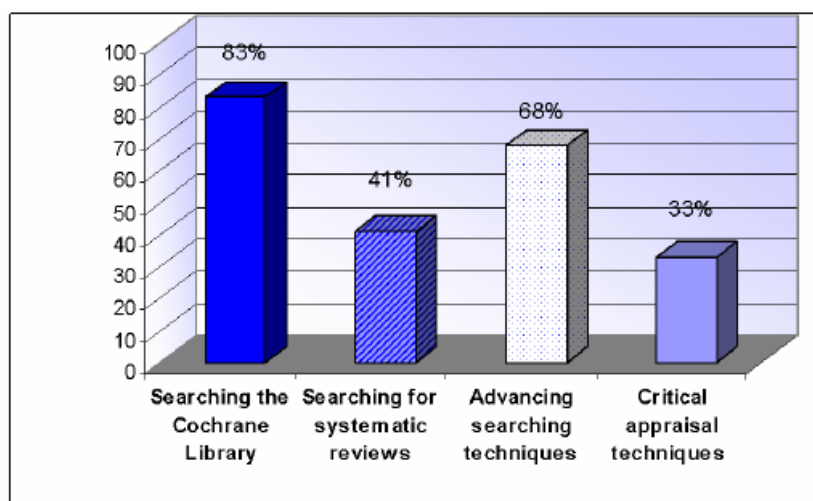

Figure I Training received by health science librarians

Involvement in activities associated with the Cochrane Process by Librarians

The response rate to this question was 98.7%. The predominant activities carried out by librarians in Ireland were provision of access to electronic resources and training users to search the Cochrane Library. 14% indicated that they were currently or previously had been involved in supporting Cochrane reviewers with their searches. Very few indicated involvement as hand searchers (1.3%), co-authors (1.3%) or systematic reviewers (1.3%) in Cochrane reviews. None of the respondents were or had been trial search co-coordinators or editors in any of the review groups and approximately one-fifth of respondents indicated “no involvement”.

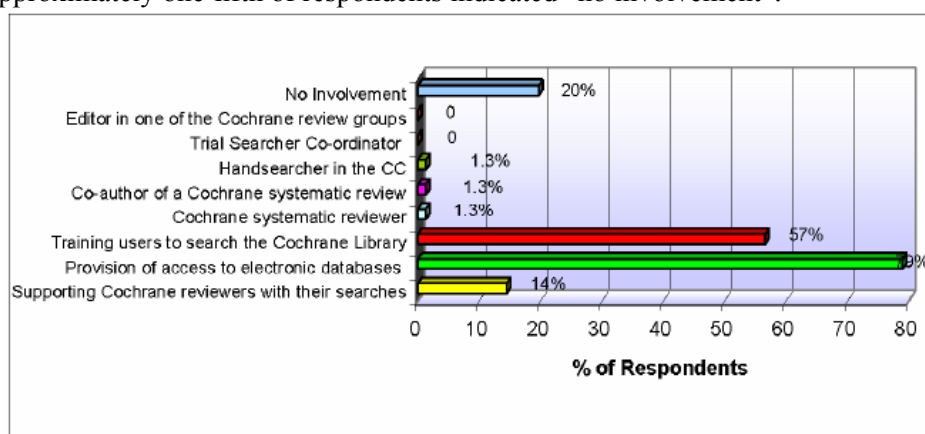

Figure II Librarians involvement in activities associated with Cochrane process

Q1 Define the key roles Librarians have in the Cochrane Collaboration

- Trial search co-ordinators - Register of trials,
- Handsearchers- Hand-searching key journals, proceedings etc.
- Authors- Writing and editing reviews
- Information Retrieval Methods Groups, Cochrane Library user group
- Educator:
 - Training their users to search the Cochrane Library
 - Training / Teaching e.g. review authors to search specific databases
- Focusing the question
- Raising awareness of Cochrane Library
- Developing searches & comprehensive literature searching
- Providing access to databases, e-journals, and other sources
- Collaborating with experts in the field

Q2. What skill-set do librarians possess that are useful in the Cochrane Process?

- Ability to formulate research questions- Literature searching skills
- Knowledge of identifying key information resources and other information resources e.g. grey resources
- Developing search strategies
- Searching skills
 - Knowledge of information retrieval and advanced searching techniques
 - Understanding of database structure/language, different interfaces
- Information management & Information literacy skills
- Training skills
 - Training and enabling the other team members to search for evidence
- Document delivery
- Recording and documenting the search results (reference management software)

Q3. What skills do librarians require to enable us to contribute more?

- Detailed knowledge of research methodologies including statistics
- Critical appraisal skills
- Detailed reference-interview techniques
- More knowledge of Cochrane Collaboration
- Trainer the trainer sessions - Teaching skills
- Systematic review courses – methods and data extraction
- Bibliographic reference management software
- English for non-native speakers
- Advocating the benefit of involving a librarian
- Inter and Intra-professional support & networking
- Development of professional self-confidence

Q4. What are the potential barriers that discourage/inhibit librarians from becoming (more) involved?

- Lack of time
- No funding
- Stereotyping: Perception of others of the librarian's role,
- Subject knowledge
- Lack of inter-professional support
- Lack of funding for training
- Lack of support from managers
- Failure

Q5 Outline useful ways that we as librarians could overcome these difficulties

- Seek new funding opportunities
- Participation in collaborative activities
- Network with other systematic reviewers (mailing lists, blogs, conferences, workshops)
- Do research, publish- collaborate –other librarians, interdisciplinary
- Take greater responsibility for our own CPD
- Seek training opportunities
- Share training resources
- Consult
- Marketing our skills and raising awareness of the librarian role
- Accept new roles and opportunities
- Attend Cochrane Colloquium and /or local/ national conferences
- Promote skill-set during training
- Develop self-efficacy

Discussion

Attendees at the workshop identified a wide variety of roles that librarians have in the Cochrane Collaboration from working as trial search co-coordinators, authors on reviews, to training library users on how to search the Cochrane Library or training authors to search specific databases. Currently there are no review groups based in Northern Ireland or in the Republic of Ireland and this is reflected in our survey results. There was no involvement by the Librarians as trial search co-coordinators or as editors in any of the Cochrane review groups. Roles that Librarians in Ireland possessed were limited to training users to search the Cochrane Library and provision of electronic resources. A smaller percentage were also involved with supporting reviewers with their searches for Cochrane systematic reviews but we did not examine to what extent this support was offered i.e. training on how to search specific databases, developing the search strategy or a more involved role carrying out the searches. There were very few involved directly as hand searchers (1.3%), co-authors(1.3%) or Cochrane systematic reviewers (1.3%).

The level of participation by Librarians in Ireland could be attributed to a number of factors. A web-based survey (Smith & Devane 2006) carried out in Ireland in

September 2006 identified eighteen reviews and nineteen protocols with Irish authors and concluded that Ireland is at the early stages in terms of output. Lack of time, funding, managerial support as well as the perception of other professionals regarding the role of the librarian within the review process were identified by the participants at the workshop as factors inhibiting Librarians from greater involvement. Lack of domain knowledge was also mentioned by some as a potential barrier. Needless to say, the Cochrane Handbook (Higgins & Green ed.2006) acknowledges that a Cochrane Review should have individuals working on it with different specialties i.e. subject, methods & information and this is often accepted to be the case.

From the survey, a high percentage had received training on searching the Cochrane Library (83%), followed by advanced searching techniques (68%). Training in critical appraisal skills had only been received by one third of respondents. Similarly, librarians at the workshop identified their strengths to be their in-depth working knowledge of information resources, searching skills, provision of access to those resources in a variety of ways as well as other skills in facilitation, communication, report writing, teaching and as been important advocates for evidence-based health care.

One of the difficulties expressed at the workshop was the negative perception and misunderstanding of librarian's roles and skill-set. Willis (2004) found that there was a greater variety in librarians roles associated with evidence-based medicine in the librarian-oriented literature in comparison to health-oriented literature.

The participants also discussed their areas of weakness and similar to the survey critical appraisal skills were prominent. They identified a need for more training in research methodology and a desire to attend training in systematic review courses as well as knowledge of the Cochrane Collaboration. Attendees would like to develop their teaching skills, reference management and reference interview techniques further. Non-native English speakers identified improving language skills as important. Librarians expressed lack of confidence as a stumbling block and the need to promote the role of the librarian in carrying out systematic reviews as important.

Conclusion

Health Science Librarians in Ireland are primarily involved with the Cochrane Collaboration through provision of access to electronic resources to those who carry out systematic reviews. They are also important advocates for the Cochrane Library and in training and supporting users to locate systematic reviews.

The attendees at the workshop explored the skill-set they felt librarians had which would be essential in undertaking systematic reviews. These included information retrieval skills, identifying key information resources, advanced searching skills, expertise of different database interfaces, reference management and document delivery. They also identified other transferable skills in training, report writing, facilitation, organizational and interpersonal, skills. There is a need for librarians to continually update their skill-sets. Many health science librarians in Ireland lacked

training in critical appraisal skills and similarly those who attended the workshop identified this as an area of weakness.

The attendees identified a number of barriers such as lack of support etc. The participants at the workshop discussed ways to overcome those difficulties from taking responsibility for our own CPD, doing research and collaborating with other librarians, networking with systematic reviewers in other fields, marketing our own skill-set, seeking out funding opportunities and accepting new roles and opportunities. The Cochrane Collaboration offers introductory training courses about the organization, the Cochrane Library and systematic reviews and training days are provided for systematic review authors. The Cochrane Handbook of Systematic Reviews is available online and is the “bible” with regards to carrying out systematic reviews.

In Ireland and elsewhere, health service reforms have emphasized the need for changes in practices in health care delivery. Health information is a critical component underpinning evidence-based decision-making in healthcare organisations and its accessibility and applicability are highlighted as a valuable resource to the public, clients/patients, professionals, planners and policymakers in the Health Information Strategy (DoHC, 2004). Current best evidence should be used to inform decision-making, clinical practice and ultimately improve the delivery of patient care.

Evidence-based practice requires the ability to identify, select, evaluate and synthesize the literature and there is a need for librarians to enhance their skills to contribute to evidence-base practice. Comprehensive searching is vital to the strength of the Cochrane systematic reviews and librarians have a role as active participants in the process.

Within the healthcare setting it has been a core role of librarians to disseminate information, train users in how to find evidence-based sources of information and in doing so we have been important advocates for evidence-based healthcare. Therein lie opportunities for librarians to advocate their own skills within the healthcare community and to acquire new ones.

Acknowledgements

I wish to thank Kathryn Smith, Librarian Dublin Dental School and Hospital for her time and advice. Funding was obtained from the Health Science Libraries Group of the Library Association of Ireland.

References

- Beverley Catherine A., Booth Andrew, Bath Peter A.: The role of the information specialist in the systematic review process: a health information case study. *Health Information and Libraries Journal* 2003 nr 20 s. 65-74
- Cochrane Archie L.: 1931-1971: a critical review, with particular reference to the medical profession. In: Medicines for the year 2000. London: Office of Health Economics 1979 s. 1-11
- Department of Health and Children. (2004) National Health Information Strategy. Dublin: Stationary Office

- Department of Health and Children (2001) Quality and Fairness: a health system for you. Dublin: Stationary Office
- Harris Martha R.: The librarian's role in the systematic review process: a case study. *J Med. Libr. Assoc.* 2006 Vol. 93 nr 1 s. 81-87
- Higgins Julian P.T., Green Sally: Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions 4.2.6 [updated September 2006]. In: The Cochrane Library, Issue 4, 2006. Chichester, UK: John Wiley & Sons, Ltd.
- McKibbon K. Ann: Systematic reviews and librarians. *Library Trends* 2006 Vol. 55 nr 1 s. 202-215
- McGowan Jessie, Sampson Margaret: Systematic reviews need systematic searchers. *J. Med Libr. Assoc.* 2005 Vol. 93 nr 1 s. 74-80
- Mead Thomas L., Richards Daniel T.: "Librarian participation in meta-analysis projects". *Bulletin of the Medical Library association* 1995 nr 83 s. 461-4
- Medical Library Association. (2005) Role of expert searching in health sciences libraries. *Journal of the Medical Library Association*. 93(1): 42-4.
- Sackett David L.: "Evidence based medicine: what it is and what it isn't". *BMJ* 1996 Vol. 312 nr 7023 s. 71-72
- Palmer Judith P.: Effectiveness and efficiency-new roles and new skills for health librarians. *Aslib Proceedings* 1996 Vol. 48 nr 10 s. 247-252
- Smith Jr. Jack T.: Meta-analysis: The librarian as a member of an interdisciplinary research team. *Library Trends* 1996 Vol. 45 nr 2 s. 265-279
- Smith Susan, Devane Declan: Cochrane activity in Ireland. http://www.dcu.ie/cochrane/presentations/susan_smith.pdf [Accessed 31 July 2007]
- Swinkels Anette, Briddon Jason, Hall Jane: Two physiotherapists, one librarian and a systematic literature review: collaboration in action. *Health Information and Libraries Journal* 2006 Vol. 23 nr 4 s. 248-256
- Willis Andrew R.: The differences in perception of librarians' roles in supporting the practice of evidence-based medicine as they are represented in the literature targeted toward healthcare professionals versus the literature targeted toward librarians. PhD Thesis, University of North Carolina

Appendix

Online Questionnaire sent to Librarians on the Island of Ireland

- 1) Where do you work? _____
- a) Library in a third level institution
b) Hospital Library
c) Healthcare Library
d) Other. Please specify _____
- 2) Year of attaining professional/academic qualification in librarianship: _____
- 3) Are you currently or have you previously been involved in the following?
a) Supporting systematic reviewers with their searches	Yes ☐	No ☐
b) Provision of access to electronic databases
i.e. Medline, Cinahl, Embase, PsycInfo	Yes ☐	No ☐
c) Training in searching the Cochrane Library	Yes ☐	No ☐
d) Contribution as a systematic reviewer	Yes ☐	No ☐
e) Handsearcher for trials in journals	Yes ☐	No ☐
f) Trial search co-ordinator in one of the
Cochrane review groups	Yes ☐	No ☐
g) Editors	Yes ☐	No ☐
h) No involvement	Yes ☐	No ☐
- 4) In the past have you received training on
a. Searching the Cochrane Library	Yes ☐	No ☐
b. Searching for systematic reviews	Yes ☐	No ☐
c. Advanced Searching techniques for
i. Embase, Medline, PsycInfo and Cinahl	Yes ☐	No ☐
d) Critical appraisal techniques	Yes ☐	No ☐

Ioana Robu
Rumunia – Biblioteca Centrala

LIBRARIANS AND INFORMATION LITERACY IN HEALTH SCIENCES. A BIRD'S EYE VIEW

Abstract

The aim of this paper is to offer a synthetic and up-to-date perspective of the increasingly expanding subject of information literacy, without any pretence of being an in-depth or even exhaustive approach of all its aspects. The concept of "information literacy" (IL) has a history going back as early as the 1970's, though there is a relatively recent tendency to replace its precursors or synonyms such as library orientation, bibliographic instruction, information skills development, user / reader education etc. The term itself carries weight and importance, which continue to grow in the context of information proliferation. Standards of IL competency have been and are being established at national levels, while the European Commission makes the concept official in the "Memorandum of Lifelong Learning" drafted in 2000. Some scholars even consider IL more responsible for the digital divide than the actual access to the information resources. Medical librarians are key players in these trends, becoming increasingly aware of their changing role in the dissemination of information. The paper sets out to explore how well prepared we are for this role, what are the main problems and barriers we need to tackle. Further on, how do we find the optimal "mixture" between the type of library we work for, with its specific users, the methods we apply in teaching IL, and the proposed goals. Measuring the outcome of such an endeavour is also submitted to scrutiny. The case of the Cluj medical library is presented, where from simple library tours a few years ago, a teaching of IL curriculum has been integrated for three student categories.

*Lena Nordheim
Monica Nortvedt
Bergen – Centre for Evidence Based Practice, Bergen University College*

THE DEVELOPMENT AND EVALUATION OF A POSTGRADUATE PROGRAMME IN EVIDENCE BASED PRACTICE FOR LIBRARIANS

Introduction

The term “evidence based practice” (EBP) was first introduced in medicine during the early 1990ies. The most well-known and accepted definition is the one by David Sackett and colleagues (Sackett, :

“Evidence based medicine the conscientious, explicit and judicious use of current best evidence in making decisions about the care of the individual patient. It means integrating individual clinical expertise with the best available external clinical evidence from systematic research”

The essence of EBP is to combine knowledge from expertise, with good quality research knowledge (evidence) and patient concerns, expectations, and values.

Over the decades the principles of EBP has reached other health care as well as non-health care areas, such as education, social work and librarianship. In the recent years, national strategies to improve both clinical services, education, and library services in Norway emphasise the contribution of research in improving services and for continuous professional development.

The librarian’s role in EBP is two-folded. Firstly, librarians support other professionals in being evidence based practitioners by providing services such as organising physical and electronic information sources, undertaking literature searches, and training users in finding relevant literature themselves. As EBP has increased in importance and acceptance, the librarian’s supportive role has extended, librarians are integrated members of multidisciplinary teams undertaking research, systematic review, clinical guidelines, training, or a mixture of these tasks. Secondly, librarians should be evidence based practitioners

themselves and use research evidence to inform and improve services and practice. Internationally, there is an increased focus on what is called “evidence based library and information practice” (EBLIP) (Booth and Brice, 2004).

Evidence based practice is a multi-step process (Dawes et al, 2005):

1. Recognise an information need.
2. Formulate an answerable question
3. Find the best available evidence with which to answer the question

4. Appraise the evidence for quality and usability
5. Apply results in practice
6. Evaluate performance

Interestingly, the first five steps coincide with the steps of information literacy. An information literate professional has the ability to recognise an information need, and to locate, evaluate, and effectively use the needed information (American Library Association). Information literacy is advocated by many librarians. In fact, librarians often consider themselves as being “the information literates” in personae and thereby well suited to train other professionals in acquiring the necessary skills to find, evaluate and use information.

Professions outside librarianship emphasise information literacy as a prerequisite to EBP (Shorten 2001, Kaplan Jacobs 2003). In EBP, knowledge about and skills in research methodology are essential for assessing information quality. Traditional, external quality criteria such as authorship, institution or high-impact journals are less or not at all important. Research designs and aspects of methodology not only guide the quality assessment, it is also crucial when identifying appropriate information resources, designing effective search strategies, and in selecting the information retrieved. In this perspective, librarians would have to engage in a concerted effort to accept new roles and acquire new skills.

The Section for Medicine and Health of the Norwegian Library Association (SMH) contributes to the professional development of its members through courses and seminars. Evidence based practice has been one of the most popular course themes during the 54 years of SMH's existence. In addition to courses already provided, the introduction of an accredited postgraduate programme would give librarians an opportunity to document their skills

formally. Bergen University College has a strategic commitment to EBP. The Centre for Evidence Based Practice was established in 2005 within the Faculty of Health and Social Sciences. The Centre runs a qualifying postgraduate course aimed at health sciences teachers and practitioners. During the autumn 2006 it was decided to develop a similar programme specifically tailored for and targeted at librarians.

Programme development

Target group and course objectives.

As stated earlier, evidence based practice had its origin in health care. Hence, the course was primarily aimed at health and social care librarians, i.e. librarians in research and education, management and administration, hospitals, and other health and/or social care institutions. However, librarians from other settings with an interest in evidence based practice were also invited to attend.

The main objectives of the postgraduate programme was to further develop librarians' information literacy through increased knowledge in evidence based

practice, hereby to gain an understanding of research designs and application of research in practice. The overall objectives of the course were:

- Know about the different research methods in health and social sciences
- Understand the principles of systematic literature searching and be able to perform such searches
- Collect skills and resources supporting critical appraisal of research
- Develop skills in interpreting research results (statistics)
- Integrate the steps of evidence base practice into user education and reference services
- Find, appraise and use research evidence to inform library and information practice (evidence based library and information practice)

Organisation

The programme was organised in two sessions of three and four days respectively. The first session were held in March, the second in April. Participants could choose between three alternative courses of study:

1. Participation, preparations, and a final exam comprising a project work based on the course content (15 ECTS)
2. Participation, preparations, and a two-hour written exam at the end of the second session (6 ECTS)
3. Participation and preparations only (no credits, course diploma only)

Pedagogic principles and theory

Findings from a systematic review of qualitative literature on educational interventions for evidence based practice suggest that educational theory should be used explicitly to plan, implement and evaluate interventions (Bradley et al 2005). Principles of adult learning theory and social learning theory were used to inform the development and evaluation of the postgraduate programme. Learning objectives, format and content of sessions were developed in collaboration with representatives of the steering board of the Norwegian Library Association's Section for Medicine and Health. Attendants were asked to formulate specific learning objectives on the first day of teaching. The learning objectives were revisited at the beginning and the end of the second session (April) to ensure study progress. A list of set reading was developed. However, participants were encouraged to select reading materials suited their level and area of interest. At the beginning of each day participants were asked to summarise the content of the previous day. If necessary, content were repeated and discussed further. During the course, presenters used worked examples to model new skills and knowledge such as question formulation, matching question types to research designs, interpreting statistics, and using research in practice.

At the end of the course participants were asked to reflect on the course content and to write down specific changes they would do as a result of attending the course. As

part of an extended evaluation participants will be interviewed to investigate whether the changes have occurred.

Course content and delivery

Educational achievements can be evaluated using various outcomes: knowledge, skills, attitudes and behaviour (Khan & Coomarsamy 2006). Existing evidence shows that interactive teaching methods is superior to didactic teaching in improving educational outcomes (Thomson O'Brien et al 2001). A recent review based on empirical and theoretical evidence suggests a hierarchy of methods for teaching EBP to postgraduates. Interactive and workplace integrated teaching represents the most effective way of learning. If not feasible, interactive, classroom based teaching and learning activities are preferred (Khan & Coomarsamy 2006).

In addition to lectures, efforts were made to make the course sessions interactive using small-group work, case discussions and practical sessions (hands-on). The sessions focussed around nine topics (the area of practice in brackets):

- The concept and process of evidence base practice (health care, librarianship)
- Question formulation, question types and research methods (health care, librarianship)
- Searching the literature (health care)
- Appraising systematic reviews (health care)
- Interpreting statistics (healthcare)
- Searching for and appraising qualitative studies (health care)
- Critically appraising library research (librarianship)
- Barriers and motivators for using research in practice (librarianship)
- How to teach the steps of EBP (health care, librarianship)

The table below gives an overview of the course topics related to the different steps in EBP, and at what day the topics were covered:

EBP step	Topics covered	Day
Recognise an information need (1)	● Why research is important for practice ● Evidence based practice: principles ● Evidence based practice and lifelong learning	1
Formulate an answerable question (2)	● Using PICO and SPICE to formulate questions ● Defining question types ● The relationship between question types and research designs	1, 2, 5, 6

Find the best available evidence with which to answer the question (3)	● The relationship between question type/research design and source selection ● Brian Haynes' S-model for pre-processed evidence ● The content and functionality of the different sources (Clinical Evidence, Cochrane Library, and more) ● The use of search filters	3, 4
Appraise the evidence for quality and usability (4)	● Critical appraisal of different study types: ○ Systematic review ○ Research studies within librarianship (information needs assessment, educational intervention, user study) ● Statistical measures	2, 4, 5
Apply results in practice (5)	● Barriers and motivators to using research in practice ● How to integrate research in library practice, using education and user training as examples ● Journal clubs to promote the use of research in practice	5, 6, 7

Evaluation

The accredited programme is the first of its kind in Norway, 18 librarians from all over Norway attended. Attendants came from different settings including educational (n=12), clinical (n=3), or a mix of these (n=3). All except one participant were from a health or social care setting. A few of librarians from the educational setting were providing services to students and faculty members of other disciplines as well.

Only half of the participants (n=9) chose to complete the full accredited programme (alternative 1). Two participants chose to take the two-hour exam at the end of the April session (alternative 2), while seven chose the third alternative (course diploma only).

Ideally, a controlled study should have been used to evaluate improvements in knowledge, attitudes, skills and behaviour before the first session (pre-test) and after the second session

(post-test). However, time and resources did not allow for such a comprehensive evaluation. A standard evaluation form was used at the end of each session to evaluate programme content and delivery. Participants were asked to rank (from 1 = very poor; to 6 = very good) the session as a whole with regard to usefulness, organisation and learning environments, and the content and presentation of each day. They could comment on their ratings and they were also asked to describe, in their own words, their impressions of the programme in terms of what was good/not so good

The programme was well received by participants. They rated both usefulness (mean = 5.3 for both sessions), and organisation and learning environments highly (mean = 4.9 and 5.0 for the March and April session respectively). Below is an overview of the mean scores on content and presentation for the separate days:

	Content	Presentation
Day 1: Introduction to EBP, question formulation, matching question types and research designs	5.3	5.3
Day 2: Research designs continued, critical appraisal of systematic review	5.1	5.3
Day 3: Selection of sources, literature searching	4.9	4.8
Day 4: Qualitative methods, incl. short session on literature searching	5	4.9
Day 5: Evidence Based Library and Information Practice: small introduction, critical appraisal of library research	5.1	4.8
Day 6: Evidence Based Library and Information Practice: matching question types and study designs, and using research in practice	5.2	5.1
Day 7: Evidence based practice in education and training	5.1	5.1

Some themes occurred from the participants own comments of their scores:

Too much content on the literature searching session (day 3)

- Want to learn more about the specific qualitative methodologies and methods (day 4)
- Difficult to engage in the other groups' appraisals when not having read the specific article (day 5, critical appraisal of research articles, the participants could choose between different scenarios/articles)
- This is fun, but difficult. Need more exercise and time to digest content (day 5 and 6)
- The canteen and hands-on (PC) facilities were poor (general organisation and learning environments)

When asked to describe their overall impressions in their own words, the following themes occurred:

What was good?

- Interesting, engaging and worthy course
- The pedagogic methods: the mixture of lecture, small-group work, games, and discussions
- Competent and engaging lecturers
- Course material and hand-outs
- Good coverage of research designs

What was not so good?

- Too much content. Some topics were very briefly covered.
- Too little time to digest content between sessions.
- Critical appraisal of research difficult, need more time to practice

On the last day of teaching participants were asked to state two action goals which detailed how they would use the knowledge and skills gained from the course in practice. In-depth interviews will be undertaken between June and October 2007 to assess if attendants were able to fulfil their goals and to identify potential barriers

preventing them from incorporating the course content into practice. The qualitative data will inform the development of an instrument to assess educational outcomes in future courses.

References

- American Library Association. "Presidential Committee on Information Literacy", 1989. <http://www.ala.org/acrl/legalis.html> (downloaded 15.06.2007)
- Booth Andrew, Brice Anne: Evidence-based practice for information professionals: a handbook. London: Facet Publishing, 2004
- Bradley Peter: A systematic review of qualitative literature on educational interventions for evidence-based practice. *Learning in Health and Social Care* 2005 Vol. 4 nr 2 s. 89-109
- Dawes Martin: Sicily statement on evidence-based practice. *BMC Medical Education* 2005 Vol. 5 nr 1 s. 1
- Kaplan Jacobs, Rosenfeld Peri, Haber Judith: Information literacy as the foundation for evidence-based practice in graduate nursing education: a curriculum-integrated approach. *Journal of Professional Nursing* 2003 Vol. 19 nr 5 s. 320-328
- Khan Khalid S., Coomarasamy Arri: A hierarchy of effective teaching and learning to acquire competence in evidenced-based medicine. *BMC Medical Education* 2006 nr 6 s. 59
- Sackett David: Evidence-based medicine: how to practice and teach EBM. New York: Churchill Livingstone, 1996
- Shorten Allison, Wallace Margaret C., Crookes Patrick A.: Developing information literacy: a key to evidence-based nursing. *International Nursing Reviews* 2001 Vol. 48 nr 2 s. 86-92
- Thomson O'Brien Mary Ann: Continuing education meetings and workshops: effects on professional practice and health care outcomes. *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2001 Issue 2

Francoise Pasleau

Christine Brouwir

Nancy Durieux

Nicolas Fairon

Severine Spronck

Sandrine Vandenput

Liège – Life Sciences Library, University of Liège

SHARING INTER-FACULTY TEACHING EXPERIENCES FOR IMPROVED TRAINING IN INFORMATION LITERACY

Introduction

Acquiring effective information skills is essential for medical and veterinary students in order to complete their curriculum successfully, to become evidence-based practitioners and to establish themselves as life-long learners. Teaching the methods

of literature search and retrieval is a quite recent concern in academic faculties. The need for this form of teaching became more noticeable as powerful information and communication technologies began to offer end-users the chance to perform sophisticated searches, which were previously the prerogative of specially trained technicians. In many universities, librarians started organizing informal workshops aimed at voluntary participants. These activities were sufficiently successful to incite academic authorities officially to introduce the teaching of information literacy into the curriculum. Creating a new course, in a new topic that has never been taught before, is a difficult exercise. In the absence of tested models, librarians can only rely on their education and experience in order to make decisions regarding the content and messages to be delivered during the course. Students, for their part, are rather reluctant to engage in an unusual learning experience, whose objectives are not obvious to them. In addition, they question the usefulness of such a course, disconnected as it is from major subjects such as Biology, Physics and Chemistry.

The aims of the present report are to show how we merged parallel and independent teaching experiences in order to offer educational programs where students are invited to participate actively in learning. Lessons, activities and exercises are mixed in order to trigger interest and sustain motivation. Efforts are made to strip our courses of any theoretical content that is relevant to librarianship, but that is not really useful for practitioners interested in information retrieval and evaluation. At the time these courses were created, no validated measures were available to evaluate the effects of different forms of training (i). We found discussion and the sharing of experiences were the best ways to improve our teaching. We also sought support and advice from local research departments specializing in e-learning pedagogy and in the evaluation of educational systems.

Material and Methods

Within the University of Liege, teachers can rely on two different educational centers named SMART and LabSET, both providing logistics and scientific support. SMART has designated a team of scientists specializing in pedagogical evaluation (ii). They have optimized an optical mark reading apparatus used to collect data from satisfaction surveys and to automate the correction of exams based on multiple-choice test questions (MCQs). Moreover, SMART puts at the teacher's disposal a complete distance voting system made up of 100 individual voting devices and of a transceiver connected to a computer dedicated to harvesting, counting and analyzing votes. The system can also be connected to audiovisual equipment for use in large lecture halls.

LabSET is a European center for research and expertise in distance learning (iii), providing access to WebCT (abbreviation of Web Course Tools) software and services (iv) for teachers, institutions and companies interested in providing enhanced-quality learning.

Results

Including training in information retrieval in the curriculum of future doctors and veterinarians at the University of Liège

Years ago, user training sessions were created by librarians without any consultation with the Faculties of Human and Veterinary Medicine. Soon afterwards, these informal classes were changed to official and obligatory courses intended for students from the 1st and 2nd year Bachelor's courses. In the first year, students are taught the basics of information and communication technologies, mostly through a very general approach of computer networks. During the second year, they are trained in how to search scientific literature. Courses aim at familiarizing participants with the various forms of biomedical information. Training focuses on understanding the principles of database searching, on discovering and comparing different tools provided by digital libraries, and on optimizing question formulation through the use of controlled vocabulary and Boolean operators.

In the Faculty of Medicine, students have the opportunity of further practice in their Evidence-Based Medicine (EBM) classes (Master's 1), which also include critical reading and appraisal of articles reporting randomized controlled clinical trials (Master's 2).

Methods of training

All these courses aim at transferring skills rather than knowledge, enhancing the need for training, instead of lectures and didactic demonstrations. We were confronted by two major difficulties. First, there was the problem of the large numbers of participants compared to the few available teaching resources. Indeed, the 2nd year of the Bachelor's course in Veterinary Medicine usually registers more than 250 students, compared to 350 students in the Faculty of Medicine, where all the sections have to be taught: future doctors, dentists, pharmacists, physiotherapists and other students engaged in Biomedical and Sport Sciences. Moreover, all these attendees usually have poor motivation for a course whose interest is not obvious for them.

Different methods of training were developed and implemented with the backing of the faculty authorities and the support of experts from the SMART and LabSET departments. The different activities and time schedules are summarized in Table I. Attendance at these courses and the acquisition of minimal competencies have to be certified by exams. Methods of evaluation will be discussed further in a separate section of the article.

- Guided tours of the library

Visiting the medical and veterinary libraries is a preliminary and essential step for the students. This visit provides an opportunity for them to visualize the spatial organization of the collections, to localize the different tools and services, and to discover physical differences between different types of documents such as

encyclopedias, monographs and periodicals. Before leaving the library, they undertake brief exercises where they have to localize documents using local classifications and catalogs. All the visits are scheduled around the same time and most of the staff participate in welcoming hundreds of students over the course of 3 afternoons. The librarians who feel comfortable with oral communication guide library tours and interact with students, while others dedicate themselves to other registration or grading tasks. Indeed, student performance during the visit is taken into account for the final evaluation.

Curriculum	Medicine	Veterinary Medicine
1st year (Bachelor's course 1)	Basics in Informatics (15h)	Basics in Informatics (15h)
2nd year (Bachelor's course 2)	Information Skills (25-35h): - Ex cathedra lectures: 3 x 2h - Library guided tour: 2h - Interactive web-based hands-on - Group work	Information Skills (10h): - Interactive courses using electronic voting system: 5h - Library guided tour and one-to-one practical sessions: 5h
4th year (Master's 1)	Principles of EBM (3 x 2h)	-
5th year (Master's 2)	Critical reading (2 x 2h)	-

Table I: Information literacy as part of the curriculum of medical and veterinary students at the University of Liege. Time dedicated to teaching is reported as well as the different activities organized to support learning.

- Interactive web-based hands-on approach

In the Faculty of Medicine, plenary lectures were rapidly replaced by interactive web-based hands-on sessions that allow progressive learning based on discovery and practice. This approach is also more respectful of individual rhythms. We followed a methodology developed by LabSET (3) to create a course accessible via WebCT (4), which asks participants to progress through the following steps:

1. Identifying aims and priorities;
2. Evaluating current teaching;
3. Listing all the problems and difficulties students might encounter;
4. Structuring content;
5. Searching for every possible means that could support learning;
6. Creating as many useful activities as needed;
7. Optimizing interactivity.

Besides scientific support, LabSET also provided logistical assistance to create web pages and to manage the WebCT software and platform.

Our online hands-on approach focuses on PubMed. Students are invited to enter into a scenario inspired by a real-life professional situation where scientists need to search Medline in order to support their own research. Interactivity with the teacher is made possible through alternating exercises and self-evaluations. Multiple-choice

test questions have been written, requiring students to consider the usefulness of some functions offered by the PubMed search engine or to compare the relative efficiency of different search strategies. Correction is instantaneous and feedback is returned for all answers, whether they are right or wrong.

We conclude each session with general rules of procedure and advice aiming to encourage good searching practice.

- Interactive lectures based on the use of electronic voting systems

In the Faculty of Veterinary Medicine, the scientific librarian has chosen to use the electronic voting system provided by SMART in order to trigger interactivity during plenary lectures. Two courses (2 x 2.5h) are attended by the entire cohort of 2nd year students.

Each participant receives an electronic voting device allowing him or her to answer personally questions asked by the teacher (v). Votes are collected and counted. Results are immediately shown on the screen and commented upon. The teacher can check if different ideas are well understood as the course progresses, and also provides additional explanation when necessary. The method also allows the conducting of pre- and post-tests in order to make students aware of gaps in their own knowledge or their weaknesses. In the Faculty of Medicine, the device is also used to simulate exams and to train students to answer multiple-choice test questions.

Electronic voting systems offer the advantage of allowing students to provide anonymous answers and to escape the risk of facing their colleagues in giving answers that might ultimately be wrong.

- Practical sessions using a problem-based learning (PBL) approach

After a five hour theoretical course taught in the amphitheatre, the students in Veterinary Medicine are divided into groups of 10 in a library classroom, for two sessions of 2.5 hours each, to work on practical exercises on an individual basis under the supervision of a “facilitator”, a vet working in the library.

The different steps of the scientific information research process are detailed in these sessions, namely the choice of research tool(s) and the formulation of the task. Thus, each student is given the opportunity to assess his or her ability to solve a practical research retrieval problem from beginning (needs analysis) to end (retrieval of relevant information).

Satisfaction survey and evaluation of teaching effectiveness

Teaching IT literacy in the Faculty of Medicine started with traditional lectures and demonstrations followed by practical tasks to be achieved by students working in a group. Scores and analyses of multiple-choice examinations provided a rough evaluation of teaching effectiveness. However, a feeling of dissatisfaction was perceptible on the part of both students and librarians, which needed to be analyzed. Interviews were conducted in 2003 at the time we decided to start the e-learning

experience, and again in 2005, after we had tested and upgraded our first classes on WebCT.

Questionnaires were carefully written in order to structure the conversations and to guarantee reproducible interview protocols. We met with five students in 2003 and nine others in 2005, all volunteers of both sexes, and representing the different scientific orientations in the Faculty of Medicine. Interviews were tape-recorded and lasted for a mean time of 40 minutes.

Questions were intended to:

1. Identify interviewees;
2. Measure general satisfaction;
3. Discover the criteria spontaneously chosen by interviewees to evaluate both teaching and learning;
4. Understand their perceptions regarding course aims and usefulness;
5. Measure what they really learned;
6. List the difficulties they encountered at different stages of the training;
7. Evaluate separately the different activities: library guided tours, WebCT-supported hands-on activities, online self-evaluation and group work;
8. Collect suggestions about what should be improved.

In 2005, an anonymous survey was conducted on a larger population of 160 students from all sections. Participation was mandatory. Print questionnaires were distributed during Biology classes; their size had been adapted so that completing them would take less than 15 minutes. Questions covered the same topics, and were asked in the same sequence as they had during the interviews. SMART collected data by using an optical mark reading system.

This anonymous survey completed the interviews very well by enlarging the size of the screened population and bringing additional data suitable for statistical analysis. For their part, the interviews offered the chance to ask additional questions in order to clarify student opinion, when necessary.

Both approaches came to the same conclusions. The introduction of web-based hands-on activities to replace formal lectures raised the general satisfaction index level from 5/10 to 7/10. The course content, difficulty levels and time schedule were perceived as appropriate and well balanced. However, students had a truncated vision of the objectives being pursued and had no clear overview of the course content. Very few of them were able spontaneously to cite several items from the following list of stated competencies for the training sessions: 1) to understand the rules of literature searching; 2) to be able to search major bibliographic databases and catalogs in an appropriate way; 3) to understand that different levels of information are available and that, depending on circumstances, not all of them are always suitable; 4) to remain critical when handling biomedical information, whatever the resources; 5) to engage oneself in life-long learning and continuing education.

Since the analysis of the results of our survey in 2005, we have each year tracked skills and concepts that remain fuzzy in students' minds and we have tried to adapt our teaching accordingly by providing additional explanations and activities. The structure of the online course has also been improved by linking more obviously specific activities with specific skills or objectives.

Students themselves have made their own suggestions, asking for the theoretical background to be further reduced to the essentials and for more exercises to be provided for all levels of difficulty, including the highest ones.

In conclusion, e-learning methods have allowed us to provide problem-based learning to very large groups. The survey confirmed that students do not encounter difficulties in accessing and using the WebCT environment. For those who do not own a personal computer, connections to the Internet are available, as a minimum on campus or at home over the weekend. Students appreciate the flexibility offered by e-learning in organizing their studies, but ask for a few lectures to be kept available where they can meet, listen to and talk with the teacher. Virtual is fun, but within limits.

Evaluation of student performance

Since IT literacy classes appear officially in curriculum, we are requested to evaluate students according to the Bologna rules and recommendations.

In the Faculty of Veterinary Medicine, every student has to take a practical exam with a personal computer at his/her disposal, answering 5 questions similar to those already solved during the PBL sessions.

In the Faculty of Medicine, the final evaluation is based on a 1 hr exam composed entirely of multiple-choice questions. Scores are then adjusted according to individual participation on different occasions such as online testing and working in a group. Group work is a very important and time-consuming activity, and this comes at the end of the semester. Students have to search extensively literature on assigned medical or scientific matters. They have to find, select, evaluate and summarize documents from different sources: monographs, encyclopedias, reviews and research articles. Groups consist of between six and ten students, who must organize themselves and share out responsibilities in order to collaborate efficiently. Their final product is a print report written according to specific recommendations. Reports are powerful indicators of student effectiveness in information literacy, by clearly showing skills that are learned and those that remain to be improved. Teaching can then be adapted accordingly.

However, online testing and working in a group do not carry much weight in the final evaluation, since examiners cannot know for certain which individuals really carried out these activities. For similar reasons, we also decided not to consider usage statistics provided by WebCT, since we observed that many students like to work offline with print material. As a consequence, WebCT usage reports do not reflect how much time was actually invested in learning. Nevertheless, these activities are important in sustaining student motivation. From the interviews and survey, we understand that

there is a demand for several occasional tests. Students have also reported that they feel challenged by the demanding instructions given to them for the searching-in-a-group exercise.

Discussion

Over the last 10 years, information sciences have been introduced into the curriculum of scientific and medical faculties, and scientific librarians have been designated to organize teaching. This decision can be considered as a formal recognition of the constant efforts made in libraries to educate end-users. It is very rewarding for librarians who are invited to participate in academic teaching. It should also prompt students to improve their skills and knowledge in information and communication technologies.

Structural reorganization of libraries at the University of Liege occurred recently and resulted in the gathering of collections and human resources. Within the library staff team there are now five scientists educated in Life Sciences, Psychology and Veterinary Medicine (at Master's and Ph.D. levels), who have decided to share personal teaching experiences in order to offer a unified information literacy program. On the one hand, we have come to a consensus regarding what should constitute the core of our teaching. On the other hand, we have put together different educational tools and approaches that we have tested and found effective in stimulating learner participation. Our main objective is to encourage students to adopt an attitude geared towards the outside world and to stimulate in them the intellectual pleasure of exploring ideas.

We all agree that our courses must be cleared of any concepts that are more relevant to librarianship than to practical literature searching. Instead, we focus our classes on the theory of database structure and database searching. We also try as much as possible to consider scientific content and to train students to locate the most relevant articles. Then, according to the size and education level of the audience, we select the most appropriate practical approaches. In fact, besides the official courses offered to the Bachelor's students, we continue to respond to all the demands from diverse groups of students and professionals. Sometimes, we have only 2 or 3 hours to deliver complex messages and to transfer sophisticated skills. Thus we have to rely on effective training methods. As previously described, we have the choice between different kinds of exercises: web-based one-to-one sessions and problem-based learning (see also, reference vi). Offering such novel approaches to teaching also enables us to distinguish our courses from the traditional scientific training, with a view to arousing students' interest and stimulating learner participation.

We could never have come to this point without collaborating with the SMART and LabSET university centers, which are dedicated to research into learning, teaching and evaluation. These scientists provided us with specific tools such as the electronic voting system and the WebCT platform. They facilitated surveys and multiple-choice evaluations through the use of an optical mark reading system. They taught us the

essentials of pedagogy and e-learning. They accompanied the creation of online courses with the offer of a validated and systematic methodology in order to delimit course content and to select appropriate training methods.

Participating in such a project was rather challenging, and before training students, we also had to educate ourselves in new ways such as:

- Becoming interested in education sciences;
- Creating a course plan in order to structure content;
- Identifying with students in order to understand their difficulties;
- Self-evaluating in order to improve our techniques;
- Improving personal knowledge on different scientific matters needed for training;
- Organizing lectures and workshops;
- Improving oral communication;
- Using tools that support communication (PowerPoint, Dreamweaver, WebCT, E-mailing and Forum software);
- Reporting to the faculties about teaching effectiveness, possible improvements and new directions.

A major difficulty for librarians is to get second year students interested. These students are already provided in various ways with all the necessary textbooks, syllabus and support they need to get the most out of their curriculum, so that they do not need to use library resources. By organizing guided tours, we invite them to enter the library, to meet scientists and librarians, and to discover the tools and services that they usually ignore. We help them to overcome their natural apprehension and to feel comfortable in a new place. Most of them would not experience this opportunity if the visit were not mandatory. Ideally, other teachers should also refer students to the library on every possible occasion, but the programs are so busy that it is hard to synchronize activities across different disciplines. Sometimes, opportunities occur later in the curriculum. For example, we now have the opportunity to participate in Evidence-Based Medicine (EBM) classes and to meet the same medical students during the fourth and fifth years. We can review the topics previously taught by going further into advanced searching and in-depth evaluation of clinical assays. In the Faculty of Veterinary Medicine, EndNote courses will be mandatory from 2008. We will meet students again during the last year to show them the advantages of managing personal bibliographic databases. All these occasions are important in order to establish mutual respect and confidence and it is always rewarding when former students come back to us as young professionals seeking advice and collaboration.

During the coming years, we will focus on evaluation methods in order to increase teaching effectiveness. Again, we will turn to university colleagues specializing in education. We plan on following the methodology developed by SMART to improve examination quality. It is in fact possible to propose MCQs, which are better able to

take into account the relative importance of different aspects of the subject matter and the different levels of student performance: are they able to define, understand or apply a rule or concept (vii)? We would then be better able to see the level of achieved competencies and to identify any gaps or weaknesses in order to improve on them in a subsequent version of the course. In so doing, we will improve the library's image and we will justify our academic status by adopting a scientific approach of reflection towards our own teaching.

And, hopefully, we will contribute towards the development of professionals interested in the growth of knowledge and in new technologies.

Acknowledgements

We would like to thank LabSET for selecting us to participate in the Formadis3 (2003-2004) and Formadis Horizon (2005-2006) education programs. We would also like to thank Catherine Delfosse (LabSET), Pascal Detroz and Jean-Luc Gilles (SMART), and Eric Uytendaele (Centre des Technologies pour l'Enseignement à l'Université Libre de Bruxelles) for their scientific and pedagogic support. We are grateful to Valerie-Anne Lamarche and Béatrice Lecomte (LabSET) for their excellent training in WebCT and Dreamweaver software.

References

- Brett Alison: Information skills training: a systematic review of the literature. *Health Info Libr J* 2003 nr 20 s. 3-9
- SMART [homepage on the Internet]. Université de Liège: Système Méthodologique d'Aide à la Réalisation de Tests; c2000-2006 [cited Jul 31 2007]. Available from: <http://www.smart.ulg.ac.be/smartweb/index.php>
- LabSet [homepage on the Internet]. Université de Liège: Laboratoire de Soutien à l'Enseignement Télématique; c2004-2006 [cited Jul 31 2007]. Available from: <http://www.labset.net/>
- WebCT [homepage on the Internet]. USA: Blackboard & WebCT; c1997-2007 [cited Jul 31 2007]. Available from: <http://www.webct.com>.
- Detroz Pascal, Noel Françoise, Gilles Jean-Luc: Mesure de l'impact de l'utilisation des boîtiers de vote en amphithéâtre. 19me colloque de l'Association internationale de pédagogie universitaire: Les méthodes actives dans l'enseignement supérieur. Regards pluriels et critiques sur les pratiques. Louvain-la-Neuve Belgium 2002
- Connor Elizabeth: A guide to developing end user education programs in medical libraries. New York: The Haworth Press 2005
- Gilles Jean-Luc, Piette Sylvie-Anne, Detroz Pascal, Pison Marc: Le projet de plateforme électronique de construction et de gestion qualité de tests standardisés e-C&QCST. In: Arzola S, Vizcarra R, Cornejo A, Undurraga G, editors. World Education for Educational Research (WAER): XIV Congreso Mundial de Ciencias de la Educación: Educadores para una Nueva Cultura; 2004; Santiago, Chile. Pontificia Universidad Católica de Chile, Facultad de Educación

Eva Lesenková
Prague – Institute for Postgraduate Medical Education
Helena Bouzková
Lenka Maixnerová
Prague – National Medical Library
Alena Drdulová
Brno – National Centre of Nursing and Other Health Professions

INFORMATION LITERACY: KNOW-HOW IN THE AREA OF EFFECTIVE INFORMATION SERVICES FOR MEDICAL LIBRARIANS AND THEIR CUSTOMERS IN THE CZECH REPUBLIC

Aim

This speech aims to define what is information literacy in the field of medical scientific communication and how it can be effectively used in various types of health facilities in the Czech Republic. Information literacy, its teaching and learning, facilitates medical librarians' professional training, their lifelong education and raises the quality of provided services.

Introduction

The term information literacy was first coined by Paul Zirkowski in 1974.(1)

The 2003 Prague Declaration added weight to the importance of the concept regarding information literacy *not only as an important set of skills to enable information to be gathered and used but also essential for effective participation in the "information, knowledge society", a basic human right and integral part of education for all.*(2)

There are many current models of teaching and learning in the field of information literacy.

The system of libraries in the Czech Republic consists of libraries established by the Ministry of Culture, regional libraries established by the respective regional authorities, basic libraries and specialized libraries established by the respective municipal authorities or by other founders.

Public information services in health

National net-structure of public information services in health is formed on principles of: regional centres, centres for integral work of faculties of medicine and teaching hospitals, special learning, research and sanitary preventive workplaces with

the incontestable role of the National Medical Library. These workplaces create mature centres of net structure, which are able to give delegate services to others, in the scope of similar defined services in cooperation with workplaces of the netstructure.

From the act it follows that the National Medical Library (NML) is accredited as special library in the field of health. NML is a public library, the state organizational component established by the Ministry of Health. It assures the informational support of science and education in the field of medicine and related disciplines:

- builds and administers collections of domestic and foreign information sources subsidized by state with the responsibility of a national depository function,
- provides coordination, special, information, learning, analytical, research, methodical and reference services for the field of health information,
- fulfils the roles of the national medical bibliography and branch union catalogues, administration of museum collections of the Medical Museum, WHO Documentation Centre.

The net-structure of medical libraries coordinated by NML shows (to 31. 12. 2006) following parameters: 149 medical libraries, 95 000 users and library holdings in number of 2 850 000 items together with 3 426 foreign periodicals and 14 639 items of Czech periodicals (multiple) and 1 090 000 loans. There are employed 321 full time librarians in these libraries.

Important educational medical institutions authorised for special postgraduate and continual education (Institute for Postgraduate Medical Education and National Centre of Nursing and Other Health Professions) provide systematic activities performing together continual education of librarians and information literacy training of customers.

Methods

The preparation and implementation of training actions are primarily performed by information workplaces of educational medical organizations (medical schools, institutes and centres for further education) using teaching methods of:

- Classical model of present teaching
- Combined interactive teaching
- Problem Based Learning (PBL)
- Best Evidence for Medical Education (BEME)
- Distance Electronic Learning

A medical faculties and in postgraduate courses, the classical model of present teaching prevails and the use of ICT tools is limited to application of modern didactic facilities in presentations of instructors (Power Point, educational video program and animation).

Emphasis is placed on the interactivity, participation of students, then on combined interactive teaching in the form of workshops and “hands on” teaching. Distance and

combined way of learning is also used insufficiently. There is even such an opinion that medicine is not suitable subject field for this unconventional form of study.

In 2006, the National Library of the Czech Republic organized the first e-learning course of cataloguing in the Czech Republic – as one of the modern forms of education using ICT tool – Distance Electronic Learning. Full distance study (one day with certificate), browsing courses, can be used as auxiliary material for training in regional etc. libraries. National Medical Library prepares its utilization for this autumn.(4)

The project "Information literacy in the field of postgraduate medical studies" will be realized by the Institute for Postgraduate Medical Education in 2008 - 2010. The aim of the project is to create a unique module of teaching of Information literacy based on methods and technology of web based learning for target group of participants of postgraduate education in health.

Benefits of e-learning form:

- more topicality of information
- not too expensive and wide available distribution of education
- reusability
- lower costs for education
- free option of platform, communicableness
- web browsers and connection to the Internet

Results

According to the Concept of Development of Health Libraries Net for 2005 - 2010 for professional preparation of medical librarians and their lifelong education and for raising of quality of provided services and its availability for health (5), "the Program of Raising Quality of Library Information Services in 2007" was created.

The conceived program consists of teaching and training actions realized in the form of one-day or two-day workshops especially in accredited health educational institutions: Institute for Postgraduate Medical Education in Prague and in National Centre of Nursing and Other Health Professions in Brno and in Information Centre of Faculty of Medicine and Dentistry, Palacky University in Olomouc, and finally National Medical Library in Prague. (See Tab. 1, 2).

Discussion

- Information literacy is not just a library issue, but it is also an educational and pedagogical issue;
- Full integration into curricula of various types of medical education (bachelor ,master, PhD, postgraduate specialisation, lifelong learning- continuing);
- Standardization;
- Providing of educational needs on the base of analysis of demographic and qualification structure of physicians ;
- Modernization of educational methods – e-learning (web based learning)

Conclusion

Process of Information Literacy is a part of lifelong education process of all professions. Owing to restructuring of health system there is a change of diversification of traditionally centralised educational activities in the Czech medical librarianship. According to

pedagogical direction, universities or specialised educational subjects remain as centres of users' education (as it is indicated in Tab. 1, 2).

Information Literacy Education is organized for various target groups divided according to the type of completed education or according to professional direction. So, with the exception of health staff, it is also organized for librarians, who create systems and services.

From the survey of realised activities it is possible to derive the hierarchy of taught topics: in sequence (the number of included topics in 6 presented modules).

1. place: sources, retrieval, locating and accessing (6x)
2. place: constructing search strategy, PC literacy (4x)
3. place: synthesising and adding new knowledge (3x)
4. place: comparing and evaluation, organizing, applying and communicating (2x)
5. place: recognising as information need – critical thinking (0)

References

1. A n d r e t t a Susie: Information Literacy. A Practitioner Guide. Oxford: Chando 2005
2. U n i t e d States National Commission on Library and Information Science. The Pratur Declaration. Towards an Information Literate Society. online <http://informationr.net/1r/8-4/paper159.html> (Accessed 27/6/2005).
3. K a s o w i t z - S c h e e r Abby, P a s q u a l o n i Michael: Information Literacy Instruction in Higher Education. Trends a. issues. online <http://www.ericdigests.org/2002-1/Information.htm> (Accessed 13/6/2005)
4. http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=fond_prihlaseni_kurz.htm.
5. C o n c e p t of development of health libraries net for 2005-2010 for professional preparation of medical librarians and their lifelong education and for raising of quality of provided services and its availability for health. online http://www.mzcr.cz/data/c1122/lib/Koncepce2005_2010.rtf (Accessed 10/8/2007).

SPRAWOZDANIE

Mgr Anna Uryga
Kraków - CM UJ

NARADA DYREKTORÓW BIBLIOTEK MEDYCZNYCH W KRAKOWIE (12 IX 2007 r.)

Spotkanie Dyrektorów i Kierowników Polskich Bibliotek Medycznych w dniu 12 września 2007 roku w Krakowie było wydarzeniem towarzyszącym „EAHIL Workshop 2007”.

Od blisko trzydziestu lat - w coroczny kalendarz wydarzeń polskiego bibliotekarstwa trwale wpisują się konferencje problemowe, w których uczestniczą różnorodni przedstawiciele środowisk zainteresowanych rozwojem medycznej informacji naukowej. Niezależnie od wiodącej tematyki w programy takich właśnie konferencji wkomponowane są zamknięte, robocze spotkania dyrektorów i kadr kierowniczych, na których podsumowuje się realizację najważniejszych przedsięwzięć, poddaje krytycznej dyskusji różnorodne problemy i zjawiska, wymienia doświadczenia oraz opiniuje zagadnienia, które mogą mieć zasadniczy wpływ na strategię rozwoju bibliotekarstwa medycznego w Polsce.

Tak jak przywiązanie do tradycji organizowanych corocznie konferencji problemowych w różnych miejscach naszego kraju ma ogromne znaczenie dla polskich bibliotek medycznych, tak i dla międzynarodowych stowarzyszeń zawodowych możliwość organizacji spotkań przedstawicieli medycznej informacji naukowej w różnych zakątkach Europy czy świata nieść może ogromną wartość i ładunek ożywczych idei budujących wielonarodowe partnerstwo. Z przyjemnością odnotujemy więc fakt, że we wrześniu 2007 roku - międzynarodowe warsztaty pod patronatem European Association for Health Information & Libraries – odbyły się w królewskim mieście Krakowie, gdzie wielonarodowe wysiłki połączyły się w jedno wielkie i wspólne przedsięwzięcie. Wpisana w tradycję konferencja problemowa zamieniona została w międzynarodową debatę, a w tej właśnie atmosferze nie mogło zabraknąć (choćby symbolicznej) obecności dyrektorów polskich bibliotek medycznych.

Posiedzenie, o którym mowa powyżej, odbyło się w dniu 12 września 2007 roku i miało miejsce w kameralnej i pełnej uroku krakowskiej restauracji „Biblioteka Magellana” na ul. Długiej. Miejsce na obrady zostało starannie wybrane przez Wydawnictwo Medyczne PZWL, które wniosło duży wkład w organizację tego niezależnego od „EAHIL-Workshop 2007” wydarzenia i było jego znaczącym sponsorem.

Program merytoryczny spotkania dyrektorów i kierowników polskich bibliotek medycznych poświęcony był trzem istotnym zagadnieniom tj. (1) platformie komunikacji poprzez czasopismo recenzowane, (2) e-nauczaniu w bibliotekach medycznych oraz (3) konsorcyjnym zakupom elektronicznych produktów informacji naukowej. Na wstępie Przewodnicząca Rady Dyrektorów – dyr. Aniela Piotrowicz (UM w Poznaniu) dokonała podsumowania wielu przedsięwzięć, które na przestrzeni lat wpłynęły na przeobrażenia polskiego bibliotekarstwa medycznego i przygotowały grunt do szeroko rozumianej współpracy z zagranicą. Podzieliła się również opinią, że w środowisku medycznym – bibliotekarz - niezależnie od kraju z którego pochodzi - ma do spełnienia szczególną rolę tj. przewodnika po rozrastającej się literaturze fachowej oraz nauczyciela umiejętności sprawnego wyszukiwania wartościowych informacji w globalnych zasobach wiedzy. Praca we współczesnej bibliotece medycznej wymaga więc wysokich kompetencji i stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych poprzez udział w konferencjach, lekturę piśmiennictwa, prezentację własnych doświadczeń, wyjazdy studyjne i szkolenia.

Powyższa opinia znalazła szersze omówienie w wystąpieniu dyr. Ryszarda Żmudy (UM w Łodzi), który przedstawił projekt sposobu powołania i finansowania nowego czasopisma bibliotekarstwa medycznego, które miałyby zastąpić wygasły w 2002 roku „Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej”. Z uwagi na to, że inicjatywa powołania kwartalnika o roboczym tytule „*Forum Bibliotek Medycznych*” łączyć się miała z partycypacją bibliotek medycznych w kosztach wydawniczych, zaproponowano, aby w 2008 roku przeprowadzić szczegółowe opiniowanie, a następnie przygotować grunt do pracy redakcyjnej. Według redaktora naczelnego tego wykluwającego się od 2006 roku pomysłu, czasopismo miałyby posiadać objętość około 100 stron, co jakiś czas przygotowywane byłyby suplementy, ukazywałyby się w nakładzie 300 egzemplarzy, a w przyszłości po wyczerpaniu nakładu byłoby osiągalne w dostępie online. Pozostałe kluczowe zagadnienia jak tematyka, skład rady programowej i komitetu redakcyjnego miało stanowić przedmiot dalszych ustaleń, już po osiągnięciu konsensu co do zasad współfinansowania przez wszystkie zainteresowane tym przedsięwzięciem strony.

Kolejnym punktem obrad stała się wymiana doświadczeń w zakresie tworzenia płaszczyzny e-learningu w bibliotekach medycznych. Materiał został przygotowany przez dyr. Annę Grygorowicz (AM w Gdańsku) oraz dyr. Renatę Borską (AM w Lublinie), które reprezentują ośrodki szczególnie zaangażowane w budowanie treści szkoleniowych w trybie online z przedmiotu „Przysposobienie biblioteczne”

dla studentów I roku oraz „Naukowej informacji medycznej” dla doktorantów. Ośrodek gdański jako jeden z pierwszych w Polsce rozwinął platformę szkoleń online z przysposobienia bibliotecznego i pozwolił na rozprzestrzenienie własnego projektu na inne biblioteki medyczne przy użyciu odpowiednich narzędzi technologicznych i z zastosowaniem odpowiedniej licencji. Z kolei ośrodek lubelski opracował szkolenie z zakresu medycznej informacji naukowej z wykorzystaniem wspólnej platformy dostępnej w ramach Konsorcjum Lubelskich Uczelni, gdzie posadowione są kursy UMCS, KUL, Akademii Medycznej, Akademii Rolniczej i Politechniki Lubelskiej. W przypadku rozwiązań lubelskich platforma oparta została na oprogramowaniu moodle, dostępnym na zasadach open source. Oba przedsięwzięcia, niezależnie od dużego zainteresowania kolejnymi wdrożeniami w innych ośrodkach kraju, systematycznie rozwijają się, doskonalą oraz inspirują do nowych inicjatyw. Prezentacje doświadczeń w zakresie e-learningu stały się również przedmiotem szerszej debaty dyrektorów bibliotek medycznych nad próbą utworzenia wspólnej płaszczyzny wirtualnej. Ich zdaniem platforma budowana wokół bibliotek medycznych pozwoliłaby lepiej wykorzystać dotychczasowe wyniki oraz wieloośrodkowy potencjał zespołów bibliotekarzy zarówno w zakresie stałej modyfikacji treści szkoleniowych, sposobu ich prezentacji, jak i organizacji realizacji kursów w następnych latach.

Dyskutowanymi problemami spotkania dyrektorów bibliotek medycznych w Krakowie były również aspekty prawne, finansowe i organizacyjne dotyczące konsorcyjnych zakupów elektronicznych produktów informacji naukowej. W tym kontekście dyr. Danuta Dąbrowska-Charytoniuk (AM w Białymstoku) przybliżyła proces tworzenia konsorcjum na dostęp do wydawnictw British Medical Journals Group.

Część merytoryczną spotkania zakończyło przedstawienie przez zespół Wydawnictwa Naukowego PWN i Wydawnictwa Lekarskiego PZWL bogatej oferty publikacji elektronicznych, a następnie zasad korzystania ze stworzonej dla tego celu platformy online, która od tego momentu jest dostępna pod adresem: www.ibuk.pl.

Dyskusja wywołana tym tematem kontynuowana była również podczas krótkiej przerwy technicznej, a następnie - przy suto zastawionym okrągłym stole obiadowym - nasze obrady przerodziły się w część mniej oficjalną. Tutaj bowiem – w przyjaznej i serdecznej atmosferze dokonaliśmy wielu miłych podsumowań w odniesieniu do współpracy osób i instytucji tworzących polskie bibliotekarstwo medyczne oraz pożegnaliśmy przechodzącą na emeryturę Panią mgr Jadwigę Brandys, wieloletniego kierownika Biblioteki Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie. Na zakończenie tych podsumowań i wspomnień - ku naszej pełnej konsternacji - oświadczenie o planach przejścia na emeryturę z początkiem 2008 roku zgłosiła również dyr. Mirosława Müldner-Kurpeta (AM w Warszawie). Wobec tych faktów poniżej publikowane zdjęcia ze spotkania dyrektorów w 2007 roku okazują się mieć archiwalne znaczenie.

Krakowskie spotkanie dyrektorów trwało dość długo. Po obiedzie część osób z tego grona spotkało się również z przedstawicielami firmy OVID, ABE oraz EBSCO. W godzinach wieczornych liczna grupa dyrektorów z polskich bibliotek medycznych wzięła udział w imprezie powitalnej rozpoczynającej obrady międzynarodowego Workshopu EAHIL oraz w oficjalnej ceremonii otwarcia tej konferencji w dniu następnym.

Współpraca środowiska bibliotek medycznych wyrażająca się w organizacji licznych konferencji, spotkań i warsztatów to wspaniały dorobek i tradycja. W tym duchu krakowskie spotkania należy uznać za kolejny krok w dialogu pomiędzy polskim i międzynarodowym bibliotekarstwem medycznym. Z punktu widzenia organizacyjnego można jeszcze tylko dodać, że połączenie wydarzenia związanego z organizacją Workshopu EAHIL w Polsce ze spotkaniem dyrektorów i kierowników polskich bibliotek medycznych uzupełniło zasób doświadczeń i wzmocniło potencjał w zakresie dalszej współpracy krajowej i międzynarodowej.

Mgr Beata Bator, mgr Anna Uryga i mgr Danuta Dąbrowska-Charytoniuk

Dr Jolanta Przyłuska, dr Jerzy Dyrda i dr Ryszard Żmuda

Mgr Aniela Piotrowicz, mgr Renata Seweryniak, mgr Jadwiga Brandys,
dr Jolanta Przyłuska

Mgr Dagmara Budek, mgr Mirosława Müldner-Kurpeta,
mgr inż. Anna Grygorowicz

RECENZJA

Prof. dr hab. Krzysztof Migoń
Wrocław – UW.

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH 2009 R. 2 nr 1 (3)

Może wydanie trzeciego dopiero tomu półrocznika nie upoważnia jeszcze do pogłębionej oceny całego przedsięwzięcia, ale treściowa zawartość *Forum*, charakter tej publikacji i jej edytorski kształt pozwalają już zauważyć, że pojawił się w naszym kraju potrzebny i ważny periodyk fachowy. Widać wyraźnie, że problemy bibliotek medycznych mogą z powodzeniem wypełniać co roku dwa kilkusetstronicowe tomy, że aktywność środowiska zapewnia mu dopływ odpowiednich materiałów, że redakcyjne wysiłki dają dobre wyniki.

Uwagę zwraca przede wszystkim sposób realizacji podjętej w roku 2006 inicjatywy wydawania *Forum*. W pierwszym rzędzie dokumentuje ono działalność polskich bibliotek medycznych i zawodowe sprawy ich pracowników, i pełni przez to rolę prawdziwego forum (bo właśnie na forum, publicznie, debatowało się kiedyś nad najważniejszymi wydarzeniami i problemami danej społeczności). Uporządkowana, szczegółowa dokumentacja aktywności środowiska ma walor wykraczający poza doraźny pożytek: *Forum Bibliotek Medycznych* tworzy w ten sposób historię polskiego bibliotekarstwa naukowego, a jednocześnie także wyższego szkolnictwa medycznego.

Forum stopniowo staje się jeszcze czymś więcej, aniżeli prostą kontynuacją redagowanego przez pół wieku *Biuletynu Głównej Biblioteki Lekarskiej*, urasta do rangi i roli czasopisma fachowo-naukowego, którego zawartość może zainteresować nie tylko ścisły krąg zawodowy pracowników bibliotek medycznych. Do materiałów o szerszym przeznaczeniu należą publikowane

w tym tomie obszerne bloki tekstów dotyczących kształcenia użytkowników naukowej informacji medycznej oraz nowych tendencji w edukacji bibliotekarzy medycznych, pokłósie konferencji i warsztatów sprzed trzech i dwóch lat. Te drugie, przygotowane w języku angielskim, pozwolą zapewne czasopismu znaleźć czytelników za granicą.

Środowiskowej informacji i integracji służą z kolei prezentacje organizacji zawodowych i towarzystw naukowych, nie tylko medycznych. Obecność Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego i Polskiego Towarzystwa Informacji Naukowej na łamach *Forum* buduje wspólnotę pracowników książki, bibliotek i informacji naukowej.

Kolejny tom *Forum Bibliotek Medycznych* pokazuje, w redakcyjnym zamyśle i w realizacji, że takie specjalistyczne czasopismo można tworzyć dobrze, że może ono przynosić rozmaite pożytki nie tylko bezpośrednio dla bibliotekarskiej praktyki. Mocną stroną publikacji jest obfita dokumentacja fotograficzna udalnie rejestrująca wydarzenia i utrwalająca w naszej pamięci ludzi.

Jako wieloletni nauczyciel akademicki kierunku 'informacja naukowa i bibliotekoznawstwo', z przekonaniem o wartości publikowanych materiałów, rekomenduję tom do wydania, a potencjalnym czytelnikom, bibliotekarzom (nie tylko medycznym) i studentom, proponuję i zalecam jego lekturę.

SUMMARY

Mgr Edward Lowczowski
Łódź – UM

SUMMARY OF THE *MEDICAL LIBRARY FORUM*

The journal *Forum Bibliotek Medycznych* (The Medical Library Forum) was first published in 2008 on the initiative of the library directors of the medical universities of Poland. Its editorial office is based in the Main Library of The Medical University of Łódź. The editorial duties are performed by Ryszard Żmuda PhD.

This first issue of the second volume of 2009 has been honoured with an introduction by the Subsecretary of state in the Ministry of Health Adam Fronczak MD, PhD.

The articles presented in this issue are dedicated to these topics : professional organisations (Andrzej Kempa MA: The Association of Polish Librarians, Barbara Niedźwiedzka PhD: European Association for Health Information and Libraries), scientific societies (Magdalena Rzadkowska PhD: The Polish Bibliological Association, Professor Stanisława Kurek-Kokocińska: Polish Association of Scientific Information) and journals (Katarzyna Hanisz PhD: Polish professional and special medical associations and other associations supporting the development of medical sciences).

We have also included the biographic material which covers some personal data about current managers (Ewa Busse-Turczyńska MA) and the retired ones (Elżbieta Kraszevska MA) as well as the late directors, vicedirectors, managers, and employees of medical libraries (Piotr Cichocki MA).

We have also published the materials from the two conferences held in 2006 and 2007, which were organized in Lublin (12-14 June 2006) by Renata Birska

MA “XXV Jubilee Problem Conference of Medical Libraries: *Education of users of scientific medical information: concepts and experiences*” and Krakow (12–15 IX 2007 r.) by Anna Uryga MA, with cooperation Barbary Niedźwiedzkiej PhD “EAHIL Workshop: *Pathways to new roles: The Education, Training and Continuing Development of the Health Library & Information Workforce*”. The papers, announcements and presentations within are accompanied by photographs from the aforementioned conferences.

The report of the meeting of the directors of medical universities libraries in Krakow, 12 X 2007 is included (Anna Uryga MA)

The “review” of the second volume No 1(3) of *Forum Bibliotek Medycznych* has been written by Professor Krzysztof Miłoś, ex-director of the Institute of Library Studies, head of the Department of the Theory and History of Books at the Institute of Scientific Information and Library Studies of the University of Wrocław.

AUTORZY – INSTYTUCJE – MIEJSCOWOŚCI

Tadeusz Grabowski
Łódź – UM

WYKAZ AUTORÓW

Spis obejmuje autorów artykułów, referatów, prezentacji i komunikatów, który opracowano w układzie alfabetycznym nazwisk. Podano aktualne nazwy instytucji, a dla osób emerytowanych i tych, które zmieniły pracę, dawne miejsce ich zatrudnienia. Wymieniono również miejscowości.

Suzanne Bakker – Holandia, Central Cancer Library

Mgr Renata Birska – Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Andrew Both – Sheffield, Univeristy of Sheffield

Helena Bouzková – National Medical Library, Prague

Guus van den Brekel – Central Medical Library, University Medical Center Groningen, the Netherlands

Mgr Bogumiła Bruc – Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Christine Brouwer – Life Sciences Library, University of Liège, Liège

Mgr Dagmara Budek – Biblioteka Główna Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Dr Gheorghe Buluță – University of Medicine and Pharmacy, Bucharesti

Mgr Ewa Busse-Turczyńska – Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Alessandra Carattoli - Istituto Superiore di Sanità. Department of Infectious, Parasitic and Immuno-mediated Diseases, Rome

Maria G. Chiaudani – Research and Development, AstraZeneca spa, Milan

Inż. Ewa Chrobak – Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki w Warszawie

Mgr Piotr Cichocki – Uniwersytet Medyczny w Łodzi

Mgr Agnieszka Czarnecka – Biblioteka Główna Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Stefan J. Darmoni – Institute of Biomedical Research, University of Rouen

Paola De Castro - Istituto Superiore di Sanità. Publising Activities Unit, Rome

Alena Drdulová – National Centre of Nursing and Other Health Professions, Brno

Nancy Durieux - Life Scienses Library, University of Liegè, Liegè

Dr Jerzy Marian Dyrda – Biblioteka Główna Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Nicolas Faïron - Life Scienses Library, University of Liegè, Liegè

Cristina Ferrari - Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Regioni Lazio e Toscana, Rome

Bruno Flavia – Centre for Studies on Drug Communication, University of Milan. Milan

Ina Fourie – University of Pretoria, Pretoria

Dr Adam Fronczak – Ministerstwo Zdrowia w Warszawie

Luisa Garrau – Istituto Zooprofilattico Sperimentale della Lombardia e dell'Emilia Romagna „Bruno Umbertini”, Brescia

John Gilbert – Universiteit Maastricht, Maastricht

Mgr Jacek Głębocki – firma Splendor w Poznaniu

Tadeusz Grabowski – Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Patrizia Gradito - Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Regioni Lazio e Toscana, Rome

Mgr Barbara Grała – Biblioteka Wydziału Lekarsko-Dentystycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Orietta Granata - Istituto Superiore di Sanità. Publising Activities Unit, Rome

Mgr inż. Anna Grygorowicz – Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Gdańsku

Mgr Ewa Grzędziewska – Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Mgr Roma Hajduk – Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Dr Katarzyna Hanisz – Katedra Historii Medycyny i Farmacji Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Bolesław Howorka – Biblioteka Główna Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Mgr Andrzej Kempa - Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Józefa Piłsudskiego w Łodzi

Ulrich Korwitz - German Library of Medicine, Köln

Mgr inż. Witold Kozakiewicz – Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Mgr Elżbieta Kraszevska – Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Gdańsku

Prof. Stanisława Kurek-Kokocińska – Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego

Katri Larmo – National Library of Health Sciences – Terkko, Helsinki

Eva Lesenková – Institute for Postgraduate Medical Education, Prague

Mgr Edward Lowczowski – Studium Nauczania Języków Obcych Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Lenka Maixnerová – National Medical Library, Prague

Mgr Anna Majewska-Piątkowska – Śląska Akademia Medyczna w Katowicach

Mgr Alicja Malinowska – Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Ann McKibbin – Clinical Epidemiology and Biostatistics, Hamilton

Prof. Krzysztof Migoń – Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław

Giovanna F. Miranda – Research Centre Sanofi Midy, sanofi-aventis spa, Milan

MD Stuart J. Nelson – National Library of Medicine, Bethesda, Maryland, USA

Dr Barbara Niedźwiedzka – Zakład Informacji Naukowej Instytutu Zdrowia Publicznego Wydziału Nauk o Zdrowiu Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Dr Krzysztof Noga – Biblioteka Główna Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach

Lena Nordheim – Centre for Evidence Based Practice, Bergen University College, Bergen

Monica Nortvedt - Centre for Evidence Based Practice, Bergen University College, Bergen

Tuulevi Ovaska – Kuopio University Library & Kuopio University Hospital. Medical Library, Kuopio

Mgr Aniela Piotrowicz – Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Elisabetta Poltronieri – Istituto Superiore di Sanità. Publishing Activities Unit, Rome

Dr Octavia-Luciana Porumbeanu - University of Medicine and Pharmacy, Bucharesti

Edoardo Pozzi - Research and Development, AstraZeneca spa, Milan

Dr Jolanta Przyłuska – Biblioteka Naukowa Instytutu Medycyny Pracy im. prof. Jerzego Nofera w Łodzi

Dr Małgorzata Rządowolska – Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego

Mgr inż. Edyta Rogowska – Biblioteka Główna Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

Wouter Schallier – Campus Library Biomedical Sciences, K.U. Leuven University, Leuven

Mgr Renata Sławińska – Biblioteka Główna Akademii Medycznej, Wrocław

Séverine Spronck - Life Sciences Library, University of Liège, Liège

Mgr Iwona Stebner – Akademia Medyczna, Poznań

Dr Anstazja Śmiechowska-Karpińska – Akademia Medyczna w Lublinie

Mgr Grzegorz Marek Święćkowski – Biblioteka Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie

Sandgren Terhi – National Library of Health Sciences – Terkko, Helsinki

Bogusława Trojan – Library and Information Services, University Health Network, Toronto

Mgr Teresa Trzcianowska-Grzywacz – Biblioteka Główna Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Mgr Anna Uryga – Biblioteka Medyczna Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Sandrine Vandenput - Life Sciences Library, University of Liège, Liège

Luisa Vercellesi - Centre for Studies on Drug Communication, University of Milan. Milan

Mgr Ewa Włostowska – firma Splendor, Poznań

Dr Aileen Wood – Chartered Institute of Library and Information Professional, UK

Dr Ryszard Żmuda – Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

SKOROWIDZE

Mgr Alicja Malinowska
Łódź – UM

INDEKS OSOBOWY I NAZW GEOGRAFICZNYCH

Wstęp

Forum Bibliotek Medycznych/Medical Library Forum jest udostępniane Czytelnikom w wersji drukowanej i elektronicznej.

Pragnąc podnieść wartość informacyjną półrocznika opracowano do wersji online dwa skorowidze: indeks osobowy i nazw geograficznych. Pierwszy zawiera w układzie alfabetycznym nazwiska osób wymienionych na łamach czasopisma, a drugi nazwy miejscowości, krajów i innych nazw geograficznych. Zamieszczono również Wykaz skrótów. Skorowidze powinny ułatwić korzystanie z zarejestrowanych materiałów.

Wersja elektroniczna w/w ogólnopolskiego periodyku jest dostępna w pliku pdf ze strony internetowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (<http://www.bg.umed.lodz.pl>). Do jego otworzenia należy wykorzystać program Adobe Acrobat Reader (www.adobe.com/products/acrobat/readstep2.html).

Wykaz skrótów

al.	– aleja	bibliogr.	– bibliografia
AM	– Akademia Medyczna	Biul.	– Biuletyn
AMG	– Akademia Medyczna w Gdańsku	BM	– Biblioteka Medyczna
art.	– artykuł	BN	– Biblioteka Naukowa
ASP	– Akademia Sztuk Pięknych	br.	– bieżącego roku
b.	– była	CM	– Collegium Medicum
BG	– Biblioteka Główna	cm	– centymetr

CMKP	– Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego	ISSN	– International Standard Serial Number
CM UJ	– Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego	itp.	– i tym podobne
doc.	– docent	jedn.	– jednostek
dr	– doktor	JM	– Jego Magnificencja
ds.	– do spraw	k.	– koło
dyw.	– dywizji	KaRo	– Katalog Rozproszony Bibliotek Polskich
Dz.U.	– <i>Dziennik Ustaw</i>	KBN	– Komitet Badań Naukowych
EAHIL	– European Association for Health Information and Libraries	lek.	– lekarz
EBIB	– <i>Elektorniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy</i>	lic.	– licencjat
egz.	– egzemplarz	ŁASB	– Łódzka Akademicka Sieć Biblioteczna
GBL	– Główna Biblioteka Lekarska	m ²	– metry kwadratowe
gen.	– generał	m ³	– metry sześciennne
godz.	– godzina	med.	– medyczny
hab.	– habilitowany	MeSH	– Medical Subject Headings
IB	– <i>Informacja Bieżąca</i>	mgr	– magister
ICZMP	– Instytut Centrum Zdrowia Matki Polki	n. med.	– nauk medycznych
IF	– Impact Factor	n. przyr.	– nauk przyrodniczych
IFLA	– The International Federation of Library Associations and Institutions	np.	– na przykład
IK	– Instytut Kardiologii	nr	– numer
il.	– ilustracja	NUKAT	– Centralny Uniwersalny Katalog Polskich Bibliotek Naukowych
im.	– imienia	OCLC	– Online Computer Library Center
IMDiK	– Instytut Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej	Oddz.	– Oddział
IMiD	– Instytut Matki i Dziecka	oprac.	– opracowane
IMP	– Instytut Medycyny Pracy	PAM	– Pomorska Akademia Medyczna
IMW	– Instytut Medycyny Wsi	PAN	– Polska Akademia Nauk
inw.	– inwentarz	PBL	– <i>Polska Bibliografia Lekarska</i>
inż.	– inżynier	pkt	– punkt
IPCZDz	– Instytut Pomnik Centrum Zdrowia Dziecka	PL	– Politechnika Łódzka
IR	– Instytut Reumatologiczny	plk	– pułkownik
ISO	– International Organization for Standardization	portr.	– portret
		poz.	– pozycja

ppłk	– podpułkownik	UMK	– Uniwersytet Mikołaja Kopernika
prof.	– profesor		
pt.	– pod tytułem	ust.	– ustęp
PWr	– Politechnika Wrocławska	UW-M	– Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
R.	– rocznik, rok		
RLG	– Research Libraries Group	UWr.	– Uniwersytet Wrocławski
rozdz.	– rozdział	vol.	– wolumin
s.	– strona	WAM	– Wojskowa Akademia Medyczna
SBP	– Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich	WHO	– World Health Organization
SCI	– Science Citation Index		
Sum.	– Summary	WIM	– Wojskowy Instytut Medyczny
supl.	– suplement		
ŚAM	– Śląska Akademia Medyczna	WiMBP	– Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna
SUM	– Śląski Uniwersytet Medyczny	WSUS	– Wyższa Szkoła Umiejętności Społecznych
T.	– tom		
tab.	– tabela	WUM	– Warszawski Uniwersytet Medyczny
tel.	– telefon		
tyt.	– tytuł	wydz.	– wydział
tzw.	– tak zwany	wykr.	– wykres
UJ	– Uniwersytet Jagielloński	z.	– zeszyt
ul.	– ulica	zł	– złoty
UM	– Uniwersytet Medyczny		

Indeks osobowy

- Abram Stephen 228, 231
Adach Iwona 133, il. 133
Adach Teresa 41
Akhtar Shamim 463
Alexandrescu Adrian 381
Altenberger Alicja 81
Andreessen Marc 409
Andretta Susie 563
Andrzejewska Anna 16, portr. 24
Arzola S. 559
Ash Joan S. 510, 514
Athanasou James 514
Ayiku Linda 368
- Baird Susan B. 497, 507
Baker David W. 446
Baker Laurence 407
Baker Lynda M. 504, 507
Bakker Suzanne 5, 75, 303, 305, 311, 357, 454, il. 311
Bańko Mirosław red. 299
Bara Mieczysława 58, portr. 58
Baranowski Ignacy Tadeusz 68, 69
Barańska-Malinowska Barbara 209, 213
Barcik Jadwiga 41
Barg Leszek 31, 163, 252, portr. 31
Barnard Alan 478
Barnett-Queen Timothy 506, 507
Barrett Bernard 6, 306, 533
Bartkowiak Jacek 2
Bartlett Christopher 463
Bastgen-Hierowska Zofia 59
Batalik Pavol 114
Bates David W. 514
Bath Peter A. 359, 541
Bator Beata 14, 123, 136, 317, 328, 334, 569, il. 123, 136, 317, 328, 334, 569, portr. 14
- Bayley Liz 363
Bednarek-Michalska Bożena 222
Beecroft Claire 363
Behrens Johann 464, 478
Bell Janice 222
Bell Lori 409
Bem-Dobroszycka Zofia 59, portr. 64
Berckelaer Focko Robbert van 306, 308
Beretta Ada 463
Berg Almuth 464, 478
Berkowitz R. E. 293
Bernath Vivienne 445
Bertsch Tania 446
Beverley Catherine A. 359, 534, 541
Białek Teresa 16
Bianchet K. 399
Bianu Ioan 371
Bieńkowska Barbara 79, 82
Biernat Danuta 41, portr. 47
Bilińska Maria 59
Birska Renata 2, 3, 4, 9, 11, 109, 111, 112, 115, 117, 120, 123, 126, 133, 151, 152, 156, 157, 163, 222, 294, 321, 327, 565, 573, il. 115, 117, 120, 123, 126, 133, 321, 327, portr. 11
Blaga Lucian 374
Błaszczuk Sylwia 73
Bocheński Adam 52, portr. 52
Boehmke Marcia 497, 507
Boguska Ewa 161
Bojczuk Hanna 41, 79, portr. 47
Bokhari Syed A. 463
Bond Beverly 359
Boole George 276
Boon Stuart 498, 507
Booth Andrew 5, 303, 311, 356, 358-361, 363, 368, 369, 496, 507, 541, 544,

- 550, il. 311
 Bosman Julie 462
 Bostrum J. 476
 Boulos Maged N. Kamel 362
 Bouzková Helena 6, 307, 399, 560
 Bradley Peter 546, 550
 Brady Noreen 464, 478
 Brancato Vera C. 476, 478
 Brandys Jadwiga 41, 566, 570, il. 570, portr. 48
 Brassel Maureen 446
 Brekel Guus van den 5, 304, 406, 436, 445
 Breker Krystyna 16, portr. 24
 Brettle Alison 559
 Brice Anne 476, 479, 544, 550
 Briddon Jason 542
 Bridgeman J. S. 462
 Brooks Ann 445
 Brouwir Christine 6, 307, 550
 Brown Jean K. 497, 507
 Brown Judith B. 463
 Bruc Bogumiła 2
 Bruce Cary Alan 130, 306, 308, 318, il. 130, 318
 Bruce Ch. 293
 Brudzińska Klementyna Salomea 41
 Bruno Flavia 5, 305, 455, 463
 Brusik-Jach Bożena 317, 326, il. 317, 326
 Brzeziński Tadeusz red. 99
 Budek Dagmara 2, 4, 11, 113, 247, 570, il. 570, portr. 11
 Budzińska Grażyna 17, portr. 24
 Bugalska Barbara 41, portr. 48
 Bugno Maria 52, portr. 52
 Bukowska Karolina 17, portr. 24
 Buluță Gheorghe 5, 304, 370, 380, 381
 Bundorf M. Kate 407
 Burczyk Edyta 136, 306, 308, 318, il. 136, 318
 Burkiewicz Janina 41
 Busse-Turczyńska Ewa 3, 4, 8, 10, 14, 112, 115, 117, 133, 152, 156, 157, 163, 222, 294, 321, 573, il. 115, 117, 133, 321, portr. 10, 14
 Całek Danuta 17, portr. 24
 Champion Edward W. 462
 Carattoli Alessandra 6, 306, 514
 Carling Cheryl 462
 Carpenter Kenneth E. 446
 Case Donald O. 496, 506, 507
 Cassone A. 516
 Chart Pamela 500, 507
 Chen-Chuan Chang Kevin 405
 Cheng Grace 370
 Chiaudani Maria G. 5, 305, 455
 Chichirău E. 381
 Chmielarska Marzena red. 299
 Chmielowska Maria 59
 Chmura Teresa 41
 Choo Chun Wei 497, 508
 Chosia Maria 2
 Christensen Anne 411
 Chrobak Ewa 4, 14, 114, 283, portr. 14
 Chudzik Renata 17, portr. 24
 Chwała Bożena 59
 Chwieroś Olga 41, portr. 48
 Chyla Maria 41, 161, portr. 48
 Cichocka Elżbieta 199
 Cichocki Piotr Tomasz 3, 8, 17, 51, 573, portr. 24, 51
 Cierniak Alicja 59, portr. 64
 Cieszkowski Jerzy 60, portr. 64
 Cieśla Jolanta 317, il. 317
 Cieślak Mirosław 60, portr. 64
 Ciliska Donna K. 464, 476, 478
 Cioffi L. 399
 Civelli F. 400

- Claasen-Veldsman Retha 498, 508
 Cobb Susan C. 497, 507
 Cochrane Archibald L. 533-542, 548, 550
 Cogdill Keith W. 505, 507
 Collins Janette 516
 Collins Linda J. 445
 Connor Elizabeth 299, 559
 Cook Deborah J. 445
 Coomarsamy Arri 547, 550
 Cornejo A. 559
 Cornford Ian 514
 Courtright Christina 496, 506, 507
 Crăciun Ioachim 371, 372
 Craia Sultana 381
 Crookes Patrick A. 496, 508, 550
 Cullum Nicky 476, 478
 Cwer Jolanta 41, portr. 4
 Cyganek Teresa 60, portr. 64
 Czabanowska Katarzyna 306
 Czachorowski Stanisław 210, 213
 Czarnecka Agnieszka 5, 15, 304, 357, 414, portr. 15
 Czarnik Maria 60
 Czerczak Sławomir 90
 Czerwijowski Faustyn 69
 Czerwiński Leszek 130, il. 130
 Czubak Bogdan 113, 132, 137, il. 132, 137
 Czujkowska Krystyna 17
 Czujowa Maria 252

 Ćwiąkalski Zbigniew 197

 Dacko-Pikiewicz Zdzisław red. 299
 Danielopolu D. 377
 Dańda Jolanta 41, portr. 48
 Darmoni Stefan J. 5, 304, 357, 400
 Davidoff Frank 359
 Davies Christine 463

 Davila Carol 5, 304, 370, 371, 376, 378-380
 Dawes Martin 445, 544, 550
 Dąbrowiecki Stanisław 156, 299
 Dąbrowska-Charytoniuk Danuta 2, 11, 126, 163, 326, 328, 566, 569, il. 126, 326, 328, 569, portr. 11
 Dąbrowski Jan 17, 137, 162, il. 137, portr. 24
 De Paoli P. 399
 DeCastro Paola 6, 306, 514, 517
 Dee Cheryl 499, 507
 Delaney Connie 479
 Delfosse Catherine 559
 Della Seta M. 516
 Dembowska Maria 71, red. 83
 Dembowska Marzena 299
 Derda Stella 42
 Deresz Elżbieta 17
 Derfert-Wolf Lidia 222, 293, 299, 405
 Detroz Pascal 559
 Devane Declan 539, 542
 Dębska Zofia 42
 Di Domenico G. 399, 400
 DiCenso Alba 476, 478
 Dickerson Suzanne S. 497, 507
 Divall Pip 5, 305, 479
 Dmitrowicz Julian 52, portr. 52
 Dobrowolska Anna 84, 85
 Domińska Kazimiera 42, portr. 48
 Donatelli I. 516
 Dority Kim 510, 514
 Dorsch Josephine L. 363
 Drdulová Alena 6, 307, 560
 Drège Helena 69
 Dreszerowa Zofia 60, portr. 64
 Drewa Gerard 2
 Drogosz Jacek 17, portr. 24
 Drożdż Elżbieta 17, 117, 133, il. 117, 133, portr. 24

- Drzewiecki Marcin 300
 Duchnowska Olga 60, portr. 64
 Dudziak-Kowalska Małgorzata 253
 Dukielska-Gałużka Maria 42
 Dumitrescu Maria 371, 372
 Duraj Zofia 42
 Durbin Jane 366
 Durieux Nancy 6, 307, 550
 Dusińska Halina 37, 89, 160, portr. 37
 Dyjas Wioletta 17, portr. 24
 Dymna Mieczysława 37
 Dyrda Jerzy Marian 2, 4, 112, 208, 569,
 il. 569, portr. 12, red. 12
 Dzierba Beata 17, 117, il. 117, portr. 24

 Echlin Kezia N. 496, 507
 Edgar Linda 496, 507
 Eggener Scott 462
 Egger Matthias 463
 Eisenberg M. B. 293
 Eldredge Jonathan D. 361
 Emam Khaled El 479
 Erdelez Sandra 496, 499, 506, 507
 Erdman Jacquelyn 413
 Estabrooks Carole A. 496, 507

 Fairon Nicolas 6, 307, 550
 Falcetta A. M. 399
 Farber Evan 446
 Farha Aida 300
 Farley Dixie 462
 Farrar John Chipman 409
 Farrow Lucyna 366
 Feliks Maria 60, portr. 64
 Feret Błażej 221, 231
 Ferguson Tom 407
 Ferrara Rosalia 518
 Ferri Cristina 5, 304, 386
 Figel Dorota 17, portr. 25
 Fijałek Jan 99, red. 99

 Filimoniuk Anna 18, portr. 25
 Filonik Adam 53, portr. 53
 Firek Teresa 18
 Fisher Karen E. 496, 499, 506, 507
 Fitch Margaret I. 500, 507
 Flake Donna 329, il. 329
 Flego A. 399
 Fleischer Steffen 464, 478
 Florek Irena 60, portr. 64
 Florence Valerie 359
 Foglieni O. 400
 Foltyn Wanda 42
 Ford Nigel 504, 507
 Fotyga Paulina 18, portr. 25
 Fourie Ina 5, 305, 495, 498, 507, 508
 Fox Lynne M. 496, 508
 Franaszek Piotr red. 300
 Frącka Izabela 42
 Frączek R. 253
 Friedman Thomas 409
 Frieman Jerzy 42
 Fronczak Adam 3, 7, 9, 573, portr. 7
 Fronczak Stella 18, portr. 25
 Frydman Gilles 407
 Fryzowska-Chrobot Iwona 18
 Funk Carla J. 358
 Furtado Artur 303, 357
 Fyda Marcjanna 60, portr. 64

 Galytskij Danel 180, 182
 GanińskaHalina 202, red. 202
 Garau Luisa 5, 304, 386
 Garritty Chantelle 479
 Gądek Andrzej 59
 Georgescu-Tistu N. 371-373
 Gębka Barbara 113, 125, il. 125
 Giacomello E. 399
 Gibson Kenneth E. 300
 Giedroyć Jerzy 532
 Gilbert John D. 5, 304, 356, 430

- Gilchrist Jacqui 113
 Giles Jr. Donna E. 385
 Gilles Jean-Luc 559
 Gill-Tarnowska Dorota 405
 Gilsenan Irene J. 359
 Giroux Robert 409
 Giuse Nunzia Bettinsoli 358, 359, 363
 Giuse Dario A. 358
 Gliński Wiesław red. 301
 Globenski Auguste Francois 509
 Głębocki Jacek 4, 114, 283, 334, il. 334
 Głombik Urszula 42
 Głuś Bronisław 42, portr. 48
 Goc J. red. 253
 Gocek Aleksandra 60, portr. 64
 Godlewska Alina 42
 Gollor Joachim 89
 Gołębiowska Danuta 161
 Gołkiewicz Piotr 112, 132, il. 132
 Gondek Irena 326, il. 326
 Gorczewska Małgorzata 18, portr. 25
 Gorzechowska Maria 60
 Gosztyło Adela 60
 Góralska Małgorzata 233
 Górecka-Kleijns Teresa 113, 130, 218, 328, il. 130, 328
 Górnicka Anna 60, portr. 64
 Górny Mirosław 221, 300
 Górska T. Elżbieta red. 237
 Górski Henryk 42, portr. 48
 Grabowski Tadeusz 6, 9, 575, portr. 575
 Grad Danuta 53, portr. 53
 Gradito Patrizia 5, 304, 386
 Grała Barbara 5, 89, 90, 304, 357, 401, 405
 Granata Orietta 6, 306, 514
 Grant Sharon 445
 Grażulis Urszula 42
 Green Sally 540, 542
 Greenberg Arlene 496, 507
 Grodzka Danuta 89, 90, 155
 Groen Frances K. 509, 513
 Gromulska Marta 42, portr. 48
 Gruener Krystyna 42
 Grygorowicz Anna 2, 4, 12, 113, 114, 152, 158, 163, 222, 253, 292, 321, 565, 570, il. 321, 570, portr. 12
 Gryguc Ewa 405
 Grzędzielewska Ewa 4, 18, 73, 113, 128, 152, 153, 158, 242, il. 128
 Grzonka Maryla 43, portr. 48
 Grzywo-Dąbrowski Wiktor 59, portr. 65
 Gudra Jolanta 160
 Guiducci Gianfranco 399
 Gunn Cathy 479
 Gupte Moriz 406
 Gutowska Irena 18
 Guyatt Gordon H. 445
 Gwioździk Jolanta red. 82
 Gwoździńska Agnieszka 2, 9
 Haber Judith 496, 550
 Haines Margaret 445
 Hajduk Roma 4, 113, 128, 242, il. 128
 Hall Jane 542
 Hallam Gilian 362
 Hałas Andrzej 197
 Hammond Patricia A. 359
 Hanisz Katarzyna 3, 8, 92, 99, 573, portr. 92
 Hanisz Marek 99
 Harris Martha R. 534, 542
 Harter Stephen P. 500, 508
 Hasdeu B. P. 371
 Hațieganu Iuliu 375
 Hayes Donald P. 462
 Haynes Brian 548
 Heinström Jannica 504, 508
 Herman Anna Maria 60, portr. 65
 Herman Bin 405

- Herman Jack R. 463
Herring Jeph 462
Higgins Julian P. T. 540, 542
Hobrzański Zdzisław 60, portr. 65
Hodgson Andrea 479
Holst Ruth 300
Honeybourne Claire 479, 480
Honig Eric G. 446
Hopkins John 514
Horrocks Gary 445
Hovenga Evelyn J. S. 479
Howorka Bolesław 4, 31, 71, 73, 112, 120, 124, 156, 161, 163, 192, 202, 205, il. 120, 124, portr. 31
Hsu Chiehwen Ed 445
Huber Jeffrey T. 358
Huebner S. 445
Humphrey Charles K. 496, 507
Husem Elisabeth 304
- Iivonen Raisa 5, 305, 448
Ingwersen Peter 503, 508
Insolubile Marilena 399
Ionescu Thoma 377
Izdebski Hubert 197
- Jabłonowski Aleksander 68
Jabłońska Alicja 61
Jachimowicz-Janaszek Anna 160
Jackson E. 503, 508
Jackson John 494
Jacobs N. 516
Jacobs Susan K. 496, 508
Jaeschke Roman 445
Jakobsson Arne 303
Jankowska Elżbieta 61, portr. 65
Jankowska Maria Anna 222
Janousková Marika 306, 308, 327, il. 327
Janowicz Eugeniusz 31, 156, 161, 163, 164, 171, 299, portr. 31
Jaroszevska Ewa 233
Jaroszyńska Maria 61, portr. 65
Järvelin Kalervo 503, 508
Jasińska Zofia 32, portr. 32
Jaskowska Bożena 532
Jaworska Danuta 32, 120, 122, 163, il. 120, 122, portr. 32
Jenkin Joyce 445
Jensen Michael 514
Jepson Ruth Gilian 508
Jerome Rebecca 359
Jędrzejewski Tomasz 197
Johnson J. David 497, 508
Johnson Lynn F. 445
Johnston Bill 446, 498, 507
Judd Vaughan 366
Judek Cecylia 73
- Kaczmarek Elżbieta 43, portr. 48
Kafantaris Suzanne R. 358
Kafel Medard 18, portr. 25
Kamińska Joanna 532
Kamińska Stanisława 61, portr. 65
Kamiński Tomasz 18
Kanczak Agnieszka 405
Kaniak Barbara 18
Kaplan Jacobs 545, 550
Kaplowitz Joan 446
Kapuścik Janusz 53, portr. 53
Karácsony Gyongyi 300
Karaś Barbara 18, portr. 25
Karczevska Anna 79
Kari Jarkko 505, 508
Karwowska Krystyna 61, portr. 65
Kasowitz-Scheer Abby 563
Kawalec Grażyna 43
Kawczyńska Alina 43
Keats Carolina 410
Kempa Andrzej 3, 8, 58, 68, 573,

- portr. 58, 68, red. 74
 Kerc Maria 61
 Khan Khalid S. 547, 550
 Kisilowska Małgorzata 233, red. 81
 Klarreich Samuel 53, portr. 53
 Kleef Erik Jan van 112, 127, 306, 308, 318, il. 127, 318
 Klem Mary L. 466, 478
 Klemm Paula 407
 Klim Dagmara 18
 Kłoda Maria Teresa 37, portr. 37
 Kocójowa Maria 79, 81
 Koczela Olga 43
 Kojder Aleksandra 18, portr. 25
 Kolbuszewska Krystyna 43
 Kołodziejcki Piotr 2, 9
 Komasara Irena 54, 163, portr. 54
 Komorowska G. 253
 Komorowska Wiesława 43
 Komperda Anna 300
 Kondek Stanisław Adam 79
 Konieczna Danuta 300
 Konopka Stanisław 13, 14, 17-20, 22, 23, 37, 38, 44, 45, 53, 54, 70, 89, portr. 54
 Koonce Taneya 363
 Kopernik Mikołaj 12, 19, 20, 36, 45, 55, 60, 62, 63
 Korfel Ireneusz 317, il. 317
 Kortas Hanna 19, portr. 25
 Korwitz Ulrich 5, 305, 447
 Korzon Danuta 43
 Kosik Teresa 19
 Koskinen Kimmo 5, 305, 448
 Kostecki Janusz 79
 Kostkowski Jan 61, portr. 65
 Kosztyła Barbara 43, portr. 49
 Kot Anna 19, 161, portr. 25
 Kotter Wade R. 446
 Kowalczyk Diana 19, portr. 25
 Kowalczyk Stanisław 54, portr. 54
 Kowalik Marian 32, portr. 32
 Kowalska Danuta 61, portr. 65
 Kowalski Sandy 479
 Kozak Janina 61
 Kozakiewicz Witold 4, 5, 15, 112, 125, 223, 304, 357, 401, 405, il. 125, portr. 15
 Kozarska Irena 61, portr. 65
 Kramarz Irena Danuta 43, portr. 49
 Kraszewska Elżbieta 3, 4, 8, 15, 30, 113, 114, 124, 152, 158, 222, 253, 292, 321, 573, il. 124, 321, portr. 15, 30
 Kraushar Aleksander 68
 Krawczyk-Stebelska Elżbieta Barbara 43, portr. 49
 Kretavièiene Meile 304
 Kries Wolfgang von 69
 Krogulska Maria 54, portr. 54
 Kruk Henryk 59
 Krupińska-Stachera Barbara 43, portr. 49
 Krzyk Alicja 19, portr. 25
 Krzyżaniak Piotr 153, 158
 Krzyżaniak Teresa 19, portr. 26
 Książek Andrzej 111, 116, 118, il. 118, portr. 116
 Kubala Krystyna 32, 153, 159, 163, portr. 32
 Kubicka Małgorzata Maryna 44, portr. 49
 Kubik Agata 317, 325, il. 317, 325
 Kubów Stefan 300
 Kuczkowska Małgorzata 19, portr. 26
 Kuczyńska Danuta 44
 Kuhlthau Carol C. 503, 508
 Kukawska Joanna 113, 131, 327, il. 131, 327
 Kukła Elżbieta 90

- Kukulski Zbigniew 55, portr. 55
 Kulińska Maria 19, portr. 26
 Kunttu Katja 5, 305, 448
 Kurdziel Teresa 61
 Kurek Beata 405
 Kurek-Kokocińska Stanisława 3, 8, 83, 233, 573, portr. 83
 Kurjaniuk J. red. 203
 Kurkowska Ewa Jadwiga 300
 Kurowiak Jacek 19
 Kuźmina Dariusz 81, red. 81
 Kuźmiński Dariusz 89, 160
 Kwaśniewska Irena 38
 Kwaśny Maria 61
 Kwiatkowska-Boryś Agnieszka 19
 Kwiecieński Mieczysław 84

 Lacey Terence 361
 Lamarche Valerie-Anne 559
 Lampka-Jaworska Barbara 19
 Lang Norma M. 478
 Larmo Katri 5, 304, 381
 Larsson Anna 462
 Lasocka Jolanta 19
 Laurian August Treboniu 371
 Laval Józefa de 33, 152, 154, 157, 163, portr. 33
 Lechowski Piotr 81
 Leckie Gloria 502, 508
 Lecomte Béatrice 559
 Leczycki Stanisław 33, portr. 33
 Lee Theodore M. 446
 Lemińska Danuta 19, portr. 26
 Lenarcik Anna 20, 117, il. 117, portr. 26
 Leonard Niamh 359
 Leoni A. 516
 Lesenková Eva S. 6, 307, 399, 560
 Lessen Monika 44, portr. 49
 Leszkowicz Krystyna 44, portr. 49
 Levenstein Joseph H. 463

 Lewin Linda 464, 476, 478
 Libuda Hanna 61
 Libura Joanna 44
 Light Jeanene 446
 Limberg Luise 504, 508
 Lindberg-Sand Asa 532
 Lion René 504, 508
 Lipniacki Henryk 117, il. 117
 Lipsa Joanna 113, 131, 132, il. 131, 132
 Lipsanen Päivi 5, 305, 448
 Loho Lucyna 44
 Lowczowski Edward 6, 9, 573, portr. 573
 Lowry S. 463
 Lubecka Wanda 59
 Lutrzykowski Alfred 94, 99
 Lynch Colin 363
 Lyon Jennifer 363

 Łakoma Balbina 44, portr. 49
 Łaskarzewska Hanna 79-82, red. 81
 Łukasiewicz Grażyna 38, portr. 38
 Łukasiewicz Ignacy 96
 Łuszcz Stanisława 44
 Łysakowski Adam 71
 Łyszkiewicz Teresa 44

 Maciejewski Ryszard 116, portr. 116
 Macintosh Anu 497, 508
 Maclean Gerry 360
 Madej-Gruszka Agnieszka 20, portr. 26
 Maessen Vincent 113, 132, 308, il. 132
 Magellan Ferdynand 565
 Magrane Diane 446
 Maixnerová Lenka 6, 307, 560
 Majchrowski Jacek 355
 Majewska Mirosława 300
 Majewska-Piątkowska Anna 4, 44, 112, 208
 Malecki Jerzy 155

- Malicka Ewa 20, 117, il. 117, portr. 26
 Malicki Jerzy 20, portr. 26
 Malinowska Alicja 6, 9, 579, portr. 579
 Malukiewicz-Wisniewska Grażyna 156, 299
 Małysiak Krystyna 44
 Manara D. 400
 Maramba Inocencio 362
 Marcinek Marzena 218, 221
 Marcinkowski Karol 4, 12, 18, 21, 31, 40, 71, 73, 242
 Marcjan Małgorzata 317, 325, 337, il. 317, 325, 337
 Marczakowska Krystyna 44
 Margaret, princess 486, 493
 Margaritis Magdaleine 306, 308
 Marinescu Nicolae 381
 Markiewicz Krystyna 61
 Marszałkowska Barbara 20, portr. 26
 Masłoń Małgorzata 326, il. 326
 Materla Helena 44
 Materska Katarzyna 405, 532, red. 301
 Matusiak Marek 44, portr. 49
 Matyaszevska Cecylia 61
 Matysik Ewa 117, il. 117
 Mauer-Górska Barbara 232, 233, 306
 Maynard Sally 366
 Mazurkiewicz Maria 117, portr. 117
 McCarthy Fiona 6, 306, 533
 McCracken Eric C. 463
 McGinley Anne M. 478
 McGowan Jessie 534, 542
 McGowan Julie 446
 McKechnie Lynne 496, 499, 506, 507
 McKibbin K. Ann 5, 305, 356, 363, 509, 534, 542
 McKnight Michelynn 499, 502, 505, 508
 McSean Tony 305
 McWhinney Ian R. 463
 Mead Thomas L. 534, 535, 542
 Meertens Ree M. 504, 508
 Meier Andrea 497, 503, 508
 Mendel Johann Gregor 412
 Merighi R. 399
 Mężyński Andrzej 79, 82, red. 81
 Michałowska Ewa 38, portr. 38
 Midura Magdalena 222
 Migoń Krzysztof 2, 6, 9, 79, 571, 574, portr. 571
 Mihăilescu Alexandru 381
 Mihăilescu C. 381
 Mihăilescu Crina 5, 304, 370
 Mikulska Barbara 2
 Milczarek Genowefa 45, portr. 49
 Milicz Piotr 197
 Miller David 504, 507
 Miller M. Dawn 358
 Miller Raimond A. 358
 Miłkowska Narcyza 20, portr. 26
 Miranda Giovanna F. 5, 305, 455, 463
 Mirzejan Irena 62
 Mittermeyer Diane 445
 Mlekicka Marianna 81
 Modrzejewska Lucyna 33, portr. 33
 Modrzejewska Mirosława 20, portr. 26
 Modzelewska Irena 45
 Morawska-Nowak Barbara portr. 49, red. 45
 Morgan John A. 463
 Morgan Peter 304
 Morroni Emi 399
 Mosello P. 516
 Moss Nicola 504 507
 Mossakowski Mirosław 41
 Mrozińska Halina 62, portr. 65
 Mrzyglód Izabella 45
 Mrzyglód Maria 20
 Muir Gray J. A. 476, 479
 Müldner-Kurpeta Mirosława 33,

- 162, 163, 566, 570, il. 570, portr. 33
Musioł Karol 309, 355, portr. 309
Muszkowski Jan 69
Myers Anne 412
- Napiórkowski Grzegorz 112, 128, il. 128
Nash Robyn 478
Nawrocka-Knapik Katarzyna 20
Nelson Stuart J. 5, 305, 449
NíChallanáin Joanne 6, 306, 533
Niedźwiedzka Barbara 2, 3, 4, 5, 8, 9, 20, 75, 78, 91, 109, 112, 120, 164, 169, 171, 188, 190, 192, 222, 253, 272, 300, 301, 303, 307, 310, 317, 319, 328, 355, 533, 573, 574, il. 120, 310, 317, 319, 328, portr. 26, 75
Niemiec Jerzy 34, portr. 34
Nierzwicki Krzysztof 2, 12, portr. 12
Niewalda Monika 20, portr. 27
Niewczas Aurelia 45
Niewiara Urszula 20, portr. 27
Nieznanowska Weronika 34, 163, portr. 34
Noel Françoise 559
Nofer Jerzy 21, 522, 526, 527
Noga Krzysztof 4, 21, 112, 126, 208, il. 126, portr. 27
Nordheim Lena 6, 307, 544
North Nicola 479
Nortvedt Monica 6, 307, 544
Nowak Alina 405
Nowak Elżbieta 62, 405
Nowak Ewa 21, 317, 319, il. 317, 319
Nowak G. 89
Nowakowska Izabela 21, portr. 27
Nowakowska Janina 59, portr. 65
Nowakowski Bogumił 45, 160, portr. 49
Nowakowski Marek 132, 136, 318, il. 132, 136, 318
Nowlan Adam 446
Nurss Joanne R. 446
Nyga Krystyna 21
- O'Brien Michael 478
Ocepa Janina 62, portr. 66
Ochmański Mikołaj 79
Odobescu Alexandru 371
Ogierman Leonard 79, red. 81
Ogle Carolann 497, 507
Ogrodniczuk Bartłomiej 21
Oker-Blom Teodora 5, 305, 448
Olbomska Ewa 15, portr. 15
Olbromski Jan Rafał 34, portr. 34
Olbrycht Jan 79
O'Leary Katherine A. 496, 507
Olejniczak Bożena 45, portr. 50
Oleś Marek 317, il. 317
Olszewicz Bolesław 68
O'Malley Donna 446
Opiola Monika 2, 9
Orchanian-Cheff Ani 489, 493
Orchowska Stefania 38, portr. 38
O'Riley Tim 231
Orkisz Zofia 45
Orłowska Zdzisława 62, portr. 66
O'Rourke Alan 368
Ostrowska Teresa 99
Ovaska Tuulevi 5, 305, 463
Owusu-Ansah E. K. 446
Oxman Andrew D. 462
- Paizis G. 516
Paja Agnieszka 79
Palfreyman Simon 359
Palmer Judith P. 534, 535
Pamuła Janina 45, portr. 50
Panter Ewa 21, portr. 27
Papla Piotr 317, 326, il. 317, 326

- Parker Ruth M. 446
 Parro M. A. 399
 Parry Natalie 500, 507
 Partridge Helena 362
 Pasleau Françoise 6, 307, 550
 Pasqualoni Michael 563
 Paszek Anna 203
 Patel Mitesh 405
 Patyra Leokadia 34, 163, portr. 34
 Paul Barbara 21, portr. 27
 Pawlak Małgorzata 21, 161, portr. 27
 Pawlik Anna 45
 Pawlik Wiesław 309, 355, portr. 309
 Pawłowska Ewa 16, portr. 16
 Pelka-Pelińska Urszula 59
 Perekładowska Wilhelmina 62, portr. 66
 Periatt Jeffery 366
 Perryman Carol 406, 410
 Petrescu Victor 380, 381
 Pettigrew Karen 508
 Pędziwiatr Maria 21, portr. 27
 Phillips Sharon A. 300
 Piątek Regina 45, 155
 Piekarczyk Agata 133, il. 133
 Piernikarska Aleksandra 21, 117, il. 117, portr. 27
 Pietkiewicz-Stysiak Eleonora 45, portr. 50
 Pietruch-Reizes Diana 85
 Pietruszewski Grzegorz 114, 334, il. 334
 Piette Sylvie-Anne 559
 Pietz Magdalena 129, il. 129
 Pigoń Edward 89, 155, 158, 160, portr. 50, red. 45
 Pindlowa Wanda 221
 Pinelli Janet 476, 478
 Piotrowicz Aniela 2, 4, 12, 73, 113, 121, 152, 153, 156, 158, 161, 163, 242, 565, 570, il. 121, 570, portr. 12, red. 301
 Piotrowska Elżbieta 233
 Piotrowska Ewa 253
 Piotrowska Jadwiga 35, 160, 163, portr. 35
 Piotrowski Andrzej 96
 Pirożyński Jan 82
 Pirson Marc 559
 Pizzarelli S. 516
 Plata Hanna 99, red. 99
 Plichta Jadwiga 39, 158, portr. 39
 Plouffe Janelle 479
 Płoszańska Halina 45
 Polak Józef 93
 Poltronieri Elisabetta 6, 306, 514, 517, 518
 Porumbeanu Octavia-Luciana 5, 304, 370, 381
 Potomková J. 399
 Powideł Zofia 90, 155
 Pozzi Edoardo 5, 305, 455
 Pravikoff Diane S. 467, 476, 478
 Preece Jenny 407
 Prokop Agnieszka 326, il. 326
 Próchnicka Danuta 46
 Pryce-Jones Enid 222
 Przekop Waldemar 21
 Przewieś Urszula 21, portr. 27
 Przybycień Zdzisław 317, il. 317
 Przyłuska Jolanta 2, 4, 6, 21, 90, 112, 127, 214, 306, 326, 357, 522, 532, 533, 569, 570, il. 127, 326, 569, 570, portr. 27
 Puchalski Jacek red. 81
 Puzio Alfred 155, 156, 163, portr. 35, red. 35
 Quirini Adela 55, portr. 55
 Quirion Diane 445

- Racki Grzegorz 210, 213
 Radwańska Maria 39, portr. 39
 Rally Getta Elena 371, 372
 Ramloll Ramesh 406
 Raszka William 446
 Rataj Helena 55, portr. 55
 Rączka Piotr 197
 Rduch Leokadia 89
 Rees Charlotte E. 507
 Religa Zbigniew 355
 Remmer Jean 496, 507
 Ren Wen-Hua 446
 Reppert Karla 407
 Resich Zbigniew 194
 Ribes Cot Francisca 304
 Ricci R. 399
 Richards Daniel T. 534, 535, 542
 Richter Judith M. 496, 508
 Ricker Kathryn L. 496, 507
 Robowska Katarzyna 22, portr. 27
 Robu Ioana 6, 306, 329, 357, 543, il. 329
 Rogowska Edyta 4, 22, 113, 247, portr. 28
 Rosenfeld Peri 496, 508, 550
 Rosiak Janina 46, portr. 50
 Rothney Patricia R. 479
 Różańska Władysława 39
 Różycki Edward 82, red. 82
 Rubaszko Irena 62
 Rybarska Anna 62, portr. 66
 Rydygier Ludwik 12, 17, 19, 20, 31, 33
 Rygiel Jadwiga 58, 156, portr. 58
 Ryś Elżbieta 317, 319, il. 317, 319
 Rzadkowolska Magdalena 3, 8, 79, 573, portr. 79
 Rząca Marian 46
 Sackett David L. 542, 544, 550
 Sadi-Ionescu Alexandru 372
 Sadowska Jolanta 94, 99
 Sampson Margaret C. 534, 542
 Sandgren Terhi 5, 304, 381
 Santini E. 516
 Saranto Kaija 479
 Sardelli A. 400
 Sarnecki Michał 306, 308
 Sarosiek Jolanta Krystyna 35, 155, 158-161, 163, portr. 35
 Saso Anna Laura 399
 Sathe Nila A. 359
 Savolainen Reijo 505, 508
 Sawatzky-Dickson Doris 479
 Schallier Wouter 5, 305, 435, 445
 Scheepers Susan 446
 Scherrer Carol S. 363
 Schulman Jacque-Lynne 305
 Schwitzer Gary 463
 Sears Susan 478
 Secco M. Loretta 474, 479
 Seiffert Justyna 305
 Senisson Stanisław 62, portr. 66
 Serkowski Stanisław 93
 Severin Sabina 46
 Seweryniak Renata 2, 22, 570, il. 570, portr. 28
 Seyda Bronisław 99
 Shaugnessy Allen F. 462
 Shorten Allison 496, 508, 545, 550
 Sieradzka-Flejtuch Małgorzata 317, 328, il. 317, 328
 Siewierska Ewa 46
 Silverberg Michael 300
 Simonescu Dan 371-373
 Siracusano Alessandra 522
 Sitek Maria 39
 Sitko Jadwiga portr. 66, red. 62
 Skalska Barbara 22, portr. 28
 Skłodowska-Curie Maria 17, 96, 233, 234

- Skopowska Laura 46
 Skośkiewicz Maria Magdalena 46, portr. 50
 Skubiszewski Feliks 9, 35, 109-111
 Slavson David C. 462
 Sławińska Renata 2, 4, 13, 112, 113, 136, 151, 162, 163, 266, il. 136, portr. 13
 Słobodzianek Barbara 62, portr. 66
 Słomczyński Maciej 210
 Słomiński Zdzisław 55, portr. 55
 Słowacka Alina 62, portr. 66
 Smejda Irena 46, portr. 50
 Smith Kathryn 541
 Smith Susan 539, 542
 Smith Jr. Jack T. 534, 542
 Smolińska Marianna 62, portr. 66
 Smyk Lucyna 35, 117, 120, 122, 161, 163, il. 117, 120, 122, portr. 35
 Sobczak Mirosława 22
 Sobolewska Helena 62
 Sokrates 7
 Sordylowa Barbara red. 74, 83, 99
 Sosińska-Kalata Barbara red. 301
 Spink Siân 366
 Spronck Séverine 6, 307, 550
 Stalmach Lucjan 22, portr. 28
 Staniów Bogumiła 79
 Stanisławska Bogumiła 46
 Stanley Ellen E. 499, 507
 Stasiak Jolanta 22, portr. 28
 Stasiak Marcin 326, il. 326
 Stasiewicz Maria 63, portr. 66
 Stead William W. 358
 Stebner Iwona 4, 113, 242
 Stefanowicz Bogdan 532
 Steinbrook Robert 514
 Stempel Andrzej 36, portr. 36
 Sterling Seweryn 93
 Sterne Jonathan D. 463
 Steward Moira A. 463
 Stojowska-Lewicka Ewa 46
 Stokaluk Marta 22, 317, il. 317, portr. 28
 Straus Roger W. 409
 Straus S. E. 489
 Stróżecka-Tichy Zofia 36, portr. 36
 Strumiłło Anna 16, portr. 16
 Strzelecka-Żyromska Alicja 73
 Suderman Eleanor 479
 Supady Jerzy 36, portr. 36, red. 99
 Surdyk Marian 85, 87
 Suter W. 476
 Sutton Anthea 368
 Sutton Sarah 5, 305, 479, 480
 Swan Alma 516
 Swan Beth Ann 479
 Swinkels Anette 534, 542
 Swoboda Izabela 91
 Sybilska Zofia 22, portr. 28
 Sylvain Christian 508
 Szablińska Józefa 63, portr. 66
 Szajna Mirosława Anna 63, portr. 66
 Szarecki Bolesław 32, 34, 36, 37, 41-44, 46, 47, 56
 Szaykowska Berta 56, portr. 56
 Szczepanowska Barbara 91
 Szczepańska Barbara 405
 Szczurek Wiesław 113
 Szczygieł Aleksander 18, 96
 Szerszeń Anna 63, portr. 67
 Szersznik Leopold Jan ks. 81
 Szewczak Jolanta 222
 Szewczyński Jerzy red. 99
 Szilder Bogusław 63, portr. 67
 Szmurło Jan 59
 Szoltyś Karina 405
 Szopińska Lidia 22
 Szot Władysław Tadeusz 36, 160, 163, portr. 36

- Szröder Renata 22, portr. 28
 Szugajew Jadwiga 46
 Szwarc Wanda 63, portr. 67
 Szymiczek Franciszek 56, portr. 56

 Ścierwicka Jadwiga 22, portr. 28
 Śliwowski Leon 56, portr. 56
 Ślósarska Danuta 22, portr. 28
 Śniechowska-Karpińska Anastazja 4, 113, 114, 234, 272, 281
 Święćkowski Grzegorz Marek 4, 23, 113, 129, 231, il. 129, portr. 28
 Świtaj Aneta 23, portr. 28
 Świtalska Maria 46
 Świtek Wiesław 56, portr. 56

 Tanakiewicz A. 253
 Tannery Nancy Hrinia 496, 505, 508
 Taylor 500
 Terranova P. 399
 Testa P. 399
 Thirion Benoit 307
 Thomas Rhian 366
 Thomson O'Brien Mary Ann 547, 550
 Tims Betty 366
 Tobiasz-Adamczyk Beata 310, il. 310
 Tobolewska Regina 40, portr. 40
 Tod Angela M. 359
 Todd Ross 369
 Tomaszewicz Stanisława 46, portr. 50
 Tomescu Mircea 372
 Torlińska Barbara 152, 158
 Torowska Wiesława 89
 Trąbała Małgorzata 23, portr. 29
 Tritton Roger 306, 308
 Trojan Bogusława 5, 305, 486
 Truccolo I. 399
 Trusewicz Małgorzata 160
 Trzcianowska-Grzywacz Teresa 4, 16, 113, 137, 266, il. 137, portr. 16

 Trzcińska Krystyna 47, portr. 50
 Tulczyński Aleksander 13, portr. 13
 Turczyńska Ewa zob. Busse-Turczyńska Ewa
 Turner Alison 360
 Tylman-Gądek Wiesława 40, portr. 40

 Ubertini Bruno 386
 Ubysz Dorota 137, il. 137
 Undurraga G. 559
 Uramowska Magdalena 23
 Urbaczek Magdalena 317, il. 317
 Urquhart Christine 366
 Uryga Anna 2, 5, 9, 13, 109, 163, 303, 310, 317-319, 327, 337, 355, 564, 569, 574, il. 310, 317-319, 327, 337, 569, portr. 13, 564
 Utrata Irmina 2, 4, 13, 112, 121, 177, il. 121, portr. 13
 Uyttebroeck Eric 559

 Vakkari Pertti 500, 508
 Vandenput Sandrine 6, 307, 550
 Vercellesi Luisa 5, 305, 455, 463
 Vidale C. 399
 Vinci Leonardo da 379
 Virágos Marta 300
 Visich Lori 407
 Vizcarra R. 559

 Wagner Todd H. 407
 Walczak Kazimierz 63, portr. 67
 Walczak Magdalena 47
 Walczewski Krzysztof 37, 163, portr. 37
 Walden Rachel 363
 Waliński Jan 57, portr. 57
 Walker Dilks Cindy 514
 Wallace Margaret C. 496, 508, 550
 Walton G. 360
 Ward Linda 5, 305, 479, 480

- Warnker P. 272
Warren Judith J. 479
Warsz Jadwiga 47
Warząchowska Bogumiła 222
Weaver Charlotte A. 479
Webber Sheila 446, 498, 507
Weber M. A. 445
Weiss Patricia M. 466, 478
Wejman-Sowińska Aleksandra 90
Wheeler Steve 362
White Nancy E. 496, 508
Widy-Wirski Feliks Teodor 57, portr. 57
Wieczorek Bronisława 47
Wieczorek Ewa 23, portr. 29
Więcek-Palmowska Małgorzata 23, portr. 29
Wiktorowska Bogumiła 23, portr. 29
Wiktor Zdziław 57, portr. 57
Wilczyński Nancy 514
Wilczyńska Halina 23, portr. 29
Wiley John 542
Williams Annette 363
Williams Mark V. 446
Willis Andrew R. 540, 542
Wilson Tom D. 499, 503, 508
Winczewska Antonina 47, portr. 50
Wituszyńska Maria 40
Włodyka Barbara 23
Włostowska Ewa 4, 23, 114, 137, 155, 283, il. 137
Wojciechowska M. 532
Wojciechowski Jacek 202, 203, 533
Wojdalska Bogumiła 23
Wojtkowski Andrzej 73
Wojtuszkiewicz Barbara 63
Wojtyła Jan 197
Wolanin Elżbieta 117, il. 117
Wolańczyk Marian 57, portr. 57
Wołodko A. 237
Wołosz Jan 68
Wood Aileen 5, 305, 431
Woodgate Roberta L. 479
Woźnicki Jerzy 197
Wójcik Barbara 23, portr. 29
Wróblewska Krystyna 63, portr. 67
Wysocka Barbara 47, portr. 50
Wysocka Zenona 47
Wyszyński Stefan kard. 23
Zaborska Urszula 222
Zaczek Danuta 317, 325, il. 317, 325
Zając Renata M. 253
Zajiczek Janina 63, portr. 67
Zakolska Lidia 47, portr. 50
Zakrzewska Elżbieta 23, portr. 29
Zaleska Sylwia 63, portr. 67
Zaleski Juliusz 63, portr. 67
Zalewski Wojciech 81
Zamorski Krzysztof 303
Zaorska Bożena 63
Zdeb Urszula 23, portr. 29
Zhang Zhen 405
Zielińska Apolonia 63, portr. 67
Zieliński Piotr 233
Zielonka Magdalena 40, portr. 40
Ziembicki Witold 58, portr. 58
Zienkiewicz Wiesława 47
Ziółkowska Krystyna 23, 156, 160
Zirkowski Paul 560
Zwolak Stanisława 63
Zwolińska Teresa 63
Żak Irena 63
Żakowska Krystyna 63, portr. 67
Żbikowski Jakub 23
Żmuda Ryszard 2, 8, 14, 123, 133, 161, 163, 233, 565, 569, 573, il. 123, 133, 569, portr. 8, 14, red. nacz. 2, 573
Żołędowska Beata 532
Żydowo Mariusz 151, 152

Indeks nazw geograficznych

A berystwyth 366	C alifornia 446
Alexandria 523	Cambridge 304
Ameryka Północna 91	Chapel Hill 406
Amsterdam 305, 357, 507	Chichester 542
Anglia 76, 236, 376, 379, 514	Chile 559
Argentina 445	Chiny 523
Arizona 445	Ciechocinek 101
Assyria 523	Cieszyn 79, 82
Atlantic 359	Cluj 329, 357, 372, 375, 376, 543;
Australia 294, 295, 299, 355	-Napoca 374, 376
Austria 68	Czechy 6, 9, 76, 236, 307, 399,
	445, 560-562
B abylonia 523	D ania 68, 236, 360, 376
Baltimore 510	Dąbrowa Górnicza 299
Bathesda 449	Dordrecht 508
Belfast 534	Dublin 533, 534, 536, 541, 542
Belgia 9, 68, 91, 305, 307, 559	Durban 446
Bergen 379, 545	
Berlin 127, 306, 517	E stonia 76
Białoruś 245	Europa 75-78, 81, 235, 355, 376,
Białostockie 69	457, 531, 564; - Centralna 76,
Białowieża 154, 159, 162	306; - Wschodnia 76, 306
Białystok 2, 11, 18, 22, 32, 34, 35,	Exeter 379
41, 43, 44, 53, 56, 62, 63, 105,	
126, 153-155, 158-163, 176, 292,	F inlandia 5, 9, 304, 305, 360, 381,
294, 532, 566	448, 449, 464, 466
Brasil 449, 450	Francja 68, 227, 236, 307, 357, 372,
Braşov 374-376	376, 449, 450
Brescia 386, 388, 392, 395, 398, 399	
Brno 560, 562	G dańsk 2, 4, 9, 12, 15, 18-21, 23, 30,
Bruksela 75, 209, 559	33, 38, 43-47, 52, 55, 58, 61, 63,
Bucharest 5, 304, 370-374, 376-381	71, 103, 106, 113, 151, 152, 154,
Buenos Aires 445	157-159, 161-163, 172, 176, 200,
Bułgaria 236	222, 233, 253-255, 257, 260, 264,
Burlington 446	265, 292, 294, 298, 301, 304, 565
Bydgoszcz 2, 12, 17, 19, 20, 31,	Gliwice 87, 89
33, 107, 154, 156, 158, 161,	Grecja 410
163, 176, 299	

- Groningen 406, 408
- H**ague 445
- Hamilton 509
- Helsinki 381, 383, 448, 449
- Hiszpania 236
- Holandia 68, 76, 304, 305, 356, 357, 406, 445, 454, 536
- Iași 376
- Idaho 411
- Illinois 406
- Irlandia 306, 533, 535, 536, 539-542
- J**aponia 68, 449, 450, 531
- K**alisz 92, 100
- Kanada 9, 305, 355, 356, 486, 509, 536
- Katowice 2, 12, 16-21, 23, 35, 37, 39, 41-47, 56, 57, 60-63, 69, 79, 81, 82, 84, 89, 101, 102, 104, 106, 108, 126, 153, 154, 156, 158, 160, 163, 176, 197, 208, 210, 227, 305; -Ligota 18, 42, 46, 210; -Ochojec 46
- Kazimierz Dolny 3, 4, 9, 111, 112, 114, 142, 156, 159, 302
- Köln 447
- Konstancin 72; -Jeziorna 107
- Koszalin 107
- Kraków 2, 4, 5, 6, 9, 13, 14, 17-23, 36, 39, 41, 43-45, 55, 60-63, 69, 75, 76, 78, 79, 81, 92, 95, 100-103, 106-110, 120, 123, 124, 153-155, 157-160, 162, 163, 176, 188, 232, 253, 300, 303, 306, 307, 309, 310, 317, 355, 357, 370, 405, 533, 564, 566, 574
- Kuopio 463-467, 477
- L**acjum 386
- Lanham 513
- Leicester 479, 480
- Leuven 5, 305, 435, 447
- Liège 550-553, 557, 559
- Limerick 533
- Litwa 304
- Lombardia 386
- Londyn 209, 211, 445, 479, 541, 550
- Los Angeles 446
- Louvain-la-Neuve 559
- Lublin 2, 3, 4, 9-11, 14, 17, 19-21, 32, 34, 35, 37, 41-44, 46, 47, 54, 58-63, 69, 92, 100, 103-105, 109-112, 114-118, 120, 122, 123, 126, 151, 154-156, 158-160, 163, 176, 233, 234, 272-274, 276, 302, 565
- Luxembourg 303
- Lwowskie 69
- Lwów 69, 70, 143, 144, 147, 148, 180, 182
- Ł**otwa 76
- Łódź 2, 8, 14-18, 20-23, 32, 34-38, 41-47, 52, 56, 58-61, 63, 68-71, 73, 79, 83, 92, 95, 99-102, 104-108, 123, 125, 127, 154-156, 158-161, 163, 176, 214, 223, 224, 231-233, 401, 522, 533, 565, 573, 575
- M**aastricht 304, 356, 430
- Madison 275
- Madryt 209
- Manziana 400
- Maryland 449
- Medford 507
- Międzyzdroje 153, 159, 161, 162
- Milano 399, 400, 455, 457
- Mołdawia 376

Montréal 446
 Nałęczów 159, 202
 Niemcy 68, 227, 236, 305, 360, 411, 447, 449, 450, 536
 North Carolina 406, 542
 Northern Ireland 539
 Norwegia 68, 303, 304, 307, 376, 379, 548
 Nowa Huta 357
 Nowa Zelandia 294, 295, 299, 479
 Nowogródzkie 69
 Nowy Jork 232, 299, 300, 409, 550, 559
 Olomouc 562
 Oradea 374
 Oslo 303, 304
 Otwock 106
 Oxford 516, 563
 Pabianice 102
 Palermo 399
 Paryż 231, 372
 Pergamum 523
 Pittsburgh 412
 Płock 92
 Polska 68-70, 76, 81- 83 85, 90, 92, 93, 94, 100, 156, 164, 177, 178, 181, 193, 231, 235, 236, 244, 251, 253, 264, 272, 283, 303-307, 317, 355, 357, 405, 532
 Południowa Afryka 305, 355, 446, 508
 Pomorze 4, 11, 15, 18, 19, 21, 22, 32, 34, 39, 54, 55, 60, 62, 63, 73, 113, 158, 159, 247-251; - Zachodnie 247
 Poznań 2, 4, 9, 12, 18, 21, 22, 31, 40, 57, 61, 69-71, 73, 92, 95, 100, 102-105, 113, 120, 121, 124, 153, 155-159, 161, 163, 164, 176, 192, 202, 221, 242, 275, 283, 294, 300, 301, 405, 565
 Praga 306, 445, 518, 560, 562
 Pretoria 495
 Quebec 445
 Radom 92
 Regensburg 269
 Rouen 304, 307, 357, 400
 Rumunia 5, 9, 76, 236, 304, 306, 329, 357, 370, 371, 375, 376, 378, 380, 543
 Rzym 386, 388, 392, 396-399, 514, 517, 523
 San Antonio 445
 San Diego 508
 Santander 304
 Santiago 559
 Sheffield 303, 311, 356, 358, 361, 363
 Sibiu 374
 Sosnowiec 20, 106, 210
 Soveria Mannelli 400
 Stany Zjednoczone 68, 227, 275, 294, 305, 329, 363, 445, 446, 449, 531, 559; - Ameryki Północnej 91
 Stockholm 480
 Szczecin 2, 4, 9, 11, 15, 18, 19, 21, 22, 32, 34, 39, 53-55, 59-63, 73, 101, 103, 106, 113, 120, 122, 152-154, 158-160, 162, 163, 176, 247, 249, 253, 532
 Szkocja 360
 Szwajcaria 68
 Szwecja 68
 Śląsk 4, 12, 13, 16-21, 23, 30, 35, 37,

39, 41-47, 56, 57, 60-63, 84, 155, 208, 210, 232

Târgoviște 374

Tarnopolskie 69

Tokyo 75

Toronto 486, 490-492

Toruń 12, 19, 20, 222, 232, 233

Toskania 386

Tours 209

Transilvania 374, 375

Trewir 209

Ukraina 82, 150, 245

United Kingdom 303-305, 359, 360, 367, 369, 431, 434, 462, 480, 508, 535, 536, 542

Vermont 446

Walia 366

Warszawa 2, 9, 13-15, 17-23, 33, 37, 38, 40-47, 53, 54, 57, 59-63, 68-70, 74, 79-83, 85, 87-90, 92, 95, 99-108, 121, 125, 129, 131, 137, 152, 154, 157-160, 162, 163, 176, 177, 180, 181, 185, 186, 202, 203, 222, 231, 233, 237, 283, 299-301, 306, 405, 414, 415, 419, 424, 566

Washington D. C. 445

Węgry 76

Wielka Brytania 9, 68, 76, 294

Wielkopolska 244, 246

Wileńskie 69

Wilmington 329

Wilno 69, 70, 81

Wisconsin 275

Wisła rz. 142

Włochy 9, 236, 304-306, 386, 387, 515

Włocławek 106

Woburn 462

Wołyńskie 69

Wrocław 2, 4, 9, 13, 16, 17, 19, 23, 30, 33, 36, 39, 40-46, 57-63, 79, 83, 102-107, 113, 136, 137, 151, 154, 158-160, 162, 163, 176, 232, 233, 266, 571, 574

York 535

Zabrze 19, 47, 102, 210;
- Rokitnica 19, 20, 43, 57, 60, 210

Zagłębie Dąbrowskie 69

Zalesie 357

Żółkiew 150